

Hemelsche Verborgenheden

Band iv

Hemelsche Verborgenheden

(Arcana Coelestia)

In de Heilige Schrift of het Woord des Heeren

Onthuld

Hier vooreerst die in Genesis

alsmede de wonderlijke dingen, gezien in de wereld der geesten
en in den hemel der engelen

door

Emanuel Swedenborg

EERSTE NEDERLANDSCHE VERTALING DER ARCANA
COELESTIA QUAE IN SCRIPTURA SACRA SEU VERBO DOMINI
SUNT, DETECTA. UNA CUM MIRABILIBUS QUAE VISA SUNT IN
MUNDO SPIRITUUM ET IN COELO ANGELORUM.

BAND IV

Vertaling (1929) in opdracht van het Swedenborg Genootschap.

MATTHEÛS 6: 33.

*Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne Gerechtigheid,
en alle dingen zullen u toegeworpen worden.*

Colofon

Swedenborg Bibliotheek ©2017

Genesis

Drie En Twintigste Hoofdstuk

2894. Bij Johannes leest men: *“In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en God was het Woord. Dit was in den beginne bij God. Alle dingen zijn door Hem gemaakt, en zonder Hem is geen ding gemaakt, dat gemaakt is. In Hem was het leven, en het leven was het licht der menschen. Maar het licht verschijnt in de duisternis, doch de duisternis heeft hetzelfde niet begrepen. En het Woord is vleesch geworden, en heeft in ons gewoond; en wij hebben Zijne heerlijkheid gezien, eene heerlijkheid als des Eenigverwekten van den Vader, vol van genade en waarheid”* (1: 1, 2, 3, 4, 5, 14). Weinigen weten, wat hier onder het Woord wordt verstaan. Dat het de Heer is, blijkt uit elke bijzonderheid; doch de innerlijke zin leert, dat onder het Woord de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke wordt verstaan, want er wordt gezegd, dat het Woord vleesch is geworden, en in ons gewoond heeft, en wij Zijne heerlijkheid hebben gezien. En daar onder het Woord het Goddelijk Menschelijke wordt verstaan, wordt daaronder al het ware aangaande Hem en uit Hem, in Zijn Rijk in de Hemelen, en in Zijne Kerk op de aarde verstaan. Vandaar wordt er gezegd, dat in Hem het leven was, en het leven het licht der menschen was, en het licht in de duisternis verschijnt. En aangezien het ware daaronder wordt verstaan, wordt onder het Woord elke openbaring verstaan, dus ook het Woord zelf of de Heilige Schrift.

2895. Wat het Woord in het bijzonder betreft, dit bestond te allen tijde, maar niet het Woord, dat wij heden ten dage hebben. Een ander Woord was in de Oudste Kerk die vóór den vloed bestond; een ander Woord in de Oude Kerk, die na den vloed bestond; in de Joodsche Kerk echter het Woord, geschreven door Mozes en de Profeten; en ten slotte het Woord, geschreven door de Evangelisten in de nieuwe Kerk. De reden, waarom het Woord te allen tijde is geweest, is deze, dat er door het Woord gemeenschap is van den Hemel met de aarde; en dat het Woord over het goede en ware handelt, waardoor de mensch tot in eeuwigheid gelukkig leven zal; en daarom handelt het Woord in den innerlijken zin over den Heer alleen, want al het goede en ware is uit Hem.

2896. Het Woord in de Oudste Kerk, die vóór den vloed bestond, was geen geschreven Woord, maar het werd een ieder, die tot de Kerk behoorde geopenbaard. Want zij waren hemelsche menschen, en dus in de innerlijke

gewaarwording van het goede en ware, gelijk de Engelen, met wie zij ook verkeer hadden; aldus hadden zij het Woord in hunne harten geschreven; hierover zie men n. 597, 607, 895, 920, 1114 tot 1125. Daar zij hemelschen waren, en verkeer hadden met de Engelen, waren voor hen alle dingen, die zij zagen en met eenig zintuig vatten, uitbeeldend en aanduidend voor hemelsche en geestelijke dingen, die in het Rijk des Heeren zijn; zoodat zij weliswaar de wereldsche en aardsche dingen met oogen zagen, of met eenig zintuig vatten, maar daaruit en daardoor dachten over de hemelsche en geestelijke dingen. Op deze en op geen andere wijze konden zij met de Engelen spreken, want de dingen, die bij de Engelen zijn, zijn hemelsch en geestelijk, en wanneer zij tot den mensch komen, vallen zij in dergelijke dingen als er bij den mensch in de wereld zijn. Dat elk der dingen in de wereld de dingen, die in de Hemelen zijn, uitbeeldt en aanduidt, is nu van het eerste hoofdstuk van Genesis tot hier toe aangetoond. Vandaar kwamen de dingen van uitbeeldenden en aanduidenden aard, die, toen de gemeenschap met de Engelen begon op te houden, verzameld werden door hen, die onder Chanoch worden verstaan, en dat dit werd aangeduid door deze woorden in Gen. 5: 24 “*Chanoch wandelde voor zich heen met God, en niet meer, want God nam hem weg*”, zie men in n. 521.

2897. Het Woord echter in de Oude Kerk, die na den vloed bestond, kwam daarvandaan; daar de mensch dezer Kerk geestelijk en niet hemelsch was, wist hij, maar werd hij niet innerlijk gewaar wat de dingen van uitbeeldenden en aanduidenden aard inhielden; en daar zij Goddelijke dingen inhielden, gingen zij in hun gebruik over, en werden in hun Goddelijken eeredienst opgenomen; en zulks ter wille hiervan, dat zij gemeenschap zouden hebben met den Hemel; want als gezegd, alle dingen, die in de wereld zijn, beelden uit en beteekenen dergelijke dingen als er in den Hemel zijn. Ook hadden zij een geschreven Woord, hetgeen bestond uit *historische* en *profetische* gedeelten, gelijk het Woord van het Oude Testament; maar in den loop des tijds ging dat Woord verloren; de historische gedeelten werden de *Oorlogen van Jehovah* genoemd, en de profetische gedeelten werden *Uitspraken* genoemd, zooals blijkt bij Mozes (Num. 21: 14, 27), alwaar zij worden aangehaald. Hun historische gedeelten waren in den profetischen stijl geschreven, en waren voor het meerendeel verdichte geschiedenissen, zooals die in de eerste elf hoofdstukken van Genesis, zooals duidelijk blijkt uit hetgeen van daar afkomstig is bij Mozes, alwaar het volgende voorkomt: “*Daarom wordt gezegd in het Boek Der Oorlogen Van Jehovah: Vaheb in Supha, en de rivieren van Arnon, en den afloop der rivieren, die zich naar de woning van Ar wendt, en*

leent aan de grens van Moab” (Num. 21: 14, 15). Hun profetische gedeelten waren geschreven als de profetische gedeelten van het Oude Testament, zooals eveneens duidelijk blijkt uit hetgeen van daar afkomstig is bij Mozes, alwaar het volgende voorkomt: *“Daarom zeggen de Uitspraken (of zij, die profetische uitspraken geven): Komt tot Chesbon; de stad van Sichon zal gebouwd en bevestigd worden, want er is een vuur uitgegaan van Chesbon, eene vlam uit de stad van Sichon; zij heeft verteerd Ar van Moab, de heeren der hoogten van Arnon. Wee u, Moab, gij volk Kemosch zijt verloren; hij heeft zijne zonen, die ontliepen, en zijne dochters in de gevangenis geleverd aan Sichon, den koning der Amorieten. En wij hebben hen met pijlen aangevallen; Chesbon is vergaan tot Dibon toe; en wij hebben verwoest tot Nofach toe, welke tot Medeba reikt”* (Num. 21: 27, 28, 29, 30). Dat deze profetieën hemelsche verborgenheden behelzen, gelijk de profetieën van het Oude Testament, blijkt duidelijk, niet alleen hieruit, dat zij door Mozes werden overgeschreven, en aangepast bij den staat der dingen, waarover toen gehandeld werd, maar ook daaruit, dat men bijna dezelfde woorden leest bij Jeremia, ingelascht bij hem in de profetieën: en dat daarin evenveel hemelsche verborgenheden liggen als er woorden zijn, kan blijken uit hetgeen over den innerlijken zin van het Woord is gezegd. Die woorden luiden bij Jeremia aldus: *“Een vuur is uitgegaan van Chesbon, en eene vlam van tusschen Sichon, en heeft den hoek van Moab en de kruin der zonen van het gedruisch verteerd; wee u, Moab, het volk van Kemosch is vergaan, want uwe zonen zijn weggenomen in gevangenschap, en uwe dochters in gevangenschap”* (48: 45, 46). Hieruit blijkt ook duidelijk, dat ook dat Woord eveneens een innerlijken zin had. Aangaande de Oude Kerk, die na den vloed bestond, zie men n. 640, 641, 765, 1238, 1327, 2385.

2898. Dat bij hen profetieën bestonden, die in den innerlijken zin over den Heer handelden, en over Zijn Rijk, kan niet alleen hieruit blijken, maar ook uit de profetieën van Bileam, die uit Syrië was, waarover bij Mozes, Num. 23: 7, 8, 9, 10 en 18 tot 25; hfdst. 24: 3 tot 10, en 15 tot 25, welke zijn uitgedrukt in een dergelijken stijl als de overige profetieën des Woords, en klaarblijkelijk de Komst des Heeren voorzeggen, in deze woorden: *“Ik zie Hem, en nu niet, ik aanschouw Hem, en niet nabij; er zal eene ster voortgaan uit Jakob, en er zal een scepter uit Israël opkomen, en zal de hoeken van Moab verbreken, en al de zonen van Scheth verstoren”* (Num. 24: 17). Deze profetieën worden desgelijks Uitspraken genoemd, want hetzelfde woord wordt gebezigd, zooals men aldaar kan zien, hfdst. 23: 7, 18; hfdst. 24: 3, 15, 20.

2899. Daarna volgde het Woord in de Joodsche Kerk, dat insgelijks door middel van uitbeeldingen en aanduidingen was geschreven, opdat het een

innerlijken zin in zich hebben zou, die in den Hemel verstaan werd, en dat er aldus gemeenschap zou zijn, en het Rijk des Heeren in de Hemelen vereenigd zou worden met het Rijk des Heeren op aarde. Wanneer niet alle dingen elk afzonderlijk, die in het Woord zijn, uitbeelden, en alle woorden elk afzonderlijk, waarmede de dingen zijn neergeschreven, Goddelijke dingen beteekenen, die des Heeren zijn, dus hemelsche en geestelijke dingen, welke tot Zijn Rijk behooren, is het Woord niet Goddelijk. En omdat het wel zoo is, kon het nooit in een anderen stijl geschreven zijn; want door middel van dezen stijl, en nooit door een anderen, stemmen de menschelijke dingen en woorden overeen met de hemelsche dingen en voorstellingen ten aanzien van de kleinste jota. Vandaar komt het, dat wanneer het Woord slechts door een klein kind gelezen wordt, de Goddelijke dingen, welke daarin zijn, door de Engelen worden waargenomen; men zie n. 1776.

2900. Wat het Woord van het Nieuwe Testament betreft, dat bij de Evangelisten is: aangezien de Heer gesproken heeft uit het Goddelijke zelf, waren alle dingen elk afzonderlijk, die Hij sprak, uitbeeldingen en aanduidingen van Goddelijke dingen, dus van de hemelsche dingen Zijns Rijks en Zijner Kerk, zooals meermalen in het voorafgaande werd aangetoond.

Drie En Twintigste Hoofdstuk.

1. En de levens van Sarah waren honderd jaren en twintig jaren en zeven jaren, de jaren der levens van Sarah.
2. En Sarah stierf in Kiriath Arba, dat is Chebron, in het land Kanaän; en Abraham kwam om over Sarah te rouwen, en om haar te beweenen.
3. En Abraham stond op van over de aangezichten van zijnen doode; en hij sprak tot de zonen Cheths, zeggende:
4. Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u; geeft mij het bezit van een graf bij u, en ik zal mijnen doode van voor mij begraven.
5. En de zonen Cheths antwoordden Abraham, zeggende tot hem:
6. Hoor ons, mijn heer, gij zijt een vorst Gods in het midden van ons; begraaf uwen doode in de keur onzer graven; niemand van ons zal zijn graf voor u weren, van te begraven uwen doode.
7. En Abraham stond op, en boog zich neder voor het volk des lands, voor de zonen Cheths.
8. En hij sprak met hen, zeggende: Is het met uwe ziel, dat ik mijnen doode begrave van voor mij, hoort mij, en spreekt voor mij bij Efron, den zoon van Zochar.
9. En hij geve mij de spelonk van Machpelah, die hij heeft, die in het einde van zijn veld is, dat hij dezelve mij in vol zilver geve, in het midden van u, tot bezit van een graf.
10. En Efron zat in het midden van de zonen Cheths; en Efron de Chittiet antwoordde Abraham, in de ooren van de zonen Cheths, voor al degenen die ter poorte zijner stad ingingen, zeggende:
11. Neen, mijn heer, hoor mij; het veld geef ik u, en de spelonk, die daarin is, die geef ik u; voor de oogten van de zonen mijns volks geef ik u die; begraaf uwen doode.
12. En Abraham boog zich neder voor het volk des lands.
13. En hij sprak tot Efron, in de ooren van het volk des lands, zeggende: Nochtans als gij, zoo het u belieft, mij wilt hooren: ik zal het zilver des velds geven, neem het van mij aan, en ik zal mijnen doode aldaar begraven.
14. En Efron antwoordde Abraham, zeggende tot hem:
15. Mijn heer, hoor mij, een land van vierhonderd sikkelen silvers, wat is dat tusschen mij en tusschen u; en begraaf uwen doode.

16. En Abraham hoorde naar Efron; en Abraham woog Efron het zilver, waarvan hij gesproken had in de ooren van de zonen Cheths, vierhonderd sikkelen zilvers, onder den koopman gangbaar.
17. En het veld van Efron, dat in Machpelah was, dat voor Mamre was, het veld en de spelonk, die daarin was, en alle boom, die in het veld was, die rondom in zijne gansche grens was, werd gevestigd,
18. Aan Abraham tot eene verwerving voor de oogen van de zonen Cheths, van al degenen, die ter poorte zijner stad ingingen.
19. En na dezen begroef Abraham Sarah, zijne echtgenoote, ter spelonk van het veld Machpelah, over de aangezichten van Mamre, dat is Chebron, in het land Kanaän.
20. En het veld, en de spelonk, die daarin was, werd aan Abraham gevestigd tot eene bezitting van een graf, van de zonen Cheths.

Inhoud.

2901. Hier wordt in den innerlijken zin gehandeld over een nieuwe geestelijke Kerk, welke, nadat de vorige geheel den geest gegeven had, door den Heer verwekt werd; en over de opneming van het geloof bij hen, die van de Kerk zijn. Sarah is hier het Goddelijk ware, dat den geest gegeven heeft; de begrafenis is de wederopwekking; Efron en de zonen Cheths zijn diegenen, bij wie het goede en ware der Kerk opgenomen werd; Machpelah, dat voor Mamre is, is de wederverwekking; Chebron in het land Kanaän is de nieuwe Kerk.

2902. Er wordt gehandeld over het Goddelijk ware, namelijk dat het den geest gegeven heeft, vers 1, 2, 3; en dat de Heer een nieuwe Kerk stichtte, vers 4; en goedgunstig opgenomen werd, vers 5, 6; waardoor vreugde, vers 7, 12; dat hun eerste staat duister was, en zij geloofden, dat het goede der naastenliefde en het ware des geloofs uit henzelf was, vers 8, 9, 10, 11, 14, 15; maar zij werden onderricht, dat het goede en ware niet van henzelf, maar van den Heer is, vers 13; en dat zij aldus werden verlost, vers 16; en wederverwekt, vers 17, 18; aldus een nieuwe Kerk, vers 19; uit de heidenen, vers 20.

De Innerlijke Zin.

2903. Vers 1. En *de levens van Sarah waren honderd jaren en twintig jaren en zeven jaren, de jaren der levens van Sarah.* De levens van Sarah waren, beteekent de tijden en staten der Kerk ten aanzien van de Goddelijke waarheden die voorafgingen; honderd jaren en twintig jaren en zeven jaren, beteekent de volheid daarvan; de jaren der levens van Sarah, beteekent terwijl iets Goddelijk waars op aarde overbleef.

2904. Dat de woorden: “De levens van Sarah waren” de tijden en staten der Kerk beteekenen ten aanzien van de Goddelijke waarheden, die voorafgingen, kan blijken uit de beteekenis van de levens hier, en uit de uitbeelding van Sarah. De levens beteekenen hier, omdat zij den leeftijd en zijn tijdperken gelden, namelijk kindsheid, jongelingschap, volwassen leeftijd en ouderdom, de staten, zooals alle tijden in het algemeen doen; men zie n. 2625, 2788, 2837; en daar in hetgeen volgt over de Kerk gehandeld wordt, beteekenen de levens derhalve de tijden en staten der Kerk. Dat Sarah het Goddelijk ware is, zie men in n. 1468, 1901, 2063, 2172, 2173, 2198, 2507. Hieruit volgt, dat hier door de woorden “de levens van Sarah waren” in den innerlijken zin de tijden en staten worden aangeduid van de Kerk ten aanzien van de Goddelijke waarheden, die voorafgingen. Dat Sarah, toen zij leefde als Abrahams echtgenoot, het Goddelijk Ware des Heeren uitbeelde, verbonden met Zijn Goddelijk Goede, kan gezien worden uit de aangehaalde plaatsen; en daar zij het Goddelijk Ware des Heeren uitbeeldt, beteekent zij dus ook het Goddelijk ware der Kerk, want in de Kerk bestaat er geen ander ware dan dat, hetwelk des Heeren is. Het ware, dat niet van Hem is, is niet waar, zooals ook blijkt uit het Woord en de daaruit voortvloeiende leer des geloofs. Uit het Woord, bij Johannes: “Een mensch kan geen ding nemen, zoo het hem uit den hemel niet gegeven zij” (3: 27); en elders: “Zonder Mij kunt gij niets doen” (15: 5). Uit de leer des geloofs, namelijk dat het al des geloofs, dat is, al het ware, van den Heer komt. Het is met de uitbeeldingen en aanduidingen in het Woord zoo gesteld, dat alle in het algemeen en elk in het bijzonder in den hoogsten zin den Heer betreffen; vandaar komt het leven zelf des Woords; en daar zij den Heer betreffen, betreffen zij ook Zijn Rijk, want de Heer is het al in Zijn Rijk. De Goddelijke dingen, die van den Heer in Zijn Rijk zijn, maken het Rijk uit. Voor zooveel derhalve een Engel, geest en mensch van het goede en ware van den Heer opneemt, en gelooft, dat het van den Heer is, is hij in Zijn Rijk; voor zooveel hij echter niet opneemt, en ook niet gelooft, dat het van den Heer is, is hij niet in Zijn Rijk. Aldus maken de Goddelijke dingen, die

van den Heer komen, Zijn Rijk of den Hemel uit; dit is het, wat daaronder verstaan wordt, dat de Heer het al in Zijn Rijk is.

2905. Dat: “honderd jaren en twintig jaren en zeven jaren” de volheid daarvan beteekenen, blijkt uit de beteekenis van honderd, zijnde het volle, waarover n. 2636; en van twintig of tweemaal tien, zijnde eveneens het volle (n. 1988); en van zeven, zijnde het heilige (n. 395, 433, 716, 881); dus zijnde de volheid of het einde van het heilige der Kerk, die hier wordt aangeduid. Dat alle getallen in het Woord dingen beteekenen, zie men in n. 482, 487, 647, 648, 755, 813, 1963, 1988, 2075, 2252. De volheid daarvan, namelijk van de staten en tijden der Kerk, beteekent hun einde. Het is met de Kerk gesteld als met de leeftijden van den mensch, waarvan de eerste de kindsheid is, de tweede de jongelingschap, de derde de volwassen leeftijd, de vierde de ouderdom; deze, namelijk de ouderdom, wordt de volheid of het einde genoemd. Het is er ook mede gesteld als met de tijden en staten van het jaar, waarvan de eerste de lente is, de tweede de zomer, de derde de herfst, en de vierde de winter, en deze is het einde des jaars; ook is het daarmede gesteld als met de tijden en staten van den dag, de eerste is die des dagersaads, de tweede die des middags, de derde die des avonds, en de vierde die des nachts, en wanneer deze laatste daar is, is er de volheid of het einde. Met deze en gene worden in het Woord ook de staten der Kerk vergeleken, en daardoor aangeduid, want door tijden worden staten aangeduid (n. 2625, 2788, 2837). Het goede en ware bij hen, die van de Kerk zijn, pleegt aldus af te nemen; en wanneer er niet langer het goede en ware is, of, zooals gezegd wordt, wanneer er geen geloof meer is, dat is, geen naastenliefde, dan geraakt de Kerk tot haar ouderdom, of tot haar winter, of tot haar nacht; en haar tijd en staat wordt dan genoemd beslissing, voleinding en vervulling; men zie n. 1857. Dat van den Heer gezegd werd, dat Hij in de wereld kwam in de volheid der tijden of toen de volheid daar was, beteekent hetzelfde, want toen was er niet eenig goeds meer, zelfs niet het natuurlijk goede en vandaar ook niet eenig waars. Dit is het, wat in het bijzonder wordt aangeduid door hetgeen in dit vers staat. **2906.** Dat de woorden: “de jaren der levens van Sarah” beteekenen, terwijl iets Goddelijk waars op aarde overbleef, blijkt uit de beteekenis van het jaar, zijnde een volledig tijdperk van de Kerk, van het begin tot het einde; dus uit de beteekenis der jaren, zijnde tijdperken, waarover kort te voren in n. 2905; en uit de beteekenis van de levens van Sarah, zijnde de staten ten aanzien van het Goddelijk ware, waarover eveneens kort te voren in n. 2904; dus hier beteekent het de grens, toen er niet langer eenig Goddelijk waars over was, hetgeen ook volgt uit wat onmiddellijk voorafgaat. Dat een jaar den volledige tijd van

een staat der Kerk beteekent, van het begin tot het einde, of, wat hetzelfde is, een volledig tijdperk, en dat bijgevolg jaren tijden of tijdperken binnen het algemeene tijdperk beteekenen, kan uit de volgende plaatsen in het Woord blijken; bij Jesaja: “Jehovah heeft Mij gezalfd om eene blijde boodschap te brengen den verdrukten; Hij heeft Mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van harte, om den gevangenen vrijheid uit te roepen, en den gebondenen opening op elke wijze; om uit te roepen *het jaar van het welbehagen van Jehovah*, en den dag der wraak onzen God” (61: 1, 2); alwaar gehandeld wordt over de Komst des Heeren; het jaar van het welbehagen van Jehovah staat voor den tijd der nieuwe Kerk. Bij denzelfde: “De dag der wraak is in Mijn hart, en *het jaar Mijner verlost* is gekomen” (63: 4), desgelijks aangaande de Komst des Heeren; het jaar der verlost staat voor den tijd der nieuwe Kerk. Bij denzelfde: “De dag der wraak van Jehovah, *het jaar der vergeldingen* om Zions twistzaak” (34: 8), desgelijks. Dezelfde tijd wordt ook het jaar der bezoeking genoemd, bij Jeremia: “Ik zal het booze brengen over de mannen van Anathoth, het *jaar* hunner *bezoeking*” (11: 23); bij denzelfde: “Ik zal over Moab het *jaar* van hunlieder *bezoeking* brengen” (48: 44). Nog duidelijker bij Ezechiël: “Na vele dagen zult gij *bezocht* worden, in *het nageslacht der jaren* zult gij komen in het land, dat wedergebracht is van het zwaard, dat vergaderd is uit vele volken, op de bergen Israëls, die steeds tot verwoesting zullen zijn” (38: 8); het nageslacht der jaren staat voor den laatsten tijd der Kerk, die dan ophoudt Kerk te zijn, diegenen verworpen worpen zijnde, die eerder van de Kerk waren, terwijl anderen van elders worden aangenomen. Bij Jesaja: “Alzoo heeft de Heer tot mij gezegd: Nog binnen *een jaar*, overeenkomstig *de jaren eens daglooners*, en al de heerlijkheid van Kedar zal voleindigd worden” (21: 16); hier eveneens voor den laatsten tijd. Bij Ezechiël: “In uw bloed, dat gij vergoten hebt, zijt gij schuldig geworden, en in uwe afgoden, die gij gemaakt hebt, zijt gij bevlekt, en hebt uwe dagen doen naderen, en *zijt tot uwe jaren gekomen*, daarom heb Ik u den natiën overgegeven tot smaad, en allen landen tot spot” (22: 4); tot de jaren komen staat voor tot aan het einde, wanneer de Heer van de Kerk terug treedt. Bij Jesaja: “Nu heeft Jehovah gesproken, zeggende: Binnen *drie jaren*, als de *jaren eens daglooners*, en de heerlijkheid van Moab zal verachtzaam gemaakt worden, in al de groote menigte; en het overblijfsel weinig, gering wezen” (16: 14); binnen drie jaren staat ook voor het einde van de vorige Kerk; dat drie het volledige en het begin is, zie men in n. 1825, 2788; iets dergelijks beteekent ook zeven, voorts zeventig (n. 720, 728, 901); vandaar bij Jesaja: “En het zal geschieden te dien dage, en Tyrus zal aan de vergetelheid overgeleverd worden *zeventig jaren*,

overeenkomstig *eens konings dagen*; ten *einde van zeventig jaren* zal het Tyrus zijn als het lied van een hoer. En het zal geschieden ten *einde van zeventig jaren*, en Jehovah zal Tyrus bezoeken, en zij zal wederkeeren tot het hoerenloon” (23: 15, 17); zeventig jaren staat voor een volledig tijdperk, van dat de Kerk ontstond totdat zij den geest geeft, hetgeen ook “eens konings dagen” is, want de koning beteekent het ware der Kerk; men zie n. 1672, 1728, 2015, 2069. De zeventig jaren gevangenschap, waarin de Joden verkeerden, sluiten ook iets dergelijks in, waarover eveneens het volgende bij Jeremia: “Deze natiën zullen den koning van Babel dienen *zeventig jaren*; en het zal geschieden, als de *zeventig jaren* vervuld zijn, dan zal Ik over den koning van Babel, en over die natie, het is gezegd door Jehovah, hunne ongerechtigheid bezoeken” (25: 11, 12; hfdst. 29: 10). Dat het jaar alsmede de jaren de volledige periode van een Kerk zijn, of de tijd van haar duur, kan verder nog blijken bij Maleachi: “Ziet, Ik zende Mijnen engel, en hij zal den weg voor Mij bereiden, en snellijk zal tot Zijnen tempel komen de Heer, dien gijlieden zoekt, en de engel des verbonds, dien gij begeert; ziet, Hij komt, heeft Jehovah Zebaoth gezegd; en wie zal den dag Zijner komst verdragen. Dan zal de gave van Jehudah en Jeruzalem zoet wezen, als in de *dagen der eeuw*, en als in de *oude jaren*” (3: 1, 2, 4), alwaar over de Komst des Heeren gehandeld wordt; de dagen der eeuw staan voor de Oudste Kerk, de oude jaren voor de Oude Kerk; de gave van Jehudah voor den eeredienst uit hemelsche liefde, en de gave van Jeruzalem voor den eeredienst uit geestelijke liefde. Dat hier niet Jehudah bedoeld wordt, noch Jeruzalem, blijkt duidelijk. Bij David: “Ik overdacht de *dagen van ouds*, en de *jaren der eeuwen*” (Psalm 77: 6), alwaar de dagen van ouds en de jaren der eeuwen voor dezelfde Kerken staan. Nog duidelijker komt het uit bij Mozes: “Gedenk aan de *dagen der eeuw*, versta de *jaren van geslacht en geslacht*, vraag uwen vader en hij zal het u bekend maken, uwe ouden, en zij zullen het u zeggen; toen de Allerhoogste aan de natiën de erfenis gaf, en Hij de zonen des menschen vaneen scheidde” (Deut. 32: 7, 8). Dat het jaar en de jaren de volle tijd van de Kerk zijn, blijkt ook duidelijk bij Habakuk: “Jehovah, ik heb Uw faam gehoord, ik heb gevreesd; Uw werk, Jehovah, behoud dat in het leven in het *midden der jaren*; maak het bekend in het *midden der jaren*; in den toorn gedenk der barmhartigheid. God zal komen van Theman, en de Heilige van den berg Paran” (3: 2, 3); aangaande de Komst des Heeren; in het midden der jaren voor: in de volheid der tijden; wat de volheid der tijden is, zie men even te voren in n. 2905. Zooals het jaar en de jaren den vollen tijd beteekenen tusschen zijn beide grenzen, zijnde het begin en het einde, wanneer zij betrekking hebben op het Rijk des Heeren op

aarde, dat is, op de Kerk, evenzoo beteekenen zij het eeuwige, wanneer zij betrekking hebben op het Rijk des Heeren in den Hemel; zooals bij David: “O God, *Uwe jaren* zijn van geslacht tot geslacht, en Gij zijt het zelf, en *Uwe jaren* zullen niet voleindigd worden; de zonen Uwer knechten zullen verblijven, en hun zaad zal voor U bevestigd worden” (Psalm 102: 25, 28, 29). Bij denzelfde: “Gij zult dagen tot des Konings dagen toedoen; *Zijne jaren* zullen zijn als van geslacht tot geslacht; en Hij zal eeuwiglijk voor God wonen” (Psalm 61: 7, 8), alwaar de jaren voor het eeuwige staan, want er wordt gehandeld over den Heer en over Zijn Rijk. Dat de lammeren, die ten branden slachtoffer geofferd werden, “*zonen van hun jaar*” waren (Levit. 12: 6; hfdst. 14: 10; Num. 6: 12; hfdst. 7: 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 57, 63, 69, 75, 81, en elders) beteekende de hemelsche dingen der onschuld in het Rijk des Heeren, die eeuwig zijn; vandaar ook de vermelding van het brandoffer van kalveren, “de zonen van een jaar” als hoogst welgevallig, bij Micha (6: 6). Dat een jaar in den innerlijken zin niet een jaar beteekent, kan ook hieruit blijken, dat de Engelen, die in den innerlijken zin des Woords zijn, niet een voorstelling van eenig jaar kunnen hebben; maar aangezien een jaar een volle periode van tijd is in de natuur, die tot de wereld behoort, hebben zij in plaats daarvan een voorstelling van de volheid met betrekking tot den staat der Kerk, en van het eeuwige met betrekking tot de staten des Hemels; tijden zijn voor hen staten (n. 1274, 1382, 2625, 2788, 2837).

2907. Vers 2. *En Sarah stierf in Kiriath Arba, dat is Chebron, in het land Kanaän; en Abraham kwam om over Sarah te rouwen, en om haar te beweenen.* Sarah stierf beteekent den nacht ten aanzien van de waarheden des geloofs; in Kiriath Arba, dat is Chebron in het land Kanaän, beteekent in de Kerk; en Abraham kwam om over Sarah te rouwen, en om haar te beweenen, beteekent den staat van de smart des Heeren.

2908. Dat de woorden: “Sarah stierf” den nacht ten aanzien van de waarheden des geloofs beteekenen, blijkt uit de beteekenis van sterven, van den doode en van den dood, wanneer het op de Kerk betrekking heeft, zijnde haar laatste tijd, wanneer alle geloof, dat is, de naastenliefde den geest heeft gegeven; dat deze tijd in het Woord hier en daar nacht wordt genoemd, zie men in n. 221, 709, 1712, 2353; dat sterven wil zeggen ophouden zoo te zijn, in n. 494; en uit de uitbeelding van Sarah, zijnde het Goddelijk ware, waarover boven n. 2904; hieruit blijkt duidelijk, dat zulks wordt aangeduid.

2909. Dat de woorden: “in Kiriath Arba, dat is Chebron, in het land Kanaän” beteekenen, in de Kerk, kan blijken uit de beteekenis van Kiriath Arba, zijnde de Kerk ten aanzien van het ware; en uit de beteekenis van Chebron in het

land Kanaän, zijnde de Kerk ten aanzien van het goede. In het Woord, vooral in het profetische, wordt, waar over het ware gehandeld wordt, ook over het goede gehandeld, ter wille van het hemelsche huwelijk in alle bijzonderheden des Woords (men zie n. 683, 793, 801, 2173, 2516, 2712); daarom wordt hier, wanneer Kiriath Arba wordt vermeld, ook gezegd: “dat is Chebron, in het land Kanaän”. Dat het land Kanaän het Rijk des Heeren is, zie men in n. 1413, 1437, 1607; en dat de plaatsen aldaar onderscheidenlijk van uitbeeldenden aard waren, n. 1585, 1866. Wat “Kiriath Arba, hetgeen Chebron is” betreft, het was de streek, alwaar Abraham, Izak en Jakob woonden. Dat Abraham daar woonde, blijkt uit hetgeen voorafgaat: “Abraham kwam en woonde in Mamre, dat in *Chebron is*” (Gen. 13: 18). Dat Jischak daar woonde, blijkt uit het volgende: “Jakob kwam tot Jischak zijnen vader, in Mamre, in *Kiriath Arba*, hetwelk is *Chebron*, waar Abraham als vreemdeling had verkeerd, en Jischak” (Gen. 35: 27). Dat Jakob daar woonde: “Jozef werd door zijnen vader Jakob tot zijne broederen gezonden *uit het dal Chebron*” (Gen. 37: 14). Uit de uitbeelding dezer drie, waarover eerder, blijkt, dat “Kiriath Arba, hetwelk is Chebron” de Kerk uitbeeldde voordat Jeruzalem het deed. Dat elke Kerk in den loop des tijds afneemt, totdat zij niets van geloof en naastenliefde over heeft, en dat zij dan vernietigd wordt, werd ook uitgebeeld door “Kiriath Arba, hetwelk is Chebron”, namelijk dat het werd ingenomen door de Anakieten, door wie de afgrijselijke overredingen van het valsche werden aangeduid (n. 581, 1673). Dat het door de Anakieten werd ingenomen, zie men in Num. 13: 21, 22; Jozua 11: 21; hfdst. 14: 15; hfdst. 15: 13, 14; Richt. 1: 10; en dat het tot zijn einde of voleinding kwam, en vernietigd werd, werd daarmede uitgebeeld, dat alle dingen, die daarin waren, door Jozua aan de verdoeming werden prijs gegeven (Jozua 10: 36, 37; hfdst. 11: 21); en dat de Anakieten door Jehudah en Kaleb verslagen werden (Richt. 1: 10; Jozua 14: 13, 14, 15; hfdst. 15: 3, 14); en dat er wederom een nieuwe Kerk kwam, werd daarmede uitgebeeld, dat Chebron aan Kaleb tot eene erfenis werd toegewezen ten aanzien van het veld en de dorpen (Joz. 21: 12); de stad zelve echter werd een stad der toevlucht (Jozua 20: 7; hfdst. 21: 13), en een priesterlijke stad voor de zonen van Aharon (Joz. 21: 10, 11), tot een erfdeel van Jehudah (Joz. 15: 54). Hieruit blijkt duidelijk, dat Chebron de geestelijke Kerk des Heeren in het land Kanaän uitbeeldde; daarom ook werd het David op bevel van Jehovah geboden naar Chebron te gaan, en werd hij daar tot koning gezalfd over het huis van Jehudah; en nadat hij daar zeven jaren en zes maanden had geregeerd, ging hij naar Jeruzalem en bezette Zion (men zie II Sam. 2: 1 tot 11; hfdst. 5: 5; I Kon. 2: 11); en toen begon

voor het eerst de geestelijke Kerk des Heeren door Jeruzalem, en de hemelsche door Zion te worden uitgebeeld.

2910. Dat de woorden: “en Abraham kwam om over Sarah te rouwen, en om haar te beweenen” den staat van de smart des Heeren beteekenen, namelijk over den nacht ten aanzien van de waarheden des geloofs in de Kerk, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer, waarover n. 1893, 1965, 1989, 2011, 2172, 2501, 2833, 2836. Dat rouwen en beweenen een staat van smart beteekenen, blijkt zonder verklaring; rouwen betreft de smart over den nacht ten aanzien van de goedheden in de Kerk, en beweenen ten aanzien van de waarheden. In deze twee verzen is gehandeld over het einde der Kerk; haar einde is daar, wanneer er geen naastenliefde meer is; hierover wordt in het Woord op vele plaatsen gehandeld, vooral bij de Profeten en bij Johannes in de Openbaring. De Heer beschrijft dit einde eveneens door vele dingen bij de Evangelisten, en noemt het de voleinding der eeuw, alsmede den nacht. Want met de Kerken is het aldus gesteld: in den beginne is de naastenliefde voor haar de grondslag; een ieder heeft dan den ander lief als een broeder, en wordt door het goede aangedaan, niet ter wille van zichzelf maar terwille van den naaste, ter wille van de gemeenschap, ter wille van het Rijk des Heeren, en bovenal ter wille van den Heer. Maar in den loop des tijds begint de naastenliefde te verkouden, en op te houden te bestaan. Daarna komt de haat van den een tegen den ander, welke haat, hoewel hij niet in uiterlijken vorm verschijnt — omdat de menschen in de burgerlijke samenleving onder wetten staan, en in uiterlijke banden zijn, die tegenhouden — nochtans van binnen gekoesterd wordt. De uiterlijke banden, die tegenhouden, komen uit de eigenen wereldliefde voort, en zijn de liefde tot eer en voorrang, de liefde tot winst en vandaar ook tot macht, aldus de liefde tot roem. Onder deze liefden houdt de haat jegens den naaste zich verborgen, en hij is van dien aard, dat dezulken allen willen overheerschen, en alle dingen, die anderen toebehooren, willen bezitten; en wanneer zij worden tegengewerkt, verbergen zij in hun gemoed verachting jegens den naaste, zinnen op wraak, scheppen vermaak in zijn ondergang, ja zelfs bedrijven zij wreedheden voor zoover als zij het durven; in dergelijke dingen gaat ten slotte de naastenliefde der Kerk over, wanneer haar einde daar is, en dan wordt van haar gezegd, dat er geen geloof meer is, want waar geen naastenliefde is, is ook geen geloof, hetgeen herhaaldelijk werd aangetoond. Er zijn vele Kerken geweest, die uit het Woord bekend zijn, welke zulk een einde hadden. De Oudste Kerk verging op deze wijze omstreeks den vloed; de Oude Kerk, die na den vloed bestond, desgelijks; ook de tweede Oude Kerk, de Hebreeuwsche genaamd; ten slotte de Joodsche

Kerk, welke nooit een Kerk was, die van de naastenliefde uitging, maar slechts de uitbeelding van een Kerk was, te dien einde dat door de uitbeeldende dingen de gemeenschap met den Hemel zou blijven voortbestaan, voordat de Heer in de wereld kwam. Daarna werd door den Heer een nieuwe Kerk verwekt, de Kerk der heidenen genaamd, en die innerlijk was, want innerlijke waarheden werden door den Heer geopenbaard; maar deze Kerk is nu in haar einde, aangezien er thans niet alleen geen naastenliefde is, maar in plaats van naastenliefde haat, die, ofschoon hij niet in uiterlijken vorm verschijnt, nochtans van binnen aanwezig is, en zoo vaak het bij een ieder mogelijk is, losbarst, dat is, zoo vaak de uiterlijke banden het niet verhinderen. Behoudens deze Kerken waren er nog zeer vele andere, die niet zoo beschreven zijn, en die desgelijks afnamen en zichzelf vernietigden. De redenen, waarom zij zoo afnamen en zichzelf vernietigden, zijn er vele. Een daarvan is, dat de ouders de boosheden ophoopten, en door veelvuldig gebruik en gewoonte ten slotte deze boosheden in hun natuur brachten, en aldus door overerving op hun nakroost overbrachten, want wat de ouders uit het daadwerkelijke leven door veelvuldig gebruik in zich opnemen, dat wordt in hun natuur ingeworteld, en wordt door overerving op het nageslacht overgedragen, en wanneer dit niet hervormd of wederverwekt wordt, zet het zich in de geslachten voort, en groeit dan steeds aan; vandaar wordt de wil lichter geneigd tot boosheden en valscheden. Maar wanneer de Kerk voleindigd is en te gronde gaat, verwekt de Heer steeds ergens een nieuwe Kerk, maar zelden, zoo ooit, uit den mensch der vorige Kerk, doch uit de heidenen, die in onwetendheid verkeerden; over dezen wordt nu in hetgeen volgt gehandeld.

2911. Vers 3. *En Abraham stond op van over de aangezichten van zijnen doode; en hij sprak tot de zonen Cheths, zeggende.* Abraham stond op, beteekent de verheffing; van over de aangezichten van zijnen doode, beteekent in dien nacht; en sprak tot de zonen Cheths, zeggende, beteekent hen, bij wie de nieuwe geestelijke Kerk zou zijn.

2912. Dat de woorden: “Abraham stond op” de verheffing beteekenen, blijkt uit de beteekenis van opstaan, insluitende iets van verheffing, waarover n. 2401, 2785; hier verheffing boven de smart, omdat een nieuwe Kerk zou opstaan in de plaats van de vorige, die te gronde ging. En dat de woorden: “van over de aangezichten van zijnen doode”, beteekenen, in dien nacht, blijkt uit de beteekenis van sterven, van den dood, en van den doode, zijnde de nacht ten aanzien van den staat der Kerk, waarover boven n. 2908.

2913. Dat de woorden: “en hij sprak tot de zonen Cheths, zeggende” hen beteekenen, bij wie de nieuwe geestelijke Kerk zou zijn, kan blijken uit de

beteekenis van Cheth en van de Chittieten. Er waren vele inwoners in het land Kanaän, die hier en daar in het Woord worden opgesomd, en onder hen de Chittieten; men zie Gen. 15: 20; Exod. 3: 8, 17; hfdst. 13: 5; hfdst. 23: 23; Deut. 7: 1; hfdst. 20: 17; Jozua 3: 10; hfdst 11: 1, 3; hfdst. 12: 8; hfdst. 24: 11; 1 Kon. 9: 20, en elders. Het meerendeel van hen was uit de Oude Kerk; dat deze zich uitstreckte over verschillende landen, en ook over het land Kanaän, zie men in n. 1238, 2385; allen, die van deze Kerk waren, erkenden de naastenliefde als het voornaamste, en al hun leerstellige dingen behoorden tot de naastenliefde of het leven. Zij, die de leerstellige dingen des geloofs beoefenden, werden Kanaänieten genoemd, en van de overige inwoners van Kanaän gescheiden (Num. 13: 29; men zie n. 1062, 1063, 1076). Onder de betere inwoners in het land Kanaän behoorden de Chittieten, hetgeen ook hieruit kan blijken, dat Abraham onder hen woonde, en daarna Jischak en Jakob, en dat zij daar hun begraafplaatsen hadden; alsmede dat zij zich vroom en bescheiden jegens Abraham gedroegen, zooals duidelijk blijkt uit hetgeen in dit hoofdstuk van hen vermeld wordt, vooral in de verzen 5, 6, 10, 11, 14, 15. Dit is de reden, dat door hen, als door een rechtschapen natie, de geestelijke Kerk of het ware der Kerk wordt uitgebeeld en aangeduid. Doch het geschiedde met dezen als met de overigen der Oude Kerk, dat zij in den loop des tijds van de naastenliefde of het goede des geloofs afweken, en vandaar werd door hen daarna het valsche der Kerk aangeduid, zooals in Ezech. 16: 3, 45, en elders. Dat de Chittieten nochtans onder de meer geëerden behoorden, kan hieruit blijken, dat er Chittieten bij David waren, als Achimelech (1 Sam. 26: 6), en Uriah, die een Chittiet was (11 Sam. 11: 3, 6, 17, 21), wiens echtgenoot Batscheba was, uit wie aan David Salomo werd geboren (11 Sam. 12: 24). Dat Cheth de meer uiterlijke erkentnissen betoekent, die op het leven betrekking hebben, en die de uiterlijke waarheden der geestelijke Kerk zijn, zie men in n. 1203. In dit vers wordt gehandeld over de nieuwe Kerk, welke de Heer sticht, wanneer de vorige vergaat; en in de volgende verzen wordt gehandeld over de opneming van het geloof bij hen. Er wordt niet gehandeld over een of andere Kerk bij de zonen Cheths, maar in het algemeen over de verwekking van de geestelijke Kerk door den Heer, nadat de vorige ophield of voleindigd is. De zonen Cheths zijn slechts diegenen, die uitbeelden en aanduiden. Men zie hetgeen eerder aangaande de Kerken gezegd is, namelijk dat de Kerk in den loop des tijds afneemt en besmet wordt (n. 494, 501, 1327, 2422). Dat zij van de naastenliefde afwijkt, en boosheden en valscheden voortbrengt (n. 1834, 1835). Dat de Kerk dan verwoest en verlaten genoemd wordt (n. 407 tot 411, 2243). Dat de Kerk bij de heidenen gesticht wordt, en waarom (n. 1366). Dat

er in de Kerk, die verwoest wordt, altijd iets van de Kerk als een kern bewaard wordt (n. 468, 637, 931, 2422). Dat het menselijk geslacht, wanneer er geen Kerk op het aardrijk was, te gronde zou gaan (aldaar). Dat de Kerk is gelijk het hart en de longen in een grootste lichaam, dat is, in het menselijk geslacht (n. 637, 931, 2054, 2853). Van welken aard de geestelijke Kerk is (n. 765, 2669). Dat de naastenliefde, niet het afgescheiden geloof, de Kerk uitmaakt (n. 809, 916). Dat de Kerk één zou zijn wanneer allen naastenliefde hadden, ofschoon zij naar leerstellige dingen en eeredienst zouden verschillen (n. 1285, 1316, 1798, 1799, 1834, 1844, 2385). Dat alle menschen op aarde, die in de Kerk des Heeren zijn, hoewel over de wereld verspreid, toch als het ware één uitmaken, zooals in de Hemelen (n. 2853). Dat elke Kerk innerlijk en uiterlijk is, en beide te zamen één uitmaken (n. 409, 1083, 1098, 1100; 1242). Dat de uiterlijke Kerk niets is, wanneer er geen innerlijke is (n. 1795). Dat de Kerk wordt vergeleken met den opgang en den ondergang van de zon, met de tijden van het jaar, voorts met de tijden van den dag (n. 1837). Dat het Laatste Oordeel de laatste tijd der Kerk is (n. 900, 931, 1850, 2117, 2118).

2914. Vers 4. *Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u; geeft mij het bezit van een graf bij u, en ik zal mijnen doode van voor mij begraven.* Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u, beteekent hun eersten staat, dat de Heer, ofschoon Hij hun onbekend was, toch bij hen kon zijn; geeft mij het bezit van een graf bij u, beteekent, dat zij wederverwekt konden worden; en ik zal mijnen doode van voor mij begraven, beteekent, dat Hij aldus uit den nacht, die bij hen was, zou opkomen en verrijzen.

2915. Dat de woorden: “Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u” den eersten staat beteekenen, dat de Heer, ofschoon Hij hun onbekend was, toch bij hen kon zijn, blijkt uit de beteekenis van Abraham, zijnde de Heer, waarover vaak eerder; en uit de beteekenis van “een vreemdeling bij hen zijn en een inwoner bij hen zijn”, zijnde onbekend zijn en nochtans bij hen zijn. Dat dit de innerlijke zin is, blijkt duidelijk uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt; want er wordt gehandeld over een nieuwe Kerk, en in dit vers ever haar eersten staat, die van dien aard is, dat de Heer hun in het allereerst onbekend is, maar dat zij nochtans — omdat zij in het goede der naastenliefde, en ten aanzien van het burgerlijke leven in het gerechte en billijke, en ten aanzien van het zedelijke leven in het eerbare en betamelijke leven — van dien aard zijn, dat de Heer bij hen kan zijn, want de tegenwoordigheid des Heeren bij den mensch is in het goede, en derhalve in het gerechte en billijke, en verder in het eerbare en betamelijke (het eerbare is eene samenvatting van alle zedelijke deugden; het betamelijke is er alleen de vorm van); want dit zijn

goedheden, die in rangorde op elkander volgen, en bij den mensch de bodems zijn, waarop door den Heer het geweten gegrondvest wordt, en bijgevolg het inzicht en de wijsheid. Maar in hen, die niet daarin zijn, namelijk van het hart of de aandoening uit, kan niets van den Hemel worden ingezaaid; er is geen grond, en ook geen aardbodem, dus niets dat opneemt; en aangezien niets van den Hemel kan worden ingezaaid, kan de Heer daar ook niet tegenwoordig wezen. Er wordt van de tegenwoordigheid des Heeren gesproken in verband met het goede, dat is, met de hoedanigheid van het goede; de hoedanigheid van het goede is overeenkomstig den staat der onschuld, der liefde en der naastenliefde, waarin de waarheden des geloofs geplant zijn of geplant kunnen worden.

2916. Dat de woorden: “geeft mij het bezit van een graf bij u” beteekenen, dat zij wederverwekt kunnen worden, blijkt uit de beteekenis van het graf. Het graf beteekent in den innerlijken zin des Woords het leven of den Hemel, en in den tegenovergestelden zin den dood of de hel. Dat het beteekent het leven of den Hemel, komt omdat de Engelen, die in den innerlijken zin des Woords zijn, geen voorstelling van het graf hebben, aangezien zij er geen van den dood hebben; daarom worden zij in plaats van het graf niets anders gewaar dan de voortzetting des levens, dus de wederopstanding; want de mensch verrijst wederom ten aanzien van den geest, en wordt begraven ten aanzien van het lichaam; men zie n. 1854. En daar de begrafenis de wederopstanding beteekent, beteekent zij ook de wederverwekking, want de wederverwekking is des menschen eerste wederopstanding, want dan sterft hij ten aanzien van den vorigen mensch, en verrijst wederom ten aanzien van den nieuwen. Door de wederverwekking wordt de mensch van dood levend; vandaar de beteekenis van het graf in den innerlijken zin. Dat de voorstelling van de wederverwekking zich aan de Engelen voordoet, wanneer de voorstelling van het graf oprijst, blijkt ook duidelijk uit hetgeen in n. 2299 is medegedeeld aangaande de kleine kinderen. Dat het graf in den tegenovergestelden zin den dood of de hel beteekent, komt omdat de boozen niet wederom tot het leven opstaan; wanneer daarom over de boozen wordt gehandeld, en van een graf wordt melding gemaakt, doet zich aan de Engelen geen andere voorstelling voor dan die van de hel. Dit is de reden, dat de hel in het Woord ook graf wordt genoemd. Dat het graf de wederopstanding, alsmede de wederverwekking beteekent, blijkt duidelijk bij Ezechiël: “Daarom profeteer, en zeg tot hen: Zoo zegt de Heer Jehovih: Ziet, *Ik zal uwe graven openen, en zal ulieden uit uwe graven doen opkomen*, o Mijn volk, en Ik zal u brengen tot den aardbodem Israëls. En gij zult weten, dat Ik Jehovah ben, als Ik

uwe graven zal hebben geopend, en als Ik u uit *uwe graven* zal hebben doen opkomen, o Mijn volk. En Ik zal Mijnen geest in u geven, en gij zult leven, en Ik zal u op uwen aardbodem zetten” (37: 12, 13, 14), alwaar de Profeet handelt over de levend gemaakte doodsbeenderen, en in den innerlijken zin over de wederverwekking. Dat er over de wederverwekking wordt gehandeld, blijkt ten duidelijkste, want er wordt gezegd: “wanneer Ik Mijnen geest in u zal geven, en gij zult leven, en Ik zal u op uwen aardbodem zetten”. De graven staan hier voor den vorigen mensch, en zijn boosheden en valscheden; ze openen en daaruit opkomen wil zeggen: wederverwekt worden. Aldus vergaat de voorstelling van het graf en wordt als het ware afgelegd, wanneer de voorstelling van de wederverwekking of van het nieuwe leven opkomt. Dat “de graven werden geopend, en vele lichamen der heiligen, die ontslapen waren, wederopstonden, en uit *hunne graven* gingen na des Heeren opstanding, en in de heilige stad gingen, en aan velen verschenen” (Matth. 27: 52, 53) sluit iets dergelijks in, namelijk de opstanding vanwege de Opstanding des Heeren, en in een meer innerlijken zin iedere opstanding. Dat de Heer Lazarus uit de dooden opwekte (Joh. 11: 1 en volgende verzen) sluit eveneens de opwekking in van een nieuwe Kerk uit de heidenen, want alle wonderen, die door den Heer zijn gedaan, sluiten, omdat zij Goddelijk zijn, de staten van Zijn Kerk in. Een dergelijke beteekenis heeft het ook, dat de man, die in het graf van Elisa geworpen was, wederom levend werd, toen hij diens beenderen aanraakte (II Kon. 13: 20, 21), want door Elisa werd de Heer uitgebeeld. Daar de begrafenis de wederopstanding beteekende in het algemeen en elke wederopstanding, besteedden de Ouden zeer veel aandacht aan hunne begrafenissen en aan de plaatsen waar zij begraven zouden worden, zooals Abraham dat hij begraven zou worden in Chebron in het land Kanaän, alsmede Izak en Jakob met hunne echtgenooten (Gen. 47: 29, 30, 31; hfst. 49: 30, 31, 32); en Jozef, dat zijn beenderen uit Egypte naar het land Kanaän overgebracht zouden worden (Gen. 50: 25; Exod. 13: 19; Jozua 24: 32); David en de koningen na hem, dat zij begraven zouden worden in Zion (I Kon. 2: 10; hfdst. 11: 43; hfdst. 14: 17, 18; hfdst. 15: 8, 24; hfdst. 22: 51; II Kon. 8: 24; hfdst. 12: 21; hfdst. 14: 20; hfdst. 15: 7, 38; hfdst. 16: 20). De reden hiervan was, dat het land Kanaän, alsmede Zion, het Rijk des Hoeren uitbeeldden en beteekenden, en de begrafenis de wederopstanding. Dat echter de plaats niets tot de wederopstanding toe doet, kan een ieder duidelijk zijn. Dat de begrafenis de wederopstanding ten leven beteekent, blijkt ook uit andere uitbeeldingen, zooals dat de goddeloozen niet beklaagd noch begraven zouden worden, maar heengeworpen (Jerem. 8: 2; hfdst. 14: 16; hfdst. 16: 4, 6; hfdst. 20: 6; hfdst. 22: 19; hfdst. 25: 33; II

Kon. 9: 10; Openb. 11: 9); en dat de goddeloozen, die begraven waren, uit hun graven geworpen zouden worden (Jerem. 8: 1, 2; 11 Kon. 23: 16, 17, 18), Dat het graf echter in den tegenovergestelden zin den dood of de hel beteekent, zie men in Jes. 14: 19, 20, 21; Ezech. 32: 21, 22, 23, 25, 27; Psalm 88: 5, 6, 11, 12; Num. 19: 16, 18, 19.

2917. Dat de woorden: “ik zal mijnen doode van voor mij begraven” beteekenen, dat Hij aldus uit den nacht, die bij hen was, zou opkomen en verrijzen, blijkt uit de beteekenis van begraven, zijnde wederopstaan, waarover vlak hierboven n. 2916; en uit de beteekenis van den doode, zijnde de staat van schaduw en nacht, dat is, van onwetendheid, waarover eveneens hierboven n. 2908, 2912, waaruit de Heer bij den mensch opkomt en verrijst, wanneer Hij erkend wordt; te voren is Hij in den nacht, omdat Hij niet verschijnt; Hij verrijst bij een ieder, die wederverwekt wordt.

2918. Vers 5, 6. *En de zonen Cheths antwoordden Abraham, zeggende tot hem: Hoor ons, mijn heer, gij zijt een vorst Gods in het midden van ons; begraaf uwen doode in de keur onzer graven; niemand van ons zal zijn graf voor u weren, van te begraven uwen doode.* En de zonen Cheths antwoordden Abraham, zeggende tot hem, beteekent den wederkeerigen staat bij hen, die van de nieuwe Kerk zijn; hoor ons, beteekent de opneming; mijn heer, gij zijt een vorst Gods in het midden van ons, beteekent den Heer ten aanzien van het Goddelijk goede en ware bij hen; in de keur onzer graven, beteekent het welbehagen ten aanzien van de wederverwekking; begraaf uwen doode, beteekent dat zij aldus uit den nacht in het leven zouden opkomen en opgewekt worden; niemand van ons zal zijn graf voor u weren, beteekent dat allen bereid waren om de wederverwekking te ontvangen; van te begraven uwen doode, beteekent, opdat zij uit den nacht zouden opkomen en opgewekt worden.

2919. Dat de woorden: “De zonen Cheths antwoordden Abraham, zeggende tot hem” den wederkeerigen staat beteekenen bij hen, die van de nieuwe Kerk zijn, blijkt uit de beteekenis van antwoorden, wanneer toestemming gegeven wordt tot dat wat gevraagd wordt, zijnde het wederkeerige; en uit de beteekenis van de zonen Cheths, zijnde diegenen, bij wie de nieuwe geestelijke Kerk is, waarover boven n. 2913.

2920. Dat de woorden: “hoor ons” de opneming beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “hoor ons”, wanneer het een formule van antwoorden is tot inwilliging, zijnde de opneming.

2921. Dat de woorden: “mijn heer, gij zijt een vorst Gods in het midden van ons” den Heer beteekenen ten aanzien van het Goddelijk goede en ware bij hen, blijkt uit de beteekenis van den heer, en van den vorst Gods, en uit de

beteekenis van “in het midden van ons”. Dat er gezegd wordt de Heer, waar over het goede wordt gehandeld, blijkt uit het Woord van het Oude Testament, want aldaar wordt Jehovah nu eens Jehovah genoemd, dan God, dan de Heer, dan Jehovah God, dan de Heer Jehovih, dan Jehovah Zebaoth, en zulks om een verborgen reden, die niet geweten kan worden dan alleen door den innerlijken zin. In het algemeen wordt Jehovah gezegd, wanneer gehandeld wordt over de hemelsche dingen der liefde of het goede; wanneer echter over de geestelijke dingen des geloofs of het ware wordt gehandeld, wordt God gezegd; wanneer over beide te zamen wordt gehandeld, wordt gezegd Jehovah God; wanneer echter sprake is van de Goddelijke macht van het goede of de almacht, wordt gezegd Jehovah Zebaoth of Jehovah der heirscharen, voorts ook de Heer, zoodat Jehovah Zebaoth en de Heer van denzelfden zin en van dezelfde beteekenis zijn. Vandaar, namelijk vanwege de macht van het goede, worden ook menschen en Engelen “heeren” genoemd, en in den tegenovergestelden zin worden diegenen “knechten” genoemd, die òf geen macht hebben, òf door genen macht hebben. Hieruit kan blijken, dat hier “mijn heer” in den innerlijken zin den Heer beteekent ten aanzien van het goede, hetgeen in het volgende uit het Woord zal worden toegelicht. Vorst Gods beteekent echter den Heer ten aanzien van de macht van het ware, of ten aanzien van het ware, zooals blijken kan uit de beteekenis van den vorst of van vorsten, zijnde de voornaamste waarheden, waarover n. 1482, 2089; en hieruit, dat gezegd wordt vorst Gods, want God wordt gezegd, waar over het ware wordt gehandeld, en Jehovah, waar over het goede wordt gehandeld (n. 2586, 2769, 2807, 2822). Dat “in het midden van ons” wil zeggen onder hen, of bij hen, blijkt zonder verklaring. Dat in het Woord van het Oude Testament Jehovah Zebaoth en de Heer van denzelfden zin en beteekenis zijn, blijkt bij Jesaja: “De ijver van *Jehovah Zebaoth* zal zulks doen; de *Heer* heeft een woord gezonden in Jakob, en het is gevallen in Israël” (9: 6, 7); elders bij denzelfde: “Een strenge koning zal over hen heerschen, het is gezegd door den *Heer, Jehovah Zebaoth*” (19: 4). Bij Maleachi: “Ziet, snellijk zal tot Zijnen tempel komen de *Heer*, dien gijlieden zoekt, en de engel des verbonds, dien gij verlangt; ziet, Hij komt, zegt *Jehovah Zebaoth*” (3: 1). Nog duidelijker bij Jesaja: “Ik zag den *Heer*, zittende op eenen hoogen en verhevenen troon; de serafim staande boven Hem, zes vleugelen en zes vleugelen had een iegelijk; de een riep tot den ander: Heilig, heilig, heilig, *Jehovah Zebaoth*. Wee mij, want ik ben verloren, want mijne oogen hebben den Koning *Jehovah Zebaoth* gezien. En ik hoorde de stem des *Heeren*” (6: 1, 3, 5, 8); hieruit blijkt duidelijk, dat Jehovah Zebaoth en de Heer denzelfden zin hebben. De Heer Jehovih

wordt echter vooral daar gezegd, waar de bijstand der almacht wordt gezocht en afgesmeekt, zooals bij Jesaja: “Zeg den steden van Jehudah: Ziet uw God; ziet de *Heer Jehovih* zal komen in een sterke, en Zijn arm zal voor Hem heerschen; ziet Zijn loon is met Hem, en Zijn werk voor Hem; Hij zal Zijne kudde weiden gelijk een herder” (40: 9, 10, 11). Dat er dan gezegd wordt de Heer Jehovih, zie men verder in Jesaja 25: 8; hfdst. 40: 10; hfdst. 48: 16; hfdst. 50: 4, 5, 7, 9; hfdst. 61: 1; Jeremia 2: 22; Ezech. 8: 1; hfdst. 11: 13, 17, 21; hfdst. 12: 10, 19, 28; hfdst. 13: 8, 13, 16, 18, 20; hfdst. 14: 4, 6, 11, 18, 20, 21; Micha 1: 2; Psalm 71: 5, 16; en herhaaldelijk elders: Bovendien sluit in het Woord van het Oude Testament de Heer iets dergelijks in als Jehovah, namelijk dat de Heer wordt gezegd, wanneer over het goede wordt gehandeld, waarom dan ook de Heer evenzoo onderscheiden wordt van God, als Jehovah van God; zooals bij Mozes: “Jehovah uw God, Hij is *God* der goden, en *Heer* der heeren” (Deut. 10: 17). Bij David: “Belijdt den *God* der goden, want Zijne barmhartigheid is in der eeuwigheid; belijdt den *Heer* der heeren, want Zijne barmhartigheid is in der eeuwigheid” (Psalm 136 1, 2, 3). Doch in het Woord van het Nieuwe Testament, bij de Evangelisten en in de Openbaring, wordt Jehovah nergens vermeld, maar inplaats van Jehovah wordt gezegd de Heer, en zulks om verborgen redenen, waarover hieronder. Dat in het Woord van het Nieuwe Testament wordt gezegd de Heer in plaats van Jehovah, kan duidelijk blijken bij Markus: “Jezus zeide: Het eerste van alle geboden is: Hoor, Israël, de *Heer* onze *God*, is een eenig *Heer*; daarom zult gij den *Heer*, uwen *God*, liefhebben uit geheel uw hart, en uit geheel uwe ziel, en uit geheel uwe gedachte, en uit geheel uwe kracht” (12: 29, 30). Dit zelfde staat bij Mozes aldus: “Hoor, Israël, *Jehovah*, onze *God*, is een eenig *Jehovah*, en gij zult *Jehovah*, uwen *God*, liefhebben uit geheel uw hart, en uit geheel uwe ziel, en uit al uwe krachten” (Deut. 6: 4, 5), alwaar duidelijk uitkomt, dat er wordt gezegd de Heer in plaats van Jehovah. Insgelijks bij Johannes: “Ik zag, en ziet, er was een troon gezet in den hemel, en er zat Een op den troon; rondom den troon vier dieren, zijnde vol oogen van voren en van achteren; elkeen had voor zich zelf zes vleugelen rondom, en was van binnen vol oogen; zij zeiden: Heilig, heilig, heilig, de *Heer* God Almachtig” (Openb. 4: 2, 6, 8). Dit staat bij Jesaja aldus: “Ik zag den Heer, zittende op eenen hoogen en verhevenen troon; de serafim staande boven Hem, zes vleugelen, zes vleugelen had een iegelijk; de een riep tot den ander: Heilig, heilig, heilig, *Jehovah Zebaath*” (6: 1, 3, 5, 8); hier wordt gezegd de Heer in plaats van Jehovah, of de Heer God. Almachtig voor Jehovah Zebaath. Dat de vier dieren de serafim of cherubim zijn, blijkt duidelijk bij Ezechiël hfdst. 1: 5, 13, 14, 15, 19; hfdst. 10: 15.

Dat de Heer in het Nieuwe Testament Jehovah is, blijkt ook uit vele andere plaatsen, zooals bij Lukas: “Van Zacharias werd gezien een *Engel des Heeren*” (1: 11); Engel des Heeren voor Engel van Jehovah. Bij denzelfde: “De Engel des Heeren zeide tot Zacharias aangaande zijnen zoon: “Velen der zonen Israëls zal hij bekeeren tot den *Heer*, hunnen *God*” (1: 16); tot den Heer God voor tot Jehovah God. Bij denzelfde: De Engel zeide tot Maria aangaande Jezus: Deze zal groot zijn, en de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden, en de *Heer God* zal Hem den troon Davids geven” (1: 32); de Heer God voor Jehovah God. Bij denzelfde: “Maria zeide: Mijne ziel maakt groot den *Heer*, en mijn geest heeft zich verheugd over God, mijnen Zaligmaker” (1: 46, 47); hier staat de Heer eveneens voor Jehovah. Bij denzelfde: “Zacharias profeteerde, zeggende: Gezegend zij de *Heer God* van Israël” (1: 68); de Heer God voor Jehovah God. Bij denzelfde: “Een *Engel des Heeren* stond bij de herders, en de heerlijkheid des *Heeren* omscheen hen” (2: 9); Engel des Heeren en heerlijkheid des Heeren voor Engel van Jehovah en heerlijkheid van Jehovah. Bij Mattheus: “Gezegend is Hij, die komt in den *Naam des Heeren*” (21: 9; hfdst. 23: 39; Lukas 13: 35; Joh. 12: 13); in den naam des Heeren voor in den naam van Jehovah; behalve herhaaldelijk elders, als Lukas 1: 28; hfdst. 2: 15, 22, 23, 24, 29, 38, 39; hfdst. 5: 17; Markus 12: 10, 11. Onder de verborgen redenen, waarom zij Jehovah den Heer noemden, waren ook deze: wanneer toentertijd was gezegd, dat de Heer Jehovah was, die zoo vele malen in het Oude Testament werd genoemd (men zie n. 1736), zouden zij het niet aangenomen hebben, want zij zouden het niet geloofd hebben; bovendien werd de Heer ook ten aanzien van het Menschelijke niet Jehovah, dan toen Hij geheel en al het Goddelijk met het Menschelijk Wezen en het Menschelijk met het Goddelijk Wezen vereenigd had (men zie n. 1725, 1729, 1733, 1745, 1815, 2156, 2751). De volledige vereeniging geschiedde na de laatste verzoeking, welke die des kruises was, en daarom noemden de discipelen Hem na de wederopstanding steeds Heer (Joh. 20: 2, 13, 15, 18, 20, 25; hfdst. 21: 7, 12, 15, 16, 17, 20; Markus 16: 19, 20); en Thomas zeide: “*Mijn Heer*, en *mijn God*” (Joh. 20: 28); en daar de Heer de Jehovah was, die zoo vaak in het Oude Testament genoemd werd, zeide Hij tot de discipelen: “Gij heet Mij *Meester* en *Heer*, en gij zegt het recht, want Ik ben het” (Joh. 13: 13, 14, 16), waarmede wordt aangeduid, dat Hij Jehovah God was; aldaar wordt Hij Heer genoemd ten aanzien van het goede, maar Meester ten aanzien van het ware. Dat de Heer Jehovah was, wordt ook bedoeld door de woorden van den Engel tot de herders: “Heden is u geboren de Zaligmaker, welke is *Christus de Heer*” (Lukas 2: 11); Christus staat voor Messias, Gezalfde, Koning; de Heer voor

Jehovah; het eerstgenoemde ten aanzien van het ware, het laatstgenoemde ten aanzien van het goede. Wie het Woord niet naarstig doorgeschiedt, kan dit niet weten, geloovende dat onze Zaligmaker met een algemeen titel van vereering, evenals anderen, Heer werd genoemd, terwijl Hij toch daarom zoo werd genoemd, omdat Hij Jehovah was.

2922. Dat de woorden: “in de keur onzer graven” het welbehagen beteekenen ten aanzien van de wederverwekking, blijkt uit de beteekenis van uitverkiezen, van keur en van het uitverkorene, behoorende tot het begeerde of het welbehagen; en uit de beteekenis van het graf, zijnde de opstanding en de wederverwekking, waarover boven n. 2916.

2923. Dat de woorden: “begrave uwen doode” beteekenen, dat zij aldus uit den nacht in het leven zouden opkomen en opgewekt worden, blijkt uit de beteekenis van begraven worden, zijnde wederopstaan of ten leven wederopgewekt worden, waarover n. 2916; en uit de beteekenis van den doode, zijnde de nacht ten aanzien van de goedheden en waarheden des geloofs, waarover n. 2908, 2912, 2917.

2924. Dat de woorden: “niemand van ons zal zijn graf voor u weren” beteekenen, dat zij bereid waren om de wederverwekking te ontvangen, blijkt uit de beteekenis van het graf, zijnde de wederverwekking waarover n. 2916; en uit de beteekenis van niet afweren, behoorende tot de bereidwilligheid om te ontvangen.

2925. Dat de woorden: “van te begraven uwen doode” beteekenen, opdat zij uit den nacht zouden opkomen en opgewekt worden, blijkt uit de beteekenis van begraven worden en van den doode, zijnde opgewekt worden uit den nacht ten aanzien van de goedheden en waarheden des geloofs, waarover vlak hierboven in n. 2923, alwaar dezelfde woorden staan.

2926. Vers 7, 8. *En Abraham stond op, en boog zich neder voor het volk des lands, voor de zonen Cheths. En hij sprak met hen, zeggende: Is het met uwe ziel, dat ik mijnen doode begrave van voor mij, hoort mij, en spreekt voor mij bij Efron, den zoon van Zochar.* Abraham stond op, en boog zich neder, beteekent de de vreugde des Heeren vanwege de bereidwillige ontvangst; voor het volk des lands, voor de zonen Cheths, beteekent bij hen, die van de nieuwe geestelijke Kerk waren; hij sprak met hen, zeggende, beteekent de gedachte en de innerlijke gewaarwording aangaande hen; is het met uwe ziel, beteekent indien het van harte uit de aandoening van het ware voortkomt; dat ik mijnen doode begrave van voor mij, beteekent, dat zij uit den nacht wilden opkomen en wederopstaan; hoort mij, beteekent, dat zij zich zouden

schikken; en spreekt voor mij bij Efron, den zoon van Zochar, beteekent hen, bij wie het ware en goede des geloofs ontvangen kon worden.

2927. Dat de woorden: “Abraham stond op en boog zich neder” de vreugde des Heeren beteekenen vanwege de bereidwillige ontvangst, blijkt uit de beteekenis van opstaan, dat iets van verheffing insluit, waarover n. 2401, 2785 (door blijdschap en vreugde wordt het gemoed opgeheven, en daarom wordt hier gezegd: hij stond op); uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer, waarover vaak eerder; en uit de beteekenis van zich nederbuigen, zijnde zich verheugen. De nederbuiging is een gebaar van het lichaam zoowel uit vernedering als uit vreugde; dat het hier uit vreugde geschiedt, en vanwege de bereidwillige ontvangst, blijkt duidelijk uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt.

2928. Dat de woorden: “voor het volk des lands, voor de zonen Cheths” beteekenen: bij hen, die van de nieuwe geestelijke Kerk waren, blijkt uit de beteekenis van het volk, zijnde diegenen, die in waarheden zijn, dus de geestelijken, waarover n. 1259, 1260; uit de beteekenis van het land, zijnde de Kerk, waarover n. 662, 1066, 1067, 1262, 1733, 1850, 2117, 2118 aan het einde; en uit de beteekenis van de zonen Cheths, zijnde diegenen, die van de nieuwe geestelijke Kerk zijn, waarover boven n. 2913. Het volk des lands wordt hier en daar in het Woord vermeld waar gehandeld wordt over Israël en Jeruzalem, en door hen wordt in den innerlijken zin de geestelijke Kerk aangeduid, of zij die van de geestelijke Kerk zijn, want onder Israël en Jeruzalem wordt deze Kerk verstaan. Er wordt van natie gesproken, wanneer gehandeld wordt over Jehudah en Zion, en door de natie wordt de hemelsche Kerk aangeduid, want onder Jehudah en Zion wordt deze Kerk verstaan. Dat er van “volk des lands” gesproken wordt waar over Israël en Jeruzalem gehandeld wordt, dus waar van de geestelijke Kerk sprake is, blijkt uit vele plaatsen in het Woord, zooals bij Ezechiël: “Gij zult tot het *volk des lands* zeggen: Aldus zegt de Heer Jehovih tot de inwoners van *Jeruzalem*, tot den aardbodem *Israëls*: Zij zullen hun brood in kommer eten, en hunne wateren in verwoesting drinken, omdat haar *land* verwoest zal worden; de bewoonde steden zullen verwoest worden, en het *land* zal verlaten zijn” (12: 19, 20), alwaar in den innerlijken zin Jeruzalem en de aardbodem Israëls voor de geestelijke Kerk staat, het brood en de wateren voor de naastenliefde en het geloof, of voor het goede en ware; de aarde voor de Kerk zelve, die verwoest genoemd wordt ten aanzien van het goede, en verlaten ten aanzien van het ware. Bij denzelfde: “Het huis Israëls zal Gog en zijne menigte begraven, om het *land* te reinigen zeven maanden, en al het *volk des lands* zal hen begraven” (39: 11 tot 13); Gog staat voor den van

den innerlijken gescheiden uiterlijken eeredienst, die afgodisch is (n. 1151); het huis Israëls voor de geestelijke Kerk ten aanzien van het goede, het volk des lands ten aanzien van het ware; het land voor de Kerk zelve. Dat het land de Kerk is, komt omdat het land Kanaän het Rijk des Heeren uitbeeldde, dus de Kerk, want het Rijk des Heeren op aarde is de Kerk. Bij denzelfde: “Al het *volk des lands* zal tot deze Theruma (heffoffer) zijn voor den vorst *Israëls*; en de vorst zal op denzelfden dag voor zich zelve, en voor al het *volk des lands*, bereiden eenen var des zondoffers; het *volk des lands* zal zich nederbuigen aan den ingang der poort, op de sabbatten en op de nieuwe manen; en het *volk des lands* zal ingaan op de gezette feesten” (hfdst. 45: 16, 22; hfdst. 46: 3, 9), alwaar gehandeld wordt over het Nieuwe Jeruzalem, dat is, over het geestelijk Rijk des Heeren; zij, die daarin zijn, worden volk des lands genoemd; de vorst is het Goddelijk ware, dat van den Heer is. De zonen Cheths worden zoo genoemd, omdat door de zonen de waarheden worden aangeduid; men zie n. 489, 491, 533, 1147, 2623. Dat de waarheden betrekking hebben op de geestelijken, komt omdat de geestelijken door middel van de waarheden in het goede worden ingewijd, dat is, door het geloof in de naastenliefde; en omdat zij het goede doen uit de aandoening van het ware, niet wetend dat het van een anderen oorsprong goed is dan dat zij het zoo geleerd hebben; hun geweten is ook gegrondvest in deze waarheden des geloofs; men zie n. 1155, 1577, 2046, 2088, 2184, 2507, 2715, 2716, 2718.

2929. Dat de woorden: “hij sprak met hen, zeggende” de gedachte en de innerlijke gewaarwording aangaande hen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van spreken en zeggen, zijnde denken en gewaarworden, waarover n. 1898, 1919, 2080, 2271, 2287, 2506, 2515, 2552, 2619.

2930. Dat de woorden: “is het met uwe ziel” beteekenen, indien het van harte uit de aandoening van het ware is, blijkt uit de beteekenis van de ziel in den innerlijken zin. In het Woord wordt hier en daar gezegd “uit het hart en uit de ziel” of “uit het gansche hart, en uit de gansche ziel”, en daarmede wordt aangeduid, dat het is uit den ganschen wil en uit het gansche verstand. Dat de mensch twee vermogens heeft, namelijk wil en verstand, kan een ieder bekend zijn; alsmede dat de wil een van het verstand gescheiden vermogen is, want wij kunnen het goede en ware verstaan, maar nochtans het booze en valsche willen; van den beginne was de mensch zoo geschapen, dat wil en verstand bij hem één zouden uitmaken, zoodat hij niet anders zou denken dan willen, noch anders willen dan denken; een dergelijke staat is er bij de hemelschen, en zoo was het in de hemelsche Kerk, die Mensch of Adam werd genoemd. Doch bij de geestelijken of in de geestelijke Kerk is het eene vermogen van

het andere gescheiden, namelijk dat van het verstand van dat van den wil, en de mensch wordt door den Heer naar dat deel, namelijk het verstandelijke hervormd, en daarin wordt een nieuwe wil en een nieuw verstand gevormd (n. 863, 875, 895, 897, 927, 928, 1023, 1044, 2256). Het is de nieuwe wil daar, die van den Heer is, die hart wordt genoemd, en het is het nieuwe verstand, dat ziel wordt genoemd, en wanneer gezegd wordt: “uit het gansche hart en uit de gansche ziel” wordt daarmee aangeduid: “uit geheel den wil en uit geheel het verstand”. Dit is het wat wordt aangeduid door hart en ziel, bij Mozes: “Gij zult Jehovah, uwen God, liefhebben met uw *gansche hart*, en met uwe *gansche ziel*, en met al uwe krachten” (Deut. 6: 5). Bij denzelfde: “Nu dan, o Israël, wat eischt Jehovah, uw God, van u, dan Jehovah, uw God, te vreezen, in al Zijne wegen te gaan, en Hem lief te hebben, en Jehovah, uw God, te dienen, met uw *gansche hart* en met uwe *gansche ziel*” (Deut. 10: 12; hfdst. 11: 13). Bij denzelfde: “Te dezen dage gebiedt u Jehovah, uw God, deze inzettingen en gerichten te doen; en gij zult dezelve houden en doen, met uw *gansche hart* en met uwe *gansche ziel*” (Deut. 26: 16). In het Boek der Koningen: “David zeide tot Salomo: Jehovah zal Zijn woord bevestigen, dat Hij over mij gesproken heeft, zeggende: Indien uwe zonen hunnen weg bewaren, om voor Mij in waarheid te wandelen, met hun *gansche hart* en met *hunne gansche ziel*, zoo zal geen man, zeide Hij, u afgesneden worden van over den troon Israëls” (1 Kon. 2: 4). Bij Mattheus: “Gij zult den Heer, uwen God, liefhebben uit *geheel uw hart* en in *geheel uwe ziel*” (22: 37; Markus 12: 29, 30). Hetzelfde wordt ook gezegd van Jehovah of den Heer, omdat vandaar de aandoening van het goede (die des wils is) en de aandoening van het ware (die des verstands is) bij den mensch der Kerk komt; zooals bij Samuel: “Ik zal Mij eenen getrouwen priester verwekken, gelijk als in *Mijn hart* en in *Mijne ziel* is” (1 Sam. 2 35); en bij Jeremia: “Ik zal Mij over hen verblijden, om hun goed te doen, en Ik zal hen in waarheid in dit land planten, met *Mijn gansche hart* en met *Mijne gansche ziel*” (32: 41). Ook beteekent de ziel somtijds elders in het Woord de aandoening van het ware, zooals bij Jesaja: “Met *mijne ziel* heb ik U begeerd in den nacht, ook met mijnen geest in het midden van mij, heb ik u vroeg gezocht, want, gelijk als Uwe gerichten op de aarde zijn, leeren de inwoners der wereld gerechtigheid” (26: 9), alwaar de ziel voor de aandoening van het ware staat, de geest voor de aandoening van het goede; dat de gerichten betrekking hebben op de waarheden, en de gerechtigheid op het goede, zie men in n. 2235. Bij denzelfde: “Een dwaas spreekt dwaasheid, om de *hongerige ziel* ledig te maken, en de *dorstige ziel drank* te doen ontbreken” (32: 6); de hungerige ziel voor de begeerte tot het goede, welke ziel de dwaas ledig maakt; de ziel

dorstig naar drank voor de begeerte tot het ware, welke ziel de dwaas gebrek laat lijden. Bij Jeremia: “Hunne *ziel* zal zijn als een gewaterde hof, en Ik zal de *vermoeide ziel* bewateren, en alle *treurige ziel vervullen*” (31: 12, 25); ziel voor de aandoening van het ware en goede. Bij denzelfde: “Al haar volk zucht, brood zoekende; zij hebben hunne gewenschte dingen voor spijs gegeven, om de *ziel* te verkwikken. De trooster die mijne *ziel* zou verkwikken, is verre van mij; mijne zonen zijn verlaten. Zij zochten spijs voor zich, opdat zij hunne *ziel* mochten verkwikken” (Klaagl. 1: 11, 16, 19); de ziel staat voor het leven van de aandoening van het goede en ware; de spijs voor wijsheid en inzicht. Er wordt gezegd, dat de ziel de aandoening van het ware uit het hart beteekent, want er bestaan aandoeningen van het ware, die niet uit het hart zijn, zooals die, welke uit de eigenliefde of de liefde tot den voorrang voortkomen, uit de liefde tot de wereld en tot winstbejag, uit de liefde tot verdienste; uit deze komen desgelijks aandoeningen van het ware voort, maar zij zijn niet echt; zij zijn uit den wil des vleesches, niet uit het hart; hetgeen uit het hart is, is uit den Heer. Bovendien beteekent de ziel in het Woord in alomvattenden zin alle leven; men zie n. 1000, 1005, 1040, 1742; want in den alomvattenden zin is de ziel datgene, waaruit iets anders Is en Leeft; dus de ziel van het lichaam is zijn geest, want daaruit leeft het lichaam; maar de ziel van den geest is zijn nog innerlijker leven, waaruit hij wijs is en verstaat.

2931. Dat de woorden: “dat ik mijnen doode van voor mij begrave” beteekenen, dat zij uit den nacht wilden opkomen en wederopstaan, blijkt uit de beteekenis van begraven worden, zijnde wederopstaan; en van den doode, zijnde de nacht ten aanzien van de goedheden en waarheden des geloofs, waarover boven n. 2923, 2925, alwaar dezelfde woorden voorkomen.

2932. Dat de woorden: “hoort mij” beteekenen, dat zij zich zouden schikken, blijkt uit de beteekenis van hooren, zijnde gehoorzamen of zich schikken, waarover n. 2542.

2933. Dat de woorden: “en spreekt voor mij bij Efron, den zoon van Zochar” hen beteekenen, bij wie het ware en goede des geloofs ontvangen kon worden, kan hieruit blijken, dat het veld en de spelonk in het veld, waar Sarah begraven zou worden, aan Efron behoorde, en daar door de begrafenis de wederverwekking wordt aangeduid (n. 2916), volgt hieruit, dat door hem diegenen worden aangeduid, bij wie het ware en goede des geloofs ontvangen kon worden. De zonen Cheths beteekenen ook dezelfde, in zoo verre zij uit de stad van Efron waren, en in zoo verre zij zijn volk waren. Door “voor iemand spreken” wordt hier aangeduid: voorbereid worden om te ontvangen.

2934. Vers 9. *En hij geve mij de spelonk van Machpelah, die hij heeft, die in het einde van zijn veld is, dat hij dezelve mij in vol zilver geve, in het midden van u, tot bezit van een graf.* Hij geve mij de spelonk van Machpelah, die hij heeft, beteekent het duistere des geloofs, dat zij hebben; die in het einde van zijn veld is, beteekent alwaar weinig van de Kerk is; in vol zilver, beteekent verlossing door het ware; hij geve mij dezelve in het midden van u, tot bezit van een graf, beteekent bezit op deze wijze door wederverwekking.

2935. Dat de woorden: “Hij geve mij de spelonk van Machpelah” het duistere des geloofs beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de spelonk, zijnde het duistere, waarover n. 2463; en uit de beteekenis van Machpelah, zijnde het geloof, dat in het duister is. Dat een spelonk het duistere beteekent, komt omdat zij een donkere plaats is. Wanneer er gezegd wordt “spelonk van een berg”, is het het duistere van het goede, maar wanneer er gezegd wordt “spelonk van het veld van Machpelah”, is het het duistere van het ware. Aangezien hier gezegd wordt “spelonk van Machpelah”, en Machpelah daar was, waar een veld lag, aan welks einde zich de spelonk bevond, beteekent het het duistere van het ware, of, wat hetzelfde is, het duistere des geloofs; vandaar blijkt het ook duidelijk, dat Machpelah het geloof is, dat in het duister verkeert. Zij die wederverwekt en geestelijk worden, zijn in de grootste duisternis ten aanzien van het ware. Het goede vloeit weliswaar van den Heer bij hen in, maar niet zoozeer het ware, waarom er tusschen den Heer en het goede bij den mensch een samengaan en overeenstemming bestaat, doch niet tusschen Hem en het ware (men zie n. 1832). De voornaamste reden hiervan is, dat zij niet weten, wat het goede is, en ook al zouden zij het weten, het toch niet met het hart gelooven; en zoolang het goede voor hen in het duister is, zoo lang is het ware dat ook, want uit het goede komt al het ware voort. Maar om het duidelijker te maken: zij weten niet dan heel duister, dat de Heer het Goede zelf is, en dat alles goed is, wat behoort tot de liefde tot Hem en tot de liefde jegens den naaste, en dat alles waar is, wat dit verzekert en bevestigt; ja zelfs koesteren zij twijfelingen, en laten redeneeringen tegen deze dingen toe; en zoolang zij in een dergelijken staat zijn, kan het licht van het ware niet van den Heer invloeden. Zelfs denken zij over den Heer als over een ander mensch, en niet als over God; en over de liefde tot Hem van een zekere wereldsche liefde uit. Wat de echte aandoening van de liefde jegens den naaste is, weten zij nauwelijks, ja zelfs niet eens, wat naastenliefde is, en wat de naaste, terwijl dit toch wezenlijke dingen zijn. Hieruit blijkt duidelijk, voor hoeveel de geestelijken in het duister zijn; en nog meer zijn zij dit vóór de wederverwekking, over welken staat hier gehandeld wordt.

2936. Dat de woorden: “die in het einde van zijn veld is” beteekenen, alwaar weinig van de Kerk is, blijkt uit de beteekenis van het einde of het uiterste, zijnde weinig; en uit de beteekenis van het veld, zijnde de Kerk, alsmede de leer, welke der Kerk is, waarover n. 368. Dat het einde of het uiterste weinig is, kan blijken uit de beschrijving van het land, van den aardbodem en van de velden in het Woord; het midden daarvan beteekent veel, maar het uiterste beteekent weinig; dit uiterste wordt ook omtrek genoemd. Dit komt, omdat aan het uiterste het uitbeeldende ophoudt; aldus beteekent “het einde des velds” hier weinig van de Kerk.

2937. Dat de woorden: “in vol zilver” de verlossing door het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het zilver, zijnde het ware, waarover n. 1551; en uit de beteekenis van de woorden: “hij geve het mij in zilver” of “voor zilver”, zijnde koopen, en in den innerlijken zin verlossen. Dat de geestelijken “met zilver gekocht” worden genoemd, zie men in n. 2408; dat wil zeggen: verlost door het ware. De reden hiervan is deze, dat zij door het ware des geloofs worden wederverwekt, namelijk ingeleid tot het goede; want de geestelijke mensch heeft geen innerlijke gewaarwording van het goede, zooals de hemelsche mensch; maar het is het ware, door middel waarvan hij weet, en waaruit hij naderhand erkent, dat er het goede is; en wanneer hij erkent en gelooft, wordt dit voor hem het goede en wordt hij daardoor als door het goede aangedaan, dat van dien aard wordt, zooals het ware is, dat hij heeft. Vandaar is het, dat de geestelijken door het ware verlost worden genoemd; maar nochtans wordt de hoedanigheid van het goede niet geboren en voortgebracht door het ware, maar door den invloed van het goede in het ware, zooals dit is.

2938. Dat de woorden: “hij geve mij dezelve in het midden van u, tot bezit van een graf” het bezit op deze wijze beteekenen door de wederverwekking, kan zonder verklaring blijken, want dat het graf de wederverwekking is, werd boven in n. 2916 aangetoond.

2939. Vers 10. *En Efron zat in het midden van de zonen Cheths; en Efron de Chittiet antwoordde Abraham, in de ooren van de zonen Cheths, voor al degenen, die ter poorte zijner stad ingingen, zeggende.* Efron zat in het midden van de zonen Cheths, beteekent hen, bij wie het goede en ware des geloofs voornamelijk ontvangen kon worden; en Efron de Chittiet antwoordde Abraham, beteekent hun staat van opneming; in de ooren van de zonen Cheths, beteekent de gehoorzaamheid; voor al degenen, die ter poorte zijner stad ingingen, zeggende, beteekent ten aanzien van de leerstellige dingen, waardoor er geloof is.

2940. Dat de woorden: “Efron zat in het midden van de zonen Cheths” hen beteekenen, bij wie het goede en ware des geloofs voornamelijk ontvangen kon worden, blijkt uit de uitbeelding van Efron; voorts uit de beteekenis van de zonen Cheths, zijnde diegenen, bij wie het ware en goede des geloofs ontvangen kon worden, en bij wie de nieuwe Kerk kon zijn, waarover n. 2913, 2933; en uit de beteekenis van het midden of in het midden, zijnde het eerste of voornaamste, alsmede het binnenste, waarover n. 1074. Dat het midden in den innerlijken zin het eerste of voornaamste, alsmede het binnenste beteekent, komt door de uitbeeldingen in het andere leven. Wanneer iets goeds door geestelijke voorstellingen wordt uitgebeeld, vertoont zich het beste in het midden, en het afnemende goede vertoont zich geleidelijk verder van het midden af, en het verste weg aan den omtrek zijn die dingen, die niet goed zijn; daarvandaan is het midden zoowel het eerste of voornaamste als het binnenste; zoo worden ook de voorstellingen der gedachte uitgebeeld, alsmede de aandoeningen, en alle veranderingen van staat; aldus is het, dat de goedheden of boosheden verschillen alnaar haar ligging ten opzichte van het midden. Dit ontleent zijn oorsprong aan den vorm der geestelijke en hemelsche dingen, welke van dien aard is.

2941. Dat de woorden: “en Efron de Chittiet antwoordde Abraham” hun staat van opneming beteekenen, blijkt uit de beteekenis van antwoorden, wanneer toestemming wordt gegeven, zijnde de opneming; zooals het ook uit hetgeen terstond volgt, duidelijk blijkt. Efron wordt hier de Chittiet genoemd, opdat hij de geestelijke Kerk als hoofd en vorst uitbeelde.

2942. Dat de woorden: “in de ooren van de zonen Cheths” de gehoorzaamheid beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het oor, zijnde de gehoorzaamheid, waarover n. 2542.

2943. Dat de woorden: “voor al degenen, die ter poorte zijner stad ingingen, zeggende” beteekenen, ten aanzien van de leerstellige dingen, waardoor er geloof is, blijkt uit de beteekenis van de poort, zijnde de ingang, dus dat wat binnenleidt, evenals de deur, waarover n. 2145, 2152, 2356, 2385; en uit de beteekenis van de stad, zijnde het ware, dat des geloofs is, waarover n. 402, 2268, 2450, 2451, 2712. Steden waren in de Oude Kerk niet steden zooals later en heden ten dage, namelijk menigten en vergaderingen, maar zij werden gevormd door het te zamen wonen van afzonderlijke familiën; de familie van eenen stamvader vormde een stad, zooals de stad van Nachor, tot wien de knecht van Abraham kwam, toen hij Rebekka aan Izak zou uithuwelijken (Gen. 24: 10); het was de familie van Nachor, die daar was. En Schalem, de stad van Sechem, waarheen Jacob kwam, toen hij uit Paddan Aram ging

(Gen. 33: 18; hfdst. 34); het was de familie van Chamor en Sechem, die daar was; en aldus was het met de overige steden in dien tijd gesteld. En daar zij het van de Oudsten hadden, dat de natiën en familiën hemelsche gezelschappen uitbeeldden, en aldus de dingen, die der liefde en der naastenliefde zijn (n. 685, 1159), werd, wanneer in de plaats van een familie een stad, en in plaats van een natie een volk genoemd werd, het ware aangeduid, dat des geloofs is. Vandaar ook beteekent de stad Gods en de heilige stad in den echten zin het geloof in den Heer; en daar de stad of de stadgemeente het geloof beteekende, beteekende de poort der stad de leerstellige dingen, omdat deze tot het geloof binnenleiden. Dit werd ook in de uitbeeldende Joodsche Kerk daarmede uitgebeeld, dat de rechters en de ouderlingen in de poort der stad zaten, en aldaar recht spraken, zooals duidelijk blijkt uit de historische gedeelten des Woords, alsmede bij Zacharia: “Dit zijn de woorden, die gij doen zult: spreekt de waarheid, de man met zijn metgezel, *oordeelt* de waarheid en een oordeel des vredes *in uwe poorten*” (8: 16); en bij Amos: “Haat het booze, en hebt lief het goede, en *bestelt het gericht in de poort*” (5: 15). Dat de poort ook den toegang tot het redelijk gemoed beteekent, en dat dit gemoed met een stad wordt vergeleken, zie men in n. 2851.

2944. Vers 11. *Neen, mijn heer, hoor mij; het veld geef ik u, en de spelonk, die daarin is, die geef ik u; voor de oogen van de zonen mijn volks geef ik u die; begraaf uwen doode.* Neen, mijn heer, hoor mij, beteekent dien eersten staat, waarover eerder; het veld geef ik u, en de spelonk, die daarin is, die geef ik u, beteekent de voorbereiding uit henzelf ten aanzien van de dingen, die der Kerk en des geloofs zijn; voor de oogen van de zonen mijns volks geef ik u die, beteekent overeenkomstig het verstand van allen; begraaf uwen doode, beteekent, opdat zij uit den nacht mochten opkomen en wederopgewekt worden.

2945. Dat de woorden: “neen, mijn heer, hoor mij” dien eersten staat beteekenen, waarover eerder in n. 2935, 2936, namelijk dat zij in het duistere des geloofs waren, blijkt uit de ontkenning, dat zij niet naar Abraham wilden hooren, dat hij het volle zilver zou geven, vers 9 (hetgeen in den innerlijken zin wil zeggen, dat zij door den Heer verlost zouden worden), maar zij wilden zichzelf voorbereiden ten aanzien van de dingen, die der Kerk en des geloofs zijn, dat is, zichzelf hervormen. Deze woorden: “neen, mijn heer, hoor mij” sluiten hun staat in, namelijk den staat van hun gedachte over de verlossing en de hervorming, want onmiddellijk hierop volgt een voorstel.

2946. Dat de woorden: “het veld geef ik u, en de spelonk, die daarin is, die geef ik u” de voorbereiding uit henzelfen beteekenen ten aanzien van de dingen, die der Kerk en des geloofs zijn, blijkt uit de beteekenis van het

veld, zijnde de Kerk, waarover n. 368, 2936; uit de beteekenis van de spelonk, die daarin is, namelijk in het veld, zijnde het duistere des geloofs, waarover boven n. 2935; en uit de beteekenis van het veld geven en de spelonk geven, of, wat hetzelfde is, niet het zilver van Abraham ontvangen, zijnde niet door den Heer verlost willen worden, maar uit zichzelf, aldus zichzelf willen voorbereiden ten aanzien van die dingen. Van dien aard is de eerste staat al diegenen, die hervormd en geestelijk worden, namelijk dat zij niet gelooven, dat zij door den Heer hervormd worden, maar door henzelf, dat is, dat het al van den wil tot het goede en van de gedachte van het ware van henzelf komt. In dien staat worden zij ook door den Heer gelaten, want anders kunnen zij niet hervormd worden. Want wanneer hun, vooraleer zij wederverwekt zijn, gezegd werd, dat zij niet iets goeds uit zichzelf kunnen doen, noch iets waars uit zichzelf denken, dan zouden zij òf in deze dwaling vervallen, dat zij moesten wachten op een invloed in den wil en op een invloed in de gedachte, en dat zij, wanneer dit niet geschiedde, zich in niets zouden inspennen — òf in deze dwaling, dat, wanneer het goede en ware ergens anders vandaan kwam dan uit henzelf, hun niets tot gerechtigheid zou worden aangerekend: òf in deze, dat zij op deze wijze als het ware machines zouden zijn, niet hun eigen meesters of zonder eigen beschikking; òf in andere dwalingen. Daarom wordt het hun dan gegeven te denken, dat het goede en ware van henzelf komt. Maar nadat zij wederverwekt zijn, wordt hun geleidelijk de kennis ingegeven, dat het met deze zaak anders gesteld is, namelijk, dat al het goede en ware eenig en alleen van den Heer komt; en verder, wanneer zij meer vervolmaakt worden, dat al wat niet van den Heer komt, boos en valsch is. Aan de wederverwekten wordt het, zoo al niet in het leven van het lichaam, dan toch in het andere leven, gegeven dit niet alleen te weten, maar ook gewaar te worden, want alle Engelen zijn in de innerlijke gewaarwording, dat het zoo is; men zie hetgeen hierover eerder is gezegd, namelijk, dat al het goede en ware van den Heer komt (n. 1614, 2016); dat alle inzicht en wijsheid van den Heer is (n. 109, 112, 121, 124); dat de mensch uit zichzelf niets goeds kan doen, en niets waars kan denken (n. 874, 875, 876); dat nochtans een ieder als het ware uit zijn eigen ik het goede moet doen, en ook niet zijn hand moet terugtrekken (n. 1712); dat de mensch, wanneer hij zichzelf inspant om het booze te wederstaan en het goede te doen, als uit zichzelf, van den Heer het hemelsche eigene ontvangt (n. 1937, 1947).

2947. Dat de woorden: “voor de oogen van de zonen mijns volks geef ik u die” beteekenen, overeenkomstig het verstand van allen, blijkt uit de beteekenis der oogen, zijnde het verstand, waarover n. 2701; en uit de beteekenis van de

zonen des volks, zijnde allen. De zonen des volks zijn zij, die voor het eerst in de waarheden zijn ingewijd, want het volk zijn zij, die in de waarheden zijn (n. 1259, 1260); daarom wordt er niet gezegd: “voor de oogen mijns volks” maar “voor de oogen van de zonen mijns volks”.

2948. Dat de woorden: “begraaf uwen doode” beteekenen, opdat zij uit den nacht mochten opkomen en wederopgewekt worden, blijkt uit de beteekenis van begraven worden, zijnde wederopstaan, of wat hetzelfde is, wederopgewekt worden; en uit de beteekenis van den doode, zijnde de nacht ten aanzien van de goedheden en waarheden des geloofs, waarover boven n. 2917, 2923, 2925, 2931, alwaar dezelfde woorden staan.

2949. Vers 12, 13. *En Abraham boog zich neder voor het volk des lands. En hij sprak tot Efron, in de ooren van het volk des lands, zeggende: Nochtans als gij, zoo het u belieft, mij wilt hooren: ik zal het zilver des velds geven, neem het van mij aan, en ik zal mijnen doode aldaar begraven.* Abraham boog zich neder voor het volk des lands, beteekent de vreugde des Heeren vanwege de bereidwilligheid dergenen, die uit de nieuwe geestelijke Kerk waren; en hij sprak tot Efron, beteekent den invloed bij hen, die ontvangen konden; in de ooren van het volk des lands, beteekent tot aan de gehoorzaamheid ten aanzien van de waarheden der Kerk; nochtans als gij, zoo het u belieft, mij wilt hooren, beteekent een innerlijker invloed; ik zal het zilver des velds geven, neem het van mij aan, beteekent de verlossing ten aanzien van de waarheden der Kerk, welke van den Heer komen; en ik zal mijnen doode begraven, beteekent, dat zij aldus uit den nacht zouden opkomen en levend gemaakt worden.

2950. Dat de woorden: “Abraham boog zich neder voor het volk des lands” de vreugde des Heeren beteekenen vanwege de bereidwilligheid dergenen, die uit de nieuwe geestelijke Kerk waren, blijkt uit de beteekenis van zich nederbuigen, zijnde hier zich verheugen, zooals ook boven in n. 2927; uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer, waarover vaak eerder; en uit de beteekenis van het volk des lands, zijnde diegenen, die van de geestelijke Kerk zijn, waarover boven n. 2928, alwaar dezelfde woorden staan. Maar daar wordt gezegd: “hij boog zich neder voor het volk des lands, voor de zonen Cheths” (vers 7). De reden, waarom daar ook de zonen Cheths genoemd worden, is deze, dat daar diegenen van de Kerk worden aangeduid, die voor het eerst worden ingewijd, zooals ook door de zonen des volks (n. 2947), maar hier diegenen, die bezig zijn voort te schrijden, waarom eenvoudig “volk des lands” gezegd wordt, zonder de toevoeging van “zonen Cheths”; en ginds werd de vreugde vanwege de bereidwillige opneming aangeduid,

hier vanwege de welwillendheid; de opneming komt eerst, want zij is des verstands; de welwillendheid volgt daarop, want zij behoort tot den wil, men zie n. 2954.

2951. Dat de woorden: “en hij sprak tot Efron” den invloed beteekenen bij hen, die ontvangen kunnen, blijkt uit de beteekenis van spreken, zijnde denken (n. 2271, 2287), voorts ook willen (n. 2626), dus invloeden, want de invloed geschiedt daardoor; en uit de uitbeelding van Efron, zijnde diegenen, bij wie het ware en goede des geloofs ontvangen kon worden, waarover n. 2933.

2952. Dat de woorden: “in de ooren van het volk des lands” beteekenen: tot aan de gehoorzaamheid ten aanzien van de waarheden der Kerk, blijkt uit de beteekenis van het oor, zijnde de gehoorzaamheid, waarover n. 2542, 2942; en uit de beteekenis van het volk des lands, zijnde diegenen, die van de geestelijke Kerk zijn, voorts ook de waarheden dier Kerk, waarover n. 1259, 1260, 2928.

2953. Dat de woorden: “Nochtans als gij, zoo het u belieft, mij wilt hooren” een innerlijker invloed beteekenen, kan uit den loop van het gesprek blijken. Dat het spreken van Abraham tot Efron den invloed beteekende, is kort te voren in n. 2951 gezegd; hier wordt het gesprek voortgezet, en de aandacht opgewekt door te zeggen “nochtans als gij, zoo het u belieft, mij wilt hooren”, waarom een innerlijker invloed wordt aangeduid. De innerlijke zin is van dien aard, dat de uitdrukkingen en woorden bijna niets zijn, maar hun uit het verband voortvloeiende zin biedt een voorstelling, en wel een geestelijke voor de Engelen, voor welke voorstelling de uiterlijke of letterlijke zin dient tot voorwerp, waarover de voorstelling gaat; want het zijn de voorstellingen van des menschen gedachte, welke de voorwerpen van de geestelijke gedachten bij de Engelen zijn, en wel voornamelijk die voorstellingen der gedachte bij den mensch, die uit het Woord zijn, om deze reden; wijl alle dingen daarin uitbeelden, en de woorden zoowel in het algemeen als in het bijzonder aanduiden; en het wordt terstond waargenomen, dat zij uit het Woord zijn, want de geestelijke en hemelsche dingen daarin volgen op elkander in hun orde op de meest regelmatige wijze, en in gene en deze is het heilige gelegen krachtens den binnensten zin, die alleen over den Heer handelt, en over Zijn Rijk.

2954. Dat de woorden: “ik zal het zilver des velds geven, neem het van mij aan” de verlossing beteekenen ten aanzien van de waarheden der Kerk, welke van den Heer komen, blijkt uit de beteekenis van zilver geven, zijnde verlossen door het ware, waarover boven n. 2937; want zilver is het ware (n. 1551); uit

de beteekenis van het veld, zijnde de Kerk, alsmede de leer van het ware, waarover n. 368, 2936; en uit de beteekenis van “van mij aannemen”, zijnde het wederkeerige bij hen, die van de Kerk zijn; het wederkeerige is het geloof, dat de verlossing van den Heer alleen is. Wat de verlossing betreft, deze is hetzelfde als de hervorming en de wederverwekking, en vandaar de bevrijding van de hel, en de zaligmaking. De verlossing of hervorming en zaligmaking van de menschen der geestelijke Kerk geschiedt door het ware, maar die der menschen der hemelsche Kerk door het goede. De redenen hiervan zijn eerder herhaaldelijk aangegeven, namelijk dat de geestelijken niets van den wil tot het goede hebben, maar dat zij daarvoor in de plaats begiftigd zijn met het vermogen om te verstaan wat het goede is; het is het verstand van het goede, dat voornamelijk het ware genoemd wordt, en wel het ware des geloofs; doch dit te willen en vandaar dit te doen is het, wat het goede genoemd wordt. De geestelijken worden derhalve door het verstand van het goede, of, wat hetzelfde is, door het ware, in den wil tot het goede binnengeleid, of, wat hetzelfde is, in het goede; maar niet in iets van den wil tot het goede uit zichzelf, want alle wil tot het goede is bij hen te loor gegaan (n. 895, 927, 2124), doch in een nieuwen wil, dien zij van den Heer ontvangen (n. 863, 875, 1023, 1043, 1044); en wanneer zij dezen wil ontvangen hebben, worden zij in het bijzonder verlost genoemd.

2955. Dat de woorden: “ik zal mijnen doode begraven” beteekenen, dat zij uit den nacht zouden opkomen en levend gemaakt worden, blijkt uit de beteekenis van begraven worden en van den doode, waarover boven n. 2917, 2923, 2925, 2931, 2948; hier worden zij levend gemaakt genoemd, omdat zij bezig zijn voort te schrijden in het ontvangen van het geloof; want uit het geloof, namelijk uit het goede daarvan, ontvangen zij het leven; er is geen leven ergens anders vandaan. Dat de woorden “ik zal mijnen doode begraven” het opkomen uit den geestelijken nacht en de levendmaking beteekenen, komt ook daarvandaan, dat wanneer een vorige Kerk gestorven is, in haar plaats door den Heer een nieuwe wordt opgewekt; dus wordt in de plaats van den dood leven gegeven, en in de plaats van den nacht wordt het morgen; en het is ook daarvandaan, dat bij een ieder, die hervormd en geestelijk wordt, zijn doode als het ware begraven wordt, en het nieuwe, dat levend is, wederopstaat, dus verrijst in de plaats van den nacht bij hem, of in plaats van de duisternis en de koude, de morgen met zijn licht en zijn warmte. Vandaar is het, dat er bij de Engelen, die in het leven des Heeren zijn, in de plaats van de voorstelling bij den mensch aangaande de begrafenis van den doode, de voorstelling is van de wederopstanding en van een nieuw leven. En zoo is het

ook gesteld, want er is altijd de eene of andere Kerk op aarde, en wanneer de oude den geest geeft, en het nacht wordt, verrijst ergens anders een nieuwe Kerk, en het wordt morgen.

2956. Vers 14, 15. *En Efron antwoordde Abraham, zeggende tot hem: Mijn heer, hoor mij, een land van vierhonderd sikkelen zilvers, wat is dat tusschen mij en tusschen u; en begraaf uwen doode.* Efron antwoordde Abraham, zeggende tot hem, beteekent den staat van opneming; mijn heer, hoor mij, beteekent den eersten staat van opneming; een land van vier honderd sikkelen zilvers, beteekent den prijs der verlossing door het ware; wat is dat tusschen mij en tusschen u, beteekent, dat hij toestemde, maar het nochtans uit hemzelf wilde laten zijn; en begraaf uwen doode, beteekent, hier als eerder, het opkomen uit den nacht, en vandaar de wederopwekking dientengevolge.

2957. Dat de woorden: “Efron antwoordde Abraham, zeggende tot hem” den staat van opneming beteekenen, blijkt uit de beteekenis van antwoorden, wanneer toestemming gegeven wordt, zijnde opnemen, waarover boven n. 2941. Dat het de staat van opneming is, die hier wordt aangeduid door antwoorden en zeggen, blijkt duidelijk uit hetgeen volgt.

2958. Dat de woorden: mijn heer, hoor mij” den eersten staat van opneming beteekenen, blijkt eveneens uit hetgeen volgt, alsmede uit hetgeen eerder gezegd is in n. 2945, alwaar dezelfde woorden staan, maar daar is het een ontkenning, hier echter een bevestiging, zij het nog twijfelend, want in hetgeen terstond daarop volgt, wordt gezegd “wat is dat tusschen mij en tusschen u”, waarmede wordt aangeduid, dat hij toestemde, maar het nochtans uit hemzelf wilde laten zijn. En bovendien zijn de woorden “mijn heer, hoor mij” slechts een spreekwijze, om in den ander de overdenking aan te sporen, maar toch bevat het den staat van een voorstel te doen.

2959. Dat de woorden: “een land van vierhonderd sikkelen zilvers” den prijs der verlossing door het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van vierhonderd sikkelen, waarover aanstonds; en uit de beteekenis van het zilver, zijnde het ware, waarover n. 1551, 2048, 2937. Dat vierhonderd sikkelen den prijs der verlossing beteekenen, komt omdat vierhonderd de verwoesting beteekent, en de sikkelen den prijs; wat de verwoesting is, zie men in n. 2455 aan het einde, 2682, 2694, 2699, 2701, 2704; namelijk, dat zij tweevoudig is; eenerzijds wanneer de Kerk geheel en al te gronde gaat, dat is, wanneer er geen naastenliefde of geloof meer is, dan wordt zij verwoest of woest genoemd; anderzijds, wanneer zij, die van de Kerk zijn, in den staat der onwetendheid en ook der verzoeking worden gebracht, opdat de boosheden en valscheden bij hen gescheiden en als het ware verstrooid kunnen worden. Zij, die uit deze

verwoesting komen, zijn het, die in het bijzonder de verlost en worden genoemd, want dan worden zij onderricht in de goedheden en waarheden des geloofs, en door den Heer hervormd en wederverwekt; men zie aangaande hen de aangehaalde plaatsen. Daar nu vierhonderd met betrekking tot den tijd, zooals “vierhonderd jaren”, den duur en den staat der verwoesting beteekent, beteekent dus vierhonderd, met betrekking tot sikkelen, den prijs der verlossing, en wanneer tevens van zilver melding wordt gemaakt, beteekent het den prijs der verlossing door het ware. Dat vierhonderd jaren den duur en den staat der verwoesting beteekenen, kan ook blijken uit hetgeen tot Abraham werd gezegd: “Jehovah zeide tot Abraham: Wetende zult gij weten, dat uw zaad vreemd zal zijn in een land, dat het hunne niet is, en zij zullen hen dienen, en zij zullen hen verdrukken, *vier honderd jaren*” (Gen. 15: 13), alwaar het schijnt alsof onder de vierhonderd jaren de duur van het verblijf der zonen Israëls in Egypte verstaan wordt; maar dat het niet de duur van hun verblijf in Egypte is, die wordt aangeduid, maar iets anders dat voor niemand duidelijk uitkomt dan alleen door den innerlijken zin, kan hieruit blijken, dat de duur van het verblijf der zonen Israëls in Egypte slechts de helft van dien tijd was, zooals klaarblijkelijk kan vaststaan uit de geboorten van Jakob tot Mozes, want uit Jakob was Levi, uit Levi Kehath, uit Kehath Amram, en uit Amram Aharon en Mozes (Exod. 6: 16 tot 20). Levi en zijn zoon Kehath kwamen met Jakob in Egypte (Gen. 46: 11). Mozes was uit het tweede geslacht daarvan, en Mozes was 80 jaren, toen hij tot Faraon sprak (Exod. 7: 7). Hieruit kan blijken, dat van den intocht in Egypte van Jakob tot den uittocht zijner zonen omstreeks 215 jaren waren. Dat onder vierhonderd in het Woord iets anders verstaan wordt, dan hetgeen met het getal zelf in den historischen zin bedoeld wordt, kan nog duidelijker hieruit blijken, dat gezegd wordt: “De woning van de zonen Israëls, die zij in Egypte gewoond hebben, waren *dertig jaren* en *vierhonderd jaren*; en het geschiedde, ten einde van de *dertig jaren* en de *vier honderd jaren*, en het is even op denzelfden dag geschied, dat al de heiren van Jehovah uit het land van Egypte uitgingen” (Exod. 12: 40, 41), terwijl toch de duur van het verblijf der zonen Israëls aldaar slechts de helft dier jaren was; maar dat het 430 jaren waren van Abrahams intocht in Egypte af, en daarom werd het zoo gezegd ter wille van den innerlijken zin, die in deze woorden verborgen ligt. In den innerlijken zin wordt door de vreemdelingschap van de zonen Jakobs in Egypte de verwoesting der Kerk uitgebeeld en aangeduid, welker staat en duur wordt beschreven door het getal dertig en vierhonderd jaren; door dertig de staat van de verwoesting van de zonen Jakobs, nl. dat het geen verwoesting was, want zij waren van dien

aard, dat zij niet door eenigen staat van verwoesting hervormd konden worden (over de beteekenis van het getal dertig zie men n. 2276); en door vierhonderd jaren de algemeene staat van hen, die van de Kerk waren. Daarom zijn zij, die uit deze verwoesting uitgaan, diegenen, die de verlostten worden genoemd, hetgeen ook duidelijk blijkt uit de woorden tot Mozes: “Derhalve zeg tot de zonen Israëls: Ik ben Jehovah, en Ik zal ulieden uitleiden van onder de lasten van Egypte, en Ik zal u bevrijden van hunne dienstbaarheid, en Ik zal u *verlossen* door eenen uitgestrekten arm, en door groote gerichten” (Exod. 6: 5); en elders: “Jehovah heeft u met eene sterke hand uitgevoerd, en heeft u *verlost* uit het huis der knechten, uit de hand van Faraö, koning van Egypte” (Deut 7: 8; hfdst. 13: 5). En elders: “Gij zult gedenken, dat gij een dienstknecht in het land van Egypte geweest zijt, maar Jehovah, uw God, heeft u *verlost*” (Deut. 15: 5; hfdst. 24: 18). Bij Samuel: “Uw volk, dat Gij U uit Egypte *verlost* hebt” (11 Sam. 7: 23). Omdat zij, die uit den staat der verwoesting opkomen, verlostten genoemd worden, wordt door vierhonderd sikkelen de prijs der verlossing aangeduid. Dat de sikkel den prijs of de schatting beteekent, blijkt uit deze plaatsen in het Woord, bij Mozes: “Al uwe *schatting* zal naar den *sikkel der heiligheid* zijn” (Levit. 27: 25); en elders: “Als eene ziel door overtreding overtreden, en door afdwaling gezondigd zal hebben, zal hij zijn schuldoffer tot Jehovah brengen, een volkomen ram uit de kudde, naar uwe *schatting*, in *zilver van sikkelen*, naar den *sikkel der heiligheid*” (Levit. 5: 15). Hieruit blijkt duidelijk, dat door den sikkel de prijs of de schatting wordt aangeduid; er wordt gezegd “de sikkel der heiligheid” omdat de prijs of de schatting het ware en goede betreft, dat van den Heer komt; en het ware en goede van den Heer is het heilige zelf in de Kerk; vandaar wordt er gezegd “sikkel der heiligheid”, ook herhaaldelijk elders, zooals in Exod. 30: 24; Levit. 27: 3; Num. 3: 47, 50; hfdst. 7: 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 55, 61, 67, 73; hfdst. 18: 16, Dat de sikkel de prijs van het heilige is, blijkt duidelijk bij Ezechiël, alwaar gehandeld wordt over het Heilige Land en over de Heilige Stad; daar wordt over den sikkel gezegd: “De *sikkel* zal daar zijn *twintig gera*; *twintig sikkelen*, vijf en *twintig sikkelen*, vijftien *sikkelen*, zal ulieden een maneh (pond) zijn” (45: 12); een ieder kan zien, dat hier door sikkel en door pond en door de getallen heilige dingen worden aangeduid, dat is, het goede en ware; want het Heilige Land, en de Heilige Stad aldaar, of het Nieuwe Jeruzalem, waarover aldaar gehandeld wordt, is niets anders dan het Rijk des Heeren, alwaar noch sikkel, noch gera, noch pond, noch de berekening daarmede, maar het getal zelf krachtens de beteekenis in den innerlijken zin de schatting of den prijs van het goede en ware bepaalt. Bij Mozes: “Dat de

man de verzoening zijner ziel geve, opdat er geene plage zij, de *helft eens sikkels*, naar den *sikkel der heiligheid*; *de sikkel twintig gera*, en dat de helft eens *sikkels* eene therumah (hefoffer) voor Jehovah zij” (Exod. 30: 12, 13); hier zijn de tien gera, die de helft eens sikkels uitmaken, de overblijfselen, die van den Heer zijn. De overblijfselen zijn goedheden en waarheden, bij den mensch opgeborgen, en dat deze door tien worden aangeduid, zie men in n. 576, 1738, 1906, 2284; dat de overblijfselen goedheden en waarheden zijn, door den Heer bij den mensch weggeborgen, in n. 1906, 2284. Daarom worden zij dan ook therumah of hefoffer voor Jehovah genoemd, en wordt er gezegd, dat daardoor verzoening der ziel zal zijn. De reden, waarom zoo vaak gezegd wordt, dat de sikkel twintig gera was (zooals in de aangehaalde plaatsen, alsmede in Levit. 27: 25; Num. 3: 47; hfdst. 18: 16, en elders) is deze, dat de sikkel, die twintig gera is, de schatting van het goede der overblijfselen beteekent; dat twintig het goede der overblijfselen is, zie men in n. 2280. Daarom was de sikkel ook een gewicht, waarnaar de prijs zoowel van het goud als van het zilver werd bepaald (Gen. 24: 22; Exod. 38: 24; Ezech. 4: 10; hfdst. 45: 12); de prijs van het goud, omdat het goud het goede beteekent (n. 113, 1551, 1552), en van het zilver, omdat het zilver het ware beteekent (n. 1551, 2048). Hieruit blijkt nu duidelijk, dat door een land van vierhonderd sikkelen zilvers wordt aangeduid de prijs van de verlossing door het ware; het wordt land genoemd, omdat gehandeld wordt over de geestelijke Kerk, welke van den Heer door het ware hervormd en wederverwekt wordt (n. 2954). Dat door het land de Kerk wordt aangeduid, zie men in n. 662, 1066, 1067, 1262, 1733, 1850, 2117, 2118 aan het einde.

2960. Dat de woorden: “wat is dat tusschen mij en tusschen u” beteekenen, dat hij toestemde, maar het nochtans uit hemzelf wilde laten zijn, namelijk het voorbereid of hervormd worden, kan blijken uit den op den innerlijken zin toegepasten zin van de letter, in welchen innerlijken zin over de hervorming wordt gehandeld. Boven werd door Efron gezegd: “Het veld geef ik u, en de spelonk, die daarin is, die geef ik u” (vers 11), waarmede werd aangeduid, dat zij zichzelf wilden voorbereiden ten aanzien van de dingen, die der Kerk en des geloofs zijn, dat is, zich hervormen. Dat de eerste staat dergenen, die hervormd worden, van dien aard is, zie men in n. 2946. Maar wanneer zij verder voortschrijden in de erkentnissen van het ware of van het geloof, dan is hun tweede staat deze, dat zij weliswaar toestemmen, maar het toch uit zichzelf willen laten zijn; over dezen staat wordt in dit vers gehandeld; maar de derde staat wordt aanstonds beschreven, waarin zij gelooven door den Heer hervormd te worden. De reden, waarom zij in den beginne van dien aard zijn, werd boven in n. 2946 aangegeven. Dat zij echter, wanneer zij voortschrijden

in de erkenenissen van het ware of van het geloof, weliswaar erkennen door den Heer hervormd te worden, maar het toch uit henzelf willen laten zijn, komt omdat de wolk der onwetendheid geleidelijk verstrooid wordt, en omdat de bevestigingen van het ware mettertijd versterkt worden, en omdat het goede vervolmaakt wordt door het veelvuldig opnemen van de erkenenissen van het ware. Het is het goede zelf, waarin het ware is ingeplant, dat maakt, dat zij niet alleen erkennen, maar ook gelooven, dat de hervorming van den Heer komt. Dit is de derde staat, waarop de vierde volgt, namelijk die, waarin zij innerlijk gewaarworden, dat het van den Heer is. Doch het zijn er weinigen die tot dezen staat komen in het leven van het lichaam, want het is een engelenstaat; maar zij, die wederverwekt zijn, komen in dien staat in het andere leven. Hieruit blijkt duidelijk, dat hier in den innerlijken zin de mensch der geestelijke Kerk wordt beschreven, en van welken aard zijn staat is, wanneer hij nog onrijp is, en van welken aard, wanneer hij begint te rijpen, en ten slotte wanneer hij gerijpt is.

2961. Dat de woorden: “en begraaf uwen doode” beteekenen: het opkomen uit den nacht en de wederopwekking dientengevolge, blijkt uit de beteekenis van den doode, zijnde de nacht ten aanzien van de waarheden des geloofs; en van begraven worden, zijnde wederopgewekt worden, waarover herhaaldelijk eerder; men zie n. 2917, 2923, 2925, 2931, 2948, 2955. De reden, waarom deze woorden zoo vaak in dit hoofdstuk gezegd worden, is deze, dat er gehandeld wordt over het opkomen uit den nacht ten aanzien van de waarheden des geloofs, en over de wederopwekking, dat is, over de hervorming en wederverwekking van de geestelijke Kerk.

2962. Vers 16. *En Abraham hoorde naar Efron; en Abraham woog Efron het zilver, waarvan hij gesproken had in de ooren van de zonen Cheths, vierhonderd sikkelen zilvers, onder den koopman gangbaar.* Abraham hoorde naar Efron, beteekent de bevestiging tot gehoorzamen; en Abraham woog Efron het zilver, beteekent de verlossing; waarvan hij gesproken had in de ooren van de zonen Cheths, beteekent overeenkomstig het vermogen van hen, die van de nieuwe Kerk zijn; vierhonderd sikkelen zilvers, beteekent den prijs der verlossing; onder den koopman gangbaar, beteekent, naar verhouding van hun staat.

2963. Dat de woorden: “Abraham hoorde naar Efron” de bevestiging tot gehoorzamen beteekenen, namelijk door hen, bij wie het goede en ware des geloofs ontvangen kon worden, blijkt uit de beteekenis van hooren, zijnde gehoorzamen, waarover n. 2542; en uit de uitbeelding van Efron, zijnde diegenen, bij wie het goede en ware des geloofs ontvangen kon

worden, waarover boven n. 2933; dat de bevestiging bij hen, en door hen is, blijkt duidelijk uit de woorden; want er wordt gezegd, dat Abraham naar hem hoorde.

2964. Dat de woorden: “en Abraham woog Efron het zilver” de verlossing beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zilver wegen, zijnde koopen, en in den geestelijken zin verlossen. Het zilver is hier hetzelfde als de vierhonderd sikkelen, en dat deze den prijs der verlossing beteekenen, werd boven in n. 2959 aangetoond.

2965. Dat de woorden: “waarvan hij gesproken had in de ooren van de zonen Cheths” beteekenen, overeenkomstig het vermogen van hen, die van de nieuwe Kerk zijn, blijkt uit de beteekenis van “spreken in de ooren”, en van de zonen Cheths. In den innerlijken zin beteekent spreken zoowel innerlijk gewaarworden als willen; dat het innerlijk gewaarworden beteekent, zie men in n. 2619; dat het willen beteekent in n. 2626. Ooren echter beteekenen de gehoorzaamheid (n. 2542). Vandaar komt het, dat spreken in de ooren wil zeggen: overeenkomstig het vermogen, want het vermogen hangt af van de opneming, dus van de gehoorzaamheid, overeenkomstig hetgeen iemand innerlijk gewaar wordt en wil. Voorts blijkt het uit de beteekenis van de zonen Cheths, zijnde diegenen, die van de nieuwe geestelijke Kerk zijn, waarover boven n. 2913. Dat de mensch van de Kerk hervormd wordt, dat is, dat hem het ware, hetwelk des geloofs is, wordt ingeplant, en dat dit aan het goede, hetwelk der naastenliefde is, verbonden wordt, zal verderop in dit vers (n. 2967) gezegd worden.

2966. Dat de woorden: “vierhonderd sikkelen zilvers” den prijs der verlossing beteekenen, werd boven in n. 2959 aangetoond; maar wat de prijs der verlossing is, zal nu gezegd worden. De verlossing is alleen des Heeren, dus ook de prijs der verlossing; en zulks staat ook in verband met de opneming bij den mensch, bij wien de prijs der verlossing zoo groot is als hij opneemt. De prijs der verlossing is des Heeren verdienste en gerechtigheid door de zwaarste verzoeking, waardoor Hij het Menschelijk met het Goddelijk Wezen, en het Goddelijk met het Menschelijk Wezen vereenigde, en zulks uit eigen macht; en door deze vereeniging redde Hij het menschelijk geslacht, en vooral hen, die van de geestelijke Kerk zijn. Dat de Heer Gerechtigheid werd door de zwaarste verzoeking, zie men in n. 1813, 2025, 2026, 2027; dat Hij het Menschelijk met het Goddelijk Wezen, en het Goddelijk met het Menschelijk Wezen vereenigde, in n. 1725, 1729, 1733, 1737, 1813, 2083; dat Hij zulks deed uit eigen macht, in n. 1616, 1921, 2025, 2026, 2083, 2500, 2523, 2632; en dat Hij door deze vereeniging het menschelijk geslacht redde, en bovenal

hen, die van de geestelijke Kerk zijn, in n. 2661, 2716. Dit zijn de dingen, die worden aangeduid door den prijs der verlossing. Dat deze prijs ook in verband staat met de opneming bij den mensch, bij wien de prijs zoo groot is als hij opneemt, kan hieruit blijken, dat het het Goddelijke des Heeren is, hetwelk bij den mensch de Kerk uitmaakt, want niets wordt Kerk genoemd, dan hetgeen des Heeren eigene is; het is het goede, dat der liefde en der naastenliefde is, en het is het ware, dat des geloofs is, die datgene maken wat Kerk genoemd wordt. Dat al het goede van den Heer komt, en dat al het ware van den Heer komt, is bekend; het goede en het ware, dat van den mensch komt, is het goede en het ware niet. Hieruit blijkt duidelijk, dat de prijs der verlossing bij den mensch zoo groot is, als hij opneemt. Omdat bij de Joden de verlossing des Heeren zoo gering werd geschat, dat het nauwelijks iets was, wordt er gezegd bij Zacharia: “Ik had tot henlieden gezegd: Indien het goed is in uwe oogen, geeft Mijnen loon, en zoo niet, laat het na. En zij hebben Mijnen loon gewogen, *dertig zilverlingen*. En Jehovah zeide tot mij: Werp ze henen voor den pottenbakker, een *heerlijken prijs*, dien Ik waard geacht ben geweest bij hen” (11: 12, 13); en bij Mattheus: “Zij hebben de *dertig zilverlingen* genomen, *den prijs des gewaardeerden*, dien zij van de zonen Israëls hadden gekocht, en hebben dezelve gegeven voor het veld des pottenbakkers, volgens hetgeen mij de Heer bevolen heeft” (27: 9, 10). Dat dertig wil zeggen zoo weinig, dat het nauwelijks iets is, zie men in n. 2276. Dit duidt dus aan, dat de Joden niet eenige waarde hechtten aan de verdienste en de verlossing des Heeren. Bij hen, die echter gelooven, dat al het goede en al het ware van den Heer komt, wordt de prijs der verlossing aangeduid door veertig, en in een hooger en graad door vierhonderd.

2967. Dat de woorden: “onder den koopman gangbaar” beteekenen, naar verhouding van hun staat, kan blijken uit de beteekenis van den koopman, en vandaar van “onder den koopman gangbaar”. In het Woord beteekent een koopman hen, die erkennenissen van het goede en ware hebben, en de koopwaar die erkennenissen zelf. Vandaar beteekent “het zilver, onder den koopman gangbaar” het ware voor zooveel het opgenomen kan worden, of, wat hetzelfde is, naar verhouding van den staat en het vermogen van een ieder. Dat deze toevoeging iets verborgens inhoudt, kan een ieder zien. Over de beteekenis van den koopman en van de koopwaar aanstonds; wat echter de zaak zelf betreft, daarmede is het aldus gesteld: allen, die hervormd en wederverwekt worden, worden door den Heer met naastenliefde en geloof begiftigd, maar een ieder overeenkomstig zijn vermogen en zijn staat; want er zijn boosheden en valscheden, waarmede de mensch zich van kindsbeen af

vervuld heeft, die beletten dat de een een soortgelijke gave kan ontvangen als de ander. Deze boosheden en valschheden moeten eerst verwoest worden, voordat de mensch kan worden wederverwekt; voor zooveel er na de verwoesting van hemelsch en geestelijk leven over is, kan dit met het ware verlicht en met het goede verrijkt worden. Het zijn de overblijfselen, die de goedheden en waarheden zijn, door den Heer bij den mensch weggeborgen, welke dan het leven ontvangen. De goedheden en waarheden worden verworven van de vroegste kindsheid af tot den tijd der hervorming toe, bij den een meer, bij den ander minder. Deze worden in zijn innerlijken mensch bewaard, en zij kunnen ook niet voortgebracht worden, vooraleer zijn uiterlijke mensch tot overeenstemming is gebracht, hetgeen voornamelijk door verzoeking en geschiedt, en door verschillende soorten van verwoesting; want voordat de lichamelijke dingen rusten, die daaraan tegenovergesteld zijn, zooals de dingen die der eigen- en wereldliefde zijn, kunnen de hemelsche en geestelijke dingen, die tot de aandoening van het goede en ware behooren, niet invloeien; dit is de oorzaak, waarom een ieder hervormd wordt naar verhouding van zijn staat en vermogen; hetgeen de Heer ook leert in de gelijkenis van den “mensch die buitenslands reizende, zijne eigen dienstknechten riep, en hun zijne goederen overgaf. En den eenen gaf hij *vijf talenten*, den anderen *twee*, en den derden *een*, een iegelijk naar *zijn eigen vermogen*. Die nu de vijf talenten ontvangen had, *handelde* daarmede, en won andere vijf talenten. Desgelijks ook die de twee ontvangen had, die won ook andere twee” (Matth. 25: 14, 15, 16, 17 en vervolg). Voorts ook over de tien dienstknechten, aan wie hij tien ponden gaf, opdat zij daarmede zouden *handelen*” (Lukas 19: 12, 13 en vervolg). Dat de koopman hen beteekent, die erkennenissen van het goede en ware hebben, en de koopwaar deze erkennenissen zelf, blijkt uit de aangehaalde plaatsen bij Mattheus en Lukas; voorts ook uit de volgende: bij Ezechiël: “Zeg tot Tyrus, die daar woont aan de ingangen der zee, de *handelaarster van de volken* tot vele eilanden: Tharschisch was *uwe koopvrouw* van wege de menigte van velerlei goed; in zilver, in ijzer, in tin en lood voorzagen zij *uwe markten*. Javan, Tubal en Meschech, dezen waren *uwe kooplieden*, in de ziel des menschen, en koperen vaten gaven zij tot *uwen handel*. De zonen van Dedan waren *uwe kooplieden*; vele eilanden waren de *koophandel* uwer hand. Syrië was *uwe koopvrouw* in de menigte uwer werken. Jehudah en het land Israëls, die waren *uwe kooplieden*, in tarwe, minnith en pannag, en honig, en olie, en balsem, voorzagen zij *uwen handel*. Damaskus was *uwe koopvrouw* in de veelheid uwer werken, van wege de veelheid van allerlei goed, in wijn van Chesbon, en wol van Zachar.

Ook Dan en Javan, de omreizer, leverden op *uwe markten*. Dedan was *uwe koopvrouw* in gewaden der vrijheid tot den wagen. De Arabier en alle vorsten van Kedar, zij waren de *kooplieden* uwer hand, in lammeren, in rammen, en bokken, hierin waren zij *uwe kooplieden*. De *handelaren* van Scheba en Raämah waren uwe *handelaren* in het voornaamste van elke specerij. Charan, en Channeh, en Eden, de *handelaren* van Scheba; Aschur; Kilmad, uwe *handelaarster*. Die waren uwe *handelaren* in volkomenheden” (27: 3, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23). Dit is gezegd van Tyrus, en dat door Tyrus de erkenntissen van het goede en ware worden aangeduid, zie men in n. 1201, en het blijkt duidelijk uit elke bijzonderheid. De koophandels en goederen, alsmede de koopwaren, die hier vermeld worden, zijn ook niets anders; en daarom wordt Tyrus genoemd, die daar woont aan de ingangen der zee; dat de wateren de erkenntissen zijn, en de zee de vergadering daarvan, zie men in n. 28; en zij wordt genoemd “de handelaarster van de volken in vele eilanden” dat is, tot aan hen toe, die verder verwijderd in den eeredienst zijn; dat de eilanden verder verwijderde eerediensten zijn, zie men in n. 1158; wat Tharschisch is, in n. 1156. Het zilver, ijzer, tin en lood, die daaruit voortkomen, zijn de waarheden in hun volgorde, tot de laatste toe, die zinnelijk zijn; wat zilver is, zie men in n. 1551, 2048; wat ijzer, in n. 425, 426; wat Javan, Thubal en Meschech, in n. 1151, 1152, 1153, 1155). De ziel des menschen en de koperen vaten daarvan, zijn de dingen, die tot het natuurlijke leven behooren; dat de ziel alle leven is, hetwelk van den Heer komt, zie men in n. 1000, 1040, 1436, 1742; dat de koperen vaten de natuurlijke goedheden zijn, die dit leven opnemen, in n. 425, 1551; wat Dedan is, n. 1172; wat Syrië, n. 1232, 1234. Dat Jehudah en het land Israëls kooplieden zijn in tarwe, minnith en pannag, honig, olie, balsem, beteekent de hemelsche en geestelijke dingen uit het Woord. De overige natiën en haar koopwaren, welke vermeld worden, zijn geslachten en soorten van het ware en goede, dus de erkenntissen, die bij hen zijn, die aangeduid worden door Tyrus. Dat het erkenntissen zijn, waaruit wijsheid en inzicht voortkomen, blijkt duidelijk bij denzelfden Profeet, waar aldus gezegd wordt: “Zoon des menschen, zeg tot den vorst van Tyrus: Door *uwe wijsheid*, en door *uw inzicht*, hebt gij rijkdommen voor u verkregen, en gij hebt goud en zilver verkregen in uwe schatten; door de veelheid *uwer wijsheid*, door *uwen koophandel*, hebt gij uwe rijkdommen vermenigvuldigd, en uw hart is verheven van wege uwe rijkdommen; daarom, zie, Ik zal vreemden over u brengen, de geweldenaars der natiën” (28: 2, 4, 5, 6, 7), alwaar duidelijk blijkt, dat de waren, waarmede zij handelden, erkenntissen van het goede en ware zijn, want van daar en van nergens anders komen

wijsheid en inzicht, waarom er gezegd wordt: “door uwe wijsheid en door uw inzicht hebt gij rijkdommen voor u verkregen, en gij hebt goud en zilver verkregen in uwe schatten”. Maar wanneer de erkentissen ten eigen behoeve zijn om uit te blinken en om of roem of rijkdommen te oogsten, hebben zij geen leven, en worden zij er geheel en al van beroofd, in het leven van het lichaam door valscheden te omhelzen inplaats van waarheden, en boosheden inplaats van goedheden, en in het andere leven worden zij er geheel en al van beroofd, zelfs van die, welke waarheden zijn. Vandaar komt het, dat er gezegd wordt: “omdat uw hart verheven is vanwege uwe rijkdommen, daarom, zie, Ik zal vreemden over u brengen (dat is, valscheden), en de geweldenaars der natiën” (dat is, boosheden). En elders bij denzelfde: “Tyrus is als de uitgeroeide uit het midden der zee; als *uwe marktwaren* uit de zeeën voortkwamen, hebt gij vele volken verzadigd; met de veelheid uwer rijkdommen en *uwer koophandels* hebt gij de koningen der aarde rijk gemaakt; reeds zijt gij uit de zeeën verbroken, in de diepte der wateren; *uw koophandel* en uwe gansche vergadering in het midden van u, zijn gevallen; de *kooplieden* onder de volken knarsetanden tegen u” (27: 32, 33, 34, 36). En bij Jesaja: “De profetie aangaande Tyrus: De inwoners des eilands zwijgen; de *koopman* van Zidon, over zee varende, zij hebben u vervuld; en in de wateren van Schichor, de oogst der rivier, was haar inkomst; en gij waart de *markt der heidenen*; wie heeft dit beraadslaagd over Tyrus, die zichzelf kroont, welker *kooplieden* vorsten zijn” (23: 2, 3, 8), alwaar gehandeld wordt over de verwoesting van Tyrus. Koophandels en koopwaren worden desgelijks in verband gebracht met Babylon, welke de erkentissen zijn van het geschonden goede, en de erkentissen van het vervalschte ware, bij Johannes: “Babylon heeft alle natiën doen drinken uit den wijn des toorns harer hoererij, en de koningen der aarde hebben met haar gehoereerd; en de *kooplieden der aarde* zijn rijk geworden uit de vermogens harer verrukkelijkheden. De *kooplieden der aarde* zullen weenen en rouwklagen over haar, omdat niemand hunne *waren* meer koopt; waren van goud, en van zilver, en van kostelijke steenen, en van paarlen, en van fijn linnen, en van purper, en van zijde, en van scharlaken, enz. De *kooplieden* van deze dingen, die rijk geworden waren van haar, zullen van verre staan uit vreeze van hare pijniging, veenende en rouwklagende” (Openb. 18: 3, 11, 12, 15). Dat Babylon de eeredienst is, welks uiterlijke dingen heilig schijnen, terwijl de innerlijke profaan zijn, zie men in n. 1182, 1283, 1295, 1304, 1306, 1326; daaruit blijkt duidelijk, wat haar koophandels en koopwaren zijn. Dat een koopman iemand is, die zich erkentissen van het ware en goede verwerft, en vandaar wijsheid en inzicht, blijkt ook uit de woorden des

Heeren bij Mattheus: “Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan *een mensch, een koopman*, die schoone paarden zoekt; dewelke, hebbende eene paard van groote waarde gevonden, ging heen en *verkocht* al wat hij had, en *kocht* dezelve” (13: 45, 46); de schoone paard is de naastenliefde of het goede des geloofs. Dat alle erkentissen van het goede en ware van den Heer zijn, blijkt bij Jesaja: “Alzoo zeide Jehovah: De arbeid van Egypte, en de *koopwaar van Kusch en der Sabeërs*, der mannen van afmeting, zullen tot u overkomen, en zij zullen de uwe zijn; zij zullen u navolgen, in boeien zullen zij overkomen, en zij zullen zich voor u buigen, zij zullen tot u bidden; gewisselijk, God is in u, en er is anders geen God meer” (45: 14), alwaar gehandeld wordt over het Goddelijk Menschelijke des Heeren. Hieruit kan nu blijken, wat handelen of koopen en verkoopen is, namelijk zich erkentissen van het goede en ware verschaffen, en daardoor het goede zelf; dat dit van den Heer alleen is, blijkt bij denzelfden Profeet: “O alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en hij die geen zilver heeft, komt, koopt, en eet; en komt, koopt zonder zilver, en zonder prijs, wijn en melk” (55: 1, 2), alwaar koopen staat voor zich verwerven; wijn voor het geestelijk ware (n. 1071, 1798), melk voor het geestelijk goede (n. 2184). Een ieder kan zien, dat komen tot de wateren niet is komen tot wateren, dat koopen niet is koopen, dat zilver niet is zilver, noch dat wijn en melk zijn wijn en melk, maar dat het datgene is, waarvan gezegd wordt, dat het in den innerlijken zin daarmede overeenstemt; want het Woord is Goddelijk, en met de uitdrukkingen daarvan, elk afzonderlijk, die van de natuurlijke wereld en van de zinnelijke dingen van den mensch genomen zijn, stemmen Goddelijk geestelijke en hemelsche dingen overeen; op deze en op geen andere wijze is het Woord Goddelijk ingegeven.

2968. Vers 17, 18. En *het veld van Efron, dat in Machpelah was, dat voor Mamre was, het veld en de spelonk, die daarin was, en alle boom die in het veld was, die rondom in zijne gansche grens was, werd gevestigd, aan Abraham tot eene verwerving voor de oogen van de zonen Cheths, van al degenen, die ter poorte zijner stad ingingen.* Het veld van Efron werd gevestigd, beteekent, dat dit tot de Kerk behoort; dat in Machpelah was, dat voor Mamre was, beteekent de hoedanigheid en den omvang der wederverwekking; het veld en de spelonk, die daarin was, beteekent ten aanzien van het goede en ware des geloofs; en alle boom, die in het veld was, beteekent de inwendige erkentissen der Kerk; die rondom in zijne gansche grens was, beteekent de uitwendige erkentissen; aan Abraham tot eene verwerving, beteekent dat zij alleen den Heer werden toegeschreven; voor de oogen van de zonen Cheths, beteekent

overeenkomstig hun verstand; van al degenen, die ter poorte zijner stad ingingen, beteekent ten aanzien van alle leerstellige dingen.

2969. Dat de woorden: “Het veld van Efron werd gevestigd” beteekenen, dat dit tot de Kerk behoort, blijkt uit de beteekenis van het veld, zijnde de Kerk, alsmede de leer, waarover n. 368, 2936; en uit de uitbeelding van Efron, zijnde diegenen, bij wie het goede en ware des geloofs, dat der Kerk is, ontvangen kan worden, waarover n. 2933. Vandaar beteekent “het veld van Efron werd gevestigd” dat dit tot de Kerk behoort.

2970. Dat de woorden: “dat in Machpelah was, dat voor Mamre was” de hoedanigheid en den omvang der wederverwekking beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Machpelah, zijnde de wederverwekking door het ware, dat des geloofs is; en uit de beteekenis van Mamre, zijnde haar hoedanigheid en omvang. Door Machpelah wordt, wanneer daaraan het woord spelonk wordt toegevoegd, of wanneer er gezegd wordt “de spelonk van Machpelah,” het geloof aangeduid, dat in het duister is (n. 2935); maar door Machpelah wordt, wanneer het zonder het woord spelonk genoemd wordt, en achterna gezegd wordt, dat daar een veld en een spelonk is, de wederverwekking bedoeld; want door het veld en de spelonk wordt het goede en ware des geloofs aangeduid, waardoor de wederverwekking geschiedt. En bovendien was Machpelah een streek, waarin ook een graf was, waardoor de wederverwekking wordt aangeduid (n. 2916). Mamre echter — omdat het Chebron was, zooals in het volgende 19de vers wordt gezegd, en in Chebron, zooals in Gen. hfdst. 13: 18 werd gezegd — beteekent niets anders dan hoedanigheid en omvang; hier van de wederverwekking, wanneer er Machpelah aan wordt toegevoegd; en van de Kerk, wanneer er Chebron aan wordt toegevoegd; en ook van de innerlijke gewaarwording, wanneer er een eikenbosch aan wordt toegevoegd, zooals in n. 1616. Aldus is Mamre alleen de bepaling van den staat van een ding, want het was de plaats waar Abraham woonde (Gen. 13: 18), en waar Izak woonde, en waarheen Jakob kwam (Gen. 35: 27).

2971. Dat de woorden: “het veld en de spelonk, die daarin was” beteekenen ten aanzien van het goede en ware des geloofs, blijkt uit de beteekenis van het veld, zijnde de Kerk, voorts het goede, dat der Kerk is. Het hemelsche of het goede, dat tot de liefde tot den Heer en tot de liefde jegens den naaste behoort, wordt met den aardbodem vergeleken, alsmede met het veld; het wordt ook aardbodem en veld genoemd, omdat het hemelsche of het goede datgene is, wat de waarheden des geloofs ontvangt, die met zaden worden vergeleken en ook zaden worden genoemd. En het blijkt uit de beteekenis van de spelonk, zijnde het ware des geloofs, dat in het duister is, waarover n. 2935.

Er wordt gezegd in het duister, omdat het bij de geestelijken is (n. 1043, 2708 aan het begin, 2715).

2972. Dat de woorden: “en alle boom, die in het veld was” de inwendige erkentissen der Kerk beteekenen, kan uit de beteekenis van den boom blijken, zijnde de innerlijke gewaarwordingen, wanneer gehandeld wordt over de hemelsche Kerk (waarover n. 103, 2163), maar de erkentissen, wanneer over de geestelijke Kerk gehandeld wordt (waarover n. 2722); hier inwendige erkentissen, omdat gezegd wordt “alle boom, die in het veld was”, en het gevolgd wordt door de woorden: “die rondom in zijne gansche grens was,” waardoor de uitwendige erkentissen worden aangeduid. En uit de beteekenis van het veld, zijnde de Kerk, waarover eerder. Ter wille van dezen innerlijken zin wordt melding gemaakt van den boom, die in het veld was en rondom in zijne grenzen was; anders zou het de vermelding niet waard zijn in het Woord, dat Goddelijk is.

2973. Dat de woorden: “die rondom in zijne gansche grens was” de uitwendige erkentissen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de grenzen en van “rondom”, zijnde de dingen, die uitwendig zijn, waarover n. 2936; dus beteekent hier “de boom, die rondom in de grens was” de uitwendige erkentissen. De uitwendige erkentissen zijn die van de ritueele en leerstellige dingen, welke de uiterlijke dingen der Kerk zijn; maar de inwendige erkentissen zijn die van de leerstellige dingen, welke de innerlijke dingen der Kerk zijn. Wat de uiterlijke dingen van de Kerk zijn en wat de innerlijke, is eerder herhaaldelijk gezegd. Bovendien wordt in het Woord hier en daar melding gemaakt van het midden en van den omtrek; zoo werd wanneer er sprake is van het land Kanaän, dit land het midden genoemd, waar Zion en Jeruzalem was, maar de omtrek was daar, waar de omringende natiën woonden. Door het land Kanaän werd het Rijk des Heeren uitgebeeld, het hemelsche daarvan door Zion en het geestelijke door Jeruzalem, alwaar de woonplaats van Jehovah of van den Heer was. De streken, die daar rondom lagen tot aan de grenzen toe, beteekenden de hemelsche en geestelijke dingen, die in hun volgorde daarvan uitgingen en afgeleid waren; waar de uiterste grenzen waren, daar hielden de uitbeeldingen van de hemelsche en geestelijke dingen op. Deze uitbeeldingen ontleenden haar oorsprong aan de dingen, die in het Rijk des Heeren in de Hemelen zijn; daar is de Heer als de Zon in het midden; vandaar komt alle hemelsche vlam en alle geestelijk licht. Zij, die het dichtst nabij zijn, zijn in het hoogste licht, maar zij, die verder verwijderd zijn, in minder licht; maar zij, die het verst verwijderd zijn, in het minste licht, en daar zijn de grenzen, en begint de hel, zijnde buiten den Hemel. Met de hemelsche vlam en het geestelijk licht is het

aldus gesteld: de hemelsche dingen, die tot de onschuld en de liefde behooren, en de geestelijke dingen, die tot de naastenliefde en het geloof behooren, zijn evenredig aan de warmte en het licht welke zij hebben, want daaruit komt alle warmte en licht in de Hemelen voort. Vandaar nu komt het, dat het midden het binnenste beteekent, en de omtrek het buitenste, en dat de dingen, die in volgorde van het binnenste tot het buitenste voortschrijden, in zulk een graad van onschuld, liefde, en naastenliefde zijn, als zij van het midden verwijderd zijn. Desgelijks is het gesteld met elk hemelsch gezelschap; zij, die daar in het midden zijn, zijn de besten van dat geslacht, en de liefde en naastenliefde van dat geslacht neemt bij hen af al naar den afstand, dat is, bij hen, die daarvan naar verhouding verder afstaan. Evenzoo is het ook met den mensch gesteld; zijn binnenste is daar, waar de Heer bij hem woont, en van daaruit de dingen regeert, die daar rond omheen zijn. Wanneer de mensch gedooft, dat de Heer de omringende dingen tot overeenstemming brengt met de binnenste dingen, dan is de mensch in den staat, dat hij in den Hemel ontvangen kan worden, en dan werken de binnenste, en de inwendige en de uiterlijke dingen als één samen. Maar wanneer de mensch niet gedooft, dat de Heer de omringende dingen tot overeenstemming brengt, dan wijkt de mensch voor zooveel van den Hemel, als hij dit niet gedooft. Dat de ziel des menschen in het midden of in zijn binnenste is, en dat het lichaam in den omtrek of in uitersten is, is bekend, want het is het lichaam, dat de ziel of zijn geest omringt en omkleedt. Bij hen, die in de hemelsche en geestelijke liefde zijn, vloeit van den Heer het goede in door de ziel in het lichaam, en vandaar wordt het lichaam verlicht. Bij hen echter, die in de lichamelijke en wereldsche liefde zijn, kan van den Heer het goede niet invloeien door de ziel in het lichaam, maar hun inwendige dingen zijn in duisternis, en vandaar wordt ook het lichaam duister, overeenkomstig hetgeen de Heer leert bij Mattheus: “De lamp des lichaams is het oog; indien dan het oog oprecht is, is het geheele lichaam verlicht; indien het oog boos is, is het geheele lichaam verduisterd. Indien dan het licht duisternis is, hoe groot is de duisternis” (6: 22, 23). Door het oog wordt het verstandelijke aangeduid, dat tot de ziel behoort (n. 2701). Maar nog erger is het gesteld met hen, wier inwendige dingen duisternis zijn, en wier uitwendige dingen als verlicht schijnen; dit zijn dezulken, die zich van buiten voordoen als engelen des lichts, maar van binnen duivelen zijn; zij worden Babel genoemd; en wanneer bij hen de dingen die *rondom* zijn, vernietigd worden, worden zij hals over kop in de hel gevoerd. Deze dingen werden uitgebeeld door Jericho, daarmede, dat haar muren vielen en de stad aan de vervloeking werd overgegeven, nadat de priesters met de ark zeven

maal *rondom getrokken* waren en de bazuinen geblazen hadden (Jozua 6: 1 tot 17); en zij worden bedoeld bij Jeremia: “Rust u tegen Babel *rondom*, gij allen, die den boog spant; juicht over haar *rondom*; zij heeft hare hand gegeven; hare fondamenten zijn gevallen, hare muren zijn afgebroken” (50: 14, 15). Hieruit blijkt nu duidelijk, wat “rondom” is. Bovendien wordt in het Woord somtijds melding gemaakt van den omtrek, zoals in Jerem. 21: 14; hfdst. 32: 44; hfdst. 46: 14; hfdst. 49: 5; Ezech. 36: 3, 4, 7; Amos 3: 11, en elders; en door de omtrekken worden die dingen aangeduid, die uitwendig zijn; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders meer.

2974. Dat de woorden: “aan Abraham tot eene verwerving” beteekenen, dat zij alleen aan den Heer werden toegeschreven, namelijk het al der wederverwekking naar hoedanigheid en omvang, ten aanzien van het goede en ware des geloofs, en aldus ten aanzien van alle inwendige en uitwendige erkentissen, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer, waarover vaak eerder; en uit de beteekenis van de verwerving, zijnde het Zijne, en dus aan Hem alleen toegeschreven. Het voornaamste des geloofs is, dat al het goede en al het ware des Heeren is, dus van den Heer alleen. Hoe innerlijker iemand dit erkent, des te innerlijker is hij in den Hemel, want in den Hemel wordt het waargenomen, dat het zoo is, en er is daar een sfeer van innerlijke gewaarwording, dat het zoo is; want zij zijn in het goede, dat van den Heer alleen is. en dit is het, wat genoemd wordt “in den Heer zijn”. De graden dezer innerlijke gewaarwording nemen af van het midden naar den omtrek toe, zoals even te voren in n. 2973 werd gezegd.

2975. Dat de woorden: “voor de oogen van de zonen Cheths” beteekenen, voor hun verstand, dat is, voor het verstand van hen, die van de nieuwe geestelijke Kerk zijn, blijkt uit de beteekenis der oogen, zijnde het verstand, waarover n. 212, 2701; en uit de beteekenis van de zonen Cheths, zijnde diegenen, die van de nieuwe geestelijke Kerk zijn, waarover n. 2913, 2928. Boven in vers 16 werd gezegd, dat Abraham sprak in de ooren van de zonen Cheths, waarmede werd aangeduid, dat het geschiedde overeenkomstig hun vermogen (n. 2965, 2967); hier wordt echter gezegd “voor de oogen van de zonen Cheths”, waarmede wordt aangeduid, dat het geschiedde voor hun verstand. Het eerste behelst de toepassing op hun wil, dit echter op hun verstand, want de mensch wordt naar beide deelen hervormd; want wanneer ziel en verstand niet samenstemmen, zoodat zij één uitmaken, is de mensch niet wederverwekt; dat is, wanneer het goede en ware, of, wat hetzelfde is, naastenliefde en geloof niet één zijn, want de naastenliefde behoort tot den wil en het geloof tot het verstand. Dit is de

reden, waarom eerst gezegd werd: “in de ooren van de zonen Cheths”, hier echter: “voor de oogen van de zonen Cheths”.

2976. Dat de woorden: “van al degenen, die ter poorte zijner stad ingingen” beteekenen, ten aanzien van alle leerstellige dingen, blijkt uit hetgeen boven in n. 2943 werd gezegd, alwaar dezelfde woorden staan.

2977. Vers 19. *En na dezen begroef Abraham Sarah, zijne echtgenoot, ter spelonk van het veld Machpelah, over de aangezichten van Mamre, dat is Chevron, in het land Kanaän.* Na dezen beteekent, dat het aldus was; begroef Abraham Sarah, zijne echtgenoot, beteekent, dat zij van den Heer het met het goede verbonden ware ontvingen; ter spelonk van het veld Machpelah, over de aangezichten van Mamre, beteekent, dat zij aldus wederverwekt werden, voor zooveel zij konden; dat is Chebron, beteekent, dat dit de nieuwe Kerk is; in het land Kanaän, beteekent, welke ééne is in het Rijk des Heeren.

2978. Dat de woorden: “na dezen” beteekenen, dat het aldus was, blijkt uit het verband, want hier ligt het besluit, namelijk dat zij waren wederverwekt, en dat aldus de nieuwe geestelijke Kerk was gesticht.

2979. Dat de woorden: “begroef Abraham Sarah, zijne echtgenote” beteekenen, dat zij van den Heer het met het goede verbonden ware ontvingen, blijkt uit de beteekenis van begraven, zijnde wederverwekt worden (waarover boven n. 2916, 2917); dat de mensch is wederverwekt, wanneer hij van den Heer het met het goede verbonden ware heeft ontvangen, zal zoo aanstonds gezegd worden; uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer, waarover vaak eerder; en uit de uitbeelding van Sarah als echtgenote, zijnde het met het goede verbonden ware, waarover n. 2507, 2063, 2065. Met de wederverwekking van den geestelijken mensch is het aldus gesteld: eerst wordt hij onderricht in de waarheden die des geloofs zijn, en dan wordt hij door den Heer in de aandoening van het ware gehouden; tevens wordt hem het goede des geloofs ingeboezemd, dat de liefde jegens den naaste is, maar zóó, dat hij dit nauwelijks weet, want het ligt verborgen in de aandoening van het ware, en zulks met het doel, dat het ware, dat des geloofs is, verbonden zal worden met het goede, dat der naastenliefde is. Met den loop des tijds groeit de aandoening van het ware, dat des geloofs is, en het ware wordt ter wille van zijn einddoel beschouwd, namelijk ter wille van het goede, of, wat hetzelfde is, ter wille van het leven, en zulks meer en meer. Aldus wordt het ware in het goede gelegd, en wanneer dit geschiedt, neemt de mensch het goede des levens op overeenkomstig het ware dat werd ingeboezemd, en aldus handelt hij, of schijnt hij zichzelf toe te handelen, uit het goede. Vóór dezen tijd was het ware, dat des geloofs is, het voornaamste, maar daarna wordt het goede,

dat des levens is, het voornaamste. Wanneer dit geschied is, is de mensch wederverwekt, maar hij is wederverwekt overeenkomstig de hoedanigheid en hoeveelheid van het ware, dat in het goede is neergelegd; en wanneer het ware en goede als één samenwerken, is hij wederverwekt overeenkomstig de hoedanigheid en hoeveelheid van het goede. Aldus is het gesteld met alle wederverwekking. De wederverwekking geschiedt met het doel, dat de mensch in den Hemel opgenomen kan worden. De Hemel is niets anders dan het huwelijk van het ware en het goede, en van het goede en het ware; men zie n. 2508, 2618, 2728, 2729; wanneer het huwelijk van het ware en goede bij den mensch niet gevormd wordt, kan hij niet in het hemeisch huwelijk, dat is, in den Hemel zijn.

2980. Dat de woorden: “ter spelonk van het veld Machpelah, over de aangezichten van Mamre”, beteekenen, dat zij aldus wederverwekt werden, voor zooveel zij konden, blijkt uit de beteekenis van de spelonk, zijnde het ware des geloof, dat in het duister is, waarover n. 2935; uit de beteekenis van het veld, zijnde het goede des geloofs, waarover n. 2971; uit de beteekenis van Machpelah over de aangezichten van Mamre, of voor Mamre, zijnde de hoedanigheid en omvang der wederverwekking, waarover n. 2970. Aldus, dat zij door het ware en goede des geloofs wederverwekt werden voor zooveel zij konden, dat is, overeenkomstig hun vermogen en verstand (n. 2913, 2928, 2975).

2981. Dat de woorden: “dat is Chebron” beteekenis, dat dit de nieuwe Kerk is, blijkt uit de beteekenis van Chebron, zijnde de geestelijke Kerk, waarover boven in dit hoofdstuk, n. 2909. Daar werd gezegd: “Kiriath Arba, dat is Chebron” omdat door Kiriath Arba de Kerk ten aanzien van het ware wordt aangeduid, en door Chebron de Kerk ten aanzien van het goede. Hier wordt echter niet meer Kiriath Arba, maar Chebron gezegd, want er wordt gehandeld over den wederverwekte, die niet meer uit het ware, maar uit het goede handelt, zooal boven in n. 2979 werd gezegd.

2982. Dat de woorden: “in het land Kanaän” betekenis, welke ééne is in het Rijk des Heeren, blijkt uit de uitbeelding van het land Kanaän, zijnde het Rijk des Heeren, waarover n. 1413, 1437, 1585, 1607. Met de Kerken des Heeren is het aldus gesteld: in de oude tijden waren er vele Kerken tegelijk, en er bestonden tusschen elk harer in het bijzonder evenals heden ten dage verschillen ten aanzien van de leerstellige dingen, maar toch maakten zij te zamen één uit hierin, dat zij de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste erkenden als het voornaamste en als het wezenlijke zelf; en dus waren de leerstellige dingen er voor hen niet op gericht, hoe zij denken zouden,

maar hoe zij leven zouden. En wanneer bij alle en elk de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste — dat is, het goede des levens — het wezenlijke is, dan maken de Kerken, hoevele het er ook zijn, ééne Kerk uit, en dan zijn alle één in het Rijk des Heeren. Van dien aard is ook de Hemel; aldaar zijn ontelbare gezelschappen, alle onderscheiden, maar toch maken zij éénen Hemel uit, omdat in alle de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste is. Gansch anders is het echter gesteld met de Kerken, die het geloof het wezenlijke der Kerk noemen, in de meening, dat wanneer zij dit weten en dit denken, zij zalig worden, en zulks onverschillig hoe hun leven is. Wanneer dit het geval is, maken verschillende Kerken niet ééne uit, en zelfs zijn het niet eens Kerken. Het is het goede des geloof, dat de Kerk maakt, dat is, het leven zelf der liefde en der naastenliefde, overeenkomstig de dingen, die des geloofs zijn. De leerstellige dingen zijn er ten behoeve van het leven; een ieder kan dit weten; wat zijn leerstellige dingen, wanneer zij niet zijn ter wille van een einddoel, en wat is het einddoel anders dan het leven, of wat zijn de leerstellige dingen anders dan dat men zoo wordt, als zij Zeeren? Er wordt weliswaar gezegd, dat het eigenlijke geloof zelf, hetwelk zaligmaakt, het vertrouwen is; maar dit vertrouwen kan nooit bestaan dan alleen in het goede des levens. Zonder het goede des levens is er geen opneming, en waar geen opneming is, daar is geen vertrouwen, behoudens somtijds een zekere schijn van vertrouwen in ongesteldheden van ziel of lichaam, wanneer de begeerten der eigen- en wereldliefde ophouden. Maar wanneer bij hen, die in het booze des levens zijn, deze crisis voorbijgaat of verkeert, verdwijnt dit bedriegelijke vertrouwen geheel en al; want ook bij de boozen bestaat een vertrouwen. Maar wie weten wil van welken aard zijn vertrouwen is, die onderzoekte bij zichzelf de aandoeningen en einddoelen, alsmede de gedragingen zijns levens.

2983. Vers 20. *En het veld, en de spelonk, die daarin was, werd aan Abraham gevestigd tot eerre bezitting van een graf, van de zonen Cheths.* Het veld en de spelonk, die daarin was, werd gevestigd, beteekent de Kerken en haar geloof; aan Abraham tot eene bezitting van een graf, beteekent, dat zij van den Heer alleen was, door de wederverwekking; van de zonen Cheths, beteekent, dat zij uit de heidenen was.

2984. Dat de woorden: “Het veld en de spelonk, die daarin was, werd gevestigd” de Kerk en haar geloof beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het veld, zijnde de Kerk, waarover boven n. 2969, 2971; en uit de beteekenis van de spelonk, zijnde het geloof, waarover n. 2935, 2971. Er wordt gezegd de Kerk en haar geloof, omdat de Kerk zoo genoemd wordt vanwege het goede,

dat der naastenliefde is, dus des levens; en haar geloof vanwege het ware, dat daaraan is toegevoegd.

2985. Dat de woorden: “Aan Abraham tot eene bezitting van een graf” beteekenen, dat zij van den Heer alleen was, door de wederverwekking, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer, waarover vaak eerder; en uit de beteekenis van de bezitting, zijnde van Hem, dus van den Heer alleen; men zie n. 2974; en uit de beteekenis van het graf, zijnde de wederverwekking, waarover eveneens hierboven, n. 2916.

2986. Dat de woorden: “van de zonen Cheths” beteekenen, dat zij een Kerk uit de heidenen was, kan blijken uit de beteekenis van de zonen Cheths; de zonen Cheths waren niet diegenen, bij wie de Kerk werd ingesteld, maar zij zijn diegenen, door wie deze Kerk werd uitgebeeld. Want alle dingen in het Woord zijn van uitbeeldenden aard, en ook beteekenen zij niet de personen, die genoemd worden, maar door middel daarvan de dingen, die tot het Rijk des Heeren en de Kerk behooren. Dat door de zonen Cheths de nieuwe Kerk wordt aangeduid, of, wat hetzelfde is, zij, die van de nieuwe Kerk zijn, werd herhaaldelijk eerder gezegd; doch dat het een nieuwe Kerk was van de heidenen of uit de heidenen, blijkt duidelijk uit hetgeen door Abraham tot de zonen Cheths gezegd wordt: “Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u” (vers 4), waarmede werd aangeduid, dat de Heer hun onbekend was, en dat Hij nochtans bij hen kan zijn (n. 2915). Hieruit blijkt duidelijk, dat door de zonen Cheths de Kerk uit de heidenen wordt aangeduid; want het kan van geen anderen gezegd worden, dat de Heer hun onbekend is. Bovendien moet men weten, dat wanneer eenige Kerk ophoudt Kerk te zijn, dat is, wanneer de naastenliefde te gronde gaat, en een nieuwe Kerk door den Heer wordt opgericht, dit zelden zoo ooit gebeurt bij hen, bij wie de oude Kerk was, maar bij hen, bij wie te voren geen Kerk was, dat is, bij de heidenen; zoo gebeurde het dat er, toen de Oudste Kerk te gronde ging, een nieuwe Kerk — Coach geheeten of de Oude Kerk, welke na den vloed was — bij de heidenen werd gesticht, dat is, bij hen, alwaar tevoren geen Kerk was; desgelijks toen deze Kerk te gronde ging; toen werd de gelijkenis van een Kerk gesticht bij de nakomelingen van Abraham uit Jakob, dus eveneens bij de heidenen. Want Abraham was, toen hij geroepen werd, een heiden (men zie n. 1356, 1992, 2559); en Jakobs nakomelingen in Egypte werden nog meer tot heidenen, dermate, dat zij hoegenaamd niets wisten van Jehovah, bij gevolg van allen Goddelijken eeredienst. Nadat deze Kerk was voleindigd, werd de oorspronkelijke Kerk uit de heidenen opgericht, nadat de Jogden, verworpen waren; desgelijks zal het ook zijn met deze Kerk, de Christelijke geheeten.

De reden, waarom door den Heer bij de heidenen een nieuwe Kerk wordt gesticht, is deze, dat zij geen beginselen van het valsche hebben tegenover de waarheden des geloofs, want zij kennen de waarheden des geloofs niet. De beginselen van het valsche, van kindsbeen af ingezogen, en naderhand bevestigd, moeten eerst uiteengedreven worden, voordat de mensch kan worden wederverwekt en van de Kerk worden; en zelfs kunnen de heidenen niet door de boosheden des levens de heilige dingen ontwijden, want niemand kan het heilige ontwijden, die niet weet, wat het is (n. 593, 1008, 1010, 1059). Daar de heidenen in onwetendheid verkeerden, vrij van struikelblokken, zijn zij dus in een beteren staat om de waarheden op te nemen, dan zij, die van de Kerk zijn; en al diegenen onder hen, die in het goede des levens zijn, nemen de waarheden gemakkelijk op; men zie hieromtrent n. 932, 1032, 1059, 1327, 1328, 1366, 2049, 2051, 2589 tot 2604.

Over de uitbeeldingen en overeenstemmingen.

2987. *Wat uitbeeldingen en wat overeenstemmingen zijn, weten maar weinigen, en ook kan niemand weten, wat zij zijn, wanneer hij niet weet, dat er een geestelijke wereld is, en dat deze onderscheiden is van de natuurlijke wereld; want tusschen de geestelijke en de natuurlijke dingen bestaan er overeenstemmingen, en de dingen, die uit geestelijke dingen in natuurlijke dingen ontstaan, zijn uitbeeldingen. Overeenstemmingen worden zij genoemd, omdat zij overeenstemmen, en uitbeeldingen, omdat zij uitbeelden.*

2988. *Om eenige voorstelling van uitbeeldingen en overeenstemmingen te hebben, denke men slechts na over de dingen van het gemoed, namelijk van het denken en van den wil. Deze dingen plegen zoo uit het gelaat op te blinken, dat zij in de gelaatstreken te voorschijn komen; vooral de aandoeningen, de inwendige aandoeningen uit en in de oogen. Wanneer de dingen, die tot het gelaat behooren, als één samen werken met de dingen, die tot het gemoed behooren, wordt gezegd, dat zij overeenstemmen, en zijn zij overeenstemmingen, en de gelaatstreken zelf beelden uit en zijn uitbeeldingen. Desgelijks is het gesteld met de dingen, die door gebaren in het lichaam plaats grijpen, alsmede met alle handelingen, door de spieren voortgebracht; dat deze dingen plaats grijpen overeenkomstig de dingen, die de mensch denkt en wil, is bekend. De gebaren en handelingen zelf, die tot het lichaam behooren, beelden de dingen uit, die des gemoeds zijn, en zijn uitbeeldingen; en in zooverre zij samenstemmen, zijn zij overeenstemmingen.*

2989. *Men kan ook weten, dat zulke vormen als in de uitdrukking te voorschijn komen, niet in het gemoed bestaan, maar dat het alleen de aandoeningen zijn, die aldus worden afgebeeld; voorts, dat zulke handelingen, als door de handelingen*

in het lichaam zichtbaar worden, niet in het gemoed bestaan, maar dost het gedachten zijn, waaraan aldus gestalte wordt gegeven. De dingen, die tot het gemoed behooren, zijn geestelijk, de dingen, die echter tot het lichaam behooren, zijn natuurlijk. Hieruit blijkt duidelijk, dat er overeenstemming bestaat tusschen geestelijke en natuurlijke dingen, en dat er een uitbeelding is van geestelijke in natuurlijke dingen; of, wat hetzelfde is, dat wanneer de dingen, die tot den innerlijken mensch behooren, in den uiterlijken mensch worden afgebeeld, de dingen, die in den uiterlijken mensch verschijnen, uitbeeldend zijn voor den innerlijken mensch, en dat de dingen die samenstemmen, overeenstemmingen zijn.

2990. *Ook is het bekend, of het kan bekend zijn, dat er een geestelijke wereld en dat er een natuurlijke wereld is. In alomvattenden zin is de geestelijke wereld die, waar geesten en Engelen zijn, en de natuurlijke wereld die, waar de menschen zijn; in het bijzonder genomen is er bij ieder mensch een geestelijke en een natuurlijke wereld; zijn innerlijke mensch is voor hem de geestelijke wereld, en zijn uiterlijke mensch is voor hem de natuurlijke wereld; de dingen, die uit de geestelijke wereld invloeien, en zich in de natuurlijke wereld vertoonen, zijn in het algemeen uitbeeldingen; en voor zooveel zij overeenkomen, zijn het overeenstemmingen.*

2991. *Dat de natuurlijke dingen uitbeelden, en dat zij overeenstemmen, kan men ook hieruit weten, dat het natuurlijke geenszins kan ontstaan dan uit een oorzaak, eerder dan hetzelve. Zijn oorzaak komt uit het geestelijke voort; iets natuurlijks, dat niet daarvan zijn oorzaak afleidt, bestaat niet. De natuurlijke vormen zijn werkingen, en zij kunnen ook niet als oorzaken verschijnen, nog minder als oorzaken van oorzaken, of beginselen; maar zij ontvangen hun vormen overeenkomstig het nut in de plaats waar zij zijn; maar nochtans beelden de vormen der werkingen de dingen uit, die tot de oorzaken behooren, ja zelfs beelden gene de dingen uit, die tot de beginselen behooren. Aldus beelden alle natuurlijke dingen de dingen uit, die tot de geestelijke dingen behooren, waarmede zij overeenstemmen; en zelfs beelden ook de geestelijke dingen die dingen uit, die tot de hemelsche dingen behooren, waaruit zij zijn.*

2992. *Door veel ondervinding is het' mij te weten gegeven, dat er in de natuurlijke wereld en in haar drie rijken hoegenaamd niets is, dat niet iets uitbeeldt in de geestelijke wereld, of dat daar niet iets heeft, waarmede het overeenstemt. Behalve uit tal van andere ondervindingen kon het ook door de navolgende blijken: bij herhaalde gelegenheid, toen ik over de ingewanden van het lichaam sprak, en hun verband naging van de dingen, die tot het hoofd behooren, tot de dingen, die tot de borst behooren, en zoo verder tot de dingen, die tot den buik behooren, leidden de Engelen, die boven mij waren, mijne gedachten door de geestelijke dingen,*

waarmede deze ingewanden overeenstemmen, en wel zoo, dat niets misleidde. Zij dachten niet in het minst aan de ingewanden van het lichaam, waarover ik dacht, maar aan de geestelijke dingen, waarmede deze overeenstemmen. Van dien aard is het engeleninzicht, dat zij uit de geestelijke dingen tot in bijzonderheden alle dingen weten, die in het lichaam zijn, ook de meest verborgene, welke nooit tot de erkenning van den mensch komen kunnen; ja zelfs weten zij tot in bijzonderheden alle dingen in de gansche wereld, zonder eenige dwaling, en zulks omdat uit de geestelijke dingen de oorzaken voortkomen, en de beginselen der oorzaken.

2993. *Desgelijks is het gesteld met de dingen, die in het plantenrijk zijn, alwaar hoegenaamd niets bestaat, dat niet iets uitbeeldt in de geestelijke wereld, en daarmede overeenstemt, hetgeen mij herhaaldelijk door een dergelijk verkeer met de Engelen te weten werd gegeven. De oorzaken werden mij ook gezegd, namelijk dat de oorzaken van alle natuurlijke dingen uit geestelijke dingen zijn, en de beginselen der oorzaken uit hemelsche dingen; of, wat hetzelfde is, dat alle dingen, die in de natuurlijke wereld zijn, hun oorzaak afleiden van het ware, dat geestelijk is, en hun beginsel van het goede, dat hemelsch is, en dat de natuurlijke dingen daaruit voortkomen overeenkomstig alle verschillen van het ware en goede, die in het Rijk des Heeren zijn; aldus uit den Heer zelf, uit wiep al het goede en ware is. Deze dingen kunnen wel niet anders dan vreemd lijken, vooral voor hen, die niet met het denken buiten de natuur willen of kunnen oprijzen, en die niet weten, wat het geestelijke is, en het dus ook niet erkennen.*

2994. *Zoo lang de mensch in het lichaam leeft, kan hij hiervan trouwens maar weinig voelen en gewaarworden, want de hemelsche en geestelijke dingen bij hem vallen in de natuurlijke dingen, die in zijn uiterlijken mensch zijn, en daar verliest hij de zinnelijke en innerlijke gewaarwording dier dingen. De uitbeeldende dingen en overeenstemmingen, die in zijn uiterlijken mensch zijn, zijn ook van dien aard, dat zij niet soortgelijk verschijnen aan de dingen waarmede zij in den innerlijken mensch overeenstemmen en die zij uitbeelden; daarom kunnen zij ook niet tot zijn erkenning komen, vooraleer hij deze uiterlijke dingen heeft afgelegd; welgelukzalig is dan de mensch, die in overeenstemming is, dat is, wiens uiterlijke mensch met den innerlijken overeenstemt.*

2995. *Daar de menschen van de Oudste Kerk (waarover n. III4 tot III5) in elke bijzonderheid der natuur iets geestelijks en hemelsch zagen, dermate dat de natuurlijke dingen hun slechts tot voorwerpen dienden om over geestelijke en hemelsche dingen te denken, konden zij dientengevolge met de Engelen spreken, en met hen in het Rijk des Heeren zijn, dat in de Hemelen is, en tevens in Zijn Rijk op aarde of in de Kerk; bij hen waren aldus de natuurlijke dingen met de geestelijke verbonden en stemden geheel en al overeen. Anders was het*

echter gesteld na deze tijden, toen het booze en valsche begon te heerschen, of toen na de gouden eeuw de ijzeren aanving; want toen werd, omdat er geen overeenstemming meer was, de Hemel gesloten, dermate, dat zij nauwelijks weten wilden, dat het geestelijke bestond, en ten slotte zelfs evenmin, dat er een Hemel en een hel is, en een leven na den dood.

2996. *Het is in de wereld een allerdiepste verborgenheid — terwijl niets in het andere leven meer bekend is, ook aan Tederen geest — dat alle dingen, die in het menschelijk lichaam zijn, een overeenstemming hebben met de dingen, die in den Hemel zijn, dermate, dat er zelfs niet de kleinste bijzonderheid in het lichaam is, waarmede niet iets geestelijks en hemelsch overeenstemt, of, wat hetzelfde is, waarmede niet hemelsche gezelschappen overeenstemmen, want deze zijn overeenkomstig alle geslachten en soorten van hemelsche en geestelijke dingen, en wel in zulk een orde, dat zij te samen éénen mensch vormen, en zulks ten aanzien van alle dingen in het algemeen en in het bijzonder, zoowel de innerlijke als de uiterlijke. Dit is de reden, dat de gezamenlijke Hemel ook de Grootste Mensch wordt genoemd, en dit is de reden, dat zoo vaak gezegd wordt, dat het Bene gezelschap behoort tot deze streek van het lichaam, het andere tot gene, enzoo voort. De oorzaak hiervan is deze, dat de Heer de Eenige Mensch is, en de Hemel Hem uitbeeldt, en dat het het Goddelijk goede en ware, dat van Hem komt, is, dat den Hemel maakt; en omdat de Engelen daarin zijn, wordt gezegd, dat zij in den Heer zijn. Zij, die echter in de hel zijn, bevinden zich buiten dezen Grootsten Mensch, en stemmen overeen met de vuile stoffen, voorts ook met gebreken.*

2997. *Dit kan men ook eenigermate hieruit weten, dat de geestelijke of innerlijke mensch — die des menschen geest is, en zijn ziel wordt genoemd — desgelijks overeenstemming heeft met zijn natuurlijken of uiterlijken mensch; en dat de overeenstemming van dien aard is, dat de dingen, die van den innerlijken mensch zijn, geestelijk en hemelsch zijn, terwijl de dingen, die van den uiterlijken mensch zijn, natuurlijk en lichamelijk zijn; zooals blijken kan uit hetgeen boven in n. 2988, 2989 gezegd is over de gelaatstreken en de handelingen van het lichaam. De mensch is ook ten aanzien van den innerlijken mensch een Hemel in het klein, omdat hij geschapen is naar het beeld des Heeren.*

2998. *Dat er dergelijke overeenstemmingen zijn, is mij door vele jaren heen zoo vertrouwd geworden, dat nauwelijks iets vertrouwder kan zijn, ofschoon de aangelegenheid van dien aard is, dat de mensch niet weet dat het bestaat, en niet gelooft, dat hij eenig verband met de geestelijke wereld heeft, terwijl toch al zijn verband daaruit voortkomt, en noch hijzelf noch eenig deel in hem een oogenblik zou kunnen bestaan zonder dit verband; geheel zijn bestaan komt*

daaruit voort. Het is mij ook te weten gegeven, welke engelgezelschappen tot elke streek van het lichaam behooren, alsmede van welken aard zij zijn, zooals bijvoorbeeld welke gezelschappen en van welken aard behooren tot de streek van het hart; welke gezelschappen en van welken aard tot de streek der longen; voorts welke gezelschappen en van welken aard tot de streek der lever; voorts welke gezelschappen en van welken aard tot de zintuigen, zooals tot het oog, tot de oorera, tot de tong en tot de overige; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elk afzonderlijk gehandeld worden.

2999. Bovendien kan er nooit iets in de geschapen wereld bestaan, dat geen overeenstemming heeft met de dingen, die in de geestelijke wereld zijn, en dat aldus niet op zijn wijze iets in het Rijk des Heeren uitbeeldt; daaruit komt alle ontstaan en bestaan voort. Wanneer de mensch wist, hoe het met deze dingen is gesteld, zou hij nooit, zooals hij pleegt te doen, alle dingen aan de natuur toeschrijven.

3000. Vandaar komt het, dat alle dingen tot in bijzonderheden, die in het heelal zijn, het Rijk des Heeren uitbeelden, dermate, dat het heelal met zijn gesternten, zijn atmosferen, zijn drie rijken, niets anders is dan een soort van uitbeeldend theater van de heerlijkheid des Heeren, die in de Hemelen is. In het Regnum Animale beeldt niet alleen de mensch uit, maar ook alle dieren, elk afzonderlijk, tot de kleinste en geringste toe, zooals de wormpjes, die over den grond kruipen en zich met kruiden voeden. Wanneer de tijd van hun bruilof ten aanbreekt, worden zij chrysaliden en terstond van vleugels voorzien, en aldus verheffen zij zich van den grond in de atmosfeer, hun hemel, en genieten aldaar hun vreugde en hun vrijheid, onder elkander spelende en zich voedend uit een overvloed van bloemen, eieren leg gend en aldus zorgend voor een nageslacht; en alsdan in hun staat des hemels zijnde, zijn zij ook in hun schoonheid. Dat deze dingen uitbeeldend zijn voor het Rijk des Heeren, kan een ieder zien.

3001. Dat er niet dan een enig leven is, hetwelk des Heeren is, en hetwelk invloed en maakt, dat de mensch leeft, ja zelfs, dat zoowel de goeden als de boozen leven, kan blijken uit hetgeen in de verklaring des Woords in n. 1954, 2021, 2536, 2658, 2706, 2886 tot 2889 is gezegd en aangetoond. Met dit leven stemmen de ontvangende dingen overeen, die door dezen Goddelijken invloed worden levend gemaakt, en wel zoo, dat zij aan zichzelf toeschijnen uit zichzelf te leven. Deze overeenstemming bestaat tusschen het leven en de ontvangers des levens. Zooals de ontvangers zijn, leven zij. Die menschen, die in liefde en naastenliefde zijn, zijn in overeenstemming, want zij harmonieeren, en het leven wordt door hen op passende wijze ontvangen. Zij, die echter in aan de liefde en naastenliefde tegenovergestelde dingen zijn, zijn niet in overeenstemming, omdat het leven zelf niet op passende wijze ontvangen wordt; vandaar verschijnt het leven aan hen

overeenkomstig hun eigen aard. Dit kan door vele dingen worden toegelicht, zooals door de beweegorganen en de zintuigelijke organen van het lichaam, waarin het leven door de ziel invloeit; van welken aard deze zijn, van dien aard zijn hun handelingen en zintuigelijke gewaarwordingen; zooals ook door de voorwerpen, waarin het licht uit de zon invloeit; van dien aard als de ontvangende vormen zijn, van dien aard zijn de kleurgevingen; maar in de geestelijke wereld zijn alle schakeringen, die door den invloed van het leven ontstaan, geestelijk; vandaar zulke verscheidenheden van inzicht en wijsheid.

3002. *Hieruit kan ook blijken, hoe alle natuurlijke vormen, zoowel de bezielde als de onbezielde, uitbeeldend zijn voor de geestelijke en hemelsche dingen, die in het Rijk des Heeren zijn; dat is, dat in de natuur alle dingen tot in bijzonderheden uitbeelden, naar de mate en de hoedanigheid hunner overeenstemming.*

3003. *Het vervolg over de uitbeeldingen en overeenstemmingen aan het einde van het volgende hoofdstuk.*

Genesis

Vier En Twintigste Hoofdstuk

3004. Dat er in den innerlijken zin de allerdiepste verborgenheden verscholen liggen, welke tot dusverre in niemands gedachte zijn opgekomen, kan blijken uit hetgeen tot dusverre is gezegd en aangetoond, en uit hetgeen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt aangetoond zal worden. Ten duidelijkste kan het blijken uit den innerlijken zin van de beide namen van onzen Heer, Jezus Christus. Wanneer deze namen genoemd worden, hebben weinigen een andere voorstelling, dan dat ze eigennamen zijn, en bijna als de namen van een ander mensch, zij het wat heiliger. Weliswaar weten de ontwikkelden, dat Jezus den Zaligmaker beteekent, en Christus den Gezalfde, en hieruit vatten zij eenige meer innerlijke voorstelling; maar toch zijn dit de dingen niet, die de Engelen in den Hemel uit deze namen gewaarworden; deze dingen zijn nog Goddelijker; namelijk, zij worden door den naam Jezus — wanneer deze door den mensch, die het Woord leest, genoemd wordt — het Goddelijk Goede gewaar, en door den naam Christus het Goddelijk Ware; en door beide namen het Goddelijk huwelijk van het Goede en het Ware, en van het Ware en het Goede; aldus al het Goddelijke in het hemelsch huwelijk, zijnde de Hemel; wat het hemelsche huwelijk is, zie men in n. 2173, 2803.

3005. Dat Jezus in den innerlijken zin het Goddelijk Goede is, en Christus het Goddelijk Ware is, kan uit vele plaatsen in het Woord blijken. Dat Jezus het Goddelijk Goede is, komt omdat Jezus het Heil, de Zaligmaking en den Zaligmaker beteekent, en daar deze naam dit beteekent, beteekent hij het Goddelijk Goede, want alle zaligmaking is uit het Goddelijk Goede dat van des Heeren liefde en barmhartigheid is, en dus door de opneming daarvan wordt teweeggebracht. Dat Christus het Goddelijk Ware is, komt omdat Christus den Messias, den Gezalfde en den Koning beteekent; dat de Messias, de Gezalfde en de Koning het Goddelijk Ware is, zal uit hetgeen volgt blijken.

3006. Deze dingen zijn het, die de Engelen gewaarworden, wanneer Jezus Christus genoemd wordt, en deze dingen zijn het, die daarmede worden aangeduid, dat er in geen anderen *Naam* heil is, en daarmede, dat de Heer zoo vaak van Zijn Naam spreekt, zooals bij Johannes: “Zoo wat gij vragen zult in *Mijnen Naam*, dat zal Ik doen” (14: 13, 14, 15, 16). Bij detzelfde:

“Deze dingen zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat *Jezus is Christus*, de Zoon Gods; en opdat gij, geloovende, het leven hebt in *Zijnen Naam*” (20: 31), en elders. Dat de naam alles is in ééne samenvatting, waardoor de Heer vereerd wordt, en dus de hoedanigheid van allen eeredienst en van alle leer, zie men in n. 2724; hier derhalve het goede der liefde en der naastenliefde, verbonden met het ware des geloofs; hetgeen de samenvatting is van alle leer en van allen eeredienst.

3007. Dat Christus hetzelfde is als Messias, Gezalfde en Koning, en dat Messias, Gezaifde en Koning hetzelfde is als het Goddelijk Ware, kan duidelijk zijn.

3008. Wat het *eerste* betreft, namelijk dat Christus hetzelfde is als Messias, Gezalfde en Koning, blijkt duidelijk uit de volgende plaatsen in het Woord; bij Johannes: “Andreas vond zijnen eigen broeder Simon, en zeide tot hem: Wij hebben gevonden den Messias, hetwelk is, overgezet zijnde, *Christus*” (1: 42). Bij denzelfde: “Velen uit de schare, dit woord hoorende, zeiden; Deze is waarlijk de profeet; anderen zeiden: Deze is *Christus*; anderen zeiden echter: Zal dan *Christus* uit Galilei komen; zegt de Schrift niet, dat *Christus* komen zal uit den zade Davids, en uit Bethlehem, de stad waar David was” (7: 40, 41, 42); Christus staat hier klaarblijkelijk voor Messias, dien zij verwachtten. Bij denzelfde: “Hebben de oversten nu wel waarlijk geweten, dat deze waarlijk is *Christus*; doch van dezen weten wij, van waar hij is; maar wanneer *Christus* komt, weet niemand van waar Hij is” (7: 25, 26, 27); Christus staat voor Messias; dat niemand zou weten, van waar Hij is, kwam, omdat Hij niet erkend zou worden. Bij denzelfde: “De Joden omringden Jezus, en zeiden tot Hem: Hoe lang houdt Gij onze ziel op: indien Gij *Christus* zijt, zeg het ons vrij uit. Jezus antwoordde hun: Ik heb het u gezegd, maar gij gelooft het niet” (10: 24, 25); hier staat Christus eveneens voor Messias, dien zij verwachtten. Bij denzelfde: “De schare antwoordde: Wij hebben uit de Wet gehoord, dat *Christus* blijft in der eeuwigheid” (12: 34); Christus voor Messias. Bij denzelfde: “Martha zeiden: Ik heb geloofd, dat Gij zijt *Christus*, de Zoon Gods, die in de wereld komen zou” (11: 27), namelijk dat Hij de Messias was. Bij Lukas: “Er was een mensch te Jeruzalem, wiens naam was Simenon; en hem was het antwoord gedaan door den Heiligen Geest, dat hij den dood niet zien zoude, eer hij den *Christus des Heeren* zou zien” (2: 25, 26), voor: dat hij den Messias of den Gezalfde van Jehovah zou zien. Bij denzelfde: “Jezus zeide tot de discipelen: Maar gijlieden, wie zegt gij, dat Ik ben. Petrus, antwoordende, zeide: *De Christus Gods*” (9: 20; Markus 8: 29; behalve elders, zooals Matth. 26: 63, 64; Joh. 6: 68, 69; Markus 14: 61,

62). Daar nu Christus en Messias hetzelfde is, en Christus in de Griekeche taal en Messias in de Hebreuwsche den Gezalfde beteekent, blijkt hieruit duidelijk, dat Christus hetzelfde is als de Gezalfde, voorts ook hetzelfde als Koning, want koningen werden in het algemeen gezalfden genoemd, zooals duidelijk uitkomt op vele plaatsen in de historische gedeelten des Woords, voorts ook in de profetische gedeelten, zooals bij David: “De koningen der aarde stellen zich op, en de vorsten beraadslagen te zamen tegen Jehovah, en tegen *Zijnen Gezalfde* (Psalm 2: 2). Bij denzelfde: “Alsen weet ik, dat Jehovah *Zijnen Gezalfde* behoudt; Hij zal Hem antwoorden uit den hemel Zijner heiligheid, in de mogendheden des heils Zijner rechterhand” (Psalm 20: 7). Bij denzelfde: “Jehovah is hunlieder sterkte, en Hij is de sterkte der verlossingen *Zijns Gezalfden*” (Psalm 28: 8). Bij Samuël “Jehovah zal Zijnen Koning sterkte geven, en den hoorn *Zijns Gezalfden* verhoogen” (1 Sam. 2: 10); hier en herhaaldelijk elders staat de Gezalfde voor Koning. In de oorspronkelijke taal leest men Messias. In deze profetische woorden wordt in den innerlijken zin over den Heer gehandeld, en dat Hij de Koning is, blijkt ook duidelijk uit plaatsen in het Nieuwe Testament; zooals bij Mattheus: “De stadhouder vraagde Jezus: Zijt Gij de *Koning der Joden*; Jezus zeide hem: Gij zegt het” (27: 11). Bij Lukas: “Pilatus ondervraagde Jezus, zeggende: Zijt Gij de *Koning der Joden*; Hij, hem antwoordende, zeide: Gij zegt het” (23: 3; Markus 15: 2). Bij Johannes: “Zij riepen: Hosanna, Gezegend is Hij, die komt in den naam des Heeren, de *Koning Israëls*” (12: 13); bij denzelfde: “Nathanaël zeide: Rabbi, Gij zijt de Zoon Gods, Gij zijt de *Koning Israëls*” (1: 50).

3009. Wat het *tweede* betreft, namelijk dat Messias, Gezalfde en Koning hetzelfde is als het Goddelijk Ware, dit blijkt uit verschillende plaatsen in het Woord, en is herhaaldelijk in de verklaringen aangetoond, zooals in n. 1672, 1728, 2015, 2069. En de Heer zelf leert dit bij Johannes: “Pilatus zeide tot Jezus: *Zijt Gij* dan een *Koning*. Jezus antwoordde: Gij zegt het, want *Ik ben een Koning*; hiertoe ben Ik geboren, en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik der *waarheid* getuigenis geven zou. Een iegelijk, die uit de *waarheid* is, hoort Mijne stem” (18: 37). Hieruit blijkt, dat het het Goddelijk Ware zelf is, waaruit de Heer Koning werd genoemd. Dat koningen gezalfd werden, en vandaar Gezalfden werden genoemd, vond hierin zijn oorzaak, dat de olie, waarmede zij gezalfd werden, het goede beteekende (n. 886, 2832), en dat het ware, dat de koning beteekende, uit het goede was, bijgevolg het ware van het goede; en dat aldus het koningschap bij hen den Heer zou uitbeelden ten aanzien van het Goddelijk Ware, dat uit het Goddelijk Goede is, en dus het Goddelijk huwelijk van het goede in het ware, terwijl het priesterschap het

Goddelijk huwelijk van het ware in het goede uitbeelde; het laatstgenoemde wordt door Jezus aangeduid, het eerstgenoemde door Christus.

3010. Hieruit blijkt duidelijk, wat door de Christussen bij Mattheus wordt aangeduid: “Ziet toe, dat niemand u verleide; want velen zullen komen onder Mijnen Naam, zeggende: Ik ben de *Christus*; en zij zullen velen verleiden. Alsdan, zoo iemand tot ulieden zal zeggen: Ziet, hier is de *Christus*, of daar, gelooft liet niet; want er zullen *valsche Christussen*, en valsche profeten opstaan” (24: 4, 5, 23, 24; Markus 13: 21, 22). Hier worden door de valsche Christussen niet-Goddelijke waarheden of valseheden aangeduid, en door de valsche profeten zij, die ze onderwijzen (n. 2534). Bij denzelfde: “Gij zult niet meesters genoemd worden, want één is uw Meester, *Christus*” (23: 10); Christus staat voor het Goddelijk Ware. Hieruit blijkt duidelijk, wat een Christen is, namelijk hij, die in het ware uit het goede is.

3011. Hieruit kan men zien, welke verborgenheden het Woord in zich draagt, die nooit in de erkentenis van iemand kunnen komen, dan alleen door den innerlijken zin.

Vier En Twintigste Hoofdstuk.

1. En Abraham, de grijsaard, kwam in de dagen, en Jehovah zegende Abraham in alles.
2. En Abraham zeide tot zijnen knecht, den oudste van zijn huis, den bedienaar van alles, wat hij had: Leg, ik bid u, uwe hand onder mijne dij.
3. En ik zal u doen zweren bij Jehovah, den God des hemels, en den God der aarde, dat gij voor mijnen zoon niet nemen zult eene vrouw uit de dochteren van den Kanaäniet, in het midden van wien ik woon.
4. Maar gij zult gaan naar mijn land, en naar mijne geboorte, en voor mijnen zoon Jischak eene vrouw nemen.
5. En de knecht zeide tot hem: Misschien wil de vrouw niet achter mij gaan naar dit land; zal ik wederbrengende uwen zoon wederbrengen naar het land, van waar gij uitgegaan zijt.
6. En Abraham zeide tot hem: Wacht u, dat gij mijnen zoon niet misschien weder daarheen brengt.
7. Jehovah de God des hemels, die mij uit mijns vaders huis en uit het land mijner geboorte genomen heeft, en die tot mij gesproken heeft, en die mij gezworen heeft, zeggende: Aan uw zaad zal Ik dit land geven; Hij zal Zijnen engel voor u zenden, en gij zult voor mijnen zoon eene vrouw van daar nemen.
8. En indien de vrouw niet achter u wil gaan, en gij zijt rein van dezen mijnen eed, alleenlijk breng mijnen zoon daar niet weder heen.
9. En de knecht leide zijne hand onder de dij van Abraham, zijnen heer, en hij zwoer hem over dit woord.
10. En de knecht nam tien kemelen van zijns heeren kemelen, en hij ging, en al het goed zijns heeren was in zijne hand; en hij stond op, en ging naar Aram Naharaim, naar de stad van Nachor.
11. En hij deed de kemelen nederknielen, van buiten de stad, bij den put der wateren, tegen den avondtijd, tegen den tijd als de putsters uitkomen.
12. En hij zeide: JEHOVAH GOD van mijnen heer Abraham, doe, ik bid U, heden voor mij ontmoeten, en doe barmhartigheid met mijnen heer Abraham.
13. Zie, ik sta boven aan de fontein der wateren, en de dochteren der mannen der stad zijn uitgaande om wateren te putten.
14. En het zij, dat het meisje, tot wie ik zeg: Neig, ik bid u, uwe kruik, en ik zal drinken; en zij zal zeggen:, Drink, en ik zal ook uwe kemelen

- drenken, diezelve hebt Gij bestemd voor uwen knecht Jischak; en hierin zal ik kennen, dat Gij barmhartigheid met mijnen heer gedaan hebt.
15. En het geschiedde, dat hij nauwelijks geëindigd had te spreken, en ziet, Rebekka kwam uit, welke aan Bethuël geboren was, den zoon van Milkah, de echtgenoot van Nachor, den broeder van Abraham, en zij had hare kruik op haren schouder.
 16. En het meisje was zeer goed van aanzien, eene maagd, en geen man had haar bekend; en zij ging af naar de fontein, en vulde hare kruik, en ging op.
 17. En de knecht liep haar te gemoet, en hij zeide: Laat mij, ik bid u, een weinig waters uit uwe kruik slurpen.
 18. En zij zeide: Drink, mijn heer; en zij haastte zich, en liet hare kruik neder op hare hand, en zij liet hem uitdrinken.
 19. En zij had voleindigd hem te laten uitdrinken, en zij zeide: Ik zal ook voor uwe keimelen putten, totdat zij voleindigd hebben te drinken.
 20. En zij haastte zich, en ledigde hare kruik in den drinkbak, en zij liep weder naar den put om te putten, en zij putte voor al zijne kemelen.
 21. En de man verbaasde zich over haar, zich inhoudende, om te weten, of JEHOVAH zijnen weg voorspoedig gemaakt had, of niet.
 22. En het geschiedde, als de kemelen voleindigd hadden te drinken, en de man nam eene gouden spang, welker gewicht was een halve sikkal, en twee armrings op hare handen, tien van goud hun gewicht.
 23. En hij zeide: Wiens dochter zijt gij; geef het mij, ik bid u, te kennen; is er ook ten huize uws vaders plaats voor ons, om te vernachten.
 24. En zij zeide tot hem: Ik ben de dochter van Bethuël, den zoon van Milkah, dien zij Nachor voortgebracht heeft.
 25. En zij zeide tot hem: Ook is er stroo, en ook veel voeders bij ons, ook plaats om te vernachten.
 26. En de man neigde zich, en boog zich neder voor JEHOVAH.
 27. En hij zeide: Gezegend zij JEHOVAH de GOD van mijnen heer Abraham, die Zijne barmhartigheid en Zijne waarheid niet nagelaten heeft van met mijnen heer; ik ben in den weg; JEHOVAH heeft mij geleid tot het huis van mijns heeren broederen.
 28. En het meisje liep, en gaf haar moeders huis te kennen overeenkomstig deze woorden.
 29. En Rebekka had eenen broeder, en zijn naam was Laban; en Laban liep tot den man naar buiten tot de fontein.

30. En het geschiedde, als hij zag de spang, en de armringen op de handen zijner zuster; en als hij hoorde de woorden zijner zuster Rebekka, zeggende: Aldus heeft de man tot mij gesproken; en hij kwam tot den man, en ziet, hij stond bij de kemelen, bij de fontein.
31. En hij zeide: Kom, gij gezegende van JEHOVAH, waarom staat gij buiten; en ik heb het huis geveegd, en er is plaats voor de kemelen.
32. En de man kwam in het huis, en ontgordde de kemelen, en gaf den kemelen stroo en, voeder; en water om zijne voeten te wasschen, en de voeten der mannen, die met hem waren.
33. En hem werd te eten voorgezet; en hij zeide: Ik eet niet, totdat ik mijne woorden gesproken heb. En hij zeide: Spreek.
34. En hij zeide: Ik ben een knecht van. Abraham.
35. En JEHOVAH heeft mijnen heer zeer gezegend, en hein groot gemaakt, en heeft hem gegeven kudde van kleinvee en kudde van grootvee, en zilver, en goud, en knechten, en maagden, en kemelen, en ezelen.
36. En Sarah, de echtgenootte van mijnen heer, heeft mijnen heer eenen zoon gebaard, na haren ouderdom; en hij heeft hem gegeven alles wat hij heeft.
37. En mijn heer heeft mij doen zweren, zeggende: Gij zult voor mijnen zoon niet eene vrouw nemen uit de dochteren van den Kanaäniet, in wiens land ik woon.
38. Gij zult niet dan naar het huis mijns vaders gaan, en naar mijne familie, en zult voor mijnen zoon eene vrouw nemen.
39. En ik zeide tot mijnen heer: Misschien zal de vrouw niet achter mij gaan.
40. En hij zeide tot mij: JEHOVAH, voor wien ik gewandeld heb, zal Zijnen engel met u zenden, en uwen weg voorspoedig maken; en gij zult voor mijnen zoon eene vrouw nemen, uit mijne familie, en uit mijns vaders huis.
41. Dan zult gij van mijne bezwering rein zijn, wanneer gij tot mijne familie gekomen zult zijn; en indien zij aan u niet zullen geven, en gij zult rein zijn van mijne bezwering.
42. En ik kwam heden aan de fontein, en ik zeide: JEHOVAH GOD van mijnen heer Abraham, indien het bij U is, ik bid U, mijnen weg voorspoedig te maken, op welken ik ga.
43. Zie, ik sta bij de fontein der wateren, en het zij, dat de jonkvrouw, die uitkomen zal om te putten, en tot welke ik zeg: Laat mij, ik bid u, een weinig waters drinken uit uwe kruik;

44. En zij tot mij zal zeggen: Drink gij ook, en ik zal ook uwen kemelen putten; dat deze die vrouw zij, die JEHOVAH voor den zoon van mijnen heer heeft bestemd.
45. Ik had nauwelijks geëindigd te spreken tot mijn hart, en zie, Rebekka kwam uit, en zij had hare kruik op haren schouder, en zij kwam af tot de fontein, en putte; en ik zeide tot haar: Laat mij, ik bid u, drinken.
46. En zij haastte zich, en liet hare kruik van zich neder, en zeide: Drink gij, en ik zal ook uwe kemelen drenken; en ik dronk, en zij drenkte ook de kemelen.
47. En ik vraagde haar, en zeide: Wiens dochter zijt gij; en zij zeide: De dochter van Bethuël, den zoon van Nachor, welken Milkah hem gebaard heeft; en ik leide de spang op haren neus, en de armringen op hare handen.
48. En ik neigde en boog mij neder voor JEHOVAH, en ik zegende JEHOVAH, den GOD van mijnen heer Abraham, die mij in den weg der waarheid geleid had, om de dochter des broeders van mijnen heer voor zijnen zoon te nemen.
49. En nu, zoo gijlieden barmhartigheid en waarheid met mijnen heer doen zult, geeft het mij te kennen; en zoo niet, geeft het mij te kennen, en ik zal ter rechterhand zien, of ter linkerhand.
50. En Laban antwoordde, en Bethuël, en zij zeiden: Van JEHOVAH is het woord uitgegaan, wij kunnen kwaad noch goed tot u spreken.
51. Zie, Rebekka is voor u; neem haar en ga, en zij zij eene vrouw voor den zoon ruws heeren, gelijk JEHOVAH gesproken heeft.
52. En het geschiedde, als Abrahams knecht hunne woorden hoorde, en hij boog zich neder ter aarde voor JEHOVAH.
53. En de knecht langde voort vaten van zilver, en vaten van goud, en kleederen, en hij gaf ze aan Rebekka, en hij gaf kostbaarheden aan haren broeder en aan hare moeder.
54. En zij aten en dronken, hij en de mannen, die met hem waren; en zij vernachtten, en zij stonden des morgens op, en hij zeide: Zend mij naar mijnen heer.
55. En haar broeder zeide, en hare moeder: Laat het meisje een dag of tien bij ons blijven; daarna zult gij gaan.
56. En hij zeide tot hen: Houdt mij niet op, en Jehovah heeft mijnen weg voorspoedig gemaakt; zend mij, en ik zal gaan tot mijnen heer.
57. En zij zeiden: Laat ons het meisje roepen, en haren mond vragen.

58. En zij riepen Rebekka, en zeiden tot haar: Zult gij met dezen man gaan; en zij zeide: Ik zal gaan.
59. En zij zonden Rebekka, hunne zuster, en hare voedster, en Abrahams knecht, en zijne mannen.
60. En zij zegenden Rebekka, en zeiden tot haar: Onze zuster, word gij tot duizenden van tienduizenden, en uw zaad erve de poort uwer haters.
61. En Rebekka stond op, en hare meisjes, en zij reden op kemelen, en gingen achter den man; en de knecht nam Rebekka, en ging.
62. En Jisohak kwam komende van Beer-lachai-roï, en hij woonde in het land van het zuiden.
63. En Jisehak ging uit om te overdenken in het veld, tegen den avond, en hij hief zijn oogen op, en zag, en ziet, de kemelen kwamen.
64. En Rebekka hief hare oogen op, en zij zag Jischak, en zij viel van den kemel af.
65. En zij zeide tot den knecht: Wie is die man, die daar in het veld ons tegemoet wandelt; en de knecht zeide: Dat is mijn heer; en zij nam den sluier, en bedekte zich.
66. En de knecht verhaalde aan Jischak al de woorden, die hij gedaan had.
67. En Jischak bracht haar in de tent van zijne moeder Sarah; en hij nam Rebekka, en zij was hem ter vrouw, en hij had haar lief; en Jischak was getroost na zijne moeder.

Inhoud.

3012. Er wordt in den innerlijken zin de gansche voortgang beschreven van de verbinding van het ware met het goede, in het Goddelijk Redelijke des Heeren; in dit hoofdstuk, de voortgang van de inwijding, welke aan de verbinding voorafgaat. Jischak is het Goede van het Redelijke; Rebekka is hier het Ware, dat in het Goede ingewijd moet worden. Laban is de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch.

3013. De voortgang der inwijding wordt in den innerlijken zin aldus beschreven; toen de staat daar was, en alle dingen door den Heer in Goddelijk hemelsche orde waren gesteld, opdat het Goddelijk Ware verbonden zou worden met het Goddelijk Goede van Zijn Redelijke, en zulks langs den gewonen weg uit den natuurlijken mensch, namelijk uit wetenschappelijke dingen, erkentnissen en leerstellige dingen, die daar zijn — dat toen door den Goddelijken invloed des Heeren daaruit waarheden werden opgeroepen, werden ingewijd in het Goede in het Redelijke, en Goddelijk gemaakt. Aldus, dat het redelijke door den Heer Goddelijk werd gemaakt, zoowel ten aanzien van het Goede, als ten aanzien van het Ware.

3014. Uit dit hoofdstuk en uit de volgende kan blijken, welke verborgenheden in den innerlijken zin des Woords vervat zijn.

De Innerlijke Zin.

3015. Vers 1. *En Abraham, de grijsaard, kwam in de dagen, en Jehovah zegende Abraham in alles.* Abraham, de grijsaard, kwam in de dagen, beteekent, toen de staat daar was, dat het Menschelijke des Heeren Goddelijk zou worden; en Jehovah zegende Abraham in alles, beteekent, toen alle dingen door den Heer in de Goddelijke orde waren gesteld.

3016. Dat de woorden: “Abraham, de grijsaard, kwam in de dagen”, beteekenen, toen de staat daar was, dat het Menschelijke des Heeren Goddelijk zou worden, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer (waarover n. 1893, 1965, 1989, 2011, 2172, 2198, 2501, 2833, 2836 en herhaaldelijk elders); uit de beteekenis van grijsaard of ouderdom, zijnde afleggen wat menschelijk is, en aantrekken wat hemelsch is, waarover n. 1854, 2198; en wanneer het op den Heer betrekking heeft, zijnde het Goddelijke aantrekken; en uit de beteekenis van den dag, zijnde de staat, waarover n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788; vandaar de beteekenis van in de dagen komen, zijnde toen de staat daar was. Dat “de grijsaard” en “in de dagen komen” deze dingen beteekenen, komt omdat er bij de Engelen geen voorstelling is van den ouderdom, noch van de voortschrijding van den leeftijd, welke het “in de dagen komen” is, maar een voorstelling van den staat ten aanzien van het leven, waarin zij zijn; wanneer daarom in het Woord melding wordt gemaakt van het vorderen in leeftijd en van ouderdom, kunnen de Engelen, die bij den mensch zijn, geen andere voorstelling hebben dan van den staat des levens waarin zij zijn, en waarin de menschen zijn wanneer zij de leeftijden doorloopen tot den laatsten leeftijd toe, namelijk dat zij aldus geleidelijk het menschelijke afleggen en het hemelsche aantrekken; want het menschelijke leven is van de vroegste kindsheid tot den ouderdom niets anders dan een voortschrijden van de wereld tot den Hemel, en de laatste leeftijd, welke de dood is, is de overgang zelf. Daarom is de begrafenis de wederopstanding, omdat zij de volledige aflegging is (n. 2916, 2917). Aangezien de Engelen in een dergelijke voorstelling zijn, kan door “in de dagen komen” en door den ouderdom in den innerlijken zin, die voornamelijk voor de Engelen is, en voor de menschen die van engelengemoed zijn, niets anders aangeduid zijn.

3017. Dat de woorden: “en Jehovah zegende Abraham in alles” beteekenen, toen alle dingen door den Heer in de Goddelijke orde waren gesteld, of, wat hetzelfde is, toen de Heer alle dingen in de Goddelijke orde had gesteld, blijkt hieruit, dat Jehovah de Heer is ten aanzien van het Goddelijke zelf (n. 1343, 1736, 1815, 2004, 2005, 2018, 2025, 2921); en dat Abraham hier den

Heer ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke uitbeeldt (n. 2833, 2836); en daarom wordt, wanneer gezegd wordt, dat Jehovah Abraham in alles zegende, in den innerlijken zin bedoeld, dat de Heer uit het Goddelijke zelf in Zijn Menschelijke alle dingen in de Goddelijke orde had gesteld; want “zegenen”, wanneer het gezegd wordt van het Menschelijke des Heeren, beteekenen deze dingen. Want “gezegend worden” is, wanneer het op den mensch betrekking heeft, verrijkt worden met het geestelijk en hemeisch goede (n. 981, 1096, 1420, 1422); en hij wordt daarmee verrijkt, wanneer de dingen bij hem door den Heer in geestelijke en hemelsche orde worden gebracht, aldus in het beeld en de gelijkenis van de Goddelijke orde (n. 2475); de wederverwekking van den mensch is ook niets anders. Wat het echter zeggen wil, dat alle dingen door den Heer in Zijn Menschelijke in de Goddelijke orde werden gesteld, blijkt duidelijk uit hetgeen in dit hoofdstuk volgt, namelijk dat Zijn Goddelijk Redelijke, door Jischak uitgebeeld, dat ontvangen werd van het Goddelijk Goede, uitgebeeld door Abraham, en geboren uit het Goddelijk Ware, uitgebeeld door Sarah, nu in deze Goddelijke orde was gesteld, zoodat de Goddelijke waarheden uit het Menschelijke zelf daarmee verbonden konden worden. Dit zijn de verborgenheden, die in dit hoofdstuk in den innerlijken zin besloten liggen, waaromtrent de Engelen een klaar licht hebben door den Heer, want in het licht des Hemels komen deze dingen uit als op klaarlichten dag; maar in het licht der wereld, waarin de mensch is, komt er nauwelijks iets van uit, behalve dan op duistere wijze iets bij den wederverwekte, want hij is in eenig licht des Hemels.

3018. *Vers 2. En Abraham zeide tot zijnen knecht, den oudste van zijn huis, den bedienaar van alles, wat hij had: Leg, ik bid u, uwe hand onder mijne dij.* Abraham zeide tot zijnen knecht, den oudste van zijn huis, beteekent de ordening en den invloed des Heeren in Zijn Natuurlijke, hetwelk “de knecht, de oudste van het huis” is; den bedienaar van alles, wat hij had, beteekent de diensten van den natuurlijken mensch; leg, ik bid u, uwe hand onder mijne dij, betoekent de verplichting daarvan ten aanzien van het vermogen tot het goede der echtelijke liefde.

3019. Dat de woorden: “Abraham zeide tot zijnen knecht, den oudste van zijn huis” de ordening en den invloed des Heeren beteekenen in Zijn natuurlijke, hetwelk “de knecht, de oudste van het huis” is, blijkt uit de beteekenis van zeggen hier, zijnde bevelen, aangezien het tot een knecht is gericht; en aangezien er gehandeld wordt over de rangschikking van de dingen, die in den natuurlijken mensch, zijn door het Goddelijke, beteekent “zeggen” ordenen en invloeien, want al wat gedaan wordt in den natuurlijken

of uiterlijken mensch, wordt geordend door den redelijken of innerlijken mensch, en geschiedt door invloed. Dat “de knecht, de oudste van het huis” het natuurlijke of de natuurlijke mensch is, kan blijken uit de beteekenis van den knecht, zijnde dat wat lager is, en het hoogere dient, of, wat hetzelfde is, wat uiterlijker is, en dient hetgeen innerlijker is (men zie n. 2541, 2567). Alle dingen, die tot den natuurlijke mensch behooren, zooals wetenschappelijke dingen van elke soort, zijn niets anders dan dienstbare dingen, want zij zijn dienstbaar aan het redelijke, opdat het evenwichtig kan denken en gerecht willen. Dat “de oudste van het huis” de natuurlijke mensch is, kan blijken uit hetgeen volgt.

3020. Dat de woorden: “den bedienaar van alles, wat hij had” de diensten van den natuurlijke mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van bedienen, en wel van alles bedienen, zijnde het vervullen van diensten of plichten. Dat het met den natuurlijke mensch ten aanzien van den redelijken, of, wat hetzelfde is, met den uiterlijken mensch ten aanzien van den innerlijken, soortgelijk gesteld is als met een bedienaar in het huis, zie men in n. 1795. Alle dingen, die in den mensch zijn, gedragen zich als één huis, dat is, als ééne familie, namelijk dat er iemand is, die de plicht van heer des huizes vervult, en anderen, die de plicht van knechten vervullen. Het redelijke gemoed zelf is dat, wat alle dingen beschikt zooals een heer des huizes, en die door den invloed in het natuurlijk gemoed ordent, maar het is het natuurlijk gemoed, dat dient en bedient. Daar het natuurlijk gemoed onderscheiden is van het redelijk gemoed, en een graad lager is dan dit, en ook als uit het eigene handelt, wordt het vergelijkenderwijze een “knecht, de oudste van het huis” genoemd, en bedienaar van alles, wat het redelijk gemoed daar heeft. Dat het natuurlijk gemoed van het redelijk gemoed is onderscheiden, en van een lageren graad, en in een zeker eigene, kan blijken uit de dingen die zich daarin bevinden, en uit zijn diensten. De dingen, die daarin zijn, zijn alle wetenschappelijke dingen, dus ook alle erkentnissen van elke soort, in één woord, alle dingen en elke bijzonderheid, die tot het uitwendige of lichamelijke geheugen behooren, waarover n. 2471, 2480. Tot dit gemoed behoort ook al wat tot de verbeelding behoort, welke het inwendig zinnelijke bij den mensch is, en die vooral sterk is bij knapen en in de eerste jongelingsjaren. Tot dit gemoed behooren ook alle natuurlijke aandoeningen, welke de mensch met de redeloze dieren gemeen heeft; hieruit blijkt duidelijk, welke zijn diensten zijn. Het redelijk gemoed is echter innerlijker. De erkentnissen, die daarin zijn, liggen niet voor den mensch open, maar zijn, zoolang hij in het lichaam leeft, onwaarneembaar; want het zijn alle dingen, in het algemeen en in het bijzonder, die tot het

inwendige geheugen behooren, waarover n. 2470, 2471, 2473, 2474, 2489, 2490. Tot dit gemoed behoort ook al het denkvermogen, dat gevoelig is voor het billijke en gerechte, alsmede voor het ware en goede; eveneens alle geestelijke aandoeningen, die eigenlijk menschelijk zijn, en waardoor de mensch van de redelooze dieren wordt onderscheiden. Door deze dingen vloeit dit gemoed in het natuurlijk gemoed, en wekt de dingen op, die daarin zijn, en beschouwt ze met een zekere ziening, en oordeelt en besluit op deze wijze. Dat deze beide gemoederen onderscheiden zijn, blijkt duidelijk hieruit, dat bij velen het natuurlijk gemoed over het redelijke gemoed heerscht, of, wat hetzelfde is, de uiterlijke mensch over den innerlijken; en dat het alleen bij hen niet overheerscht maar dient, die in het goede der naastenliefde zijn, dat is, die zich door den Heer laten leiden.

3021. Dat de woorden: “leg, ik bid u, uwe hand onder mijne dij” de verplichting daarvan beteekenen ten aanzien van het vermogen tot het goede der echtelijke liefde, blijkt uit de beteekenis van de hand, zijnde de macht (waarover n. 878); en uit de beteekenis van de dij, zijnde het goede der echtelijke liefde, waarover aanstonds. Dat het de verplichting tot dat vermogen is, blijkt hieruit, dat zij, die tot iets in verband met de echtelijke liefde verplicht werden, volgens een oud gebruik de hand legden onder de dij van hem, aan wien zij verplicht werden, en aldus werden zij door hem onder eede gesteld, en zulks ter oorzake hiervan, dat de dij de echtelijke liefde beteekende, en de hand de macht of voor zooveel mogelijk. Want alle deelera van het menschelijk lichaam stemmen overeen met geestelijke en hemelsche dingen in den Grootsten Mensch, die de Hemel is, zooals in n. 2996, 2998 is aangetoond, en in hetgeen volgt, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, nog meer zal worden aangetoond. De dijen zelf met de lenden stemmen overeen met de echtelijke liefde. Deze dingen waren den Oudsten bekend, en daarom hadden zij vele gebruiken, die hierop berustten, onder meer ook dit, dat zij de hand onder de dij legden, wanneer zij tot iets goeds der echtelijke liefde verplicht werden. De erkenning van dergelijke dingen, welke bij de Oudsten in de hoogste achting stond, en tot de voornaamste dingen van hun wetenschap en inzicht behoorde, is heden ten dage gansch en al te loor geraakt, en wel dermate, dat men zelfs niet eens meer weet, dat er eenige overeenstemming bestaat, en vandaar zal het wellicht verwondering wekken, dat dergelijke dingen door dit gebruik worden aangeduid. Omdat hier gehandeld wordt over de verloving van den zoon Jischak met iemand uit de familie van Abraham, en den oudsten knecht werd gezegd, deze opdracht uit te voeren, komt hier dit gebruik voor. Dat de dij de echtelijke liefde beteekent, als

gezegd vanwege de overeenstemming, kan ook uit andere plaatsen in het Woord blijken, zooals uit het voorgeschreven geding, wanneer een vrouw door haar man van echtbreuk beschuldigd werd, bij Mozes: “De priester zal de vrouw met den eed der vervloeking beëedigen, en de priester zal tot de vrouw zeggen: Jehovah zette u tot eenen vloek en tot eenen eed in het midden uws volks, wanneer Jehovah *uwe dij* vervallende, en uwen buik zwellende maakt. Als hij haar het water te drinken gegeven zal hebben, en het zal geschieden, indien zij bevlekt geworden is, en tegen haren man door overtreding overtreden heeft, en de wateren, die vervloekt zijn, zullen in haar komen tot bitterheid, en haar buik zal zwellen, en *hare dij vervallen*; en de vrouw zal in het midden van haar volk tot eenen vloek zijn” (Num. 5: 21, 27). Dat de *dij* vervallen zal, beteekent het booze van de echtelijke liefde of de echtbreuk. De overige bijzonderheden, welke in dit geding vermeld worden, beteekenden elk afzonderlijk bepaalde dingen, zoodat er niet het minste is, dat niet iets insluit, hoezeer de mensch, die zonder voorstelling van het heilige het Woord leest, ook verwonderd zal zijn, waarom er dergelijke dingen in voorkomen. Vanwege de beteekenis van de *dij*, zijnde het goede der echtelijke liefde, wordt somtijds gesproken van voortgegaan uit de *dij*, zooals aangaande Jakob: “Wees vruchtbaar en vermenigvuldig; eene natie en een hoop van natiën zal uit u worden; en koningen zullen *uit uwe dijen uitgaan*” (Gen. 35: 11), en elders: “Alle ziel, komende tot Jakob tot Egypte, *uit zijne dij voortgegaan*” (Gen. 46: 26; Exod. 1: 5); en aangaande Gideon: “Gideon had zeventig zonen, *uit Zijne dij voortgegaan*” (Richt. 8: 30). En daar dijen, heupen, lenden de dingen beteekenen, die tot de echtelijke liefde behooren, beteekenen zij ook de dingen, die der liefde en der naastenliefde zijn, omdat de echtelijke liefde de fundamenteele liefde van alle liefden is (men zie n. 686, 2733, 2737, 2738, 2739), want alle liefden zijn uit denzelfden oorsprong, namelijk uit het hemelsche huwelijk, hetwelk dat is van het goede en ware, waarover men zie n. 2727 tot 2759. Dat de *dij* het goede der hemelsche liefde beteekent, en het goede der geestelijke liefde, kan blijken uit de volgende plaatsen; bij Johannes: “Hij, die op het witte paard zat, had op Zijn kleed, en op *zijne dij* eenen naam geschreven: Koning der koningen, en Heer der heeren” (Openb. 19: 16). Dat Hij, die op het witte paard zat, het Woord is, dus de Heer, die het Woord is, zie men in n. 2760, 2761, 2762; dat het kleed het Goddelijk Ware is, n. 2576; daarom wordt Hij Koning der koningen genoemd (n. 3009). Hieruit blijkt duidelijk, wat de *dij* is, namelijk het Goddelijk Goede, dat tot Zijne liefde behoort, waarom Hij ook Heer der heeren wordt genoemd (n. 3004 tot 3011). En omdat dit de hoedanigheid des Heeren is, wordt gezegd, dat Hij daarop

eenen naam geschreven had, want de naam beteekent de hoedanigheid (n. 1896, 2009, 2724, 3006). Bij David: “Gord Uw zwaard aan de dij, o Machtige, in Uwe heerlijkheid en eer” (Psalm 45: 4), alwaar over den Heer gehandeld wordt; het zwaard staat voor het strijdend ware (n. 2799), de dij voor het goede der liefde; het zwaard aan de dij gorden, wil zeggen dat het ware, van waaruit Hij strijden zou, uit het goede der liefde zou zijn. Bij Jesaja: “Gerechtigheid zal de *gordel Zijner lenden* zijn, en de waarheid de *gordel Zijner dijen*” (11: 5), alwaar eveneens over den Heer gehandeld wordt; omdat de gerechtigheid het goede der liefde betreft (n. 2235), wordt zij “gordel der lenden” genoemd; omdat de waarheid uit het goede is, wordt zij “gordel der dijen” genoemd. Aldus betreffen de lenden de liefde tot het goede, en de dijen de liefde tot het ware. Bij denzelfde: “Geen zal moede noch struikelend in Hem zijn, Hij zal sluimeren noch slapen, noch is de *gordel Zijner dijen* ontbonden, noch de schoenriem Zijner schoenen afgescheurd” (3: 27), aangaande den Heer; de gordel der dijen staat voor de liefde van het ware, zooals boven. Bij Jeremia: “Jehovah zeide tot hem, dat hij eenen *linnen gordel* zou koopen, en die aan zijne lenden doen, maar dien niet door het water zou halen; en dat hij zou heengaan tot den Eufraath, en dien versteken in de klove eener steenrots, en dit geschied zijnde, toen hij heenging en dien van de plaats nam, was hij verdorven” (13: 1 tot 7). De linnen gordel staat voor het ware, en dat hij hem aan zijn lenden zou doen, was een uitbeelding, dat het ware uit het goede was. Een ieder kan zien, dat dit uitbeeldingen zijn, waarvan men de beteekenis niet kan weten, dan alleen uit de overeenstemmingen, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, aan het einde van sommige hoofdstukken; desgelijks de beteekenis van de dingen, die door Ezechiël, Daniël, en Nebukadnezar werden gezien. Door Ezechiël: “Boven het uitspannel, hetwelk was boven de hoofden der Cherubim, was de gelijkenis eens troons, als de gedaante van eenen saffiersteen; en op de gelijkenis des troons was de gelijkenis als de gedaante eens menschen, daarboven op zijnde. En ik zag als de gelijkenis van een vurige kool, als de gedaante van vuur rondom daarbinnen; *van de gedaante Zijner lenden en opwaarts, en van de gedaante Zijner lenden en nederwaarts*, zag ik als de gedaante van vuur, en glans aan Hem rondom, gelijk de gedaante van eenen regenboog, die in de wolk is ten dage des regens, alzoo was de gedaante van den glans rondom; aldus was de gedaante van de gelijkenis der heerlijkheid van Jehovah” (1: 26, 27, 28); dat dit uitbeeldend was voor den Heer, en Zijn Rijk, kan duidelijk zijn, en dat de gedaante der lenden opwaarts, en de gedaante der lenden nederwaarts, op Zijne liefde betrekking heeft, blijkt uit de beteekenis van het

vuur, zijnde de liefde (n. 934), en van den glans van den regenboog, zijnde het daaruit voortvloeiende inzicht en de wijsheid (n. 1042, 1043, 1053). Door Daniël: “Een man verscheen hem, met linnen bekleed, en *zijne lenden waren omgord met goud van Ufaz*, en zijn lichaam was gelijk Tharschisch, en zijne aangezichten gelijk de gedaante eens bliksems, en zijn oogen gelijk lampen van vuur, en zijne armen en voeten gelijk den glans van gepolijst koper” (10: 5, 6). Wat deze dingen elk afzonderlijk beteekenen, kan niemand duidelijk zijn dan alleen uit de uitbeeldingen en haar overeenstemmingen, zooals wat lenden, wat lichaam, wat aangezichten, oogen, armen, voeten beduiden; hieruit blijkt duidelijk, dat het hemelsche Rijk des Heeren aldus is uitgebeeld, waarin de lenden de Goddelijke liefde zijn, het goud van Ufaz, waarmede zij omgord waren, het goede der wijsheid, dat uit de liefde voorkomt (n. 113, 1551, 1552). Door Nebukadnezar, bij Daniël: “Het hoofd van het beeld was goed goud, zijne borst en zijne armen waren zilver; zijn buik en zijne *dijen* koper; de voeten eensdeels ijzer, eensdeels leem” (2: 32, 33). Door dit beeld werden de achtereenvolgende staten der Kerk uitgebeeld; door het hoofd, dat goud was, de eerste staat, die hemelsch was, want het was een staat van liefde tot den Heer; door de borst en armen, die zilver waren, de tweede staat, die geestelijk was, want het was een staat van liefde jegens den naaste; door den buik en de dijnen, die koper waren, de derde staat, die de staat van het natuurlijk goede was, en dit is het koper (n. 425, 1551); het natuurlijk goede behoort tot de liefde of tot de liefde jegens den naaste in een graad lager dan het geestelijk goede; door de voeten, die ijzer en leem waren, de vierde staat, die de staat van het natuurlijk ware was, en dit is het ijzer (n. 425, 426), en ook de staat van geen samenhang met het goede, en dit is het leem. Hieruit kan blijken, wat door dijnen en lenden wordt aangeduid, namelijk in hoofdzaak de echtelijke liefde, en vandaar alle echte liefde, zooals uit de aangehaalde plaatsen blijkt, alsmede uit Gen. 32: 25, 32, 33; Jes. 20: 2, 3, 4; Nahum 2: 1; Psalm 69: 24; Exod. 12: 11; Lukas 12: 35, 36; in den tegenovergestelden zin ook de daaraan tegenovergestelde liefden, namelijk de eigen- en wereldliefde: I Bon. 2: 5, 6; Jes. 32: 10, 11; Jerem. 30: 6; hfdst. 48: 37; Ezech. 29: 7; Amos 8: 10.

3022. Vers 3, 4. *En ik zal u doen zweren bij Jehovah, den God des hemels en den God der aarde, dat gij voor mijnen zoon niet nemen zult eene vrouw uit de dochteren van den Kanaäniet, in het midden van wien ik woon; maar gij zult gaan naar mijn land, en naar mijne geboorte, en voor mijnen zoon Jischak eene vrouw nemen.* En ik zal u doen zweren bij Jehovah, den God des hemels en den God der aarde, beteekent de allerheiligste verplichting tot het Goddelijke, dat in het hoogste is en in hetgeen daaruit voortkomt; dat gij voor mijnen zoon niet

nemen zult eene vrouw uit de dochteren van den Kanaäniet, beteekent, dat het Goddelijk Redelijke niet verbonden zou worden met eenige aandoening, die met het ware in strijd is; in het midden van wien ik woon, beteekent de strijdige dingen in het moederlijke menschelijke, die Hem omringen; maar gij zult gaan naar mijn land en naar mijne geboorte, beteekent naar de Goddelijk hemelsche en geestelijke dingen, welke de Heer Zichzelf verworven had; en voor mijnen zoon Jischak eene vrouw nemen, beteekent, dat daaruit de aandoening van het ware kwam, die met de aandoening van het goede van het redelijke verbonden zou worden.

3023. Dat de woorden: “Ik zal u doen zweren bij Jehovah, den God des hemels en den God der aarde” de allerheiligste verplichting tot het Goddelijke beteekenen, dat in het hoogste is en in hetgeen daaruit voortkomt, blijkt uit de beteekenis van doen zweren, zijnde door een eed verplichten, want doen zweren is niet anders dan de verplichting; en dit is allerheiligst, wanneer het geschiedt bij Jehovah, den God des hemels en den God der aarde, dat is, tot het Goddelijke dat boven en dat beneden is, of, wat hetzelfde is, tot het Goddelijke, dat in het hoogste is en in hetgeen daaruit voortkomt. Jehovah, de God des hemels, is, omdat het van den Heer gezegd wordt, Jehovah Zelf, die Vader wordt genoemd, uit wien Hij ontvangen was, dus die Zijn Goddelijk Wezen was; want de ontvangenis zelve gaf het eigenlijke wezen zelf, waaruit Hij was; Jehovah, de God der aarde, is dan Jehovah, die Zoon genoemd wordt, dus Zijn Menschelijk Wezen; het laatstgenoemde ontstond uit het eerstgenoemde, toen de Heer ook het laatstgenoemde Goddelijk maakte. Aldus wordt door Jehovah, den God des hemels, het Goddelijke aangeduid, dat in het hoogste is, en door Jehovah, den God der aarde, het Goddelijke, dat in datgene is, wat daaruit voortkomt. De Heer wordt echter Jehovah, de God des hemels, genoemd, vanwege Zijn Goddelijke, dat in de Hemelen is; en God der aarde vanwege het Goddelijke, dat op aarde is. Het Goddelijke in de Hemelen is ook dat, wat bij den mensch in zijn innerlijke dingen is, maar het Goddelijke op aarde is dat, wat in zijn uiterlijke dingen is; want de innerlijke dingen des menschen zijn zijn Hemel, omdat hij door deze met de Engelen verbonden is; maar zijn uiterlijke dingen zijn zijn aarde, want door deze is hij met de menschen verbonden (n. 82, 913, 1411, 1733). Wanneer de mensch is wederverwekt, vloeien de innerlijke dingen in de uiterlijke, en zijn deze uit gene. Hieruit kan men ook weten, wat de innerlijke dingen der Kerk zijn, en wat haar uiterlijke.

3024. Dat de woorden: “dat gij voor mijnen zoon niet nemen zult eene vrouw uit de dochteren van den Kanaäniet” beteekenen, dat het Goddelijk

Redelijke niet verbonden zou worden met eenige aandoening, die met het ware in strijd is, blijkt uit de beteekenis van een vrouw nemen, zijnde verbonden worden door een verbond van het huwelijk; uit de beteekenis van mijnen zoon, namelijk Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke des Heeren, waarover n. 1893, 2066, 2083, 2630; uit de beteekenis van de dochteren, zijnde de aandoeningen, waarover n. 489, 490, 491, 568, 2362; en uit de beteekenis van den Kanaäniet, zijnde het booze, waarover n. 1444, 1573, 1574; hieruit volgt, dat de dochteren van den Kanaäniet de aandoeningen zijn, die met het ware in strijd zijn. Er wordt hier gehandeld over het Goddelijk Ware, dat verbonden moet worden met het Goddelijk Goede van des Heeren Redelijke, zooals men kan zien uit de inhoudsopgave in n. 3013. Door de vrouw, die door een huwelijksverbond moest worden aangetrouwd, wordt dat ware zelf bedoeld, dat langs den gewonen weg uit den natuurlijken mensch moest worden opgeroepen; door “mijnen zoon” wordt het Redelijke des Heeren ten aanzien van het goede bedoeld, waaraan het moest worden toegevoegd of aangetrouwd. Hieruit kan men weten, dat door de woorden dat “hij voor den zoon niet zou nemen eene vrouw uit de dochteren van den Kanaäniet” wordt aangeduid, dat dit redelijke niet verbonden zou worden met eenige aandoening, die met het ware in strijd is. Alle verbinding van het ware met het goede geschiedt door de aandoening, want nooit kan eenig waars in het redelijke van den mensch binnengaan en aldaar verbonden worden, dan alleen door de aandoening, want in de aandoening is het goede der liefde, dat eenig en alleen verbindt (n. 1895), hetgeen ook hem, die nadenkt, bekend kan zijn. Dat de dochteren van den Kanaäniet de aandoeningen beteekenen, die met het ware in strijd zijn, dat is, de aandoeningen van het valsche, kan blijken uit de beteekenis der dochteren; want er wordt in het Woord op vele plaatsen melding gemaakt van dochteren, en een ieder kan daar zien, dat niet dochteren bedoeld worden, zooals de dochter van Zion, de dochter van Jeruzalem, de dochter van Tharschisch, de dochter mijns volks; en dat deze de aandoeningen van het ware en goede zijn, is in de boven aangehaalde plaatsen aangetoond. En omdat zij de aandoeningen van het goede en ware zijn, zijn zij ook de Kerken, want de Kerken zijn Kerken krachtens deze aandoeningen. Vandaar komt het, dat door de dochter Zions de hemelsche Kerk wordt aangeduid, en zulks vanwege de aandoening van het goede; door de dochter Jeruzalems de geestelijke Kerk, vanwege de aandoening van het ware (n. 2362), eveneens door de dochter mijns volks (Jes. 22: 4; Jer. 6: 14, 26; hfdst. 8: 19, 21, 22; hfdst. 9: 1; hfdst. 14: 17; Klaagl. 2: 11; hfdst. 4: 6; Ezech. 13: 17). Hieruit blijkt duidelijk, wat er wordt aangeduid door de dochteren der natiën, zooals

door de dochteren der Filistijnen, de dochteren van Egypte, de dochteren van Tyrus en Sidon, de dochteren van Edom, de dochteren van Moab, de dochteren der Chaldeeën en van Babel, de dochteren van Sodom, namelijk de aandoeningen van het booze en valsche, waaruit hun godsdienstigheden bestonden, aldus de godsdienstigheden zelf. Dat dit de beteekenis van de dochteren is, kan uit de volgende plaatsen blijken; bij Ezechiël: “*De dochteren der natiën* zullen klagen over Egypte; weeklaag over de menigte van Egypte, en doe ze neder dalen, haar en *de dochteren der grootsche natiën*, tot de aarde der onderste plaatsen, met degenen, die in den kuil zijn nedergedaald” (32: 16, 18); de dochteren der grootsche natiën voor de aandoeningen van het booze. Bij Samuël: “Verkondigt het niet te Gath, boodschapt het niet op de straten van Askalon, opdat de *dochters der Filistijnen* zich niet verblijden, opdat de *dochters der met de voorhuid behepten* niet opspringen van vreugde” (II Sam. 1: 20). Bij Ezechiël: “Gij hebt gehoereerd met de zonen van Egypte; Ik gaf u over in de ziel dergenen, die u haten, der *dochteren der Filistijnen*, aleer uwe boosheid ontdekt was, als de tijd was der versmading van de *dochteren van Syrië, en van* al hare omtrekken, van de *dochteren der Filistijnen*, die u verachtten uit den omtrek” (16: 26, 27, 57). Dat hier geen dochteren zijn bedoeld, kan een ieder zien, maar de godsdienstigheden van dergelijken, als door de Filistijnen worden aangeduid, en dat deze van dien aard zijn, dat zij veel over het geloof spreken, en geen leven des geloofs leiden, zie men in n. 1197, 1198; vandaar ook worden zij ook “met de voorhuid behepten” genoemd, dat is, zonder naastenliefde. Bij Jeremia: “Ga henen op naar Gilead, en neem balsem, gij *maagd, dochter van Egypte*. Maak voor u vaten der wegtrekking, gij inwonerster, gij *dochter van Egypte*. De *dochter van Egypte* is beschaamd; zij is gegeven in de hand des volks van het noorden” (46: 11, 19, 24); de dochter van Egypte staat voor de aandoening van het redeneeren uit wetenschappelijke dingen over de waarheden des geloofs, of het zoo is; dus voor de godsdienstigheid, die daaruit voortkomt, welke van dien aard is, dat niets geloofd wordt, wanneer het niet door de zinnen gevat wordt, en dus niets van het ware des geloofs (men zie n. 215, 232, 233, 1164, 1165, 1186, 1385, 2196, 2203, 2209, 2568, 2588). Bij Jesaja: “Hij heeft gezegd: Gij zult niet meer vroolijk huppelen, *dochter van Sidon*” (23: 12). Bij David: “De *dochter van Tyrus* met eene gave, de rijken onder het volk zullen uwe aangezichten smeeken” (Psalm 45: 13); wat de dochter van Sidon en de dochter van Tyrus is, blijkt uit de beteekenis van Sidon en Tyrus, waarover n. 1201. Bij Jeremia: “Wees vroolijk, en verblijd u, gij *dochter Edoms*; uwe ongerechtigheid is voleindigd, o gij *dochter Zions*; Hij zal u niet meer doen heentrekken; uwe

ongerechtigheid, o gij *dochter Edoms*, zal bezocht worden” (Klaagl. 4: 21, 22). Bij Jesaja: “Als een zwervende vogel, een uitgedreven nest, zullen de *dochteren van Moab* zijn” (16: 2). Bij denzelfde: “Daal af, en zit in het stof, gij *maagd, dochter van Babel*, zit op de aarde, er is geen troon, gij *dochter der Chaldeën*. Zit stilzwijgende, en ga in de duisternis, gij *dochter der Chaldeën*, want gij zult niet meer genoemd worden heerscheres der koninkrijken” (47: 1, 5). Bij Jeremia: “Een volk komt uit het noorden, het is toegerust als een man ten oorlog, tegen u, o *dochter van Babel*” (50: 41, 42). Bij denzelfde: “De *dochter van Babel* is als een dorschvloer, het is tijd, dat men ze trede” (51: 33). Bij Zacharia: “Och, Zion, ontruk u, gij, die woont met de *dochter van Babel*” (2: 7). Bij David: “De *dochter van Babel* is verwoest” (Psalm 137: 8). Bij Ezechiël: “Uwe zusters, Sodom en *hare dochteren* zullen wederkeeren tot haren ouden staat; en Samaria en *hare dochteren* zullen wederkeeren tot haren ouden staat” (16: 55). Dat op deze plaatsen door dochteren geen dochteren worden bedoeld, kan een ieder zien, maar aandoeningen, die met het ware in strijd zijn, en dus de godsdienstigheden, die daaruit voortkomen. Welke echter deze godsdienstigheden zijn, blijkt duidelijk uit de beteekenis dier volken, als Edom, Moab, de Chaldeën, Babel, Sodom, Samaria, waarover hier en daar in de verklaringen bij de vorige hoofdstukken van Genesis. Hieruit blijkt nu, wat hier op deze plaats wordt aangeduid met de dochteren van den Kanaäniet. Dat de Israëlieten geen huwelijken mochten aangaan met de dochteren der Kanaänieten, betrof ook deze geestelijke dingen, namelijk, dat het goede en het valsche, en het booze en het ware niet verbonden zouden worden, want daaruit komt ontwijding voort; het verbod was ook uitbeeldend voor deze ontwijding, waarover Deut. 7: 3, en bij Maleachi: “Jehudah heeft de heiligheid van Jehovah ontheilgd, daarin dat hij heeft liefgehad en getrouwd de *dochter eens vreemden gods*” (2: 11).

3025. Dat de woorden: “in het midden van wien ik woon”, de strijdige dingen in het moederlijke menschenlijke beteekenen, die Hem omringen, blijkt uit de beteekenis van in het midden wonen (namelijk van den Kanaäniet), zijnde die dingen, welke rondom zijn, of die omringen; en dat deze met het ware in strijd zijn, blijkt uit hetgeen vlak hierboven over de beteekenis der dochteren van den Kanaäniet is gezegd. Dat dit de dingen zijn, die de Heer door overerving uit het moederlijke ontving, en die Hij naderhand, toen Hij Zijn Menschelijke Goddelijk maakte, verdreef, kan blijken uit hetgeen eerder over dezelfde zaak in n. 1414, 1444, 1573, 2159, 2574, 2649 is gezegd en aangetoond.

3026. Dat de woorden: “maar gij zult gaan naar mijn land en naar mijne geboorte”, beteekenen: naar de Goddelijk hemelsche en geestelijke dingen,

welke de Heer Zichzelf verworven had, blijkt uit de beteekenis van het land, zijnde het hemelsche der liefde, waarover n. 1413, 1607; en uit de beteekenis der geboorte, zijnde het geestelijke der liefde, waarover n. 1145, 1255; hier de Goddelijk hemelsche en geestelijke dingen, daar er over den Heer gehandeld wordt; en dat Hij deze dingen Zichzelf uit eigen macht verwierf, zie men in n. 1815, 1921, 2025, 2026, 2083, 2500.

3027. Dat de woorden: “voor mijnen zoon Jischak eene vrouw nemen” beteekenen, dat daaruit de aandoening van het ware voortkwam, die met de aandoening van het goede van het redelijke verbonden zou worden, blijkt uit hetgeen boven in n. 3024 is gezegd.

3028. Vers 5, 6. *En dei knecht zeide tot hem: Misschien wil de vrouw niet achter mij gaan naar dit land; zal ik wederbrengende uwen zoon wederbrenger naar het land, van waar gij uitgegaan zijt. En Abraham zeide tot hem: Wacht u, dat gij mijnen zoon niet misschien weder daarheen brengt.* De knecht zeide tot hem, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren aangaande den natuurlijken mensch; misschien wil de vrouw niet achter mij gaan naar dit land, beteekent den twijfel van den natuurlijken mensch aangaande gene aandoening, of zij afscheidbaar was; zal ik wederbrengende uwen zoon wederbrengen naar het land, van waar gij uitgegaan zijt, beteekent, of zij nochtans met het Goddelijk Goede van het Redelijke verbonden kon worden; Abraham zeide tot hem, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijke; wacht u, dat gij mijnen zoon niet weder daarheen brengt, beteekent, dat zij nooit verbonden zou kunnen worden.

3029. Dat de woorden: “De knecht zeide tot hem” de innerlijke gewaarwording des Heeren aangaande den natuurlijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde gewaarworden, waarover n. 1791, 1815, 1819, 1822, 1898, 1919, 2080, 2506, 2515, 2552; en uit de beteekenis van den knecht hier, zijnde de natuurlijke mensch, waarover boven n. 3019, 3020; al wat in den natuurlijken mensch gebeurt, en wat de hoedanigheid van den natuurlijken mensch is, wordt in den redelijken mensch waargenomen, want hetgeen in den mensch lager is wordt waargenomen door hetgeen hooger is (men zie n. 2654). Dit is de reden, dat de woorden: “de knecht zeide tot hem” de innerlijke gewaarwording des Heeren beteekenen aangaande den natuurlijken mensch.

3030. Dat de woorden: “misschien wil de vrouw niet achter mij gaan naar dit land” den twijfel beteekenen van den natuurlijken mensch aangaande gene aandoening, of zij afscheidbaar was, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, zijnde het ware — hier uit het natuurlijke — dat verbonden moest worden met het Goddelijk Goede van het Redelijke; en aangezien alle verbinding

door aandoening geschiedt, zooals boven in n. 3024 is gezegd, wordt dus door de vrouw de aandoening van dat ware aangeduid; en uit de beteekenis van “gaan achter mij” of “mij volgen naar dit land”, zijnde gescheiden worden van het natuurlijke en verbonden worden met het redelijke, want het land is hier als boven in n. 3026 het goede der liefde, dat tot het redelijke behoort; dat er twijfel is, wordt hieraan gezien, dat er gezegd wordt: “misschien wil zij niet”. Uit hetgeen hierboven is gezegd, blijkt duidelijk, wat deze woorden en hetgeen volgt tot vers 8, en verder, insluiten; en opdat dit nog beter begrepen worde, nog in het kort dit: het echte redelijke *is* uit het goede, en *bestaat* uit het ware; het goede vloeit in door een innerlijken weg, het ware echter door een uiterlijken weg; het goede verbindt zich aldus met het ware in het redelijke, en zij bewerkstelligen, dat het redelijke er is; wanneer het goede aldaar niet verbonden is met het ware, is er geen redelijke, hoewel het er aanwezig schijnt, omdat de mensch kan redeneeren (n. 1944). Dit is de gewone weg, waardoor het redelijke bij den mensch gevormd wordt. Aangezien de Heer geboren was gelijk een ander mensch, en gelijk een ander mensch onderricht wilde worden, zoo wilde Hij ook Zijn Redelijke op dergelijke wijze Goddelijk maken, namelijk ten aanzien van het goede door den invloed uit Zijn Goddelijke langs innerlijken weg, en ten aanzien van het ware door den invloed langs uiterlijken weg. Wanneer derhalve het redelijke ten aanzien van het goede dermate gevormd is, dat het in den staat is, om het ware te ontvangen — hetgeen bedoeld werd met de woorden in het begin van dit hoofdstuk “Abraham, de grijsaard, kwam in de dagen, en Jehovah zegende Abraham in alles”; en dat hiermede werd aangeduid: toen de staat daar was, dat des Meren Menschelijke Goddelijk zou worden, en alle dingen in de Goddelijke orde waren gesteld, zie men in n. 3016, 3017 - zoo volgt nu, dat het ware met het goede van het redelijke verbonden moet worden, en zulks, als gezegd, langs den gewonen weg, dat is, door wetenschappelijke dingen en erkenissen uit den natuurlijken mensch. Het goede zelf van het redelijke, dat langs innerlijken weg gevormd wordt, is de eigenlijke aardbodem, maar het ware is het zaad, dat in dien aardbodem gezaaid moet worden. Het echte redelijke wordt nooit op een andere wijze geboren. Opdat het bij den Heer op dezelfde wijze zon ontstaan en uit eigen macht Goddelijk gemaakt zou worden, kwam de Heer in de wereld, en wilde Hij gelijk een ander mensch geboren worden. Anders zou Hij zonder geboorte het Menschelijke hebben kunnen aannemen, zooals in de oude tijden vele malen geschiedde, wanneer Hij aan de menschen verscheen. Deze dingen zijn het, die in dit hoofdstuk besloten liggen, namelijk op welke wijze het ware, uit den natuurlijken mensch

opgeroepen, verbonden zou worden met het goede van het redelijke, en gelijk het goede daar Goddelijk was, het ware daar ook Goddelijk zou worden. Deze dingen zijn voor den mensch — vooral voor hem, die niet weet, dat het redelijke iets is, dat onderscheiden is van het natuurlijke, en die daarom niet weet, dat het redelijke geleidelijk gevormd wordt, en wel door erkentissen — hoogst duister, zoodat zij niet verstaan worden; maar toch zijn zij van dien aard, dat zij tot de gemakkelijke dingen behooren voor hen, die eenige erkenis hebben aangaande den redelijken en natuurlijke mensch, en in verlichting zijn; de Engelen zien al deze dingen als in klaarlichten dag. Om hiervan een voorstelling te verkrijgen, zie men hetgeen eerder dienaangaande is gezegd en aangetoond, namelijk, dat het redelijke ten aanzien van het ware gevormd wordt door den invloed in de wetenschappen en erkentissen (n. 1495, 1563, 1900, 1964); dat het niet geboren wordt door de wetenschappen en erkentissen, maar door de aandoeningen daarvan (n. 1895, 1900); dat de wetenschappen en erkentissen slechts de vaten van het goede zijn (n. 1469, 1496); dat de ijdele wetenschappelijke dingen vernietigd moeten worden (n. 1489, 1492, 1499, 1500); dat in het redelijke de aandoening van het goede als het ware de ziel in de aandoening van het ware is (n. 2072); wat de aandoening van het redelijk ware is, en wat de aandoening van het wetenschappelijk ware (n. 2503); dat de uiterlijke mensch door erkentissen met den innerlijken verbonden wordt, of de natuurlijke met den redelijken ¹), wanneer de erkentissen worden geplant in de hemelsche dingen, die tot de liefde en de naastenliefde behooren (n. 1450, 1451, 1453, 1616).

3031. Dat de woorden: “zal ik wederbrengende uwen zoon wederbrenger naar het land, van waar gij uitgegaan zijt” beteekenen, of zij nochtans met het Goddelijk Goede van het Redelijke verbonden kon worden, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd is aangaande Abram en het land van waar hij uitging (men zie n. 1353, 1356, 1992, 2559). Hieruit blijkt duidelijk, dat het land, van waar Abram was, Syrië was, alwaar de tweede Oude Kerk was, die de Hebreuwsche werd genoemd naar Eber, haar stichter (n. 1238, 1241, 1327, 1343), maar omstreeks Abrahams tijd viel deze Kerk ook van het ware af, en sommige huizen daar zoozeer, dat zij volslagen onwetend waren omtrent Jehovah, en andere goden aanbaden. Dit is het land, dat hier bedoeld wordt, en waaromtrent de knecht vroeg, of hij den zoon zou wederbrengen naar het land “van waar gij uitgegaan zijt”. Vandaar komt het, dat hier door het land de aandoening wordt aangeduid, die met het ware in strijd is; en aangezien

1 In den latijnschen tekst staat: *rationatis naturali*.

dit de beteekenis is, wordt door den zoon wederbrengen, of, wat hetzelfde is, door daar een vrouw voor hem nemen, en daar met haar blijven, aangeduid, een met het ware niet samenstemmende aandoening verbinden met het Goddelijk Goede van het Redelijke; dat zulks echter niet kon geschieden, verklaart Abrahams antwoord, waarover hetgeen volgt.

3032. Dat de woorden: “Abraham zeide tot hem” de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover boven n. 3029; en uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke, waaruit deze innerlijke gewaarwording voortkwam.

3033. Dat de woorden: “wacht u, dat gij mijnen zoon niet weder daarheen brengt” beteekenen, dat zij nooit verbonden zou kunnen worden, blijkt uit hetgeen kort tevoren in n. 3031 is gezegd, alwaar werd uitgelegd, wat in den innerlijken zin is “den zoon wederbrengen naar het land, waaruit Abraham wegging.” Dat de aandoening, die niet met het ware samenstemt, niet verbonden kan worden met het goede, dat tot het redelijke behoort, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd is over de verbinding van het goede en ware, of, wat hetzelfde is, over het hemelsche huwelijk (n. 2173, 2507, 2727 tot 2759). Dat de Ouden daarom tusschen de aandoening van het goede en het ware een huwelijk instelden, zie men n. 1904; voorts dat het valsche nooit verbonden kan worden met het goede, noch het ware met het booze, wijl zij van tegenovergestelden gemoedsaard zijn (n. 2388, 2429, 2531); en dat het goede wordt nedergelegd in de erkentnissen van het ware, als in zijn ontvangende vaten, en aldus de verbinding plaats vindt (n. 1469, 1496, 1832, 1900, 1950, 2063, 2189, 2261, 2269, 2428, 2434, 2697). Dat er geen verbinding kan zijn van het valsche met het goede, noch van het ware met het booze, maar alleen van het valsche met het booze, en van het ware met het goede, is mij op levende wijze te ontwaren gegeven; en ik werd gewaar, dat het er aldus mede gesteld is: wanneer de mensch de aandoening van het goede heeft, dat is, wanneer hij het goede van harte wil, dan vloeit wanneer iets gedacht moet worden, hetgeen gewild en gedaan moet worden, zijn goede willen in zijn denken, en past zich aldaar aan bij, en verbindt zich met de erkentnissen, die daar zijn, als met zijn ontvangende vaten, en door deze verbinding drijft hij het aan, zoo te denken, te willen en te handelen. Het is als het ware een enting van het goede in de waarheden, of in de erkentnissen van het ware. Maar wanneer de mensch niet de aandoening van het goede heeft, doch de aandoening van het booze, dat is, wanneer hij het booze wil, zooals wanneer hij gelooft, dat alles goed is wat voor hem is, opdat hij groot

worde en rijk, dus om eer en goederen te bezitten, en dit zijn einddoel is — dan vloeit zijn willen desgelijks, wanneer iets gedacht moet worden, hetgeen gewild en gedaan moet worden, in zijn denken, en wekt aldaarerkentenissen op, die zich onder den schijn van het ware voordoen, en aldus drijft het hem tot denken, willen en handelen, en zulks door een verkeerde toepassing van erkentenissen en een beschouwing van zekere algemeenheden, die hij uit den zin van de letter geput heeft, of uit de eene of andere wetenschap, zooals deze toepasselijk zijn in iederen zin. Het is op deze wijze, dat het booze aan het valsche gekoppeld wordt, want dan wordt het ware, dat daarin is, beroofd van geheel het wezen van het ware. In het andere leven zijn dezulken — hoezeer zij in het leven van het lichaam schenen uit te blinken door geleerdheid — stompzinniger dan anderen, en voor zooveel zij in de overreding zijn, dat zij in het ware zijn, brengen zij dikke duisternis over anderen. Dezulken waren somtijds bij mij, maar zij waren niet ontvankelijk voor eenige aandoening van het goede uit het ware, hoezeer ook de waarheden, die zij in het leven van het lichaam geweten hadden, in hun gemoed werden teruggeroepen: want het booze was bij hen, waarmede de waarheden niet verbonden konden worden. Dezen kunnen ook niet met de goeden samenzijn; maar wanneer er eenig natuurlijk goeds bij hen is, worden zij dermate verwoest, tot zij niets van het ware weten, en dan wordt er iets waars in het overgebleven goede neergelegd, voor zooveel als het geringe overgebleven goede kan opnemen. Zij die echter van harte in de aandoening van het goede waren, zijn ontvankelijk voor al het ware, naar verhouding van de hoeveelheid en de hoedanigheid van het goede, dat bij hen was.

3034. *Vers 7. Jehovah de God des hemels, die mij uit mijns vaders huis en uit het land mijner geboorte genomen heeft, en die tot mij gesproken heeft, en die mij gezworen heeft, zeggende: Aan uw zaad zal Ik dit land geven, Hij zal Zijnen Engel voor u zenden, en gij zult voor mijnen zoon eene vrouw van daar nemen.* Jehovah, de God des hemels, beteekent het Goddelijke des Heeren zelf; die mij uit mijns vaders huis en uit het land mijner geboorte genomen heeft, beteekent krachtens hetwelk de Heer Zich bevrijd had van de moederlijke dingen ten aanzien van de boosheden en valscheden; en die tot mij gesproken heeft, en die mij gezworen heeft, zeggende, beteekent, waaruit Zijn Goddelijk denken en verstaan was; aan uw zaad zal Ik dit land geven, beteekent het Goddelijk ware, dat tot het Menschelijke des Heeren behoort; Hij zal Zijnen engel voor u zenden, beteekent de Goddelijke Voorzienigheid; en gij zult voor mijnen zoon eene vrouw van daar nemen, beteekent, dat de aandoening van het ware weliswaar daarvandaan komt, maar uit een nieuwen oorsprong.

3035. Dat de woorden: “Jehovah, de God des hemels” het Goddelijke des Heeren zelf beteekenen, blijkt uit hetgeen boven in n. 3023 gezegd is, namelijk dat “Jehovah, de God des hemels”, het Goddelijke des Heeren zelf is; want door Jehovah, zoo vaak in het Woord van het Oude Testament genoemd, wordt de Heer Alleen verstaan, want alle dingen tot in bijzonderheden, die daarin voorkomen, handelen over Hem in den innerlijken zin, en alle en elk der riten der Kerk beeldden Hem uit (men zie n. 1736, 2921); en dat de Oudsten, die van de hemelsche Kerk waren, geen ander dan den Heer onder Jehovah verstonden, zie men in n. 1343. In den zin van de letter hier en elders schijnt het, alsof een ander, die hooger is, onder Jehovah wordt verstaan, maar de zin van de letter is van dien aard, dat hij de dingen, die de innerlijke zin vereenigt, onderscheidt, en zulks om deze reden, wijl de mensch, die door den zin van de letter onderricht moet worden, niet de voorstelling van een eenheid kan hebben, wanneer hij niet eerst een voorstelling van meer dan een heeft, want bij den mensch wordt het eene uit vele gevormd, of, wat hetzelfde is, uit achtereenvolgende dingen dat wat gelijktijdig is. Er zijn vele dingen in den Heer, en alle zijn zij Jehovah. Dit is de reden, waarom de zin van de letter onderscheid maakt, maar de Hemel maakt nooit onderscheid, doch erkent éenen God in een enkelvoudige voorstelling, en ook geen ander dan den Heer.

3036. Dat de woorden: “die mij uit mijns vaders huis en uit het land mijner geboorte genomen heeft” beteekenen, krachtens hetwelk de Heer Zich bevrijd had van de moederlijke dingen ten aanzien van de boosheden en valscheden, blijkt uit de beteekenis van des vaders huis hier, en van het land der geboorte, zijnde het moederlijke of het overgeërfde van de moeder, waaruit het booze en valsche was, waartegen de Heer streed, en dat Hij uitdreef, zoodat Hij aldus uit eigen macht Zijn Menschelijke Goddelijk maakte; men zie hetgeen boven in n. 3031 is gezegd aangaande het huis en het land, vanwaar Abram kwam, en eerder aangaande het overgeërfde des Heeren, namelijk dat uit Jehovah het Goddelijke was, en uit de moeder het booze (n. 1414, 1444); dat Hij tegen het van de moeder overgeërfde booze streed, maar dat Hij geen daadwerkelijk booze had (n. 1444, 1573). En dat de Heer al het van de moeder overgeërfde booze aflegde, zoodat Hij ten slotte niet haar zoon was (n. 2159, 2574, 2649). Het is dit overgeërfde, namelijk van de moeder, dat in den innerlijken zin wordt aangeduid door het huis des vaders en het land der geboorte; door het huis des vaders het moederlijk overgeërfde ten aanzien van het booze, en door het land der geboorte het moederlijk overgeërfde ten aanzien van de valscheden; want waar het booze is, daar zijn valscheden; zij zijn met

elkander verbonden. Dat Hij deze uit eigen macht uiddreef, n. 1616, 1813, 1921, 2025, 2026, 2083, 2523.

3037. Dat de woorden: “en die tot mij gesproken heeft, en die mij gezworen heeft, zeggende” beteekenen, waaruit Zijn Goddelijk willen en verstaan was, blijkt uit de beteekenis van spreken, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover n. 3029, alsmede van willen (n. 2626); en uit de beteekenis van zweren, zijnde de bevestiging door het Goddelijke, en betrekking hebbende op de waarheden, die tot het verstand behooren (n. 2842). Wanneer aangaande Jehovah wordt gezegd, dat Hij spreekt, wordt in den innerlijken zin bedoeld, dat Hij wil; want al wat Jehovah spreekt, dat wil Hij; en wanneer aangaande Jehovah wordt gezegd, dat Hij zweert, wordt in den innerlijken zin bedoeld, dat Hij verstaat dat het waar is; aldus wordt door zweren aangeduid verstaan, wanneer dit op Jehovah betrekking heeft, zooals ook blijken kan uit die plaatsen, welke in n. 2842 uit het Woord zijn aangehaald.

3038. Dat de woorden: “aan uw zaad zal Ik dit land geven” het Goddelijk Ware beteekenen, dat tot het Menschelijke des Heeren behoort, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het geloof der naastenliefde, alsmede zij, die in het geloof der naastenliefde zijn, waarover n. 1025, 1447, 1610, 2848; en aangezien al het goede en ware des geloofs van den Heer komt, is het het Goddelijke ware zelf, dat in den hoogsten zin onder het zaad wordt verstaan; en uit de beteekenis van dit land, namelijk Kanaän, zijnde de Hemel of het Rijk des Heeren, waarover n. 1413, 1437, 1607; en aangezien het de Hemel is of het Rijk des Heeren, is het des Heeren Goddelijk Menschelijke, dat in den hoogsten zin onder het land Kanaän wordt verstaan, want het Goddelijke zelf kan niet in den Hemel vloeien dan alleen door het Goddelijk Menschelijke des Heeren; hetgeen de Heer ook verkondigd heeft bij Mattheus: “Alle dingen zijn Mij overgegeven van Mijnen Vader; en niemand kent den Zoon dan de Vader, noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon wil openbaren” (11: 27); en bij Johannes: “Niemand heeft ooit God gezien; de Eenigverwekte Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft Hem verklaard” (1: 18); de Zoon is het Goddelijk Menschelijke des Heeren. Wie gelooft, dat in den Hemel een andere Vader dan de Heer wordt aanbeden, dwaalt grootelijks.

3039. Dat de woorden: “Hij zal Zijnen engel voor u zenden” de Goddelijke Voorzienigheid beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den Engel in het Woord, zijnde de Heer; maar wat van den Heer bedoeld wordt, komt in het verband uit, waarover n. 1925; dat hier de Goddelijke Voorzienigheid bedoeld wordt, is duidelijk. Dat onder de Engelen in het Woord de Heer

verstaan wordt, komt omdat al hetgeen in het Woord gesproken werd door de Profeten en de overigen onder de inspraak der Engelen, van den Heer komt, dat is, den Heer Zelf toebehoort. De Engelen in den Hemel erkennen ook en worden innerlijk gewaar, dat niets goeds en waars van henzelf komt, maar van den Heer, dermate, dat zij zich afwenden van alle dingen, die een andere voorstelling oproepen. Vandaar komt het, dat onder de Engelen, namelijk onder de goede Engelen, de Heer wordt verstaan, maar wat van den Heer, komt in het verband uit.

3040. Dat de woorden: “gij zult voor mijnen zoon eene vrouw van daar nemen” beteekenen, dat de aandoening van het ware weliswaar daarvandaan komt, maar uit een nieuwen oorsprong, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, zijnde de aandoening van het ware, waarover hierboven. Want door Rebekka, over wie in dit hoofdstuk gehandeld wordt, wordt het Goddelijk Ware uitgebeeld, dat verbonden moet worden met het Goddelijk Goede van het Redelijke, dat Jischak is. Dat de aandoening van het ware daarvandaan komt, namelijk uit hetgeen wordt aangeduid door het huis des vaders en het land der geboorte, maar uit een nieuwen oorsprong, kan nog niet uitgelegd worden, maar in hetgeen volgt zal hierover veel gehandeld worden. Om het slechts in het kort te zeggen: alle aandoening van het ware in den natuurlijken mensch ontstaat door middel van den invloed door de aandoening van het goede uit het redelijke, of door middel van het redelijke door den Heer. De aandoening van het ware, welke door middel van dezen invloed in den natuurlijken mensch ontstaat, is in den beginne niet de echte aandoening van het ware, want het echte ware komt geleidelijk en wordt geleidelijk in de plaats gebracht van vroegere dingen, die niet waarheden in zichzelf waren, maar slechts tot het echte ware leidende middelen. Uit dit weinige kan blijken, wat het zeggen wil, dat de aandoening van het ware weliswaar daarvandaan komt, maar uit een nieuwen oorsprong.

3041. Vers 8, 9. *En indien de vrouw niet achter u wil gaan, en gij zijt rein van dezen mijnen eed, alleenlijk breng mijnen zoon daar niet weder heen. En de knecht leide zijne hand onder de dij van Abraham, zijnen heer, en hij zwoer hem over dit woord.* Indien de vrouw niet achter u wil gaan, beteekent hier als eerder, indien de aandoening van het ware niet gescheiden zou worden; en gij zijt rein van mijnen eed, beteekent het vrije, dat tot den natuurlijken mensch behoort; alleenlijk breng mijnen zoon daar niet weder heen, beteekent, hier als eerder, dat daarvan geen verbinding zou komen; en de knecht leide zijne hand onder de dij van Abraham, zijnen heer, beteekent, hier als eerder, de verplichting van den natuurlijken mensa ten aanzien van het vermogen tot

het goede der echtelijke liefde; en hij zwoer hem over dit woord, beteekent het sacrament.

3042. Dat de woorden: “Indien de vrouw niet achter u wil gaan” beteekenen, indien de aandoening van het ware niet gescheiden zou worden, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, zijnde de aandoening van het ware; en uit de beteekenis van “gaan achter u” of “u volgen naar dit land”, zijnde gescheiden worden van het natuurlijke, en verbonden worden met het redelijke, waarover hierboven n. 3030, waar dezelfde woorden staan.

3043. Dat de woorden: “en gij zijt rein van mijnen eed” het vrije beteekenen, dat tot den natuurlijken mensch behoort, blijkt uit de beteekenis van den knecht, aangaande wien deze dingen gezegd worden, zijnde de natuurlijke mensch (n. 3019); en uit de beteekenis van “rein zijn, indien de vrouw niet volgen wil”, zijnde in den naastgelegen zin, dat hij onder geen verplichting zou staan, indien de aandoening van het ware niet gescheiden zou worden. Dat deze woorden het vrije insluiten, dat tot den natuurlijken mensch behoort, blijkt duidelijk, want de aandoening van het ware, waarover hier gehandeld wordt, alsmede de scheiding, hebben in den innerlijken zin betrekking op den natuurlijken mensch; in den historischen zin is er weliswaar een andere samenhang, maar in den innerlijken zin is het van dien aard. Over het vrije van den mensch zie men hetgeen eerder in n. 892, 905, 1937, 1947, 2744, 2870 tot 2893 is gezegd en aangetoond, waaruit duidelijk blijkt, hoe het met het vrije gesteld is. Het vrije betreft den natuurlijken mensch, maar niet zoozeer den redelijken; want het goede in het hemelsche vrije vloeit van den Heer door middel van den redelijken mensch in den natuurlijken; het is de natuurlijke mensch, die dat ontvangt, en opdat hij het ontvangt, en aldus verbonden worde met het hemelsche vrije, dat door den redelijken mensch invloeit, wordt de natuurlijke mensch in het vrije gelaten. Want het vrije behoort tot de liefde of tot de aandoening, en wanneer de natuurlijke mensch niet de aandoening van het ware uit de invloeiende aandoening van het goede ontvangt, wordt hij nooit met den redelijken mensch verbonden. Aldus is het gesteld bij den mensch; en dat deze door middel van het vrije door den Heer hervormd wordt, zie men in n. 1937, 1947, 2876, 2877, 2878, 2881. Wat den Heer betreft, ook Hij liet het natuurlijke in het vrije, toen Hij Zijn Redelijke Goddelijk maakte ten aanzien van het ware, dat is, toen Hij het Goddelijk Ware aan het Goddelijk Goede van het Redelijke toevoegde, want Hij wilde langs den gewonen weg Zijn Menschelijke Goddelijk maken; de gewone weg is de weg, zooals hij bij den mensch is, die hervormd en wederverwekt wordt. De hervorming en de wederverwekking zelf van den mensch is daarom een

zeker beeld; door de hervorming en de wederverwekking wordt de mensch ook een nieuw mensch, en vandaar wordt hij opnieuw verwekt en opnieuw geschapen genoemd; en voor zooveel hij hervormd is, heeft hij als het ware het Goddelijke in zich. Maar er is dit verschil, dat de Heer Zichzelf uit eigen macht Goddelijk maakte, terwijl de mensch niet het minste uit eigen macht vermag, maar door den Heer. “Als het ware het Goddelijke” wordt er gezegd, omdat de mensch slechts een ontvanger des levens is, doch de Heer is ten aanzien van het eene en het andere Wezen het Leven zelf; men zie n. 1954, 2021, 2658, 2706, 3001.

3044. Dat de woorden: “alleenlijk breng mijnen zoon daar niet weder heen” beteekenen, dat daaruit geen verbinding kon voortkomen, blijkt uit hetgeen boven in n. 3031, 3033 is gezegd, waar dezelfde woorden staan.

3045. Dat de woorden: “en de knecht leide zijne hand onder de dij van Abraham, zijnen heer” de verplichting van den natuurlijken mensch beteekenen ten aanzien van het vermogen tot het goede der echtelijke liefde, blijkt uit hetgeen boven in n. 3021 is gezegd, alwaar eveneens dezelfde woorden voorkomen.

3046. Dat de woorden: “en hij zwoer hem over dit woord” het sacrament beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zweren, zijnde de verplichting, en wel de allerheiligste, aangezien hij zwoer bij Jehovah den God des Hemels en den God der aarde, waarover in n. 3023, aldus een sacrament; want een sacrament is niets anders dan een verplichting.

3047. Vers 10. *En de knecht nam tien kemelen van zijns heeren kemelen, en hij ging, en al het goed zijns heeren was in zijne hand; en hij stond op, en ging naar Aram Naharaim, naar de stad van Nachor.* De knecht nam tien kemelen van zijns heeren kemelen, en hij ging, beteekent de algemeene Goddelijk wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch; en al het goed zijns heeren in zijne hand, beteekent de goedheden en waarheden daarvan bij hem; en hij stond op, beteekent de verheffing; en ging naar Aram Naharaim, beteekent de erkentissen van het ware daarvan; naar de stad van Nachor, beteekent de aanverwante leerstellige dingen.

3048. Dat de woorden: “De knecht nam tien kemelen van zijns heeren kemelen, en hij ging”, de algemeene wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den knecht hier, zijnde de natuurlijke mensch, waarover boven n. 3019, 3020; en uit de beteekenis van tien, zijnde de overblijfselen, en dat deze de goedheden en waarheden zijn, door den Heer bij den mensch weggeborgen, zie men in n. 468, 530, 560, 561, 660, 661, 1050, 1906, 2284; en dat tien of de overblijfselen, wanneer zij den Heer betreffen, de Goddelijke dingen zijn, welke de Heer

Zichzelf verwierf n. 1738, 1906; en uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeen wetenschappelijke dingen; en omdat deze Goddelijk of door den Heer verworven waren, wordt gezegd, dat het er tien waren, alsmede dat het kemelen waren van de kemelen zijns heeren. Dat hij ging, beteekent de inwijding door middel daarvan, waarover in dit hoofdstuk gehandeld wordt. Er wordt gehandeld over den voortgang der verbinding van het Ware met het Goede in het Goddelijk Redelijke des Heeren; eerst over den voortgang der inwijding (n. 3012, 3013), en van welken aard deze was, wordt in volgorde beschreven; hier, dat de Heer in den natuurlijken mensch de dingen, die van Hemzelf, dat is, Goddelijk waren, scheidde van de dingen, die uit het moederlijke waren. De dingen die van Hemzelf waren, of die Goddelijk waren, zijn het, waardoor de inwijding geschiedde; en zij zijn hier de tien kemelen van zijns heeren kemelen. Vandaar komt het, dat in hetgeen volgt veel over kemelen gehandeld wordt, zooals dat hij de kemelen liet nederknielen buiten de stad (vers 11), dat Rebekka ook de kemelen drenkte (vers 14, 19, 20), dat zij in het huis werden gebracht, en dat hun stroo en voeder gegeven werd (vers 31, 32), en verder dat Rebekka en hare meisjes op kemelen reden (vers 61), en dat Jischak de kemelen zag komen, en dat toen Rebekka Jischak zag, zij van den kemel afviel (vers 63, 64). De oorzaak, waarom de kemelen zoo vaak vermeld worden, is de innerlijke zin, waarin zij de algemeene wetenschappelijke dingen beteekenen, die in den natuurlijken mensch zijn, waaruit de aandoening van het ware voortkomt, die ingewijd moet worden in de aandoening van het goede in het redelijke, en zulks overeenkomstig den gewonen weg, zooals boven werd aangetoond. Want het redelijke ten aanzien van het ware kan nooit geboren en vervolmaakt worden zonder wetenschappelijke dingen en erkentnissen. Dat de kemelen de algemeene wetenschappelijke dingen beteekenen, blijkt uit andere plaatsen in het Woord, waar zij genoemd worden, zooals bij Jesaja: “De profetie der beesten van het zuiden: in een land des angstes en der benauwdheid, van waar de jonge leeuw en de oude leeuw, de adder en de vurige vliegende draak; zij dragen hunne goederen op den schouder der ezelveulens, *en hunne schatten op den rug der hemelen*, tot het volk dat zij van geen nut zijn; en Egypte zal ijdellijk en te vergeefs helpen” (30: 6, 7); de beesten van het zuiden staan voor hen, die in het licht der erkentnissen of in erkentnissenzijn, maar in een leven van het booze; hunne goederen dragen op den schouder der ezelveulens, staat voor de erkentnissen, die tot hun redelijke behooren: dat het ezelveulen het redelijk ware is, zie men in n. 2781; hunne schatten op den rug der kemelen, staat voor de erkentnissen, die tot hun natuurlijke behooren; de rug der kemelen is het

natuurlijke; de kemelen zelf beteekenen de algemeene wetenschappelijke dingen, die daar zijn; de schatten zijn de erkentnissen, die zij voor kostbaar houden. Dat Egypte ijdellijk en te vergeefs zal helpen, wil zeggen, dat de wetenschappen hun van geen nut zijn; dat Egypte de wetenschap is, zie men in n. 1164, 1165, 1186, 1462, 2588 aan het einde. Dat de kemelen hier geen kemelen zijn, blijkt duidelijk, want er wordt gezegd, dat de jonge leeuw en de oude leeuw hunne schatten dragen op den rug der kemelen; een ieder kan zien, dat hiermede eene of andere verborgenheid der Kerk wordt aangeduid. Bij denzelfde: “De profetie van de woestijn der zee: aldus heeft de Heer gezegd: Ga heen, zet eenen wachter; laat hem aanzeggen, wat hij ziet; en hij zag eenen wagen, een paar ruiters, eenen wagen van een ezel, eenen *wagen van een kemel*; en hij merkte zeer nauw op, met groote opmerking. En hij antwoordde en zeide: Babel is gevallen, zij is gevallen” (21: 6, 7, 9); de woestijn der zee staat voor de ijdelheid der wetenschappen, die niet tot nut strekken; de wagen van den ezel voor een verzameling van bijzondere wetenschappelijke dingen; de wagen van den kemel voor een verzameling van algemeene wetenschappelijke dingen, die in den natuurlijken mensch zijn. Het zijn de ijdele redeneeringen bij hen, die door Babel worden aangeduid, welke aldus beschreven worden. Bij denzelfde: “Uw hart zal verwijd worden, want de menigte der zee zal tot u gekeerd worden, de goederen der natiën zullen tot u komen; *een menigte kemelen zal u bedekken*, de dromedarissen van Midian en Efa; zij allen uit Scheba zullen komen; goud en wierook zullen zij dragen, en zij zullen de lofprijzingen van Jehovah evangeliseeren” (60: 5, 6), alwaar van den Heer sprake is, en van de Goddelijk hemelsche en geestelijke dingen in Zijn Natuurlijke; de menigte der zee staat voor de onmetelijke menigte van het natuurlijk ware; de goederen der natiën voor de onmetelijke menigte van het natuurlijk goede; de menigte kemelen voor den overvloed van algemeene wetenschappelijke dingen; goud en wierook voor de goedheden en waarheden, die de lofprijzingen van Jehovah zijn; uit Scheba wil zeggen uit de hemelsche dingen van de liefde en van het geloof; men zie n. 113, 117, 1171. Dat “de koningin van Scheba kwam tot Salomo te Jeruzalem met zeer groote rijkdommen, met *kemelen dragende* specerijen, en zeer veel gouds, en kostelijk gesteente” (1 Kon. 10: 1, 2), beeldde de wijsheid en het inzicht uit, die tot den Heer kwamen, die hier in den innerlijken zin Salomo is; de specerijen, goud en kostelijk gesteente dragende kemelen zijn de dingen, die tot de wijsheid en het inzicht behooren in den natuurlijken mensch. Bij Jeremia: “Tegen Arabië en tegen de koninkrijken van Chazor, die Nebukadnezar, de koning van Babel, sloeg: Maakt u op en trekt op tegen Arabië, en verwoest de zonen van

het oosten; zij zullen hunne tenten nemen; hunne gordijnen en al hunne vaten en *hunne kenvelen van hen wegnemen*; en *hunne kemelen zullen ten roof zijn*, en Ik zal hen verstrooien in allen wind” (49: 28, 29, 32); Arabië en de koninkrijken van Chazor staan hier in den tegenovergestelden zin voor hen, die in de erkenissen van de hemelsche en geestelijke dingen zijn, maar met geen ander nut ten doel dan om door zichzelf en de wereld voor wijs en verstandig aangezien te worden; de kemelen, die van hen weggenomen zouden worden en ten roof zouden zijn, en in allen wind verstrooid, zijn in het algemeen de wetenschappelijke dingen en de erkenissen van het goede en ware, die ook van hen weggenomen worden in het leven van het lichaam, daardoor dat zij tegenovergestelde dingen gelooven, en in het andere leven geheel en al. Bij Zacharia: “De plaag, waarmede Jehovah al de volken slaan zal, die tegen Jeruzalem zullen strijden; alzoo zal de plaag zijn van het paard, van den muil, van den *kemel*, en van den ezel, en van alle beest” (14: 12, 15); de plaag van paard, muil, kemel, ezel, staat voor de berooving van de verstandelijke dingen, die aldus in rangorde op elkander volgen, van de redelijke dingen tot de natuurlijke; wat het paard is, zie men in n. 276I, 2762; wat de muil, in n. 278I, wat de ezel, n. 278I. De kemelen staan voor de algemeene wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch. De pest in Egypte, die was “over het vee in het veld, over de paarden, over de ezelen, *over de kemelen*, over de kudde van grootvee en over de kudde van kleinvee” (Exod. 9: 2, 3), beteekende dergelijke dingen. Hieruit kan blijken, dat door kemelen in den innerlijken zin des Woords de algemeene wetenschappelijke dingen worden aangeduid, welke tot den natuurlijken mensch behooren. Algemeene wetenschappelijke dingen zijn dingen, die in zich verschillende bijzonderheden bevatten, en deze weer afzonderlijke dingen; en zij vormen in het algemeen den natuurlijken mensch ten aanzien van zijn verstandsdeel.

3049. Dat de woorden: “en al het goed zijns heeren in zijne hand” de goedheden en waarheden daarvan bij hem beteekenen, blijkt uit de beteekenis van al het goed zijns heeren, zijnde zoowel het goede als het ware, want het ware is in zichzelf het goede, aangezien het uit het goede voortkomt; het ware is de vorm van het goede, dat is, wanneer het goede gevormd wordt, zoodat het verstandelijk wordt waargenomen, dan wordt dit het ware genoemd; uit de beteekenis van de hand, zijnde de macht, waarover n. 878, aldus hetgeen bij hem was. De algemeene wetenschappelijke dingen zijn in zichzelf geen goedheden, en zij leven ook niet, maar de aandoening daarvan maakt, dat zij goedheden zijn en leven, want dan zijn zij ter wille van het nut; niemand kan

door iets wetenschappelijks of waars worden aangedaan, tenzij terwille van het nut; het nut maakt dit tot iets goeds; en zooals het nut is, is het goede.

3050. Dat de woorden: “en hij stond op” de verheffing beteekenen, blijkt uit de beteekenis van opstaan, dat daar waar het vermeld wordt, iets van verheffing insluit, waarover n. 2401, 2735, 2912, 2927; hier, dat het Goddelijk Ware uit de wetenschappelijke dingen ingewijd zou worden in het Goddelijk Goede van het Redelijke.

3051. Dat de woorden: “en ging naar Aram Naharaim” de erkentissen van het ware daarvan beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Aram of Syrië, zijnde de erkentissen van het goede, waarover n. 1232, 1234; doch Aram Naharaim of “Syrië der rivieren” beteekent de erkentissen van het ware vanwege Naharaim of de rivieren, want de rivieren beteekenen het inzicht, dat tot de erkentissen van het ware behoort, zooals uit de aangehaalde plaatsen uit het Woord blijken kan (n. 108, 109, 2702), en uit tal van andere, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders.

3052. Dat de woorden: “naar de stad, van Nachor” de aanverwante leerstellige dingen beteekenen blijkt uit de beteekenis van de stad, zijnde het leerstellige, waarover n. 402, 2449; en uit de uitbeelding van Nachor, zijnde het aanverwante; want Nachor was de broeder van Abram, en uit hem was Bethuel, uit wien Rebekka was. De wetenschappelijke en de leerstellige dingen zijn hierin onderling onderscheiden, dat uit de wetenschappelijke dingen de leerstellige dingen voortkomen; deze beoogen nut en worden uit de wetenschappelijke dingen verkregen door overdenking; zij worden hier aanverwant genoemd, vanwege hun afleiding uit de Goddelijke dingen.

3053. Vers II. *En hij deed de kemelen nederknielen, van buiten de stad, bij den put der wateren, tegen den avondtijd, tegen den tijd als de putsters uitkomen.* Hij deed de kemelen nederknielen, beteekent de heilige rangschikking van de algemeene wetenschappelijke dingen; van buiten de stad, beteekent de verwijdering van de leerstellige dingen; bij den put der wateren, beteekent, om de waarheden des geloofs te ontvangen; tegen den avondtijd, beteekent den toen meer duisteren staat; tegen den tijd als de putsters uitkomen, beteekent den staat van onderricht.

3054. Dat de woorden: “Hij deed de kemelen nederknielen” de heilige rangschikking van de algemeene wetenschappelijke dingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van doen nederknielen, zijnde zich rangschikken naar het heilige; en uit de beteekenis van de kemelen, zijnde de algemeene wetenschappelijke dingen, waarover kort tevoren in n. 3048.

3055. Dat de woorden: “van buiten de stad” de verwijdering van de leerstellige dingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis der stad, zijnde het leerstellige, waarover n. 402, 2449; dat “daarbuiten” wil zeggen buiten de leerstellige dingen, dus de verwijdering daarvan, blijkt duidelijk.

3056. Dat de woorden: “tegen den avondtijd” den toen meer duisteren staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den tijd, zijnde de staat, waarover n. 2625, 2788, 2837; en uit de beteekenis van den avond, zijnde het duistere; want de avond beteekent in het Woord den staat, die den laatsten staat eener ten onder gaande Kerk voorafgaat, welke laatste staat nacht genoemd wordt, en ook beteekent hij den eersten staat van de verrijzende Kerk, die morgen genoemd wordt (men zie n. 2323); in beiderlei zin is hij het duistere, hetgeen door den avond wordt aangeduid; hier echter het duistere, dat den morgen voorafgaat.

3057. Dat de woorden: “tegen den tijd, dat de putsters uitkomen” den staat van onderricht beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den tijd, zijnde de staat, waarover kort te voren in n. 3056; en uit de beteekenis van de putster of van iemand die put, namelijk water, zijnde onderricht worden, waarover hetgeen volgt. Hetgeen tot hiertoe is gezegd, van n. 3054 af, is dat, wat in den innerlijken zin wordt aangeduid door de dingen, die in dit vers historisch zijn vermeld; maar wat zij elk afzonderlijk in een doorlopende reeks bevatten, is niet licht duidelijk voor iemand, die niet onderricht is aangaande den natuurlijken mensch, en aangaande de wetenschappelijke en leerstellige dingen, die daar zijn; voorts hoe van daar waarheden worden opgeheven in het redelijke, en redelijk worden; en nog minder, wanneer hij niet weet, van welken aard het redelijke is in verhouding tot het natuurlijke, of van welken aard de dingen, die zich in het redelijke bevinden, zijn in verhouding tot de dingen in het natuurlijke. De dingen, die in het redelijke zijn, komen ook niet voor den mensch uit, zoolang hij in het lichaam leeft; want het zijn de dingen, die zich in het natuurlijke bevinden, die tot het bewustzijn komen, en zelden de dingen, die in het redelijke zijn, tenzij door een zeker soort van licht, dat de dingen, die in het natuurlijke zijn, verlicht, of als een invloeiend vermogen, waardoor de dingen, die tot het denken behooren, in orde worden gesteld, of als een aanvoeling van de zaak, welke het gemoed beschouwt. Wanneer deze en andere dingen niet bekend zijn, kunnen de dingen, die in dit vers zijn, bezwaarlijk bevattelijk worden uitgelegd, zooals bijvoorbeeld dat er een heilige rangschikking van de algemeene wetenschappelijke dingen is, en voorts een verwijdering van de leerstellige dingen om de waarheden des geloofs te ontvangen; en dat wanneer dit geschiedt, er een duistere staat is,

en dat de staat van onderricht van dien aard is. Nochtans is het veroorloofd, het in het kort te zeggen, voor zooveel het begrepen kan worden, en wel, hoe het gesteld is bij den mensch, wanneer hij door den Heer hervormd wordt, want de hervorming van den mensch is een zeker beeld van de dingen, die bij den Heer geschieden, toen Hij in de wereld was, zooals boven in n. 3043 is gezegd. Wanneer de mensch hervormd wordt, worden de algemeene dingen in zijn natuurlijken mensch door den Heer tot overeenstemming gebracht met de dingen, die in den Hemel zijn; wat overeenstemming is, en dat zij is tusschen geestelijke en natuurlijke dingen, zie men in n. 2987, 2989, 2990, 2991, 3002. De algemeene dingen worden eerst in orde gesteld, opdat daarin door den Heer geleidelijk de bijzonderheden kunnen worden gelegd, en in deze de afzonderlijke dingen; want wanneer de algemeene dingen niet in orde zijn, kan er geen orde ontstaan in de bijzonderheden, want deze dringen in gene en bevestigen ze; nog minder orde in de afzonderlijke dingen, want deze dringen in de bijzonderheden als in hun algemeenheden, en lichten ze toe. Dit zijn de dingen, die bedoeld worden met de heilige rangschikking der algemeene wetenschappelijke dingen, en die in den innerlijken zin worden aangeduid door het doen nederknielen der kemelen; want aldus onderwerpen zij zich om den invloed te ontvangen. Wanneer deze dingen aldus zijn gerangschikt, worden de leerstellige dingen verwijderd, want deze zijn gevolgtrekkingen uit de wetenschappelijke dingen, want er vloeit door het redelijke iets als een inspraak in, dat dit waar is en dat niet waar, is, maar op deze wijze, dat het eene waar is omdat het samenstemt met de rangschikking der algemeene wetenschappelijke dingen, en het andere niet waar is, omdat het niet samenstemt; er bestaat geen andere invloed ten aanzien van de waarheden. Weliswaar zijn er eerst leerstellige dingen aanwezig, maar zij zijn geen leerstellige dingen vooraleer zij geloofd worden, doch slechts wetenschappelijke dingen; wanneer daarom de mensch over ze denkt, wordt daaruit geen gevolgtrekking gemaakt, maar uit andere dingen daaromtrent. Dit is het, wat bedoeld wordt met de verwijdering weg van de leerstellige dingen, en hier in den innerlijken zin wordt aangeduid door de woorden: "buiten de stad". Maar dit is de staat, die een duistere staat genoemd wordt, en wordt aangeduid door den avondtijd; wanneer echter de leerstellige dingen bevestigd zijn, zoodat zij geloofd worden, komt de morgen of de staat des lichts. De overige dingen, die in dit vers zijn, blijken duidelijk uit hetgeen nu gezegd is.

3058. Dat "wateren putten" het onderricht beteekent, voorts ook de daaruit voortvloeiende verlichting, zooals in hetgeen volgt in dit hoofdstuk, komt

hierdoor, wijl de wateren in den innerlijken zin de waarheden des geloofs beteekenen (n. 2702); aldus is wateren putten niets anders dan onderricht worden in de waarheden des geloofs, en aldus verlicht worden; zooals ook elders in het Woord, als bij Jesaja: “Gijlieden zult *wateren scheppen* met vreugde uit de fonteinen des heila; te dienzelven dage zult gij Jehovah belijden” (12: 3, 4); wateren scheppen staat voor onderricht worden, verstaan en wijs zijn. Bij denzelfde: “*Brengt wateren* den dorstige tegemoet, gij inwoners van het land van Thema” (21: 14); den dorstige wateren te gemoet brengen staat voor onderrichten. Bij denzelfde: “De ellendigen en nooddruftigen *zoeken wateren*, en er zijn geene, hunne tong versmacht van dorst” (41: 17); de naar wateren zoekenden staan voor hen, die verlangen in waarheden onderricht te worden; dat er geene zijn, wil zeggen dat er bij niemand waarheden te vinden zijn. Bovendien worden door “putters der wateren” in de Joodsche Kerk diegenen uitgebeeld, die voortdurend waarheden begeeren te weten, maar ter wille van geen ander einddoel dan om ze te weten, zich in het geheel niet bekommerend om het nut daarvan; dezulken werden onder de allergeeringsten gerekend; de Gibeonieten beeldden hen uit, waarover Jozua 9: 21, 23, 27.

3059. Vers 12, 13, 14. *En hij zeide: Jehovah God van mijnen heer Abraham, doe, ik bid U, heden voor mij ontmoeten, en doe barmhartigheid met mijnen heer Abraham. Zie, ik sta boven aan de fontein der wateren, en de dochteren der mannen der stad zijn uitgaande om wateren te putten. En het zij, dat het meisje, tot wie ik zeg: Neig, ik bid u, uwe kruik, en ik zal drinken; en zij zal zeggen: Drink, en ik zal ook uwe kemelen drenken, diezelve hebt Gij bestemd voor uwen knecht Jischak; en hierin zal ik kennen, dat Gij barmhartigheid met mijnen heer gedaan hebt.* Hij zeide, beteekent de gemeenschap; Jehovah God van mijnen heer Abraham, beteekent van het Goddelijke zelf, dat de Vader is, met het Goddelijk Menschelijke dat de Zoon is; doe, ik bid U, heden voor mij ontmoeten, beteekent de Voorzienigheid van eeuwigheid aan; en doe barmhartigheid, beteekent den invloed der liefde; met mijnen heer Abraham, beteekent het Goddelijk Menschelijke; zie, ik sta boven aan de fontein der wateren, beteekent den staat der verbinding van het Goddelijk Ware met het Menschelijke; en de dochteren der mannen der stad zijn uitgaande om wateren te putten, beteekent de aandoeningen van het ware en het onderricht door deze; en het zij, dat het meisje, tot wie ik zeg, beteekent de aandoening, waarin onschuld is; neig, ik bid, uwe kruik, beteekent de onderwerping der wetenschappelijke dingen; en ik zal drinken, beteekent het onderricht van het ware, daaruit voortvloeiende; en zij zal zeggen: Drink, beteekent het wederkeerige daarmede; en ik zal ook uwe kemelen drenken, beteekent de

daaruit voortvloeiende verlichting van alle wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch; diezelve hebt Gij bestemd voor uwen knecht Jischak, beteekent de verbinding van het Goddelijk Ware met het Goddelijk Goede in het Redelijke; en hierin zal ik kennen, dat Gij barmhartigheid met mijnen heer gedaan hebt, beteekent, dat er vanwege de Goddelijke liefde een huwelijk is.

3060. Dat “hij zeide” de gemeenschap beteekent, kan blijken uit de beteekenis van zeggen in de historische gedeelten des Woords, zijnde gewaarworden en willen, waarover herhaaldelijk eerder; en daar het dit beteekent, beteekent het ook gemeenschap hebben, want uit gewaarworden en willen komt gemeenschap.

3061. Dat de woorden: “Jehovah God van mijnen heer Abraham” beteekenen: van het Goddelijke zelf, dat de Vader is, met het Goddelijk Menschelijke, dat de Zoon is, namelijk de gemeenschap, blijkt uit hetgeen boven herhaaldelijk is gezegd en aangetoond, namelijk dat Jehovah God het Goddelijke zelf des Heeren is, dat de Vader genoemd wordt; en dat door Abraham Zijn Goddelijk Menschelijke werd uitgebeeld, n. 2833, 2836. Dat Jehovah in het Woord van het Oude Testament de Heer zelf is, zie men in n. 1736, 1815, 2921; dat de Oudste Kerk, die vóór den vloed was, en de Oude Kerk, die na den vloed was, onder Jehovah geen ander dan den Heer verstonden, n. 1343, 1676, 1990, 2016, 3035. Dat in den Heer een drievuldige is, het Goddelijke zelf, het Goddelijk Menschelijke, het uitgaand Goddelijk Heilige, en deze één zijn, n. 1999, 2149, 2156, 2288, 2329, 2447. Dat het gansche drievuldige in den Heer is Jehovah, n. 2156, 2329; en alle dingen en elke bijzonderheid in den Heer zijn Jehovah, n. 1902, 1921; dat de Heer één is met den Vader, en dat geen ander in den Hemel onder den Vader wordt verstaan, n. 14, 15, 1725, 1729, 1733, 1815, 2005, 2018, 2025, 2803, 3038; dat de Heer de gezamenlijke Hemel is, omdat Hij het al daar is, en dat van Hem het al van onschuld, vrede, liefde, naastenliefde, barmhartigheid, echtelijke liefde is, en al het goede en ware; dat over Hem Mozes en de Profeten handelen, dus het Woord in elke bijzonderheid, en dat alle riten der Kerk Hem uitbeeldden, n. 2751. Dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke Zoon wordt genoemd, n. 2628; dat het Goddelijk Menschelijke des Heeren niet alleen ontvangen maar ook geboren is door Zijn Goddelijk Wezen, dat Jehovah is, n. 2798; en dat aldus de Heer ten aanzien van het Menschelijke Jehovah werd, en het Leven door Zichzelf, n. 1603, 1737. Dat de Heer was van eeuwigheid aan, blijkt duidelijk uit het Woord, men zie n. 2803, hoewel Hij daarna in den tijd werd geboren; want Hij sprak door middel van Mozes en de Profeten; Hij verscheen ook aan velen, en het wordt daar gezegd, dat Hij Jehovah was. Maar deze allerdiepste

verborgenheid kan aan niemand geopenbaard zijn dan aan hen, die in de Goddelijke gewaarwording zijn, aldus nauwelijks aan anderen dan aan den mensch der Oudste Kerk, die hemelsch was, en in deze gewaarwording. Van dezen heb ik gehoord, dat Jehovah Zelf de Heer was ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke, toen Hij nederdaalde in den Hemel, en invloede door den Hemel, want de Hemel stelt éénen Mensch voor ten aanzien van al zijn lichaamsdeelen, waarom hij ook de Grootste Mensch wordt genoemd, n. 684, 1276, 2996, 2998, 3021. Het Goddelijke zelf in den Hemel of in den Grootsten Mensch, was het Goddelijk Menschelijke, en was Jehovah zelf aldus met het Menschelijke bekleed. Maar toen het menschelijk geslacht van dien aard geworden was, dat het Goddelijke zelf, bekleed als het Goddelijk Menschelijke, dit niet langer kon aandoen (dat is, toen Jehovah niet langer tot den mensch kon komen, omdat de mensch zich zoozeer verwijderde) daalde Jehovah, die de Heer is ten aanzien van het Goddelijk Wezen, neder en nam Hij het Menschelijke aan, dat door de ontvangenis Goddelijk was, en door de geboorte uit eene maagd zooals dat van een ander mensch; maar dit dreef Hij uit, en door Goddelijke middelen maakte Hij het geboren menschelijke Goddelijk, van hetwelk al het Heilige uitgaat. Aldus bestond het. Goddelijk Menschelijke als een Wezen door zichzelf, hetwelk den gezamenlijken Hemel vervult, en bewerkstelligt, dat diegenen behouden worden, die eerst niet behouden konden worden. Dit nu is de Heer, die ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke alleen Mensch is, en uit wien de mensch het heeft, dat hij mensch is (n. 49, 288, 477, 565, 1894).

3062. Dat de woorden: “doe, ik bid U, heden voor mij ontmoeten” de Voorzienigheid beteekenen van eeuwigheid aan, blijkt uit de beteekenis van doen ontmoeten, zijnde voorzien; en uit de beteekenis van heden, zijnde van eeuwigheid aan, waarover n. 2838; en bovendien blijkt duidelijk dat hetgeen waarover hier gehandeld wordt, en waaromtrent een smeekbede gedaan wordt, tot de Voorzienigheid behoort.

3063. Dat de woorden: “en doe barmhartigheid” den invloed der liefde beteekenen, blijkt uit het wezen der barmhartigheid, zijnde de liefde. De liefde zelf wordt in barmhartigheid veranderd, en wordt barmhartigheid, wanneer iemand, die hulp behoeft, wordt aangezien uit liefde of naastenliefde; vandaar is de barmhartigheid de uitwerking der liefde jegens de nooddruftigen en ellendigen. Hier wordt echter onder de barmhartigheid in den innerlijken zin de liefde verstaan, en door barmhartigheid doen de invloed der liefde, omdat het geschiedt vanuit des Heeren Goddelijke zelf in Zijn Goddelijk Menschelijke; want het is de Goddelijke liefde, die de Heer had, waardoor

Hij Zijn Menschelijke Goddelijk maakte, want die liefde is het Zijn zelf van het leven, maar de Goddelijke liefde heeft niemand dan de Heer. Men zie hetgeen over de liefde des Heeren eerder gezegd is; namelijk, dat het leven des Heeren liefde was jegens het gansche menschelijke geslacht (n. 2253); en dat Hij daaruit streed (n. 1690, 1789, 1812, 1813, 1820); dat zij alle verstand te boven gaat (n. 1799, 2077); dat de Heer de Goddelijke liefde zelf is (n. 2500, 2077, 2572); dat Jehovah liefde is (n. 1735); dat niets leeft dan de liefde (n. 1589); dat wie wederkerige liefde heeft, het leven des Heeren heeft (n. 1799, 1802, 1803); dat de liefde en de naastenliefde het hemelsche zelf is (n. 1419, 1824).

3064. Dat de woorden: “met mijnen heer Abraham” het Goddelijk Menschelijke beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Abraham hier, zijnde het Goddelijk Menschelijke des Heeren, waarover n. 2833, 2836.

3065. Dat de woorden: “zie, ik sta boven aan de fontein der wateren” de verbinding beteekenen van het Goddelijk Ware in het Menschelijke, blijkt uit de beteekenis van de fontein, zijnde het ware, waarover n. 2702; hier het Goddelijk Ware, omdat over den Heer gehandeld wordt. De staat zelf der verbinding wordt aangeduid door “staan boven aan de fontein”; dat deze verbinding in het Menschelijke geschiedde, blijkt uit het verband.

3066. Dat de woorden: “en de dochteren der mannen der stad zijn uitgaande om wateren te putten” de aandoeningen van het ware beteekenen en het onderricht door deze, blijkt uit de beteekenis der dochteren, zijnde de aandoeningen, waarover n. 489, 490, 491, 2362; uit de beteekenis van de mannen der stad, zijnde de waarheden; de inwoners der stad worden in het Woord soms mannen der stad genoemd, soms bewoners der stad; wanneer zij mannen der stad heeten, beteekenen zij waarheden, wanneer zij bewoners der stad heeten, goedheden; wat mannen beteekenen, zie men in n. 265, 749, 915, 1007, 2517; wat bewoners, in n. 2268, 2451, 2712; wat de stad, in n. 402, 2450, 2943; en uit de beteekenis van wateren putten, zijnde onderricht worden, waarover boven n. 3058. Hieruit blijkt duidelijk, dat door “de dochteren der mannen der stad, uitgaande om wateren te putten” de aandoeningen van het ware worden aangeduid en het onderricht door deze. Nooit wordt iemand door waarheden onderricht, maar door aandoeningen van het ware; want waarheden zonder aandoening komen weliswaar tot het oor als een klank, maar treden het geheugen niet binnen; wat maakt, dat zij in het geheugen binnentreden, en daarin vasthangen, is de aandoening; want het goede van de aandoening is als een aardbodem, waarin de waarheden als zaden worden ingezaaid; maar zooals de aardbodem is, dat is, zooals de aandoening is, zoo is het voortbrengsel van het ingezaaide. Het einddoel of het nut bepaalt de

hoedanigheid van den aardbodem of de hoedanigheid van de aandoening, aldus de hoedanigheid van het voortbrengsel van het ingezaaide; of, zoo gij liever wilt, de liefde zelf bepaalt het, want de liefde is in alle dingen het einddoel en het nut; want niets wordt als einddoel en als nut beschouwd dan datgene, wat bemind wordt.

3067. Dat de woorden: “en het zij, dat het meisje, tot wie ik zeg” de aandoening beteekenen, waarin onschuld is, blijkt uit de beteekenis van het meisje. In het Woord worden de aandoeningen van het goede en ware kleine kinderen genoemd, meisjes, jonkvrouwen, en dochteren, maar overal met een onderscheid al naar den staat. Wanneer dochter wordt gezegd, wordt de aandoening in het algemeen aangeduid; wanneer echter jonkvrouw wordt gezegd, wordt de aandoening aangeduid, waarin naastenliefde is; wanneer daarentegen meisje wordt gezegd, wordt de aandoening aangeduid, waarin onschuld is, omdat de meisjesleeftijd dicht bij de kindsheid gelegen is, welke in den innerlijken zin de onschuld is. Desgelijks is het gesteld met jongen of jongetje, en dat daarmede de staat wordt aangeduid, waarin onschuld is, zie men in n. 430.

3068. Dat de woorden: “neig, ik bid u, uwe kruik” de onderwerping der wetenschappelijke dingen beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van neigen, zijnde onderwerpen; en uit de beteekenis van de kruik, zijnde de wetenschappelijke dingen; dat de waterkruik of kruik de wetenschappelijke dingen beteekent, komt, omdat het water het ware beteekent (n. 680, 739, 2702); en een kruik is een vat, dat water bevat, zooals het wetenschappelijke het vat is, dat het ware bevat; want al het wetenschappelijke is een vat van het ware, en al het ware een vat van het goede. Het wetenschappelijke zonder het ware is een ledig vat, desgelijks het ware zonder het goede; maar het wetenschappelijke, waarin het ware is, en het ware, waarin het goede is, is een vol vat. De aandoening, welke der liefde is, is het die verbindt, zoodat zij er volgens de orde in zijn, want de liefde is geestelijke verbinding.

3069. Dat de woorden: “en ik zal drinken” het onderricht beteekenen van het ware, daaruit voortvloeiende, blijkt uit de beteekenis van drinken, zijnde onderricht worden. In het Woord wordt hier en daar van drinken gesproken, en waar over goedheden en waarheden des geloofs gehandeld wordt, beteekent het daarin onderwezen worden en ze ontvangen; zooals bij Jesaja: “De most zal treuren, de wijnstok kweelt, allen, die blijhartig waren, zullen zuchten; *zij zullen geen en wijn drinken met gezang*; de sterke drank zal bitter zijn dengenen, *die hem drinken*” (24: 7, 9); geen en wijn met gezang drinken staat voor niet onderricht worden uit de aandoening van het ware, en niet daarin genot

vinden; de sterke drank bitter dengenen, die hem drinken, voor den afkeer. Bij denzelfde: “Het zal alzoo zijn, gelijk wanneer een *dorstige* droomt, en ziet, hij *drinkt*, en hij ontwaakt, en ziet, hij is mat, en zijne ziel is belust” (29: 8); de dorstige staat voor hem, die begeert onderricht te worden, de drinkende voor onderricht worden, maar in ijdele dingen. Bij Jeremia: “Onze *wateren* hebben wij voor zilver *gedronken*, ons hout komt op prijs te staan” (Klaagl. 5: 4); wateren voor zilver drinken, staat voor niet om niet onderricht worden, alsmede voor het ware aan zichzelf toeschrijven. Dat het om niet gegeven wordt, dus dat het niet van zichzelf, maar van den Heer komt, staat aldus bij Jesaja: “Alle gij *dorstigen*, *komt tot de wateren*, en wie geen zilver heeft, komt, koopt” (55: 1); en bij Johannes: “Jezus zeide: Zoo iemand *dorst*, die kome tot Mij, en *drinke*; die in Mij gelooft, rivieren des levenden waters zullen uit zijnen buik vloeien” (7: 37, 38), alwaar door drinken wordt aangeduid onderricht worden en ontvangen. Bij Lukas: “Zij zullen zeggen: Wij hebben in Uwe tegenwoordigheid gegeten, en gedronken, en Gij hebt in onze straten geleerd; maar de Heer zegt: Ik ken u niet, van waar gij zijt; wijkt van Mij af, alle gij werkers der ongerechtigheid” (13: 26, 27), alwaar eten en drinken in de tegenwoordigheid des Heeren staat voor het onderrichten en prediken van het goede en ware des geloofs uit de erkentissen, die uit het Woord zijn, hetgeen wordt aangeduid door de woorden: “Gij hebt in onze straten geleerd”; maar omdat zij het uit zichzelf deden, ter wille van eigen eer en gewin, dus uit geen aandoening van het goede en ware, zoodat zij in erkentissen van het ware, maar in een leven van het booze waren, wordt gezegd: “Ik ken u niet, van waar gij zijt; wijkt van Mij af, alle gij werkers der ongerechtigheid”. Bij denzelfde: “Jezus zeide tot de discipelen: Opdat gij eet en *drinkt aan Mijne tafel* in Mijn koninkrijk” (22: 30); dat zij in het Rijk des Heeren niet eten en drinken, en dat daar geen tafel is, is voor een ieder duidelijk, dus dat door eten en drinken aan de tafel des Heeren in Zijn Rijk iets anders wordt aangeduid, namelijk het genot van de innerlijke gewaarwording van het goede en ware; evenzoo door hetgeen de Heer zegt bij Mattheus: “Ik zeg u, dat Ik van nu aan niet zal *drinken* van deze vrucht des wijnstoks, tot op dien dag, wanneer Ik met u dezelve nieuw zal *drinken* in het koninkrijk Mijns Vaders” (26: 28, 29); drinken staat voor het op levende wijze onderrichten in de waarheden en het geven van de innerlijke gewaarwording van het goede en ware. Dat de Heer zeide: “Zijt niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten of wat gij *drinken* zult, noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleeden zult” (Matth. 6: 25, 31; Lukas 12: 29) is uitbeeldend voor geestelijke dingen, namelijk dat het al des geloofs ten aanzien van het goede en ware door den Heer gegeven wordt. Bij

Johannes: “Jezus zeide tot de Samaritaansche vrouw: Een ieder, die *van dit water drinkt*, zal wederom *dorsten*; maar zoo wie *gedronken zal hebben van het water*, dat Ik hem geven zal, dien zal in eeuwigheid *niet dorsten*; maar het water, dat Ik hem zal geven, zal in hem worden eene fontein van water, springende tot in het eeuwig leven” (4: 7 tot 14); drinken staat klaarblijkelijk voor onderricht worden in goedheden en waarheden, en deze ontvangen.

3070. Dat de woorden: “en zij zal zeggen: Drink” het wederkeerige daarmede beteekenen, blijkt hieruit, dat het een antwoord is, en een bevestiging, bijgevolg het wederkeerige.

3071. Dat de woorden: “en ik zal ook uwe kemelen drenken” de daaruit voortvloeiende verlichting van alle wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeene wetenschappelijke dingen, dus deze dingen in het algemeen of alle, waarover boven n. 3048; en uit de beteekenis van drenken, zijnde verlichten; dat water putten onderrichten is, werd boven in n. 3058 aangetoond; aldus wil drenken zeggen: verlichten; want de verlichting komt door onderricht.

3072. Dat de woorden: “diezelve hebt Gij bestemd voor uwen knecht Jischak” de verbinding van het Goddelijk Ware met het Goddelijk Goede in het Redelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van bestemmen, namelijk tot vrouw, zijnde verbinden door het verbond van het huwelijk; en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Goede van het Redelijke, waarover boven n. 3024. Dat “diezelve” of Rebekka het Goddelijk Ware beteekent, dat verbonden moest worden met het Goddelijk Goede van het Redelijke, werd boven hier en daar gezegd, en blijkt duidelijk uit de bijzonderheden in den innerlijken zin in dit hoofdstuk.

3073. Dat de woorden: “hierin zal ik kennen, dat Gij barmhartigheid met mijnen heer gedaan hebt” beteekenen, dat er vanwege de Goddelijke liefde een huwelijk is, blijkt uit de beteekenis van de barmhartigheid, zijnde hier in den innerlijken zin de Goddelijke liefde, waarover n. 3063; en omdat er gehandeld wordt over de verloving van Rebekka met Jischak, dat is, over de verbinding van het Goddelijk Ware met het Goddelijk Goede van het Redelijke, wordt door de woorden: “barmhartigheid doen met mijnen heer” niets anders aangeduid dan het huwelijk, dus het huwelijk uit Goddelijke liefde; dit is ook het besluit van zijn smeekbede, en het einddoel dat daarmede beoogd werd.

3074. Wat in deze drie verzen in den innerlijken zin ligt opgesloten, kan eenigermate door de verklaring gezien worden; maar daar deze dingen

verspreid uiteenliggen, kan datgene, wat zij in hun verband bevatten, niet verschijnen, wanneer zij niet samengevat in ééne voorstelling beschouwd worden en de blik dan verwijderd wordt van den zin van de letter; en zoolang het gemoed bij de letter toeft, wordt niet alleen de voorstelling vertroebeld, maar bovendien in twijfel gehouden, en voor zooveel zij in twijfel verkeert, wordt het gemoed verduisterd. In korte samenvatting wordt hier de voortgang beschreven, namelijk hoe het ware door middel van de wetenschappelijke dingen verschijnt, en hoe dit door deze wordt opgeheven uit den natuurlijken mensch in den redelijken, en het redelijk ware wordt, in den Heer Goddelijk, en wel dat dit geschiedt door den invloed van de Goddelijke liefde in het Menschelijke, waaruit de aandoening van het ware voortkomt, waarin onschuld is. Door zulk een invloed werden de wetenschappelijke dingen, die in den natuurlijken mensch zijn, verlicht, en kwamen de waarheden voor den dag, die in het redelijke moesten worden opgeheven en aldaar verbonden worden met het Goede der Goddelijke liefde. Deze zelfde dingen worden in hetgeen volgt meer in bijzonderheden beschreven. Maar wie niet weet, dat alle dingen tot in bijzonderheden worden gerangschikt, ook in den natuurlijken mensch, door den invloed der liefde, en door dezen door den invloed der aandoening waarin onschuld is, kan niet dan een allerdonkerste voorstelling hebben, zooda eenige, van hetgeen hierboven en nu gezegd is.

3075. *Vers 15, 16. En het geschiedde, dat hij nauwelijks geëindigd had te spreken, en ziet, Rebekka kwam uit, welke aan Bethuël geboren was, den zoon van Milkah, de echtgenoot van Nachor, den broeder van Abraham, en zij had hare kruik op haren schouder. En het meisje was zeer goed van aanzien, eene maagd, en geen man had haar bekend; en zij ging af naar de fontein, en vulde hare kruik, en ging op.* En het geschiedde, dat hij nauwelijks geëindigd had te spreken, beteekent de uitwerking van den wil; en ziet, Rebekka kwam uit, beteekent de aandoening van het ware uit de leerstellige dingen; welke aan Bethuël geboren was, den zoon van Milkah, de echtgenoot van Nachor, den broeder van Abraham, beteekent den ganschen oorsprong van deze aandoening; en zij had hare kruik op haren schouder, beteekent opnemingen van het ware en de inspanning; en het meisje was zeer goed van aanzien, beteekent de schoonheid van de aandoening van het ware; eene maagd, en geen man had haar bekend, beteekent rein van al het valsche; en zij ging af naar de fontein, beteekent het Goddelijk Ware; en vulde hare kruik, beteekent de vaten der opneming; en ging op, beteekent de verheffing.

3076. Dat de woorden: “En het geschiedde, dat hij nauwelijks geëindigd had te spreken” de uitwerking van den wil beteekenen, blijkt uit hetgeen

onmiddellijk volgt, namelijk dat alle dingen tot in bijzonderheden zoo geschieden als hij bad, of vervuld werden zooals hij wilde; dat spreken willen beteekent, zie men in n. 2626, 3037.

3077. Dat de woorden: “en ziet, Rebekka kwam uit” de aandoening van het ware uit de leerstellige dingen beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware, dat verbonden moest worden met het Goddelijk Goede van het Redelijke; hier neemt zij, vooraleer zij verloofd was, de uitbeelding aan van de aandoening van het ware uit de leerstellige dingen, want hieruit komt het ware voort, aangezien het ware niet het ware is, wanneer het geen leven heeft, en zijn leven is de aandoening, die tot de liefde behoort. Dat Rebekka het Goddelijk Ware uitbeeldt, dat verbonden moest worden met het Goddelijk Goede van het Redelijke, blijkt uit elke bijzonderheid in dit hoofdstuk in den innerlijken zin, voorts hieruit, dat Jischak het Goddelijk Redelijke des Heeren uitbeeldt, n. 1893, 2066, 2083, 2630. Aldus beeldt Rebekka, die Jischak tot een echtgenoot werd, datgene in het redelijke uit, wat verbonden werd als een echtgenoot met den echtgenoot, en dat dit het Goddelijk Ware is, kan duidelijk zijn. Want Abraham beeldde op dezelfde wijze het Goddelijk Goede zelf uit, en Sarah zijne echtgenoot het Goddelijk Ware zelf, verbonden met het Goddelijk Goede (n. 1468, 1901, 2063, 2065, 2904); desgelijks Jischak en Rebekka, maar in het Goddelijk Menschelijke des Heeren, namelijk in Zijn Redelijke. In het algemeen wordt door den echtgenoot in het Woord het goede aangeduid, en door de echtgenoot zijn ware (n. 1468, 2517); ook is het wezen van alle huwelijk, dat is, de echtelijke liefde, uit het Goddelijk huwelijk van het goede en ware, en van het ware en goede in den Heer (n. 2508, 2618, 2728, 2729, 2803). Dat de aandoening van het ware uit de leerstellige dingen komt, is omdat gezegd wordt dat zij uitkwam, namelijk uit de stad; dat door de stad de leerstellige dingen worden aangeduid, zie men in n. 402, 2451; ook komen de waarheden uit de leerstellige dingen voort.

3078. Dat de woorden: “welke aan Bethuël geboren was, den zoon van Milkah, de echtgenoot van Nachor, den broeder van Abraham” den ganschen oorsprong van deze aandoening beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Bethuël, voorts van Milkah, en van Nachor, alsmede van Abraham. Wat elk in het bijzonder uitbeeldt, kan niet bevattelijk worden uitgelegd en getoond, omdat de eerste aandoening van het ware weliswaar haar oorsprong aan de Goddelijke dingen ontleent, door den Heer in den natuurlijken mensch verworven (n. 3019), maar toch waren moederlijke dingen daar aanwezig, die niet ineens gescheiden konden worden, en ook daaruit was er aandoening.

De hoedanigheid dezer aandoening in haar oorsprong wordt in den innerlijken zin daarmede beschreven, dat zij geboren was aan Bethuël, den zoon van Milkah, de echtgenoot van Nachor, den broeder van Abraham. Elke aandoening, hoewel enkelvoudig en als één ding verschijnende, bergt nochtans zoo ontelbare dingen in zich, dat zij nooit door eenige voorstelling bevat, nog minder beschreven kan worden; want in elke aandoening is het gansche leven des menschen, dat verworven is van zijn vroegste kindsheid af tot den leeftijd toe, waarin hij is wanneer hij in de aandoening is; ja zelfs zijn er nog meer dingen, namelijk die, welke hij overgeërfd heeft van vader en moeder, en van grootouders en overgrootouders, en door de geboorte aangenomen, want de aandoening is de gansche mensch zooals hij is. In het andere leven wordt het somtijds door het aan den dag treden van de aandoening zichtbaar vertoond, hoeveel van eigenliefde er in iemand is, en hoeveel van wereldliefde, en hoeveel van liefde tot beginselen, en van welken aard einddoel en nut is; voorts hoeveel van liefde tot het goede en ware, en van welken aard dat goede en ware is, alsmede hoe deze zijn geordend, namelijk verbonden, elkander benaderend of gescheiden, aldus voor hoeveel zij met de hemelsche orde in strijd zijn, of voor hoeveel zij daarmede samenstemmen; al deze dingen worden, als gezegd, door het aan den dag treden van de aandoening vertoond, omdat de aandoening de gansche mensch is. Dat dit zoo is, schijnt den mensch ongeloofelijk toe, maar toch is het waar.

3079. Dat de woorden: “en zij had hare kruik op haren schouder” de opnemingen van het ware en de inspanning beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de kruik, zijnde het wetenschappelijke, aldus de ontvanger van het ware, waarover n. 3068; en uit de beteekenis van den schouder, zijnde alle macht, dus de inspanning, waarover n. 1085. Dat de kruiken of waterkruiken, voorts de vaten in het algemeen in den innerlijken zin dingen beteekenen, die de plaats van ontvangers vervullen, zooals de wetenschappelijke dingen en erkentnissen in verhouding tot de waarheden, en de waarheden zelf in verhouding tot het goede, kan uit vele plaatsen in het Woord blijken. Door de vaten van den tempel en van het altaar werd ook niets anders aangeduid, en omdat zij deze dingen beteekenden, waren ze ook heilig; hun heiligheid kwam nergens anders vandaan. Dit was de reden, dat toen Belsazar met zijne grooten en zijne vrouwen wijn dronk uit de vaten van goud en zilver, die zijn vader Nebukadnezar uit den tempel van Jeruzalem weggevoerd had, en zij de goden van goud, zilver, koper, ijzer, hout en steen prezen, er een schrift aan den wand van zijn paleis verscheen (Dan. 5: 2 en vervolg). De vaten van goud en zilver staan voor de erkentnissen van het goede en ware, die ontwijfd waren,

want de Chaldeëen zijn diegenen, die in erkentnissen zijn, maar in zulke, die ontwijfd werden door de valscheden, die daarin zijn (n. 1368), zoodat de erkentnissen hen dienden om goden van goud en zilver te vereeren; want Belsazar wordt koning van Chaldea genoemd (aldaar vers 30). Dat de vaten de uiterlijke dingen van de geestelijke dingen beteekenen, blijkt ook duidelijk uit andere plaatsen in het Woord, zooals bij Jesaja: “Gelijk als de zonen Israëls de gave brengen in een *rein vat* ten huize van Jehovah” (66: 20), alwaar sprake is van het Rijk des Heeren. De gave in een rein vat is uitbeeldend voor den uiterlijken mensch ten opzichte van den innerlijken; die de gave brengt is de innerlijke mensch; het reine vat is de daarmede samenstemmende uiterlijke mensch, aldus de dingen, die in den uiterlijken mensch zijn, te weten de wetenschappelijke dingen, de erkentnissen en de leerstellige dingen. Bij Jeremia: “Het geschreeuw van Jeruzalem klimt op, en de voortreffelijken hebben hunne kleinen naar wateren gezonden; zij kwamen tot de kuilen, zij vonden geen wateren; zij kwamen met *hunne vaten ledig* weder; zij zijn beschaamd” (14: 2, 3); ledige vaten voor erkentnissen waarin geen waars is, en ook waarheden, waarin geen goeds is. Bij denzelfde: “Nebukadnezar, de koning van Babel, heeft mij opgegeten, hij heeft mij verward, hij heeft mij gesteld als een *ledig vat*” (51: 34); een ledig vat voor dergelijke dingen. Dat het Babel is, dat verwoest, zie men in n. 1327 aan het einde. Bij Mozes: “Gelijk de dalen worden zij geplant, als de tuinen aan de rivieren, *wateren zullen vloeien uit emmeren* en zijn zaad zal zijn tot vele wateren” (Num. 24: 6, 7); dit is de spreuk van Bileam aangaande Jakob en Israël; de wateren vloeien uit emmeren, wil zeggen, dat de waarheden uit de erkentnissen vloeien. In de gelijkenis van de tien maagden, waarvan er vijf “*olie in hare vaten* met hare lampen namen, de dwaze echter niet”(Matth. 25: 4), worden door de maagden de aandoeningen aangeduid. Dat de wijze olie in hare vaten namen, wil zeggen, dat het goede in de waarheden was, dus de naastenliefde in het geloof; dat olie het goede is, zie men in n. 886; de lampen staan voor de liefde.

3080. Dat de woorden: “En het meisje was zeer goed van aanzien” de schoonheid van de aandoening van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het meisje, zijnde de aandoening waarin onschuld is, waarover n. 3067. Dat “zeer goed van aanzien” de schoonheid beteekent (hier van de aandoening van het ware, omdat er gezegd wordt “het meisje”) komt, omdat alle schoonheid uit het goede voortkomt, waarin onschuld is. Het goede zelf, wanneer het uit den innerlijken mensch in den uiterlijken vloeit, maakt het schoone; al het menschelijk schoone komt daaruit voort. Dit kan ook hieruit blijken, dat niemand wordt aangedaan door het gelaat van een

ander, maar door de aandoening, die van het gelaat afstraalt; en dat zij, die in het goede zijn, worden aangedaan door de aandoening van het goede, die daar is, en voor zooveel als er onschuld in het goede is. Aldus is het het geestelijke in het natuurlijke, dat aandoet, echter niet het natuurlijke zonder het geestelijke; op een dergelijke wijze worden zij, die in het goede zijn, door kleine kinderen aangedaan, die hun in die mate schoon verschijnen als er onschuld der naastenliefde is in gelaat, gebaar en spraak. Dat het de goedheid en de naastenliefde is, die het schoon vormt en maakt, zie men in n. 553. Vandaar nu komt het, dat de woorden “het meisje was zeer goed van aanzien” de schoonheid beteekenen van de aandoening van het ware, waarin het goede is.

3081. Dat de woorden: “eene maagd, en geen man hard haar bekend” beteekenen, rein van al het valsche, blijkt uit de beteekenis van de maagd. In het Woord wordt hier en daar van de maagd gesproken, en aldaar wordt door de maagd het Rijk des Heeren aangeduid, voorts ook de Kerk, en vandaar een ieder, die een Rijk des Heeren is, of die eene Kerk is, en zulks vanwege de echtelijke liefde, die in kuische maagden is. In den geestelijken zin is de echtelijke liefde de aandoening van het goede in het ware, en de aandoening van het ware door het goede, uit welke aandoeningen, als het ware tot een huwelijk verbonden, de echtelijke liefde voortkomt; men zie n. 2508, 2618, 2727, 2728, 2729. En omdat dit, als gezegd, in een maagd gezien wordt, wordt het Rijk des Heeren, hetwelk ook met een huwelijk wordt vergeleken, en een huwelijk wordt genoemd, maagd genoemd. Dat de woorden: “geen man had haar bekend” beteekenen, rein van al het valsche, komt omdat door den man in het Woord niet alleen het redelijk ware wordt aangeduid, maar ook in den tegenovergestelden zin het valsche; men zie n. 265, 749, 1007; aldus is “door een man bekend worden” met het valsche besmet worden, en “door geen man bekend worden” rein zijn van het valsche; onder den man wordt hier niet een man van een huwelijk verstaan. Dat door de maagd in het Woord diegenen worden aangeduid, die in het Rijk des Heeren zijn, of, wat hetzelfde is, diegenen in wie het Rijk des Heeren is, blijkt bij Johannes: “Dezen zijn het, die met vrouwen niet bevekt zijn, *want zij zijn maagden*; dezen zijn het, die het Lam volgen, waar het ook henegaat, want zij zijn onbevekt voor den troon van God” (Openb. 14: 4, 5); duidelijk worden diegenen maagden genoemd, die het Lam volgen, dat is, die in het Rijk des Heeren zijn, en gezegd, dat zij onbevekt zijn. In den eigenlijken zin zijn diegenen maagden, die in de liefde tot den Heer zijn, dat is, de hemelschen, dus diegenen, die in de aandoening van het goede zijn. Ook worden diegenen maagden genoemd,

die in de liefde jegens den naaste zijn, dat is, de geestelijken, dus diegenen, die in de aandoening van het ware zijn, zooals uit plaatsen in het Woord kan blijken; bij Jesaja: “*De maagd, de dochter van Zion heeft u veracht, heeft u bespot, de dochter van Jeruzalem heeft het hoofd achter u geschud*” (37: 22); dit is gericht tegen den koning van Aschur; de maagd, de dochter van Zion staat voor de hemelsche Kerk; de dochter van Jeruzalem voor de geestelijke Kerk. Bij Jeremia: “Ik zal u weder bouwen, en *gij zult gebouwd worden, o maagd Israëls*; gij zult weder versierd zijn met uwe trommelen, en uitgaan met den rei der spelenden; hunne ziel zal zijn als een gewaterde tuin, en zij zullen voortaan niet meer treurig zijn; dan *zal zich de maagd verblijden in den rei*, en de jongelingen en ouden te zamen” (31: 4, 12, 13); de maagd Israëls staat voor de geestelijke Kerk; de aandoening van het ware uit het goede bij haar wordt hier als elders beschreven door trommelen en reien. Bij denzelfde: “De wegen Zions treuren, hare priesters zuchten; *hare maagden zijn bedroefd*. De Heer heeft de wijnpers getreden voor de *maagd, de dochter van Jehudah*. Ziet mijne smart; *mijne maagden* en mijne jongelingen zijn in de gevangenis gegaan” (Klaagl. 1: 4, 15, 18); maagden voor de aandoeningen van het goede en ware. Elders bij denzelfde: “De vrouwen te Zion werden verkracht, de *maagden* in de steden van Jehudah” (5: 11); de maagden voor de aandoeningen van het goede. Bij Amos: “Zij zullen omloopen om het Woord van Jehovah te zoeken, en zullen het niet vinden; te dien dage zullen de *schoone maagden* en de jongelingen van dorst versmachten” (8: 12, 13); de schoone maagden voor de aandoeningen van het ware, de jongelingen voor de waarheden, of, wat hetzelfde is, voor hen die daarin zijn, van wie gezegd wordt, dat zij omloopen zullen om het Woord van Jehovah te zoeken, en het niet zullen vinden, dus dat zij van dorst zullen versmachten. Bij Zacharia: “Jehovah, hun God, zal ze te dien dage behouden, als de kudde Zijns volks, want hoe groot is Zijne goedheid, en hoe groot is Zijne schoonheid; het koren zal de jongelingen, en de most *zal de maagden doen uitspruiten*” (9: 16, 17); de jongelingen staan voor de waarheden, de maagden voor de aandoeningen. Bij David: “Des Konings dochter is geheel verheerlijkt van binnen; hare kleeding is van gouden borduursel; in stiksel is zij tot den Koning geleid, *de maagden*, achter haar, hare vriendinnen, zijn tot U geleid” (Psalm 45: 14, 15); des Konings dochter staat voor het geestelijk Rijk des Heeren; de maagden achter haar, hare vriendinnen, voor de aandoeningen van het ware. Bij denzelfde: “O God, zij hebben Uwe gangen gezien, de gangen mijns Gods in het heiligdom. De zangers gingen voor, de harpspelers achter, *in het midden van de trommelende jonkvrouwen*” (Psalm 68: 25, 26); de trommelende jonkvrouwen staan eveneens voor de

aandoeningen van het ware; de jonkvrouwen worden onderscheiden van de maagden wat de onschuld betreft. Maagden worden zij genoemd vanwege de echtelijke liefde, dus zij, die in de onschuld zijn, want de echtelijke liefde is de onschuld zelve; men zie n. 2736. Daarom wordt bij Johannes in de aangehaalde plaats gezegd, dat zij het Lam volgen waar het ook henegaat, want onder het Lam wordt de Heer verstaan ten aanzien van de onschuld; en allen, die in den Hemel zijn, worden maagden genoemd vanwege de onschuld, die in het goede van hen is. Overeenkomstig de hoeveelheid en hoedanigheid van de onschuld in het goede, volgen zij het Lam.

3082. Dat de woorden: “en zij ging af naar de fontein” het Goddelijk Ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de fontein, zijnde het Goddelijk Ware, waarover n. 2702, 3065.

3083. Dat de woorden: “en vulde hare kruik” de vaten der opneming beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de kruik, welke, omdat zij een ontvangend vat voor water is, in den innerlijken zin een ontvanger is van de erkentissen van het ware, voorts van het ware zelf, dat door het water wordt aangeduid; dat het water in den innerlijken zin de erkentissen is, voorts het ware, zie men in n. 28, 680, 2702, 3058.

3084. Dat de woorden: “en ging op” de verheffing beteekenen, blijkt uit de beteekenis van opgaan, zijnde verheven worden. “Verheven worden” wordt gezegd van het overgaan van het lagere tot het hoogere, en omdat het dit is, van het overgaan van het meer uiterlijke tot het meer innerlijke, want het is hetzelfde; want wat lager en hooger is in menschelijke voorstelling, is uiterlijker en innerlijker in engelenvoorstelling; zooals de Hemel, die den mensch als hooger verschijnt, maar voor de Engelen innerlijker is; en zooals het natuurlijke bij den mensch; dit is uiterlijker ten opzichte van zijn geestelijke, en dit wederom uiterlijker ten opzichte van het hemelsche; of, wat hetzelfde is, het wetenschappelijke, dat tot den natuurlijke mensch behoort, is uiterlijker ten opzichte van het ware, en het ware is uiterlijker ten opzichte van het goede; vandaar dan ook, dat het wetenschappelijke ten opzichte van het ware een sluier, alsmede een kleed wordt genoemd, en desgelijks het ware ten opzichte van het goede. Vandaar komt het, dat er gesproken wordt van opgaan naar Jeruzalem, maar afgaan van Jeruzalem, voorts van Jeruzalem naar Zion, en van Zion naar Jeruzalem, want door hetgeen rondom Jeruzalem is, worden de uiterlijker dingen der Kerk aangeduid, door Jeruzalem echter de innerlijker dingen, en door Zion de binnenste. Daar hier in den innerlijken zin het eerste der verheffing van het ware uit den natuurlijke mensch tot den redelijken beschreven wordt, daarom wordt hier eerst gezegd, dat de

aandoening van het ware, door Rebekka uitgebeeld, afgang naar de fontein, en terstond daarop, dat zij opging; want, als eerder in n. 3074 gezegd, de Goddelijke liefde vloeit in de aandoening van het goede, en vandaar in de aandoening van het ware, en maakt levend en verlicht de dingen, die in den natuurlijken mensch zijn, en stelt ze dan in orde; dit wordt aangeduid door afgaan. Hierdoor worden de waarheden uit den natuurlijken mensch opgeheven in den redelijken, en verbonden met het goede aldaar; dit wordt aangeduid door opgaan.

3085. In deze beide verzen wordt de aandoening van het ware beschreven ten aanzien van den oorsprong, ten aanzien van de hoedanigheid, en ten aanzien van het eerste der inwijding. Ten aanzien van den *oorsprong* hiermede, dat Rebekka uitkwam, welke aan Bethuël geboren was, den zoon van Milkah, de echtgenoot van Nachor, den broeder van Abraham, waardoor alle oorsprong dezer aandoening in den innerlijken zin wordt aangegeven (men zie n. 3077, 3078). Ten aanzien van de *hoedanigheid* daarmede, dat zij hare kruik op haren schouder had, en dat het meisje zeer goed van aanzien was, en dat hiermede de hoedanigheid werd beschreven, zie men in n. 3079, 3080, 3081. Ten aanzien van het *eerste der inwijding* daarmede, dat zij afgang naar de fontein, en hare kruik vulde, en opging, zooals men zien kan in n. 3082, 3083, 3084. Maar het is met deze dingen, als boven gezegd, zoo gesteld, dat zij niet alleen het gewone, maar ook het meer ontwikkeld menschelijke begrip te boven gaan, want de dingen, die in den innerlijken zin in dit hoofdstuk en in sommige volgende besloten liggen, zijn van dien aard. De reden hiervan is deze, dat het nauwelijks in iemands gemoed opkomt, dat er een voortdurende Goddelijke invloed is door den innerlijken mensch in den uiterlijken, dat is, een invloed van hemelsche en geestelijke dingen door den redelijken mensch in den natuurlijken, of, wat hetzelfde is, in de natuurlijke dingen, die tot den uiterlijken mensch behooren; en dat door dezen invloed voortdurend waarheden uit den natuurlijken mensch worden opgeroepen, opgeheven en ingeplant in het goede, dat in het redelijke is. Daar het zelfs niet eens bekend is, dat zulks geschiedt, hoe zou dan deze gansche voortgang bekend kunnen zijn, en op welke wijze hij plaats vindt, welke voortgang van zoo groote wijsheid is, omdat hij uit het Goddelijke is, dat het nooit, nog voor geen tienduizendste deel doorkomt kan worden; de dingen die men zien kan, zijn slechts de meest algemeene. En omdat het derhalve hiermede aldus gesteld is, verwondere zich niemand, dat de dingen, die hier in den innerlijken zin besloten liggen, niet bevattelijk beschreven kunnen worden, en dat de dingen, die beschreven worden, de bevatting te boven gaan; want

zij handelen over dezen voortgang en beschrijven hem; en bovendien is de innerlijke zin voornamelijk voor de Engelen, ter wille hiervan, dat er door middel van het Woord verbinding zij tusschen den Hemel en den mensch, en deze dingen worden door hen onder de verrukkelijke dingen gerekend, want de hemelsche spijs is niets anders dan al hetgeen tot het inzicht en de wijsheid behoort, en voor hen is al wat over den Heer handelt, het zalige van wijsheid en inzicht.

3086. Om eenige voorstelling, zij het een hoogst algemeene, te kunnen hebben omtrent de dingen, die hier in den innerlijken zin besloten liggen, moet men weten, dat in dit gansche hoofdstuk gehandeld wordt over het Goddelijk Ware, dat verbonden moest worden met het Goddelijk Goede, namelijk, dat het Goddelijk Goede invloede in den natuurlijken mensch, dat is, in de wetenschappelijke dingen, de erkentissen en de leerstellige dingen aldaar, want deze behooren tot den natuurlijken mensch, voor zoover zij in zijn geheugen zijn; en dat het door dezen invloed alle dingen daarin verlichtte, levend maakte en in orde stelde; want alle licht, leven en orde in den natuurlijken mensch komt door den invloed uit het Goddelijke, zooals een ieder, die er aandacht aan schenkt, bekend kan zijn. Door middel van dezen invloed ontstaat de aandoening; eerst de algemeene aandoening van het ware, over welke aandoening in deze beide verzen gehandeld wordt, ten aanzien van haar oorsprong (n. 3077, 3078), ten aanzien van haar hoedanigheid (n. 3079, 3080, 3081), ten aanzien van het eerste der inwijding (n. 3082, 3083, 3084). Maar in de verzen, die nu onmiddellijk volgen, wordt in den innerlijken zin deze voortgang verder beschreven, namelijk het onderzoek van dit ware, voorts de scheiding van de moederlijke dingen, welke daaraan aanvankelijk waren toegevoegd, en zoo voort. Doch ik weet, dat deze dingen te diepe verborgenheden zijn, om in het begrip te vallen, en zulks omdat zij, als gezegd, onbekend zijn. Maar aangezien de innerlijke zin ze beschrijft, en zulks ten aanzien van alle omstandigheden, kan het niet anders of zij moeten verklaard worden, hoezeer zij ook als boven het begrip verschijnen. Ten minste kan hieruit worden gezien, hoeveel verborgenheden in den innerlijken zin des Woords besloten liggen; voorts dat de verborgenheden van dien aard zijn, dat zij nauwelijks verschijnen in het licht van de wereld, waarin de mensch is, zoolang hij in het lichaam leeft, maar dat zij steeds klaarblijkelijk en helderder verschijnen, naarmate hij van het licht van de wereld komt in het licht des Hemels, waarin hij na den dood komt, dus in het licht, waarin de zalige en gelukkige zielen, dat is, de Engelen, zijn.

3087. Vers 17, 18, 19, 20. *En de knecht liep haar tegemoet, en hij zeide: Laat mij, ik bid u, een weinig waters uit uwe kruik slurpen. En zij zeide: Drink, mijn heer; en zij haastte zich, en liet hare kruik neder op hare hand, en zij liet hem uitdrinken. En zij had voleindigd hem te laten uitdrinken, en zij zeide: Ik zal ook voor uwe kemelen putten, totdat zij voleindigd hebben te drinken. En zij haastte zich, en ledigde hare kruik in den drinkbak, en zij liep weder naar den put om te putten, en zij putte voor al zijne kemelen.* De knecht liep haar te gemoet, en hij zeide, beteekent het onderzoek door het Goddelijk Goede; laat mij, ik bid u, een weinig waters uit uwe kruik slurpen, beteekent, of van daar iets waars verbonden kon worden; en zij zeide: Drink, mijn heer, beteekent het wederkeeringe; en zij haastte zich, en liet hare kruik neder op hare hand, beteekent de onderwerping naar vermogen van de ontvangende vaten; en zij liet hem uitdrinken, beteekent de inwijding; en zij had voleindigd hem te laten uitdrinken, beteekent het achtereenvolgende; en zij zeide: Ik zal ook voor uwe kemelen putten, totdat zij voleindigd hebben te drinken, beteekent het wederkeeringe ten aanzien van de verlichting van alle wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch; en zij haastte zich, en ledigde hare kruik in den drinkbak, beteekent de scheiding van de aandoening van het ware, welke werd ingewijd in het Goddelijk Goede; en zij liep weder naar den put, beteekent de lagere aandoening van het ware; en zij putte voor al zijne kemelen, beteekent, waardoor de algemeene wetenschappelijke dingen werden verlicht.

3088. Dat de woorden: “De knecht liep haar te gemoet, en hij zeide” het onderzoek door het Goddelijk Goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van haar te gemoet loopen, zijnde onderzoeken of het zoo gesteld was als hij in zijn hart gesproken had (de innerlijke zin schrijft zulks voor); voorts uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover herhaaldelijk eerder; dus ook onderzoeken. Dat het van het Goddelijk Goede uitging, komt omdat de knecht hier handelt in de plaats van zijn heer, namelijk van Abraham, alsmede van Jischak; want hij, die uitgezonden wordt, neemt de persoon van den uitzendende aan, zooals meermalen in het Woord, gelijk aangaande de Engelen wordt gelezen, dat zij eerst als Engelen worden vermeld, en daarna Jehovah genoemd, zooals de Engel die aan Mozes verscheen in den braambosch (Exod. 3: 2, 4 en vervolg) en die aan Gideon verscheen (Richt. 6: 11, 12, 14). Dit is ook de reden, waarom Rebekka in het volgende vers tot hem zegt: Mijn heer.

3089. Dat de woorden: “laat mij, ik bid u, een weinig waters uit uwe kruik slurpen” beteekenen, of van daar iets waars verbonden kon worden, blijkt uit

de beteekenis van slurpen, zijnde iets dergelijks als drinken, maar verkleind, omdat onderzoek gedaan moet worden. Dat drinken innerlijk gewaarworden is, zie men in n. 3069. In den innerlijken zin is drinken ook medegedeeld en verbonden worden, en heeft betrekking op het geestelijke, zooals eten, dat betrekking heeft op het hemelsche (n. 2187, 2342); en uit de beteekenis van het water, zijnde het ware, waarover n. 680, 739, 2702. Daarom beteekenen hier de woorden: “laat mij, ik bid u, een weinig waters uit uwe kruik slurpen” het onderzoek, of van daar iets waars verbonden kon worden. De kruik is de ontvanger, waarin en waaruit het ware is (n. 3068, 3079). Dat er een onderzoek werd ingesteld, komt omdat de eerste aandoening van het ware ook iets uit het moederlijke met zich mededroeg, dat gescheiden moest worden (n. 3040, 3078). Bij den mensch, die wederverwekt moet worden, is het zoo gesteld, dat zijn eerste aandoening van het ware in hooge mate onrein is, want er bevindt zich daarin een aandoening van nutbetrachting en een einddoel ter wille van zichzelf, ter wille van de wereld, terwille van heerlijkheid in den Hemel, en dergelijke dingen, welke op zichzelf gericht zijn, echter niet op het algemeene welzijn, het Rijk des Heeren, nog minder op den Heer. Zulk een aandoening kan niet anders dan voorafgaan; nochtans wordt zij geleidelijk door den Heer gereinigd, zoodat ten slotte de boosheden en valscheden verwijderd en als het ware naar den omtrek geworpen worden; zij waren evenwel van dienst als middelen.

3090. Dat de woorden: “en zij zeide: Drink, mijn heer” het wederkeerige beteekenen, blijkt uit de toestemming of instemming. Wat het wederkeerige van het ware is, wanneer het verbonden moet worden met het goede, blijkt uit de huwelijken. Want het huwelijk komt daaruit voort, dat er beiderzijds instemming is. Dit ontleent zijn oorsprong aan het huwelijk van het goede en het ware; aan de zijde van het goede is de wil, en aan de zijde van het ware is de instemming, vandaar verbinding. Hoewel dit bij den mensch niet aan den dag treedt, wanneer hij wordt wederverwekt, dat is, wanneer hij in het hemelsch huwelijk binnentreedt, vindt zulks toch plaats. Dit komt nog duidelijker hierin uit, dat wanneer de mensch wordt wederverwekt, er iets als een huwelijk plaats vindt tusschen wil en verstand; het goede behoort tot den wil, het ware tot het verstand; daarom stichtten de Ouden een huwelijk tusschen wil en verstand, en tusschen de afzonderlijke dingen, die tot den wil en het verstand behooren (n. 54, 55).

3091. Dat de woorden: “en zij haastte zich, en liet hare kruik neder op hare hand” de onderwerping naar vermogen van de ontvangende vaten beteekenen, blijkt uit de beteekenis van nederlaten, zijnde de onderwerping;

uit de beteekenis van de kruik, zijnde het ontvangende vat, waarover n. 3068, 3079; en uit de beteekenis van de hand, zijnde de macht, waarover n. 878. De onderwerping naar vermogen der ontvangende vaten, wil zeggen, dat de leerstellige dingen, de erkentissen en de wetenschappelijke dingen, die de ontvangende vaten zijn (n. 3068, 3079), zich aanpassen. Er is een keten van onderschikking, dus van aanpassing, bijgevolg van onderwerping, uitgaande van het Eerste des levens, of den Heer. Daar de dingen, die in een lagere plaats zijn, de hoogere moeten dienen, moeten zij in onderworpenheid zijn; zonder hun onderwerping is geen verbinding mogelijk. De macht, waarvan hier sprake is, komt uit het ware voort; dit onderwerpt de dingen, die beneden zijn. In het Woord wordt de macht voornamelijk toegeschreven aan het ware, en daarom hebben de handen, de armen, alsmede de schouders, waardoor in den innerlijken zin de vermogens worden aangeduid, betrekking op het ware (n. 878, 1085). En de macht zelf, die van het ware schijnt uit te gaan, gaat van het goede uit door middel van het ware.

3092. Dat de woorden: “en zij liet hem uitdrinken” de inwijding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van uitdrinken, dat bijna hetzelfde is als drinken, maar uitdrinken sluit hier meer werkzaamheid in van de zijde van hem, die drinkt. Dat drinken ontvangen is, en ook verbonden worden, zie men in n. 3069, 3089; dus is laten uitdrinken gelegenheid geven om te ontvangen, zijnde het eerste der inwijding.

3093. Dat de woorden: “en zij had voleindigd hem te laten uitdrinken” het achtereenvolgende, namelijk van de inwijding beteekenen, blijkt hieruit dat zij had voleindigd of voleindigen het einde van eene handeling, die voorafgaat, insluit, en het begin van de handeling, die volgt, aldus het achtereenvolgende; en uit de beteekenis van laten uitdrinken, zijnde ingewijd worden, waarover vlak hierboven n. 3092.

3094. Dat de woorden: “en zij zeide: Ik zal ook voor uwe kemelen putten, totdat zij voleindigd hebben te drinken” het wederkeerige beteekenen ten aanzien van de verlichting van alle wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch blijkt uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeene wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch, waarover n. 3048, 3071; en uit de beteekenis van putten, namelijk van water putten, zijnde onderwijzen, en ook verlichten, waarover n. 3058, 3071. Het blijkt duidelijk, dat dit het wederkeerige is, want zij zegt, dat zij het zou doen, en zij deed het ook, namelijk water putten voor de kemelen. De verlichting, waarover hier gehandeld wordt, komt van de zijde van het ware, ofschoon door het goede door middel van het ware. Met de verlichting van de wetenschappelijke dingen in

den natuurlijken mensch is het aldus gesteld, dat alle verlichting uit het goede voortkomt; want het goede, dat tot de liefde behoort, is vergelijkenderwijze als de vlam der zon, waaruit warmte en licht voortkomt; maar het ware is als het voorwerp, waardoorheen de vlam schijnt; vandaar is er door het licht verlichting; maar zoo als het licht daarvandaan is, zoo is de verlichting. Er is niets anders dat het goede opneemt, dan het ware, maar zooals het ware is, is de opneming, en de daaruit voortvloeiende verlichting. Wanneer er derhalve verlichting is door middel van het ware, schijnt de verlichting door het ware te komen, alsof het van het ware was, terwijl het van het goede is, dat aldus door het ware heenschijnt. Ook dringt de verlichting van het goede door middel van het ware verder door, en doet dieper aan, en brengt een lagere aandoening van het ware voort, waarover aanstonds. Het licht des Hemels is uit het Goddelijk Goede des Heeren door middel van Zijn Goddelijk Ware; en omdat het door middel van het Goddelijk Ware in Zijn Menschelijke is, dringt het niet alleen tot de hemelschen door, maar ook tot de geestelijken, en verlicht allen, die in den Hemel zijn, met wijsheid en inzicht; en omdat dit de bron van wijsheid en inzicht is, wordt in den innerlijken zin des Woords zooveel gehandeld over het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware in het Menschelijke des Heeren; hier ter plaatse over de eerste verlichting van het ware door het goede, en van het goede door middel van het ware.

3095. Dat de woorden; “en zij haastte zich, en ledigde hare kruik in den drinkbak”, de scheiding beteekenen van de aandoening van het ware, welke werd ingewijd in het Goddelijk Goede, blijkt uit de beteekenis van de kruik ledigen, zijnde het ware scheiden, want door de kruik als inhoudend vat, wordt niet alleen het wetenschappelijke aangeduid, waarin het ware is, maar ook het ware, waarin het goede is; men zie n. 3068, 3079; en hier is zij, omdat er gehandeld wordt over de inwijding, het ware dat ingewijd werd in het Goddelijk Goede. En aangezien het ware zelf nooit met het goede verbonden kan worden, dan door zijn aandoening (n. 3024 aan het begin, 3066) — want in de aandoening is het leven, waardoor er verbinding is — is het hier de aandoening van het ware, die bedoeld wordt. Voorts uit de beteekenis van den drinkbak of den waterbak, zijnde het goede van het ware, want het water in den drinkbak beteekent het ware (n. 739, 2702), en de drinkbak zelf beteekent hetzelfde als het hout, namelijk het goede (n. 2784, 2812). Het goede van het ware is datgene, wat voortgebracht wordt door het goede door middel van het ware, en is als het nakroost, geboren uit het ware als door een moeder, en door het goede als door een vader. Al het echte goede, dat in den natuurlijken mensch is, komt daarvandaan, of uit het huwelijk van het goede en ware

in het redelijke. Dit goede is het hetwelk het goede van het ware genoemd wordt, en in het Woord wordt aangeduid door drinkbak of waterbak.

3096. Dat de woorden: “en zij liep weder naar den put” de lagere aandoening van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den put, zijnde het ware, waarover n. 2702, maar het ware, dat lager is. En omdat hier gehandeld wordt over de inwijding van het ware, wordt de lagere aandoening van het ware aangeduid, zooals hierboven in n. 3094 is gezegd. Het verschil in beteekenis tusschen fontein en put in den innerlijken zin zie men in de aangehaalde plaats, namelijk dat fontein wordt gezegd wanneer van een reiner en wanneer van een hooger ware sprake is, maar put, wanneer van een niet zoo rein en wanneer van een lager ware sprake is, zooals ook in dit hoofdstuk, waarin nu eens fontein, dan weer put gezegd wordt. Het natuurlijk ware is een lager ware, en de aandoening van het natuurlijk ware is een lagere aandoening van het ware; door deze aandoening worden het allereerst de algemeene wetenschappelijke dingen verlicht, en dat deze verlichting verder doordringt en dieper aandoet, zie men in n. 3094.

3097. Dat de woorden: “en zij putte voor al zijne kemelen” beteekenen, waardoor de algemeene wetenschappelijke dingen werden verlicht, blijkt uit de beteekenis van putten, zijnde onderrichten, voorts verlichten, waarover n. 3058, 3071; en uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeene wetenschappelijke dingen, waarover n. 3048.

3098. De dingen, die van n. 3088 tot hier toe in den innerlijken zin besloten liggen, zijn ook van dien aard, dat zij niet gevat kunnen worden dan alleen door hen, die onderricht zijn aangaande de innerlijke dingen van den mensch, en die in de waarheden zijn, want door de waarheden en overeenkomstig de waarheden is de verlichting. Er wordt gehandeld over de eerste inwijding van het ware in het goede; want, als gezegd, het goede zelf vloeit door het redelijke in het natuurlijke, dus langs een innerlijken weg, en verlicht de dingen, die daarin zijn; het ware zelf vloeit echter in het natuurlijke door het zinnelijke, vooral door dat van gehoor en gezicht, dus langs uiterlijken weg. Het ontstaan van het ware is hieruit, hetgeen ook een ieder bekend kan zijn, wanneer hij nadenkt. Maar de verbinding van het goede en ware is niet daar, maar in het redelijke; daarom wordt het ware van daaruit opgeroepen, dus uit de natuurlijke sfeer in de geestelijke, want het ware, dat met het goede verbonden moet worden, is geestelijk. Hoe het met het ware gesteld is, dat eerst van daaruit wordt opgeroepen, daarover wordt in deze verzen van n. 3087 tot 3097 gehandeld.

3099. Vers 21, 22. *En de man verbaasde zich over haar, zich inhoudende, om te weten, of Jehovah zijnen weg voorspoedig had gemaakt, of niet. En het geschiedde, als de kemelen voleindigd hadden te drinken, en de man nam eene gouden spang, welker gewicht was een halve sikkel, en twee armringen op hare handen, tien van goud hun gewicht.* De man verbaasde zich over haar, zich inhoudende, beteekent den staat der innerlijke gewaarwording ten aanzien dezer dingen; om te weten of Jehovah zijnen weg voorspoedig had gemaakt, of niet, beteekent aangaande het Goddelijk Ware, wat het was; en het geschiedde, als de kemelen voleindigd hadden te drinken, beteekent de erkenning door de verlichting in de algemeene wetenschappelijke dingen; en de man nam eene gouden spang, beteekent het Goddelijk Goede; welker gewicht was een halve sikkel, beteekent zooveel als noodig ter inwijding; en twee armringen, beteekent het Goddelijk Ware; op hare handen, beteekent de macht van de aandoening van het ware; tien van goud hun gewicht, beteekent het volledige ter inwijding.

3100. Dat de woorden: “De man verbaasde zich over haar, zich inhoudende” den staat der innerlijke gewaarwording ten aanzien dezer dingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zich verbazen en zich inhouden, toen hij zag, dat de dingen, welke hij in zijn hart gesproken had, uitkwamen — zijnde iets van erkenning en tevens iets van afwachting, of het niet zoo was; want hij verbaasde zich, omdat hij erkende, dat het zoo geschiedde, en hij hield zich in, omdat hij afwachtte, of het niet zoo was; dit is de staat der innerlijke gewaarwording, die wordt aangeduid.

3101. Dat de woorden: “om te weten of Jehovah zijnen weg voorspoedig had gemaakt, of niet” beteekenen, aangaande het Goddelijk Ware, wat het was, blijkt uit de beteekenis van den weg, zijnde het ware, waarover n. 627, 2333; dat het Goddelijk was, wordt daarmede aangeduid, dat gezegd wordt: “of Jehovah voorspoedig had gemaakt,” hetgeen hetzelfde is als de vraag of het uit Jehovah was, of uit het Goddelijke, aldus wat voor waars het was; want de waarheden, die uit den natuurlijken mensch in den redelijken worden opgeroepen, worden niet alle opgenomen, maar alleen die, welke samenstemmen met het goede aldaar, en aldus door inzaaiing en inlassching daarmede één uitmaken. De overige worden, hoewel zij als waarheden verschenen vooraleer zij verheven werden, nochtans niet opgenomen, omdat zij niet erkend worden. Het is het goede, dat zijn ware erkent, en het is het ware, dat zijn goede erkent. Dat erkend werd, welk ware het was, en dat het dus werd opgenomen, blijkt ook duidelijk uit hetgeen nu volgt.

3102. Dat de woorden: “en het geschiedde, als de kemelen voleindigd hadden te drinken” de erkenning beteekenen door de verlichting in de algemeene wetenschappelijke dingen, blijkt hieruit, dat de twee uitdrukkingen “het geschiedde” en “voleindigd hadden” het achtereenvolgende beteekenen, en het einde insluiten der handeling, die voorafgaat, en het begin der handeling, die volgt, waarover boven n. 3093, dus hier de erkenning, zooals vlak hierboven werd aangetoond. Uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeene wetenschappelijke dingen, waarover n. 3048, 3071; en uit de beteekenis van drinken, zijnde hier hetzelfde als wateren putten (zooals boven n. 3097), en ook uitdrinken (zooals boven n. 3058, 3071), namelijk verlicht worden. Hieruit blijkt duidelijk, dat door deze woorden: “en het geschiedde, als de kemelen voleindigd hadden te drinken” de erkenning wordt aangeduid, namelijk van het Goddelijk Ware door de verlichting in de algemeene wetenschappelijke dingen. Het is hiermede aldus gesteld: van elk ware, dat uit den natuurlijken mensch, dat is, uit de wetenschappelijke dingen, of uit de erkentissen en de leerstellige dingen, want deze behooren tot den natuurlijken mensch, in den redelijken mensch wordt opgeheven en daar opgenomen, moet eerst erkend worden, welk ware het is, en of het al dan niet met het goede aldaar samenstemt. Wanneer het samenstemt, wordt het opgenomen, en wanneer het niet samenstemt, wordt het verworpen. Er zijn verschillende schijnbare waarheden in een enkele groep, maar alleen die worden verbonden, die het goede aldaar erkennen, en die dus elkander wederkeerig liefhebben. Opdat men echter erkennen kan, dat zij van dien aard zijn, moet er verlichting zijn in den natuurlijken mensch, waardoor alle dingen aldaar tot in bijzonderheden met éénen blik overzien kunnen worden, en er dus een keuze kan zijn. Deze verlichting in den natuurlijken mensch komt uit het goede voort, maar nochtans door middel van het ware, men zie n. 3094. Het is deze verlichting, die daarmede wordt aangeduid, dat Rebekka voor de kemelen putte, hen drenkte of hun te drinken gaf.

3103. Dat de woorden: “en de man nam eene gouden spang” het Goddelijk Goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de gouden spang, zijnde het goede, en daar hier in den innerlijken zin over den Heer gehandeld wordt, het Goddelijk Goede; en omdat dit uit het Redelijke is, wordt gezegd “de man”; dat de man het redelijke is, zie men in n. 265, 749, 1007. In de oude tijden, toen de eerediensten in de Kerken van uitbeeldenden aard waren, en zij wisten, wat zij beteekenden, was het, wanneer daarin huwelijken werden aangegaan, gebruik om de bruid een gouden spang en armingen te geven, daar de Kerk door de bruid werd uitgebeeld, het goede van haar door de spang, en het

ware door de armringen; en omdat het bekend was, dat de echtelijke liefde, welke de bruid en de echtgenote had, uit het huwelijk van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware des Heeren nederdaalde (n. 2508, 2618, 2727, 2728, 2729), werd de gouden spang op den neus gelegd, zooals ook duidelijk blijkt uit hetgeen volgt, waar gezegd wordt, dat hij de spang op haren neus legde (vers 47), omdat de neus het leven van het goede beteekent, vanwege de ademhaling, die daar plaats vindt, die in den innerlijken zin het leven is, en ook vanwege den reuk, die het aangename der liefde is, waaraan het goede toebehoort (n. 96, 97). Dat de spang het huwelijksteeken ten aanzien van het goede was, blijkt ook uit andere plaatsen in het Woord, zooals bij Ezechiël: “Ik versierde u met sieraad, en deed *armringen op uwe handen*, en eene keten op uwe keel, en Ik deed eene *spang op uw en neus*” (16: 11, 12), alwaar van de Oude Kerk sprake is, die hier Jeruzalem wordt genoemd, die beschreven wordt als een bruid, aan wie armringen, een keten en een spang werd gegeven; de armringen op de handen waren een uitbeeldend teeken van het ware, en de spang op den neus een uitbeeldend teeken van het goede. Bij Jesaja: “Daarom dat de dochters van Zion zich verheffen, zal de Heer hare kruin kaal maken, en wegnemen de ringen en de *neusspangen*, de wisselkleederen, de manteltjes” (3: 16, 17, 21, 22); de dochters van Zion, die zich verheffen, staan voor de aandoeningen van het booze binnen de Kerk (n. 2362, 3024); de ringen en neusspangen, die weggenomen zullen worden, voor het goede en zijn teekenen; de wisselkleederen en de manteltjes voor het ware en zijn teekenen. Bij Hosea: “Ik zal over haar bezoeken de dagen der Balim, voor wie zij gerookt heeft; en zij heeft *hare spang aangedaan*, en haar sieraad, en is hare geliefden nagegaan” (2: 12), alwaar sprake is van de ontaarde Kerk, en van de nieuwe na haar; de spang staat ook voor een teeken van het goede der Kerk. Wanneer deze spangen voor de ooren werden geschikt gemaakt, beteekenden zij ook het goede, maar dan het goede metterdaad, en in tegenovergestelden zin het booze metterdaad, zooals in Gen. 35: 4; Exod. 32: 2, 3.

3104. Dat de woorden: “welker gewicht was een halve sikkal” beteekenen, zooveel als noodig ter inwijding, blijkt uit de beteekenis van den sikkal, den halven sikkal en het gewicht. Dat de sikkal de prijs of de waardeering van het goede en ware is, en dat de halve sikkal de bepaling van de hoeveelheid daarvan is, zie men in n. 2959. Dat het gewicht den staat van een ding ten aanzien van het goede beteekent, zal aanstonds gezien worden. Hieruit blijkt duidelijk, dat een halve sikkal gewichts de hoeveelheid beteekent en insluit ten aanzien van het goede, verstaan onder de gouden spang. Dat het is ter inwijding volgt uit hetgeen voorafgaat en volgt. Dat het gewicht de staat van

een ding is ten aanzien van het goede, blijkt duidelijk uit de volgende plaatsen in het Woord; bij Ezechiël: “De profeet zou *eten spijs bij gewicht*, twintig sikkelen daags, en *water drinken naar maat*, het zesde deel van een hin; want zie, Ik breek den staf des broods in Jeruzalem, dat *zij het brood met gewicht zullen eten* en met kommer, en *de wateren met maat* en met verbaasdheid zullen *drinken*, opdat zij des broods en des waters gebrek hebben” (4: 10, 11, 16, 17), alwaar gehandeld wordt over de verwoesting van het goede en ware, waarvan een uitbeelding gegeven werd door den Profeet. De staat van het verwoeste goede wordt daarmee aangeduid, dat zij spijs en brood zullen eten bij gewicht, en de staat van het verwoeste ware daarmee, dat zij het water naar maat zullen drinken. Dat het brood het hemelsche is, dus het goede, zie men in n. 276, 680, 2165, 2177; en dat het water het geestelijke is, dus het ware, in n. 739, 2702, 3058. Hieruit blijkt duidelijk, dat het gewicht betrekking heeft op het goede, en de maat op het ware. Bij denzelfde: “*Weegschalen* der gerechtigheid, een *efa* der gerechtigheid, en een *bath* der gerechtigheid zal er zijn” (45: 10 en vervolg), alwaar gehandeld wordt over het heilige land, waarmede het Rijk des Heeren in de Hemelen wordt aangeduid, hetgeen men weten kan uit de bijzonderheden, aldaar bij den Profeet vermeld; daar zullen geen weegschalen, efa en bath zijn, maar goedheden en waarheden, die worden aangeduid door deze gewichten en maten. Bij Jesaja: “Wie heeft de wateren in zijne vuist gemeten, en de hemelen bereid met de palm, en heeft met eenen drieling het stof der aarde begrepen, en de *bergen gewogen in eene waag*, en de *heuvelen in eene weegschaal*” (40: 12); de bergen wegen in eene waag, en de heuvelen in eene weegschaal, wil zeggen, dat van den Heer de hemelsche dingen der liefde en der naastenliefde komen, en dat Hij alleen hun staat beschikt. Dat de bergen en heuvelen, waarop deze gewichten betrekking hebben, de hemelsche dingen der liefde zijn, zie men in n. 795, 796, 1430, 2722. Bij Daniël: “Het schrift op den wand van het paleis van Belsazar: Mene, Mene, Thekel, Upharsin; dit is de uitlegging: *Mene*, God heeft uw koninkrijk geteld, en Hij heeft het voleind; *Thekel*, *gij zijt in weegschalen gewogen*, en gij zijt in gebreke gevonden; *Perez*, uw koninkrijk is verdeeld, en het is den Meed en den Pers gegeven” (5: 25, 26, 27, 28), alwaar mene of “Hij heeft geteld” betrekking heeft op het ware, maar thekel, of “in weegschalen gewogen” op het goede; in den innerlijken zin wordt hier gehandeld over de voleinding.

3105. Dat de woorden: “en twee armringen” het Goddelijk Ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis der armringen, zijnde het ware, en hier, wijl in den innerlijken zin over den Heer gehandeld wordt, het Goddelijk Ware. Er wordt van twee gesproken, omdat het aldus de volheid aanduidt. Op de handen

der bruid werden armringen gelegd, omdat door de bruid de Kerk werd aangeduid, en door hare handen de vermogens door het ware. Dat de handen betrekking hebben op het ware, zie men in n. 3091; dat armringen dergelijke dingen beteekenen, kan blijken bij Ezechiël, hfdst. 16: 11, 12, waarover boven n. 3103; en ook bij denzelfde hfdst. 23: 42; alsmede hieruit, dat niet alleen de bruid armringen had, maar ook de koning, maar voor den koning aan den arm, zooals blijkt in 11 Sam. 1: 10, omdat het koningschap uitbeeldend en aanduidend was voor het Goddelijk Ware, dat den Heer toebehoort (n. 1672, 1728, 2015, 2069, 3009); en de arm is aanduidend voor de macht, n. 878.

3106. Dat de woorden: “op hare handen” de macht van de aandoening van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de hand, zijnde de macht, waarover n. 878, 3091; en uit de uitbeelding van Rebekka, hier bedoeld met *haar*, zijnde de aandoening van het ware, waarover n. 2865, 3077.

3107. Dat de woorden: “tien van goud hun gewicht” het volledige ter inwijding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van tien, zijnde ook de volle staat, zooals honderd, waarover n. 1988, 2636; en uit de beteekenis van het goud, zijnde hier een soort van munt, naar welks gewicht de waarde bepaald werd; en uit de beteekenis van het gewicht, zijnde de staat van een ding ten aanzien van het goede, waarover boven n. 3104. Hieruit blijkt duidelijk, dat de woorden: “tien van goud het gewicht” den volledige staat van het gewaardeerde ten aanzien van het goede beteekenen. Dat het ter inwijding dient, blijkt uit elke bijzonderheid in dit hoofdstuk, waarin gehandeld wordt over de inwijding of de verloving.

3108. Er wordt in deze beide verzen gehandeld over de inwijding van het ware in het goede, maar van welken aard deze inwijding is, valt niet zoo gemakkelijk in de denkvoorstelling bij iemand, die alleen verlicht is door dergelijke dingen als tot het licht der wereld behooren, wanneer hij niet tevens verlicht is door dergelijke dingen als tot het licht des Hemels behooren, waardoor de dingen van het licht der wereld verlicht worden. Zij, die niet in het goede en vandaar in het geloof zijn, hebben geen andere denkvoorstellingen dan die gevormd worden door de voorwerpen van het licht der wereld; dezen weten ook niet, wat het geestelijke is, en zelfs niet eens, wat het redelijke in den echten zin is, maar alleen het natuurlijke, waaraan zij alle dingen toeschrijven. Dit is ook de reden, waarom deze dingen, die in den innerlijken zin over de inwijding van het ware in het goede gezegd worden, voor hen te veraf liggen, dan dat zij verschijnen als iets van gewicht te zijn, terwijl zij toch voor hen, die in het licht des Hemels zijn, tot de waardevolle dingen behooren. Het is met de inwijding van het ware in het goede zoo gesteld, dat vooraleer het ware werd

ingewijd en behoorlijk verbonden, het weliswaar bij den mensch is, maar nog niet als het zijne of als zijn eigene geworden is; maar zoodra het wordt ingewijd in zijn goede, wordt het hem toegeëigend; dan verdwijnt het uit zijn uitwendig geheugen, en gaat over in het innerlijk geheugen, of, wat hetzelfde is, het verdwijnt in den natuurlijken of uiterlijken mensch, en gaat over in den redelijken of innerlijken mensch, en kleedt hem en maakt zijn menschelijke uit, dat is, zijn hoedanigheid ten opzichte van het menschelijke. Aldus is het gesteld met al het ware, dat verbonden wordt met het goede daarvan; desgelijks is het gesteld met het valsche, dat verbonden wordt met het booze, dat het goede noemt; maar het onderscheid is dit, dat het eerstgenoemde het redelijke opent en aldus den mensch redelijk maakt, terwijl het laatstgenoemde het redelijke sluit, en den mensch onredelijk maakt, ofschoon hij zichzelf in de duisternis waarin hij dan verkeert, toeschijnt meer dan anderen redelijk te zijn.

3109. Vers 23, 24, 25. *En hij zeide: Wiens dochter zijt gij; geef het mij, ik bid u, te kennen; is er ook ten huize uws vaders plaats voor ons, om te vernachten. En zij zeide tot hem: Ik ben de dochter van Bethuël, den zoon van Milkah, dien zij Nachor voortgebracht heeft. En zij zeide tot hem: Ook is er stroo, en ook veel voeders bij ons, ook plaats om te vernachten.* Hij zeide: Wiens dochter zijt gij, beteekent het verdere onderzoek naar de onschuld; geef het mij, ik bid u, te kennen; is er ook ten huize uws vaders plaats voor ons, om te vernachten, beteekent het onderzoek aangaande het goede der naastenliefde; en zij zeide tot hem: Ik ben de dochter van Bethuël, den zoon van Milkah, dien zij Nachor voortgebracht heeft, beteekent, hier als eerder, den ganschen oorsprong daarvan; en zij zeide tot hem, beteekent de innerlijke gewaarwording; ook is er stroo, beteekent de wetenschappelijke waarheden; en ook veel voeders bij ons, beteekent de goedheden daarvan; ook plaats om te vernachten, beteekent den staat.

3110. Dat de woorden: “Hij zeide: Wiens dochter zijt gij” het verdere onderzoek naar de onschuld, beteekenen, blijkt uit de vraag: “Wiens dochter zijt gij”, zijnde het onderzoek; dat dit een verder onderzoek is, blijkt duidelijk uit hetgeen eerder in n. 3088 en 3101 gezegd is; dat het de onschuld betreft, blijkt uit de beteekenis van het meisje, zijnde de aandoening, waarin onschuld is, waarover n. 3067. Hier wordt weliswaar niet van meisje gesproken, maar aangezien boven in vers 14 en 16 Rebekka een meisje wordt genoemd, en de vraag hier tot haar wordt gericht, wordt hier door “gij” niets anders dan het meisje aangeduid. Wat de zaak zelve betreft, namelijk dat het ware werd onderzocht, van welke onschuld het was, en terstond daarop ook van welke naastenliefde, vooraleer het werd ingewijd in het goede, en daarmede

verbonden, dit kan niet anders dan wonderlijk schijnen voor hen, die aangaande deze zaak geen erkentenis hebben; maar laten zij nochtans weten, dat er omtrent de inwijding van het ware in en de verbinding van het ware met het goede bij elk mensch het allernauwkeurigste onderzoek bestaat, en wel zoodanig, dat het al zijn geloof te boven gaat. Tot het eigenlijke goede zelf wordt nooit iets anders toegelaten dan het eigenlijke ware zelf; want wanneer iets, dat niet zoo waar is, nadert, verbindt het zich niet met het goede zelf, maar met iets goeds, dat in zichzelf niet goed is, maar als goed verschijnt. Wanneer het valsche nadert, trekt het goede zich naar binnen terug, en het valsche verbindt zich van buiten met iets boos, dat het voor goed houdt. Deze Goddelijke beschikking geschiedt door den Heer, met de bemiddeling van geesten en Engelen, en dit is in deze wereld een allerdiepste verborgenheid, maar overbekend in de andere wereld; bovendien kan een ieder die gezonde rede heeft, dit weten, ten minste vatten; want het booze en het valsche is de hel, en vloeit in door de hel; het goede en ware echter is de Hemel, en vloeit ook in door den Heer door middel van den Hemel. Aangezien dit zoo is, kunnen het booze en het ware niet méér verbonden worden dan hel en Hemel; deswege bestaat er een fijnere weegschaal voor deze dingen dan iemand ooit kan gelooven. Dit nu is het, wat met het onderzoek bedoeld wordt.

3III. Dat de woorden: “geef het mij, ik bid u, te kennen; is er ook ten huize uws vaders plaats voor ons, om te vernachten”, het onderzoek beteekenen aangaande het goede der naastenliefde, blijkt uit de beteekenis van de woorden: “geef het mij, ik bid u, te kennen; is er ook”, zijnde het onderzoek. Uit de beteekenis van het huis, zijnde het goede, waarover n. 2048, 2233, 2331; uit de beteekenis van den vader hier, namelijk van Bethuël, zijnde het goede der naastenliefde, zooals het bij de rechtschapener heidenen bestaat, waarover n. 2865 — de eigenlijke oorsprong ook van de aandoening van het ware, die Rebekka uitbeeldt, was uit een dergelijk goede — en uit de beteekenis van de plaats om te vernachten, zijnde de staat des vertoevens, waarover hieronder n. 3115. Dat het onderzoek aangaande den oorsprong van de aandoening van het ware ten aanzien van de onschuld en ten aanzien van het goede der naastenliefde, in den innerlijken zin wordt beschreven, komt omdat het ware, dat ingewijd moet worden in en verbonden met het goede, zijn eersten oorsprong aan geen andere bron ontleent, zooals blijken kan bij al diegenen, bij wie het ware opgenomen wordt en aan het goede aangetrouwd. Diegenen binnen de Kerk, die niet iets van onschuld en liefde jegens den naaste hebben, hoewel zij het ware nog zoo weten en met den mond belijden, erkennen nochtans nooit met het hart. Buiten de Kerk onder de heidenen,

die tot het ware des geloofs geroepen worden of daaromtrent in het andere leven onderricht worden, nemen het geen anderen op dan die in de onschuld zijn en onderling in wederkeerige naastenliefde leven; want de onschuld en de naastenliefde maken den bodem, waarin de zaden van het ware kunnen wortel schieten en uitspruiten.

3112. Dat de woorden: “en zij zeide tot hem: Ik ben de dochter van Bethuël, den zoon van Milkah, dien zij Nachor voortgebracht heeft” den ganschen oorsprong daarvan beteekenen, namelijk van de aandoening van het ware, blijkt uit de uitbeelding van Bethuël, voorts van Milkah en van Nachor, zijnde de oorsprong van de aandoening van het ware, die door Rebekka wordt uitgebeeld; men zie n. 3078.

3113. Dat de woorden: “en zij zeide tot hem” de innerlijke gewaarwording beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen in de historische gedeelten des Woords, zijnde in den innerlijken zin gewaarworden, waarover vaak eerder.

3114. Dat de woorden: “ook is er stroo” de wetenschappelijke waarheden beteekenen, “en ook veel voeders” de goedheden daarvan, blijkt uit de beteekenis van het stroo en van het voeder. Dat het stroo de wetenschappelijke waarheden beteekent, komt omdat het betrekking heeft op de kemelen, die zulk een voedsel hebben; want wanneer door de kemelen de natuurlijke mensch wordt aangeduid ten aanzien van de algemeene wetenschappelijke dingen aldaar, kan door hun voedsel, namelijk door het stroo, niets anders aangeduid worden, want de natuurlijke mensch heeft geen andere spijs, die de spijs zijns levens is; zijn voeding is daarvandaan. Want wanneer hem een dergelijke spijs ontbrak, namelijk het weten, zou hij niet voortbestaan. Dat dit zoo is, blijkt duidelijk uit het leven na den dood, want dergelijke dingen zijn voor de geesten dan in de plaats van spijs; men zie n. 56, 57, 58, 680, 681, 1480, 1695, 1973, 1974. In den natuurlijken mensch, evenals in den redelijken, zijn er twee dingen in het algemeen, die zijn wezen uitmaken, namelijk de dingen van het verstand en de dingen van den wil. Tot de dingen van het verstand behooren de waarheden, tot de dingen van den wil behooren de goedheden. De waarheden van den natuurlijken mensch zijn wetenschappelijke waarheden, namelijk alle dingen, die in zijn uiterlijk geheugen zijn; deze zijn het, die worden aangeduid door het stroo, wanneer gehandeld wordt over kemelen, alsmede over paarden, muilen en ezelen. De goedheden van den natuurlijken mensch echter zijn bekoringen, voornamelijk die welke behooren tot de aandoening van gene waarheden.

3115. Dat de woorden: “ook plaats om te vernachten” den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de plaats, zijnde de staat, waarover n. 2625, 2837;

en uit de beteekenis van vernachten, zijnde verblijven of verblijf houden, waarover n. 2330; hier derhalve de staat van de aandoening van het ware, namelijk van welken oorsprong zij is. Haar oorsprong wordt beschreven door de dingen, die worden uitgebeeld door Bethuël, Milkah en Nachor, en haar verwantschappen door Laban in de volgende verzen. En omdat deze oorsprong duister was, wordt haar staat aangeduid door een plaats ter vernachting, zooals ook boven.

3116. In deze drie verzen wordt gehandeld over het onderzoek van het ware, dat ingewijd moet worden en aldus verbonden met het goede, en wel voornamelijk uit welken oorsprong het is, want van den oorsprong hangen alle dingen af tot in bijzonderheden; daaraan ontleenen de afleidingen hun vorm als aan hun wortel of als aan hun zaad, zooals een plant of een boom aan zijn wortel of zaad. Deze dingen zag en onderzocht de Heer bij Zichzelf uit het Goddelijke, en wijdde ze in door Zijn eigen wijsheid en inzicht, namelijk de waarheden in het goede van het redelijke. Het onderzoek zelf wordt hier in den innerlijken zin beschreven, maar hetgeen daarin bevat is, kan slechts aan uiterst weinigen worden uitgelegd. Een onderzoek vindt ook plaats bij ieder mensch, die hervormd wordt, alsmede bij hem, die overblijfselen ontvangt, maar aangaande dit onderzoek weet de mensch hoegenaamd niets; het ligt voor hem zoozeer in het duister, dat hij zelfs niet eens gelooft, dat het er is, terwijl het toch elk oogenblik plaats grijpt, maar door den Heer, die alleen des menschen staat ziet, niet slechts den tegenwoordiger, maar ook den toekomstigen tot in eeuwigheid. Het onderzoek is een aller nauwkeurigst afwegen, om te voorkomen dat niet het minste valsche met het goede verbonden wordt, en dat ook niet het minste ware met het booze verbonden wordt. Want indien dit geschiedde, zou de mensch voor eeuwig te gronde gaan; want dan zou hij in het andere leven tusschen hel en Hemel hangen, en vanwege het goede zou hij uitgespuwd worden door de hel, en vanwege het booze door den Hemel.

3117. Vers 26, 27. *En de man neigde zich, en boog zich neder voor Jehovah. En hij zeide: Gezegend zij Jehovah, de God van mijnen heer Abraham, die Zijne barmhartigheid en Zijne waarheid niet nagelaten heeft van met mijnen heer; ik ben in den weg; Jehovah heeft mij geleid tot het huis van mijns heeren broederen.* De man neigde zich, en boog zich neder voor Jehovah, beteekent de blijdschap en de vreugde; en hij zeide: Gezegend zij Jehovah de God van mijnen heer Abraham, beteekent hier als eerder, uit het Goddelijke Zelf en het Goddelijk Menschelijke; die Zijne barmhartigheid niet nagelaten heeft, beteekent de innerlijke gewaarwording van den invloed der liefde; en Zijne

waarheid van met mijnen heer, beteekent den daaruit voortvloeienden invloed der naastenliefde; ik ben in den weg, beteekent in den staat der verbinding van het ware met het goede in het redelijke; Jehovah heeft mij geleid tot het huis van mijns heeren broederen, beteekent tot het goede van het ware.

3118. Dat de woorden: “De man neigde zich, en boog zich neder voor Jehovah”, de blijdschap en de vreugde beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zich neigen en zich nederbuigen, zijnde zich verblijden en verheugen. Het neigen en de nederbuiging zijn gebaren van vernedering, of vernedering metterdaad, zoowel in den staat der smart als in den staat der vreugde; in den staat der smart, wanneer datgene wat gewenscht wordt niet geschiedt, in den staat der vreugde, wanneer het geschiedt, zooals hier dat Rebekka hem overeenkomstig den wensch zijns harten uit hare kruik deed drinken en ook de kemelen drenkte. Dat de nederbuiging een gebaar ook van vreugde is, zie men in n. 2927, 2950. Blijdschap wordt gezegd en vreugde, omdat de blijdschap in het Woord betrekking heeft op het ware, de vreugde echter op het goede; ook behoort de blijdschap tot het gelaat, maar de vreugde tot het hart, of, wat hetzelfde is, de blijdschap behoort tot de geestelijke aandoening of het ware, de vreugde echter tot de hemelsche aandoening of het goede; aldus is de blijdschap van een geringeren graad dan de vreugde, zooals eveneens het neigen een geringere graad is dan de nederbuiging; hetgeen ook hierin duidelijk uitkomt, dat de mensch van de geestelijke Kerk zich slechts neigt voor den Heer en de genade inroept, terwijl daarentegen de mensch der hemelsche Kerk zich nederbuigt voor den Heer en de barmhartigheid afsmeekt (n. 598, 981, 2423); hier wordt beide gezegd, ter wille van het huwelijk van het ware en goede in elk ding des Woords afzonderlijk (n. 683, 793, 801, 2516, 2712).

3119. Dat de woorden: “en hij zeide: Gezegend zij Jehovah, de God van mijnen heer Abraham” beteekenen uit het Goddelijke Zelf en het Goddelijk Menschelijke, blijkt uit hetgeen boven in n. 3061 is gezegd, waar dezelfde woorden staan, behalve dat hier gezegd wordt “gezegend”. “Gezegend zij Jehovah” was een formule van dankbetuiging, dus ook van vreugde en blijdschap, dat gewenschte dingen geschied waren; wat de Ouden verder daaronder verstonden, dat zij Jehovah zegenden, zie men in n. 1096, 1422.

3120. Dat de woorden: “die Zijne barmhartigheid niet nagelaten heeft” de innerlijke gewaarwording van den invloed der liefde beteekenen, blijkt uit de beteekenis der barmhartigheid, zijnde de liefde, waarover n. 1735, 3063, 3073. Dat “die Zijne barmhartigheid niet nagelaten heeft”, de innerlijke gewaarwording van den invloed der liefde beteekent, komt omdat dit woorden

zijn van erkenning en belijdenis, en alle erkenning en belijdenis komt uit de innerlijke gewaarwording van den invloed.

3121. Dat de woorden: “en Zijne waarheid van met mijnen heer” den daaruit voortvloeienden invloed der naastenliefde beteekenen, blijkt uit de beteekenis der waarheid, zijnde de naastenliefde; in den eigenlijken zin beteekent waarheid hetzelfde als geloof, en in de Hebreeuwsche taal wordt het geloof door een dergelijk woord uitgedrukt, zoodat hetgeen in het Woord van het Oude Testament waarheid wordt genoemd, in het Woord van het Nieuwe Testament hier en daar geloof genoemd wordt; vandaar werd in het voorafgaande ook zoo vaak gezegd, dat het ware tot het geloof behoort, en het goede tot de liefde; dat het geloof echter in den innerlijken zin niets anders is dan de naastenliefde, zie men in hetgeen eerder herhaaldelijk is gezegd en aangetoond, zooals dat er geen geloof is dan alleen door de liefde (n. 30, 31 tot 38); dat het geloof nooit bestaanbaar is dan alleen daar, waar naastenliefde is (n. 654, 724, 1162, 1176, 2261); dat het geloof is het geloof der naastenliefde (n. 1608, 2049, 2116, 2419, 2343, 2349); dat de naastenliefde de Kerk maakt, niet het geloof, afgescheiden van de naastenliefde (n. 809, 916, 1798, 1799, 1834, 1844, 2190, 2228, 2442). Hieruit blijkt duidelijk, dat de waarheid of het geloof in den innerlijken zin hetzelfde is als de naastenliefde; want alle geloof is uit de naastenliefde; het geloof, dat niet daaruit voortvloeit, is het geloof niet; of, wat hetzelfde is, al het ware is in den innerlijken zin het goede, want al het ware is uit het goede, en dat ware, hetwelk daaruit niet voortvloeit, is het ware niet, want het ware is niets anders dan de vorm van het goede (n. 3049); zijn geboorte komt nergens anders vandaan, en ook zijn leven komt nergens anders vandaan.

3122. Bovendien is het met deze waarheid, waardoor de naastenliefde wordt aangeduid, zoo gesteld, dat de Oudsten, die hemelsch waren, onder de barmhartigheid en de waarheid, die van den Heer komen, niets anders verstonden dan de opnemng van den invloed der liefde tot den Heer en van de daaruit voortvloeiende liefde jegens den naaste; de Ouden daarentegen, die geestelijk waren, verstonden onder de barmhartigheid en de waarheid, die van den Heer bij hen waren, de naastenliefde en het geloof. De reden hiervan is deze, dat de hemelschen nooit over de dingen dachten, die tot het geloof of het ware behooren, maar over de dingen, die tot de liefde of het goede behooren, zooals blijken kan uit hetgeen eerder gezegd is aangaande den hemelschen mensch (n. 202, 337, 2669, 2715). Ook werden de hemelsche menschen door liefde jegens den naaste in de liefde tot den Heer ingeleid, wanneer zij hervormd en wederverwekt werden; hieruit blijkt duidelijk, dat

onder de barmhartigheid van den Heer niets anders verstaan wordt dan de innerlijke gewaarwording van den invloed der liefde tot Hem, en onder de waarheid de daaruit voortvloeiende invloed der liefde jegens den naaste. Maar met de geestelijken is het anders gesteld; dezen denken over de dingen, die des geloofs zijn; en wanneer zij hervormd en wederverwekt worden, worden zij door middel van de dingen, die des geloofs zijn, ingeleid in de liefde jegens den naaste. Vandaar wordt, wanneer van hen sprake is, onder de barmhartigheid van den Heer de invloed der liefde jegens den naaste verstaan, en onder de waarheid de invloed des geloofs. Maar nochtans wordt dit geloof, wanneer de geestelijke mensch wederverwekt is, naastenliefde, want dan handelt hij door de naastenliefde, en wel dermate, dat diegene onder hen, die niet uit naastenliefde handelt, niet wederverwekt is; maar hij, die uit naastenliefde handelt, die is wederverwekt. En dan bekommert hij zich niet om de dingen, die tot het geloof of het ware behooren, want hij leeft uit het goede des geloofs, en niet langer uit het ware daarvan; want het ware heeft zich zoo met het goede verbonden, dat het niet langer verschijnt, dan alleen als de vorm van het goede, dat is, het geloof verschijnt niet anders dan als de vorm der naastenliefde. Hieruit kan blijken, wat de Oudsten en wat de Ouden verstonden onder de barmhartigheid en de waarheid, welke zoo vaak in het Woord genoemd worden, zooals bij David: “De koning zal eeuwiglijk voor God wonen; bereid *barmhartigheid* en *waarheid*, dat zij hem behoeden” (Psalm 61: 8). Bij denzelfde: “*Barmhartigheid* en *waarheid* zullen elkander ontmoeten; gerechtigheid en vrede zullen elkander kussen” (Psalm 85: 11). Bij denzelfde: “Gij Heer, zijt God, groot van *barmhartigheid* en *waarheid*” (Psalm 86: 15). Bij denzelfde: “*Mijne waarheid* en *Mijne barmhartigheid* zullen met Hem zijn” (Psalm 89: 25). Bij denzelfde: “Jehovah is indachtig geweest *Zijner barmhartigheid* en *Zijner waarheid* aan het huis Israëls” (Psalm 98: 3). Bij denzelfde: “Jehovah, niet ons, maar Uwen naam geef heerlijkheid, om Uwer *barmhartigheid* en *Uwer waarheid* wil” (Psalm 115: 1). Bij Micha: “Jehovah God zal Jakob de *waarheid* geven, Abraham de *barmhartigheid*, die Gij onzen vaders van de dagen der oudheid af gezworen hebt” (7: 20), alwaar Jakob staat voor den uiterlijken mensch des Heeren, Abraham voor den innerlijken ten aanzien van het Menschelijke. Bij Hosea: “Jehovah heeft eenen twist met de inwoners des lands, omdat er geene *waarheid*, en geene *barmhartigheid*, en geene kennis van God is” (4: 1); geene waarheid staat voor geen opneming van den invloed der naastenliefde; geen barmhartigheid voor geen opneming van den invloed der liefde; geene kennis van God voor geen opneming van den invloed van het ware des geloofs.

3123. Dat de woorden: “ik ben in den weg” beteekenen, in den staat der verbinding van het ware met het goede in het redelijke, blijkt uit de beteekenis van den weg, zijnde het ware, waarover n. 627, 2333; dat hier “in den weg” wil zeggen de verbinding van het ware met het goede in het redelijke, komt omdat in dit hoofdstuk hierover gehandeld wordt; men zie n. 3012, 3013; want er wordt dan van iemand gezegd, dat hij in den weg is, wanneer hij daarheen voortschrijdt, waar hij naartoe streeft.

3124. Dat de woorden: “Jehovah heeft mij geleid tot het huis van mijns heeren broederen” beteekenen, tot het goede van het ware, blijkt uit de beteekenis van het huis der broederen, waaruit Rebekka was, zijnde het goede waaruit het ware is. Dat het huis der broederen het goede is, hier het goede waaruit het ware is, blijkt uit de beteekenis van het huis, zijnde het goede, waarover n. 2234, 2559; en van de broederen, zijnde de herkomst van dat goede, waaruit het ware voortkomt, dat door Rebekka wordt uitgebeeld.

3125. In het voorafgaande werd gehandeld over het onderzoek van het ware, dat verbonden moest worden met het goede in het redelijke, ten aanzien van de onschuld, ten aanzien van de naastenliefde, en ten aanzien van den oorsprong; want daar de Heer Zijn redelijke uit eigen macht Goddelijk maakte, zoowel ten aanzien van het ware als ten aanzien van het goede, onderzocht Hij daaromtrent het ware, dat Hij met het goede verbond. Bij de menschen echter wordt het ware nooit uit eigen macht met het goede verbonden, maar door de macht des Heeren; hetgeen hieruit duidelijk kan zijn, dat van den Heer al het goede en ware invloeit, en dat alle hervorming en wederverwekking van den Heer komt, en dat de mensch in het geheel niet weet, hoe hij wederverwekt wordt. Heden ten dage weet hij zelfs niet eens, dat hij wederverwekt wordt door het ware en goede, nog minder, dat het ware wordt ingewijd in en verbonden met het goede, en dat zulks geschiedt als het ware bij onderzoek, dat is, uiterst nauwkeurig. In deze beide verzen wordt gehandeld over de innerlijke gewaarwording, van welken aard en vanwaar het ware was, en tevens over de vreugde ter oorzake daarvan; daarom wordt in hetgeen nu volgt, gehandeld over de inwijding.

3126. Vers 28, 29, 30. *En het meisje liep, en gaf haar moeders huis te kennen overeenkomstig deze woorden. En Rebekka had eenen broeder, en zijn naam was Laban; en Laban liep tot den man naar buiten tot de fontein. En het geschiedde, als hij zag de spang, en de armringen op de handen zijner zuster; en als hij hoorde de woorden zijner zuster Rebekka, zeggende: Aldus heeft de man tot mij gesproken; en hij kwam tot den man, en ziet, hij stond bij de kemelen, bij de fontein.* Het meisje liep, beteekent het verlangen dier aandoening; en gaf haar

moeders huis te kennen overeenkomstig deze woorden, beteekent naar elk natuurlijk goede, tot waar de verlichting kon reiken; en Rebekka had eenen broeder, beteekent de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch; zijn naam was Laban, beteekent de hoedanigheid dier aandoening; en Laban liep tot den man naar buiten tot de fontein, beteekent haar verlangen naar het ware, dat ingewijd moest worden in het Goddelijk Ware; en het geschiedde, als hij zag de spang, en de armringen op de handen zijner zuster, beteekent, toen zij bemerkte, dat het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware in de macht waren van de aandoening van het ware, die de zuster is; en als hij hoorde de woorden zijner zuster Rebekka, beteekent haar neiging; zeggende: Aldus heeft de man tot mij gesproken, beteekent de overhelling van het ware in den natuurlijken mensch; en hij kwam tot den man, beteekent dat zij zich toevoegde; en ziet, hij stond bij de kemelen, beteekent de tegenwoordigheid in de algemeene wetenschappelijke dingen; bij de fontein, beteekent hun verlichting door het Goddelijk Ware.

3127. Dat de woorden: “Het meisje liep”, het verlangen dier aandoening beteekenen, blijkt uit de beteekenis van loopen, zijnde datgene, wat tot het overhellen of verlangen behoort; en uit de beteekenis van het meisje, zijnde de aandoening waarin onschuld is, waarover boven n. 3067, 3110.

3128. Dat de woorden: “en gaf haar moeders huis te kennen overeenkomstig deze woorden” beteekenen, naar elk natuurlijk goede, tot waar de verlichting kon reiken, blijkt uit de beteekenis van het huis der moeder, zijnde het goede van den uiterlijken mensch, dat is, het natuurlijke goede. Dat het huis het goede is, zie men in n. 2233, 2234, 2559; en dat het uiterlijke of natuurlijke des menschen van de moeder komt, het innerlijke echter van den vader, in n. 1815. Het goede bij den mensch wordt in het Woord met het huis vergeleken, en daarom wordt de mensch, die in het goede is, een huis Gods genoemd; maar het innerlijk goede wordt het huis des vaders genoemd, het goede echter, dat in denzelfden graad is, wordt het huis der broederen genoemd; doch het uiterlijk goede, dat hetzelfde is als het natuurlijk goede, wordt het huis der moeder genoemd; al het goede en ware wordt ook zoo geboren, namelijk door middel van den invloed van het innerlijk goede als van een vader in het uiterlijk goede als van een moeder. Daar in dit vers gehandeld wordt over den oorsprong van het ware, dat verbonden moet worden met het goede in het redelijke, wordt er gezegd, dat Rebekka, door wie dat ware wordt uitgebeeld, liep naar het huis der moeder, want dat was de oorsprong van het ware. Want, zooals boven gezegd en aangetoond werd, al het goede vloeit langs den innerlijken weg of den weg der ziel in het redelijke van den mensch, en door dit

in het wetenschappelijke van hem, tot in het zinnelijk wetenschappelijke toe, en door middel van verlichting bewerkstelligt het aldaar, dat de waarheden gezien worden. De waarheden worden daaruit opgeroepen en ontdaan van haar natuurlijken vorm, en halverwege, namelijk in het redelijke, verbonden met het goede, en tevens maken zij den mensch redelijk en tenslotte geestelijk. Maar hoe deze dingen geschieden, is den mensch volslagen onbekend, omdat men heden ten dage nauwelijks meer voelt, wat het goede is, en dat het onderscheiden is van het ware; nog minder, dat de mensch hervormd wordt door den invloed van het goede in het ware, en door de verbinding van beide; evenmin weet men, dat het redelijke onderscheiden is van het natuurlijke. En wanneer deze dingen, die hoogst algemeen zijn, onbekend zijn, kan het geenszins bekend zijn, hoe de inwijding van het ware in het goede, en de verbinding van beide geschiedt, waarover in den innerlijken zin in dit hoofdstuk gehandeld wordt. Daar deze verborgenheden echter onthuld werden, en openstaan voor hen, die in het goede zijn, dat is, die een engelengemoed hebben, moeten deze verborgenheden, hoe duister zij den anderen ook mogen toeschijnen, toch uitgelegd worden, omdat zij in den innerlijken zin besloten liggen. Met de verlichting door het goede door middel van het ware in den natuurlijken mensch, dat het huis der moeder wordt genoemd, is het aldus gesteld: het Goddelijk goede bij den mensch vloeit in diens redelijke, en door het redelijke in zijn natuurlijke, en wel in zijn wetenschappelijke dingen, of in de erkentissen en leerstellige dingen aldaar, zooals gezegd werd; en aldaar vormt het door aanpassing waarheden voor zichzelf, waarmede het dan alle dingen verlicht, die in den natuurlijken mensch zijn. Wanneer echter het leven van den natuurlijken mensch van dien aard is, dat hij het Goddelijk goede niet opneemt, maar het óf terugstoot óf verdraait óf verstikt, kan het Goddelijk goede niet aangepast worden, en dus ook geen waarheden voor zichzelf vormen, en vandaar kan het natuurlijke ook niet langer verlicht worden, want de verlichting in den natuurlijken mensch geschiedt door het goede door middel van waarheden, en wanneer er geen verlichting meer is, kan er geen hervorming bestaan. Dat is de reden, waarom er in den innerlijken zin ook veel gehandeld wordt over den natuurlijken mensch, van welken aard hij is, dus vanwaar het ware komt, namelijk uit het goede aldaar.

3129. Dat de woorden: “en Rebekka had eenen broeder” de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den broeder en van de zuster in het Woord, zijnde namelijk de broeder de aandoening van het goede, en de zuster de aandoening van het ware, waarover

n. 367, 2360, 2508, 2524; want er heerschen in den natuurlijken mensch, als in den redelijken, bloedverwantschappen en aanverwantschappen tusschen alle dingen, die zich daarin bevinden (n. 2556, 2739). Dit is ook de reden, waarom zoowel het redelijk als het natuurlijk gemoed een huis of familie genoemd wordt, waarin zich de ouders, broeders, zusters, bloedverwanten en aanverwanten naar hunne orde bevinden.

3130. Dat de woorden: “zijn naam was Laban”, de hoedanigheid dier aandoening beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam, zijnde de hoedanigheid van iemand, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009, 2724; daarom is hier Laban de hoedanigheid dier aandoening, waarover gehandeld wordt.

3131. Dat de woorden: “en Laban liep tot den man naar buiten tot de fontein” haar verlangen beteekenen, namelijk van de aandoening van het goede naar het ware, dat ingewijd moest worden in het Goddelijk Ware, blijkt uit de beteekenis van loopen, zijnde hetgeen tot het overhellen of verlangen behoort, zooals boven in n. 3127; uit de uitbeelding van Laban, zijnde de aandoening van het goede, waarover zoo even in n. 3129, 3130; uit de beteekenis van den man, zijnde het ware, waarover n. 265, 749, 1007; en uit de beteekenis van de fontein, zijnde eveneens het ware, hier het Goddelijk Ware, waarover n. 2702, 3096, en verderop n. 3137. Hieruit en uit het overige, waarover gehandeld werd, kan blijken van welken aard de innerlijke zin is, en welke verborgenheden daarin zijn. Wie kan weten, uitgezonderd door een innerlijker doorvorschen van het Woord, en tevens door openbaring, dat deze woorden, namelijk “Laban liep tot den man naar buiten tot de fontein” het verlangen beteekenen van de aandoening van het goede naar het ware, dat ingewijd moest worden in het Goddelijk Ware, terwijl het toch dit is, wat de Engelen innerlijk gewaarworden, wanneer deze woorden door den mensch gelezen worden; want van dien aard zijn de overeenstemmingen tusschen de voorstellingen des menschen en de voorstellingen van den Engel, dat terwijl de mensch deze woorden opvat volgens den zin der letter, en de voorstelling heeft van Laban, loopende tot den man naar buiten tot de fontein, de Engel het verlangen gewaarwordt van de aandoening van het goede naar het ware, dat in het Goddelijk Ware ingewijd moest worden. Want de Engelen hebben geen voorstelling van Laban, noch van loopen, noch van een fontein, maar zij hebben daarmede overeenstemmende geestelijke voorstellingen. Dat er een dergelijke overeenstemming is van dingen, en vandaar van natuurlijke en geestelijke voorstellingen, kan ook blijken uit hetgeen gezegd is over de overeenstemmingen in n. 1563, 1568, 2763, 2987 tot 3003, 3021. Wat de zaak zelve betreft, namelijk dat het ware ingewijd moest worden in het Goddelijk

Ware, daarmede is het aldus gesteld: het eerste ware in den natuurlijken mensch was niet het Goddelijk Ware, maar het ware, dat verscheen alsof het Goddelijk was; want al het ware is in zijn eerste kindsheid het ware niet, maar een schijn van het ware, dat evenwel in den loop des tijds den schijn aflegt en het wezen van het ware aantrekt. Om dit bevattelijk te maken, kan het door voorbeelden worden toegelicht, maar voor het moment diene slechts dit eenige: het is een Goddelijke waarheid, dat de Heer nooit toorn, nooit iemand straft, nog minder iemand het booze aandoet, en dat van den Heer nooit iets anders dan het goede komt; nochtans is het met deze waarheid in haar eerste kindsheid zoo gesteld, namelijk dat de Heer toorn wanneer iemand zondigt, en dat de Heer derhalve ook straft, ja zelfs bij sommigen, dat van den Heer het booze komt. Maar als de mensch van de kindsheid voortschrijdt en opgroeit, en in oordeel rijpt, legt hij datgene af, wat voor hem als waar gold door den schijn dat het zoo was, en trekt geleidelijk het ware zelf aan, namelijk dat God nooit toorn, noch straft, nog minder het booze doet; aldus wordt hij door gene waarheid ingewijd in deze; want hetgeen het eerst binnentreedt, is het algemeene, dat in zichzelf duister is, en waarin nauwelijks iets verschijnt, voordat het verlicht is door de bijzonderheden, en deze door de afzonderlijke dingen, en wanneer het dan verlicht is, komen de innerlijker dingen te voorschijn. Aldus worden de begoochelingen en schijnbaarheden, die ten tijde der onwetendheid waarheden zijn, verstrooid en vernietigd.

3132. Dat de woorden: “en het geschiedde, als hij zag de spang, en de armringen op de handen zijner zuster” beteekenen, toen zij bemerkte, dat het Goddelijk Goede en het Ware in de macht waren van de aandoening van het ware, die de zuster is, blijkt uit de beteekenis van zien, zijnde merken, waarover n. 2150; uit de beteekenis van de spang, zijnde het Goddelijk Goede, waarover n. 3103, 3105; uit de beteekenis der armringen, zijnde het Goddelijk Ware, waarover eveneens n. 3103, 3105; uit de beteekenis der handen, zijnde de macht, waarover n. 878, 3091; en uit de beteekenis van de zuster, zijnde de aandoening van het ware, waarover n. 2508, 2524, 2556. Hieruit blijkt duidelijk, dat het zien van de spang en de armringen op de handen zijner zuster wil zeggen: merken, dat het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware zich in de macht van de aandoening van het ware bevonden. Hiermede is het aldus gesteld: de verbinding van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware in den Heer is het Goddelijk huwelijk zelf, waaruit het hemelsch huwelijk voortkomt, dat desgelijks een huwelijk van het goede en ware is, waaruit ook de echtelijke liefde voortkomt; men zie n. 2727 tot 2759; dit is de reden, dat waar in het Woord gehandeld wordt over het huwelijk, in den innerlijken zin

het hemelsch huwelijk wordt aangeduid, dat het huwelijk van het goede en het ware is, en in den hoogsten zin het Goddelijk huwelijk, dat in den Heer is; derhalve wordt hier onder het huwelijk tusschen Jischak en Rebekka niets anders verstaan. De verbinding van het goede en ware is het huwelijk zelf, maar de inwijding is de verloving, of de staat, die het huwelijk voorafgaat; doch het is de staat, die de verloving voorafgaat, welke hier beschreven wordt. Zooals het in dezen staat in de macht van het meisje ligt, verloofd te worden, en daarna als vrouw met een echtgenoot verbonden te worden, evenzo ligt het in de macht van de aandoening van het ware, ingewijd te worden in het Goddelijk Ware, en aldus verbonden te worden met het Goddelijk Goede. En bovendien: in de eerste en daarna in elke aandoening van het ware bij den Heer was van binnen het Goddelijk Goede zelf en het Goddelijk Ware zelf, want er was Jehovah Zelf; vandaar de macht, waarover hier gehandeld wordt.

3133. Dat de woorden: “en als hij hoorde de woorden zijner zuster Rebekka” haar neiging beteekenen, blijkt uit de aandoening in deze woorden, voorts uit de woorden, die voorafgaan, want zij betuigen de neiging van de zijde der aandoening van het ware, die hier door de zuster Rebekka wordt uitgebeeld.

3134. Dat de woorden: “zeggende: Aldus heeft de man tot mij gesproken” de overhelling van het ware in den natuurlijken mensch beteekenen, blijkt eveneens uit de aandoening in deze woorden, alsmede uit hetgeen de man of de knecht van Abraham tot Rebekka sprak; hieruit blijkt duidelijk, dat het de overhelling is, en ook uit de beteekenis van den man, zijnde het ware, waarover n. 265, 749, 1007; hier het ware in den natuurlijken mensch door het Goddelijke, want de man is de oudste knecht van Abraham, en dat door hem de natuurlijke mensch wordt aangeduid, zie men in n. 3019. In het Woord, vooral in het profetische, wordt vaak gesproken van man, namelijk van den man en de echtgenote, van man en vrouw, man en inwoner, voorts van man en mensch, en aldaar wordt door man in den innerlijken zin datgene aangeduid, wat tot het verstand behoort, hetgeen het ware is; en door de echtgenote, vrouw, bewoner en mensch dat, wat tot den wil behoort, hetgeen het goede is, zooals bij Jesaja: “Ik zie, en er is *geen man*, en onder dezen, en er is geen raadgever” (41: 28); geen man staat voor geen mensch met inzicht, dus voor geen waars. Bij denzelfde: “Ik kwam, en er was *geen man*, Ik riep en er was geen, die antwoordde” (50: 2), desgelijks. Bij denzelfde: “De *waarheid* struikelde op de straat, en wat recht is kon niet ingaan; en de *waarheid* werd weggenomen, en hij, die van het booze week, was waanzinnig; Jehovah zag, en het was boos in Zijne oogen, dat er *geen gericht* was, en *geen man*, en Hij verbaasde Zich” (59: 14, 15, 16); geen man staat duidelijk voor

geen mensch met inzicht, en dus in alomvattenden zin voor geen waars. Hier wordt gehandeld over den laatsten tijd der Berk, wanneer er niet langer eenig ware is, en daarom wordt gezegd: de waarheid struikelde op de straat, en wat recht is, kon niet ingaan, de waarheid werd weggenomen; dat ook de straat betrekking heeft op het ware, zie men in n. 2336, alsmede het gericht, in n. 2235. Bij Jeremia: “Gaat om door de *straten* van Jeruzalem, en zie, Ik bid u, en bekent, en zoekt in hare wijken, of gij een *man* vindt, of er één is, die *gericht* doet, die *waarheid* zoekt” (5: 1), eveneens staat man hier klaarblijkelijk voor den mensch met inzicht en het ware. Bij Zefanja: “Ik zal hunne *straten* verlaten maken, dat niemand daardoor gaat, hunne steden zullen verwoest worden, zoodat er geen *man* is, en geen *inwoner*” (3: 6); geen man voor geen waars, geen inwoner voor geen goeds (n. 2268, 2451, 2712), behalve in vele andere plaatsen meer.

3135. Dat de woorden: “hij kwam tot den man” beteekenen, dat zij, namelijk de aandoening van het goede, door Laban uitgebeeld (zie n. 3129, 3130), zich toevoegde aan het ware, aangeduid door den man, n. 3134; beide in den natuurlijken mensch.

3136. Dat de woorden: “en ziet, hij stond bij de kemelen” de tegenwoordigheid in de algemeene wetenschappelijke dingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “staan bij”, zijnde tegenwoordig zijn; en uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeene wetenschappelijke dingen, waarover n. 3048, 3071.

3137. Dat de woorden: “bij de fontein” hun verlichting beteekenen door het Goddelijk Ware, blijkt uit de beteekenis van de fontein, zijnde het ware, waarover n. 2702, 3096; hier het Goddelijk Ware, zooals boven in n. 3131. Aangezien het Woord het Goddelijk Ware is, wordt het een fontein genoemd. Dat “staan bij de fontein” hier in den innerlijken zin de verlichting insluit dier dingen, welke in den natuurlijken mensch zijn, volgt uit het verband, want daar, waar het Goddelijk Ware is, is verlichting.

3138. In deze drie verzen wordt gehandeld over de voorbereiding en verlichting van den natuurlijken mensch, opdat daaruit het ware, hetwelk met het goede in het redelijke verbonden moest worden, opgeroepen zou worden. Maar het is met de voorbereiding en verlichting aldus gesteld: er zijn twee lichten, die de verstandelijke dingen van den mensch vormen, het licht des Hemels en het licht der wereld. Het licht des Hemels komt van den Heer, die voor de Engelen in het andere leven Zon en Maan is (men zie n. 1053, 1521, 1529, 1530). Het licht van de wereld is uit de zon en de maan, die voor het lichamelijk gezicht verschijnen. De innerlijke mensch heeft zijn gezicht en zijn verstand van het licht des Hemels; de uiterlijke mensch heeft echter zijn gezicht en zijn

verstand van het licht der wereld. De invloed van het licht des Hemels in de dingen, die tot het licht der wereld behooren, bewerkt de verlichting en tevens de waarneming; een waarneming van het ware, wanneer er overeenstemming is, en een waarneming van het valsche in plaats van het ware, wanneer er geen overeenstemming is. Doch de verlichting en de waarneming kunnen niet bestaan, wanneer er geen aandoening of liefde is, die de geestelijke warmte is, en leven geeft aan de dingen, die door het licht verlicht worden; zooals vergelijkenderwijs het licht der zon niet het leven geeft aan de dingen in het plantenrijk, maar de warmte, die in het licht is, gelijk duidelijk uitkomt in de jaargetijden. In de verzen, die nu onmiddellijk volgen, wordt de voorbereiding verder beschreven, namelijk dat het licht des Hemels, hetwelk des Heeren Goddelijk licht is, invloede in de dingen, die tot het licht der wereld behoorden in Zijn natuurlijken mensch, opdat Hij daaruit het ware, dat met het goede in het redelijke verbonden moest worden, zou uitleiden, dus langs den gewonen weg; en deswege, opdat de Heer het Menschelijke Goddelijk zou maken, kwam Hij in de wereld langs den gewonen weg, dat is, wilde Hij gelijk een ander mensch geboren worden, en gelijk een ander onderricht worden, en gelijk een ander wederverwekt worden; maar met dit verschil, dat de mensch wederverwekt wordt door den Heer, terwijl de Heer niet alleen Zichzelven wederverwekte, maar ook verheerlijkte, dat is, Goddelijk maakte; voorts, dat de mensch door den invloed der naastenliefde en des geloofs een nieuw mensch wordt, de Heer daarentegen door de Goddelijke liefde, die in Hem is, en die van Hem is. Hieruit kan men zien, dat de wederverwekking van den mensch een beeld is van de verheerlijking des Heeren, of, wat hetzelfde is, dat men in den voortgang van de wederverwekking des menschen als in een beeld, ofschoon verwijderd, den voortgang kan zien van de verheerlijking des Heeren.

3139. Vers 31, 32, 33. *En hij zeide: Kom, gij gezegende van Jehovah, waarom staat gij buiten; en ik heb het huis geveegd, en er is plaats voor de kemelen. En de man kwam in het huis, en ontgordde de kemelen, en gaf den kemelen stroo en voeder; en water om zijne voeten te wasschen, en de voeten der mannen, die met hem waren. En hem werd te eten voorgezet; en hij zeide: Ik eet niet, totdat ik mijne woorden gesproken heb. En hij zeide: Spreek.* Hij zeide: Kom, gij gezegende van Jehovah, beteekent de uitnoodiging van het Goddelijke bij zich; waarom staat gij buiten, beteekent iets daarvandaan; en ik heb het huis geveegd, beteekent, dat alle dingen bereid waren en vol goedheden; en er is plaats voor de kemelen, beteekent den staat voor alle dingen, die Hem dienstbaar zouden zijn; en de man kwam in het huis, beteekent den invloed in het goede aldaar;

en ontgordde de kemelen, beteekent het vrije voor de dingen, die dienstbaar zouden zijn; en gaf den kernelen stroo en voeder, beteekent het onderricht in waarheden en goedheden; en water om zijne voeten te wasschen, beteekent de reiniging aldaar; en de voeten der mannen, die met hem waren, beteekent de reiniging van alle dingen, die Hem toebehoorden in den natuurlijken mensch; en hem werd te eten voorgezet, beteekent, dat het goede in den natuurlijken mensch wilde, dat deze dingen toegeëigend zouden worden; en hij zeide: Ik eet niet, beteekent de weigering; totdat ik mijne woorden gesproken heb, beteekent, voordat onderricht zou gegeven worden; en hij zeide: Spreek, beteekent het verlangen.

3140. Dat de woorden: “Hij zeide: Kom, gij gezegende van Jehovah” de uitnoodiging van het Goddelijke bij zich beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “kom”, behoorende tot de uitnoodiging; en uit de beteekenis van den “gezegende van Jehovah”, zijnde het Goddelijke. Dat Jehovah, de gezegende, het Goddelijke zelf is, zie men in n. 1096, 1420, 1422; hieruit volgt, dat de gezegende van Jehovah het daaruit voortvloeiende Goddelijke is. Het goede is het Goddelijke zelf, maar het ware is het daaruit voortvloeiende Goddelijke. Door den man hier, die door Abraham gezonden was, wordt het ware aangeduid, dat uit het Goddelijke was, in den natuurlijken mensch (n. 3134). Het is het Goddelijk Ware, dat de gezegende van Jehovah wordt genoemd, en dat uitgenoodigd wordt.

3141. Dat de woorden: “waarom staat gij buiten” iets daarvandaan beteekenen, kan zonder verklaring blijken. Het is hiermede aldus gesteld: het Goddelijk Redelijke des Heeren werd geboren door het Goddelijk Ware zelf, verbonden met het Goddelijk Goede. Het Goddelijk Redelijke is Jischak, die geboren werd aan Abraham, die hier het Goddelijk Goede is, uit Sarah, die hier het Goddelijke Ware is, zooals eerder werd aangetoond. Aldus werd alleen het Redelijke des Heeren Goddelijk geboren, en wel uit Hemzelf, want het eigenlijke Wezen zelf des Heeren was Jehovah of het Goddelijk Goede zelf; en het eigenlijke Wezen zelf des Heeren, daaruit voortvloeiende, was van Jehovah, of het Goddelijk Ware zelf. Aldus werd het Goddelijk Goede in het Redelijke, dat Jischak is, geboren, en dit was niet het van het ware gescheiden goede, maar het was het Goddelijk Goede met het Goddelijk Ware, doch beide te zamen worden het goede in het redelijke genoemd, waarmede het ware uit den natuurlijken mensch, welk ware Rebekka is, verbonden zou worden. Opdat de Heer Zijn Menschelijke Goddelijk zou maken, zoowel ten aanzien van het goede als ten aanzien van het ware, en zulks langs den gewonen weg (gelijk boven in n. 3138 gezegd), kon het niet anders geschieden; want dit is

de Goddelijke orde, overeenkomstig welke alle wederverwekking geschiedt, en dus overeenkomstig welke de verheerlijking des Heeren geschiedde (men zie n. 3138 aan het einde). Het was dit Goddelijk Goede door middel van het Goddelijk Ware in het Redelijke, dat in den natuurlijken mensch vloeide, en aldaar alle dingen verlichtte. Het verloop zelf wordt hier beschreven, namelijk dat het eerst invloede in iets meer verwijderds, hetgeen hier bedoeld wordt met *iets daarvandaan*, en dat het niet in sterker mate tegenwoordig wilde zijn vóór het onderricht; want de gewone weg is deze, dat het onderricht moet voorafgaan, en dat de invloed plaats vindt overeenkomstig den graad van het onderricht, en dat op deze wijze daaruit voortdurend het ware tot ontstaan komt, dat ingewijd wordt in, en daarna verbonden met het goede van het redelijke. Hieruit kan men zien, van welken aard de verborgenheden zijn, die in den innerlijken zin des Woords besloten liggen, en dat deze verborgenheden van dien aard zijn, dat zij nauwelijks ten aanzien van de meest algemeene dingen door den mensch gevat worden, terwijl zij nochtans voor de Engelen klaarblijkelijk zijn, te zamen met ontelbare dingen, die nooit in woorden geuit kunnen worden.

3142. Dat de woorden: “en ik heb het huis geveegd” beteekenen, dat alle dingen bereid waren en vol goedheden, blijkt uit de beteekenis van vegen, zijnde voorbereiden en vervuld worden, waarover aanstonds; en uit de beteekenis van het huis, zijnde het goede, waarover n. 2233, 2234, 2559; en dat de mensch zelf, krachtens het goede dat in hem is, een huis wordt genoemd, n. 3128. Dat vegen wil zeggen voorbereiden en vervuld worden, komt, omdat van den mensch niets anders verlangd wordt dan dat hij zijn huis veegt, dat is, de begeerten van het booze en de daaruit voortvloeiende overredingen van het valsche verwerpt; alsdan wordt hij vervuld met goedheden, want het goede vloeit van den Heer voortdurend in, maar in het huis of in den mensch, die gereinigd werd van dergelijke dingen, die den invloed verhinderen, dat is, die het invloeiende goede terugkaatsen, of verdraaien, of verstikken. Vandaar was het bij de Ouden een spreekwijze: het huis vegen of reinigen, alsmede den weg vegen en bereiden; en onder het huis vegen werd verstaan: zich van boosheden reinigen, en zich aldus voorbereiden, opdat de goedheden zouden binnentreden. Onder het vegen van den weg werd echter verstaan het zich voorbereiden, opdat de waarheden zouden ontvangen worden; want door het huis werd het goede aangeduid (n. 3128), en door den weg het ware (n. 627, 2333), zooals bij Jesaja: “Eene stem des roependen in de woestijn: *Veegt* (bereidt) *den weg* van Jehovah, en maakt recht in de wildernis eene baan voor onzen God” (40: 3). Bij denzelfde: “Effent, effent, *veegt* (bereidt) *den*

weg, neemt den aanstoot uit den weg Mijns volks” (57: 14). Bij denzelfde: “Gaat door, gaat door, door de poorten, *veegt* (bereidt) *den weg* des volks; effent, effent den weg, ruimt de steenen weg” (62: 10). Bij Maleachi: “Ziet, Ik zende Mijnen Engel, en Hij zal *den weg veegen* (bereiden) voor Mij, en de Heer, dien gijlieden zoekt, zal snellijk tot Zijnen tempel komen” (3: 1); in deze plaatsen staat “den weg veegen” voor zich bereid maken en voorbereiden om het ware te ontvangen; aldaar wordt gehandeld over de Komst des Heeren, waarvoor zij zich zouden voorbereiden, om het ware des geloofs te ontvangen, en daardoor het goede der naastenliefde, en daardoor het eeuwige heil. Bij David: “Gij hebt eenen wijnstok uit Egypte overgebracht, Gij hebt de natiën verdreven, en hebt denzelven geplant; Gij hebt voor hem geveegd, en zijne wortelen doen inwortelen, en hij vervulde het land” (Psalm 80: 9, .10), alwaar in den hoogsten zin over den Heer wordt gehandeld; de wijnstok uit Egypte is het ware uit wetenschappelijke dingen; de natiën verdrijven is reinigen van boosheden; voor hem veegen is bereid maken, zoodat de goedheden vervullen. Het huis veegen duidt ook in den tegenovergestelden zin den mensch aan, die zichzelf berooft van alle goedheden en waarheden, en aldus vervuld wordt met boosheden en valschheden, zooals bij Lukas: “De onreine geest, de rust niet vindende, zegt: Ik zal wederkeeren in *mijn huis*, daar ik uitgevaren ben; en komende vindt hij het *met bezemen gereinigd* en versierd; dan gaat hij heen, en neemt met zich zeven andere geesten, erger dan hij zelf is, en ingegaan zijnde, wonen zij aldaar” (II: 24, 25, 26; Math. 12: 43, 44, 45).

3143. Dat de woorden: “en er is plaats voor de kemelen” den staat beteekenen voor alle dingen, die Hem dienstbaar zouden zijn, blijkt uit de beteekenis van de plaats, zijnde de staat, waarover n. 1273 tot 1277, 1376 tot 1381, 2625; en uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeens wetenschappelijke dingen, waarover n. 3048, 3071. Dat deze dingen dienend zijn, zie men in n. 1486, 3019, 3020; want alle dingen, die tot den natuurlijken mensch behooren, zijn voor geen ander nut daar, dan om den geestelijken mensch te dienen; vandaar beteekenen knechten, dienstmaagden, kemelen, ezelen, in den innerlijken zin dan ook voornamelijk de dingen, die tot den natuurlijken mensch behooren.

3144. Dat de woorden: “en de man kwam in het huis” den invloed in het goede aldaar beteekenen, blijkt uit de beteekenis van komen, zijnde hier invloeden; en uit de beteekenis van het huis, zijnde het goede, waarover n. 2233, 2234, 2559.

3145. Dat de woorden: “en ontgordde de kemelen” het vrije beteekenen voor die dingen, die dienstbaar zouden zijn, blijkt uit de beteekenis van ontgorden, zijnde vrij maken; en uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeene

wetenschappelijke dingen, aldus de dingen, die dienstbaar zouden zijn, zooals even te voren in n. 3143. Het is met deze zaak zelve aldus gesteld: zonder het vrije is er nooit eenige voortbrenging van het ware in den natuurlijken mensch, noch eenige oproeping daarvan in den redelijken, en verbinding met het goede aldaar. Al deze dingen geschieden in den staat van het vrije, want het is de aandoening van het ware uit het goede, die het vrije maakt. Wanneer het ware niet uit de aandoening geleerd wordt, dus in het vrije, wordt het niet ingeplant, nog minder opgeheven naar de innerlijker dingen en daar tot het geloof gemaakt. Dat alle hervorming in het vrije geschiedt, en dat al het vrije tot de aandoening behoort, en dat de Heer den mensch in het vrije houdt, zoodat hij uit zichzelf en uit het eigene met het ware en goede wordt aangedaan en aldus wederverwekt, zie men in n. 2870 tot 2893. Dit is het, wat wordt aangeduid door de woorden, dat hij de kemelen ontgordde; wanneer deze dingen zulks niet beteekenden, zouden zij te onbeduidend zijn, om vermeld te worden.

3146. Dat de woorden: “en gaf den kemelen stroo en voeder” het onderricht in waarheden en goedheden beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het stroo, zijnde de waarheden van den natuurlijken mensch; en uit de beteekenis van het voeder, zijnde de goedheden aldaar, waarover boven n. 3114. Daar deze dingen door stroo en voeder worden aangeduid, volgt hieruit, dat stroo en voeder geven wil zeggen: onderrichten in waarheden en goedheden. Dat het vrije ter wille hiervan is, dat de mensch onderricht worde in de aandoening en uit de aandoening van het ware, en dat aldus de waarheden worden ingegeven, diep, tot den geestelijken mensch of tot de ziel toe, en aldaar verbonden met het goede, kan men zien uit hetgeen over het vrije in de n. 2870 tot 2893 is aangetoond. Van dien aard is de inworteling van het geloof of van het ware, dat des geloofs is; en wanneer dit niet verbonden wordt met het goede in het redelijke, ontvangt het ware des geloofs nooit eenig leven, en komt daaruit nooit eenige vrucht voort, want al wat vrucht des geloofs genoemd wordt, is de vrucht van het goede, dat der liefde en der naastenliefde is door het ware, dat des geloofs is. Wanneer de geestelijke warmte, die het goede der liefde is, niet werkzaam is door het geestelijk licht, dat het ware des geloofs is, zou de mensch zijn gelijk een door de vorst verstarde grond als in wintertijd, wanneer niets groeit, nog minder vrucht draagt; want zooals het licht zonder de warmte niets voortbrengt, evenzoo brengt het geloof niets voort zonder de liefde.

3147. Dat de woorden: “en water om zijne voeten te wasschen” de reiniging aldaar beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “water om te wasschen” of van

“wasschen met water”, zijnde reinigen, waarover hetgeen volgt; en uit de beteekenis van de voeten, zijnde de natuurlijke dingen, of, wat hetzelfde is, de dingen, die in den natuurlijken mensch zijn, waarover n. 2162. In de uitbeeldende Kerk was het gewoonte, de voeten met water te wasschen, en daarmede aan te duiden, dat de onreine dingen van den natuurlijken mensch werden weggewasschen. De onreine dingen van den natuurlijken mensch zijn al die dingen, die tot de eigenen wereldliefde behooren; wanneer deze onreine dingen weggewasschen zijn, vloeien de goedheden en waarheden in, want het zijn eenig en alleen deze dingen, die den invloed van het goede en ware door den Heer verhinderen. Want het goede vloeit van den Heer voortdurend in, maar wanneer het door den innerlijken of geestelijken mensch tot zijn uiterlijken of natuurlijken mensch komt, wordt het daar óf verdraaid, óf teruggekaatst, óf verstikt. Wanneer echter de dingen, die tot de eigen- en wereldliefde behooren, verwijderd worden, wordt het goede aldaar ontvangen en vruchtbaar gemaakt, want dan verricht de mensch de werken der naastenliefde, zooals blijken kan uit vele dingen, bijvoorbeeld wanneer de dingen, die tot den uiterlijken of natuurlijken mensch behooren, slechts in slaap gebracht worden, zooals in tegenspoed, ellende en ziekte; dan begint de mensch terstond vroom te denken en het goede te willen; en ook werken der vroomheid te verrichten, voor zoover hij daartoe in staat is; maar bij verandering van staat veranderen ook deze dingen. Deze dingen werden in de Oude Kerk aangeduid door de wasschingen, en dezelfde dingen werden in de Joodsche Kerk uitgebeeld. Dat deze in de Oude Kerk werden aangeduid, maar in de Joodsche Kerk uitgebeeld, kwam omdat de mensch der Oude Kerk dezen ritus als iets uiterlijks in den eeredienst beschouwde, en ook niet geloofde, dat hij door de wassching gereinigd werd, maar door de afwassching van de onreinheden van den natuurlijken mensch, welke, als gezegd, de dingen zijn, die tot de eigen- en wereldliefde behooren, De mensch van de Joodsche Kerk evenwel geloofde, dat hij door de wassching gereinigd werd, niet wetend noch willens te weten, dat de reiniging van de inwendige dingen werd aangeduid. Dat door de wassching de wegwissching van deze onreinheden wordt aangeduid, blijkt bij Jesaja: “*Wascht u, reinigt u, doet het booze uwer werken weg* van voor Mijne oogen, laat af van kwaad te doen” (1: 16), alwaar het duidelijk uitkomt, dat zich wasschen wil zeggen: zich reinigen en de boosheden verwijderen. Bij denzelfde: “Wanneer de Heer zal *afgewasschen* hebben den *drek* der dochteren van Zion, en de bloeden van Jeruzalem zal *afgewischt* hebben uit derzelver midden, in den geest des gericht, en in den geest der zuivering” (4: 4), alwaar het afwasschen van den

drek der dochteren van Zion, en het afwisschen van de bloeden van Jeruzalem staat voor het reinigen van boosheden en valscheden. Bij Jeremia: “*Wasch uw hart van boosheid*, o Jeruzalem, opdat gij behouden wordt; hoe lang zullen de gedachten uwer ongerechtigheid in het midden van u vertoeven” (4: 14). Bij Ezechiël: “*Ik wiesch u met wateren*, en Ik *spoelde de bloeden af van* over u, en zalfde u met olie” (16: 9), aangaande Jeruzalem, waaronder hier de Oude Kerk wordt verstaan; met wateren wasschen staat voor reinigen van valscheden, de bloeden afspoelen voor zuiveveren van boosheden; met olio zalven voor alsdan vullen met het goede. Bij David: “*Wasch mij van* mijne ongerechtigheid, en reinig mij van mijne zonde; ontzondig mij met hysop, en ik zal rein zijn, *wasch mij*, en ik zal witter zijn dan sneeuw” (Psalm 51: 4, 9); gewasschen worden staat klaarblijkelijk voor gereinigd worden van boosheden en van de valscheden daarvan. Dit waren de dingen, die door het wasschen in de uitbeeldende Kerk werden aangeduid, en het werd aldaar ter wille van de uitbeelding bevolen, dat zij, wanneer zij onrein waren geworden, de huid, de handen, de voeten, alsmede de kleederen zouden wasschen, en rein worden, en door al deze dingen werden die dingen aangeduid, die tot den natuurlijken mensch behooren. Ook werden waschvaten, die van koper waren, buiten den Tempel geplaatst, namelijk de koperen zee en de tien koperen vaten (1 Kon. 7: 23 tot 37, 38, 39); en een koperen waschvat, waaruit Aharon en zijne zonen zich wasschen zouden, was geplaatst tusschen de tent der samenkomst en het altaar, dus ook buiten de tent (Exod. 30: 18, 19, 21), waardoor eveneens werd aangeduid, dat alleen de uiterlijke of natuurlijke dingen gereinigd moesten worden; en wanneer deze niet gereinigd zijn, dat is, wanneer de dingen, die tot de eigen- en wereldliefde behooren, niet verwijderd zijn, kunnen de innerlijke dingen, die tot de liefde tot den Heer en jegens den naaste behooren, nooit invloeien, zooals boven werd gezegd. Ten einde nog beter te weten, hoe het met deze dingen gesteld is, namelijk dat de uiterlijke dingen gereinigd moeten worden, mogen de goede werken als voorbeeld en toelichting dienen, of wat het zelfde is, de goedheden der naastenliefde, die heden ten dage vruchten des geloofs worden genoemd; deze zijn uiterlijke dingen, omdat zij verrichtingen zijn. Goede werken zijn booze werken, wanneer niet die dingen verwijderd worden, die tot de eigen- en wereldliefde behooren; want wanneer werken gedaan worden, vooraleer deze dingen verwijderd zijn, verschijnen zij van buiten goed, maar van binnen zijn zij boos, want zij worden gedaan óf ter wille van den roem, óf ter wille van gewin, óf ter wille van eigen eer, óf ter wille van teen belooning; aldus zijn zij òf verbonden met eigenverdienste, òf scheinheilig, want de dingen, die tot de

eigen- en wereldliefe behooren, maken dat deze werken zoo zijn. Wanneer echter deze boosheden verwijderd worden, dan worden de werken goed, en zijn zij goedheden der naastenliefe; in deze werken is namelijk geen bedogen van zichzelf, van de wereld, van den roem, van een belooning, aldus zijn zij noch verbonden met eigenverdienste, noch schijnheilig; want dan vloeit van den Heer de hemelsche liefde en de geestelijke liefde in de werken, en zij maken, dat deze de liefde en de naastenliefe in daad zijn; en dan reinigt de Heer door deze liefden ook den natuurlijken of uiterlijken mensch, en stelt hem in orde, zoodat hij op overeenstemmende wijze de hemelsche en geestelijke dingen, die invloeien, ontvangt. Dit kan duidelijk blijken uit hetgeen de Heer leerde, toen Hij de voeten der discipelen wasschte, bij Johannes: “Hij kwam tot Simon Petrus; die zeide tot Hem: Heer, zult Gij *mijne voeten wasschen*. Jezus antwoordde en zeide tot hem: Wat Ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen weten. Petrus zeide tot Hem: *Gij zult mijne voeten niet wasschen* in der eeuwigheid. Jezus antwoordde hem: *Indien Ik u niet wassche, gij hebt geen deel met Mij*. Simon Petrus zeide tot Hem: Heer, niet alleen mijne *voeten*, maar ook de *handen* en het *hoofd*. Jezus zeide tot hem: *Die gewasschen is, heeft niet van noode, dan dat hij aan de voeten gewasschen worde, maar is geheel rein; gijlieden zijt alreede rein, doch niet allen*” (13: 4 tot 17); die gewasschen is, heeft niet van noode dan dat hij aan de voeten gewasschen worde, beteekent, dat wie hervormd is, alleen van noode heeft gereinigt te worden ten aanzien van de natuurlijke dingen, dat is, dat daarvan de boosheden en valschheden verwijderd moeten worden; dan worden alle dingen in orde gesteld door middel van den invloed der geestelijke dingen van den Heer. Bovendien behoorde het voetenwasschen tot de naastenliefe, namelijk, dat men niet letten zou op de boosheden van den ander; en het behoorde ook tot de vernedering, namelijk, dat men den ander van boosheden als van onreinheden zou zuiveren, zooals ook blijken kan uit de woorden des Heeren aldaar van vers 12 tot 17 (eveneens in Lukas 7: 37, 38, 44, 46; Joh. 11: 2; 1 Sam. 25: 41). Een ieder kan zien, dat zich wasschen niemand reinigt van boosheden en valschheden, maar alleen van de onreinheden, die hem aankleven. Maar daar het wassenden onder de riten behoorde, die in de Kerk bevolen waren, volgt hieruit, dat het iets bijzonders inhield, namelijk de geestelijke wassing, dat is, de reiniging van die onreinheden, welke den mensch van binnen aankleven. Dat is de reden, dat diegenen onder hen, die deze dingen wisten, en dachten over de reiniging des harten of over de verwijdering van de boosheden der eigen- en wereldliefe uit den natuurlijken mensch, en zulks met alle toewijding trachtten te doen, dezen ritus der

wassching in acht namen als een uiterlijken eeredienst op bevel. Doch zij, die dit niet wisten en ook niet weten wilden, maar dachten, dat alleen de ritus van het wasschen der kledderen, der huid, der handen en voeten hen reinigen zou, en dat het hun, wanneer zij alleen maar deze dingen deden, veroorloofd was, in gierigheid, in haatgevoelens, wraaknemingen, onbarmhartigheid en wreedheden, welke geestelijke onreinheden, zijn, te leven, beoefenden dezen ritus als een afgodischen ritus. Maar nochtans konden zij daarmede uitbeelden, en door de uitbeelding iets van de Kerk vertoonen, waardoor er eenige verbinding was van den Hemel met den mensch, voordat de Heer kwam, maar het was een verbinding van dien aard, dat zij den mensch dezer Kerk weinig of niets aandeed. De Joden en de Israëlieten waren van dien aard, dat zij hoegenaamd niets dachten aangaande den innerlijken mensch, en er ook niets van weten wilden, dus hoegenaamd niets over de hemelsche en geestelijke dingen, welke tot het leven na den dood behooren. Maar opdat nochtans niet alle verbinding met den Hemel te loor zou gaan, en op deze wijze met den Heer, werden zij vastgebonden aan uiterlijke riten, waardoor innerlijke dingen werden aangeduid. Al hun gevangenschappen en plagen hadden in het algemeen ten doel, dat de uiterlijke dingen strikt in acht genomen zouden worden ter wille van de uitbeelding. Vandaar nu was het, “dat Mozes Aharon en zijne zonen *aan den ingang van de tent zou wasschen met water*, opdat zij gereinigd zouden worden” (Exod. 29: 4; hfdst. 40: 12; Levit. 8: 6); “dat Aharon en zijne zonen *hunne handen en voeten zouden wasschen*, voordat zij in de tent der samenkomst zouden gaan, en tot het altaar naderen om te dienen, opdat zij niet sterven zouden, en dat dit hun zou zijn eene inzetting der eeuw” (Exod. 30: 18, 19, 20, 21; hfdst. 40: 30, 31); “dat Aharon *zijn vleesch zou wasschen* alvorens de kleederen van het ambt aan te doen” (Levit. 16: 24); “dat de Levieten gereinigd zouden worden door besprengd te worden met het water der ontzondiging, en dat zij het scheermes over hun vleesch zouden doen gaan, en *hunne kledderen wasschen*, en aldus rein zijn” (Num. 8: 6, 7); “dat wie het lijk zou eten van een rein beest, of het verscheurde, *zijne kleederen wasschen zou* en *zich met water baden*; en wanneer, hij *zich niet waschte*, en *zijn vleesch niet baadde*, zou hij zijn ongerechtigheid dragen” (Levit. 17: 15, 16), “dat wie het leger aanroerde van een, die den vloed had, of die op een vat zat, waarop hij gezeten heeft, en wie zijn vleesch aanroerde, *zijne kleederen zou wasschen*, en *zich met water baden*, en onrein zijn tot aan den avond” (Levit. 15: 5, 6, 7, 10, 11, 12 en vervolg); “dat wie den bok zond tot asasel, *zijn vleesch zou wasschen*” (Levit. 16: 26); “dat wanneer een melaatsche gereinigd was, hij *zijne kleederen zou wasschen*, al zijn haar

afscheren, en *zich met water wasschen*, en rein zijn” (Levit 14: 8, 9), ja zelfs, “dat de vaten zelve, die onrein waren geworden door de aanraking van onreine dingen, *in de wateren gestoken zouden worden*, en onrein zijn tot aan den avond” (Levit. 11: 32). Uit deze dingen kan blijken, dat niemand door den ritus der wassching ten aanzien van innerlijke dingen rein of zuiver gemaakt werd, maar slechts het zuivere of het in geestelijken zin genomen reine uitbeeldde, om de hierboven aangegeven reden. Dat dit zoo is, leert de Heer duidelijk bij Matth. 15: 1, 2, 20; Markus 7: 1 tot 23.

3148. Dat de woorden: “en de voeten der mannen, die met hem waren” de reiniging beteekenen van alle dingen, die Hem toebehoorden in den natuurlijken mensch, blijkt uit de beteekenis der voeten, zijnde de dingen, die tot den natuurlijken mensch behooren, waarover n. 2162; en uit de beteekenis der “mannen, die met hem waren,” zijnde alle dingen aldaar. Het was een gebruik, dat reizigers, wanneer zij in eenig huis kwamen, hun voeten wuschen, zooals toen de broeders van Jozef in het huis van Jozef binnengleid werden (Gen. 43: 24); toen de Leviet en die met hem was in het huis van den ouden man ontvangen werden (Richt. 19: 21); en toen Uria, van de reis komende, door David bevolen werd, af te gaan naar zijn huis en zijne voeten te wasschen (II Sam. 11: 8), De reden hiervan was, dat reizen en vreemdelingschappen de dingen beteekenden, die tot het onderricht, en vandaar tot het leven behooren (men zie n. 1293, 1457, 1463, 2025), en dat deze dingen gereinigd moesten worden, is kort tevoren in n. 3146 aangetoond; en bovendien, opdat de in geestelijken zin bedoelde onreinheden niet zouden aankleven en het huis, dat is, den mensch, bezoedelen; hetgeen ook duidelijk hieruit blijkt “dat zij het *stof hunner voeten* zouden afschudden, wanneer de stad of het huis den vrede niet ontvangen zou” (Matth. 10: 14).

3149. Dat de woorden: “en hem werd te eten voorgezet” beteekenen, dat de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch wilde, dat deze dingen toegeëigend zouden worden, blijkt uit de uitbeelding van Laban, door wien het voorgezet werd, zijnde de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch, waarover n. 3129, 3130; en uit de beteekenis van eten, zijnde medegedeeld en toegeëigend worden, waarover n. 2187, 2343, namelijk de Goddelijke dingen, waarover boven n. 3140, 3141.

3150. Dat de woorden: “en hij zeide: Ik eet niet” de weigering beteekenen, namelijk dat zij nog niet zoo toegeëigend werden, blijkt zonder verklaring.

3151. Dat de woorden: “totdat ik mijne woorden gesproken heb” beteekenen, voordat onderricht gegeven zou worden, blijkt uit de beteekenis van woorden spreken, zijnde onderrichten. De dingen die hij sprak, en die in hun verband

volgen, behooren ook tot het onderricht. Dat de Goddelijke dingen in die dingen vloeien, welke in den natuurlijken mensch zijn, overeenkomstig het onderricht en de daaruit voortvloeiende voortschrijding, zie men boven in n. 3141 aan het einde.

3152. Dat de woorden: “en hij zeide: Spreek” het verlangen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van woorden spreken, zijnde onderrichten; hier “spreek”, zijnde, dat hij zou onderrichten. Dat deze woorden een verlangen inhouden, blijkt duidelijk.

3153. De dingen, welke in deze drie verzen in den innerlijken zin besloten liggen, komen weliswaar in de verklaring uit, namelijk, dat de dingen, die van den natuurlijken mensch zijn, voorbereid werden om de Goddelijke dingen te ontvangen, en dat op deze wijze de waarheden, door Rebekka aangeduid, die ingewijd zouden worden in en verbonden met het goede van het redelijke, Goddelijk zouden worden, en zulks door den invloed; doch de dingen, die hier in den innerlijken zin liggen, zijn van dien aard, dat zij, wanneer zij niet met één overzicht der gedachte beschouwd worden, te duister verschijnen om begrepen te kunnen worden, en zulks te meer, omdat deze dingen onbekend zijn; zoo bijvoorbeeld op welke wijze waarheden uit den natuurlijken mensch worden opgeroepen, en ingewijd in het goede in het redelijke, wanneer de mensch wordt wederverwekt. Deze dingen zijn aan de meeste menschen heden ten dage zoozeer onbekend, dat zij zelfs niet eens weten, dat dit plaats vindt, voornamelijk hierdoor, dat er heden ten dage weinigen zijn, die wederverwekt worden; en zij, die wederverwekt worden, weten uit de leer niet, dat het goede der naastenliefde is, waarin het ware des geloofs wordt ingewijd, en waarmede het verbonden wordt, en wel in het redelijke, en dat dan de staat geheel veranderd wordt, namelijk, dat dan niet langer uit het ware des geloofs gedacht wordt aan het goede der naastenliefde, maar uit dit goede aan het ware. Bij den Heer was er echter geen wederverwekking, maar verheerlijking; dat is, door Hem werden alle dingen, zoowel die in het redelijke als die in het natuurlijke Goddelijk gemaakt; hoe dit geschiedde wordt in den innerlijken zin beschreven.

3154. *Vers 34 tot 48. En hij zeide: Ik ben een knecht van Abraham. En Jehovah heeft mijnen heer zeer gezegend, en hem groot gemaakt, en heeft hem gegeven kudde van kleinvee en kudde van grootvee, en zilver, en goud, en knechten, en maagden, en kemelen, en ezelen. En Sarah, de echtgenote van mijnen heer, heeft mijnen heer eenen zoon gebaard, na haren ouderdom; en hij heeft hem gegeven alles wat hij heeft. En mijn heer heeft mij doen zweren, zeggende: Gij zult voor mijnen zoon niet eene vrouw nemen uit de dochteren van den Kanaäniet, in wiens*

land ik woon. Gij zult niet dan naar het huis mijns vaders gaan, en naar mijne familie, en zult voor mijnen zoon eene vrouw nemen. En ik zeide tot mijnen heer: Misschien zal de vrouw niet achter mij gaan. En hij zeide tot mij: Jehovah, voor wien ik gewandeld heb, zal Zijnen engel met u zenden, en uwen weg voorspoedig maken; en gij zult voor mijnen zoon eene vrouw nemen, uit mijne familie, en uit mijns vaders huis. Dan zult gij van mijne bezwering rein zijn, wanneer gij tot mijne familie gekomen zult zijn; en indien zij aan u niet zullen geven, en gij zult rein zijn van mijne bezwering. En ik kwam heden aan de fontein, en ik zeiden: Jehovah God van mijnen heer Abraham, indien het bij U is, ik bid u, mijnen weg voorspoedig te maken, op welken ik ga; zie, ik sta bij de fontein der wateren, en het zij, dat de jonkvrouw, die uitkomen zal om te putten, en tot welke ik zeg: Laat mij, ik bid u, een weinig waters drinken, uit uwe kruik; en zij zal tot mij zeggen: Drink gij ook, en ik zal ook uwen kemelen putten; dat deze die vrouw zij, die Jehovah voor den zoon van mijnen heer heeft bestemd. Ik had nauwelijks geëindigd te spreken tot mijn hart, en zie, Rebekka kwam uit, en zij had hare kruik op haren schouder, en zij kwam af tot de fontein, en putte; en ik zeide tot haar: Laat mij, ik bid u, drinken. En zij haastte zich, en liet hare kruik van zich neder, en zeiden: Drink gij, en ik zal ook uwe kemelen drenken; en ik dronk, en zij drenkte ook de kemelen. En ik vraagde haar, en zeide: Wiens dochter zijt gij; en zij zeiden: De dochter van Bethuël, den zoon van Nachor, welken Milkah hem gebaar heeft; en ik leide de spang op haren neus, en de armringsen op hare handen. En ik neigde en boog mij neder voor Jehovah, en ik zegende Jehovah den God van mijnen heer Abraham, die mij in den weg der waarheid geleid had, om de dochter des broeders van mijnen heer voor zijnen zoon te nemen. Hij zeide Ik ben een knecht van Abraham, beteekent dat het uit het Goddelijk Goede was; en Jehovah heeft mijnen heer zeer gezegend, en hem groot gemaakt, beteekent het Goddelijk Menschelijke ten aanzien van het goede en ten aanzien van het ware; en heeft hem gegeven kudde van kleinvee en kudde van grootvee, beteekent goedheden in het algemeen; en zilver en goud, beteekent waarheden in het algemeen; en knechten, en maagden, en kemelen, en ezelen, beteekent waarheden in het bijzonder. En Sarah, de echtgenote van mijnen heer, heeft mijnen heer eenen zoon gebaar, beteekent het Goddelijk Redelijke uit het Goddelijk Ware; na haren ouderdom, beteekent, toen de staat daar was; en hij heeft hem gegeven alles wat hij heeft, beteekent dat Hem alle Goddelijke dingen toebehooren. En mijn heer heeft mij doen zweren, beteekent, hier als eerder, de verplichting en het sacrament; zeggende: Gij zult voor mijnen zoon niet eene vrouw nemen uit de dochteren van den Kanaäniet, beteekent, hier als eerder, dat het Goddelijk Redelijke niet verbonden zou worden met eenige

aandoening, die met het ware in strijd is; in wiens land ik woon, beteekent de strijdige dingen in welke het Goddelijk Goede is. Gij zult niet dan naar het huis mijns vaders gaan, beteekent het goede, dat uit het Goddelijke is; en naar mijne familie, beteekent het ware, dat uit het Goddelijke is; en zult voor mijnen zoon eene vrouw nemen, beteekent, dat daaruit verbinding zou voortkomen. En ik zeide tot mijnen heer: Misschien zal de vrouw niet achter mij gaan, beteekent, hier als eerder, den twijfel van den natuurlijken mensch aangaande deze aandoening, of zij gescheiden kan worden. En hij zeide tot mij, beteekent het onderricht; Jehovah, voor wier ik gewandeld heb, zal Zijnen engel met u zenden, beteekent, hier, als eerder, de Goddelijke Voorzienigheid; en uwen weg voorspoedig maken, beteekent ten aanzien van het ware; en gij zult voor mijnen zoon eene vrouw nemen, beteekent, dat er verbinding zou zijn; uit mijne familie, en uit mijns vaders huis, beteekent, uit het goede en het ware, die daar uit het Goddelijke zijn. Dan zult gij van mijne bezwering rein zijn, beteekent, hier als eerder, het vrije, dat de natuurlijke mensch heeft; wanneer gij tot mijne familie gekomen zult zijn, en indien zij aan u niet zullen geven, betekent ten aanzien van de scheiding; en gij zult rein zijn van mijne bezwering, beteekent, dat er dan geen schuld zal zijn voor den natuurlijken mensch. De overige woorden, tot en met vers 48, beteekenen iets dergelijks als tevoren.

3155. De uitlegging van elk dezer bijzonderheden kan overgeslagen worden, want zij zijn hierboven in dit hoofdstuk verklaard. Zij werden nog eens gezegd ter wille van het onderricht van den natuurlijken mensch. Want het is met de inwijding van het ware in en de verbinding daarvan met het goede gesteld als met een maagd, wanneer zij verloofd en daarna verbonden wordt met een echtgenoot, namelijk dat zij aangaande alle dingen onderricht moet worden, vooraleer zij haar toestemming geeft. Hoewel deze dingen niet te voorschijn komen bij den mensch, wanneer de waarheden in den natuurlijken mensch in het goede worden ingewijd en daarmee verbonden, dat is, wanneer de mensch hervormd wordt, vinden zij nochtans plaats, namelijk, dat het onderricht vooraf gaat, van het goede aangaande het ware, en van het ware aangaande het goede; daarna komt de toestemming beiderzijds, waarover hetgeen nu volgt.

3156. Vers 49, 50, 51. *En nu, zoo gijlieden barmhartigheid en waarheid met mijnen heer doen zult, geeft het mij te kennen; en zoo niet, geeft het mij te kennen, en ik zal ter rechterhand zien, of ter linkerhand. En Laban antwoordde, en Bethuël, en zij zeiden: Van Jehovah is het woord uitgegaan; wij kunnen kwaad noch goed tot u spreken. Zie, Rebekka is voor u, neem haar en ga, en*

zij zij eene vrouw voor den zoon uws heeren, gelijk Jehovah gesproken heeft. Nu, zoo gijlieden barmhartigheid en waarheid met mijnen heer doen zult, beteekent het onderzoek van hun instemming uit beide vermogens, dat van den wil en dat van het verstand; geeft het mij te kennen; en zoo niet, geeft het mij te kennen, beteekent hun vrijen staat van overweging; en ik zal ter rechterhand zien, of ter linkerhand, beteekent het wederzijdsche vrije; en Laban antwoordde, en Bethuël, en zij zeiden: Van Jehovah is het woord uitgegaan, wij kunnen kwaad noch goed tot u spreken, beteekent de erkenning, dat het van den Heer alleen was; zie, Rebekka is voor u, neem haar en ga, en zij zij eene vrouw voor den zoon uws heeren, gelijk Jehovah gesproken heeft, beteekent de instemming, ingegeven door den Heer.

3157. Dat de woorden: “Nu, zoo gijlieden barmhartigheid en waarheid met mijnen heer doen zult” het onderzoek beteekenen van hun instemming uit beide vermogens, dat van den wil en dat van het verstand, blijkt uit de beteekenis der barmhartigheid, zijnde hetgeen van het goede of van de liefde is, waarover n. 3063, 3073, 3120, en uit de beteekenis der waarheid, zijnde hetgeen van het ware of van het geloof is, waarover n. 3121, 3122; en daar het goede, dat der liefde is, tot den wil behoort, en het ware, dat des geloofs is, tot het verstand behoort, en deze dingen gezegd worden tot Laban en Bethuël, dus tot menschen, namelijk dat zij barmhartigheid en waarheid zouden doen, beteekenen zij hetgeen uit hun beider vermogen is, namelijk uit dat van den wil, en dat van het verstand. Dat het een onderzoek is naar de instemming, blijkt duidelijk zoowel hieruit, dat gezegd wordt “zoo gij doen zult” als uit hetgeen volgt: “geeft het mij te kennen; en zoo niet, geeft het mij te kennen, en ik zal ter rechterhand zien, of ter linkerhand”. In de wederverwekking van den mensch, welke een beeld is van de verheerlijking des Heeren (n. 3138) is het aldus gesteld, dat het ware des geloofs weliswaar geleerd wordt, maar niet erkend, nog minder ontvangen wordt door het goede, wanneer er geen instemming is van beide vermogens, namelijk van den wil en het verstand. De instemming is de erkenning zelve, waardoor de opneming geschiedt, en wel door den wil, want daar is het goede. En wanneer het ware des geloofs ontvangen is door den wil, of, wat hetzelfde is, door het goede, dan is de mensch wederverwekt, want dan behoort het ware tot het goede, of het geloof tot de naastenliefde, of het is ten aanzien van het leven de naastenliefde zelve (n. 3121).

3158. Dat de woorden: “geeft het mij te kennen; en zoo niet, geeft het mij te kennen” hun vrijen staat van overweging beteekenen, blijkt uit den zin der woorden. Uit al hetgeen voorafgaat blijkt, dit de woorden, die in den zin

der letter in dit hoofdstuk handelen over de verloving en het huwelijk van Rebekka met Jischak, in den innerlijken zin handelen over de inwijding en de verbinding van het goede en het ware, want de inwijding en de verbinding van het ware en, het goede zijn de geestelijke verloving en de geestelijke verbinding. In elk van beide wordt een vrije staat van overweging vereischt. Dat dit zoo is in de verloving en in het huwelijk, is bekend, maar dat het zoo is in de inwijding en verbinding van het goede en ware, is niet zoo bekend, omdat het niet aan den natuurlijken mensch verschijnt, en omdat deze dingen onder diegene behooren, die geschieden zonder dat de mensch er over nadenkt, terwijl het toch elk oogenblik, wanneer de mensch hervormd en wederverwekt wordt, plaats grijpt, namelijk, dat hij in een vrijen staat is, wanneer het ware met het goede verbonden wordt. Een ieder kan, wanneer hij er maar aandacht aan schenkt, weten, dat nooit iets des menschen is, als van hemzelf, wanneer het niet tot zijn wil behoort; hetgeen alleen van het verstand is, wordt niet des menschen, vooraleer het ook tot zijn wil behoort; want hetgeen tot den wil behoort, maakt het zijn van des menschen leven uit; hetgeen echter tot het verstand behoort, maakt het daaruit voortvloeiende bestaan zijns levens uit. De instemming uit het verstand alleen is geen instemming, maar alle instemming komt voort uit den wil; wanneer daarom het ware des geloofs, dat tot het verstand behoort, niet ontvangen wordt door het goede der liefde, dat tot den wil behoort, is het nooit het ware, dat erkend is, en dus niet het geloof. Opdat het ware ontvangen worde door het goede, dat tot den wil behoort, is het noodzakelijk, dat er een vrije staat is. Al wat tot den wil behoort, schijnt vrij; de staat zelf van den wil is de vrijheid, want hetgeen ik wil, dat kies ik uit, dat verlang ik, omdat ik dat liefheb en erken als het goede. Hieruit kan blijken, dat het ware, hetwelk des geloofs is, nooit des menschen wordt, als van hemzelf, vooraleer het ontvangen is door den wil, dat is, ingewijd in en verbonden met het goede aldaar; en dat dit niet geschieden kan dan in een vrijen staat.

3159. Dat de woorden: “en ik zal ter rechterhand zien, of ter linkerhand” het wederzijdsche vrije beteekenen kan zonder verklaring blijken. Het is hiermede aldus gesteld: van den Heer vloeit het goede voortdurend door den innerlijken mensch in den uiterlijken, en in den eersten leeftijd verschijnt het in den uiterlijken mensch onder den vorm van de aandoening van het ware. Voor zooveel de mensch het hemelsch en geestelijk goede als einddoel beschouwt, wordt het ware ingewijd in en verbonden met het goede, of, wat hetzelfde is, wordt de aandoening van het ware ingewijd in en verbonden met de aandoening van het goede; voor zooveel de mensch echter het eigen

goede, dus zichzelf en de wereld, als einddoel beschouwt, treedt het hemelsch en geestelijk goede terug; dit is het wederzijdsche vrije, dat wordt aangeduid door “ter rechterhand of ter linkerhand zien”.

3160. Dat de woorden: “en Laban antwoordde, en Bethuël, en zij zeiden: Van Jehovah is het woord uitgegaan, wij kunnen kwaad noch goed tot u spreken” de erkenning beteekenen, dat het van den Heer alleen was, kan blijken uit de verklaring van elk der woorden ten aanzien van den innerlijken zin, maar dat dit er het besluit van is, blijkt duidelijk ook zonder deze verklaring. Dat “van Jehovah is het woord uitgegaan” wil zeggen: van den Heer, is duidelijk, want onder Jehovah, zoo vaak vermeld in het Oude Testament, wordt nooit een ander dan de Heer verstaan (men zie n. 1343, 1736, 1815, 2156, 2329, 3023, 3035). Dat deze dingen verborgenheden bevatten, kan hieruit blijken, dat hier Laban antwoordde, die de broeder was, en daarna Bethuël, die de vader was, echter niet de vader en de moeder, en dat de maagd eerst later antwoordde. De reden hiervan is, dat door Laban als broeder de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch wordt uitgebeeld (n. 3129, 3130); en door Bethuël de oorsprong van de aandoening van het goede. De aandoening van het goede en de aandoening van het ware in den natuurlijken mensch gedragen zich, als broeder en zuster; en de aandoening van het ware, uit den natuurlijken mensch opgeroepen in den redelijken, en daar verbonden met het goede, gedraagt zich als een getrouwde vrouw. De verborgenheid, waarom hier Laban en Bethuël antwoordden, dat is, de broeder eerst en daarna de vader, is deze, dat wanneer het goede uit den redelijken mensch vloeit in den natuurlijken, het niet onmiddellijk in het ware aldaar vloeit, maar in het goede aldaar, en door het goede in het ware, en wanneer die invloed er niet is, kan de aandoening van het ware niet bestaan. Het is de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch, die erkent, en die dus het eerste instemt, want er bestaat een onmiddellijke gemeenschap tusschen het redelijk goede en het natuurlijk goede, maar geen onmiddellijke tusschen het redelijk goede en het natuurlijk ware; aangaande un wisselwerking zie men n. 1831, 1832. Hier komen twee oude spreekwijzen voor, namelijk “van Jehovah is het woord uitgegaan” voor: door Jehovah is het gedaan; voorts: “wij kunnen kwaad noch goed tot u spreken” voor: zij durfden noch ontkennen noch bevestigen. Aangaande de erkenning, dat het van den Heer alleen was, in hetgeen volgt.

3161. Dat de woorden: “zie, Rebekka is voor u, neem haar en ga, en zij zij eene vrouw voor den zoon uws heeren, gelijk Jehovah gesproken heeft” de door den Heer ingegeven instemming beteekenen, kan ook eveneens blijken

uit de verklaring van elk der woorden, waarvan dit in den innerlijken zin het algemeene besluit is. Met de zaak zelve is het aldus gesteld: toen de Heer in de wereld leefde, maakte Hij het Menschelijke in Zichzelf uit eigen macht Goddelijk. Het menschelijke begint in het binnenste van het redelijke (n. 2106, 2194); er wordt hier beschreven, hoe Hij dit Goddelijk maakte, namelijk zooals eerst ten aanzien van het goede, evenzoo thans ten aanzien van het ware; want het redelijke bestaat uit het goede en uit het ware. Het goede aldaar was uit Zijn eigenlijk Goddelijke zelf, dat is, uit Jehovah den Vader, van wien Hij ontvangen was; het ware echter moest langs den gewonen weg verkregen worden, zooals bij andere menschen. Want het is bekend, dat de mensch niet redelijk geboren wordt, maar slechts in het vermogen om redelijk te kunnen worden, en dat hij het wordt door wetenschappelijke dingen, namelijk door erkentnissen van verschillende geslachten en soorten, waarvan de eerste middelen zijn die leiden tot de daarop volgende, aldus in volgorde tot de laatste, die tot de geestelijke dingen van het Rijk des Heeren behooren, en leerstellige dingen worden genoemd. Dat deze gedeeltelijk worden aangeleerd uit de leer des geloofs, gedeeltelijk onmiddellijk uit het Woord, en vandaar gedeeltelijk door eigen studie, is eveneens bekend. Zoolang deze leerstellige dingen alleen in het geheugen zijn, zijn het slechts wetenschappelijke waarheden, en zijn zij den mensch ook nog niet eigen geworden als het zijne, maar zij worden hem dan eerst eigen, wanneer hij ze ter wille van het leven begint lief te hebben, en nog meer, wanneer hij ze op het leven toepast. Wanneer dit geschiedt, worden de waarheden uit het natuurlijke geheugen opgeheven in het redelijke, en aldaar met het goede verbonden; en wanneer zij verbonden zijn, behooren zij niet langer tot de wetenschap, maar tot het leven; want dan leert de mensch niet langer uit de waarheden, hoe hij leven moet, maar leeft uit deze; aldus zijn de waarheden hem eigen geworden, en worden deel van den wil. Aldus treedt de menschen het huwelijk binnen; want het hemelsere huwelijk is de verbinding van het goede en het ware in het redelijke; deze dingen bewerkstelligt de Heer bij de menschen. Doch in Zichzelf deed de Heer al deze dingen uit Zichzelve; en uit het Goddelijke zelf verwekte Hij niet alleen het redelijke ten aanzien van het goede, maar ook door middel hiervan het natuurlijke ten aanzien van het ware, dat Hij met het goede verbond. Want het is het goede, dat voor zichzelf het ware uitkiest, en het ook vormt, aangezien het goede niets anders als waar erkent dan hetgeen samenstemt. Aldus maakte het Goddelijk Goede, dat de Heer had, voor zichzelf het ware, en ook erkende het niets anders als het Ware dan dat, wat samenstelde met het Goddelijk Goede, dat is, wat Goddelijk

was uit Hem. Aldus deed Hij alle dingen tot in bijzonderheden uit eigen macht. Deze dingen zijn het, die aangeduid worden door de erkenning, dat het van den Heer alleen was, en door de van den Heer ingegeven instemming. **3162.** Vers 52, 53, 54. *En het geschiedde, als Abrahams knecht hunne woorden hoorde, en hij boog zich neder ter aarde voor Jehovah. En de knecht langde voort vaten van zilver, en vaten van goud, en kleedderen, en hij gaf ze aan Rebekka, en hij gaf kostbaarheden aan haren broeder en aan hare moeder. En zij aten en dronken, hij en de mannen, die met hem waren; en zij vernachtten, en zij stonden des morgens op, en hij zeide: Zend mij naar mijnen heer.* Het geschiedde, als Abrahams knecht hunne woorden hoorde, en hij boog zich neder ter aarde voor Jehovah, beteekent de innerlijke gewaarwording van vreugde in den natuurlijken mensch; en de knecht langde voort vaten van zilver, en vaten van goud, en kleedderen, beteekent het ware en het goede, en hun tooi; en hij gaf ze aan Rebekka, beteekent, welke toen waren van de aandoening van het ware; en hij gaf kostbaarheden aan haren broeder, beteekent de daaruit voortvloeiende geestelijke dingen voor het natuurlijk goede; en aan hare moeder, beteekent, ook voor het natuurlijk ware; en zij aten en dronken, beteekent de toeëigening van het goede en van het aldus ingewijde ware; hij en de mannen, die met hem waren, beteekent, welke in den natuurlijken mensch zijn; en zij vernachtten, beteekent zijn vrede; en zij stonden des morgens op, beteekent den graad van verheffing; en hij zeide: Zend mij naar mijnen heer, beteekent de aandoening van de verbinding.

3163. Dat de woorden: “het geschiedde, als Abrahams knecht hunne woorden hoorde, en hij boog zich neder ter aarde voor Jehovah” de innerlijke gewaarwording van vreugde in den natuurlijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “de woorden hooren”, zijnde innerlijk gewaarworden; uit de uitbeelding van den knecht Abrahams, zijnde in het algemeen de natuurlijke mensch, voor zoover hij het redelijke dient, hier het Goddelijke, waarover n. 3019, 3020; en uit de beteekenis van “zich nederbuigen voor Jehovah”, zijnde zich verheugen, waarover n. 2927, 2950, 3118.

3164. Dat de woorden: “en de knecht langde voort vaten van zilver, en vaten van goud, en kleedderen” het goede en het ware beteekenen, en hun tooi, blijkt uit de beteekenis der vaten van zilver, der vaten van goud, en der kleedderen in den innerlijken zin. Dat het zilver het ware beteekent, zie men in n. 1551, 2048; en dat goud het goede beteekent, in n. 113, 1551, 1552. Er wordt gezegd vaten van zilver en vaten van goud, omdat zij betrekking hebben op de aandoening van het ware, die hier Rebekka is, want het ware is op zichzelf beschouwd niets dan een vat of ontvanger van het goede (n. 1496, 1832, 1900, 2063, 2261,

2269, 3068). De vaten van zilver zijn in het bijzonder de wetenschappelijke dingen, want deze zijn de ontvangers van het ware; de vaten van goud zijn in het bijzonder de waarheden, omdat deze de ontvangers van het goede zijn. Dat echter de kleederen de tooi zijn, kan zonder verklaring blijken. Oudtijds werden dergelijke dingen gegeven aan een maagd, wanneer zij zich verloofde, en zulks ter oorzaak van de uitbeelding en de beteekenis, dat de verloofde maagd het ware van de Kerk zou voorstellen, dat met het goede verbonden moest worden; zooals ook de Oude Kerk in haar eersten leeftijd beschreven wordt, bij Ezechiël: “Toen het de tijd der liefden was, *bekleedde Ik u met gestikt werk*, Ik omgordde u met fijn linnen, en bedekte u met zijde, en *Ik versierde u met sieraad*, en deed *armringen op uwe* handen, en eene keten aan uwen hals, en Ik leide eene *spang op uwen neus*, en oorringen op uwe ooren, en een kroon der sierlijkheid op uw hoofd; zoo *waart gij versierd met goud en zilver, en uwe kleederen*, waren fijn linnen, en zijde en gestikt werk” (16: 8, 9, 10, 11, 12, 13); en toen dezelfde Kerk afweek van het ware en goede, werd zij daar aldus beschreven: “Gij hebt van *uwe kleederen* genomen, en u gemaakt geplekte hoogten; en gij hebt genomen de *vaten uws sieraads*, van *Mijn goud*, en van *Mijn zilver*, dat Ik u gegeven had, en gij hebt u beelden van het mannelijke gemaakt, en gij hebt uwe gestikte *kleederen* genomen, en hebt ze bedekt” (vers 16, 17, 18). Hierin komt duidelijk uit, dat zilver, goud, en kleederen niets anders zijn dan de dingen, die tot de Kerk behooren, namelijk het ware en het goede, en de dingen, die tot het ware en goede behooren.

3165. Dat de woorden: “en hij gaf ze aan Rebekka” beteekenen, welke toen tot de aandoening van het ware behoorden, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde de aandoening van het ware, waarover n. 2865, 3077. Door de zoeven vermelde dingen, namelijk door de vaten van zilver, de vaten van goud en de kleederen, wordt de aandoening van het ware als bruid beschreven; vandaar wordt door deze woorden aangeduid, dat de aandoening van het ware toen van dien aard was, of, wat het zelfde is, dat deze dingen toen tot de aandoening van het ware behoorden.

3166. Dat de woorden: “en hij gaf kostbaarheden aan haren broeder” de daaruit voortvloeiende geestelijke dingen voor het natuurlijk goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis der kostbaarheden, zijnde de geestelijke dingen, waarover aanstonds; en uit de beteekenis van den broeder, zijnde het natuurlijk goede, waarover n. 3160; alsmede van Laban, die hier de broeder is, zijnde de aandoening van het goede in den natuurlijke mensch, waarover n. 3129, 3130. Dat de kostbaarheden de geestelijke dingen beteekenen, blijkt ook elders uit het Woord, zoo waar gehandeld wordt over Jozef, bij Mozes:

“Zijn land zij gezegend van Jehovah, van het *kostelijke des hemels*, van den dauw, en van de diepte, die beneden is liggende; en van het *kostelijke van de inkomsten der zon*; en van het *kostelijke van het voortbrengsel der maanden*, en van het *kostelijke der heuvelen der eeuwigheid*, en van het *kostelijke der aarde*, en van hare volheid” (Deut. 33: 13, 14, 15, 16); aldaar worden door het kostelijke des hemels, het kostelijke van de inkomsten der zon, het kostelijke van het, voortbrengsel der maanden, het kostelijke van de heuvelen der eeuwigheid en het kostelijke der aarde, de verschillende soorten van geestelijke dingen aangeduid. Bovendien werden kostbare steenen, paarden, balsems, reukwerken en dergelijke dingen kostbaarheden genoemd, en al deze beteekenen geestelijke dingen. Wat geestelijke dingen zijn, werd herhaaldelijk eerder gezegd, namelijk, dat er in het Rijk des Heeren hemelsche en geestelijke dingen zijn, en dat de hemelsche dingen tot het goede behooren, en de geestelijke dingen tot het daaruit voortvloeiende ware. Er is niets in het heelal, dat niet op het goede en op het ware betrekking heeft; al wat tot het nut en tot het leven behoort, heeft betrekking op het goede, maar al wat tot de leer en de wetenschap behoort, voornamelijk aangaande het nut en het leven, heeft betrekking op het ware, of, wat hetzelfde is, al wat des wils is, wordt het goede of het booze genoemd, al wat echter des verstands is, wordt het ware of het valsche genoemd. Derhalve is het goede, dat eenig en alleen der liefde en der naastenliefde is, en door den Heer invloeit, het hemelsche; maar het ware, dat daaruit voortvloeit, is het geestelijke. De reden, waarom kostbaarheden aan den broeder werden gegeven, terwijl vaten van zilver, vaten van goud en kleederen aan de zuster werden gegeven, toen zij bruid werd, is deze, dat de broeder het goede in den natuurlijken mensch beteekende, en dat dit goede verlicht wordt, wanneer het ware wordt ingewijd in het goede in den redelijken mensch, want alle verlichting van het goede en ware in den natuurlijken mensch komt daarvandaan.

3167. Dat de woorden: “en aan de moeder” beteekenen, ook voor het natuurlijk ware, namelijk de daaruit voortvloeiende geestelijke dingen evenals voor het natuurlijk goede (waarover vlak hierboven), blijkt uit de beteekenis van de moeder, zijnde de Kerk, die vanwege het ware moeder genoemd wordt (waarover n. 289, 2717). Opdat men vete, hoe het hiermede gesteld is, dat het natuurlijk goede en het natuurlijk ware geestelijke dingen bezitten, doordien het ware wordt ingewijd in het goede in het redelijke, zij het in het kort gezegd: ieder mensch heeft een innerlijke en een uiterlijke; zijn innerlijke wordt de innerlijke mensch genoemd, en zijn uiterlijke de uiterlijke mensch. Maar wat de innerlijke mensch is, en wat de uiterlijke, is weinigen bekend. De innerlijke

mensch is dezelfde als de geestelijke mensch, en de uiterlijke is dezelfde als de natuurlijke mensch. Het is de geestelijke mensch, die verstaat en wijs is door de dingen, die tot het licht des Hemels behooren; maar de natuurlijke mensch door de dingen, die tot het licht der wereld behooren (aangaande beiderlei licht zie men n. 3138). Want in den Hemel zijn niets dan geestelijke dingen, maar in de wereld niets dan natuurlijke dingen. De mensch werd zoo geschapen, dat de geestelijke en natuurlijke dingen in hem, dat is, zijn geestelijke en natuurlijke mensch, zouden samenstemmen of één uitmaken, maar dan moest de geestelijke mensch alle dingen in den natuurlijken rangschikken, en de natuurlijke gehoorzamen, gelijk de knecht zijnen heer. Maar door den val begon de natuurlijke mensch zich boven den geestelijken te verheffen, en keerde hij dus de Goddelijke orde zelve om, en dientengevolge scheidde de natuurlijke mensch zich van den geestelijken af, en bezat hij ook niet meer geestelijke dingen dan die, welke konden binnen dringen als het ware door spleten, en het vermogen tot denken en spreken geven. Maar opdat de geestelijke dingen wederom zouden invloeden in den natuurlijken mensch, moest hij door den Heer wederverwekt worden, dat is, het ware uit den natuurlijken mensch moest ingewijd worden in, en verbonden met het goede in den redelijken mensch; wanneer dit geschiedt, naderen de geestelijke dingen den natuurlijken mensch, want dan vloeit het licht des Hemels in, en verlicht de dingen, die in den natuurlijken mensch zijn, en maakt, dat de dingen, die daar zijn, het licht ontvangen, de goedheden daarin de warmte des lichts, dat is, de liefde en de naastenliefde, het ware echter de stralen des lichts, dat is, het geloof; op deze wijze bezitten het natuurlijk goede en het natuurlijk ware geestelijke dingen daarvandaan. Dan is het natuurlijk goede alle bekoring en verlustiging vanwege het einddoel, het geestelijke te dienen, aldus den naaste, in meerdere mate het gemeenebest, nog meer het Rijk des Heeren, en boven alles den Heer; en het natuurlijk ware is al het leerstellige en wetenschappelijke, ton doel hebbende wijs te zijn, dat is, deze dingen te doen.

3168. Dat de woorden: “en zij aten en dronken” de toeëigening beteekenen van het goede en van het aldus ingewijde ware, blijkt uit de beteekenis van eten, zijnde medegedeeld en verbonden worden, aldus toegeëigend worden, waarover n. 2187, 2343; en daar dit betrekking heeft op het brood, en door het brood het goede wordt aangeduid (n. 276, 680, 2165, 2177, 2187), is het de toeëigening van het goede, welke door eten wordt aangeduid; en uit de beteekenis van drinken, zijnde eveneens medegedeeld en verbonden worden, aldus toegeëigend worden, waarover n. 3089; maar aangezien dit betrekking heeft op den wijn, en door den wijn het ware wordt aangeduid (n. 1071, 1798),

is het de toeëigening van het ware, welke door drinken wordt aangeduid. Het is met de zaak zelve zoo gesteld als vlak hierboven in n. 3167 werd gezegd, dat wanneer het ware in het goede ingewijd, en nog meer wanneer het daarmede verbonden wordt, in het redelijke, het goede en het ware van den geestelijken mensch, dat is, de geestelijke dingen, aan den natuurlijken mensch worden toegeëigend.

3169. Dat de woorden: “hij en de mannen, die met hem waren” de dingen beteekenen, welke in den natuurlijken mensch waren, blijkt uit de uitbeelding van den knecht, die hier “hij” is, zijnde de natuurlijke mensch, waarover n. 3019, 3020; en uit de beteekenis van “de mannen, die met hem waren”, zijnde alle dingen, die in den natuurlijken mensch zijn, waarover n. 3148.

3170. Dat de woorden: “en zij vernachtten”, zijn vrede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van vernachten, zijnde uitrusten, en in den innerlijken zin vrede hebben. Het is hiermede zoo gesteld: wanneer de geestelijke dingen den natuurlijken mensch worden toegeëigend, wijken die dingen terug, die behooren tot de begeerte van het booze en tot de overreding van het valsche, dus die dingen, welke onrust teweegbrengen; en dan naderen de dingen, die tot de aandoening van het goede en ware behooren, aldus die dingen, die vrede geven, want alle onrust komt voort uit het booze en valsche, en alle vrede uit het goede en ware. Wat de vrede is, en van welken aard zijn staat, zie men in n. 92, 93, 1726, 2780.

3171. Dat de woorden: “en zij stonden des morgens op” den graad van verheffing beteekenen, blijkt uit de beteekenis van opstaan, insluitende de verheffing, waarover n. 2401, 2785, 2912, 2927; en uit de beteekenis van den morgen, zijnde de Heer, voorts Zijn Rijk, alsmede de daaruit voortvloeiende staat des vredes, waarover n. 2405, 2780. Er wordt van het natuurlijke gezegd, dat het verheven wordt, wanneer de geestelijke dingen daaraan worden toegeëigend, want alle verheffing komt van de geestelijke en hemelsche dingen, daar de mensch door deze hemelwaarts wordt geheven, dus dichter tot den Heer.

3172. Dat de woorden: “en hij zeide: Zend mij naar mijnen heer” de aandoening van de verbinding beteekenen, blijkt uit den algemeenen zin, die het gevolg is van den innerlijken zin der woorden, want zijn wil om gezonden te worden naar zijn heer, behoorde tot de aandoening, opdat de aandoening van het ware, die Rebekka is, verbonden zou worden; want de verloving, dat is, de inwijding, was alreeds tot stand gekomen; het is de aandoening van de verbinding, die hier wordt aangeduid.

3173. Vers 55, 56, 57, 58. *En haar broeder zeide, en hare moeder: Laat het meisje een dag of tien bij ons blijven; daarna zult gij gaan. En hij zeide tot hen: Houdt*

mij niet op, en Jehovah heeft mijnen weg voorspoedig gemaakt; zend mij, en ik zal gaan tot mijnen heer. En zij zeiden: Laat ons het meisje roepen, en haren mond vragen. En zij riepen Rebekka, en zeiden tot haar: Zult gij met dezen man gaan; en zij zeide: Ik zal gaan. Haar broeder zeide, en hare moeder, beteekent den twijfel van den natuurlijke mensch; laat het meisje bij ons blijven, beteekent het vasthouden door hen; een dag of tien, daarna zult gij gaan, beteekent den staat der afscheiding, die hun vol toeschijnt; en hij zeide tot hen: Houidt mij niet op, beteekent den wil der aandoening van het goede; en Jehovah heeft mijnen weg voorspoedig gemaakt, beteekent, dat in alle dingen nu voorzien is; zend mij, en ik zal gaan tot mijnen heer, beteekent ten aanzien van den staat der inwijding; en zij zeiden: Laat ons het meisje roepen, en haren mond vragen, beteekent de toestemming alleen van de aandoening van het ware; en zij riepen Rebekka, en zeiden tot haar: Zult gij met dezen man gaan; en zij zeide: Ik zal gaan, beteekent haar volle toestemming.

3174. Dat de woorden: “Haar broeder zeide, en hare moeder” den twijfel van den natuurlijke mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den broeder, zijnde het goede in den natuurlijke mensch, waarover n. 3160; en uit de beteekenis van de moeder, zijnde het ware aldaar, waarover n. 3167; bijgevolg beteekenen broeder en moeder den natuurlijke mensch, want deze bestaat uit het goede en ware. Dat er twijfel heerscht, komt duidelijk uit, namelijk of het meisje nog eenige dagen zou blijven, dan wel of zij met den man mee zou gaan.

3175. Dat de woorden: “laat het meisje bij ons blijven” het vasthouden door hen beteekenen, blijkt uit de beteekenis, van blijven, zijnde hier teruggehouden worden, zooals het ook duidelijk uitkomt in het verband in den innerlijken zin. Want het is hiermede aldus gesteld: de mensch wordt nooit in eenig ware geboren, zelfs niet in eenig natuurlijk ware, zooals bijvoorbeeld, dat hij niet zal stelen, niet dooden, niet echtbreken en dergelijke meer; nog minder in eenig geestelijk waars, zooals dat er eenig God is, dat hij een innerlijke heeft, hetwelk na den dood zal leven; dus weet hij uit zichzelf ook niets hoegenaamd, dat tot het eeuwige leven behoort. Hij leert gene en deze waarheden; wanneer hij ze niet zou leeren, zou hij veel erger zijn dan het redeloze dier; want hij brengt het uit overerving met zich mede, dat hij zichzelf boven allen liefheeft, en dat hij alles wat in de wereld is, begeert te bezitten. Wanneer vandaar de burgerlijke wetten en de vrees voor het verlies van eer, gewin, roem en leven hem niet afhielden, zou hij zonder eenig gewetensbezwaar stelen, dooden, echtbreken. Dat dit zoo is, komt duidelijk uit, want de mensch, zelfs hij, die onderricht is, begaat dit nochtans zonder

geweten, ja zelfs verdedigt hij het en bevestigt met vele dingen dat men aldus mag handelen, voor zooveel het toegelaten wordt; wat zou hij dan niet doen, als hij niet onderricht was! In geestelijke dingen is het evenzoo; want onder diegenen, die binnen de Kerk geboren zijn, het Woord hebben en geregeld onderricht worden, zijn er nochtans zeer velen, die weinig en nauwelijks iets aan God toeschrijven, maar alle dingen tot in bijzonderheden aan de natuur, en dus in hun hart niet gelooven, dat er eenig God is, en dus ook niet, dat zij na den dood zullen leven, bijgevolg niets willen weten aangaande de dingen, die tot het eeuwige leven behooren. Hieruit blijkt duidelijk, dat de mensch in geen ware geboren wordt, maar dat hij alles heeft te leeren, en zulks langs uiterlijken weg, namelijk langs dien van het gehoor en het gezicht; langs dezen weg moet het ware ingegeven en ingeplant worden in zijn geheugen; maar zoolang het ware daar alleen is, is het slechts wetenschap. Opdat het ware echter den mensch vervulle, moet het daaruit opgeroepen, en meer naar de innerlijker dingen gedragen worden, want zijn menscheit ligt innerlijker, namelijk in zijn redelijke; want wanneer de mensch niet redelijk is, is hij geen mensch; van welken aard derhalve iemands redelijke is, en van welken omvang, van dien aard en voor zooveel is bij mensch. De mensch kan nooit redelijk zijn, wanneer hij niet het goede heeft. Het goede, dat de mensch op de dieren voor heeft, is God liefhebben en den naaste liefhebben; alle menscheit goede is daarvandaan. In dit goede moet het ware ingewijd en daarmee verbonden worden, en wel in het redelijke. Het ware wordt in het goede ingewijd en daarmee verbonden, wanneer de mensch God lief heeft en den naaste liefheeft; want dan treedt het ware het goede binnen, daar het goede en het ware elkander wederkeerig erkennen, want al het ware is uit het goede, en het ware beschouwt het goede als zijn einddoel en als zijn ziel, en dus als datgene, waaruit het het leven heeft. Maar het ware kan niet dan niet moeite uit den natuurlijken mensch gescheiden, en van daar in het redelijke opgeheven worden, want er zijn in den natuurlijken mensch begoochelingen, er zijn begeerten van het booze en er zijn ook overredingen van het valsche; zoolang deze daar zijn, en zich aan het ware toevoegen, zoolang houdt de natuurlijke mensch het ware bij zich terug, en gedooft hij ook niet, dat het van daar wordt opgeheven in het redelijke. Het is dit, wat in den innerlijken zin wordt aangeduid door de woorden: "Laat het meisje een dag of tien bij ons blijven; daarna zult gij gaan" De reden hiervan is, dat de mensch het ware in twijfel trekt, en er over redeneert, of het zoo is. Maar zoodra de begeerten van het booze en de overredingen van het valsche en de daaruit voortvloeiende begoochelingen door den Heer afgescheiden worden, en de mensch door het

goede afkeer begint te krijgen van redeneeringen tegen het ware, en over de twijfelingen te lachen, is het ware in den staat om van het natuurlijke weg te gaan en in het redelijke opgeheven te worden, en den staat van het goede aan te trekken, want het ware wordt dan van het goede en heeft leven. Tot beter begrip eenige voorbeelden: het is een geestelijk ware, dat al het goede van den Heer komt, en al het booze van de hel. Dit ware moet door vele dingen bevestigd en toegelicht worden, vooraleer het uit den natuurlijke mensch in den redelijken kan worden opgeheven, noch kan het ooit daarheen opgeheven worden, voordat de mensch in de liefde Gods is, want tevoren wordt het niet erkend, en dus niet geloofd. Evenzoo is het gesteld met andere waarheden, zooals met deze, dat de Goddelijke Voorzienigheid in de allerkleinste bijzonderheden is, en dat wanneer zij niet in de allerkleinste bijzonderheden is, er geen Voorzienigheid in het alomvattende is; alsmede met dit ware, dat de mensch eerst dan begint te leven, wanneer datgene te gronde gaat, waarvan hij in de wereld geloofde, dat het het al des levens is; en dat het leven, dat hij dan ontvangt, in vergelijking daarmede onuitsprekelijk en onbegrensd is; en dat de mensch dienaangaande in volslagen onwetendheid verkeert, zoolang hij in het bonze is. Deze en dergelijke dingen kan de mensch nooit gelooven, wanneer hij niet in het goede is; het is het goede, dat begrijpt, want de Heer vloeit door het goede met wijsheid in.

3176. Dat de woorden: “een dag of tien; daarna zult gij gaan” den staat der afscheiding beteekenen, die hun vol toeschijnt, blijkt uit de beteekenis van den dag, zijnde de staat, waarover n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788; uit de beteekenis van tien, zijnde het volle, waarover n. 1988, 3107; hier hetgeen dan het natuurlijke vol toeschijnt; en uit de beteekenis van gaan, zijnde vertrekken. Hieruit blijkt duidelijk, dat “een dag of tien; daarna zult gij gaan” den staat der afscheiding beteekent, die hun vol toeschijnt. Daarom volgt nu: “hij zeide tot hen: Houdt mij niet op”, waarmede de wil der aandoening van het goede wordt aangeduid.

3177. Dat de woorden: “Jehovah heeft mijnen weg voorspoedig gemaakt” beteekenen, dat in alle dingen nu voorzien is, kan zonder verklaring blijken, want dat Jehovah den weg voorspoedig maakt, wil zeggen, dat Hij voorziet, hier ten aanzien van het ware, dat met het goede verbonden moet worden, want door den weg wordt het ware aangeduid (n. 627, 2333).

3178. Dat de woorden: “zend mij, en ik zal gaan tot mijnen heer” beteekenen, ten aanzien van den staat der inwijding, blijkt uit den zin dezer woorden, zooals hij volgt uit den innerlijken zin daarvan; deze zelfde woorden sluiten

ook de aandoening der verbinding in, want deze behoort tot den staat der inwijding.²⁾

3179. Dat de woorden: “en zij zeiden: Laat ons het meisje roepen, en haren mond vragen” de toestemming alleen van de aandoening van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het meisje, zijnde de aandoening, waarin onschuld is, waarover n. 3067, 3110; hier de aandoening van het ware, omdat zij Rebekka is, die, voordat zij toestemt, meisje genoemd wordt, maar wanneer zij toestemt, zooals aanstonds volgt, Rebekka genoemd wordt (dat Rebekka de aandoening van het ware is, zie men in n. 3077); en uit de beteekenis van “haren mond vragen”, zijnde gewaarworden of zij toestemt; aldus is het de toestemming alleen van de aandoening van het ware, die hier wordt aangeduid. Het is hiermede aldus gesteld, dat het ware zelf, dat ingewijd moet worden in het goede, zijn goede erkent, aangezien het goede zijn ware erkent; vandaar de toestemming; maar dat het een toestemming is, die het ware door het goede is ingegeven, zie men boven in n. 3161. Bij den mensch treedt het nooit te voorschijn, dat er eenige toestemming is van de zijde van het ware, wanneer dit ingewijd wordt in en verbonden met het goede, dat is, wanneer de mensch wordt wederverwekt; noch van de zijde van het goede, dat zijn ware kent, en dit inwijdt en met zichzelf verbindt, terwijl deze dingen toch geheel zoo geschieden; want de dingen, die plaats vinden wanneer de mensch wordt wederverwekt, zijn hem volslagen onbekend, en wanneer hij slechts één uit de tienduizend dingen wist, zou hij versted staan. Er zijn ontelbare, ja zelfs onbegrensde verborgenheden, waardoor de mensch dan van den Heer geleid wordt, waarvan er alleen maar eenige opblinken uit den innerlijken zin des Woords. De Oude Kerk vormde zich eene voorstelling dier dingen door de huwelijken, namelijk door den staat der maagd voor de verloving, door haar staat na de verloving, door den staat, wanneer zij ten huwelijk werd gegeven, en daarna wanneer zij gehuwd was, en ten slotte wanneer zij haren echtgenoot baarde. De vruchten van het ware uit het goede, of van het geloof uit de naastenliefde, noemden zij kinderen, en zoo voort. Van dien aard was de wijsheid der Oude Kerk; hunne boeken waren ook op deze wijze geschreven; en deze wijze van schrijven ging op de heidenen zelven over; want zij wilden door middel van de dingen, die in de wereld zijn, de dingen uitdrukken, die in den Hemel zijn, ja zelfs uit de natuurlijke dingen de geestelijke zien; maar deze wijsheid is heden ten dage geheel en al teloor gegaan.

2 Tafel's tekst heeft statui initiata; de phototypie echter heeft statui tinitiationis.

3180. Dat de woorden: “en zij riepen Rebekka, en zeiden tot haar: Zult gij met dezen man gaan; en zij zeide: Ik zal gaan” haar volle toestemming beteekenen, kan blijken uit den zin, die volgt uit den innerlijken zin der woorden. Want wanneer zij op de vraag antwoordt: *ik zal gaan*, wil dat zeggen, dat zij ten volle toestemt. De volle toestemming van het ware is daar, wanneer het ware in zichzelf het beeld van het goede waarneemt, en in het goede de eigenlijke gestalte van zichzelf, waaruit het is.

3181. Vers 59, 60, 61. *En zij zonden Rebekka, hunne zuster, en hare voedster, en Abrahams knecht, en zijne mannen. En zij zegenden Rebekka, en zeiden tot haar: Onze zuster, word gij tot duizenden van tienduizenden, en uw zaad erve de poort uwer haters. En Rebekka stond op, en hare meisjes, en zij reden op kemelen, en gingen achter den man; en de knecht nam Rebekka, en ging.* Zij zonden Rebekka, hunne zuster, beteekent de afscheiding van de aandoening van het Goddelijk Ware; en hare voedster, beteekent van de onschuld, die daartoe behoorde; en Abrahams knecht en zijne mannen, beteekent van de Goddelijke dingen in den natuurlijken mensch; en zij zegenden Rebekka, en zeiden tot haar, beteekent de wenschen uit Goddelijke verlichting; onze zuster, word gij tot duizenden van tienduizenden, beteekent de bevruchting van de aandoening van het ware tot in het oneindige; en uw zaad erve de poort uwer haters, beteekent het geestelijk Rijk des Heeren krachtens het huwelijk van het goede en ware in het Goddelijk Menschelijke; tot welk Rijk de naastenliefde en het geloof behooren, alwaar tevoren het booze en het valsche waren. En Rebekka stond op, beteekent de verheffing van de aandoening van het ware, en de daaruit voortvloeiende scheiding; en hare meisjes, beteekent de dienende aandoeningen; en zij reden op kemelen, beteekent het boven de natuurlijke wetenschappelijkheden verheven verstandelijke; en zij gingen achter den man, beteekent onder het toezicht van het natuurlijk Goddelijk ware; en de knecht nam Rebekka, en ging, beteekent, dat het natuurlijk Goddelijk goede inwijdde.

3182. Dat de woorden: “Zij zonden Rebekka, hunne zuster” de afscheiding beteekenen van de aandoening van het Goddelijk Ware, blijkt uit de beteekenis van zenden, zijnde gescheiden worden; en uit de uitbeelding van Rebekka de zuster, zijnde de aandoening van het Goddelijk Ware, waarover boven n. 3077, 3179. Dat de zuster het ware is, zie men in n. 1495, 2508, 2524, 2556, 3160. Hoe het hiermede gesteld is, kan blijken uit hetgeen hierboven in dit hoofdstuk gezegd en aangetoond is. Om het nog beter te laten uitkomen, dienen nog een paar woorden gezegd: wanneer het ware, dat ingewijd moet worden in en verbonden met het goede, uit het natuurlijke wordt opgeheven,

wordt het gescheiden van de dingen, die daar zijn. Het is deze scheiding, die daarmede wordt aangeduid, dat zij hunne zuster Rebekka zonden. Het ware wordt dan afgescheiden, wanneer de mensch niet langer uit het ware het goede beschouwt, maar uit het goede het ware, of, wat hetzelfde is, wanneer hij niet langer uit de leer het leven beschouwt, maar uit het leven de leer. Zoo leert bijvoorbeeld de leer dit ware, dat men niemand haten moet, want wie iemand haat, doodt hem ieder oogenblik. In zijn eersten levensstaat aanvaardt de mensch dit nauwelijks; maar wanneer hij, al voortschrijdende, hervormd wordt, rekent hij dit ware onder de leerstellige dingen, waarnaar men leven moet; tenslotte leeft hij daarnaar, en dan denkt hij niet langer uit het leerstellige, maar handelt uit het leven. Wanneer dit geschiedt, is dit ware der leer uit het natuurlijke opgeheven, ja zelfs gescheiden van het natuurlijke, en ingeplant in het goede in het redelijke. Diteenmaal geschied zijnde, duldt hij niet langer, dat de natuurlijke mensch dit met een van zijn drogredenen in twijfel trekt, ja zelfs gedooft hij evenmin, dat daartegen geredekaveld wordt.

3183. Dat de woorden: “en hare voedster” beteekenen, van de onschuld die daartoe behoorde (namelijk, dat zij ook haar heenzonden, dat is, van zich scheiden) blijkt uit de beteekenis van de voedster ofde zoogster, zijnde de onschuld. In het Woord wordt meer dan eens melding gemaakt van zuigelingen en zoogsters, en daarmede wordt de eerste staat der kleine kinderen aangeduid, en dat deze staat de staat der onschuld is, blijkt duidelijk. Want de mensch wordt, als hij pas geboren is, in den staat der onschuld geleid, opdat deze de bodem zij voor de verdere staten, en het binnenste in deze, welke staat in het Woord door zuigeling wordt aangeduid. Daarna wordt hij geleid in den staat der aandoening van het hemelsch goede, dat is, van de liefde jegens de ouders, die bij de kleine kinderen in de plaats is van de liefde tot den Heer; deze staat wordt aangeduid door het kleine kind. Daarna wordt hij geleid in den staat der aandoening van het geestelijk goede, of van de wederkeerige liefde, dat is, van de naastenliefde jegens zijns gelijken, welke staat wordt aangeduid door knapen. Wanneer hij nog meer opgroeit, wordt hij in den staat der aandoening van het ware geleid; deze staat wordt aangeduid door jongelingen; de navolgende staten worden echter aangeduid door mannen, en ten slotte door grijsaards. Deze laatste staat, die door grijsaards wordt aangeduid, is de staat der wijsheid, waarin de onschuld der kindsheid is; aldus worden de eerste staat en de laatste vereenigd; en de mensch wordt — oud geworden en als het ware wederom een klein kind, maar wijs — binnengeleid in het Rijk des Heeren. Hieruit kan blijken, dat de onschuld de eerste staat is, welke de staat is van den zuigeling. Vandaar beteekent ook de zoogende of

de zoogster de onschuld, want door den gever en den ontvanger als door den handelende en door den lijdende wordt de zelfde staat waargenomen. Hier wordt gezegd, dat zij ook de voedster of zoogster heenzonden, opdat daarmede de aandoening van het ware beschreven zou worden, namelijk, dat zij uit de onschuld was. Want de aandoening van het ware is de aandoening van het ware niet, wanneer er in haar geen onschuld is (n. 2526, 2780, 3111); want door de onschuld vloeit de Heer in deze aandoening, en wel met wijsheid, aangezien de ware onschuld de wijsheid zelve is (men zie n. 2305, 2306); en zij, die daarin zijn, verschijnen in de oogen der Engelen als kleine kinderen (n. 154, 2306). Dat een zuigeling in het Woord de onschuld beteekent, komt ook duidelijk in andere plaatsen uit, zooals bij David: “Uit den mond der *kinderkens* en der *zuigelingen* hebt Gij sterkte gegroundvest” (Psalm 8: 3; Matth. 21: 16), alwaar de *kinderkens* voor de hemelsche liefde staan, de *zuigelingen* voor de onschuld. Bij Jeremia: “Waarom doet gij groot kwaad tegen uwe zielen, om u uit te roeien den man en de vrouw, het *kindeke* en den *zuigeling* uit het midden van Jehudah, opdat Ik u geen overblijfsel overlaat” (44: 7), alwaar het kindeke en de zuigeling eveneens voor de hemelsche liefde en haar onschuld staan, en wanneer deze ophouden te bestaan, zijn er niet langer eenige overblijfselen, dat is, niet eenig overblijvend goeds en waars, door den Heer weggeborgen in den innerlijken mensch (dat dit de overblijfselen zijn, zie men in n. 1906, 2284); want alle goedheden en waarheden vergaan met de onschuld, aangezien de onschuld onmiddellijk uit het Goddelijke zelf is en dus het wezenlijke zelf in deze is. Bij denzelfde: “Het *kindeke* en de *zuigeling* bezwijmt op de straten der stad” (Klaagl. 2: 11), desgelijks. Bij denzelfde: “De walvisschen bieden de borst aan, *zij zoogen hare jongen*; de dochter Mijns volks is wreed geworden; de tong van den *zuigeling* kleeft aan zijn gehemelte van dorst; de *kinderkens* vragen, en er is niemand, die het hun toereikt” (Klaagl. 4: 3, 4); de zuigeling eveneens voor de onschuld, de *kinderkens* voor de aandoeningen van het goede. Bij Mozes: “Van buiten zal het zwaard berooven, en uit de binnenkameren de verschrikking; ook den jongeling, ook de maagd, ook den *zuigeling*, met den ouden man” (Deut. 32: 25); het zwaard zal berooven den jongeling, de maagd, den zuigeling met den ouden man, wil zeggen, dat het valsche zal vernietigen de aandoening van het ware en de aandoening van het goede, alsmede de onschuld met de wijsheid. Bij Jesaja: “Zij zullen uwe zonen brengen in den schoot, en uwe dochteren zullen op den schouder gedragen worden; en koningen zullen *uwe voedsterheeren* zijn, en hunne vorstinnen *uwe zoogvrouwen*” (49: 22, 23); de koningen voedsterheeren staan voor het inzicht,

de vorstinnen zoogvrouwen voor de wijsheid, en dat deze tot de onschuld behoort, werd hierboven gezegd.

3184. Dat de woorden: “Abrahams knecht en zijne mannen” beteekenen: van de Goddelijke dingen in den natuurlijken mensch, blijkt uit de beteekenis van den knecht Abrahams, zijnde de natuurlijke mensch, waarover n. 3019, 3020; en uit de beteekenis van zijne mannen, zijnde alle dingen die aldaar zijn, waarover n. 3169. Dat het de Goddelijke dingen in den natuurlijken mensch zijn, blijkt duidelijk, aangezien hij gezonden was door Abraham; en dat deze het Goddelijke des Heeren uitbeeldt, is eerder herhaaldelijk aangetoond.

3185. Dat de woorden: “en zij zegenden Rebekka, en zeiden tot haar” de wenschen beteekenen uit Goddelijke verlichting, blijkt uit de beteekenis van zegenen, wanneer men den heengaande vaarwel zegt, zijnde geluk toewenschen. Dat de wenschen hier uit Goddelijke verlichting voortkwamen, blijkt duidelijk uit hetgeen aanstonds volgt; alsmede aangezien de verlichting in den natuurlijken mensch invloet door de aandoening van het ware, die Rebekka is, wanneer zij wordt ingewijd in het goede, dat Jischak is.

3186. Dat de woorden: “onze zuster, word gij tot duizenden van tienduizenden” de bevruchting beteekenen van de aandoening van het ware tot in het oneindige, blijkt uit de beteekenis van de zuster, die Rebekka is, zijnde de aandoening van het ware, waarover n. 3077, 3179, 3182; en uit de beteekenis van “word gij tot duizenden van tienduizenden”, zijnde de bevruchting tot in het oneindige; duizenden van tienduizenden zijn hier het oneindige aangezien hier gehandeld wordt over den Heer, in wien alle dingen in het algemeen en in het bijzonder zijn. Bij den mensch is het aldus gesteld: de goedheden worden niet eerder bevrucht en de waarheden vermenigvuldigd bij hem, dan wanneer de verbinding van het ware en goede in zijn redelijke is geschied, dat is, wanneer hij is wederverwekt; want dan ontstaan de vruchten of het nakroost uit het wettige of hemelsche huwelijk, dat het huwelijk van het goede en ware is. Weliswaar verschijnen tevoren de goedheden, die hij doet, ook als goedheden, en de waarheden als waarheden, maar zij zijn niet echt, want de eigenlijke ziel, welke het goede is, waarin door den Heer de onschuld is, woont er niet in; dus doen zij den mensch ook niet aan en maken hem niet gelukkig. De aandoening der liefde en der naastenliefde, te zamen met het geluk, welke aandoening de ziel is, wordt door den Heer gegeven, wanneer de mensch wordt wederverwekt. Dat door “duizend” het vele, voorts het oneindige wordt aangeduid, zie men in n. 2575; en nog meer door tienduizend, en nog meer door “duizenden van tienduizenden” zooals ook elders; bij Mozes: “Wanner de ark rustte, zeide hij: Kom weder, Jehovah, de *tienduizenden der duizenden*

van Israël (Num. 10: 36), alwaar door de tienduizenden der duizenden ook het oneindige wordt aangeduid, daar het den Heer betreft, die hier Jehovah is. Bij denzelfde: “Jehovah is hunlieden opgegaan van Seir, Hij is blinkende verschenen van den berg Paran, en is aangekomen uit de *tienduizenden* der heiligheid” (Deut. 33: 2); de tienduizenden eveneens voor het oneindige. Bij David: “Gods wagenen zijn *tienduizenden der duizenden* der vreedzamen” (Psalm 68: 18); Gods wagenen staan voor die dingen, die tot het Woord en de daaruit voortvloeiende leer behooren; tienduizenden der duizenden staan voor de oneindige dingen, die daarin zijn. Bij Johannes: “Ik zag, en ik hoorde de stem van vele engelen rondom den troon, hun getal was *tienduizenden van tienduizenden*, en duizenden van duizenden” (Openb. 5: 11), voor ontelbare.

3187. Dat de woorden: “en uw zaad erve de poort uwer haters” het geestelijk Rijk des Heeren beteekenen krachtens het huwelijk van het goede en het ware in het Goddelijk Menschelijke, tot welk Rijk de naastenliefde en het geloof behooren, alwaar tevoren het booze en het valsche waren, kan blijken uit hetgeen boven in n. 2851 is gezegd en uitgelegd, alwaar bijna dezelfde woorden voorkomen. Dat het zaad diegenen zijn, die geestelijken worden genoemd, dus in alomvattenden zin allen, die het geestelijk Rijk des Heeren uitmaken, of, wat hetzelfde is, dat Rijk zelf, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde de naastenliefde en het geloof, waarover n. 1025, 1447, 1610, 1940; derhalve zij, die in de naastenliefde door middel van het geloof zijn. Dat dezen de geestelijken zijn, zie men in n. 2088, 2184, 2507, 2708, 2715, 2954; dat zij naastenliefde en geloof hebben vanwege het huwelijk van het goede en ware in het Goddelijk Menschelijke des Heeren, dus dat zij vandaar het heil hebben, in n. 2661, 2716, 2833, 2834. In de Oude Kerk was dit een gebruikelijke wensch aan de verloofde maagd, wanneer zij getrouwd werd, namelijk: “Word gij tot duizenden van tienduizenden, en uw zaad erve de poort uwer vijanden of haters”, doch de wijzen dier Kerk verstonden onder deze woorden geestelijke dingen, namelijk, dat wanneer zij in het huwelijk van het goede en ware binnentraden, dat is, wanneer zij wederverwekt werden, dat dan de goedheden en waarheden tot duizenden van tienduizenden, dat is, tot in het onmetelijke, bevrucht zouden worden; en dat de naastenliefde en het geloof in de plaats zouden komen, waar tevoren het booze en valsche waren. Toen echter de wijsheid der Oude Kerk den geest gaf, begrepen zij van dezen wensch niet langer den innerlijken zin, maar vatten hem geheel en al wereldsch op, namelijk dat het nageslacht ontelbaar zou zijn, en dat het bezit zou nemen van het land der heidenen, en het erven. Bovenal verstonden de nakomelingen van Jakob deze woorden zoo, en zij bevestigden zich hierin daardoor, dat zij niet alleen tot in het

onmetelijke aangroelden, maar ook het land erfdén, dat voor hen de poort hunner vijanden was, niet wetend, dat al deze dingen van uitbeeldenden aard waren, namelijk uitbeeldend voor het hemelsche en geestelijke Rijk des Heeren, en dat, eenmaal de boosheden en valscheden daaruit verdreven, het goede en het ware in hun plaats zouden komen; hetgeen op heldere wijze blijken zal, wanneer, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, deze uitbeeldende dingen geopend zullen worden. In het bijzonder, namelijk bij ieder mensch, die een Rijk des Heeren wordt, is het eveneens aldus gesteld: voordat hij dit Rijk wordt, of wederverwekt wordt, is hij van binnen niets dan boos en valsch, en ook houden helsche en duivelsche geesten datgene bezet, wat de poort wordt genoemd, waarover n. 2851. Maar wanneer hij een Rijk des Heeren wordt, dat is, wanneer hij wederverwekt wordt, alsdan worden de boosheden en valscheden, of, wat hetzelfde is, de helsche en duivelsche geesten, van daar verdreven, en treden het goede en het ware binnen, en erven zij deze plaats; en dan is aldaar het geweten van het goede en ware. Zooals het in het bijzonder gesteld is, evenzoo is het in het algemeen gesteld. Hieruit blijkt nu duidelijk, wat onder deze woorden in den innerlijken zin wordt verstaan.

3188. Dat de woorden: “en Rebekka stond op” de verheffing van de aandoening van het ware beteekenen, en de daaruit voortvloeiende scheiding, namelijk de verheffing tot het redelijke en de scheiding van het natuurlijke, blijkt uit de beteekenis van opstaan, insluitende de verheffing, waarover n. 2401, 2785, 2912, 2927, 3171; en aangezien het de verheffing intevens de scheiding; en uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde de aandoening van het ware, waarover n. 3077, 3179. Hieruit blijkt duidelijk, dat de woorden: “Rebekka stond op” de verheffing van de aandoening van het ware beteekenen, en de scheiding uit het natuurlijke; men zie hierover n. 3182.

3189. Dat de woorden: “en hare meisjes” de dienende aandoeningen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het meisje, toen Rebekka zoo genoemd werd, zijnde de aandoening, waarin onschuld is, waarover n. 3067; 3110; maar wanneer diegenen zoo genoemd worden, die Rebekka volgden om haar te dienen, worden daarmede de dienende aandoeningen aangeduid. Elke aandoening verschijnt als iets enkelvoudigs of als één ding, maar dat zij ontelbare dingen bevat, zie men in n. 3078. Alle dingen, die daarin zijn, zijn aandoeningen, aaneengesloten in een onbegrijpelijken vorm. Zij zijn ook wederkeerig aan elkander ondergeschikt, want er zijn er die besturen, en er zijn er die dienen. De gezelschappen des Hemels zijn in zulk een vorm, ja zelfs de gansche Hemel, door den Heer gerangschikt overeenkomstig den

Goddelijken vorm, die in Hemzelf is. De vorm van het geestelijk Rijk des Heeren ontstaat overeenkomstig de ordening der aandoeningen in Zijn Goddelijk Menschelijke, over welke ordening in dit hoofdstuk en de volgende in den innerlijken zin gehandeld wordt. Maar het zijn uiterst weinig dingen, die bevattelijk kunnen worden uitgelegd; zij zijn geheel en al geëigend voor de innerlijke gewaarwording der Engelen.

3190. Dat de woorden: “en zij reden op kemelen” het boven de natuurlijke wetenschappelijkheden verheven verstandelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van rijden, zijnde verheven worden ten aanzien van het verstandelijke, waarover n. 2761, 2762; en uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeene wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch, waarover n. 3048, 3071; dus de natuurlijke wetenschappelijkheden. Het is hiermede aldus gesteld: wanneer het ware uit het natuurlijke wordt opgeheven in het redelijke, wordt het uit de sfeer van het wereldsch licht in de sfeer van het hemelsch licht gebracht, aldus als het ware van het duistere van den nacht in de klaarte van den dag; want de dingen, die tot het licht van de wereld behooren, waarin alle natuurlijke dingen verkeereren, zijn betrekkelijk als in een nacht; maar de dingen, die tot het licht des Hemels behooren, waarin de geestelijke dingen verkeereren, zijn betrekkelijk als in den dag; daarom wordt, wanneer het ware uit het natuurlijke wordt opgeheven naar het redelijke, tegelijkertijd de mensch opgeheven in het inzicht, en in de wijsheid; alle inzicht en wijsheid bij den mensch komt ook daaruit voort. Dit is het, wat daarmede wordt aangeduid, dat het verstandelijke verheven werd boven de natuurlijke wetenschappelijkheden.

3191. Dat de woorden: “en zij gingen achter den man” beteekenen, onder het toezicht van het natuurlijk Goddelijk ware, blijkt uit de beteekenis van “gaan achter”, zijnde hier in den innerlijken zin onder geleide of onder toezicht; en uit de beteekenis van den man, zijnde het ware (waarover n. 3134), hier het natuurlijk Goddelijk Ware, zooals boven in n. 3184.

3192. Dat de woorden: “en de knecht nam Rebekka, en ging” beteekenen, dat het natuurlijk Goddelijk Goede inwijdde, blijkt uit de beteekenis van den knecht, zijnde het natuurlijk Goddelijk Goede, zooals boven in n. 3184; en uit de beteekenis van “Rebekka nemen en gaan”, zijnde inwijden, namelijk inleiden tot Jischak, dat is, tot het Goddelijk Goede in het Redelijke, zooals blijken kan zonder verdere verklaring. Het is hiermede aldus gesteld: het ware kan niet uit het natuurlijke tot het goede in het redelijke worden opgeheven, dan door het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede, beide natuurlijk. Het natuurlijk Goddelijk Ware, dat “man” genoemd wordt, moet den weg

toonen en leiden; het natuurlijk Goddelijk Goede, dat “knecht” genoemd wordt, moet binnenleiden en inwijden. Deze dingen zijn, vergelijkenderwijs gesproken, als twee vleugelen, die opheffen. Doch deze dingen kunnen nog niet vollediger bevattelijk worden uitgelegd, want eerst dient men te weten, wat het natuurlijk Goddelijk Ware en wat het natuurlijk Goddelijk Goede is; hierover wordt in hetgeen volgt (alwaar van Jozef sprake is) in den innerlijken zin gehandeld.

3193. Vers 62, 63. *En Jischak kwam komende van Beerlachai roï, en hij woonde in het land van het zuiden. En Jischak ging uit om te overdenken in het veld, tegen den avond, en hij hief zijne oogen op, en zag, en ziet, de kemelen kwamen.* Jischak kwam komende van Beerlachai roï, beteekent het redelijk Goddelijk Goede, geboren uit het Goddelijk Ware zelf; en hij woonde in het land van het zuiden, beteekent, derhalve in het Goddelijke licht; en Jischak ging uit om te overdenken in het veld, beteekent den staat van het redelijke in het goede; tegen den avond, beteekent, ten opzichte van de dingen, die beneden zijn; en hij hief zijne oogen op, en zag, beteekent de aandacht; en ziet, de kemelen kwamen, beteekent, gericht op de algemeene wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch.

3194. Dat de woorden: “Jischak kwam komende van Beerlachai roï” het redelijk Goddelijk Goede beteekenen, geboren uit het Goddelijk Ware zelf, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke des Heeren, waarover n. 2083, 2630, hier ten aanzien van het Goddelijk Goede aldaar, aangezien het Goddelijk Ware, uit het natuurlijke opgeroepen — hetgeen door Rebekka wordt uitgebeeld — nog niet met dat goede verbonden was; in de verzen, die nu volgen, wordt over de verbinding gehandeld; en uit de beteekenis van komende komen van Beerlachai roï, zijnde geboren uit het Goddelijk Ware. Beerlachai roï beteekent in de oorspronkelijke taal “*de fontein voor den Levende, die mij ziet*”, zooals boven in Gen. 16: 13, 14, alwaar men leest: “Hagar noemde den naam van Jehovah, die tot haar sprak: Gij God, die mij ziet; want zij zeide: Heb ik ook gezien naar dien, die mij ziet; daarom noemde zij de fontein Beerlachai roï (de fontein voor den Levende, die mij ziet)”. Wat deze woorden beteekenen, zie men in n. 1952 tot 1958; daar komt het ook duidelijk uit, dat de fontein het Goddelijk Ware is; en dat de “Levende die mij ziet” het redelijk Goddelijk Goede is, hetwelk daar de inwendige mensch des Heeren genoemd wordt uit het Goddelijk Ware. Met deze allerdiepste verborgenheid is het aldus gesteld: het eigenlijke Goddelijke zelf is het Goede en het Ware; ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke ging de Heer uit van het Goddelijk Goede, en werd Hij geboren

uit het Goddelijk Ware, of, wat hetzelfde is, het Zijn zelf des Heeren was het Goddelijk Goede, en het Bestaan zelf was het Goddelijke Ware, en hieruit kwam het redelijk Goddelijk Goede van den Heer voort, waarmede Hij het Goddelijk Ware uit het Menschelijke verbond.

3195. Dat de woorden: “en hij woonde in het land van het zuiden” beteekenen, derhalve in het Goddelijk licht, blijkt uit de beteekenis van wonen, zijnde leven, waarover n. 1293, en betrekking hebbende op het goede (2268, 2451, 2712); en uit de beteekenis van het land van het zuiden, zijnde het Goddelijk licht; want het zuiden beteekent het licht, en wel het licht van het inzicht, dat wijsheid is (n. 1458); doch “het land van het zuiden” beteekent de plaats en den staat, alwaar dat licht is; aldus beteekent hier, dat “Jischak kwam komende van Beerlachai roï, en hij woonde in het land van het zuiden”, dat het redelijk Goddelijk Goede, omdat het uit het Goddelijk Ware was geboren, in het Goddelijk licht was. In het Woord wordt herhaaldelijk van het licht melding gemaakt, en in den innerlijken zin wordt daarmede het ware aangeduid, dat uit het goede voortkomt; doch in den hoogsten innerlijken zin wordt door het licht de Heer Zelf aangeduid, omdat Hij het Goede en het Ware zelf is; er is ook inderdaad licht in den Hemel, maar oneindig veel meer blinkend dan het licht op aarde (men zie n. 1053, 1117, 1521 tot 1533, 1619 tot 1632). In dit licht zien de geesten en Engelen elkander, en door middel van dit licht is al de heerlijkheid, die in den Hemel is, zichtbaar. Ten aanzien van het lichtende verschijnt dit licht weliswaar als het licht in de wereld, maar toch is het daaraan niet gelijk, want het is niet natuurlijk, doch geestelijk, wijsheid in zich dragende, zoodat het niets anders is dan wijsheid, welke op deze wijze voor hunne oogen blinkt; vandaar dan ook, dat hoe wijzer de Engelen zijn, in des te blinkender licht zij zijn (n. 2776). Dit licht verlicht ook het verstand van den mensch, vooral dat van den wederverwekten mensch; maar het wordt door den mensch niet waargenomen, zoolang hij in het leven van het lichaam is, ter oorzaak van het licht der wereld, hetwelk dan heerscht. De booze geesten in het andere leven zien elkander ook, en eveneens zien zij verschillende dingen van uitbeeldenden aard, die ontstaan in de wereld der geesten, dit weliswaar krachtens het licht des Hemels, maar het is een schijnsel zooals uitgaat van een kolenvuur, want in een dergelijk schijnsel wordt het licht des Hemels veranderd, wanneer het tot hen komt. Wat den oorsprong zelf van het licht betreft, dit was van eeuwigheid aan van den Heer alleen, want het Goddelijk Goede zelf en het Goddelijk Ware zelf, waaruit het licht voortkomt, is de Heer. Het Goddelijk Menschelijke, dat van eeuwigheid aan was (Joh. 17: 5), was dat Licht zelf. En omdat dit licht het menschelijk geslacht niet

langer kon aandoen, dat zichzelf zoo ver verwijderd had van het goede en ware, dus van het licht, en zichzelf in duisternis had gestort, wilde de Heer door middel van de geboorte het menschenlijke zelf aantrekken; want op deze wijze kon Hij niet alleen de redelijke maar ook de natuurlijke dingen van den mensch verlichten; want Hij maakte zoowel het redelijke als het natuurlijke in Zichzelf Goddelijk, opdat Hij ook een licht zou kunnen zijn voor hen, die in zulk een dikke duisternis waren. Dat de Heer het Licht is, dat is, het Goede zelf en het Ware zelf, en dat dus uit Hem alle inzicht en wijsheid voortkomt, bijgevolg alle heil, kan uit tal van plaatsen in het Woord blijken, zooals bij Johannes: “In den beginne was het *Woord*, en het Woord was bij God, en God was het Woord; in Hem was het leven, en *het leven was het licht der menschen*; Johannes kwam om van het *licht* te getuigen; hij was dat *licht* niet, maar opdat hij van het *licht* getuigen zou; het was het *ware* hetwelk *verlicht* een iegelijk mensch, komende in de wereld” (1: 1, 4, 7, 8, 9). Het Woord was het Goddelijk Ware, dus de Heer zelf ten aanzien van het Goddelijk Menschenlijke, waarvan gezegd wordt, dat het Woord bij God was, en dat God het Woord was. Bij denzelfde: “Dit is het oordeel, dat het *licht* in de wereld gekomen is, maar de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het *licht*” (3: 19); het licht staat voor het Goddelijk Ware. Bij denzelfde: “Jezus zeide: *Ik ben het licht der wereld*; die Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het *licht des levens* hebben” (8: 12). Bij denzelfde: “Nog een korten tijd is het *licht* met ulieden; wandelt, terwijl gij het *licht* hebt, opdat de duisternis u niet bevange; terwijl gij het *licht* hebt, *geloof in het licht*, opdat gij *zonen des lichts moogt zijn*” (12: 35, 36). Bij denzelfde: “Die Mij ziet, ziet Hem, die Mij gezonden heeft, *Ik ben een licht, in de wereld gekomen*, opdat een iegelijk, die in Mij geloof, in de duisternis niet blijve” (12: 45, 46). Bij Lukas: “Mijne oogen hebben Uw zaligheid gezien, die Gij bereid hebt voor het aangezicht van al de volken, een *licht tot openbaring voor de heidenen*, en de heerlijkheid van Uw volk Israël” (2: 30, 31, 32), de profetie van Simeon aangaande den Heer, toen Hij geboren was. Bij Mattheus: “Het volk, dat in duisternis zat, heeft een *groot licht gezien*; en den genen, die zaten in de streek en de schaduw des doods, denzelven *is een licht opgegaan*” (4: 16; Jesaja 9: 1). In deze plaatsen blijkt het duidelijk, dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede en Ware in het Goddelijk Menschenlijke Licht wordt genoemd. Eveneens in de profetieën van het Oude Testament, zooals bij Jesaja: “Het *licht van Israël* zal tot een vuur zijn, en zijn Heilige tot eene vlam” (10: 17). Bij denzelfde: “Ik, Jehovah, heb U geroepen in gerechtigheid, en Ik zal U geven tot een verbond des volks, en tat een *licht der heidenen*” (42: 6).

Bij denzelfde: Ik heb U gegeven tot een *licht der heidenen*, om Mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde” (49: 6). Bij denzelfde: “Sta op, verlicht, want *Uw licht* is gekomen, en de heerlijkheid van Jehovah is over U opgegaan; de heidenen zullen tot *Uw licht* gaan, en koningen tot den *glans* van Uwen opgang” (60: 1, 3). Dat alle licht des Hemels, bijgevolg de wijsheid en het inzicht, van den Heer komt, bij Johannes: “De heilige stad, het Nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit den hemel, toebereid als eene *bruid*, die voor haren echtgenoot versierd is, behoeft de zon niet, en de maan niet, dat zij in dezelve zouden *lichten*; de heerlijkheid Gods zal haar *verlichten*, en het Lam is hare lamp” (Openb. 21: 2, 23). Aangaande hetzelfde verder: “Aldaar zal geen nacht zijn, en zij hebben geene lamp noch licht der zon van noode, want *de Heer God verlicht* hen” (Openb. 22: 5). Ook bij Jesaja: “De zon zal u niet meer wezen tot een licht overdag, en tot eenen glans zal u de maan niet lichten; maar *Jehovah zal u wezen tot een licht der eeuwigheid*, en uw God tot uwe sierlijkheid; uwe zon zal niet meer ondergaan, en uwe maan zal niet ingetrokken worden, want *Jehovah zal u tot een licht der eeuwigheid wezen*” (60: 19, 20). “De zon zal niet meer wezen tot een licht overdag, en tot eenen glans zal de maan niet lichten” wil zeggen, dat zulks het geval zal zijn niet met de dingen, die tot het natuurlijk licht behooren, maar met de dingen, die tot het geestelijke licht behooren, welke daarmede worden aangeduid, dat Jehovah tot een licht der eeuwigheid zal wezen. Dat Jehovah, hier en elders in het Oude Testament genoemd, de Heer is, zie men in n. 1343, 1736, 2156, 2329, 2921, 3023, 3035. Dat Hij het licht des Hemels is, openbaarde Hij ook aan de drie discipelen, Petrus, Jakobus en Johannes, namelijk “toen Hij van gedaante veranderd werd, *blonk Zijn aangezicht, gelijk de son*, maar Zijne kleederen werden gelijk het *licht*” (Matth. 17: 2); “het aangezicht gelijk de zon” was het Goddelijk Goede, “de kleederen gelijk het licht” het Goddelijk Ware. Hieruit kan men weten, wat bedoeld wordt met de uitdrukking in den zegen: “*Jehovah doe Zijne aangezichten over u lichten*, en erbarme zich uwer” (Num. 6: 25); dat de aangezichten van Jehovah de barmhartigheid, de vrede, het goede zijn, zie men in n. 222, 223, en dat de zon de Goddelijke is, dus dat het de Goddelijke liefde des Heeren is, die als een zon in den Hemel der Engelen verschijnt, in n. 30 tot 38, 1053, 1521, 1529, 1530, 1531, 2441, 2495.

3196. Dat de woorden: “en Jischak ging uit om te overdenken in het veld” den staat van het redelijke in het goede beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke, waarover vaak eerder; en uit de beteekenis van “overdenken in het veld”, zijnde zijn staat in het goede; want het overdenken is de staat van het redelijke, wanneer het het gemoed inspant;

het veld is echter de leer en de dingen van de leer (n. 368), dus de dingen, die der Kerk zijn ten aanzien van het goede (n. 2971); vandaar kwam de oude zegswijze: *overdenken in he veld* voor: denken in het goede, hetgeen tot den ongetrouwden mensch behoort, wanneer hij over de echtgenootte denkt.

3197. Dat de woorden: “tegen den avond” beteekenen, ten opzichte van de dingen, die beneden zijn, blijkt uit de beteekenis van den avond, zijnde het duistere, waarover n. 3056; en aangezien die dingen, die bij den mensch beneden zijn, namelijk die, welke tot het natuurlijk gemoed behooren, duister zijn in verhouding tot de dingen die boven zijn, namelijk die, welke tot het redelijk gemoed behooren, worden door den avond die dingen aangeduid, die betrekkelijk in het duister liggen, zooals uit het verband in den innerlijken zin kan blijken; want er wordt gehandeld over het ware uit het natuurlijke, dat verbonden moet worden met het goede in het redelijke; en daar hier gehandeld wordt over de verbinding, en over de verlichting van den natuurlijken mensch daardoor, wordt door “overdenken in het veld tegen den avond” de staat van het redelijke in het goede aangeduid ten opzichte van de dingen, die beneden zijn. De staat in het goede wordt daarmee beschreven, dat hij in het land van het zuiden woonde, dat is, in het hoddelijk licht, waarbij vergeleken de dingen, die beneden zijn, in den avond waren, namelijk, voordat de verbinding van het ware en het goede was geschied, en voordat het natuurlijke ook Goddelijk gemaakt was.

3198. Dat de woorden: “en hij hief zijne oogenop, en hij zag” de aandacht beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de oogen opheffen, zijnde denken, waarover n. 2789, 2829; hier de aandacht, omdat er gezegd wordt: “hij hief de oogen op, en hij zag”, en dit betrekking heeft op het redelijk goede, waarmee het ware uit het natuurlijke nog niet verbonden was.

3199. Dat de woorden: “en ziet, de kemelen kwamen” beteekenen, gericht op de algemeene wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch, blijkt uit de beteekenis der kemelen, zijnde de algemeene wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch, waarover n. 3048, 3071; de aandacht was daarop gericht, omdat het ware daarvandaan verwacht werd, zooals blijkt uit hetgeen boven in dit hoofdstuk herhaaldelijk is gezegd en aangetoond.

3200. In deze beide verzen wordt de staat van het redelijk goede beschreven, wanneer het in de verwachting van het ware is, dat daarmee verbonden moet worden als een bruid met een echtgenoot. In de twee onmiddellijk volgende verzen wordt de staat van het ware beschreven, wanneer het nabij is, en het goede waarneemt, waarmee het verbonden moet worden. Maar men moet weten, dat deze staten niet éénmaal ontstonden, maar voortdurend, het

gansche leven van den Heer in de wereld door, totdat Hij verheerlijkt was. Bij de wederverwekten is het ook aldus gesteld, want zij worden niet opeens wederverwekt, maar voortdurend, het gansche leven door, ook in het andere leven; want de mensch kan nooit volmaakt worden.

3201. Vers 64, 65. *En Rebekka hief hare oogen op, en zij zag Jischak, en zij viel van den kemel af. En zij zeide tot den knecht: Wie is die man, die daar in het veld ons tegemoet wandelt; en de knecht zeide: Dat is mijn heer; en zij nam den sluier, en bedekte zich.* Rebekka hief hare oogen op, en zij zag Jischak, beteekent de wederkeerige aandacht van de aandoening van het ware; en zij viel van den kemel af, beteekent haar scheiding van de wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch, tot de innerlijke gewaarwording van het redelijk goede; en zij zeide tot den knecht, beteekent het onderzoek door het Goddelijk Natuurlijke; wie is die man, die daar in het veld ons te gemoet wandelt, beteekent, aangaande het redelijke, dat alleen in het goede was; en de knecht zeide: Dat is mijn heer, beteekent de erkenning; en zij nam den sluier, en bedekte zich, beteekent de schijnbaarheden van het ware.

3202. Dat de woorden: “Rebekka hief hare oogen op, en zij zag Jischak” de wederkeerige aandacht van de aandoening van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de oogen opheffen en zien, zijnde de aandacht, waarover hierboven n. 3198; hier de wederkeerige, omdat eerder van Jischak werd gezegd, dat hij de oogen ophief en zag, hier van Rebekka, dat zij de oogen ophief en Jischak zag, en uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde de aandoening van het ware, waarover vaak eerder.

3203. Dat de woorden: “en zij viel van den kemel af” haar scheiding van de wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch beteekenen, tot de innerlijke gewaarwording van het redelijk goede, blijkt uit de beteekenis van vallen, zijnde gescheiden worden; en uit de beteekenis der kemelen, zijnde de wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch, waarover n. 3048, 3071; dat het tot de innerlijke gewaarwording van het redelijk goede was, hetwelk door Jischak wordt uitgebeeld, komt duidelijk uit. Wat “van den natuurlijken mensch gescheiden worden” zeggen wil, werd boven in n. 3161, 3175, 3182, 3188, 3190 gezegd en aangetoond, namelijk, dat dan de aandoening van het ware daarvan gescheiden wordt, wanneer zij niet langer tot de wetenschap behoort, maar des levens wordt; want wanneer zij des levens wordt, vervult zij door middel van de gewoonte den mensch als zijn gemoedsaard of zijn natuur; en wanneer zij hem aldus vervult, vloeit zij als vanzelf in handeling uit, en zulks zonder dat hij uit eenig wetenschappelijks daarover denkt; ja zelfs kan zij, wanneer zij des levens wordt, heerschen over

de wetenschappelijke dingen, en daaruit ontelbare dingen opnemen, welke bevestigen. Het is met al het ware zoo gesteld, dat het in den eersten leeftijd tot de wetenschap behoort, maar bij de voortschrijding wordt het een zaak van het leven. Het is daarmede gesteld als met kleine kinderen, wanneer zij leeren loopen, leeren spreken, leeren denken, en uit het verstand leeren zien, en met oordeel besluiten; welke dingen, wanneer zij door gewoonte van den wil zijn geworden, en dus spontaan, uit de wetenschappelijke dingen verdwijnen, want zij vloeien dan vanzelf voort. Zoo is het ook gesteld met die dingen, welke tot de erkentissen van het geestelijk goede en ware behooren bij de menschen, die door den Heer wederverwekt of wedergeboren worden; in den beginne zijn dezen ook niet anders dan kleine kinderen, en in het eerst zijn de geestelijke waarheden voor hen wetenschappelijkheden; want de leerstellige dingen zijn, wanneer zij geleerd en in het geheugen gebracht worden, niets anders, maar zij worden door den Heer geleidelijk daaruit opgeroepen, en in het leven geplant, dat is, in het goede, want het goede is het leven. Wanneer dit is geschied, vindt er als het ware een omkeering plaats, namelijk, dat de mensch begint te handelen uit het goede, dat is, uit het leven, en ook niet langer als te voren, uit de wetenschap. Aldus is hij, die opnieuw wordt geboren, hierin gelijk aan een klein kind — maar de dingen waarmede hij zich vervult, behooren tot het geestelijke leven — totdat hij niet uit het leerstellige of ware, maar uit de naastenliefde of het goede handelt. Wanneer dit geschiedt, is hij voor het eerst in een gelukzaligen staat, en in de wijsheid. Hieruit kan blijken, wat het zeggen wil: gescheiden worden van de wetenschappelijke dingen in den natuurlijken mensch, hetgeen daarmede wordt aangeduid, dat Rebekka van den kemel afviel, en zulks voordat zij wist, dat het Jischak was; een ieder kan zien, dat deze dingen verborgenheden inhouden.

3204. Dat de woorden: “en zij zeide tot den knecht” het onderzoek door het Goddelijk Natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen hier, zijnde onderzoeken; want zij vroeg: “Wie is die man, die daar in het veld wandelt”, en uit de beteekenis van den knecht, zijnde het Goddelijk Natuurlijke, waarover boven n. 3191, 3192.

3205. Dat de woorden: “wie is die man, die ons in het veld te gemoet wandelt” beteekenen, aangaande het redelijke, dat in het goede alleen was, namelijk het onderzoek daarnaar, blijkt uit hetgeen hierboven gezegd is over Jischak, namelijk, dat hij uitging om te overdenken in het veld, waarmede de staat van het redelijke in het goede werd aangeduid (men zie n. 3196); hier wordt het redelijke aangeduid door “die man”, en het zijn daarvan in het goede

door “wandelen (namelijk om te overdenken) in het veld”; ons te gemoet, wil zeggen ter verbinding.

3206. Dat de woorden: “en de knecht zeide: Dat is mijn heer” de erkenning beteekenen, namelijk door middel van het Goddelijk Natuurlijke, dat hier de knecht is, kan zonder verklaring blijken. Dat de inwijding geschiedt door middel van het Goddelijk Natuurlijke, zie men in n. 3192; en dat het goede zijn ware erkent, en het ware zijn goede, n. 3179.

3207. Dat de woorden: “en zij nam den sluier, en bedekte zich” de schijnbaarheden van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den sluier, waarmede de bruiden het gelaat bedekten, wanneer zij voor het eerst den bruidegom zagen, zijnde de schijnbaarheden van het ware; want bij de ouden beeldden de bruiden de aandoening van het ware uit, en de bruidegoms de aandoeningen van het goede, of, wat hetzelfde is, de bruiden beeldden de Kerk uit, die de bruid werd genoemd vanwege de aandoening van het ware; de aandoening van het goede, welke van den Heer komt, was de bruidegom; vandaar wordt de Heer Zelf hier en daar in het Woord “Bruidegom” genoemd. De bruiden sluierden haar gelaat bij haar eerste nadering tot den bruidegom, opdat de schijnbaarheden van het ware zouden worden uitgebeeld. Schijnbaarheden van het ware zijn niet waarheden in zichzelf, maar zij verschijnen als waarheden, waarover verderop. De aandoening van het ware kan de aandoening van het goede niet naderen dan door schijnbaarheden van het ware, en ook kan zij niet van de schijnbaarheden ontdaan worden, vooraleer zij verbonden wordt, want dan wordt zij het ware van het goede, en wordt echt voor zoover het goede echt is. Het goede zelf is heilig, omdat het van den Heer uitgaand Goddelijke is, en langs een hooger en weg of door een hogere deur in den mensch invloeit; het ware echter is, naar den oorsprong genomen, niet heilig, daar het langs een lageren weg of door een lagere deur invloeit, en eerst van den natuurlijke mensch wordt; maar wanneer het daaruit wordt opgeheven naar den redelijken mensch, wordt het graad voor graad gezuiverd, en bij den eersten aanblik der aandoening van het goede gescheiden van de wetenschappelijke dingen, en het neemt schijnbaarheden van het ware aan, en komt aldus nader tot het goede; een aanwijzing dat de oorsprong van dien aard is, en dat het den eersten aanblik van het Goddelijk Goede niet kan verdragen, voordat het is binnentreden in het slaapvertrek, van den bruidegom — dat is, in het heiligdom van het goede — en de verbinding is geschied; want dan beschouwt het ware het goede niet langer uit schijnbaarheden of door schijnbaarheden, maar het wordt door het goede beschouwd zonder deze. Doch men moet weten, dat de

waarheden, welke dan ook, bij den mensch en zelfs bij den Engel, nooit zuiver zijn, dat is, zonder schijnbaarheden; alle, in het algemeen en in het bijzonder, zijn schijnbaarheden van het ware, maar nochtans worden zij door den Heer als waarheden aangenomen, wanneer het goede daarin is. Den Heer alleen behooren de zuivere waarheden toe, omdat zij Goddelijk zijn, want zooals de Heer het Goede zelf is, evenzoo is Hij het Ware zelf. Doch men zie hetgeen aangaande de waarheden en haar schijnbaarheden is gezegd, namelijk, dat de bedekkingen en voorhangsels der tenten de schijnbaarheden van het ware beteekenden (n. 2576). Dat de waarheden bij den mensch schijnbaarheden zijn, doordrenkt met begoochelingen (n. 2053). Dat de redelijke dingen van den mensch schijnbaarheden van het ware zijn (n. 2516). Dat de waarheden in de schijnbaarheden zijn (n. 2196, 2203, 2209, 2242). Dat het Goddelijk Goede in de schijnbaarheden vloeit, ook in de begoochelingen (n. 2554). Dat de schijnbaarheden van het ware door den Heer worden aangepast, alsof zij waarheden waren (n. 1832). Dat in het Woord gesproken is overeenkomstig de schijnbaarheden (n. 1838). Wat echter schijnbaarheden zijn, kan duidelijk blijken uit die plaatsen in het Woord, alwaar overeenkomstig de schijnbaarheden gesproken is. Doch er zijn graden van schijnbaarheden van het ware; de natuurlijke schijnbaarheden van het ware zijn meerendeels begoochelingen, maar wanneer zij bij diegenen zijn, die in het goede zijn, moeten zij niet begoochelingen maar schijnbaarheden genoemd worden; want het goede, dat in haar is, waarin het Goddelijke is, maakt, dat zij een ander wezen hebben. De redelijke schijnbaarheden van het ware zijn echter meer en meer innerlijk; in deze zijn de Hemelen, namelijk de Engelen, die in de Hemelen zijn, waarover men zie n. 2576. Opdat men eenige voorstelling daarvan hebbe, wat schijnbaarheden van het ware zijn, diene het volgende ter verduidelijking: i. De mensch gelooft, dat hij hervormd en wederverwekt wordt door het ware des geloofs, maar dit is een schijnbaarheid; hij wordt hervormd en wederverwekt door het goede des geloofs, dat is, door liefde jegens den naaste en liefde tot den Heer. ii. De mensch gelooft, dat het ware in staat stelt gewaar te worden wat het goede is, omdat het onderricht, maar het is een schijnbaarheid; het is het goede dat aan het ware het vermogen geeft om gewaar te worden, want het goede is de ziel of het leven van het ware. iii. De mensch gelooft, dat het ware tot het goede binnenleidt, wanneer hij leeft overeenkomstig het ware, dat hij geleerd heeft; maar het is het goede, dat invloeit in het ware, en dit tot zichzelf binnenleidt. iv. Het schijnt den mensch toe, dat het ware het goede vervolmaakt, terwijl toch het goede het ware vervolmaakt. v. De goedheden des levens verschijnen den mensch als

vruchten des geloofs, maar zij zijn de vruchten der naastenliefde. Uit dit weinige kan men eenigermate weten, wat schijnbaarheden van het ware zijn; dergelijke schijnbaarheden zijn ontelbaar.

3208. Vers 66, 67. *En de knecht verhaalde aan Jischak al de woorden, die hij gedaan had. En Jischak bracht haar in de tent van zijne moeder Sarah; en hij nam Rebekka, en zij was hem ter vrouw, en hij had haar lief; en Jischak was getroost na zijne moeder.* De knecht verhaalde aan Jischak al de woorden, die hij gedaan had, beteekent de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijk Natuurlijke, hoe het hiermede gesteld was; en Jischak bracht haar in de tent van zijne moeder Sarah, beteekent het heiligdom van het ware in het Goddelijk Menschelijke; en hij nam Rebekka, en zij was hem ter vrouw, en hij had haar lief, beteekent de verbinding; en Jischak was getroost na zijne moeder, beteekent den nieuwen staat.

3209. Dat de woorden: “De knecht verhaalde aan Jischak al de woorden, die hij gedaan had” de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijk Natuurlijke beteekenen, hoe het hiermede gesteld was, blijkt uit de beteekenis van verhalen, zijnde innerlijk gewaarworden; want de innerlijke gewaarwording is als het ware een innerlijk verhaal, waarom het innerlijk gewaarworden in de historische gedeelten des Woords wordt uitgedrukt door verhalen, alsmede door zeggen (n. 1791, 1815, 1819, 1822, 1898, 1919, 2080, 2619, 2862); uit de beteekenis van den knecht hier, zijnde het Goddelijk Natuurlijke, waarover aanstonds; en uit de beteekenis van “de woorden”, zijnde dingen, waarover n. 1785. Hieruit blijkt duidelijk, dat “de knecht verhaalde al de woorden, die hij gedaan had”, beteekent, dat het redelijk Goddelijk Goede door het Goddelijk Natuurlijke innerlijk gewaarwerd, hoe het hiermede gesteld was. Het is hiermede aldus gesteld: het redelijke staat in graad boven het natuurlijke, en het redelijk goede in den Heer was Goddelijk; het ware echter, dat uit het natuurlijke werd opgeheven, was niet Goddelijk, voordat het met het Goddelijk Goede van het redelijke verbonden was; opdat derhalve het goede van het redelijke zou invloeden in het natuurlijke, moest er een bemiddeling zijn, en deze bemiddeling kon niets anders zijn dan het natuurlijke, dat aan het Goddelijke deel zou hebben; dit wordt uitgebeeld door “den knecht, den oudste van het huis van Abraham, den bedienaar van alles wat hij had” (n. 3019, 3020), en dat deze het Goddelijk Natuurlijke beteekent, zie men in n. 3191, 3192, 3204, 3206.

3210. Dat de woorden: “en Jischak bracht haar in de tent van zijne moeder Sarah” het heiligdom van het ware in het Goddelijk Menschelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de tent, zijnde het heilige, waarover n. 414, 1102,

2145, 2152, 2576; aldus het heiligdom; en uit de beteekenis van “Sarah, de moeder” zijnde het Goddelijk Ware, waarover n. 1468, 1901, 2063, 2065, 2904, waaruit het Goddelijk Menschelijke geboren was, waarvan het redelijke wordt uitgebeeld door den zoon Jischak. Hieruit blijkt duidelijk, dat “Jischak bracht haar in de tent van zijne moeder Sarah” beteekent, dat het redelijk goede het ware — door Rebekka uitgebeeld — bij zich in het heiligdom van het ware bracht. Wat het heiligdom van het ware is, kan blijken uit hetgeen boven in n. 3194 is gezegd over het Goddelijk Menschelijke des Heeren, namelijk dat het eigenlijke Goddelijke zelf het Goede en het Ware heeft, en dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke uitging van het Goddelijk Goede en geboren werd (namelijk ten aanzien van het Goddelijke zelf³) uit het Goddelijk Ware, of, wat hetzelfde is dat het Zijn zelf des Heeren het Goddelijk Goede was, maar het Bestaan zelf het Goddelijk Ware, derhalve het redelijk Goddelijk Goede, waarmede Hij het Goddelijk Ware uit het menschelijke verbond. Aangaande deze allerdiepste verborgenheden kan niet meer gezegd worden; slechts dit, dat het eigenlijke Goddelijk Goede en Ware zelf in het Goddelijk Menschelijke des Heeren, waarmede het ware uit het menschelijke verbonden werd, datgene is, dat werd aangeduid door het heiligdom, hetwelk het heilige der heiligen was in den tabernakel en in den tempel; en zijn hoedanigheid werd uitgebeeld door de dingen die daarin waren, zooals door het gouden altaar, door de tafel waarop de toonbrooden lagen, door den kandelaar, en nog innerlijker door het verzoendeksel en door de ark, en het allerinnerlijkst door de Getuigenis, welke de Wet was, verkondigd van Sinaï uit, en dit was het eigenlijke heilige der heiligen, of het heiligdom van het ware.

3211. Dat de woorden: “en hij nam Rebekka, en zij was hem ter vrouw, en hij had haar lief” de verbinding beteekenen, namelijk van het goede en ware, kan zonder verklaring blijken. Dat gezegd wordt, dat Rebekka hem ter vrouw was, en niet tot echtgenote, komt, omdat tusschen het redelijk goede en het uit het natuurlijke opgeroepen en Goddelijk gemaakte ware, geen huwelijk plaats vindt, maar een verbond, dat met het huwelijksverbond gelijkenis vertoont. Het Goddelijk huwelijk zelf, dat in den Heer is, is de vereeniging van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, en van het Menschelijk met het Goddelijk Wezen (men zie n. 2803). Dit is de reden, waarom Rebekka vrouw wordt genoemd, niet echtgenote.

3 Aldus in Tafel's tekst; inplaats van het Goddelijke zelflees het Goddelijk Menschelijke; de zin tusschen haakjes ontbreekt in de phototypie.

3212. Dat de woorden: “en Jischak was getroost na zijne moeder” den nieuwen staat beteekenen, kan uit de beteekenis van troost ontvangen blijken, zijnde een nieuwe staat, want de staat der vertroosting is een nieuwe, en dat deze een vorigen opvolgde, wordt aangeduid door de woorden: “na zijne moeder”. De nieuwe staat is de staat der verheerlijking van het redelijke, zooals eerder ten aanzien van het goede, evenzoo nu ten aanzien van het ware. Het redelijke was verheerlijkt, toen het ten aanzien van beide Goddelijk was gemaakt. Dat de Heer ten aanzien van het Menschelijke nieuw werd gemaakt, dat is, verheerlijkt, of, wat hetzelfde is, Goddelijk, kan niemand ooit begrijpen, en dus ook niet gelooven, die in wereldsche en lichamelijke liefden is; hij weet ganschelijk niet wat het geestelijke en het hemelsche is, en wil het zelfs niet eens weten. Maar wie niet in wereldsche en lichamelijke liefden is, kan dit gewaarworden, want hij gelooft, dat de Heer één is met den Vader, en dat van Hem al het heilige uitgaat, bijgevolg dat Hij Goddelijk is ook ten aanzien van het Menschelijke; en wie gelooft, ontvangt op zijne wijze. De staat van des Heeren verheerlijking kan eenigermate gevat worden aan de hand van den staat van des menschen wederverwekking, want de wederverwekking des menschen is een beeld van de verheerlijking des Heeren (n. 3043, 3138). Wanneer de mensch wordt wederverwekt, wordt hij geheel en al een ander, en wordt nieuw; daarom ook wordt hij, wanneer hij wederverwekt is, “wederom geboren” en “opnieuw geschapen” genoemd. Dan is, hoewel hij een zelfde gelaat en een zelfde spraak heeft, nochtans zijn gemoed niet hetzelfde; zijn gemoed is, wanneer hij wederverwekt is, hemelwaarts geopend, en daarin woont de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste met het geloof. Het is het gemoed, dat den mensch tot een anderen en nieuwen maakt; de verandering van staat kan niet waargenomen worden in het lichaam van den mensch, maar in zijn geest; het lichaam is slechts de bedekking van zijn geest; en wanneer dit wordt afgelegd, treedt zijn geest te voorschijn, en wel in een gansch anderen vorm, wanneer hij wederverwekt is; hij bezit dan den vorm der liefde en der naastenliefde in onuitsprekelijke schoonheid (n. 553), inplaats van den vorigen vorm, die er een was van haat en wreedheid met een wanstaltigheid, welke eveneens onuitsprekelijk is. Hieruit kan blijken, wat de wederverwekte is, of de wederom geborene, of de opnieuw geschapene, namelijk een geheel andere en nieuwe. Uit dit beeld kan men eenigermate beseffen, wat de verheerlijking des Heeren is. Hij werd niet wederverwekt gelijk een mensch, maar Hij werd Goddelijk, en zulks krachtens de eigenlijke Goddelijke Liefde zelve. Van welken aard Zijn vorm toen was, openbaarde zich aan Petrus, Jakobus en Johannes, toen het hun gegeven werd Hem te

zien; niet met de oogen van het lichaam, maar met de oogen van den geest, namelijk, dat Zijn aangezicht blonk als de zon (Matth. 17: 2); en dat dit Zijn Goddelijk Menschelijke was, blijkt uit de stem die toen uit de wolk kwam, zeggende: “Deze is Mijn geliefde Zoon” (aldaar vers 5). Dat de Zoon het Goddelijk Menschelijke is, zie men in n. 2628.

Vervolg over de uitbeeldingen en overeenstemmingen.

3213. *In de wereld der geesten bestaan ontelbare en schier ononderbroken achtereenvolgende dingen van uitbeeldenden aard, die vormen zijn van geestelijke en hemelsche dingen, niet ongelijk aan die, welke in de wereld zijn. Vanwaar deze komen, is mij te weten gegeven door dagelijksch verkeer met geesten en Engelen. Zij vloeien in uit den Hemel, en uit de voorstellingen en de spraak der Engelen aldaar; want de voorstellingen der Engelen en de daaruit voortvloeiende spraak, vertoonen zich, wanneer zij nederdalen tot de geesten, uitbeeldend op verschillende wijze. De rechtschappen geesten kunnen hieruit weten, wat de Engelen onderling spreken, want binnen in de uitbeeldende dingen is het engelenwezen, dat, aangezien het de aandoening aandoet, innerlijk wordt waargenomen, ook ten aanzien van de hoedanigheid. De engelenvoorstellingen en de engelenspraak kunnen op geen andere wijze voor de geesten vertoond worden, want de engelenvoorstelling bevat onbegrensd vele dingen boven de voorstelling van een geest, en wanneer zij niet op uitbeeldende wijze werd gevormd en vertoond, en aldaar zichtbaar door beelden, zou een geest er nauwelijks iets van verstaan, want het meerendeel dier dingen is onuitsprekelijk. Maar wanneer zij door vormen worden uitgebeeld, worden zij voor de geesten bevattelijk ten aanzien van de meer algemeene dingen. En, wat wonderlijk is, er is in de dingen, die uitgebeeld worden, zelfs niet het allerkleinste, dat niet iets geestelijks en hemelsch uitdrukt, hetwelk zich bevindt in de voorstelling van het engelengezelschap, waaruit het uitbeeldende nedervloeit.*

3214. *De uitbeeldende voorstellingen van geestelijke en hemelsche dingen bestaan somtijds in een lange reeks van den duur van een of twee uren, in zulk een opeenvolgende orde, dat het wonderbaarlijk is. Er zijn gezelschappen, waarin deze uitbeeldingen plaats vinden, en het werd mij gegeven, verscheidene maanden daarin te vertoeven. Doch deze uitbeeldingen zijn van dien aard, dat het verscheidene bladzijden zou vullen, indien ik daarvan slechts ééne in haar volgorde zou vermelden en beschrijven. Zij zijn zeer bekoorlijk, want voortdurend volgt iets nieuws en onverwachts het andere op, en zulks zoolang, totdat hetgeen uitgebeeld wordt, geheel volmaakt is; en wanneer alle dingen volmaakt zijn, is het veroorloofd ze alle met één ziening te beschouwen, en dan wordt het tevens*

gegeven, te ontwaren, wat elk ding afzonderlijk beteekent. Op deze wijze worden de goede geesten ook in de geestelijke en hemelsche voorstellingen ingewijd.

3215. De uitbeeldende dingen, die voor de geesten bestaan, zijn van een ongelooftelijke verscheidenheid; nochtans zijn zij voor het meerendeel gelijk aan de dingen die op aarde bestaan, en in haar drie rijken; om te weten van welken aard zij zijn, zie men hetgeen eerder daarover is medegedeeld in n. 1521, 1532, 1619 tot 1622, 1623, 1624, 1625, 1807, 1808, 1971, 1974, 1977, 1980, 1981, 2299, 2601, 2758.

3216. Opdat men nog beter wete, hoe het gesteld is met de uitbeeldende dingen in het andere leven, namelijk met die, welke in de wereld der geesten verschijnen, dienen hier verder eenige voorbeelden. Wanneer er bij de Engelen sprake is van leerstellige dingen der naastenliefde en des geloofs, verschijnt somtijds in een lagere sfeer, alwaar zick een overeenstemmend gezelschap van geesten bevindt, de voorstelling van een stad of van steden, met paleizen daarin, van zulk een architectonische kunst, dat het verbazingwekkend is, zoodat gij zoudt zeggen, het eigenlijke wezen dier kunst woont daar en komt daarvandaan; benevens huizen van verschillend aspect; en, wat wonderbaarlijk is, in al deze en in elk dezer dingen is er niet het kleinste puntje, of het kleinste zichtbare deeltje, dat niet iets uit de voorstelling en het gesprek der Engelen uitbeeldt. Hieruit kan blijken, hoe ontelbaar vele dingen daarin besloten liggen, alsmede wat er aangeduid werd door de steden, die de Profeten zagen in het Woord; bijvoorbeeld wat door de heilige stad of het Nieuwe Jeruzalem, en wat door de steden in het profetische Woord, namelijk de leerstellige dingen der naastenliefde en des geloofs (n. 402, 2449).

3217. Wanneer bij de Engelen sprake is van verstandelijke dingen, verschijnen in de wereld der geesten onder hen, of in de gezelschappen die overeenstemmen, paarden en wel naar grootte, vorm, kleur en houding overeenkomstig de voorstellingen, die de Engelen omtrent de verstandelijke dingen hebben; ook zijn deze paarden op verschillende wijze opgetuigd. Er is ook een plaats van eenige diepte, een weinig naar rechts, welke de woonplaats der inzichtsvollen wordt genoemd, alwaar voortdurend paarden verschijnen; en zulks om deze reden, wijl degenen, die zick daar bevinden, over het verstandelijke in gedachte zijn; en wanner de Engelen, wier gesprek over verstandelijke dingen handelt, in hun gedachten invloeden, worden paarden uitgebeeld. Hieruit kon blijken, wat door de paarden, die de Profeten zagen, werd aangeduid, alsmede door de in het Woord vermelde paarden, namelijk de verstandelijke dingen (n. 2760, 2761, 2762).

3218. Wanneer de Engelen in de aandoeningen zijn, en tevens daarover in gesprek, vallen dergelijke dingen in de lagere sfeer bij de geesten in diersoorten van uitbeeldenden aard. Wanneer er sprake is van de goede aandoeningen, vertoonen zich schoone, zachtaardige en nuttige dieren, zooals in den uitbeeldenden

Goddelijken eeredienst in de Joodsche Kerk bij de offeringen gebezigd werden, als lammeren, schapen, bokjes, geiten, rammen, bokken, kalveren, stieren, ossen; en al wat dan op het dier verschijnt, beeldt den een of anderen trek van hun gedachte uit, die den rechtschapen geesten ook gegeven wordt waar te nemen. Hieruit kan blijken, wat er werd aangeduid door de dieren in de riten der Joodsche Kerk, en wat door deze zelfde dieren, waar zij in het Woord vermeld staan, namelijk de aandoeningen (n. 1823, 2179, 2180). Het gesprek der Engelen over booze aandoeningen wordt echter uitgebeeld door afschuwelijke, wreede en onnuttige beesten, als tijgers, beren, wolven, schorpioenen, slangen, muizen, en dergelijke, zooals deze aandoeningen ook in het Woord daarmede worden aangeduid.

3219. *Wanneer de Engelen in gesprek zijn over de gedachten, over de voorstellingen en over den invloed, verschijnen in de wereld der geesten als het ware vogels, gevormd overeenkomstig het onderwerp van hun gesprek. Dit is de reden, waarom de vogelen in het Woord de redelijke dingen beteekenen of die dingen, welke tot de gedachte behooren (n. 40, 745, 776, 991). Mij kwamen eens vogelen in het gezicht, de een duister en wanstaltig, maar twee andere edel en schoon, en toen ik ze zag, zie, daar stormden eenige geesten in mij binnen met zulk een hevigheid, dat zij mijn zenuwen en beenderen een siddering aanjoegen. Ik was van meening, dat booze geesten toen, als herhaaldelijk eerder, in mij binnendrongen, in een poging, om mij te verderven; maar het was niet zoo. Toen de siddering ophield alsmede de beroering van de geesten, die mij bestormden, sprak ik met hen, vragende, wat toch het geval was. Zij zeiden, dat zij nedergevallen waren uit een zeker engelengezelschap, waarin sprake was van de gedachten en den invloed, en dat zij van meening waren, dat de dingen, die tot de gedachte behooren, van buiten invloeien, te weten, door middel van de uiterlijke zinnen, overeenkomstig den schijn. Doch de hemelsche gezelschappen, waarin zij zich bevonden, waren van meening, dat zij van binnen invloeien; en dat zij, wijl zij in het valsche waren, van daar waren nedergevallen; niet dat zij nedergeworpen waren, want de Engelen werpen niemand van zich neder, maar aangezien zij in de valscheheid waren, vielen zij uit zichzelf van daar neder, en dat dit de oorzaak was. Hierdoor werd mij te weten gegeven, dat het gesprek in den Hemel over de gedachten en den invloed door vogelen werd uitgebeeld, en het gesprek dergenen, die in het valsche zijn, door duistere en wanstaltige vogelen; maar het gesprek dergenen, die in het ware zijn, door edele en schoone vogelen. Tevens werd ik daarin onderricht, dat alle dingen der gedachte van binnen invloeien, echter niet van buiten, hoewel het zoo schijnt; en er werd gezegd, dat het tegen de orde is, dat het latere invloeit in het eerdere, of het grovere in het fijnere, dus dat het lichaam invloeit in de ziel.*

3220. *Wanneer bij de Engelen het gesprek handelt over de dingen, die tot het inzicht en de wijsheid behooren, en over de innerlijke gewaarwordingen en erkenenissen, valt de invloed daarvan in de overeenstemmende gezelschappen der geesten in dergelijke uitbeeldingen, als daar zijn in het plantenrijk, zooals in die van paradijzen, wijngaarden, wouden, weiden met bloemen, en in verschillende bekoorlijkheden, die alle verbeelding des menschen te boven gaan. Dit is de reden, waarom de dingen, die tot de wijsheid en het inzicht behooren, in het Woord beschreven worden door paradijzen, wijngaarden, wouden, weiden; en dat waar deze dingen worden vermeld, dergelijke dingen worden aangeduid.*

3221. *De engelengesprekken worden somtijds door wolken aangeduid, en door de vormen, kleuren, bewegingen en wisselingen van wolken; de bevestigende dingen van het ware door blanke en klimmende wolken, de ontkennende door duistere en dalende wolken; de bevestigende dingen van het valsche door donkere en zwarte wolken; eenstemmigheid en verdeeldheid door verschillende samengroeperingen en splitsingen van wolken, en dit in een uitspannel zooals dat van den nachtelijken hemel.*

3222. *Voorts worden de liefden en haar aandoeningen uitgebeeld door vlammen, en zulks met onuitsprekelijke verscheidenheid; de waarheden worden echter uitgebeeld door lichten, en door ontelbare schakeeringen van licht. Hieruit kan blijken, vanwaar het komt, dat in het Woord door vlammen de goedheden worden aangeduid, die der liefde zijn; en door lichten de waarheden, die des geloofs zijn.*

3223. *Er zijn twee lichten, waardoor de mensch verlicht wordt, het licht der wereld en het licht des Hemels. Het licht der wereld komt van de zon, het licht des Hemels komt van den Heer. Het licht van de wereld is voor den natuurlijken of uiterlijken mensch, dus voor die dingen, welke in hem zijn; en ofschoon de dingen, die daarin zijn, niet van dit licht schijnen te zijn, zijn zij het nochtans; want niets kan door den natuurlijken mensch begrepen worden, dan alleen door dergelijke dingen als in de zonnewereld bestaan en verschijnen, en aldus alleen, wanneer zij iets van een vorm hebben door het licht en de schaduw aldaar. Alle voorstellingen van tijd en voorstellingen van ruimte, die bij den natuurlijken mensch zooveel uitmaken, dat hij zonder deze niet denken kan, zijn eveneens van het licht der wereld. Doch het licht des Hemels is voor den geestelijken of innerlijken mensch; het inwendig gemoed des menschen, alwaar zich zijn verstandelijke voorstellingen bevinden, die onstoffelijk worden genoemd, zijn in dit licht. De mensch weet dit niet, hoewel hij zijn verstand "gezicht noemt, en daaraan licht toeschrijft. De reden hiervan is deze, dat hij, zoolang hij in wereldsche en lichamelijke dingen is, slechts een gewaarwording heeft van zulke dingen als tot het licht der wereld behooren, maar niet van zulke als tot het licht des Hemels behooren. Het licht des*

Hemels komt van den Heer alleen, en de gansche Hemel is in dit licht. Dit licht, namelijk dat des Hemels, is onmetelijk veel volmaakter dan het licht der wereld; de dingen, die in het licht der wereld één enkelen straal maken, maken er in het licht des Hemels myriaden; in het licht des Hemels wonen inzicht en wijsheid. Het is dit licht, hetwelk invloet in het licht der wereld, dat in den uiterlijken of natuurlijken mensch is, en maakt, dat hij op zinnelijke wijze de voorwerpen der dingen waarneemt; wanneer dit licht niet invloede, zou de mensch nooit eenige gewaarwording hebben, want de dingen, die in het schijnsel der wereld zijn, ontleenen daaraan het leven. Tusschen deze lichten, of tusschen de dingen, die in het licht des Hemels, en de dingen die in het licht der wereld zijn, bestaat een overeenstemming, wanneer de uiterlijke of natuurlijke mensch één uitmaakt met den innerlijken of geestelijken mensch, dat is, wanneer gene dezen dient; en de dingen, die dan in het licht der wereld bestaan, zijn uitbeeldend voor zulke dingen als in het licht des Hemels zijn.

3224. *Het is wonderlijk, dat de mensch nog niet weet, dat zijn verstandelijk gemoed in een zeker licht is, dat geheel en al verschilt van het licht der wereld; maar de gesteldheid is van dien aard, dat voor hen, die in het licht der wereld zijn, het licht des Hemels als het ware duisternis is, en voor hen, die in het licht des Hemels zijn, het licht der wereld als het ware duisternis is. Dit komt hoofdzakelijk voort uit de liefden, die de warmten des lichts zijn. Zij, die in eigen- en wereld- liefden zijn, dus alleen in de warmte van het licht der wereld, worden eenig en alleen door boosheden en valschheden aangedaan, en dit zijn de dingen, die de waarheden uitblusschen, die tot het licht des Hemels behooren; zij echter, die in de liefde tot den Heer en in de liefde jegens den naaste zijn, dus in de geestelijke warmte, die tot het licht des Hemels behoort, worden aangedaan door goedheden en waarheden, die de valschheden uitblusschen; maar toch bestaat er bij hen overeenstemming. De geesten, die alleen in de dingen zijn, welke tot het licht der wereld behooren, en vandaar in valschheden uit boosheden, hebben in het andere leven weliswaar licht uit den Hemel, maar zulk een licht, zooals een dwaallicht, en zooals afvloeit van een vurige kool of van een brandend stuk hout; maar bij de nadering van het licht des Hemels wordt dit licht terstond gedoofd, en wordt dikke duisternis. Zij, die zich in dit licht bevinden, zijn in fantasieën, en de dingen, die zij in de fantasieën zien, houden zij voor waarheden, en ook zijn geen andere dingen voor hen waar. Hun fantasieën zijn ook nauw verbonden met vuile en ontuchtige onderwerpen, waarin zij zich grootelijks verlustigen; aldus denken zij als ijlenden en waanzinnigen. Aangaande de valschheden redekavelen zij niet, of het wel zoo is, maar bevestigen ze terstond, maar over de goedheden en waarheden hebben zij voortdurend geredeneer, dat eindigt in ontkenning.*

Want de waarheden en goedheden, die van het licht des Hemels komen, vloeien in het inwendig gemoed in, dat voor hen gesloten is; vandaar vloeit het licht in rondom en buiten dit gemoed, en wordt van dien aard, dat het alleen gewijzigd wordt door de valscheden, die hun als waarheden toeschijnen. De goedheden en waarheden kunnen niet erkend worden dan bij hen, wier inwendig gemoed geopend is, waarin van den Heer het licht invloeit, en voor zooveel dit gemoed geopend is, worden deze goedheden en waarheden erkend. Dit gemoed is alleen geopend bij hen, die in de onschuld zijn, in de liefde tot den Heer, en in de liefde jegens den naaste; niet echter bij hen, die in de waarheden des geloofs zijn, wanneer zij niet tevens in het goede des levens zijn.

3225. *Hieruit kan nu blijken, wat overeenstemming is, en vanwaar zij komt, voorts wat uitbeelding is, en vanwaar zij komt; namelijk, dat er overeenstemming is tusschen die dingen, die tot het licht des Hemels behooren, en die welke tot het licht der wereld behooren, dat is, tusschen die dingen, die tot den innerlijken of geestelijken mensch behooren, en die welke tot den uiterlijken of natuurlijken mensch behooren; en dat uitbeelding al datgene is, wat bestaat in de dingen, die tot het licht der wereld behooren, dat is, al wat bestaat in den uiterlijken of natuurlijken mensch ten opzichte van die dingen, die tot het licht des Hemels behooren, dat is, die uit den innerlijken of geestelijken mensch zijn.*

3226. *Onder de uitnemende vermogens, die de mensch in zich heeft, hoewel hij dit niet weet, en die hij in het andere leven, wanneer hij daarheen na de losmaking van het lichaam overgaat, met zich mededraagt, behoort dit, dat hij innerlijk gewaarwordt wat wordt aangeduid door de uitbeeldende dingen, die in het andere leven verschijnen; alsmede, dat hij met het zintuig van zijn gemoed in één oogenblik tijds ten volle kan uitdrukken, wat hij in het lichaam niet kon uitdrukken gedurende uren; en dit door middel van voorstellingen uit die dingen, welke tot het licht des Hemels behooren, bijgestaan en als het ware van vleugelen voorzien door passende vormen, die uitbeeldend zijn voor het onderwerp van gesprek, en die van dien aard zijn, dat zij niet beschreven kunnen worden. En daar de mensch na den dood in deze vermogens komt, en het niet van noode heeft, dat hij daarover in het andere leven onderricht wordt, kan blijken, dat de mensch in deze vermogens is, dat is, dat deze in hem zijn, wanneer hij in het lichaam leeft, hoewel hij dit niet weet. Dat dit zoo is, komt omdat er bij den mensch een voortdurende invloed is door den Hemel van den Heer; deze invloed is er een van geestelijke en hemelsche dingen, die in zijn natuurlijke dingen vallen, en zich aldaar op uitbeeldende wijze vertoonen. In den Hemel bij de Engelen wordt over niets anders gedacht dan over de hemelsche en geestelijke dingen, die tot het Rijk des Heeren behooren; maar in de wereld bij den mensch wordt nauwelijks over*

iets anders gedacht dan over lichamelijke en natuurlijke dingen, die tot het rijk behooren, waarin hij is, en over de behoeften des levens, in welke hij verkeert. En aangezien de geestelijke en hemelsche dingen des Hemels, die invloeden, zich op uitbeeldende wijze vertoonen bij den mensch in zijn natuurlijke dingen, blijven zij derhalve ingeplant, en is de mensch daarin, wanneer hij de lichamelijke dingen aflegt en de wereldsche dingen achterlaat.

3227. *Aan het einde van het volgende hoofdstuk het vervolg over de uitbeeldingen en overeenstemmingen.*

Genesis

Vijf En Twintigste Hoofdstuk

3228. In dit hoofdstuk wordt gehandeld over de zonen van Abraham uit Keturah, alsmede over de zonen van Jischmaël, die opgenoemd worden; daarna over Jischak en Rebekka, namelijk, dat hun Ezau en Jakob geboren werden; en tenslotte, dat Ezau zijn eerstgeboorterecht aan Jakob verkocht voor een linzenmoes. Een ieder kan zien, dat deze dingen van dien aard zijn, dat zij weliswaar de kerkgeschiedenis van dien tijd dienen, maar slechts in geringe mate het geestelijk leven, waarvoor toch het Woord is. Wat maakt het voor den mensch uit, wanneer hij weet, wie de zonen van Abraham uit Keturah waren, en wie de zonen van Jischmaël; alsmede dat Ezau, vermoed van de jacht, linzenmoes begeerde, en dat Jakob zich daarmee toen listiglijk het eerstgeboorterecht toeëigende? Desgelijks in het volgende hoofdstuk, dat de herders van Abimelech met de herders van Jischak twistten om de putten, die zij gegraven hadden, bijna op dezelfde wijze als zij tevoren met de herders van Abraham getwist hadden (hfdst. 21); bovendien, dat er op sommige plaatsen louter opsommingen van namen gegeven worden, zooals van de nakomelingen van Ezau (hfdst. 36), en aldus in de verdere hoofdstukken. Voor zoover dit historische vermeldingen zijn, is er zoo weinig Goddelijks in, dat gij op geenerlei wijze zoudt kunnen zeggen, dat dit Woord Goddelijk geïnspireerd werd ten aanzien van elk woord, en zelfs ten aanzien van elke jota, dat is, dat het van den Heer door den Hemel werd nedergezonden tot den mensch, die het opschreef. Want hetgeen door den Heer werd nedergezonden, is Goddelijk in alle dingen en in elk ding; aldus niet ten aanzien van de historische vermeldingen — want deze zijn handelingen der menschen — dan alleen krachtens de dingen, die diep verborgen in de historische vermeldingen besloten liggen, welke alle, in het algemeen en in het bijzonder, over den Heer en over Zijn Rijk handelen. De historische vermeldingen des Woords hebben dit uitzonderlijke op alle andere historische vermeldingen over het gansche aardrijk voor, dat zij dergelijke dingen bevatten.

3229. Indien het Woord naar de historische vermeldingen alleen, dat is, slechts naar den uiterlijken of letterlijken zin, het Woord was, dan zouden alle historische vermeldingen, die daarin staan, heilig zijn; en, wat meer is, verscheidene personen, die daar vermeld worden, zouden als heilig worden beschouwd, en het zou gebeuren — zooals bij velen het geval is — dat

zij als goden vereerd werden, omdat er over hen gehandeld wordt in het heiligste, wat geschreven is; bij voorbeeld zij, die de Vaders worden genoemd, namelijk Abraham, Jischak en Jakob, en na hen de Vaders der stammen, de twaalf zonen van Jakob, en daarna David, en verscheidene anderen, terwijl zij toch allen menschen waren, en sommigen van hen zich slechts weinig bekommerden om den Goddelijken eeredienst; en ik kan getuigen, dat bij hen hoegenaamd niets boven het gewone menschelijke lot uitgaat, en ook, dat zij in de Hemelen volslagen onbekend zijn. Over hen en over hun staat in het andere leven zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gesproken worden. Hieruit kan nu duidelijk blijken, dat de uiterlijke of letterlijke zin het Woord is alleen krachtens den innerlijken of geestelijken zin, die in dezen en waaruit deze is.

Vijf En Twintigste Hoofdstuk.

1. En Abraham voer voort, en nam eene vrouw; en haar naam was Keturah.
2. En zij baarde hem Simran, en Jochschan, en Medan, en Midian, en Jischbak, en Schuach.
3. En Jochschan verwekte Scheba, en Dedan. En de zonen van Dedan waren de Aschurieten, en de Letuschieten, en de Leümmieten.
4. En de zonen van Midian waren Efa, en Efer, en Chanoch, en Abidah, en Eldaäh. Deze allen waren zonen van Keturah.
5. En Abraham gaf aan Jischak alle dingen, die hij had.
6. En aan de zonen der bijwijven, die Abraham had, gaf Abraham geschenken; en hij zond hen weg van bij Jischak zijnen zoon, terwijl hij nog leefde, oostwaarts naar het land van het oosten.
7. En deze zijn de dagen der jaren der levens van Abraham, welke hij geleefd heeft, honderd jaren, en zeventig jaren, en vijf jaren.
8. En Abraham gaf den geest en stierf in goeden ouderdom, oud en verzadigd; en hij werd tot zijne volken verzameld.
9. En Jischak en Jischmaël, zijne zonen, begroeven hem in de spelonk van Machpelah, in het veld van Efron, den zoon van Zochar, den Chittiet, welke over de aangezichten van Mamre is.
10. Het veld, dat Abraham van de zonen Cheths gekocht had; aldaar is Abraham begraven, en Sarah zijne echtgenoot.
11. En het geschiedde na den dood van Abraham, en God zegende Jischak, zijnen zoon; en Jischak woonde bij Beerlachai roï.

* * *

12. En deze zijn de geboorten van Jischmaël, den zoon van Abraham, dien Hagar, de Egyptische, de dienstmaagd van Sarah, Abraham gebaard heeft.
13. En deze zijn de namen der zonen van Jischmaël, in hunne namen, naar hunne geboorten; de eerstgeborene van Jischmaël, Nebajoth, en Kedar, en Adbeel, en Mibsam.
14. En Mischmah, en Dumah, en Massa.
15. Chadar, en Thema, Jetur, Nafisch, en Kedmah.
16. En deze zijn de zonen van Jischmaël, en deze zijn hunne namen, in hunne dorpen en in hunne kasteelen; twaalf vorsten van hunne volken.

17. En deze zijn de jaren der levens van Jischmaël, honderd jaren en dertig jaren, en zeven jaren; en hij gaf den geest, en stierf, en hij werd verzameld tot zijne volken.
18. En zij verbleven van Chavillah tot Schur toe, hetwelk is over de aangezichten van Egypte, daar gij komt naar Aschur; hij viel over de aangezichten van al zijne broederen.

* * *

19. En deze zijn de geboorten van Jischak, den zoon van Abraham; Abraham verwekte Jischak.
20. En Jischak was een zoon van veertig jaren, als hij Rebekka, de dochter van Bethuel, den Aramiet, uit Paddan Aram, de zuster van Laban, den Aramiet, zich ter vrouwe nam.
21. En Jischak bad tot Jehovah ter oorzaak van zijne vrouw, want zij was onvruchtbaar; en Jehovah liet zich van hem verbidden, en Rebekka, zijne vrouw, ontving.
22. En de zonen stieten zich samen in het midden van haar; en zij zeide: Indien het zoo is, tot wat ben ik dit; en zij ging om Jehovah te vragen.
23. En Jehovah zeide tot haar: Twee natiën zijn in uwe baarmoeder, en twee volken zullen gescheiden worden uit uwe ingewanden; en het eene volk zal op het andere volk de overhand hebben, en de oudere zal den jongere dienen.
24. En hare dagen werden vervuld om te baren, en zie, tweelingen waren in hare baarmoeder.
25. En de eerste ging uit, hij was geheel rood, als een haren kleed; en zij noemden zijnen naam Ezau.
26. En daarna ging zijn broeder uit, en zijne hand hield Ezaus hiel, en hij noemde zijnen naam Jakob. En Jischak was een zoon van zestig jaren, als zij hen baarde.

* * *

27. En de knapen wiesen op, en Ezau was een man, kundig in de jacht, een man des velds; en Jakob een volkomen man, wonende in tenten.
28. En Jischak had Ezau lief, want de jacht was in zijnen mond; en Rebekka had Jakob lief.

29. En Jakob kookte een moes; en Ezau kwam van het veld, en hij was moede.
30. En Ezau zeide tot Jakob: Laat mij, ik bid u, slorpen van het roode, dit roode, want ik ben moede; daarom noemde hij zijnen naam Edom.
31. En Jakob zeide: Verkoop mij als heden uwe eerstgeboorte.
32. En Ezau zeide: Zie, ik ga sterven, en waartoe is mij dit, de eerstgeboorte.
33. En Jakob zeide: Zweer mij als heden; en hij zwoer hem; en hij verkocht aan Jakob zijne eerstgeboorte.
34. En Jakob gaf aan Ezau brood en het linzenmoes; en hij at, en hij dronk, en hij stond op, en hij ging; en Ezau verachtte de eerstgeboorte.

Inhoud.

3230. In dit hoofdstuk wordt in den innerlijken zin *ten eerste* gehandeld over het geestelijk Rijk des Heeren, en over zijn afleidingen, vers 1, 2, 3, 4. Dat het gescheiden was van het hemelsche Rijk des Heeren, vers 5, 6. Dat het uitbeeldende voor den Heer door Abraham geëindigd was, vers 7, 8. En dat het uitbeeldende voor den Heer door Jischak en Jischmaël begon, vers 9, 10, 11.

3231. *Ten tweede* wordt gehandeld over de geestelijke Kerk, welke wordt uitgebeeld door Jischmaël, en over hare afleidingen, vers 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18.

3232. *Ten derde* wordt gehandeld over de ontvangenis en het ontstaan van het Goddelijk Natuurlijke, zijnde ten aanzien van het goede Ezau, en ten aanzien van het ware Jakob, vers 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25.

3233. *Ten vierde* wordt gehandeld over den voorrang van het goede en het ware in de Kerk, vers 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34.

De Innerlijke Zin.

3234. Vers 1. *En Abraham voer voort, en nam eene vrouw; en haar naam was Keturah.* Abraham voer voort, en nam eene vrouw, beteekent den tweeden staat des Heeren, dien Abraham uitbeeldt; Abraham en Sarah beeldden den Heer uit ten aanzien van het Goddelijk Hemelsche; Abraham en Keturah beeldden den Heer uit ten aanzien van het Goddelijk Geestelijke; aldus Abraham hier den Heer ten aanzien van het geestelijk Goddelijk Goede, en zijne vrouw het aan dit Goede toegevoegde Goddelijk Ware; en haar naam was Keturah, beteekent het wezen van dit Goddelijk Ware.

3235. Dat de woorden: “Abraham voer voort, en nam eene vrouw” den tweeden staat des Heeren beteekenen, dien Abraham uitbeeldt, en dat Abraham en Sarah den Heer uitbeeldden ten aanzien van het Goddelijk Hemelsche, Abraham en Keturah ten aanzien van het Goddelijk Geestelijke, blijkt uit hetgeen tot dusver over Abraham en zijn echtgenoot Sarah is gezegd en aangetoond, en uit de dingen, die hier aangaande Abraham en Keturah worden vermeld. Maar daar er gezegd wordt, dat Abraham hier den tweeden staat des Heeren uitbeeldt, en dat Abraham en Sarah den Heer uitbeeldden ten aanzien van het Goddelijk Hemelsche, maar Abraham en Keturah den Heer ten aanzien van het Goddelijk Geestelijke, moet men weten, wat het Goddelijk Hemelsche is, en wat het Goddelijk Geestelijke. Het Goddelijk Hemelsche en het Goddelijk Geestelijke gedragen zich overeenkomstig hen, die het Goddelijke des Heeren ontvangen, want de Heer verschijnt een ieder naar den aard van hem, die ontvangt, zooals blijken kan uit hetgeen in de n. 1838, 1861 gezegd is, en het komt duidelijk hierin uit, dat de Heer den hemelschen op een bepaalde wijze verschijnt, maar den geestelijken op een andere wijze; want den hemelschen verschijnt Hij als Zon, den geestelijken echter als Maan (n. 1529, 1530, 1531, 1838). Den hemelschen verschijnt de Heer als Zon, omdat zij in de hemelsche liefde zijn, dat is, in de liefde tot den Heer; den geestelijken echter als Maan, omdat zij in de geestelijke liefde zijn, dat is, in de liefde jegens den naaste. Het onderscheid is als dat tusschen het licht der zon overdag en het licht der maan des nachts; voorts als het onderscheid tusschen de warmte van beide, waardoor de natuur ontkiemt. Het is dit, wat bedoeld wordt in het eerste hoofdstuk van Genesis met deze woorden: “*En God maakte de twee groote lichten, het groote licht tot heerschappij des daags, en het kleine licht tot heerschappij des nachts*” (vers 16). Het Rijk des Heeren is, in het algemeen genomen, hemelsch en geestelijk, dat is, het bestaat uit hemelschen en geestelijken. En omdat het Goddelijke des Heeren

den hemelschen als hemelsch verschijnt, en den geestelijken als geestelijk, komt het, dat gezegd wordt, dat Abraham en Sarah den Heer uitbeeldden ten aanzien van het Goddelijk Hemelsche, en Abraham en Keturah ten aanzien van het Goddelijk Geestelijke. Maar aangezien het nauwelijks iemand bekend is, wat het hemelsche en wat het geestelijke is, voorts wie hemelschen en wie geestelijken zijn, zie men hetgeen eerder aangaande hen is gezegd en aangetoond, namelijk, wat het hemelsche en wat het geestelijke is, in n. 1155, 1577, 1824, 2048, 2184, 2227, 2507; wie hemelschen en wie geestelijken zijn, in n. 2088, 2669, 2708, 2715. Dat de hemelsche mensch een gelijkenis des Heeren is en het goede uit liefde doet, en dat de geestelijke mensch een beeld des Heeren is, en het goede uit geloof doet, n. 50, 51, 52, 1013. Dat de hemelschen het ware uit het goede innerlijk gewaarworden, en dat zij nooit over het ware redeneeren, n. 202, 337, 607, 895, 1121, 2715. Dat bij den hemelschen mensch het goede in zijn wilsdeel wordt gezaaid, maar bij den geestelijken mensch in zijn verstandsdeel, en dat in dit deel bij de geestelijken een nieuwe wil wordt geschapen, n. 863, 875, 895, 897, 927, 1023, 1043, 1044, 2256. Dat de hemelschen door het goede zelf onbegrensde dingen zien, maar dat de geestelijken, omdat zij er over redeneeren of iets zoo is, niet kunnen komen tot de eerste grens van het licht van genen, n. 2718. Dat de geestelijken betrekkelijk in het duister zijn, n. 1043, 2708, 2715. Dat de Heer in de wereld kwam, om de geestelijken te behouden, n. 2661, 2716, 2833, 2834.

3236. Dat Abraham hier den Heer uitbeeldt ten aanzien van het geestelijk Goddelijk Goede, en zijn vrouw ten aanzien van het aan dit Goede toegevoegde Goddelijk Ware, kan blijken uit hetgeen eerder aangaande echtgenoot en echtgenote is gezegd, namelijk dat de echtgenoot het goede uitbeeldt, en de echtgenote het ware, zooals eerder Abraham en Sarah, n. 1468, 1901, 2063, 2065, 2172, 2173, 2198, 2904, en zooals in het voorafgaande hoofdstuk Jischak en Rebekka, n. 3077. Dat de echtgenoot het goede uitbeeldt, en de echtgenote het ware, komt omdat de Kerk met een huwelijk wordt vergeleken, en ook het huwelijk is van het goede en ware. Het goede is hetgeen de echtgenoot uitbeeldt, daar het in de eerste plaats is; maar het ware is hetgeen de echtgenote uitbeeldt, daar het in de tweede plaats is. Daarom ook wordt de Heer in het Woord Bruidegom, Man, Echtgenoot, genoemd, en de Kerk Bruid, Vrouw, Echtgenote. Wat het geestelijk goede is en het aan dit goede toegevoegde geestelijk ware, kan blijken uit de zoo even aangehaalde plaatsen (n. 3125). Het geestelijk goede bij den mensch is in het algemeen dat, wat het goede des geloofs genoemd wordt, en dit is niets anders dan de liefde jegens den naaste, maar opdat het naastenliefde zij, moet

het uit den nieuwen wil komen, waarmede de geestelijke mensch begiftigd werd door den Heer; het aan dit goede toegevoegde geestelijk ware is dat, wat het ware des geloofs wordt genoemd, en dit is niets anders dan hetgeen eerst de naastenliefde beschouwt als einddoel ter wille waarvan het daar is, en daarna als het beginsel waaruit het voortkomt; maar opdat het voor den geestelijken mensch het ware des geloofs zij, of het geloof, moet het uit het nieuwe verstand komen, waarmede hij door den Heer begiftigd werd; en het nieuwe verstand moet zijn licht hebben van den nieuwen wil.

3237. Dat de woorden: “en haar naam was Keturah” het wezen van dit Goddelijk Ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam, zijnde de hoedanigheid, en van met name noemen, zijnde de hoedanigheid kennen, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009. Daar echter op het Goddelijke niet de hoedanigheid maar het Zijn betrekking heeft, wordt hier door den naam het wezen aangeduid, en wel het wezen van het Goddelijk Ware, hetgeen hier wordt aangeduid door *haar*, namelijk van de vrouw. Dat de vrouw hier het Goddelijk Ware is, zie men kort te voren in n. 3236. Hieruit blijkt duidelijk, wat Keturah in het algemeen behelst.

3238. Vers 2, 3, 4. *En zij baarde hem Simran, en Jochschan, en Medan, en Midian, en Jischbak, en Schuach. En Jochschan verwekte Scheba, en Dedan. En de zonen van Dedan waren de Aschurieten, en de Letuschieten, en de Leümmieten. En de zonen van Midian waren Efa, en Efer, en Chanoch, en Abidah, en Eldaäh, Deze allen waren zonen van Keturah.* Zij baarde hem Simran, en Joehschan, en Medan, en Midian, en Jischbak, en Schuach, beeldt de algemeene erfdeelen van het geestelijk Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde uit; en Jochschan verwekte Scheba, en Dedan, beteekent de afleidingen van het eerste erfdeel; en de zonen van Dedan waren de Aschurieten, en de Letuschieten, en de Leümmieten, beteekent de afleidingen van het tweede erfdeel; en de zonen van Midian waren Efa, en Efer, en Chanoch, en Abidah, en Eldaäh, beteekent de afleidingen van het derde erfdeel; deze allen waren zonen van Keturah, beteekent ten aanzien van de daaruit voortvloeiende leerstellige dingen en eerediensten.

3239. Dat de woorden: “zij baarde hem Simran, en Jochschan, en Medan, en Midian, en Jischbak, en Schuach” de algemeene erfdeelen van het geestelijk Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde uitbeelden, kan niet zoozeer uit het Woord blijken, omdat geen anderen van hen vermeld worden dan Midian, waarover in hetgeen volgt. Evenwel kan het hieruit vaststaan, dat alle personen, die ook maar in het Woord genoemd worden, iets uitbeelden, zooals genoegzaam blijken kan uit al diegenen, die tot dusver, van het eerste

hoofdstuk van Genesis af, vernield zijn. Dat de namen, zoowel van personen als van koninkrijken, en van provinciën en steden, in den innerlijken zin des Woords dingen beteekenen, zie men in n. 768, 1224, 1264, 1876, 1888, en herhaaldelijk elders, alwaar dit in het bijzonder uit het Woord bevestigd wordt. Dat geen van dezen behalve Midian elders in het Woord vermeld worden, komt omdat zij uit de zonen van het oosten zijn, waarover hier en daar in het Woord gehandeld wordt, en dat zij in het algemeen diegenen beteekenen, die van het geestelijk Rijk des Heeren zijn, zal men hieronder bij vers 6 van dit hoofdstuk zien. Dat deze zonen van Abraham uit Keturah dit uitbeelden, blijkt hieruit, dat Abraham en Keturah den Heer uitbeelden ten aanzien van het Goddelijk Geestelijke, namelijk Abraham den Heer ten aanzien van het geestelijk Goddelijk Goede, Keturah ten aanzien van het met dat goede verbonden geestelijk Goddelijk Ware, waarover kort te voren in n. 3235, 3236. Hieruit volgt, dat hun zonen de algemeene erfdeelen uitbeelden van het Rijk, dat uit het Goddelijk Geestelijke des Heeren voortkomt. Zij worden algemeene erfdeelen genoemd, omdat het Rijk des Heeren wordt uitgebeeld door de aarde, die bij erfdeelen wordt verdeeld onder hen, aan wie zij gegeven wordt tot eene erfelijke bezitting, zooals het land Kanaän aan de zonen Israëls. Er zijn in het algemeen twaalf erfdeelen, want door twaalf worden alle dingen der naasten liefde en van het daaruit voortvloeiende geloof aangeduid, welke tot het Rijk des Heeren behooren, waarover hieronder bij vers 16; hier zijn het er echter zes, dus het halve aantal, maar het halve aantal houdt hetzelfde in als het geheel, want vermenigvuldiging en deeling veranderen een zelfde ding niet wat het wezenlijke betreft, zoo slechts hetzelfde daarin ligt opgesloten.

3240. Dat de woorden: “en Jochschan verwekte Scheba en Dedan” de afleidingen van het eerste erfdeel beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Jochschan en van zijn zonen Scheba en Dedan, waarover aanstonds. Daar hier louter namen voorkomen, en daarmede de staten en afleidingen der geestelijke Kerk des Heeren worden aangeduid, dient gezegd te worden, hoe het daarmede in het algemeen gesteld is. De hemelsche Kerk verschilt hierin van de geestelijke Kerk, dat zij, die van de hemelsche Kerk zijn, en hemelschen worden genoemd, in de liefde zijn, namelijk in het goede en ware daarvan; maar zij, die van de geestelijke Kerk zijn, en geestelijken worden genoemd, zijn in het geloof, namelijk in het goede en ware daarvan. Het goede, dat de hemelschen hebben, behoort tot de liefde tot den Heer, en het ware, dat zij hebben, behoort tot de liefde jegens den naaste. Het goede echter, dat de geestelijken hebben, behoort tot de naastenliefde jegens den naaste, en het ware, dat zij hebben, behoort tot het geloof, voor zoover dit ware de leer

aangaande de naastenliefde is. Hieruit kan blijken, dat het geestelijk Rijk des Heeren zoowel als Zijn hemelsch Rijk, het goede en ware heeft, maar met veel verschil. Verder moet men weten, dat zij, die in deze Rijken zijn, onderling onderscheiden worden door het goede en ware, want er zijn er, die meer in het goede, anderen die meer in het ware zijn; hieruit nu komen de afleidingen voort, namelijk de afleidingen van het goede en de afleidingen van het ware. Het zijn de afleidingen van het goede in het geestelijk Rijk des Heeren, die worden uitgebeeld door de zonen van Jochschan, waarover in dit vers gehandeld wordt; maar het zijn de afleidingen van het ware aldaar, die worden uitgebeeld door de zonen van Midian, waarover in het volgende vers. Daar er nu twee klassen van geestelijken zijn, namelijk diegenen, die meer in het goede, en diegenen die meer in het ware zijn, hebben zij derhalve tweeërlei leerstellige dingen, namelijk leerstellige dingen der naastenliefde en leerstellige dingen des geloofs; de leerstellige dingen der naastenliefde voor hen, die in het goede des geloofs zijn, en hier worden aangeduid door de zonen van Jochschan, maar de leerstellige dingen des geloofs voor hen, die in het ware des geloofs zijn, en door de zonen van Midian worden aangeduid. Scheba en Dedan zijn diegenen, die de eerste klasse uitmaken, dat is, die in het geestelijk Rijk des Heeren in het goede des geloofs zijn, en de leerstellige dingen der naastenliefde hebben. Vandaar worden door Scheba en Dedan de erkentnissen van hemelsche dingen aangeduid, of, wat hetzelfde is, zij, die in de erkentnissen van de hemelsche dingen zijn, dat is, zij, die in de leerstellige dingen der naastenliefde zijn, want de leerstellige dingen zijn erkentnissen, en het hemelsche, dat de geestelijke mensch heeft, behoort tot de naastenliefde. Dat Scheba en Dedan dezen zijn, werd in het eerste deel aangetoond (n. 117, 1168, 1171, 1172), maar daar zijn Scheba en Dedan de achterkleinzonen van Cham, en worden zij de zonen van Rama genoemd. Maar men moet weten, dat Cham, evenals ook Jafeth en Schem, nooit bestaan hebben, maar dat zij, die tot de Kerk na den vloed, Noach genaamd, behoorden, onderscheiden werden in drie klassen ten aanzien van de goedheden en waarheden, welke klassen elders werden genoemd (n. 736, 1062, 1065, 1140, 1141, 1162, en hier en daar elders). Nochtans waren er natiën, die zoo genoemd werden, maar zij kwamen uit anderen voort, zooals hier duidelijk blijkt, dat Scheba en Dedan voortkwamen uit Jochschan, den zoon van Abraham uit Keturah. Dat Scheba diegenen zijn, die in de erkentnissen van de hemelsche dingen zijn, dus in het goede des geloofs, blijkt uit de in n. 117, 1171 aangehaalde plaatsen; en dat Dedan een soortgelijke beteekenis heeft, uit de in n. 1172 aangehaalde plaatsen, en verder uit de volgende; bij Jesaja: “De profetie aangaande Arabië:

In het woud van Arabië zult gijlieden overnachten, *benden van Dedanieten*; komt den dorstige te gemoet met wateren; gij inwoners des lands van Thema, bejegen met zijn brood den zwerver; want zij zullen zwerven voor de zwaarden, voor het uitgetrokken zwaard” (21: 13, 14); in het woud overnachten staat voor verlaten worden ten aanzien van het goede, want Arabië zijn zij, die in de hemelsche dingen zijn, dat is, die in de goedheden des geloofs zijn; hier wil “in het woud overnachten” zeggen, niet langer in de goedheden zijn, vandaar verlating, welke ook beschreven wordt door “zwerven voor de zwaarden, voor het uitgetrokken zwaard”. De hemelsche dingen, dat is, de goedheden des geloofs, of, wat hetzelfde is, de werken der naastenliefde, die zij hebben, worden aangeduid door “den dorstige wateren te gemoet dragen, en met brood den zwerver bejegenen”. Bij Jeremia: “Ik nam den beker van de hand van Jehovah, en ik gaf te drinken al den natiën, tot welke Jehovah mij gezonden had, Jeruzalem, en de steden van Jehudah, en haren koningen, en haren vorsten, om die over te geven aan verlating; Farao, den koning van Egypte, en zijnen knechten, en zijnen vorsten, en al zijn volk; allen koningen van Tyrus, en allen koningen van Sidon; *Dedan*, en Thema, en Bus, en allen, die aan den hoek afgesneden zijn; allen koningen van *Simri*, en allen koningen van Elam, en allen koningen van Medië; en allen koningen van het noorden” (25: 17, 18, 19, 22, 23, 25, 26); hier wordt eveneens over de verlating van de geestelijke Kerk gehandeld, en de verschillende dingen dier Kerk worden in volgorde opgesomd, en aangeduid door Jeruzalem, de steden van Jehudah, Egypte, Tyrus, Sidon, *Dedan*, Thema, Bus, *Simri*, Elam, Medië. Bij Ezechiël: “*Scheba en Dedan*, en de kooplieden van Tharschisch, en al hunne jonge leeuwen zullen tot u zeggen: Komt gij, om buit te buiten, hebt gij uwe vergadering vergaderd om roof te rooven, om zilver en goud weg te voeren, om vee en have weg te nemen, om eenen grooten buit te buiten” (38: 13); hier wordt over Gog gehandeld, door wien de van den innerlijken gescheiden uiterlijke eeredienst wordt aangeduid, die afgodisch is (n. 1151); Scheba en Dedan staan voor de innerlijke dingen van den eeredienst, namelijk voor de goedheden des geloofs; Tharschisch voor den overeenstemmenden uiterlijken eeredienst; zilver, goud, vee, have, buit — die Gog, of de van den innerlijken gescheiden uiterlijke eeredienst wil wegnemen — zijn de erkentnissen van het goede en ware, waarvoor zij strijden, en welke diegenen verdedigen, die Scheba en Dedan zijn, waarom zij jonge leeuwen worden genoemd. In den eigenlijken zin zijn Scheba diegenen, die in de erkentnissen van het goede zijn, Dedan diegenen, die in de erkentnissen van het ware uit het goede zijn.

3241. Dat de woorden: “en de zonen van Dedan waren de Aschurieten, en de Letuschieten, en de Leümmieten” de afleidingen van het tweede erfdeel beteekenen, kan blijken uit de uitbeelding van Dedan, zijnde diegenen, die in het goede des geloofs zijn, eigenlijk diegenen, die in het ware des geloofs uit het goede zijn (n. 3240 aan het einde); dat het de afleidingen uit het tweede erfdeel zijn, blijkt duidelijk. Het zijn voornamelijk de waarheden des geloofs uit het goede, die door deze drie worden aangeduid. Wat echter door elk wordt aangeduid, kan weliswaar gezegd worden, maar niet elders door het Woord bevestigd worden, want zij worden verder niet meer vermeld. In het Rijk des Heeren zijn ontelbare verscheidenheden ten aanzien van de goedheden en waarheden, en nochtans wordt uit deze ontelbare verscheidenheden één Hemel gevormd; want er zijn zoo vele verscheidenheden, dat nooit het eene gezelschap volledig gelijk is aan het andere, dat is, in hetzelfde goede en ware; men zie n. 684, 685, 690. De eenheid aldaar bestaat uit tal van verscheidenheden, dermate door den Heer gerangschikt, dat zij samenstemmen, en de samenstemming of de harmonie van vele wordt door den Heer daarmede aangebracht, dat alle zich naar Hem richten (n. 551). Het is hiermede gesteld als met de organen, leden en ingewanden van het lichaam, waarvan er geen geheel gelijk is aan het ander, maar zij zijn alle onderling verschillend en maken toch één uit, en wel hierdoor, dat zij zich alle richten naar de ééne ziel, en door middel van deze naar den Hemel, en aldus naar den Heer; want al wat niet met den Heer in verband staat, is niets. Hieruit kan blijken, dat de verscheidenheden van het ware en het goede in soorten ontelbaar zijn; maar de geslachten daarvan, en wel de meest algemeene, die de geestelijke Kerken zijn, worden aangeduid door deze zonen en kleinzonen van Abraham. Daar zij, die van de geestelijke Kerk zijn, geen innerlijke gewaarwording hebben zooals zij die van de hemelsche Kerk zijn, aangaande wat het goede en het ware is, maar die dingen als waarheden erkennen, welke zij geleerd hebben, zijn zij er voortdurend over in strijd en redeneeren zij of het zoo is; en een ieder blijft in die leerstelling — en noemt haar waar — welke tot zijn Kerk behoort. Vandaar zijn er zoovele verscheidenheden; bovendien maken zeer velen gevolgtrekkingen aangaande de goedheden en waarheden door schijnbaarheden en begoochelingen, de een al anders dan de ander, maar niemand uit eenige innerlijke gewaarwording, ja zelfs weten zij niet eens wat innerlijke gewaarwording is. Aangezien hun verstand zoo in het duister is ten aanzien van de goedheden en waarheden des geloofs, is het niet te verwonderen, dat er verdeeldheid heerscht omtrent het meest wezenlijke van alle dingen des geloofs, namelijk omtrent het Goddelijke, het Menschelijke,

en het uitgaand Heilige des Heeren. De hemelschen worden innerlijk gewaar, dat zij niet drie zijn maar Eén; de geestelijken blijven echter in de voorstelling van drie, terwijl zij willen denken dat zij Eén zijn. Wanneer er derhalve over het allerwezenlijkste verdeelde meeningen heerschen, kan het duidelijk zijn, dat de verscheidenheden en verschillen der leerstellige dingen ontelbaar zijn. Hieruit kan men weten, vanwaar de afleidingen komen, die worden aangeduid door de hier genoemden. Maar ook al zijn er zoo vele verscheidenheden en verschillen van leerstellige dingen, of zoo vele afleidingen, nochtans vormen zij te zamen één Kerk, wanneer allen de naastenliefde als het wezenlijke der Kerk erkennen, of, wat hetzelfde is, wanneer zij het leven beschouwen als het einddoel der leer, dat is, wanneer zij nagaan hoe de mensch der Kerk leeft, en niet zoozeer hoe hij voelt, want in het andere leven wordt een ieder door den Heer begiftigd met een erfdeel overeenkomstig het goede des levens, en niet overeenkomstig het van het goede des levens gescheiden ware der leer.

3242. Dat de woorden: “en de zonen van Midian waren Efa, en Efer, en Chanoch, en Abidah, en Eldaäh” de afleidingen van het derde erfdeel beteekenen, kan blijken uit de uitbeelding van Midian, zijnde diegenen, die in het ware des geloofs zijn, waarover hieronder; en daar zij, die in het ware des geloofs zijn, Midian zijn, volgt hieruit, dat de zonen daarvan de afleidingen zijn. Met hen, die in het ware des geloofs zijn, is het aldus gesteld: in het Rijk des Heeren wordt niemand toegelaten dan alleen hij, die in het goede des geloofs is, want het goede des geloofs behoort tot het leven, en het leven des geloofs blijft, echter niet de leer des geloofs dan alleen voor zooveel deze één uitmaakt met het leven; maar nochtans zijn zij, die in het ware des geloofs zijn — dat is, die het geloof belijden en dit wezenlijk noemen, omdat zij het zoo geleerd hebben — en toch in het goede des levens zijn (dat is, die in hun hart Christenen zijn, niet met den mond) in het geestelijk Rijk des Heeren. Want een ieder kan gemakkelijk overtuigd worden, dat het geloof het wezenlijke is, wanneer hij aldus door zijn leermeesters is onderwezen en hem in de vroegste kindsheid deze meening is ingegeven; en omdat zij, die den roep der grootste geleerdheid genieten, en de voorgangers, aldus spreken, zijn sommigen van hen bevreesd om over het goede des levens te spreken, omdat hun leven hen verdoemt; voorts ook om deze reden, wijl de dingen, die tot het geloof behooren, waarneembaar invloeiën, echter niet zoozeer de dingen, die tot de naastenliefde behooren. Daarom zijn zij, die in het ware des geloofs zijn, en toch in het goede des levens, diegenen, die Midian worden genoemd; maar de waarheden waarnaar zij leven, zijn de zonen van Midian. Zooals zij, die in het ware des geloofs zijn, verbonden met het goede daarvan,

Midian zijn, evenzoo zijn het ook in den tegenovergestelden zin diegenen, die in het valsche zijn uithoofde hiervan, dat zij het goede des levens niet hebben, zooals uit de volgende plaatsen kan blijken; bij Jesaja: “Een hoop kemelen zal u bedekken, de *dromedarissen van Midian* en *Efa*; zij allen uit Scheba zullen komen; goud en wierook zullen zij aanbrengen, en zij zullen de lofprijzingen van Jehovah boodschappen” (60: 6), alwaar over het geestelijk Rijk des Heeren gehandeld wordt; de dromedarissen van Midian en Efa staan voor de leerstellige dingen; de leerstellige dingen van het goede zijn het goud, de leerstellige dingen van het ware zijn de wierook; beide zijn de lofprijzingen van Jehovah. Hieruit blijkt ook duidelijk, wat Efa beteekent. Dat door de *Midianieten*, die Jozef uit den kuil ophieven, en hem verkochten aan de Jischmaëlieten, en in Egypte aan Potifar (Gen. 37: 28, 36) diegenen worden aangeduid, die in het ware van het eenvoudig goede zijn, zal men, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt bij genoemde verzen zien. Dat door Midian ook diegenen worden aangeduid, die in het valsche zijn, omdat zij de goedheden des levens niet hebben, kan blijken uit hetgeen over Midian bij Mozes gezegd wordt, namelijk dat “de oudsten van Moab en de *oudsten van Midian* met de waarzeggingen in de hand tot Bileam kwamen, en tot hem de woorden van Balak spraken” (Num. 22: 4, 7 en vervolg). Moab staat in den goeden zin voor hen, die in het natuurlijk goede zijn en zich gemakkelijk laten verleiden, doch in den tegenovergestelden zin voor hen, die de goedheden verkrachten (n. 2468); Midian in den goeden zin voor hen die, als gezegd, in het ware van het eenvoudig goede zijn, en zich dus gemakkelijk laten overreden; in den tegenovergestelden zin, zooals hier, voor hen, die de waarheden vervalschen; de vervalschingen worden aangeduid door de waarzeggingen in de band, en de handelingen uit de valscheden daarmede, dat zij naar Bileam zenden tegen de zonen Israëls, die de goedheden zijn en de daaruit voortvloeiende waarheden des geloofs. De hoerereien van de zonen Israëls met de *vrouwen der Midianieten*, waardoor een plaag ontstond, welke daarmede werd opgehouden, dat Pinchas de *Midianietische* en den man van Israël doorstak in den hoerenwinkel (Num. 25: 6, 7, 8 en vervolg) beteekenen iets dergelijks, want door de hoerereien werden de vervalschingen van het ware uitgebeeld (n. 2466, 2729). En aangezien het de vervalschingen van het ware zijn, die in den innerlijken zin door hoerereien worden aangeduid, versloegen op bevel twaalf duizend uit de zonen Israëls de Midianieten, doodden hunne koningen, en al het mannelijke, en de vrouwen, die zij in gevangenschap geleid hadden, die eenen man bekend hadden, en verdeelden onder elkander den buit” (Num. 25: 16, 17; hfdst. 31: 1 tot het einde). Dat zij twaalf duizend

waren, kwam, omdat twaalf alle dingen des geloofs beteekenden (n. 577, 2089, 2129 aan het einde, 2130 aan het einde), waardoor de valscheden vernietigd worden. De koningen, die zij doodden, zijn de valscheden, eveneens het mannelijke; de vrouwen, die eenen man bekend hadden, zijn de aandoeningen van het valsche; de buit, zijnde goud, zilver, vee, is de waarheden, die vervalscht werden. Hieruit blijkt duidelijk, dat alle dingen tot in bijzonderheden hier uitbeeldend zijn voor de straf en de vernietiging van het valsche door middel van de waarheden. Desgelijks hetgeen over de Midianieten wordt medegedeeld in het Boek der Richteren, namelijk dat “de zonen Israëls, wijl zij kwaad deden in de oogen van Jehovah, gegeven werden in de *handen van Midian* zeven jaren; en dat de zonen Israëls ter oorzaak van *Midian* zich spelonken maakten in de bergen, en holen, en vestingen; en wanneer Israël gezaaid had, dat *Midian* en Amalek, en de *zonen van het oosten* opkwamen, en de opkomst van hun land verdierven; en daarna, dat zij bevrijd werden door Gideon met drie honderd man, die de wateren met de tong lekten gelijk als een hond, en dat diegenen huiswaarts werden gezonden, die op de knieën hadden gebukt en. Gedronken”, behalve andere dingen meer, waarover hfdst. 6, 7, 8. Ook hier zijn alle dingen tot in bijzonderheden uitbeeldend voor de vervalsching van het ware, en voor de straf dientengevolge, tot hieraan toe, dat zij vernietigd worden door zulke dingen als aangeduid worden door het lekken der wateren met de tong als een hond. Het zou echter te ver voeren om hier uit te leggen, wat elke bijzonderheid in den innerlijken zin beteekent; het zal te zijner plaatse, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gezegd worden. Bij Habakuk: “Hij zag, en wierp de natiën uiteen, en de bergen van den tijd zijn verstrooid geworden, en de heuvelen der eeuw hebben zich vernederd; ik zag de tenten van Kuschan onder Aven; de *gordijnen des lands van Midian* schudden” (3: 6, 7), alwaar over de Komst des Heeren gehandeld wordt; de tenten van Kusch staan voor de godsdienstigheid uit het booze; de gordijnen des lands van Midian voor de godsdienstigheid uit het valsche.

3243. Dat de woorden: “deze allen waren zonen van Keturah” beteekenen, ten aanzien van de daaruit voortvloeiende leerstellige dingen en eerediensten, blijkt uit de beteekenis der zonen, zijnde de waarheden en de leerstellige dingen, waarover n. 489, 491, 533, 1147, 2623; en uit de uitbeelding van Keturah, zijnde het Geestelijk Goddelijk Ware verbonden met het Geestelijk Goddelijk Goede, waarover n. 3236, 3237; dus die dingen, welke tot het geestelijk Rijk des Heeren behooren; en omdat de eeredienst van dit Rijk overeenkomstig de leerstellige dingen is, volgt hieruit, dat de zonen van Keturah de leerstellige dingen zijn en ook de daaruit voortvloeiende eerediensten.

3244. *Vers 5, 6. En Abraham gaf aan Jischak alle dingen, die hij had. En aan de zonen der bijwijven, die Abraham had, gaf Abraham geschenken; en hij zond hen weg van bij Jischak zijnen zoon, terwijl hij nog leefde, oostwaarts naar het land van het oosten.* Abraham gaf aan Jischak alle dingen, die hij had, beteekent in den hoogsten zin alle Goddelijke dingen in het Goddelijk Redelijke; in betrekkelijken zin de hemelsche dingen der liefde in het hemelsche Rijk des Heeren; en aan de zonen der bijwijven, die Abraham had, gaf Abraham geschenken, beteekent de geestelijken, aangenomen door het Goddelijk Menschelijke des Heeren, namelijk dat zij erfdeelen hebben in het geestelijk Rijk des Heeren; en hij zond hen weg van bij Jischak zijnen zoon, beteekent de onderscheiding en afscheiding der geestelijken van de hemelschen; terwijl hij nog leefde, beteekent, aan wie Hij leven kon geven; oostwaarts naar het land van het oosten, beteekent naar het goede des geloofs.

3245. Dat de woorden: “Abraham gaf aan Jischak alle dingen, die hij had” in den hoogsten zin alle Goddelijke dingen in het Goddelijk Redelijke beteekenen, en in betrekkelijken zin de hemelsche dingen der liefde in het hemelsche Rijk des Heeren, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijke zelf, waarover eerder; en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Redelijke, waarover eveneens eerder. En daar de Heer in den innerlijken zin zoowel Abraham als Jischak is, en de Heer Zijn Redelijke Goddelijk maakte uit Zijn Goddelijke, komt het, dat de woorden “Abraham gaf aan Jischak alle dingen, die hij had” alle Goddelijke dingen in het Goddelijk Redelijke beteekenen. Hierop hebben de dingen, die voorafgaan en die volgen betrekking, namelijk, dat in het Redelijke des Heeren alle dingen Goddelijk werden gemaakt. Want in den innerlijken zin wordt daar waar sprake is van Abraham, Jischak en Jakob, over het Menschelijke des Heeren gehandeld, namelijk hoe het Goddelijk werd. Er zijn twee dingen, die in den eigenlijken zin het menschenlijke uitmaken, namelijk het redelijke en het natuurlijke. Het Redelijke des Heeren werd uitgebeeld door Jischak, Zijn Natuurlijke echter door Jakob; beide maakte de Heer Goddelijk. Hoe Hij het Redelijke Goddelijk maakte, is nedergelegd in hetgeen over Jischak gezegd is, maar hoe Hij het Natuurlijke Goddelijk maakte, in hetgeen over Jakob in het volgende gezegd wordt. Doch dit laatste, namelijk het natuurlijke, kon niet Goddelijk gemaakt worden vooraleer het redelijke Goddelijk was gemaakt, want door middel van het redelijke werd het natuurlijke zoo gemaakt. Dit is derhalve de reden, dat door deze woorden alle Goddelijke dingen in het Goddelijk Redelijke worden aangeduid. Bovendien, alle dingen in het algemeen en in

het bijzonder, die in den innerlijken zin over den Heer handelen, handelen ook over Zijn Rijk en de Kerk, om deze reden wijl het Goddelijke des Heeren Zijn Rijk maakt. Vandaar wordt daar, waar over den Heer gehandeld wordt, ook over Zijn Rijk gehandeld (men zie n. 1965). Maar de innerlijke zin aangaande den Heer is de hoogste zin, terwijl de innerlijke zin aangaande Zijn Rijk de betrekkelijke zin is. De betrekkelijke zin van deze woorden, namelijk dat Abraham alle dingen aan Jischak gaf, is, dat de hemelsche dingen der liefde aan het hemelsche Rijk des Heeren gegeven werden. Want door Jischak wordt in den betrekkelijken zin het hemelsche Rijk aangeduid, want door de overige zonen van Abraham, namelijk door hen, die hij uit Keturah had, wordt het geestelijk Rijk des Heeren aangeduid, zooals boven is aangetoond; eveneens wordt het aangeduid door Jischmaël, waarover hieronder.

3246. Dat de woorden: “en aan de zonen der bijwijven, die Abraham had, gaf Abraham geschenken” de geestelijken beteekenen, aangenomen door het Goddelijk Menschelijke des Heeren, namelijk, dat zij erfdeelen hebben in het geestelijk Rijk des Heeren, blijkt uit de beteekenis van de zonen der bijwijven, zijnde de geestelijken, waarover aanstonds; uit de uitbeelding van Abraham hier, zijnde het Goddelijk Menschelijke des Heeren; zoodat door de woorden “*die Abraham had*” wordt aangeduid, dat dezen, namelijk de geestelijken, werden aangenomen door het Goddelijk Menschelijke des Heeren; en uit de beteekenis der geschenken, die Abraham hun gaf, zijnde de erfdeelen in het geestelijk Rijk des Heeren. Uit hetgeen eerder meermalen werd aangetoond (zooals in n. 3235 en elders) aangaande diegenen, die het geestelijk Rijk des Heeren uitmaken en geestelijken worden genoemd, kan blijken, dat zij geen zonen zijn uit het huwelijk zelf van het goede en het ware, maar uit een zeker verbond, dat niet zoo echtelijk is. Weliswaar zijn zij uit denzelfden vader, maar niet uit dezelfde moeder; dat is, zij zijn uit hetzelfde Goddelijk Goede, maar niet uit hetzelfde Goddelijk Ware. Want aangezien de hemelschen uit het huwelijk zelf van het goede en het ware zijn, hebben zij het goede en vandaar het ware, waarom zij nooit navorschen wat waar is, maar dit uit het goede innerlijk gewaarworden; ook is er bij hen over het ware niet verder sprake dan dat het zoo is, overeenkomstig hetgeen de Heer leert bij Mattheus: “Laat uw woord zijn ja, ja; neen, neen; wat boven deze is, dat is uit den booze” (5: 37); maar de geestelijken, zijnde uit een niet zoo echtelijk verbond, weten niet uit eenige innerlijke gewaarwording wat het ware is, doch zij noemen datgene waar, wat hun door ouders en leermeesters als waar is medegedeeld, en daarom is er bij hen niet het huwelijk van het goede en het ware; maar nochtans wordt het ware, dat zij op deze wijze gelooven, door den Heer voor waar

aangenomen, wanneer zij in het goede des levens zijn (men zie dienaangaande n. 1832). Vandaar nu komt het, dat de geestelijken hier “zonen der bijwijven” worden genoemd, en onder hen worden alle tot dusver genoemde zonen van Keturah verstaan, alsmede de zonen uit Hagar, waarover aanstonds in vers 12 en 18. Oudtijds was het, opdat zoowel de hemelschen als de geestelijken in huwelijken zouden worden uitgebeeld, toegestaan, behalve een echtgenote ook een bijwif te hebben; dit bijwif werd aan den echtgenoot gegeven door de echtgenote, en werd dan zijne vrouw genoemd, of er werd van haar gezegd, dat zij hem tot eene vrouw gegeven was, zooals toen Hagar de Egyptische aan Abraham gegeven werd door Sarah (Gen. 16: 13); toen de dienstmaagd Bilha aan Jakob werd gegeven door Rachel (Gen. 30: 4), en de dienstmaagd Silpa aan Jakob door Lea (Gen. 30: 9). Zij worden daar vrouwen genoemd, maar elders bijwijven, zooals Hagar de Egyptische in dit vers, en Bilha in Gen. 35: 22, ook Keturah zelve in 1 Bron. 1: 32. Dat deze Ouden behalve hun echtgenote bijwijven hadden, zooals niet alleen Abraham en Jakob, maar ook hun nakomelingen, als Gideon (Richt. 8: 31), Saul (11 Sam. 3: 7), David (11 Sam. 5: 13; hfdst. 15 :16), Salomo (1 Kon. 11: 3), was uit toelating ter wille van de uitbeelding, namelijk van de hemelsche Kerk door de echtgenote, en van de geestelijke Kerk door het bijwif. Het was uit toelating, aangezien zij van dien aard waren, dat zij geen echtelijke liefde hadden, en dus was het huwelijk voor hen ook geen huwelijk, maar slechts een vleeschelijke koppeling ter wille van het voortbrengen van nakroost. Voor dezulken konden er toelatingen zijn zonder kwetsing der echtelijke liefde en van het daaruit voortvloeiende echtelijke verbond, maar nooit voor hen, die in het goede en ware zijn, en die innerlijke menschen zijn of kunnen worden; want zoodra een mensch in het goede en ware is en in innerlijke dingen, houden dergelijke dingen op. Dit is de reden, waarom het den Christenen niet veroorloofd is, zooals het den Joden was, aan de echtgenote voor zichzelf eenig bijwif toe te voegen, en dat zulks echtbreuk is. Dat de geestelijken door het Goddelijk Menschelijke des Heeren werden aangenomen, dienaangaande zie men hetgeen eerder over ditzelfde onderwerp is gezegd en aangetoond in n. 2661, 2716, 2833, 2834.

3247. Dat de woorden: “en hij zond hen weg van bij Jischak zijnen zoon” de onderscheiding en afscheiding der geestelijken van de hemelschen beteekenen kan blijken uit hetgeen hierboven nu gezegd is, namelijk dat de zonen van Abraham uit Keturah en uit Hagar de Egyptische, die “zonen der bijwijven” worden genoemd, de geestelijken zijn; en dat Jischak in den betrekkelijken zin de hemelschen zijn (n. 3245), en dat zij gescheiden zijn.

3248. Dat de woorden: “terwijl hij nog leefde” beteekenen, aan wie Hij leven kon geven, blijkt uit de beteekenis van “terwijl hij nog leefde” of “toen hij nog leefde”, zijnde leven geven; want door Abraham wordt hier de Heer uitgebeeld ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke. Dat de geestelijken het leven hebben uit het Goddelijk Menschelijke des Heeren, zie men in n. 2661, 2716, 2833, 2834. Wanneer hun leven hieruit voortvloeit, wordt gezegd, dat de Heer bij hen leeft, evenzoo in de gewone spreektaal. Dit is de reden, dat de woorden: “terwijl Abraham nog leefde” in den innerlijken zin beteekenen leven geven. Aan de geestelijken wordt het leven gegeven door het goede des geloofs, hetgeen wordt bedoeld door de woorden, die nu volgen.

3249. Dat de woorden: “oostwaarts naar het land van het oosten” beteekenen, naar het goede des geloofs, blijkt uit de beteekenis van het oosten en van het land van het oosten, waarover hetgeen volgt. Het goede des geloofs, dat wordt aangeduid door het land van het oosten, is niets anders dan dat, wat in het Woord “liefde jegens den naaste” wordt genoemd, en liefde jegens den naaste is niets anders dan een leven overeenkomstig de geboden des Heeren. Dat door het land van het oosten dit wordt aangeduid, zie men in n. 1250. Daarom werden zij, die in de erkentissen van het goede des geloofs waren, zonen van het oosten genoemd. Het land van de zonen van het oosten was Aram of Syrië. Dat Aram of Syrië de erkentissen van het goede is, zie men in n. 1232, 1234; en dat Aram Naharaim of Syrië der rivieren de erkentissen van het ware is, in n. 3051; en daar door de Syriërs of de zonen van het oosten diegenen werden aangeduid, die in de erkentissen van het goede en ware waren, werden zij boven de overigen “wijzen” genoemd, zooals in het eerste Boek der Koningen, alwaar aangaande Salomo wordt gezegd: “De wijsheid van Salomo was vermenigvuldigd boven de *wijsheid van alle zonen van het oosten*” (4: 30); en bij Mattheus aangaande hen, die tot Jezus kwamen, toen Hij geboren was: “*Wijzen van het oosten* zijn te Jeruzalem aangekomen, zeggende: Waar is Hij, de koning der Joden, die geboren is, want wij hebben Zijn *ster in het oosten* gezien, en zijn gekomen om Hem te aanbidden” (2: 1, 2). Want in Syrië waren de laatste overblijfselen van de Oude Kerk, en daarom waren daar nog erkentissen van het goede en ware over, zooals ook uit Bileam kan blijken, die niet alleen Jehovah aanbad, maar ook aangaande den Heer profeteerde, en Hem noemde: “*Ster uit Jakob* en *Schepter uit Israël*” (Num. 24: 17). Dat Bileam uit de zonen van het oosten in Syrië was, blijkt duidelijk, want hij zegt dit van zichzelf, toen hij zijne spreuk ophief: “Uit Syrië heeft mij. Balak, de koning van Moab geleid, van de *bergen van het oosten*” (Num. 23: 7). Dat het Aram of Syrië was, waar de zonen van het oosten woonden,

kan ook hieruit blijken, dat toen Jakob naar Syrië ging, gezegd werd, dat “hij ging naar het *land van de zonen van het oosten*” (Gen. 29: 1).

3250. Vers 7, 8, 9, 10. *En deze zijn de dagen der jaren der levens van Abraham, welke hij geleefd heeft, honderd jaren, en zeventig jaren, en vijf jaren. En Abraham gaf den geest en stierf in goeden ouderdom, oud en verzadigd; en hij werd tot zijne volken verzameld. En Jischak en Jischmaël, zijne zonen, begroeven hem in de spelonk van Machpelah, in het veld van Efron, den zoon van Zochar, den Chittiet, welke over de aangezichten van Mamre is. Het veld, dat Abraham van de zonen Cheths gekocht had; aldaar is Abraham begraven, en Sarah zijne echtgenoot.* Deze zijn de dagen der jaren der levens van Abraham, welke hij geleefd heeft, beteekent den door Abraham uitgebeelden staat des Heeren ten aanzien van het Goddelijke zelf; honderd jaren, en zeventig jaren, en vijf jaren, beteekent de dingen, die tot dien staat behooren; en Abraham gaf den geest en stierf, beteekent het einde van de uitbeelding door Abraham; in goeden ouderdom, oud en verzadigd, beteekent het nieuwe van de uitbeelding; en hij werd tot zijne volken verzameld, beteekent, dat deze dingen Abraham betroffen; en Jischak en Jischmaël, zijne zonen, begroeven hem, beteekent, dat het uitbeeldende voor den Heer door Jischak en Jischmaël nu begon; in de spelonk van Machpelah, beteekent de wederopstanding ten aanzien van het ware; in het veld van Efron, den zoon van Zochar, den Chittiet, welke over de aangezichten van Mamre is, beteekent ten aanzien van het goede; het beteekent ook de geestelijken, als eerder, die uit het Goddelijk Menschelijke des Heeren het ware en het goede ontvangen, en behouden worden; in het veld, dat Abraham van de zonen Cheths gekocht had, beteekent het daaruit voortvloeiende geestelijke Rijk des Heeren; daar is Abraham begraven, en Sarah, zijne echtgenoot, beteekent de wederopstanding.

3251. Dat de woorden: “Deze zijn de dagen der jaren der levens van Abraham, welke hij geleefd heeft”, den door Abraham uitgebeelden staat des Heeren ten aanzien van het Goddelijke zelf beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de dagen en de jaren, zijnde de staten, waarover n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788; en uit de beteekenis van de levens hier, zijnde eveneens de staten, waarover n. 2904; hier de staten, die door Abraham werden uitgebeeld; want geheel zijn leven, zooals het in het Woord beschreven is, en over welks einde thans gehandeld wordt, was van uitbeeldenden aard. Dat Abraham den Heer uitbeeldde ten aanzien van het Goddelijke zelf, werd in de uitleggingen aangetoond. Opdat hij zou uitbeelden, werd hij met den naam Abraham genoemd, waarin de letter H was ingelascht, welke uit den naam Jehovah is genomen (n. 2018). Abraham beeldde zoowel het Goddelijke zelf uit, dat de

Vader wordt genoemd, als het Goddelijk Menschelijke, dat de Zoon wordt genoemd, aldus den Heer ten aanzien van beide, doch dan het Goddelijk Menschelijke hetwelk van eeuwigheid aan is, waaruit ontstond en waartoe Hij teruggebracht het in den tijd geboren menschelijke, toen Hij dit verheerlijkte. Dit is de uitbeelding des Heeren door Abraham.

3252. Dat de woorden: “honderd jaren, en zeventig jaren, en vijf jaren” de dingen beteekenen, die tot dien staat behooren, kan hieruit blijken, dat alle getallen in het Woord dingen beteekenen (men zie n. 482, 487, 575, 647, 648, 1963, 1988, 2075, 2252); evenzoo dit getal, en dat dit de dingen beteekent, die tot den staat behooren, waarover nu gehandeld wordt, volgt hieruit. Wanneer het gemoed alleen aan het historische hangt, schijnt het alsof de getallen, zooals dit, dat tot de jaren van Abrahams leeftijd behoort, niet eenigen innerlijken zin bevatten, maar dat zij dien nochtans bevatten, komt duidelijk uit in al hetgeen eerder aangaande getallen is aangetoond, en het kan hieruit blijken, dat in een getal als getal niets heiligs is, terwijl toch het minste van alle dingen in het Woord heilig is.

3253. Dat de woorden: “en Abraham gaf den geest en stierf” het einde van de uitbeelding door Abraham beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den geest geven en sterven, zijnde ophouden of een einde nemen (n. 494); hier het einde der uitbeelding; want niets van Abrahams leven, dat in het Woord beschreven is, heeft betrekking op Abraham, dan alleen in den historischen zin, maar het heeft alles betrekking op den Heer en op Zijn Rijk; wanneer daarom van hem gezegd wordt, dat hij den geest gaf en stierf, kan dat in het Woord — dat is, in zijn echten zin — niets anders beteekenen, dan dat de door Abraham uitgebeelde staat des Heeren een einde nam.

3254. Dat de woorden: “in goeden ouderdom, oud en verzadigd” het nieuwe van de uitbeelding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den ouderdom in den innerlijken zin, zijnde het oude afleggen en het nieuwe aantrekken, waarover n. 1854, 2198, 3016. Dat het het nieuwe is, of de nieuwe staat, die in den innerlijken zin door den ouderdom wordt aangeduid, komt, omdat bij de Engelen, voor wie de innerlijke zin des Woords is, geen voorstelling van tijd bestaat, dus geen voorstelling van dergelijke dingen als tot den tijd behooren, zooals van de leeftijden des menschen, namelijk van de kindsheid, de knapenjaren, de jongelingsjaren, den volwassen leeftijd en den ouderdom; maar in plaats van al deze dingen hebben zij een voorstelling van staten; zoo hebben zij voor den tijd der kindsheid de voorstelling van den staat der onschuld; voor den tijd der knapen- en jongelingsjaren de voorstelling van den staat der aandoening van het goede en ware; voor den volwassen

leeftijd de voorstelling van den staat van het inzicht; en voor den ouderdom de voorstelling van den staat der wijsheid (n. 3183). En aangezien de mensch dan van de dingen, die tot den tijd behooren, overgaat tot de dingen, die tot het leven zonder tijd behooren, en aldus een nieuwen staat aantrekt, wordt door den ouderdom het nieuwe aangeduid, en hier het nieuwe uitbeeldende, want het is met betrekking tot dit bij Abraham, dat van ouderdom wordt gesproken, alsmede van oud en verzadigd, zooals uit hetgeen even te voren is gezegd, kan blijken.

3255. Dat de woorden: “hij werd tot zijne volken verzameld” beteekenen, dat deze dingen Abraham betroffen, blijkt uit de beteekenis van tot zijne volken verzameld worden, zijnde dat er niet langer van hem sprake is; want “tot zijne volken verzameld worden” wil zeggen heengaan van hen, onder wie hij te voren was, en overgaan tot de zijnen, hier dus niet langer uitbeelden. Het was bij de Ouden gebruikelijk om te zeggen, wanneer iemand stierf, dat hij verzameld werd tot zijne vaderen of tot zijne volken, en zij verstonden daaronder, dat zij daadwerkelijk tot hunne vaderen, bloedverwanten en aanverwanten in het andere leven kwamen. Zij hadden dit van de Oudsten, die hemelsche menschen waren, want dezen waren, toen zij op aarde leefden, tevens ook met de Engelen in den Hemel, en wisten dus hoe het hiermede gesteld is, namelijk, dat allen, die in hetzelfde goede zijn, in het andere leven samenkomen en te zamen zijn, en evenzoo allen, die in hetzelfde ware zijn. Van genen zeiden zij, dat zij tot hunne vaderen vergaderd werden, maar van dezen, dat zij tot hunne volken verzameld werden; want de vaderen beteekenden bij hen de goedheden (n. 2803), en de volken beteekenden de waarheden (n. 1259, 1260). Ook wonen zij, die van de Oudste Kerk waren, aangezien zij in een soortgelijk goede waren, in den Hemel te zamen, en eveneens wonen verscheidenen van hen, die van de Oude Kerk waren, en in een soortgelijk ware, onder elkander (n. 1125, 1127). En bovendien is de mensch, terwijl hij in het lichaam leeft, altijd ten aanzien van zijn ziel, in een of andergezelschap van geesten in het andere leven (n. 1277, 2379); de mensch, die in het booze is, in een gezelschap van helsche geesten; en de mensch, die in het goede is, in een gezelschap van Engelen; aldus is een ieder in een gezelschap van dezulken, waarmede hij ten aanzien van het goede en ware, of ten aanzien van het booze en valsche, overeenkomt; in dit zelfde gezelschap komt de mensch, wanneer hij sterft (n. 687). Dit is het, wat bij de Ouden werd aangeduid door “tot de vaderen vergaderd worden” of “tot zijne volken verzameld worden”, zooals hier gezegd wordt van Abraham, toen hij den geest gaf, en in dit zelfde hoofdstuk van Jischmaël (vers 17); van Jischak

(Gen. 35: 29); van Jakob (Gen. 49: 29, 33); van Aharon (Num. 20: 24, 26); van Mozes (Num. 27: 13; hfdst. 31: 2; Deut. 32: 50); van het eerste geslacht, dat het land Kanaän binnenging (Richt. 2: 10). Maar in den innerlijken zin wordt daar, waar gehandeld wordt over iemands leven, dat uitbeeldde, met “tot de volken verzameld worden” dan aangeduid, dat er niet langer van hem sprake is, zooals boven werd gezegd.

3256. Dat de woorden: “en Jischak en Jischmaël, zijne zonen, begroeven hem” beteekenen, dat het uitbeeldende voor den Heer door Jischak en Jischmaël nu begon, kan blijken uit de beteekenis van begraven; dat begraven worden wil zeggen wederopgewekt worden en wederopstaan, werd in n. 2916, 2917 aangetoond. Daar hier gehandeld werd over de uitbeelding van den Heer door Abraham, namelijk dat deze staat tot een einde was gekomen, en nu de uitbeelding door Jischak en Jischmaël begint, wordt derhalve hier door begraven de wederopwekking van dien staat aangeduid; de beteekenissen richten zich naar de dingen, waarop zij betrekking hebben. Met de uitbeeldende dingen in het Woord is het zoo gesteld, dat zij continueel zijn, hoewel zij onderbroken schijnen door den dood dergenen, die uitbeelden, doch hun dood beteekent geenerlei onderbreking, maar een voortzetting; daarom beteekenen dan ook hunne begrafenissen het uitbeeldende in een ander wederopgewekt en voortgezet.

3257. Dat de woorden: “in de spelonk van Machpelah” de wederopstanding ten aanzien van het ware beteekenen, en “in het veld van Efron, den zoon van Zochar, den Chittiet, welke over de aangezichten van Mamre is” de wederopstanding ten aanzien van het goede, en dat zij ook de geestelijken beteekenen, die uit het Goddelijk Menschelijke des Heeren het ware en het goede ontvangen, en behouden worden, voorts dat de woorden “het veld, dat Abraham van de zonen Cheths gekocht had” het daaruit voortvloeiende geestelijke Rijk des Heeren beteekenen, en dat de woorden: “daar is Abraham begraven, en Sarah, zijne echtgenoot” de wederopstanding, kan blijken uit hetgeen eerder aangaande de beteekenis van al deze dingen is gezegd en aangetoond in hfdst. 23, n. 2913, 2928, 2968, 2969, 2970, 2971, 2975, 2980; en aangaande de beteekenis van begraven worden, n. 2916, 2917.

3258. Vers II. *En het geschiedde na den dood van Abraham, en God zegende Jischak, zijnen zoon; en Jischak woonde bij Beerlachai roi.* Het geschiedde na den dood van Abraham, beteekent na den staat en tijd der uitbeelding van den Heer door Abraham; en God zegende Jischak, zijnen zoon, beteekent het begin der uitbeelding van den Heer door Jischak; en Jischak woonde bij

Beerlachai roï, beteekent het Goddelijk Redelijke des Heeren in het Goddelijk licht.

3259. Dat de woorden: “het geschiedde na den dood van Abraham” beteekenen, na den staat en tijd der uitbeelding van den Heer door Abraham, blijkt uit de beteekenis van sterven, zijnde daar, waar gehandeld wordt over het uitbeeldende leven van iemand, het einde der uitbeelding, waarover boven n. 3253; vandaar beteekent hier “na den dood van Abraham” na den staat en tijd der uitbeelding van den Heer door Abraham.

3260. Dat de woorden: “en God zegende Jischak, zijnen zoon” het begin der uitbeelding van den Heer door Jischak beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van “God zegende”. Het was bij de Ouden, wanneer een werk begonnen zou worden, gebruikelijk om te zeggen: “God zegene het”, en daarmede werd hetzelfde aangeduid als met dezen wensch: “Het zij voorspoedig en gelukkig”. Vandaar wordt in meer verwijderden zin door “God zegene” evenzeer als door “het zij voorspoedig en gelukkig” een begin aangeduid, hier het begin van de uitbeelding door Jischak, want zij volgt onmiddellijk na het einde der uitbeelding door Abraham, aangeduid door zijn dood.

3261. Dat de woorden: “en Jischak woonde bij Beerlachairoï” het Goddelijk Redelijke des Heeren in het Goddelijk licht beteekenen, blijkt uit de beteekenis van wonen, zijnde leven, waarover n. 1293; en uit de beteekenis van Beerlachairoï, zijnde het redelijk Goddelijk Goede, geboren uit het Goddelijk Ware zelf, waarover n. 3194. Vandaar is de naastgelegen zin deze, dat het Goddelijk Redelijke leefde of was in het Goddelijk Goede, dat geboren was uit het Goddelijk Ware zelf, maar het was niet aldaar, en daarom wordt er niet gezegd in Beerlachairoï, maar bij Beerlachairoï, hetgeen, overgezet zijnde, wil zeggen: “Bij de fontein des levenden, die mij ziet”, zijnde hij dat Goddelijk Goede; want Jischak woonde in het land van het zuiden, overeenkomstig hetgeen in het vorige hoofdstuk, vers 62, voorkomt, alwaar aldus geschreven staat: “En Jischak kwam komende van Beerlachairoï, en hij woonde in het land van het zuiden”; en aangezien aldaar door het land van het zuiden het daaruit voortvloeiende Goddelijk licht wordt aangeduid (n. 3195), wordt hier niets anders dan dit aangeduid.

3262. Vers 12. *En deze zijn de geboorten van Jischmaël, den zoon van Abraham, dien Hagar, de Egyptische, de dienstmaagd van Sarah, Abraham gebaard heeft.* Deze zijn de geboorten van Jischmaël, den zoon van Abraham, beteekent de afleidingen van de door Jischmaël uitgebeelde geestelijke Kerk; dien Hagar, de Egyptische, de dienstmaagd van Sarah, Abraham gebaard heeft, beteekent

de geboorte van den geestelijken mensch door den Goddelijken invloed in de aandoening der wetenschappen.

3263. Dat de woorden: “Deze zijn de geboorten van Jischmaël, den zoon van Abraham” de afleidingen beteekenen van de door Jischmaël uitgebeelde geestelijke Kerk, blijkt uit de beteekenis der geboorten, zijnde de afleidingen van het geloof, dus van de Kerk, waarover n. 1145, 1255, 1330; uit de uitbeelding van Jischmaël, zijnde de redelijken en diegenen, die tot de geestelijke Kerk des Heeren behooren, waarover n. 2078, 2691, 2699; en uit de beteekenis van de zonen van Abraham, zijnde diegenen, die door den Heer in het ware zijn; want door de zonen worden de waarheden aangeduid (n. 489, 491, 533, 1147, 2623); en door Abraham wordt de Heer uitgebeeld, ook ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke (n. 3251), door wien de geestelijken het ware en het goede hebben (n. 2661, 2716, 2833, 2834). Wat de geestelijke Kerk des Heeren betreft, moet men weten, dat zij zich over het gansche aardrijk uitstrekt, want zij is niet beperkt tot hen, die het Woord hebben en vandaar den Heer kennen, en eenige waarheden des geloofs, maar zij is ook bij hen, die het Woord niet hebben, en derhalve in volslagen onwetendheid verkeerden aangaande den Heer, en bijgevolg geenerlei waarheden des geloofs weten (want alle waarheden des geloofs betreffen den Heer), dat wil zeggen, bij de van de Kerk verwijderde heidenen; want er zijn er verscheidenen onder hen, die door een redelijk schijnsel weten, dat er één God is, dat Hij alle dingen heeft geschapen en dat Hij alle dingen in stand houdt, voorts dat van Hem al het goede, bijgevolg al het ware komt, en dat de gelijkenis met Hem den mensch zalig maakt. En bovendien leven zij overeenkomstig hun godsdienstigheid, in de liefde tot dien God, en in de liefde jegens den naaste; uit de aandoening van het goede doen zij de werken der naastenliefde, en uit de aandoening van het ware vereeren zij het Hoogste Wezen. Zij, die onder de heidenen van dezen aard zijn, zijn diegenen, die zich in de geestelijke Kerk des Heeren bevinden; en hoewel zij, zoolang zij in de wereld zijn, van den Heer niets weten, hebben zij nochtans in zich den eeredienst en de stilzwijgende erkenning van Hem, wanneer zij in het goede zijn, want in al het goede is de Heer tegenwoordig; daarom erkennen zij Hem in het andere leven dan ook gereedelijk, en ontvangen zij meer dan de Christenen, die niet zoozeer in het goede zijn, de waarheden des geloofs in Hem, zooals blijken kan uit hetgeen over den staat en het lot der natiën en volken buiten de Kerk in het andere leven uit ondervinding is onthuld (n. 2589 tot 2604). Het natuurlijk schijnsel, dat zij hebben, heeft het geestelijke in zich, want zonder het geestelijke, dat van den Heer komt, kunnen dergelijke dingen nooit erkend worden. Hieruit kan

nu blijken, wat Jischmaël beteekent, en bijgevolg wat in den uitbeeldenden zin de Jischmaëlieten, namelijk diegenen, die van de geestelijke Kerk des Heeren zijn, die ten aanzien van het leven in het eenvoudig goede zijn, en derhalve ten aanzien van de leer in het natuurlijk ware. Dezulken worden ook aangeduid door de Jischmaëlieten in het volgende aangaande Jozef: “Ziet, een *troep Jischmaëlieten* kwam uit Gilead, en hunne kemelen droegen was, hars en mirre, gaande, om dat af te brengen naar Egypte” (Gen. 37: 25), alwaar de Jischmaëlieten staan voor hen, die in het eenvoudig goede zijn als waarin de rechtschappen heidenen zijn; de was, hars en mirre dragende kemelen staan voor de inwendige goedheden derzulken. Iets dergelijks wordt aangeduid door de Jischmaëlieten in vers 28 aldaar, en in hfdst. 39: 1, en eveneens in het Boek der Richteren “dat op verzoek van Gideon een iegelijk zou geven een oorring van zijnen roof, want zij hadden gouden oorringen, *dewijl zij Jischmaëlieten waren*” (hfdst. 8: 24); de gouden oorringen beteekenden de dingen, die tot het eenvoudig goede behooren (n. 3103).

3264. Dat de woorden: “dien Hagar, de Egyptische, de dienstmaagd van Sarah, Abraham gebaard heeft” de geboorte beteekenen van den geestelijken mensch door den Goddelijken invloed in de aandoening der wetenschappen, blijkt uit de beteekenis van baren, zijnde bestaan, waarover n. 2621, 2629; uit de uitbeelding van Hagar, de Egyptische, zijnde het leven van den uitwendigen mensch, waarover n. 1896, 1909; en uit de beteekenis der dienstmaagd, zijnde de aandoening der wetenschappen en erkentnissen, die tot den uitwendigen mensch behoort, waarover n. 1895, 2691. Er wordt gezegd “dienstmaagd van Sarah”, omdat door Sarah het Goddelijk Ware des Heeren wordt uitgebeeld, waaraan de aandoening der wetenschappen en der erkentnissen van het ware is ondergeschikt. Aangezien door Jischmaël de geestelijke mensch wordt uitgebeeld, blijkt het duidelijk, dat door deze woorden: “dien Hagar, de Egyptische, de dienstmaagd van Sarah, Abraham gebaard heeft” de geboorte van den geestelijken mensch wordt aangeduid door den Goddelijken invloed in de aandoening der wetenschappen. Dat het redelijke des menschen op deze wijze geboren wordt, zie men in n. 1895, 1896, 1902, 1910, 2094, 2557, 3030, 3074; bijgevolg, dat het geestelijke aldus geboren wordt, want dit kan niet bestaan dan alleen in het redelijke, en vandaar zijn de geestelijke mensch en de redelijke mensch nagenoeg hetzelfde; de geestelijken verschillen onderling alleen naar den aard der rede en naar den aard van het daaruit voortvloeiende leven. Dat hun geboorte of wederverwekking uit den Goddelijken invloed in de aandoening der erkentnissen voortkomt, zie men in n. 1555, 1904, 2046, 2063, 2189, 2657, 2675, 2691 aan het einde, 2697, 2979. Men zie hetgeen eerder

aangaande Jischmaël is gezegd en aangetoond, namelijk dat door hem het eerste Redelijke des Heeren werd uitgebeeld, dat nog niet Goddelijk was (n. 1893); dat naderhand door hem de ware redelijken of de geestelijken werden uitgebeeld (n. 2078, 2691), aldus de geestelijke Kerk des Heeren (n. 2699).

3265. Vers 13, 14, 15, 16. *En deze zijn de namen der zonen van Jischmaël, in hunne namen, naar hunne geboorten; de eerstgeborene van Jischmaël, Nebajoth, en Kedar, en Adbeel, en Mibsam. En Mischmah, en Dumah, en Massah. Chadar, en Themah, Jetur, Nafisch, en Kedmah. Deze zijn de zonen van Jischmaël, en deze zijn hunne namen, in hunne dorpen, en in hunne kasteelen, twaalf vorsten van hunne volken.* Deze zijn de namen der zonen van Jischmaël, beteekent de hoedanigheden van hun leerstellige dingen; in hunne namen, naar hunne geboorten, beteekent de inwendige hoedanigheden overeenkomstig de afleidingen des geloofs; de eerstgeborene van Jischmaël, Nebajoth, en Kedar, en Adbeel, en Mibsam; en Mischmah, en Dumah, en Massah; Chadar, en Themah, Jetur, Nafisch, en Kedmah, beteekent alle dingen, die tot de geestelijke Kerk behooren, bovenal bij de heidenen; deze zijn de zonen van Jischmaël, en deze zijn hunne namen, beteekent de leerstellige dingen en hun hoedanigheid; in hunne dorpen, beteekent de uiterlijke dingen der Kerk; in hunne kasteelen, beteekent de innerlijke dingen; twaalf vorsten van hunne volken, beteekent alle voornaamste dingen van deze geestelijke Kerk.

3266. Dat de woorden: “Deze zijn de namen der zonen van Jischmaël” de hoedanigheden van hun leerstellige dingen beteekenen, namelijk van de geestelijken, blijkt uit de beteekenis van den naam, zijnde de hoedanigheid, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009, 2724, 3006; uit de beteekenis der zonen, zijnde de waarheden, voorts de leerstellige dingen, waarover n. 489, 491, 533, 1147, 2623; en uit de uitbeelding van Jischmaël, zijnde de geestelijken, waarover boven n. 3263.

3267. Dat de woorden: “in hunne namen, naar hunne geboorten” de inwendige hoedanigheden beteekenen overeenkomstig de afleidingen des geloofs, blijkt uit de beteekenis van den naam, zijnde de hoedanigheid, of van de namen, zijnde de hoedanigheden, waarover vlak hierboven n. 3266; hier de inwendige hoedanigheden, want er wordt gezegd: “deze zijn de *namen* der zonen van Jischmaël, in hunne *namen*”, alwaar de eerstgenoemde namen de algemeene hoedanigheden zijn, hier de hoedanigheden, die in gene zijn, of de hoedanigheden ten aanzien van gene, dat is, de inwendige hoedanigheden; en ook omdat deze hoedanigheden zijn overeenkomstig de afleidingen des geloofs, welke worden aangeduid door “naar hunne geboorten.” Dat de geboorten de afleidingen des geloofs, dus der Kerk zijn, zie men in n. 1145,

1255, 1330, 3263. Met de geestelijke Kerk is het aldus gesteld, dat zij over het gansche aardrijk verspreid is, en dat zij overal verschillend is ten aanzien van de dingen, die geloofd moeten worden, of van de waarheden des geloofs; deze verscheidenheden zijn de afleidingen, die aangeduid worden door de geboorten, en die zoowel te zamen ter zelfder tijd als achtereenvolgens bestaan. Het geestelijk Rijk des Heeren zelf in de Hemelen is ook van dien aard, namelijk verscheiden ten aanzien van de dingen, die des geloofs zijn, en wel dermate, dat er niet één gezelschap is, en zelfs niet iemand in een gezelschap, die in de dingen, welke tot het ware des geloofs behooren, een voorstelling heeft, welke geheel en al samenstemt met de voorstellingen der anderen (n. 3241); maar nochtans is het geestelijke Rijk des Heeren in de Hemelen één; de reden hiervan is deze, dat de naastenliefde voor allen het voornaamste is, want de naastenliefde maakt de geestelijke Kerk, niet het geloof, tenzij gij zegt, dat het geloof de naastenliefde is. Hij, die in de naastenliefde is, heeft den naaste lief, en wanneer de naaste van hem verschilt in de dingen, die geloofd moeten worden, verontschuldigt hij dit, zoo slechts de naaste in het goede en ware leeft. Evenzoo verdoemt hij de rechtschapen heidenen niet, hoewel zij den Heer niet kennen, en niets van het geloof weten; want hij, die in de naastenliefde is, dat is, in het goede leeft, ontvangt van den Heer waarheden, waarvan de hoedanigheid overeenkomt met het goede van hem, en de heidenen ontvangen dergelijke waarheden, die in het andere leven tot waarheden des geloofs kunnen gebogen worden (n. 2599, 2600, 2601, 2602, 2603). Maar hij, die niet in de naastenliefde is, dat is, niet in het goede leeft, kan nooit eenig ware ontvangen; hij kan weliswaar het ware weten, maar het wordt niet in zijn leven ingeplant; aldus kan hij dit weliswaar in den mond dragen, maar niet in zijn hart. Want het ware kan niet verbonden worden met het booze; vandaar dan ook dat zij, die de waarheden weten, waarvan gezegd wordt, dat men ze gelooven moet, en niet in de naastenliefde of in het goede leven, hoewel zij in de Kerk zijn, aangezien zij daarin geboren zijn, nochtans niet van de Kerk zijn, want er is niets van de Kerk in hen, dat is, niets goeds, waarmede het ware verbonden zou kunnen worden.

3268. Dat de woorden: “de eerstgeborene van Jischmaël Nebajoth, en Kedar, en Adbeel, en Mibsam, en Mischmah, Dumah, en Massah, Chadar, en Thema, Jetur, Nafisch, en Kedmah,” alle dingen beteekenen, die tot de geestelijke Kerk behooren, bovenal bij de heidenen, blijkt uit de uitbeelding van hen, die genoemd worden, waarvan sommigen in het Woord, voornamelijk in het profetische, vermeld worden, zooals Nebajoth, Kedar, Dumah, en Thema, en daar dergelijke dingen beteekenen, die tot de geestelijke Kerk behooren,

bovenal bij de heidenen. En bovendien blijkt het duidelijk hieruit, dat het er twaalf zijn, en door twaalf worden alle dingen aangeduid, die des geloofs zijn, dus der Kerk, waarover in hetgeen volgt; en daarom wordt in het volgende 16de vers gezegd, dat zij twaalf vorsten van hunne volken waren. Dat door Nebajoth en Kedar de dingen worden uitgebeeld, welke tot de geestelijke Kerk behooren, bovenal bij de heidenen, namelijk haar goedheden en de daaruit voortvloeiende waarheden, blijkt bij Jesaja: “Een hoop kemelen zal u bedekken, de dromedarissen van Midian en Efa; zij allen van Scheba zullen komen; goud en wierook zullen zij aanbrengeu, en zij zullen de lofprijzingen van Jehovah boodschappen. Alle *kudden van kleinvee van Kedar* zullen tot u vergaderd worden; de *rammen van Nebajoth* zullen u dienen, zij zullen met welgevallen komen op Mijn altaar” (60: 6, 7); alwaar in den hoogsten zin gehandeld wordt over den Heer, in betrekkelijken zin over Zijn Rijk; de kudde van kleinvee van Kedar staat voor het geestelijk goede; dat de kudde van kleinvee het geestelijk goede is, zie men in n. 343, 415, 2566. De rammen van Nebajoth staan voor het geestelijk ware; dat de ram het geestelijk ware is, zie men in n. 2833. Dat Kedar Arabië is, komt duidelijk uit in de volgende plaatsen, en dat Arabië Kedar werd genoemd naar den zoon van Jischmaël, kan hieruit blijken, dat hetgeen in deze beide verzen vermeld wordt, landen of natiën zijn, alle genoemd naar de zonen of kleinzonen van Abraham, zooals Midian, Efa, Scheba (waarover boven vers 2, 3, 4), aldus hier Kedar en Nebajoth. Bij Ezechiël: “Arabië en alle *vorsten van Kedar*, dezen waren de kooplieden uwer hand; in lammeren, en rammen, en bokken, daarin waren zij uwe kooplieden” (27: 21); hier wordt gehandeld over Tyrus, dat is, over hen, die in de erkentnissen van het goede en ware zijn; dat Tyrus hen aanduidt, zie men in n. 1201. Arabië staat voor het geestelijk goede, de vorsten van Kedar voor de geestelijke waarheden; lammeren, rammen, bokken voor de geestelijke goedheden en waarheden. Bij Jeremia: “Maakt u op, trekt op *tot Kedar*, en verwoest de zonen van het oosten; zij zullen hunne tenten en hunne kudden van kleinvee nemen, hunne gordijnen, en al hunne vaten, en hunne kemelen voor zich wegdragen” (49: 28, 29); hier wordt gehandeld over de verwoesting van de geestelijke Kerk, onder Kedar en de zonen van het oosten verstaan; de tenten en de kudden van kleinvee staan voor de goedheden dezer Kerk, de gordijnen en de vaten voor haar waarheden. Het zijn de heilige dingen van den eeredienst, die door de tenten en kudden van kleinvee en door de gordijnen en vaten worden aangeduid, doch al de heilige dingen van den eeredienst hebben betrekking op het goede en ware. Zij echter, die niet in het ware zijn, omdat zij niet in het goede zijn, zijn diegenen, die uitgebeeld worden

door de Arabieren en door de Kedarieten in de woestijn, zooals bij Jesaja: “Babel zal niet bewoond worden in der eeuwigheid, *de Arabier zal daar niet vertoeven*” (13: 20); bij denzelfde: “Laat de woestijn en hare steden verheffen, de dorpen die Kedar *bewoont*” (42: 11). Bij Jeremia: “Gij hebt voor hen gezeten op de wegen, als *een Arabier in de woestijn*” (3:2). Bij David: “Wee mij, daar ik een vreemdeling ben in Meschech, daar ik met de tenten *Kedars* vertoef” (Psalm 120: 5). Bij Jesaja: “In het *woud in Arabië* zult gijlieden vernachten, o gij troepen van Dedanieten; komt den dorstige te gemoet met wateren; gij inwoners des *lands van Thema*, bejegen den zwervende met zijn brood; want zij zullen zwerven voor de zwaarden, voor het uitgetrokken zwaard, voor den gespannen boog, en voor de zwaarigheid des krijgs. Want alzoo heeft de Heer tot mij gezegd: Nog binnen een jaar, gelijk de jaren eens daglooners, en al de *heerlijkheid van Kedar* zal voleindigd worden, en het overblijfsel des getals der bogen der sterken der *zonen van Kedar*” (21: 13, 14, 15, 16, 17); in het woud van Arabië vernachten, staat voor verwoest worden ten aanzien van het ware; de troepen van Dedanieten voor hen, die in de erkentissen zijn (n. 3240, 3241 aan het einde); de inwoners des lande van Thema, voor hen die in het eenvoudig goede zijn, als waarin de rechtschapen heidenen zijn; dat dezen naar Jischmaëls zoon Thema genoemd werden, blijkt duidelijk. Kedar staat voor hen, die in het eenvoudig ware zijn; aangaande hen wordt gezegd, dat zij zullen zwerven voor de zwaarden, en voor de zwaarigheid des krijgs, waarmede wordt aangeduid, dat zij de worstelingen der verzoekingén niet zullen uithouden, omdat zij niet langer in het goede zijn. Bij Jeremia: “Gaat over tot de eilanden der Kittheërs, en ziet, en *zendt naar Kedar*, en merkt er wel op; en ziet of desgelijks geschied zij; of eens natie de goden veranderd heeft, en dezelve zijn geene goden” (2: 10, 11); de eilanden der Kittheërs staan voor hen, die verder van den eeredienst verwijderd zijn, dat is, voor de heidenen, die in het eenvoudig goede, en vandaar in het natuurlijk ware zijn (n. 1156, 1158); dat ook Kedar hen aanduidt, blijkt duidelijk. Bij denzelfde: “Ik nam den beker uit de hand van Jehovah en ik gaf te drinken al den natiën, tot welke Jehovah mij gezonden had; en Dedan en *Thema*, en Bus, en allen afgesnedenen aan den hoek; en allen *koningen van Arabië*, en allen koningen van het westen, die in de woestijn wonen” (25: 17, 23, 24); hier wordt eveneens gehandeld over de verwoesting van de geestelijke Kerk, en onder verscheidene andere worden Thema en Arabië genoemd; hieruit blijkt duidelijk, dat door Thema, zoowel als door Arabië, diegenen worden aangeduid, die van de geestelijke Kerk zijn; maar aan Arabië worden koningen, alsmede steden toegeschreven, aan Bedar evenwel vorsten en dorpen. Behalve dezen wordt ook Duma vermeld bij

Jesaja, hfdst. 21: 11, 12. Dat door deze natiën diegenen worden aangeduid, die tot de geestelijke Kerk behooren, komt omdat de Oude Kerk, die geestelijk was, ook bij hen was (n. 1238, 2385), maar hun leerstellige en ritueele dingen waren verschillend, doch zij waren nochtans ééne Kerk, omdat zij niet het geloof maar de naastenliefde tot het wezenlijke maakten. In den loop des tijds ging echter bij het verdwijnen der naastenliefde ook dat, wat tot de Kerk behoorde, die bij hen was, te niet, maar nochtans bleef het uitbeeldende der Kerk door middel van hen bestaan, met verscheidenheid, overeenkomstig dat, wat tot de Kerk behoorde, die bij hen was. Dit is de reden, dat waar zij in het Woord genoemd worden, niet zij zelve worden aangeduid, maar slechts datgene, wat tot de Kerk in het algemeen behoort, dat daar geweest is.

3269. Dat de woorden: “deze zijn de zonen van Jischmaël, en deze zijn hunne namen” de leerstellige dingen beteekenen en hun hoedanigheid, blijkt uit de beteekenis der zonen, zijnde de waarheden, alsmede de leerstellige dingen; en uit de beteekenis van den naam, zijnde de hoedanigheid, waarover boven n. 3266.

3270. Dat de woorden: “in hunne dorpen” de uiterlijke dingen der Kerk beteekenen, blijkt uit de beteekenis der dorpen, zijnde de dingen, die de uiterlijkheden van het geloof, dus van de Kerk, zijn. De uiterlijke dingen van de Kerk zijn de ritueele dingen, de innerlijke dingen zijn de leerstellige dingen, wanneer deze niet tot de wetenschap maar tot het leven behooren. De uiterlijke dingen werden uitgebeeld door dorpen, omdat zij buiten de steden lagen, doch de innerlijke dingen door de steden zelve. Dat de steden de leerstellige dingen zijn, zie men in n. 402, 2268, 2449, 2712, 2943, 3216.

3271. Dat de woorden: “in hunne kasteelen” da innerlijke dingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis der kasteelen, zijnde de innerlijke dingen des geloofs, hier van de Kerk, omdat zij voornamelijk op de heidenen betrekking hebben, die niet het ware des geloofs hadden, maar het redelijk en natuurlijk ware. Deze waarheden worden kasteelen genoemd, terwijl de waarheden des geloofs steden worden genoemd. In de oorsponkelijke taal beteekenen deze woorden, die dorpen en kasteelen aanduiden, ook voorzalen en paleizen; en de voorzalen zijn desgelijks de uiterlijke dingen der Kerk, en de paleizen de innerlijke dingen.

3272. Dat de woorden: “twaalf vorsten van hunne volken” alle voornaamste dingen van deze geestelijke Kerk beteekenen, blijkt uit de beteekenis van twaalf, zijnde alle dingen des geloofs of der Kerk, waarover n. 577, 2089, 2129 aan het einde, 2130 aan het einde; uit de beteekenis der vorsten, zijnde de voornaamste dingen, waarover n. 1482, 2089; en uit de beteekenis der

volken, zijnde diegenen, die in de waarheden zijn, waarover n. 1259, 1260; dus zij, die van de geestelijke Kerk zijn, want van hen wordt gezegd, dat zij in de waarheden zijn. Dat alle getallen in het Woord dingen beteekenen, kan duidelijk blijken uit het getal twaalf, dat zoo, vaak voorkomt. Dit getal beteekent overal, waar het in het Woord gelezen wordt, alle dingen, zooals de twaalf stammen in het Oude Testament, en de twaalf apostelen in het Nieuwe, alle dingen des geloofs, bijgevolg alle dingen der Kerk beteekenen. Zoo beteekenen hier de twaalf vorsten alle voornaamste dingen dezer Kerk, die door even zoovele zonen van Jischmaël worden uitgebeeld. Dat het getal twaalf deze dingen beteekent, kan blijken uit hetgeen in de boven aangehaalde plaatsen vermeld is, alsmede uit de volgende in het Woord; bij Johannes: “Ik hoorde het getal dergenen, die verzegeld waren uit elken stam Israëls; uit den stam van Juda waren *twaalf duizend* verzegeld; uit den stam van Ruben waren *twaalf duizend* verzegeld; uit den stam van Gad waren *twaalf duizend* verzegeld” en zoo voort (Openb. 7: 4, 5, 6 en vervolg), alwaar door twaalf duizend verzegelden uit eiken stam niets anders wordt aangeduid dan dat allen, die in het geloof zijn, dat is, in het goede daarvan, behouden worden. Bij denzelfde: “Eene vrouw, omgeven met de zon, en de maan onder hare voeten; en op haar hoofd eene kroon van *twaalf sterren*” (Openb. 12: 1); de vrouw staat voor de Kerk (n. 252, 253); de zon voor de hemelsche liefde, de maan voor de geestelijke liefde (n. 30 tot 38, 1529, 1530, 2441, 2495); de twaalf sterren voor alle dingen des geloofs. Dat de sterren de erkenningen van het goede en ware zijn, die tot het geloof behooren, zie men in n. 2495 2849. Bij denzelfde: “De heilige stad, het Nieuwe Jeruzalem, hebbende *twaalf poorten*, en op de poorten *twaalf Engelen*; en namen daarop geschreven, welke zijn de namen der *twaalf stammen* der zonen Israëls; de muur der stad had *twaalf fondamenten*, en in dezelve de namen der *twaalf apostelen* des Lams; hij mat de stad op *twaalf duizend* stadiën; en hij mat haren muur op *honderd vier en veertig* ellen (twaalfmaal twaalf), welke is de maat eens menschen, dat is, eens engels; de *twaalf poorten* waren *twaalf paaren*” (Openb. 21: 12, 14, 16, 17, 21); hier wordt onder de heilige stad niets anders verstaan dan het geestelijk Rijk des Heeren; en onder de poorten, den muur, de fondamenten de dingen, die tot de naastenliefde en het geloof behooren; en door twaalf, zoo vaak vermeld, wordt, *het al* dezer dingen aangeduid. Dat niet twaalf stammen noch twaalf apostelen bedoeld worden, kan een ieder duidelijk zijn. Bij denzelfde: “In het midden van hare straat, en op de eene en de andere zijde der rivier was de boom des levens, voortbrengende *twaalf vruchten*, van maand tot maand gevende Zijne vrucht” (Openb. 22: 2); de twaalf vruchten zijn alle dingen

der naastenliefde. Bij Mattheus: “Jezus zeide: Voorwaar Ik zeg u, dat gij, die Mij gevolgd zijt, in de wederverwekking, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon Zijner heerlijkheid, dat gij ook zult zitten op *twalf tronen*, oordeelende de *twalf stammen* Israëls” (19:28); hier worden onder de apostelen niet apostelen verstaan, noch onder tronen tronen, noch onder stammen stammen, maar alle dingen, die tot het geloof behooren (men zie n. 2129). Bovendien zijn het in het Woord van het Oude Testament, daar waar de twaalf stammen genoemd worden, alle dingen der Kerk, die worden aangeduid. Zoo is het ook gesteld met “de *twaalf steenen* naar de namen der *twaalf stammen* Israëls in de Urim en Thumim” (Exod. 28: 21); en met “de *twaalf toonbrooden*, op de tafel gerangschikt” (Levit. 24: 5, 6); desgelijks met de overige dingen. Dat ook alle dingen des geloofs in de namen zelf der twaalf zonen van Jakob of Israël besloten liggen, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in de volgende hoofdstukken 29 en 30 gezien worden.

3273. Vers 17, 18. *Deze zijn de jaren der levens van Jischmaël, honderd jaren en dertig jaren en zeven jaren; en hij gaf den geest, en stierf, en hij werd verzameld tot zijne volken. En zij verbleven van Chavillah tot Schur toe, hetwelk is over de aangezichten van Egypte, daar gij komt naar Aschur; hij viel over de aangezichten van al zijne broederen.* Deze zijn de jaren der levens van Jischmaël, beteekent den staat van het geestelijk Rijk des Heeren, uitgebeeld door Jischmaël; honderd jaren en dertig jaren en zeven jaren, beteekent de dingen, die tot dien staat behooren; en hij gaf den geest en stierf, beteekent het einde der uitbeelding door Jischmaël; en hij werd verzameld tot zijne volken, beteekent, dat dit de dingen zijn aangaande Jischmaël; en zij verbleven van Chavillah tot Schur toe, hetwelk is over de aangezichten van Egypte, daar gij komt naar Aschur, beteekent de uitbreiding van het inzicht; hij viel over de aangezichten van al zijne broederen, beteekent de twisten aangaande het ware, maar dat hij de meerdere was.

3274. Dat de woorden: “Deze zijn de jaren der levens van Jischmaël” den staat van het geestelijk Rijk des Heeren beteekenen, uitgebeeld door Jischmaël, blijkt uit de beteekenis der jaren en der levens, zijnde hier uitbeeldende staten, waarover boven in n. 3251; en uit de uitbeelding van Jischmaël, zijnde het geestelijk Rijk des Heeren, waarover n. 2699, 3263, 3268.

3275. Dat de woorden: “honderd jaren en dertig jaren en zeven jaren” de dingen beteekenen, die tot dien staat behooren, kan blijken uit hetgeen boven gezegd is in n. 3252 over den leeftijd van Abraham.

3276. Dat de woorden: “en hij gaf den geest en stierf” het einde der uitbeelding door Jischmaël beteekenen, blijkt eveneens uit hetgeen boven in n. 3253

gezegd is, waar dezelfde woorden staan, en met denzelfden innerlijken zin. Desgelijks, dat de woorden “hij werd verzameld tot zijne volken” beteekenen dat dit de dingen zijn aangaande Jischmaël, boven in n. 3255.

3277. Dat de woorden: “en zij verbleven van Chavillah tot Schur toe, hetwelk is over de aangezichten van Egypte, daar gij komt naar Aschur” de uitbreiding van het inzicht beteekenen; en de woorden: “hij viel over de aangezichten van al zijne broederen” de twisten aangaande het ware beteekenen, maar dat hij de meerdere was, blijkt uit hetgeen gezegd is in n. 115, 1951, alwaar deze dingen verklaard zijn.

3278. Vers 19, 20. *En deze zijn de geboorten van Jischak, den zoon van Abraham; Abraham verwekte Jischak. En Jischak was een zoon van veertig jaren, als hij Rebekka, de dochter van Bethuel, den Aramiet, uit Paddan Aram, de zuster van Laban, den Aramiet, zich iter vrouwe nam.* Deze zijn de geboorten van Jischak den zoon van Abraham, beteekent het Goddelijk Redelijke des Heeren, waaruit het Goddelijk Natuurlijke voortkomt; Abraham verwekte Jischak, beteekent het Goddelijk Redelijke uit het Goddelijke zelf; en Jischak was een zoon van veertig jaren, beteekent uit eigen macht door de worstelingen der verzoekingen; als hij Rebekka nam, beteekent de verbinding van het Goddelijk Ware; de dochter van Bethuel, den Aramiet, uit Paddan Aram, de zuster van Laban, den Aramiet, zich ter vrouwe, beteekent de hoedanigheid en den staat.

3279. Dat de woorden: “Deze zijn de geboorten van Jischak, den zoon van Abraham” het Goddelijk Redelijke des Heeren beteekenen, waaruit het Goddelijk Natuurlijke voortkomt, blijkt uit de beteekenis der geboorten, zijnde de afleidingen, waarover n. 1145, 1255, 1330, namelijk de afleidingen des geloofs, alwaar over het geloof gehandeld wordt, en de afleidingen der Kerk, alwaar over de Kerk gehandeld wordt, zooals boven de afleidingen der geestelijke Kerk werden aangeduid door de geboorten van Jischmaël (n. 3263); hier echter, aangezien de geboorten betrekking hebben op den Heer, zijn het de Goddelijke geboorten, die bedoeld worden, namelijk, dat uit het Goddelijke zelf geboren is het Goddelijk Redelijke, hetgeen daarmee wordt aangeduid, dat uit Abraham Jischak geboren is, en dat uit het Goddelijk Redelijke het Goddelijk Natuurlijke geboren is, wordt daarmee aangeduid, dat uit Jischak Ezau en Jakob geboren zijn, want door Ezau en Jakob wordt het Goddelijk Natuurlijke des Heeren aangeduid, door Ezau ten aanzien van het goede, en door Jakob ten aanzien van het ware, waarover gehandeld wordt in hetgeen nu volgt. Dit is het, wat hier door de geboorten wordt aangeduid.

3280. Dat de woorden: “Abraham verwekte Jischak” het Goddelijk Redelijke uit het Goddelijke zelf beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde het Goddelijke zelf; en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke, waarover vaak eerder.

3281. Dat de woorden: “en Jischak was een zoon van veertig jaren” beteekenen, uit eigen macht door de worstelingen der verzoekingén, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke, waarover vaak eerder; uit de beteekenis van veertig, zijnde de verzoekingén, waarover n. 730, 862; en uit de beteekenis der jaren, zijnde de staten, waarover n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788. Vandaar is de innerlijke zin dezer woorden, dat de Heer Zijn Redelijke ook ten aanzien van het ware door worstelingen der verzoekingén, dus uit eigen macht, Goddelijk maakte. Dat de Heer uit eigen macht door in Zichzelf toegelaten verzoekingén al het Menschelijke in Zichzelf Goddelijk maakte, is eerder in n. 1616, 1663, 1668, 1690, 1787, 2083, 2523, 2632, 2776, 3030, 3043, 3141 aangetoond.

3282. Dat de woorden: “als hij Rebekka nam” de verbinding van het Goddelijk Ware beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het aan het Goddelijk Goede in het Redelijke toegevoegde Goddelijk Ware, over het ontstaan waarvan uit den natuurlijken mensch in het voorafgaande hoofdstuk werd gehandeld.

3283. Dat de woorden: “de dochter van Bethuel, den Aramiet, uit Paddan Aram, de zuster van Laban, den Aramiet, zich ter vrouwe” de hoedanigheid en den staat beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Bethuel en Laban; voorts uit de beteekenis van Aram en Paddan Aram, zijnde die dingen, welke den oorsprong bevatten, van iet door Rebekka uitgebeelde Goddelijk Ware ten aanzien van de hoedanigheid en den staat. Wat echter door elk, namelijk door Bethuel en Laban, wordt uitgebeeld, en wat door Aram of Syrië aangeduid, werd in het voorafgaande hoofdstuk uitgelegd. Dat deze dingen herhaald worden, komt omdat in hetgeen volgt over het Natuurlijke des Heeren gehandeld wordt. Het Natuurlijke des Heeren kon niet Goddelijk gemaakt worden, vooraleer het ware aan Zijn Redelijke werd toegevoegd, en dit Goddelijk gemaakt; want de invloed in het natuurlijke moet zijn uit het Goddelijk Goede van het Redelijke door middel van het Goddelijk Ware aldaar; want gansch het leven van den natuurlijken mensch, wat betreft het inzichtsvol weten en handelen, ontleent daaraan zijn oorsprong; immers, het is het redelijke, dat alle dingen ordent in het natuurlijke, en overeenkomstig de ordening de dingen aldaar op passende wijze overziet. Want het redelijke is als het ware een hooger gezicht, dat, wanneer het in de wetenschappelijke

dingen van den natuurlijke mensch schouwt, als het ware op een veld beneden zich neerziet. Het licht van dit gezicht is het licht van het ware, maar de oorsprong van het licht is van het goede in het redelijke; doch hierover meer in hetgeen volgt.

3284. Vers 21, 22, 23. *En Jischak bad tot Jehovah ter oorzake van zijne vrouw, want zij was onvruchtbaar; en Jehovah liet zich van hem verbidden, en Rebekka, zijne vrouw, ontving. En de zonen stieten zich samen in het midden van haar; en zij zeide: Indien het zoo is, tot wat ben ik dit; en zij ging om Jehovah te vragen. En Jehovah zeide tot haar: Twee natiën zijn in uwe baarmoeder, en twee volken zullen gescheiden worden uit uwe ingewanden; en het eene volk zal op het andere volk de overhand hebben, en de oudere zal den jongere dienen.* Jischak bad tot Jehovah, beteekent de gemeenschap van het Goddelijke, dat de Zoon was, met het Goddelijke, dat de Vader was; ter oortake van zijne vrouw, want zij was onvruchtbaar, beteekent, dat het Goddelijk Natuurlijke er nog niet was; en Jehovah liet zich van hem verbidden, beteekent de uitwerking; en Rebekka, zijne vrouw, ontving, beteekent, dat het was uit het Goddelijk Ware als van een moeder; en de zonen stieten zich samen in het midden van haar, beteekent de worsteling waarover gehandeld wordt; en zij zeide: Indien het zoo is, tot wat ben ik dit, beteekent den angst; en zij ging om Jehovah te vragen, beteekent den staat der gemeenschap; en Jehovah zeide tot haar, beteekent de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijke; twee natiën zijn in uwe baarmoeder, beteekent het natuurlijke ten aanzien van het inwendig en uitwendig goede, dat er ontvanging is; en twee volken zullen gescheiden worden uit uwe ingewanden, beteekent, dat daaruit het ware voortkomt; en het eene volk zal op het andere volk de overhand hebben, beteekent dat eerst het ware meerder zal zijn dan het goede van het ware; en de oudere zal den jongere dienen, beteekent, dat het goede van het ware voor een tijd de mindere zal zijn.

3285. Dat de woorden: “Jischak bad tot Jehovah” de gemeenschap beteekenen van het Goddelijke, dat de Zoon is, met het Goddelijke, dat de Vader is, blijkt uit de beteekenis van bidden, zijnde gemeenschap hebben, want het gebed is niets anders dan gemeenschap; en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke. Het Goddelijke, dat de Zoon is, is Jischak, of het redelijke wanneer het ware daarmede verbonden is; maar het Goddelijke, dat de Vader is, is hier Jehovah. Deze gemeenschap was in den Heer, want de Vader was in den Zoon, en de Zoon in den Vader (Joh. 14: 10, 11).

3286. Dat de woorden: “ter oorzake van zijne vrouw, want zij was onvruchtbaar” beteekenen, dat het Goddelijk Natuurlijke er nog niet

was, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, zijnde het met het goede van het redelijke verbonden Goddelijk ware, en dat dit ware door Rebekka werd uitgebeeld, is in het voorafgaande hoofdstuk aangetoond; en uit de beteekenis van onvruchtbaar, zijnde dat het Goddelijk Natuurlijke er nog niet was. Want het is hiermede aldus gesteld: het Goddelijk Natuurlijke ontstaat uit het Goddelijk Goede van het Redelijke als van een vader, en van het Goddelijk Ware daar als van een moeder; en wanneer het Goddelijk Natuurlijke nog niet daar is, wordt het ware van het redelijke onvruchtbaar genoemd, hier een onvruchtbare vrouw. Bij den mensch is het aldus: wanneer hij wordt wederverwekt, wordt door den Heer het goede nedergelegd in zijn redelijke, dat is, den naaste goed te willen; aan dit willen of dit goede wordt het ware uit den natuurlijken mensch toegevoegd; wanneer dit geschied is, is het natuurlijke nog niet wederverwekt, hetgeen men hieruit kan weten, dat de innerlijke of redelijke mensch vaak worstelt met den uiterlijken of natuurlijken mensch, en zoolang er worsteling is, is het natuurlijke niet wederverwekt, en wanneer dit niet wederverwekt is, is het redelijke onvruchtbaar ten aanzien van het ware. Zoo is het in het algemeen; en desgelijks wordt in elke bijzonderheid, waarin het redelijke verschilt van het natuurlijke, het redelijke in die bijzonderheid onvruchtbaar ten aanzien van het ware genoemd. Het werk der wederverwekking is voornamelijk hierop gericht, dat de natuurlijke mensch met den redelijken overeenstemme, niet alleen in het algemeen, maar ook in het bijzonder; en de natuurlijke mensch wordt tot overeenstemming gebracht door den Heer door middel van het redelijke, daarin namelijk, dat het goede in het redelijke wordt nedergelegd, en in dit goede worden als in een aardbodem de waarheden ingeplant, en daarna wordt door middel van redelijke waarheden het natuurlijke tot gehoorzaamheid gebracht, en wanneer het gehoorzaamt, stemt het overeen; en voor zooveel het overeenstemt, is de mensch wederverwekt.

3287. Dat de woorden: “en Jehovah liet zich van hem verbidden” de uitwerking beteekenen, kan zonder verklaring blijken, want wanneer Jehovah zich laat verbidden, gaat het gebed in vervulling of wordt het verwerkelijkt.

3288. Dat de woorden: “Rebekka, zijne vrouw, ontving” beteekenen, dat het was uit het Goddelijk Ware als van een moeder, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Redelijke, waarover in het voorafgaande hoofdstuk; en uit de beteekenis van ontvangen, zijnde het eerste ontstaan van het Goddelijk Natuurlijke als van een moeder; want, zooals vlak hierboven gezegd werd, is het Goddelijk Natuurlijke uit het Goddelijk Goede van het Redelijke ontstaan als van een vader, en van het Goddelijk Ware van

het Redelijke als van een moeder. Dat dit zoo is, weet nauwelijks iemand, en zulks te minder, wijl weinigen weten, dat het redelijke verscheiden is van het *natuurlijke*, en ook weten geen anderen dit dan zij, die waarlijk redelijk zijn, en alleen zij zijn waarlijk redelijk, die door den Heer wederverwekt zijn; diegenen, die niet wederverwekt zijn, vatten dit niet, want voor hen is het redelijke hetzelfde als het natuurlijke.

3289. Dat de woorden: “en de zonen stieten zich samen in het midden van haar” de worsteling beteekenen, waarover gehandeld wordt, blijkt uit de beteekenis van stooten, zijnde worstelen; en uit de beteekenis van de zonen hier, zijnde het natuurlijke ten aanzien van het goede en ten aanzien van het ware. Want dat Ezaü en Jakob, die de zonen waren, het Goddelijk Natuurlijke des Heeren uitbeelden, Ezaü zulks ten aanzien van het goede, Jakob ten aanzien van het ware, zal blijken uit hetgeen volgt. Over deze botsing of worsteling wordt ook in dit hoofdstuk gehandeld, en zij is die over den voorrang, namelijk of het goede dan wel het ware het eerste is, of, wat hetzelfde is, of de naastenliefde, die tot het goede behoort, dan wel het geloof, dat tot het ware behoort, het eerste is. Van de eerste tijden aan is door velen hierover gestreden in de geestelijke Kerk; en aangezien er in hetgeen volgt over dezen voorrang gehandeld wordt, wordt er gezegd, dat de zonen zich samenstieten in het midden van haar, waarmede de worsteling wordt aangeduid, *waarover gehandeld wordt*.

3290. Dat de woorden: “en zij zeide: Indien het zoo is, tot wat ben ik dit” den angst beteekenen, kan blijken uit den zin dezer woorden, zijnde woorden van angst, en wel ter oorzake van de botsing, dat is, van de worsteling tusschen de broeders. “Indien het zoo is” beteekent, indien zij hierover streden; “tot wat dit” beteekent, dat hierover niet gestreden moest worden; “ik” of “tot wat ben ik” beteekent, dat indien zij hierover streden, zij niet den invloed uit het redelijk ware zouden ontvangen; vandaar angst.

3291. Dat de woorden: “en zij ging om Jehovah te vragen” den staat der gemeenschap beteekenen, blijkt uit de beteekenis van vragen, zijnde gemeenschap hebben, wanneer het gezegd wordt aangaande den Heer; want het was Jehovah in Hemzelf, die ondervraagd werd; in den historischen zin wordt evenwel deze gemeenschap uitgedrukt door bidden (n. 3285), en de staat van gemeenschap door vragen.

3292. Dat de woorden: “en Jehovah zeide tot haar” de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijke beteekenen, blijkt hieruit, alsmede uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover n. 1791, 1815, 1819, 1822,

1898, 1919, 2080, 2506, 2515, 2552; aldus is het zeggen van Jehovah innerlijk gewaarworden uit het Goddelijke.

3293. Dat de woorden: “twee natiën zijn in uwe baarmoeder” het natuurlijke beteekenen ten aanzien van het inwendig en uitwendig goede, dat er ontvangenis is, blijkt uit de beteekenis der natiën, zijnde de goedheden, bovenal die der Kerk, waarover n. 1159, 1258, 1260, 1416, 1849; en dat het hier de goedheden zijn, die in het natuurlijke zijn, blijkt duidelijk hieruit, dat Ezau en Jakob, die toen in de baarmoeder waren, het Goddelijk Natuurlijke des Heeren uitbeelden, zooals helder blijken zal uit hetgeen volgt, alwaar over hen gehandeld wordt. Het natuurlijke bestaat, evenals het redelijke, uit het goede en ware; het goede in het natuurlijke is al datgene, wat tot de natuurlijke aandoening behoort, en bekoring wordt genoemd; het ware is echter al datgene, wat tot de wetenschap behoort, en het wetenschappelijke wordt genoemd. Deze beide moeten in het natuurlijke zijn, opdat het natuurlijke er zij. Het wetenschappelijke, geheel voor zich zelf alleen genomen, los van de bekoring, die tot de aandoening behoort, is niets; door de bekoring daarin heeft het natuurlijke zijn leven, want daaraan ontleent het, dat het iets weten kan; maar de bekoring, die het goede van het natuurlijke is, zonder het wetenschappelijke, is iets, doch slechts een levensuiting zooals bij kleine kinderen. Opdat derhalve het natuurlijke menschelijk zij, moet het uit beide bestaan; het eene wordt vervolmaakt door het ander; maar het leven zelf ontleent het aan het goede. Wat echter dit goede betreft, waarover hier gehandeld wordt, dit is tweevoudig, inwendig en uitwendig. Het inwendige heeft gemeenschap met den inwendigen mensch, dat is, met den redelijken mensch; het uitwendige heeft gemeenschap met den uiterlijken mensch, dat is, met de dingen, die tot het lichaam behooren, en maakt het leven in de uiterlijke zintuigen, alsmede in de handelingen. Zonder deze tweevoudige gemeenschap kan de mensch niet naar de rede, noch naar het lichaam leven. Het is de inwendige gemeenschap die den mensch na den dood bijblijft, en daar zijn natuurlijk leven maakt, want een geest heeft ook een natuurlijk leven, aangezien zijn geestelijk leven zijn grens vindt in het natuurlijke als in een laatsten bodem; want terstond na den dood kan de mensch niet geestelijk denken, dan alleen krachtens de dingen, die tot zijn natuurlijke behooren. De uitwendige gemeenschap is echter die, welke tot den mensch behoort, wanneer hij in het lichaam leeft, maar deze houdt op met den dood van het lichaam. Hieruit kan nu blijken, wat door de twee natiën in de baarmoeder wordt aangeduid, namelijk het natuurlijke ten aanzien van het inwendige en

uitwendige goede. “In de baarmoeder” beteekent in den innerlijken zin de ontvangenis; daarom wordt hier gezegd, dat er ontvangenis is.

3294. Dat de woorden: “en twee volken zullen gescheiden worden uit uwe ingewanden” beteekenen, dat daaruit het ware voortkomt, blijkt uit de beteekenis der volken, zijnde het ware, waarover n. 1259, 1260; en uit de beteekenis van “gescheiden worden uit de ingewanden”, zijnde daaraan ontspringen. Waar in het Woord over de geboorte gehandeld wordt, wanneer het uit de moeder is, wordt gezegd “uitgaan uit de baarmoeder” of “den buik”; en wanneer het uit den vader is, wordt gezegd “gescheiden worden uit de ingewanden”; want de baarmoeder en de lendenen hebben betrekking op de dingen, die tot de liefde behooren, dat is, op het goede; wanneer echter gezegd wordt “gescheiden worden uit de ingewanden” wordt het ontstaan van het ware aangeduid. Daarom wordt hier, wanneer sprake is van het goede, gezegd, dat twee natiën uit uwe baarmoeder zijn, en wanneer van het ware sprake is, wordt gezegd “twee volken zullen gescheiden worden uit uwe ingewanden”, en daarmee in den innerlijken zin het ontstaan van het ware uit het goede aangeduid. Er wordt gezegd twee volken, want evenals het goede inwendig en uitwendig is (n. 3293), evenzoo ook het ware. Het inwendig ware in het natuurlijke is dat, wat verbonden wordt met het inwendig goede van het natuurlijke; maar het uitwendig ware is dat, wat verbonden wordt met het uitwendig goede van het natuurlijke. Het, inwendig ware wordt het natuurlijk ware genoemd, maar het uitwendig ware het zinnelijk ware. Hoe het echter met dit tweevoudig ware gesteld is, zal, door des Heeren Groddelijke Barmhartigheid, blijken uit hetgeen volgt, alwaar gehandeld wordt over Jakob, want door Jakob wordt dit tweevoudige ware uitgebeeld.

3295. Dat de woorden: “en het eene volk zal op het andere volk de overhand hebben” beteekenen, dat eerst het ware meerder zal zijn dan het goede van het ware, blijkt uit de beteekenis van het volk, zijnde het ware, waarover vlak hierboven n. 3294; en uit de beteekenis van de overhand hebben, zijnde meerder zijn. Het in de eerste plaats genoemde volk beteekent het ware, maar het in de tweede plaats genoemde volk beteekent het goede van het ware. Het goede van het ware is het goede, dat uit het ware ontstaat, en het is in zijn eerste bestaan het ware, maar het wordt het goede genoemd, omdat het als het goede verschijnt. Vandaar komt het, dat door het volk ook dit goede wordt aangeduid, hetwelk het goede van het ware wordt genoemd, dat het eerst bestaat. Om eenige voorstelling van dit goede te hebben, moet men weten, dat de mensch, voordat hij wederverwekt is, het goede uit het ware doet, maar nadat hij wederverwekt is, het goede uit het goede doet; of nog duidelijker:

voordat de mensch wederverwekt is, doet hij het goede uit het verstand, maar nadat hij wederverwekt is, uit den wil. Het goede, dat uit het verstand is, is derhalve in zichzelf het goede niet, maar het is het ware; doch het goede, dat uit den wil is, dat is het goede. Zoo bijvoorbeeld: wie zijn ouders niet eert, maar door het voorschrift der Tien Geboden hen leert eeren, die doet dat, wanneer hij hen voor het eerst eert, krachtens het gebod. Maar aangezien dit eerden uit het gebod voortkomt, is het in zichzelf niet goed, omdat het niet uit de liefde voortkomt; het komt voort òf uit gehoorzaamheid ten aanzien van de wet, òf uit vrees voor de wet; maar nochtans wordt het het goede van het ware genoemd, doch in zijn eerste bestaan is het het ware, want dan doet de mensch niet het goede, maar het ware; wanneer hij hen echter uit liefde eert, is het het goede; zoo in al het overige.

3296. Dat de woorden: “en de oudere zal den jongere dienen” beteekenen, dat het goede van het ware voor een tijd de mindere zal zijn, blijkt uit de beteekenis van den oudere, zijnde het goede; uit de beteekenis van dienen, zijnde de mindere wezen, en uit de beteekenis van den jongere, zijnde het ware. Hoe het hiermede gestel is, kan blijken uit hetgeen volgt, waar het beschreven wordt door Ezau en Jakob; want door Ezau wordt, als gezegd, het goede uitgebeeld, door Jakob het ware. Da er een botsing of worsteling ontstond over den voorrang en de heerschappij, wordt in den innerlijken zin daarmede beschreven, dat Jakob Ezau de eerstgeboorte afnam, alsmede den zegen. Maar dat dit nochtans slechts voor een tijd geschiedde, blijkt duidelijk uit de profetie van Jischak aangaande Ezau: “En op uw zwaard zult gij leven, en zult uwen broeder dienen; en het zal geschieden, als gij heerschen zult, dan zult gij zijn juk van uwen hals verbreken” (Gen. 27: 40). Dat deze dingen een innerlijken zin hebben, en dat men zonder den innerlijken zin niet weten kan, wat zij beteekenen, blijkt duidelijk, namelijk wat daarmede wordt aangeduid, dat twee natiën in de baarmoeder zijn, en dat twee volken uit de ingewanden gescheiden zullen worden, en dat het eene volk op het andere de overhand hebben zal, en de oudere den jongere zal dienen. Dat zij evenwel datgene beteekenen, wat gezegd werd, blijkt uit hetgeen volgt, waarin veel daarover gehandeld wordt. En bovendien kan men bezwaarlijk gelooven, dat deze woorden dergelijke dingen bevatten, tenzij men weet, hoe het met het goede en het ware gesteld is, en aangaande de geboorte van het een uit het ander en aangaande de verandering van staat bij den mensch, wanneer hij wordt wederverwekt. Weliswaar wordt in den innerlijken zin over den Heer gehandeld, en hier, hoe de Heer Zijn Natuurlijke Goddelijk maakte, maar nochtans wordt in den uitbeeldenden zin ook gehandeld over

de wederverwekking van den mensch; want de wederverwekking van den mensch is een beeld van de verheerlijking des Heeren (n. 3043, 3138, 3212), dat is, in de wederverwekking verschijnt het als in een zeker beeld, hoe de Heer Zijn Menschelijke verheerlijkte, of, wat hetzelfde is, Goddelijk maakte. Want zooals de Heer Zijn menschen staat geheel en al in het Goddelijke veranderde, evenzoo verandert de Heer bij den mensch, wanneer Hij hem wederverwekt, diens staat geheel en al, want Hij maakt diens ouden mensch nieuw.

3297. *Vers 24, 25, 26. En hare dagen werden vervuld om te baren, en zie, tweelingen waren in hare baarmoeder. En de eerste ging uit, hij was geheel rood, als een haren kleed; en zij noemden zijnen naam Ezau. En daarna ging zijn broeder uit, en zijne hand hield Ezaus hiel, en hij noemde zijnen naam Jakob; en Jischak was een zoon van zestig jaren als zij hen baarde.* Hare dagen werden vervuld om te baren, beteekent den eersten staat der uitwerking; en zie, tweelingen waren in hare baarmoeder, beteekent dat beide te zamen ontvangen werden; en de eerste ging uit, hij was geheel rood, als een haren kleed, beteekent het natuurlijk goede des levens van het ware; en zij noemden zijnen naam Ezau, beteekent zijn hoedanigheid; en daarna ging zijn broeder uit, beteekent het ware; en zijne hand hield Ezaus hiel, beteekent het laagste van het goede van het natuurlijke, waaraan het met oenige macht hing; en hij noemde zijnen naam Jakob, beteekent de leer van het ware van het natuurlijke; en Jischak was een zoon van zestig jaren als zij hen baarde, beteekent den staat van het Goddelijk Redelijke toen.

3298. Dat de woorden: “Hare dagen werden vervuld om te baren” den eersten staat der uitwerking beteekenen, blijkt uit de beteekenis der dagen, zijnde de staten, waarover n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788. Dat deze vervuld waren om te baren, beteekent den eersten staat van de uitwerking; want baren betreft in den geestelijken zin het goede en het ware, en in dezen zin wil het zeggen “bestaan” (n. 2621, 2629). Het is met het goede en het ware gesteld als met het nakroost, namelijk dat zij ontvangen worden, in de baarmoeder zijn, geboren worden, en daarna opgroeien. Na de ontvangenis begint het werkzame of het ontvangen zaad een uitwerking teweeg te brengen, hetgeen in de baarmoeder geschiedt; wanneer deze staten vervuld zijn, en de tijd om te baren nabij is, begint de uitwerking en wordt het eerste der uitwerking genoemd, want dan begint het kind als uit zichzelf te handelen, en zich tot den staat zelf door te werken, die de staat der uitwerking wordt genoemd.

3299. Dat de woorden: “en zie, tweelingen waren in hare baarmoeder” beteekenen, dat beide te zamen ontvangen werden, blijkt uit de beteekenis

van tweelingen, zijnde beide, namelijk het goede, dat uitgebeeld wordt door Ezau, en het ware, dat uitgebeeld wordt door Jakob; en uit de beteekenis van in de baarmoeder, zijnde de ontvangenis, waarover boven n. 3293. Dat beide, namelijk het goede en het ware van het natuurlijke, te zamen ontvangen werden, daarmede is het aldus gesteld: al wat geboren wordt, ontleent zijn Zijn aan den vader; en zijn Bestaan aan de moeder; beide moeten er zijn, opdat iets worde. Het natuurlijke ten aanzien van het goede wordt ontvangen van het goede van het redelijke als van een vader, en ten aanzien van het ware wordt het ontvangen van het ware van het redelijke als van een moeder (n. 3286, 3288). Het is het goede, dat het leven geeft, maar door middel van het ware. Deze beide worden de ziel genoemd, maar nochtans is het goede hoofdzakelijk de ziel, terwijl het ware haar bekleedt als met een soort van teeder vat of lichaam, zoodat het goede in het ware is; dit is het, wat wordt aangeduid met de woorden: “tweelingen waren in hare baarmoeder.”

3300. Dat de woorden: “en de eerste ging uit, hij was geheel rood, als een haren kleed” het natuurlijk goede van het leven van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van uitgaan, zijnde geboren worden; uit de beteekenis van rood, zijnde het goede des levens, waarover aanstonds; en uit de beteekenis van een haren kleed, zijnde het ware van het natuurlijke, waarover eveneens aanstonds. Dat dit de eerste was, beteekent, dat het goede ten aanzien van het wezen eerder is, zooals boven in n. 3299 is gezegd. Het wordt ook een haren kleed genoemd, om aan te duiden, dat het goede met het ware is bekleedt als met een teeder vat of lichaam, zooals eveneens boven in n. 3299 is gezegd. In het Woord beteekent een kleed in den innerlijken zin niets anders dan iets, wat iets anders omkleedt, waarom waarheden dan ook met kleederen worden vergeleken (n. 1073, 2576). Dat rood of rossig het goede des levens beteekent, komt omdat al het goede tot de liefde behoort, en de liefde zelve is een hemelsch en geestelijk vuur, en wordt ook met een vuur vergeleken, en ook vuur genoemd; men zie n. 933, 934, 935, 936. Voorts wordt de liefde ook vergeleken met bloed, en ook bloed genoemd (n. 1001). Daar beide rood zijn, wordt het goede, dat der liefde is, aangeduid door rood of rossig, zooals ook blijken kan uit de volgende plaatsen in het Woord; in de profetie van Jakob, toenmaals Israël: “Hij zal zijn kleed wasschen in wijn, en zijnen mantel in druivenbloed; *zijne oogen zijn rooder dan wijn*, en zijne tanden witter dan melk” (Gen. 49: 11, 12), alwaar gehandeld wordt over Jehudah, onder wien daar de Heer verstaan wordt, zooals een ieder duidelijk kan zijn. Het kleed en de mantel zijn hier het Goddelijk Natuurlijke des Heeren; wijn en druivenbloed zijn het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware van het

Natuurlijke; van het eerste wordt gezegd dat “zijne oogen rooder zijn dan wijn”, en van het laatste dat “zijne tanden witter zijn dan melk”; het is de verbinding van het goede en ware in het natuurlijke, welke aldus beschreven wordt. Bij Jesaja: “Wie is deze, die uit Edom komt, *rood van kleed*, en de kleederen als *van eenen, die in de wijnpers treedt*” (63: 2), alwaar Edom staat voor het Goddelijk Goede van het Goddelijk Natuurlijke des Heeren, zoals duidelijk blijken zal uit hetgeen volgt; “rood van kleed” is het goede van het ware; “de kleederen als van eenen, die in de wijnpers treedt” is het ware van het goede. Bij Jeremia: “Hare Nazireërs waren witter dan sneeuw, zij waren blanker dan melk; *zij waren rooder van been dan roode juweelen*, hun poleering was van saffier” (Klaagl. 4: 7); door de Nazireërs werd de Heer uitgebeeld ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke, voornamelijk ten aanzien van het Goddelijk Natuurlijke, dus het goede aldaar daarmede, dat zij rooder waren van been dan roode juweelen. Aangezien het roode het goede beteekende, bovenal het goede van het natuurlijke, is dit de reden, dat de Joodsche Kerk — alwaar alle dingen tot in bijzonderheden uitbeeldend waren voor den Heer, en vandaar voor Zijn Rijk, bijgevolg voor het goede en ware, omdat het Rijk des Heeren daaruit voortkomt — bevolen werd, dat de bedekking der tent zou zijn uit vellen van roode rammen (Exod. 25: 5; hfdst. 26: 14; hfdst. 35: 5, 6, 7, 23; hfdst. 36: 19); en ook, dat het water der ontzondiging zou zijn uit asch eener verbrande *roode koe* (Num. 19: 2 en vervolg). Wanneer niet de roode kleur iets hemelsch in het Rijk des Heeren had aangeduid, zou het nooit bevolen zijn, dat de rammen rood moesten zijn, en de koe rood. Dat daarmede heilige dingen werden uitgebeeld, erkent een ieder, die het Woord heilig acht. Aangezien de roode kleur dit beteekende, waren de bedekkingen der tent ook doorvlochten en samengebonden met hetgeen *scharlaken, purper, hyacinth* van kleur was (Exod. 35: 5 en vervolg). Zooals bijna alle dingen ook een tegenovergestelde zin hebben, gelijk vaak werd gezegd, evenzoo het rood, en dan beteekent het het booze, dat tot de eigenliefde behoort, en zulks ook hierom, wijl de begeerten der eigenliefde met een vuur worden vergeleken, en vuur genoemd (n. 934 aan het einde, 1297, 1527, 1528, 1861, 2446); insgelijks worden zij met bloed vergeleken, en bloed genoemd (n. 374, 954, 1005). Vandaar beteekent rood in den tegenovergestelden zin zulks, zooals bij Jesaja: “Jehovah zeide: Al waren uwe zonden als *scharlaken*, zij zullen wit worden als sneeuw; *al waren zij rood als purper*, zij zullen worden als wol” (1: 18). Bij Nahum: “Het schild der sterken van Belial is *rood gemaakt*, de sterke mannen zijn *purper gemaakt*, in het *vuur der fakkel*en zijn de wagens op den dag” (2: 3). Bij Johannes: “Er werd een ander teeken gezien in den Hemel, ziet, een *groot*e

roode draak, hebbende zeven hoofden, en op de hoofden zeven diademen” (Openb. 12: 3); bij denzelfde: “Ik zag, ziet, een wit paard, en die daarop zat, had eenen boog, en hem is eene kroon gegeven; deze *ging* uit overwinnende, en opdat hij overwonne. Toen *ging een ander paard uit, dat rood was*, en dien, die daarop zat, werd gegeven, den vrede te nemen van de aarde, en dat zij elkander zouden dooden, en daar werd hem een groot slagzwaard gegeven; daarna ging een zwart paard uit; ten slotte een vaal paard, welks naam was de dood” (Openb. 6: 2 tot 8).

3301. Dat “een haren kleed” het ware van het natuurlijke beteekent, blijkt uit de beteekenis van het kleed, zijnde iets dat iets anders bekleedt, hier dus het ware, omdat dit het goede bekleedt, want het ware is als een kleed (n. 1073, 2576); of, wat bijna hetzelfde is, het ware is het ontvangende vat van het goede (n. 1469, 1496, 1832, 1900, 2063, 2261, 2269); voorts uit de beteekenis van harig, zijnde het natuurlijke ten aanzien van het ware. Het haar of het hoofdhaar wordt herhaaldelijk in het Woord vermeld, en beteekent daar het natuurlijke. De reden hiervan is deze, dat de haren tot den uitgroei behooren in de uitersten van den mensch, zooals ook het natuurlijke dat is ten opzichte van zijn redelijke en van de inwendige dingen daarvan. Het schijnt den mensch, wanneer hij in het lichaam leeft, toe alsof het natuurlijke in dit alles is, maar dit is zoo ver van het ware af, dat het natuurlijke eerder een uitgroei is van zijn innerlijke dingen, zooals de haren dat zijn van de dingen, die tot het lichaam behooren; beide komen ook op bijna dezelfde wijze uit de innerlijke dingen voort. Vandaar dan ook, dat de menschen, die in het leven van het lichaam louter natuurlijk waren, in het andere leven, wanneer zij zich zichtbaar overeenkomstig dien staat vertoonen, naar het gelaat bijna geheel behaard verschijnen; en bovendien wordt het natuurlijke van den mensch door de haren van het hoofd uitgebeeld; wanneer het uit het goede is, door sierlijke en welgeordende haren; maar wanneer het niet uit het goede is, door leelijke en ongeordende haren. Het is vanwege dit uitgebeeldende, dat de haren of hoofdhaaren in het Woord het natuurlijke beteekenen, voornamelijk ten aanzien van het ware; zooals bij Zacharia: “Het zal geschieden te dien dage, dat de profeten beschaamd zullen worden, de man van wege zijn gezicht, wanneer hij heeft geprofeteerd; en zij zullen geenen *haren mantel* aandoen om te liegen” (13: 4); de profeten staan voor hen, die de waarheden onderrichten, hier voor hen, die valschheden onderrichten (n. 2534); het gezicht staat voor de waarheden, hier voor de valschheden; de haren mantel voor het natuurlijke ten aanzien van het ware; en aangezien er niet het ware maar het valsche was, wordt gezegd: “om te liegen”. De profeten werden in dergelijke gewaden

gestoken, opdat zij dit ware, omdat het uiterlijk is, zouden uitbeelden. Daarom ook wordt Elia de Thesbiet vanwege een dergelijk kleed een “*harig man*” genoemd (11 Kon. 1: 8); en Johannes, die de laatste der profeten was, had een kleed van *kemelshaar* (Matth. 3: 4); dat de kemelen de wetenschappelijkheden in den natuurlijken mensch zijn, zie men in n. 3048, 3071, 3143, 3145; en dat de wetenschappelijkheden de waarheden van den natuurlijken mensch zijn, in n. 3293. Dat het hoofdhaar het natuurlijke ten aanzien van het ware uitbeeldde, blijkt ten duidelijkste uit de Nazireërs, wien het bevolen werd, dat gedurende al de dagen van hun nazireërschap *geen scheermes over hun hoofd zou gaan*, totdat de dagen vervuld zouden zijn, waarop zij zich Jehovah zouden afzonderen, en dan zouden zij het haar van hun hoofd wegdoen; en dat zij dan aan den ingang van de tent der samenkomst *het hoofd van hun nazireërschap zouden beschermen*, en het *hoofdhaar* dan geven op het vuur, dat onder het dankoffer is (Num. 6: 5, 18, 19). De Nazireërs beeldden den Heer uit ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke, en vandaar den mensch van de hemelsche Kerk, die een gelijkenis des Heeren is (n. 51), en het natuurlijke van dien mensch werd uitgebeeld door het hoofdhaar. Daarom moesten de Nazireërs, wanneer zij geheiligd werden, hun ouden of voormaligen natuurlijken mensch, waarin zij geboren waren, afleggen, en den nieuwen aantrekken; hetgeen daarmede werd aangeduid dat zij, wanneer de dagen vervuld waren, waarop zij zich voor Jehovah zouden afzonderen, *het haar van hun hoofd zouden wegdoen* en geven op het vuur onder het offer. Want de staat van den hemelschen mensch is hierin gelegen, dat hij in het goede is, en krachtens het goede alle waarheden weet, en nooit denkt en spreekt uit waarheden aangaande het goede, nog minder uit wetenschappelijkheden aangaande het goede (men zie n. 202, 337, 2715, 2718, 3246). Bovendien zijn de hemelsche menschen van dien aard, dat zij, voordat zij dien staat afleggen, in het natuurlijke ten aanzien van het ware zoo sterk zijn, dat zij met de hellen kunnen strijden, want het is het ware, dat strijdt, nooit het goede; tot het goede kunnen de hellen zelfs niet uit de verte naderen; dat het ware van dien aard is, en het goede van dien aard, zie men in n. 1950, 1951. Hieruit blijkt duidelijk, waarom Simson kracht had *uit zijn haar*, waarover aldus: “De Engel van Jehovah verscheen aan de moeder van Simson, zeggende: Zie, gij zult ontvangen en eenen zoon baren, *op wiens hoofd geen scheermes zal nederkomen*; de knaap *zal een Nazireër Gods zijn* van de baarmoeder af” (Richt. 13: 3, 5); en daarna dat hij Delila te kennen gaf, dat *indien hij geschoren werd, zijne kracht van hem wijken zou*, en dat hij krachteloos zou worden; en dat *toen hij geschoren was*, zijne kracht week, en de Filistijnen hem grepen; en

dat daarna, toen *het haar zijns hoofds* begon te *groeien*, gelijk toen hij geschoren werd, zijn kracht wederkeerde, zoodat hij de pilaren van het huis omverrukte (Richt. 16: 1 tot het einde). Wie ziet niet in, dat hierin een hemelsche verborgenheid ligt, en dat niemand die weet dan alleen hij, die onderricht is aangaande de dingen van uitbeeldenden aard, namelijk dat de Nazireër betrekking heeft op den hemelschen mensch, en zoolang hij het hoofdhaar heeft, dit op het natuurlijke van dien mensch betrekking heeft, die, als gezegd, in het ware zoo vermogend en sterk is. En daar toentertijd alle uitbeeldende dingen, die door den Heer bevolen werden, zulk een kracht en uitwerking hadden, was dit de oorsprong van Simsons kracht. Maar Simson was geen geheiligde Nazireër, zooals diegenen, waarover kort te voren, namelijk, dat hij den staat van het goede in plaats van dien van het ware zou hebben aangetrokken. De uitwerking van zijn kracht ter oorzaak van zijn hoofdhaar kwam voornamelijk hieruit voort, dat hij den Heer uitbeeldde, die van den natuurlijken mensch ten aanzien van het ware uit tegen de hellen streed, en deze onderwierp, en zulks vooraleer Hij het Goddelijk Goede en Ware aantrok, ook ten aanzien van den natuurlijken mensch. Hieruit blijkt ook duidelijk, waarom het bevolen werd, dat “de hooge priester, op wiens hoofd de olie der zalving gegoten is, en wiens hand gevuld is, om de kleederen aan te trekken, *zijn hoofd niet scheren zou, noch zijne kleederen scheuren*” (Levit. 21: 10); en desgelijks dat de priesters, de Levieten, daar waar over den nieuwen tempel wordt gehandeld, “*hun hoofd niet zouden scheren, noch hun haar wegdoen*” (Ezech. 44: 20), namelijk opdat zij het Goddelijk Natuurlijke des Heeren zouden uitbeelden ten aanzien van het ware, hetwelk uit het goede voortkomt en het ware van het goede genoemd wordt. Dat het haar of het hoofdhaar het natuurlijke ten aanzien van het ware beteekent, blijkt ook uit de profetische gedeelten des Woords, zooals bij Ezechiël: “Ik heb u als het gewas des velds gesteld, vanwaar gij zijt gegroeid en groot geworden in de sierlijkheden der sierlijkheden; de borsten zijn vast geworden, en *uw haar is gegroeid*” (16: 7), alwaar gehandeld wordt over Jeruzalem, dat hier de Oude Kerk is, die in den loop des tijds verdorven was; de vast geworden borsten staan voor het natuurlijk goede; het haar dat gegroeid is, voor het natuurlijk ware. Bij Daniël: “Ik zag, totdat de tronen opgesteld werden, en de Oude van dagen zat; Zijn kleed was wit als sneeuw, en *het haar Zijns hoofds als zuivere wol*; Zijn troon als eene vlam vuurs” (7: 9); en bij Johannes: “In het midden der zeven kandelaren was Een, den Zoon des menschen gelijk zijnde, bekleed met een lang kleed tot de voeten, en omgord aan de borsten met eenen gouden gordel; het hoofd echter en de *haren waren wit*, gelijk als witte wol, gelijk

sneeuw, maar Zijne oogen gelijk eene vlam vuurs” (Openb. 1: 13, 14); haren wit als zuivere wol, voor het Goddelijk Natuurlijke ten aanzien van het ware. In het Woord en in de riten der Joodsche Kerk werd het ware zelf uitgebeeld door het witte, en, wijl het uit het goede voortkomt, wordt gezegd zuivere wol. Dat de uitbeelding van het ware geschiedt door het witte, en de uitbeelding van het goede door het roode, vond hierin zijn oorzaak, dat het ware tot het licht behoort, en het goede tot het vuur, waaruit het licht voortkomt. Het haar heeft, evenals de overige dingen in het Woord, ook een tegenovergestelden zin, en beteekent het ontaarde natuurlijke ten aanzien van het ware; zooals bij Jesaja: “Te dien dage zal de Heer *door een gehuurd scheermes* in de doorgangen der rivier, door den koning van Aschur, *afscheren het hoofd*, en de haren der voeten; en het zal ook den *baard* voleinden” (7: 20). Bij Ezechiël: “Zoon des menschen, neem u een scherp zwaard, een *scheermes des scheerders* zult gij u nemen, hetwelk *gij zult laten gaan over uw hoofd en over uwen baard*; daarna zult gij u eene weegschaal nemen, en die haren deelen; een derde deel zult gij in het midden der stad met vuur verbranden; een derde deel zult gij met een zwaard rondom dezelve slaan; en een derde deel zult gij in den wind strooien; gij zult weinige in getal daarvan nemen, en ze in uwe slippen binden; tenslotte zult gij wederom van die nemen, en die werpen in het midden des vuurs, en zult ze verbranden met vuur; daaruit zal voortkomen een vuur tegen het geheele huis van Israël” (5: 1, 2, 3, 4); aldus wordt op uitbeeldende wijze beschreven, dat er geen inwendig en uitwendig natuurlijk ware meer is, zijnde het haar en de baard. Dat begeerten dit vernietigd hebben, wordt daarmede aangeduid, dat het met vuur verbrand zou worden; dat de redeneeringen zulks deden, daarmede dat het met het zwaard rondom geslagen zou worden; dat valsche beginselen zulks deden, daarmede dat het in den wind verstrooid zou worden. Deze dingen sluiten hetzelfde in als hetgeen de Heer leert bij Mattheus: “dat van het zaad, hetwelk het ware is, een deel onder de doornen viel, een ander deel op de rots, een ander deel bij den weg” (13: 1 tot 9). Dat de haren de onreine waarheden en valscheden beteekenen, die tot den natuurlijken mensch behooren, werd ook daarmede uitgebeeld, dat een vrouw uit de gevangenen vijanden, die getrouwd moest worden, in het huis gebracht zou worden, en dat *het haar haars hoofds geschoren zou worden* en hare nagelen gesneden, en de kleederen harer gevangenis verwijderd” (Deut. 21: 12, 13); voorts dat, wanneer de Levieten gewijd werden, “het water der ontzondiging op hen gesprengd zou worden, en *zij het scheermes over hun gansche vleesch zouden doen gaan*, en hunne kleederen gewasschen zouden worden, en zij aldus rein zouden zijn” (Num. 8: 7); en ook, dat

Nebukadnezar “van de menschen verstooten was, opdat hij gras zou eten als de ossen, en zijn lichaam van den dauw der hemelen nat gemaakt zou worden, *totdat zijn haar zou groeien als der arenden*, en zijne nagelen als der vogelen” (Dan. 4: 33). Dat bij melaatschheid de kleuren van haar en baard gadegeslagen moesten worden, of zij wit, roodachtig, geel, dan wel zwart waren, alsmede de kleur der kleederen; en dat hij die van melaatschheid gereinigd was, *al het haar van hoofd, baard, en wenkbrauwen zou afscheren* (Levit. 13: 1 tot het einde; hfdst. 14: 8, 9), beteekende de onreine valschheden uit het profane, dat de melaatschheid in den innerlijken zin is. Kaalheid beteekende echter het natuurlijke, waarin niets waars is, zooals bij Jesaja: “Hij ging op naar Bajith en Dibon, naar de hooge plaatsen om te weenen over Nebo, en over Medba zal Moab huilen; *op al hun hoofden is kaalheid, alle baard is geschoren*” (15: 2). Bij denzelfde: “Het zal geschieden, in plaats van gevlochten werk *kaalheid*, verbranding in plaats van schoonheid” (3: 24). Dat de knapen, die tot Elisa zeiden: *Kaalkop, ga op, kaalkop, ga op*, door beren uit het woud verscheurd werden (II Kon. 2: 23, 24), beeldde hen uit, die het Woord lasteren, alsof daarin niet het ware is; want Elisa beeldde den Heer uit ten aanzien van het ware (n. 2762); hieruit blijkt ook duidelijk, hoeveel toentertijd de dingen van uitbeeldenden aard vermochten.

3302. Dat de woorden: “en zij noemden zijnen naam Ezau” zijn hoedanigheid beteekenen, namelijk die van het natuurlijke ten aanzien van het goede, blijkt uit de beteekenis van den naam noemen of met den naam noemen, zijnde weten van welken aard iets is, dus de hoedanigheid, waarover n. 144, 145, 440, 768, 1754, 1896, 2009, 2724, 3237; en hieruit, dat de namen, welke dan ook, in het Woord, in den innerlijken zin, dingen beteekenen (n. 1224, 1888), aldus ook Ezau. Dat Ezau het Goddelijk Natuurlijke des Heeren is ten aanzien van het eerst ontvangen Goddelijk Goede, blijkt uit hetgeen gezegd is en uit hetgeen over Ezau volgt; voorts elders uit het Woord. Maar aangezien Ezau en Edom bijna hetzelfde beteekenen — met dit onderscheid, dat Edom het Goddelijk Natuurlijke ten aanzien van het goede is, waaraan de leerstellige dingen van het ware zijn toegevoegd — zal dit bij het volgende 30ste vers, alwaar Ezau Edom wordt genoemd, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, door plaatsen uit het Woord bevestigd worden.

3303. Dat de woorden: “en daarna ging zijn broeder uit” het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den broeder, zijnde het goede, voorts ook het ware; deze worden broeders genoemd. Dat de naastenliefde de broeder des geloofs is, of het goede de broeder van het ware, zie men in n. 367; zoo is ook omgekeerd het geloof de broeder der naastenliefde, of het ware de broeder van het goede;

ook wordt, in het natuurlijke, de aandoening van het goede broeder genoemd, en de aandoening van het ware zuster (n. 3160); ook echtgenoot en vrouw, voorts man en vrouw; maar dit steeds ten opzichte van de staten, waarover gehandeld wordt.³³⁰⁴ Dat de woorden: “en zijne hand hield Ezaus hiel” het laagste van het goede van het natuurlijke beteekenen, waaraan het met eenige macht hing, blijkt uit de beteekenis van de hand, zijnde de macht, waarover n. 878, en betrekking hebbende op het ware (n. 3091); uit de beteekenis van houden, zijnde aanhangen; uit de beteekenis van den hiel, zijnde het laagste van liet natuurlijke, waarover n. 259; en uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede van het natuurlijke, waarover n. 3302. Hieruit blijkt duidelijk, dat de woorden “zijne hand hield Ezaus hiel” het laagste van het goede van het natuurlijke beteekenen, waaraan het ware met eenige macht hing. Hiermede, dat het ware met eenige macht aan het laagste goede van het natuurlijke hing, is het aldus gesteld: het natuurlijke of de natuurlijke mensch heeft, wanneer hij wederverwekt wordt, zijn ontvangenis, ten aanzien van het goede en het ware, van het redelijke, of door het redelijke van het geestelijke, door dit van het hemelsche, en door dit weer van het Goddelijke. Aldus is de opeenvolging van den invloed, die bij het Goddelijke begint en aldus geleidelijk zijn einde vindt in het laagste van het natuurlijke, dat is, in het werldsche en lichamelijke. Wanneer het laagst natuurlijke met een gebrek is aangedaan door overerving van moederszijde, kan het ware niet met het goede verbonden worden, doch er alleen met eenige macht aan hangen; ook wordt het ware niet eerder met het goede verbonden, voordat dit gebrek verdwenen is. Dit is de reden, dat het goede weliswaar te zamen met den mensch geboren wordt, maar niet het ware; daarom zijn de kleine kinderen zonder eenige erkentenis van het ware; en dat het ware geleerd moet worden, en daarna met het goede verbonden; men zie n. 1831, 1832. Daarom wordt er ook gezegd, dat zij zich samenstieten in het midden van haar, dat is, worstelden (n. 3289). Dit is de reden, dat van de eerste ontvangenis aan het ware het goede bedroog, zooals gezegd wordt aangaande Jakob ten aanzien van Ezau: “Is het niet, dat zijn naam heet Jakob, en hij hoeft mij deze twee keeren vertreden” (Gen. 27: 36); en bij Hosea: “Om te bezoeken over Jakob zijne wegen, naar zijne werken zal Hij hem vergelden, in de baarmoeder vertrad hij zijnen broeder” (12: 3, 4). Zij die hun gemoed alleen in de historische vermeldingen vasthouden, en zich daaraan ook niet kunnen onttrekken, weten niet beter of deze en de voorafgaande dingen voorspellen hetgeen geschiedde tusschen Ezau en Jakob, waarin zij ook versterkt worden door hetgeen volgt. Maar het Woord des Heeren is van dien aard, dat de historische vermeldingen in hun verband liggen, en de geestelijke dingen,

die tot den innerlijken zin behooren, in het hunne; zoodat gene beschouwd mogen worden door den uiterlijken mensch, deze echter door den innerlijken, en er aldus tusschen beiden, namelijk tusschen den uiterlijken en innerlijken mensch, een overeenstemming zij; en zulks door middel van het Woord, want het Woord is de vereeniging van aarde en Hemel, zooals meermalen werd aangetoond. Aldus is er in een ieder, die in het heilige is wanneer hij het Woord leest, een vereeniging van zijn uiterlijken mensch, die op aarde is, met zijn innerlijken mensch, die in den Hemel is.

3305. Dat de woorden: “en hij noemde zijnen naam Jakob” de leer van het ware van het natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam noemen of met den naam noemen, zijnde de hoedanigheid, waarover vlak hierboven in n. 3302. De hoedanigheid, die uitgebeeld wordt door Jakob, is de leer van het ware van het natuurlijke, zooals blijken kan uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede des levens van het ware van het natuurlijke (n. 3300), en uit verscheidene plaatsen in het Woord, waar hij genoemd wordt. Want er zijn twee dingen, die het natuurlijke uitmaken, zooals er twee dingen zijn, die het redelijke uitmaken, ja zelfs, die den ganschen mensch uitmaken, het eene, dat tot het leven behoort, het andere, dat tot de leer behoort. Dat wat tot het leven behoort, is van den wil, dat wat tot de leer behoort, is van het verstand. Het eerste wordt het goede genoemd, het laatste echter het ware. Het is dit goede, dat door Ezau wordt uitgebeeld, maar het ware wordt door Jakob uitgebeeld; of, wat hetzelfde is, het is het goede des levens van het ware van het natuurlijke, dat door Ezau wordt uitgebeeld, en de leer van het ware van het natuurlijke, welke door Jakob wordt uitgebeeld. Of gij zegt het goede des levens van het ware van het natuurlijke, en de leer van het ware van het natuurlijke, dan wel zij die daarin zijn, is hetzelfde; want het goede des levens en de leer van het ware kunnen niet bestaan zonder hun subject. Wanneer zij zonder subject zijn, zijn zij iets abstracts, dat nochtans den mensch betreft, waarin het moest zijn. Daarom worden hier door Jakob diegenen aangeduid, die in de leer van het ware van het natuurlijke zijn. Zij, die alleen in den zin van den letter blijven, gelooven, dat onder Jakob in het Woord al dat volk wordt verstaan, dat uit Jakob voortkwam, en deswege schrijven zij aan dat volk alle dingen toe, die over Jakob zoowel historisch als profetisch gezegd werden. Maar het Woord is Goddelijk, voornamelijk in dit opzicht, dat alle dingen in het algemeen en in het bijzonder, die daarin voorkomen, niet eenige natie of eenig volk betreffen, maar het gansche menschelijke geslacht, namelijk dat wat is, was en zijn zal; en dat wat nog alomvattender is, namelijk het Rijk des Heeren in de Hemelen; en in den hoogsten zin den Heer zelf.

Het is om deze reden, dat het Woord Goddelijk is. Wanneer het alleen maar een natie betrof, zou het menschelijk zijn, en er zou niets meer van het Goddelijke in zijn, dan er heiligheid in den eeredienst bij die natie was. Dat er niets dergelijks bij het volk was, dat Jakob genoemd wordt, kan een ieder bekend zijn; hieruit is het ook duidelijk, dat door Jakob in het Woord niet Jakob bedoeld wordt, voorts dat door Israël niet Israël bedoeld wordt; want bijna overal in de profetische gedeelten, waar Jakob genoemd wordt, wordt ook Israël genoemd, en niemand kan weten, wat in het bijzonder door den een, en wat door den ander bedoeld wordt, tenzij uit den zin, die dieper verscholen ligt, en verborgenheden des Hemels in zich bevat. Dat derhalve door Jakob in den innerlijken zin de leer van het ware van het natuurlijke wordt aangeduid, of, wat hetzelfde is, zij die in deze leer zijn, van welke natie zij ook mogen zijn, en dat in den hoogsten zin de Heer bedoeld wordt, kan uit de volgende plaatsen blijken; bij Lukas: “De engel zeide tot Maria: Gij zult ontvangen in de baarmoeder, en eenen Zoon baren, en zult Zijnen naam heeten Jezus; deze zal groot zijn, en de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden; en de Heer God zal Hem den troon van Zijnen vader David geven, zoodat Hij over *het huis Jakobs* regeeren zal in de eeuwen, en Zijns Koninkrijks zal geen einde zijn” (1: 31, 32, 33); dat hier onder het huis Jakobs niet de Joodsche natie of het Joodsche volk verstaan wordt, ziet een ieder, want het Rijk des Heeren was niet over dat volk, maar over allen in het heelal, die in het geloof in Hem zijn, en door het geloof in naastenliefde. Hieruit blijkt, dat onder Jakob, door den Engel genoemd, niet het volk Jakobs werd verstaan, bijgevolg evenmin elders onder het “zaad Jakobs”, de “kinderen Jakobs”, het “land Jakobs”, de “erve Jakobs”, de “Koning Jakobs”, de “God Jakobs”, welke uitdrukkingen zoo vaak in het Woord van het Oude Testament gelezen worden. Desgelijks is het gesteld met Israël, zooals bij Mattheus: “De engel des Heeren verscheen Jozef in den droom, zeggende: sta op, neem den Knaap en Zijne moeder, en vlied in Egypte; opdat vervuld zou worden hetgeen gesproken is door den profeet, zeggende: Uit Egypte heb Ik Mijnen Zoon geroepen” (2: 13, 14, 15), en bij den profeet wordt het aldus gezegd: “*Als Israël een knaap was*, toen heb Ik hem liefgehad, en Ik heb Mijnen Zoon uit Egypte geroepen” (Hosea 11: 1); dat hier Israël de Heer is, komt duidelijk uit; en toch kan men uit den zin van de letter niet beter weten, of de “knaap Israël” zijn de eerste nakomelingen Jakobs, die in Egypte kwamen, en daarna daaruit werden opgeroepen. Evenzoo is het gesteld in andere plaatsen, waar Jakob en Israël genoemd worden, hoewel dit niet blijkt uit den zin van de letter; zooals bij Jesaja: “Hoor, *Jakob*, *Mijn knecht*, en *Israël*, *dien Ik verkoren heb*; zoo zegt

Jehovah, uw Maker, en uw Formeerder van de baarmoeder af, die u helpt: Vrees niet, o *Jakob*, *Mijn knecht*, en gij *Jeschurun*, dien Ik uitverkoren heb, want Ik zal wateren gieten op den dorstige, en stroomen op het droge; Ik zal Mijnen geest op uw zaad gieten, en Mijnen zegen op uwe nakomelingen; deze zal zeggen: Ik ben Jehovah's, en *deze zal Zich noemen met den naam van Jakob*, en gene zal met Zijne hand schrijven: Ik ben Jehovah's, en *Zich toenoemen met den naam van Israël*" (44: 1, 2, 3, 5), alwaar Jakob en Israël duidelijk voor den Heer staan, en het zaad en de nakomelingen van Jakob voor hen, die in het geloof in Hem zijn. In de profetie aangaande de zonen Israëls bij Mozes: "Jozef zal zitten in de stevigheid van zijnen boog, en de armen zijner handen zullen gesterkt worden door de handen van den *Machtige Jakobs*; daarvandaan is de Herder, de *Steen Israëls*" (Gen. 49: 24); hier staat de Machtige Jakobs en de Steen Israëls eveneens klaarblijkelijk voor den Heer. Bij Jesaja: "Ik zal Mijne heerlijkheid aan geen anderen geven; hoor naar Mij, o *Jakob*, en gij, *Israël*, door *Mij geroepene*; Ik ben dezelfde; Ik ben de eerste; ook ben Ik de laatste" (48: 11, 12); ook hier is Jakob en Israël de Heer. Bij Ezechiël: "Ik zal het hout van Jozef, dat in Efraïms hand is, en van de stammen Israëls, zijne metgezellen, nemen, en Ik zal dezelve op hem voegen tot het hout van Jehudah, en zal ze maken tot een eenig hout; zoodat zij één zijn in Mijne hand. Ik zal de *zonen Israëls* nemen van onder de natiën, waarhenen, zij getogen zijn, en zal ze vergaderen van rondom, en brengen hen op hun land.; en Ik zal ze maken tot een eenige natie in het land, op de *bergen Israëls*; en zij zullen allen eenen eenigen koning tot koning hebben, en zij zullen niet meer twee natiën zijn, noch voortaan meer in twee koninkrijken verdeeld zijn. *Mijn knecht David* zal koning over hen zijn, en zij zullen allen éénen herder hebben; dan zullen zij wonen op het land, dat Ik *Mijnen knecht Jakob* gegeven heb, waarin uwe vaders gewoond hebben. Zij zullen daarop wonen, zij en hunne zonen, en de zonen hunner zonen, tot in eeuwigheid; *David*, *Mijn knecht*, zal hun een vorst zijn in eeuwigheid; Ik zal een verbond des vredes met hen maken, het zal een verbond der eeuwigheid met hen zijn; Ik zal ze stellen, en zal ze vermenigvuldigen, en Ik zal Mijn heiligdom in het midden van hen zetten in eeuwigheid; aldus zal Mijn tabernakel bij hen zijn, en Ik zal hun tot God zijn, en zij zullen Mij tot volk zijn, opdat de natiën zullen weten, dat Ik Jehovah *Israël* heilige, als Mijn heiligdom in het midden van hen zal zijn in eeuwigheid" (37: 19, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28); hier komt het wederom duidelijk uit, dat onder Jozef, Efraïm, Jehudah, Israël, Jakob en David niet deze personen verstaan worden, maar in den hoogsten zin de Goddelijk geestelijke dingen, die in den Heer zijn, en die des Heeren zijn in

Zijn Rijk en in Zijn Kerk. Dat David niet, zooals gezegd wordt, hun koning en vorst zou zijn in eeuwigheid, kan een ieder weten; maar dat onder David de Heer wordt verstaan (n. 1888). Ook kan men weten, dat Israël niet vergaderd zal worden van waarhenen zij verstrooid werden, en dat zij niet geheiligd zullen worden, en het heiligdom in het midden van hen gezet zal worden in eeuwigheid, zooals gezegd wordt, maar dat dit geschieden zal met hen, die door Israël in den uitbeeldenden zin worden aangeduid, en dat dezen alle geloovigen zijn, is bekend. Bij Micha: “Verzamelande zal Ik, o *Jakob*, verzamelen, u allen, vergaderende zal Ik vergaderen de *overblijfselen Israëls*; Ik zal hen te zamen zetten als schapen van Bozrah” (2: 12), desgelijks. Bij Jesaja: “*Jakob* zal de toekomstigen wortel doen schieten; *Israël* zal bloesemen en bloeien, en zij zullen de aangezichten der wereld met opbrengst vervullen” (27: 6), eveneens desgelijks. Bij denzelfde: “Zoo zegt Jehovah, die Abraham verlost heeft, tot het *huis van Jakob*: *Jakob* zat nu niet beschaamd worden, en nu zullen zijn aangezichten niet bleek worden, want als hij zijne kinderen, het werk Mijner handen, ziet in het midden van hem, zullen zij Mijnen naam heiligen, en zij zullen den *Heilige Jakobs* heiligen, en den *God Israëls* vreezen, en die dwalende van geest zijn, zullen inzicht weten” (29: 22, 23, 24). Bij denzelfde: “Jehovah zegt tot Zijnen Gezalfde, tot Koresch, wiens rechterhand Ik gevat heb, om de natiën voor hem neder te werpen, en Ik zal de lenden der koningen ontbinden, om de deuren voor hem te openen, en de deuren zullen niet gesloten worden. Ik zal voor u gaan, en Ik zal de krommingen recht maken; de koperen deuren zal Ik verbreken, en de ijzeren grendelen zal Ik in stukken slaan. Ik zal u geven de schatten der schuilhoeken, en de geheime rijkdommen der verborgen plaatsen, opdat gij moogt weten, dat Ik Jehovah ben, *die genoemd ben met uw naam, de God van Israël*, ter oorzaak van *Mijnen knecht Jakob*, en van *Israël*, Mijnen uitverkorene; Ik riep u bij uw naam, Ik noemde u toe, toen gij Mij niet kendet” (45: 1, 2, 3, 4), alwaar eveneens klaarlijk over den Heer gehandeld wordt. Bij Micha: “In het laatste der dagen zal het geschieden, dat de berg van het huis van Jehovah zal vastgesteld zijn tot het hoofd der bergen; vele natiën zullen henengaan, en zeggen: Komt en laat ons opgaan tot den berg van Jehovah, en tot het *huis van den God Jakobs*, opdat Hij ons leere van Zijne wegen, en wij zullen in Zijne paden gaan; want uit Zion zal de leer uitgaan, en het Woord van Jehovah uit Jeruzalem” (4: 1, 2). Bij Davids “Jehovah bemint de poorten van Zion boven alle *woningen van Jakob*, heerlijke dingen zullen gepredikt worden in u, o stad Gods” (Psalm 87: 1, 2, 3). Bij Jeremia: “Zij zullen dienen Jehovah, hunnen God, en *David, hunnen koning*, dien Ik hun verwekken zal; en gij, vrees niet,

o *Mijn knecht Jakob*, en ontzet u niet, *Israël*, want zie, Ik zal u verlossen van verre” (30: 9, 10). Bij Jesaja: “Hoort naar mij, gij eilanden, en luistert toe, gij volken van verre, Jehovah heeft mij geroepen van de baarmoeder af, uit mijner moeders ingewanden heeft Hij mijnen naam vermeld; en Hij heeft tot mij gezegd: *Gij zijt Mijn knecht Israël*, in welken Ik heerlijk gemaakt zal worden” (49: 1, 3). Bij denzelfde: “Dan zult gij u verlustigen over Jehovah, en Ik zal u doen rijden op de hoogten der aarde, en Ik zal u spijzigen met de erve van Jakob” (58: 14). Bij denzelfde: “Ik zal *uit Jakob zaad* voortbrengen, en uit Jehudah eenen erfgenaam van Mijne bergen, opdat Mijne uitverkorenen het zullen bezitten, en Mijne knechten aldaar zullen wonen” (65: 9). In al deze plaatsen wordt onder Jakob en Israël in den hoogsten zin de Heer verstaan, en in den uitbeeldenden zin het geestelijk Rijk des Heeren en de Kerk, die Berk is door de leer van het ware en het leven van het goede. Onder Jakob worden zij verstaan, die in de uiterlijke dingen dezer Kerk zijn, en onder Israël zij, die in de innerlijke dingen zijn. Hieruit en uit zeer vele andere plaatsen kan blijken, dat onder Jakob nergens Jakob verstaan wordt, noch Israël onder Israël, evenals nergens Jischak onder Jischak, en Abraham onder Abraham daar waar zij genoemd worden, zooals bij Mattheus: “Velen zullen komen van het oosten en het westen, en zullen met *Abraham*, en *Jischak*, en *Jakob* aanzitten in het koninkrijk der hemelen” (8: 11); bij Lukas: “Gij zult zien *Abraham*, *Jischak*, en *Jakob*, en al de profeten, in het koninkrijk Gods” (13: 28); en bij denzelfde: “Lazarus werd van de engelen gedragen in den *schoot van Abraham*” (16: 22). Want in den Hemel weten zij niet van Abraham, Jischak en Jakob; en zij die daar zijn, worden door deze woorden, wanneer zij door den mensch gelezen worden, niets anders gewaar dan den Heer ten aanzien van het Goddelijke en het Goddelijk Menschelijke, en door “met Abraham, Jischak en Jakob aanzitten” niets anders dan met den Heer zijn, en door “in den schoot van Abraham zijn” niets anders dan in den Heer zijn. Maar het werd op deze wijze gezegd, omdat de mensch toentertijd zoo ver van de innerlijke dingen verwijderd was, dat hij niet anders wist en ook niet anders wilde weten, dan dat het met alle dingen in het Woord overeenkomstig de letter gesteld was; en wanneer de Heer met hen sprak overeenkomstig de letter, was het opdat zij geloof zouden ontvangen, en ook dat er dan een innerlijke zin in zou zijn, waardoor er verbinding van den mensch met Hem kon zijn. Daar dit zoo is, kan nu blijken, wat in het Woord van het Oude Testament wordt aangeduid door den God Jakobs, en door den Heilige Israëls, namelijk de Heer Zelf. Dat de God Jakobs de Heer is, zie men in 11 Sam. 23: 1; Jes. 2: 3; hfdst. 41: 21; Micha 4: 2; Psalm 20: 2; 46: 8; 75: 9, 10; 76: 7;

8I: 1, 2, 5; 84: 8, 9; 94: 7; 114: 7; 132: 2; 146: 2, 5. Dat de Heilige Israëls de Heer is: Jes. 1: 4; hfdst. 5: 19, 24; hfdst. 10: 20; hfdst. 12: 6; hfdst. 17: 7; hfdst. 29: 19; hfdst. 30: 11, 12, 15; hfdst. 31: 1; hfdst. 37: 23; hfdst. 41: 14, 16, 20; hfdst. 43: 3, 14; hfdst. 45: 11; hfdst. 47: 4; hfdst. 48: 17; hfdst. 49: 7; hfdst. 54: 5; hfdst. 55: 5; hfdst. 60: 14; Jerem. 50: 29; Ezech. 39: 7; Psalm 71: 22; 78: 41; 89: 18, 19.

3306. Dat de woorden: “en Jischak was een zoon van zestig jaren als zij hen baarde” den staat van het Goddelijk Redelijke toenmaals beteekenen, kan blijken uit hetgeen boven in n. 3252, 3275 is gezegd aangaande de getallen. Wat echter het getal zestig insluit, kan blijken uit de enkelvoudige getallen, waaruit het is samengesteld, namelijk uit vijf en twaalf, want vijfmaal twaalf is zestig; wat vijf is, zie men in n. 649, 1686; wat twaalf, in n. 3272. Voorts is het ook samengesteld uit zes en tien, want zesmaal tien is zestig; wat zes is, zie men in n. 720, 737, 900; en wat tien, in n. 576, 2284, 3107. Ook is het samengesteld uit twee en dertig, want tweemaal dertig is zestig; wat twee is, zie men in n. 720, 900, 1335, 1686; en wat dertig, in n. 2276. Daar het getal zestig uit deze getallen is samengesteld, sluit het de door deze aangeduide dingen naar hun orde in, welke alle tot den staat behooren, waarin het Goddelijk Redelijke des Heeren toenmaals was. Deze dingen komen duidelijk uit voor de Engelen, in het klare licht komende van den Heer; maar voor den mensch, bovenal voor hem, die gelooft, dat in de getallen in het Woord niets verborgens is gelegen, kunnen zij niet worden uitgelegd, zoowel ter oorzaak van zijn ongeloovigheid, als omdat zoo vele in deze getallen vervatte dingen niet ondergebracht kunnen worden in een reeks, die binnen het bereik van zijn bevattingsvermogen valt.

3307. *Vers 27, 28. En de knapen wiesen op, en Ezau was een man, kundig in de jacht, een man des velds; en Jakob een volkomen man, wonende in tenten. En Jischak had Ezau lief, want de jacht was in zijnen mond; en Rebekka had Jakob lief.* De knapen wiesen op, beteekent den eersten staat; en Ezau was een man, kundig in de jacht, beteekent het goede des levens uit de zinnelijke en de wetenschappelijke waarheden; een man des velds, beteekent het goede des levens uit leerstellige dingen; en Jakob een volkomen man, beteekent het ware; wonende in tenten, beteekent den daaruit voortvloeienden eeredienst. En Jischak had Ezau lief, want de jacht was in zijnen mond, beteekent, dat het Goddelijk Goede van des Heeren Goddelijk Redelijke het goede van het ware liefhad; en Rebekka had Jakob lief, beteekent, dat het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke de leer van het ware liefhad.

3308. Dat de woorden: “De knapen wiesen op” den eersten staat beteekenen, namelijk van de verbinding van het goede en het ware, blijkt uit de beteekenis

van opwassen, wanneer het betrekking heeft op het goede en ware, ten aanzien van den oorsprong en den voortgang, zijnde de eerste staat daarvan, namelijk van den voortgang, waarover aanstonds; en uit de beteekenis der knapen, zijnde het goede en het ware, want het goede wordt uitgebeeld door den knaap Ezau, en het ware door den knaap Jakob, zooals boven werd aangetoond. Met het goede en het ware is het gesteld als met nakroost, namelijk dat zij ontvangen worden, in de baarmoeder zijn, geboren worden, opwassen, voorts in leeftijd toenemen tot aan den laatsten toe. Dat zij ontvangen worden, in de baarmoeder zijn en geboren worden, behoort tot den staat van den oorsprong; maar dat zij opwassen, in leeftijd toenemen tot aan den laatsten toe, behoort tot den staat van den voortgang. De staat van den voortgang volgt op de geboorte, en is een staat van de verbinding van het goede en het ware. Het eerste van dien staat is het, wat hier door opwassen wordt aangeduid; deze staat begint terstond na de geboorte, en wordt voortgezet tot aan het laatste des levens; en bij hen, die in het goede zijn, na het leven van het lichaam tot in eeuwigheid; de Engelen worden aldus voortdurend vervolmaakt.

3309. Dat de woorden: “en Ezau was een man kundig in de jacht” het goede des levens beteekenen uit de zinnelijke en de wetenschappelijke waarheden, blijkt uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede des levens, waarover hierboven; en uit de beteekenis van “een man kundig in de jacht” zijnde diegenen, die in de aandoening van het ware zijn, waarover hetgeen volgt. Want “een man, kundig” heeft betrekking op de aandoening van het ware, of op hen, die in de aandoening van het ware zijn. De jacht beteekent echter de waarheden zelve, maar de waarheden, die tot den natuurlijke menach behooren, waaruit de goedheden voortkomen; en daar de waarheden van den natuurlijke mensch die zijn, welke wetenschappelijke dingen genoemd worden (n. 3293), en de wetenschappelijke dingen voornamelijk van tweeërlei soort of tweeërlei graad zijn, namelijk zinnelijk en wetenschappelijk, worden hier door de jacht beide aangeduid. Zinnelijke waarheden zijn die, waarin knapen zijn, wetenschappelijke waarheden zijn die, waarin de zelfden zijn, wanneer zij opgroeien. Want niemand kan in wetenschappelijke waarheden zijn, wanneer hij niet eerst in zinnelijke waarheden is, aangezien de voorstellingen van de wetenschappelijkheden door deze verworven worden; en door deze kunnen daarna nog innerlijker waarheden worden geleerd en begrepen, die leerstellige dingen worden genoemd, welke worden aangeduid door den man des velds, waarover in hetgeen terstond volgt. Dat door de jacht de zinnelijke en wetenschappelijke waarheden worden aangeduid, waarin diegenen worden onderricht en waardoor diegenen worden aangedaan, die in het goede des

levens zijn, komt, omdat de jacht in ruimen zin die dingen zijn, die door de jacht gevangen worden, zooals rammes, bokjes, geiten, en dergelijke, en dat deze de geestelijke goedheden zijn, zie men in n. 2180, 2830; en ook omdat de wapens der jacht, welke pijlkoekers, bogen en pijlen waren, de leerstellige dingen van het ware zijn (n. 2685, 2686, 2709). Dat het dergelijke dingen zijn, die door de jacht worden aangeduid, kan blijken uit hetgeen tot Ezau door zijn vader Jischak wordt gezegd in het volgende 27ste hfdst.: “Neem, ik bid u, *uwe wapenen*, uwen *pijlkoker*, en uwen *boog*, en ga uit in het veld, en *jaag mij een jacht*, en maak mij lekkernijen, zoo als ik beminde” (vers 3, 4); en tot Jakob, die daar voor Ezau wordt genomen, in hetzelfde hoofdstuk: “Brenge tot mij, dat *ik ete uit de jacht mijns zoons*, opdat mijne ziel u zegene” (vers 25), waaruit duidelijk blijkt, wat door de jacht wordt aangeduid. Dit is de reden, dat jagen wil zeggen onderwijzen, alsmede overreden, en zulks in beiderlei zin, namelijk uit de aandoening van het ware, en uit de aandoening van het valsche. Uit de aandoening van het ware bij Jeremia: “Ik zal hen wederbrengen op hun land, dat Ik hunnen vaderen gegeven heb; ziet, Ik zal zenden tot vele visschers, en zij zullen hen visschen; en daarna zal Ik zenden tot *vele jagers*, en zij zullen *hen jagen* van op allen berg, en van op allen heuvel, en uit de kloven der steenrotsen” (16: 15, 16); de visschers staan voor hen, die uit zinnelijke waarheden onderrichten (n. 40, 991), de jagers voor hen, die uit wetenschappelijke waarheden onderrichten, alsmede uit leerstellige dingen; op allen berg en op allen heuvel staat voor het onderrichten diergenen, die in de aandoening van het goede en in de aandoening van het ware zijn; dat berg en heuvel die dingen zijn, zie men in n. 795, 796, 1430. Iets dergelijks sluit “jagen in het veld” in, zooals in Gen. 27: 3. Dat jagen ook overreden uit de aandoening van het valsche beteekent, blijkt bij Ezechiël: “Ziet, Ik wil aan uwe kussens, waarmede *gij aldaar de zielen jaagt* om ze te doen wegfladderen; en Ik zal uwe sluiers scheuren, en Mijn volk uit uwe hand redden, en zij zullen niet meer, in uwe hand zijn *tot eene jacht*” (13: 18, 19, 20, 21). Over de beteekenis van de jacht in dezen zin zie men n. 1178; maar aan dit soort van jagen worden gewoonlijk netten toegeschreven.

3310. Dat “een man des velds” het goede des levens uit leerstellige dingen beteekent, blijkt uit de beteekenis van het veld. In het Woord wordt op vele plaatsen melding gemaakt van land en aardbodem en veld; en door het land wordt, wanneer het in den goeden zin genomen wordt, het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde aangeduid, dus de Kerk, die het Rijk des Heeren op aarde is; desgelijks door den aardbodem, maar in nauweren zin (n. 566, 662, 1066, 1067, 1068, 1262, 1413, 1733, 1850, 2117, 2118 aan het einde, 2928);

hetzelfde wordt ook aangeduid door het veld, maar in nog nauweren zin (n. 368, 2971); en aangezien de Kerk niet de Kerk is uit leerstellige dingen dan voor zooveel deze dingen het goede des levens als einddoel beschouwen, of, wat hetzelfde is, tenzij de leerstellige dingen verbonden zijn met het goede des levens, wordt door het veld hoofdzakelijk het goede des levens aangeduid; opdat dit tot de Kerk behoore, moeten er leerstellige dingen uit het Woord zijn, welke in dit goede geplant werden. Zonder de leerstellige dingen is er weliswaar het goede des levens, maar het is dan nog niet het goede der Kerk, dus nog niet waarlijk geestelijk, dan alleen in het vermogen om het te kunnen worden, zooals het goede des levens bij de heidenen is, die het Woord niet hebben, en derhalve van den Heer niet weten. Dat het veld het goede des levens is, waarin de dingen geplant moeten worden, die des geloofs zijn, dat is, de geestelijke waarheden, die der Kerk zijn, kan duidelijk blijken uit de gelijkenis des Heeren bij Mattheus: “Een zaaier ging uit om te zaaïen, en als deze zaaide, vielen sommige op den harden weg, en de vogelen kwamen en aten dezelve op; andere vielen op steenachtige plaats, waar zij niet veel aarde hadden, en zij gingen terstond op, omdat zij geene diepte van aarde hadden; maar als de zon opgegaan was, zijn zij verbrand geworden, en omdat zij geenen wortel hadden, zijn zij verdord; andere vielen in de doornen, en de doornen wiesen op, en verstikten dezelve; maar andere vielen in de goede aarde, en gaven vrucht, het een honderdvoud, het ander zestigvoud, het ander dertigvoud; wie ooren heeft om te hooren, die hoore” (13: 4 tot 9; Markus 4: 3 tot 9; Lukas 8: 5 tot 8). Hier wordt gehandeld over vierderlei soorten van aarde of aardbodem in het veld, dat is, in de Kerk. Dat het zaad hier het Woord des Heeren is, dus het ware, dat des geloofs genoemd wordt, en dat de goede aarde het goede is, dat der naastenliefde is, blijkt duidelijk, want het is het goede in den mensch, dat het Woord ontvangt. De harde weg is het valsche; het steenachtige is het ware, dat geen wortel in het goede heeft; de doornen zijn de boosheden. Met het goede des levens uit leerstellige dingen, dat wordt aangeduid door den man des velds, is het aldus gesteld: zij, die wederverwekt worden, doen het goede eerst uit de leerstellige dingen, want uit zichzelf weten zij het goede niet; het zijn de leerstellige dingen aangaande de liefde en de naastenliefde, waaruit zij leeren en waaruit zij weten, wie de Heer is, wie de naaste, wat de liefde en wat de naastenliefde, aldus wat het goede is. Wanneer zij in dezen staat zijn, zijn zij in de aandoening van het ware, en worden zij *mannen des velds* genoemd; maar daarna, wanneer zij wederverwekt zijn, doen zij het goede niet uit leerstellige dingen, maar uit liefde en naastenliefde, want zij zijn dan in het goede zelf, hetwelk zij door middel van de leerstellige

dingen hebben geleerd, en dan worden zij *menschen des velds* genoemd. Het is hiermede zoo gesteld als met iemand, die van nature neigt tot echtbreuken, dieverijen, moorden, maar uit de voorschriften der Tien Geboden leert, dat dergelijke dingen tot de hel behooren, en er zich aldus van onthoudt. In dezen staat wordt hij aangedaan door de voorschriften, omdat hij de hel vreest, en hij leert hieruit, en desgelijks uit vele dingen in het Woord, hoe hij zijn leven moet inrichten; wanneer hij dan het goede doet, doet hij het goede krachtens de voorschriften. Doch wanneer hij in het goede is, begint hij afkeerig te worden van deechtbreuken, dieverijen, moorden, waartoe hij te voren overhelde; en wanneer hij in dezen staat is, doet hij niet langer het goede krachtens de voorschriften, maar uit het goede, hetwelk dan bij hem is. In den vorigen staat leert hij uit het ware het goede; in den lateren staat onderwijst hij uit het goede het ware. Zoo is het ook gesteld met de geestelijke waarheden, die leerstellige dingen worden genoemd, en nog innerlijker voorschriften zijn; want de leerstellige dingen zijn de inwendige waarheden, die tot den natuurlijken mensch behooren. De eerste waarheden zijn zinnelijke, de volgende zijn wetenschappelijke, de inwendige zijn leerstellige waarheden. Deze leerstellige waarheden worden gegrondvest op de wetenschappelijke waarheden, aangezien de mensch niet dan door wetenschappelijke dingen eenige voorstelling, begrip of opvatting daarvan kan hebben en vasthouden. De wetenschappelijke waarheden worden echter gegrondvest op de zinnelijke waarheden, want zonder zinnelijke dingen kunnen de wetenschappelijke dingen niet door den mensch begrepen worden. Het zijn deze waarheden, namelijk de wetenschappelijke en zinnelijke, die worden aangeduid door “een man, kundig in de jacht”; doch het zijn de leerstellige waarheden, die worden aangeduid door den “man des velds”; aldus volgen deze waarheden elkander op bij den mensch. Daarom kan de mensch, voordat hij op volwassen leeftijd gekomen is, en door zinnelijke en wetenschappelijke waarheden in leerstellige dingen is, niet wederverwekt worden; want hij kan niet bevestigd worden in de waarheden der leerstellige dingen dan alleen door voorstellingen uit wetenschappelijke en zinnelijke dingen; want er bestaat hoegenaamd niets bij den mensch in zijn gedachte, ook wat de allerdiepste verborgenheid des geloofs betreft, wat niet een natuurlijke en zinnelijke voorstelling met zich meedraagt, hoewel de mensch grootendeels onkundig is van de hoedanigheid daarvan; maar in het andere leven vertoont zich dit, op zijn verlangen, aan zijn verstand, en zelfs, wanneer hij het begeert, aan zijn gezicht; want in het andere leven kunnen dergelijke dingen voor het gezicht vertoond worden, hetgeen ongelooflijk schijnt, maar toch is het zoo.

3311. Dat de woorden: “en Jakob was een volkomenman” het ware beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Jakob, zijnde de leer van het natuurlijk ware (n. 3305); en uit de beteekenis van volkomen, betrekking hebbende op hen, die in het ware zijn, dus op het ware (n. 612).

3312. Dat de woorden: “wonende in tenten” den daaruit voortvloeienden eeredienst beteekenen, blijkt uit de beteekenis der tenten, zijnde het heilige van de liefde, en van den daaruit voortvloeienden eeredienst (n. 414, 1102, 2145, 2152). Dat de tenten het heilige van den eeredienst beteekenen, komt omdat in den oudsten tijd de mensch der Kerk, die in de liefde tot den Heer, en vandaar in den heiligen eeredienst was, in tenten woonde, en aldaar zijn heiligen eeredienst had; en aangezien toen het heilige der liefde en vandaar het heilige van den eeredienst begon uitgebeeld te worden door tenten, werd bevolen, dat zij een tent zouden maken overeenkomstig het aan Mozes getoonde voorbeeld op den berg Sinaï, en daarin hun Goddelijken eeredienst zouden instellen. Vandaar ook was het feest der tabernakelen, en hun wonen toenmaals in tenten, ter wille van de uitbeelding van den heiligen eeredienst, die behoorde tot den mensch van de hemelsche Kerk. Hieruit blijkt duidelijk, dat door het wonen in tenten de eeredienst wordt aangeduid.

3313. Dat de woorden: “en Jischak had Ezau lief, want de jacht was in zijnen mond” beteekenen, dat het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke het goede van het ware liefhad, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke des Heeren ten aanzien van het Goddelijk Goede (waarover n. 3012, 3013, 3194, 3210); uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het Goddelijk Natuurlijke des Heeren, ten aanzien van het goede aldaar (waarover n. 3302, 3300, en in hetgeen volgt alwaar over Edom gehandeld wordt); en uit de beteekenis van de jacht, zijnde het goede des levens uit de natuurlijke waarheden, waarover n. 3309. “In zijnen mond” beteekent, dat het was in Zijn natuurlijke aandoening; want in het Woord wordt van dat wat inwendig is en van het goede uitgaat, gezegd, dat het “in het hart” is; en van dat, wat uitwendig is en van het ware uitgaat, dat het “in den mond is”. En aangezien het goede van het ware — dat hier wordt uitgebeeld door Ezau, en aangeduid door de jacht — uitwendig is, namelijk in de natuurlijke aandoening, uitgaande van het ware, wordt gezegd, dat het was in den mond van Jischak.

3314. Dat de woorden: “en Rebekka had Jakob lief” beteekenen, dat het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke de leer van het ware liefhad, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke (waarover n. 3012, 3013, 3077, en in het gansche voorafgaande

hoofdstuk, alwaar over Rebekka gehandeld wordt); en uit de uitbeelding van Jakob, zijnde de leer van het natuurlijk ware, en in den hoogsten zin het Goddelijk Natuurlijke des Heeren ten aanzien van het ware, waarover n. 3305. Dat het Goddelijk Goede van het Redelijke het goede liefhad, dat tot het natuurlijke behoort, en dat het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke het ware liefhad, dat tot het natuurlijke behoort, daarmede is het aldus gesteld: het is het goede en het ware, dat het redelijke uitmaakt, en het is ook het goede en het ware, dat het natuurlijke uitmaakt. Het goede van het redelijke vloeit zonder het ware, dus onmiddellijk, in het goede van het natuurlijke; en ook door middel van het ware, dus middellijk. Maar het goede van het redelijke vloeit door middel van het ware van het redelijke in het ware van het natuurlijke, dus middellijk; en ook door middel van het goede van het natuurlijke in het ware aldaar, dus ook middellijk. Dit is de reden, dat er een nauwer verbinding is van het goede van het redelijke met het goede van het natuurlijke, dan met het ware daarvan, welke verbinding daarmede wordt aangeduid, dat Jischak Ezau liefhad; en dat er een nauwer verbinding is van het ware van het redelijke met het ware van het natuurlijke, dan met het goede daarvan, welke verbinding daarmede wordt aangeduid, dat Rebekka Jakob liefhad. Deze dingen zijn wel van dien aard, dat zij bezwaarlijk in de bevattning vallen, voornamelijk om deze reden, dat de meest algemeene dingen van dit onderwerp niet bekend zijn in de wereld, en zelfs niet in de geleerde wereld, zooals bijv. dat het redelijke is onderscheiden van het natuurlijke, en dat het goede en het ware is, die het redelijke en die het natuurlijke uitmaken; en nog minder is het bekend, dat het redelijke in het natuurlijke invloeit, opdat de mensch kan denken, en willen zooals hij denkt. Wanneer deze dingen, die de meest algemeene zijn, onbekend zijn, kan men bezwaarlijk den invloed begrijpen, waarover hierboven gehandeld werd; en toch zijn het deze dingen waarin de Engelen het licht hebben en ontelbare dingen gewaarworden, en zulks met de verrukking, waarin zij zijn, wanneer het hun tevens gegeven wordt over het Goddelijke des Heeren ten aanzien van het Menschelijke te denken. De mensch, die in het goede is, en in wien het engelenwezen is tijdens zijn leven in het lichaam, wordt eveneens met eenig licht door den Heer begiftigd aangaande deze en dergelijke dingen; maar hij, die niet in het goede is, voelt een afkeer, wanneer hij over dergelijke dingen denkt, en een des te grooter afkeer, naarmate hij er meer over denkt in aanpassing aan het Goddelijke dat tot het Menschelijke des Heeren behoort. Het is derhalve beter, dat zij, die van dien aard zijn, hun gemoed van deze dingen verwijderen; want zij vatten er hoegenaamd niets van, en verwerpen

het zelfs, in hun hart zeggende: “wat heb ik daaraan; het brengt me noch eer noch gewin aan”.

3315. Vers 29, 30. *En Jakob kookte een moes; en Ezau kwam van het veld, en hij was moede. En Ezau zeide tot Jakob: Laat mij, ik bid u, slorpen van het roode, dit roode, want ik ben moede; daarom noemde hij zijnen naam Edom.* Jakob kookte een moes, beteekent een verzameling van leerstellige dingen; en Ezau kwam van het veld, beteekent de beoefening van het goede des levens; en hij was moede, beteekent een staat van strijd. En Ezau zeide tot Jakob, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het goede van het natuurlijke; laat mij, ik bid u, slorpen van het roode, beteekent de begeerte naar leerstellige dingen; dit roode, beteekent het schijnbaar goede; want ik ben moede, beteekent hier als eerder een staat van strijd; daarom noemde hij zijnen naam Edom, beteekent zijn daaruit voortvloeiende hoedanigheid ten aanzien van het goede, waaraan de leerstellige dingen van het ware waren toegevoegd.

3316. Dat de woorden: “Jakob kookte een moes” een verzameling van leerstellige dingen beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Jakob, zijnde de leer van het natuurlijk ware, waarover n. 3305, aldus de leerstellige dingen, die in den natuurlijke mensch zijn; en uit de beteekenis van het moes, zijnde een verzameling van dergelijke dingen; en dit koken wil zeggen bijeenbrengen, want in de oorspronkelijke taal is het een woord voor moes geëigend, alsof gezegd werd, dat hij een moes gemoesd had, dat is, bijeen gebracht. Het is de eerste staat der verbinding van het goede en ware, die in dit en de volgende verzen tot aan het einde van dit hoofdstuk, beschreven wordt. De eerste staat van den mensch, die wederverwekt wordt, of bij wien het ware aan het goede verbonden wordt, bestaat hierin, dat vòòr alles in zijn natuurlijke mensch of in zijn voorraadskamer, geheugen genoemd, de leerstellige dingen van het ware worden bijeen gebracht, zonder eenige orde. De leerstellige dingen, die daar dan zijn, kunnen vergeleken worden met een onverteerd en ongeordend samenraapsel, en als het ware met een soort van chaos. Doch zulks is met het doel, dat zij in orde gesteld zullen worden, want al wat in orde wordt gesteld, is in den beginne van dien aard; dit is het, wat aangeduid wordt door het moes, dat Jakob kookte, dat is, bijeenbracht. Deze dingen worden niet uit zichzelf in orde gebracht, maar door het goede, dat daarin vloeit, en voor zooveel en zoodanig als het goede daarin werkt, brengt het deze dingen in orde. Wanneer het goede voor het eerst naar deze dingen verlangt en ze begeert, ten einde deze dingen met zichzelf te verbinden, verschijnt het onder den vorm van de aandoening van het ware; dit is het, wat daarmede

wordt aangeduid, dat Ezau tot Jakob zeide: Laat mij, ik bid u, slorpen van het roode, dit roode. Deze dingen schijnen weliswaar ver van den zin der letter verwijderd, maar nochtans hebben, wanneer deze dingen door den mensch gelezen worden, en door hem naar den zin der letter begrepen worden, de Engelen die dan bij hem zijn, in het geheel geen voorstelling van moes, noch van Jakob, noch van Ezau, noch van het roode, noch van slorpen van het roode, maar in plaats daarvan een geestelijke voorstelling, die gansch anders is en ver verwijderd van deze natuurlijke dingen; en in deze voorstelling, namelijk in de geestelijke, worden die natuurlijke dingen onmiddellijk veranderd. Zoo is het ook gesteld met de overige dingen in het Woord; zoo bijvoorbeeld nemen de Engelen, wanneer daarin van brood gelezen wordt, geen brood waar, maar terstond ontwaren zij in plaats van brood de hemelsche liefde, en de dingen, die tot de hemelsche liefde behooren, dat is, tot de liefde tot den Heer; en wanneer er over wijn gelezen wordt in het Woord, worden zij geen wijn gewaar, maar in plaats van wijn de geestelijke liefde, en hetgeen tot deze liefde behoort, dat is, tot de liefde jegens den naaste. Wanneer aldus over moes of brij gelezen wordt, worden zij geen moes of brij gewaar, maar nog niet met het goede verbonden leerstellige dingen, dus de ongeordende massa daarvan. Hieruit kan de aard en hoedanigheid blijken van het denken en de innerlijke gewaarwording der Engelen, en hoe ver het verwijderd is van het denken en de innerlijke gewaarwording des menschen. Indien de mensch op dezelfde wijze dacht, wanneer hij in het heilige is, zooals tijdens het Heilig Avondmaal, en in plaats van het brood de liefde tot den Heer gewaar werd, en in plaats van den wijn de liefde jegens den naaste, zou hij in een gelijk denken en in een gelijke innerlijke gewaarwording zijn met de Engelen, die dan dichter tot hem zouden naderen, totdat zij ten slotte hunne gedachten zouden kunnen mededeelen, maar voor zooveel de mensch tevens in het goede zou zijn. Dat moes of brij een verzameling beteekent, kan ook blijken uit hetgeen over de zonen der profeten en over Elisa gezegd wordt in het Boek der Koningen: “Elisa kwam weder te Gilgal, en er was honger in het land, en de zonen der profeten zaten voor hem; en hij zeide tot zijnen knaap: Zet den grooten pot aan, en *kook moes* voor de zonen der profeten; en er ging een uit in het veld om moeskruiden te lezen, en hij vond een wijnstok des velds, en las daarvan kolokwinten des velds, zijn kleed vol, en kwam, en sneed ze in den *moespot*, want zij wisten niet; en zij schepten voor de mannen op om te eten; en het geschiedde, als zij aten *van het moes*, en zij riepen, en zeiden: Man Gods, de dood is in den pot. En zij konden niet eten. En hij zeide: Neemt meel; en hij wierp het in den pot; en hij zeide: Schep voor het

volk op; en zij aten, en er was geen kwaad woord in den pot” (II Kon. 4: 38, 39, 40, 41); deze dingen beteekenen in den innerlijken zin geheel iets anders dan in den zin van de letter, namelijk “de honger in het land” de schaarschte aan erkentnissen van het goede en ware (n. 1460); de “zonen der profeten” hen, die onderwijzen (n. 2534); het “moes” een verzameling, uit wetenschappelijke dingen slecht samengeflanst; het “meel” het ware, dat uit het goede is, of het geestelijke dat uit het hemelsche is (n. 2177); dus dat Elisa meel in den pot deed, en er toen geen kwaad in was, beteekent, dat deze verzameling verbeterd werd door het geestelijk ware uit het Woord des Heeren, want Elisa beeldde den Heer uit ten aanzien van het Woord (n. 2762). Zonder dezen geestelijken zin zou het verhaal aangaande het moes, en de verandering door het meel, niet waardig geweest zijn, om in het allerheiligste Woord vermeld te worden. Het was ter wille van de uitbeelding van deze dingen, dat dit wonder geschiedde, zooals ook de overige wonderen in het Woord, die alle in zich Goddelijke dingen verbergen.

3317. Dat de woorden: “en Ezau kwam van het veld” de beoefening van het goede des levens beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Ezau, zijnde het goede des levens van het natuurlijk ware, waarover n. 3300; en uit de beteekenis van “komen van het veld”, zijnde de beoefening van het goede; want “overdenken in het veld” is denken in het goede (n. 2971), omdat het veld het goede is, dat tot de Kerk behoort.

3318. Dat de woorden: “en hij was moede” een staat van strijd beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van moede of van vermoeidheid, zijnde de staat na den strijd, hier een staat van den strijd, want er wordt gehandeld over den staat van de verbinding van het goede met het ware in den natuurlijken mensch. Dat “moede” hier een staat van den strijd beteekent, kan niet dan alleen uit het verband in den innerlijken zin blijken, en voornamelijk hieruit, dat het goede in den natuurlijken mensch met het ware niet verbonden kan worden zonder worstelingen, of, wat hetzelfde is, zonder verzoekingen. Opdat men wete, hoe het hiermede gesteld is, maar dan bij den mensch, zij het in het kort gezegd: de mensch is niets anders dan een orgaan of vat, dat het leven ontvangt van den Heer, want de mensch leeft niet uit zichzelf (n. 290, 2021, 2536, 2706, 1954, 2886 tot 2889, 3001). Het leven, dat bij den mensch van den Heer invloeit, is uit Zijn Goddelijke liefde. Deze liefde, of het daaruit voortvloeiende leven, vloeit in en past zich aan bij de vaten, die in het redelijke en die in het natuurlijke van den mensch zijn. Vanwege het erfbooze, waarin de mensch geboren wordt, en vanwege het daadwerkelijk booze, dat hij zichzelf eigen maakt, zijn deze vaten bij den mensch in een

tegenovergestelde ligging ten opzichte van het leven; voor zooveel echter het leven, dat invloeit, de vaten kan schikken om het te ontvangen, schikt het ze. Deze vaten in den redelijken mensch, en in het natuurlijke van hem, zijn dat, wat waarheden worden genoemd, en in zichzelf zijn zij niets dan gewaarwordingen van vormveranderingen dezer vaten, en van de veranderingen van staat, overeenkomstig welke de veranderingen op verschillende wijze bestaan, die voorvallen in de allerfijnste substanties op onuitsprekelijke wijzen (n. 2487). Het goede zelf, dat van den Heer het leven heeft, of dat het leven is, is datgene, wat invloeit en schikt. Wanneer derhalve deze vaten, die naar hun vormen moeten worden veranderd, als gezegd in een tegenovergestelde ligging en richting zijn ten opzichte van het leven, kan het duidelijk zijn, dat zij teruggebracht moeten worden in een ligging overeenkomstig het leven, of tot volgzzaamheid aan het leven. Dit kan geenszins geschieden, zoolang de mensch in dien staat is, waarin hij geboren is, en waarin hij zichzelf gebracht heeft, want de vaten gehoorzamen niet, daar zij hardnekkig weerstand bieden en zich verharderen tegen de hemelsche orde, overeenkomstig welke het leven werkt; want het goede, dat hen beweegt en waaraan zij gevolg geven, is de eigen- en wereldliefde; dit maakt, door de grove hitte die daarin is, dat zij van dien aard zijn; daarom moeten zij, voordat zij volgzzaam kunnen gemaakt worden, en geschikt om eenig leven van de liefde des Heeren te ontvangen, verzacht worden. Deze verzachting geschiedt door geen andere middelen dan door verzoeking; want verzoeking verwijderden al de dingen, die tot de eigenliefde behooren en tot de verachting van anderen bij zichzelf vergeleken, bijgevolg al de dingen, die tot de zelfverheerlijking behooren, alsmede tot den haat en de wraakzucht dientengevolge. Wanneer deze vaten derhalve door de verzoeking eenigermate getemperd en bedwongen zijn, beginnen zij toegankelijk en inschikkelijk te worden ten aanzien van het leven der liefde des Heeren, dat voortdurend bij den mensch invloeit. Vandaar nu is het, dat het goede, eerst in den redelijken, daarna in den natuurlijke mensch, begint verbonden te worden met de waarheden aldaar; want de waarheden zijn, als gezegd, niets anders dan gewaarwordingen van de vormveranderingen overeenkomstig de staten die voortdurend veranderen, en deze gewaarwordingen komen voort uit het leven, dat invloeit. Dit is de reden, waarom de mensch door verzoeking, of, wat hetzelfde is, door geestelijke worstelingen, wordt wederverwekt, dat is, nieuw gemaakt; en dat hij daarna begiftigd wordt met een andere inborst, namelijk dat hij zachtmoedig, nederig, eenvoudig en verslagen van hart wordt. Hieruit kan nu blijken, welk nut verzoeking bewerken, namelijk dit, dat het goede van den Heer niet

alleen kan invloeden, maar ook de vaten tot gehoorzaamheid kan schikken en er zich aldus mede verbinden. Dat de waarheden de ontvangende vaten van het goede zijn, zie men in n. 1496, 1832, 1900, 2063, 2261, 2269. Daarom kan het hier — omdat gehandeld wordt over de verbinding van het goede en het ware in den natuurlijke mensch, en het eerste der verbinding plaats vindt door worstelingen, die tot de verzoeken behoren — duidelijk zijn, dat door de woorden “*hij was moede*” een staat van strijd wordt aangeduid. Wat echter den Heer betreft, over wien hier in den hoogsten zin gehandeld wordt: Hij bracht door de allerzwaarste worstelingen der verzoeken alle dingen in Hemzelf in Goddelijke orde dermate, dat er hoegenaamd niets overbleef van het menschelijke, dat Hij aan de moeder ontleende (n. 1444, 1573, 2159, 2574, 2649, 3036), zoodat Hij niet nieuw gemaakt werd zooals een ander mensch, maar gansch en al Goddelijk. Want de mensch, die door wederverwekking nieuw wordt, houdt nochtans in zich een neiging naar het booze over, ja het booze zelf; maar hij wordt van het booze afgehouden door den invloed van het leven der liefde des Hoeren, en zulks met alle macht; doch de Heer wierp ganschelijk al het booze uit, dat Hij erfelijk van de moeder had, en maakte Zichzelf Goddelijk, ook ten aanzien der vaten, dat is, ten aanzien der waarheden. Het is dit, wat in het Woord “Verheerlijking” wordt genoemd.

3319. Dat de woorden: “en Ezau zeide tot Jakob” de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het goede van het natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover n. 1791, 1815, 1819, 1822, 1898, 1919, 2080, 2862; uit de uitbeelding van Ezau, zijnde de Heer ten aanzien van het goede van het natuurlijke (waarover n. 3300, 3302, en in hetgeen terstond volgt, alwaar over Edom gehandeld wordt); en uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het ware van het natuurlijke, waarover n. 3305, waarover de innerlijke gewaarwording gaat.

3320. Dat de woorden: “laat mij, ik bid u, slorpen van het roode” de begeerte naar de leerstellige dingen beteekenen, en de woorden: “dit roode” het schijnbaar goede, blijkt uit de beteekenis van slorpen, zijnde medegedeeld en verbonden worden, waarover n. 3089; vandaar wil “laat mij, ik bid u, slorpen” zeggen: verlangen naar de verbinding van het ware of van de leerstellige dingen met zichzelf; en uit de beteekenis van het roode, zijnde het goede (waarover n. 3300), hier het schijnbaar goede, aangezien de leerstellige dingen hoe ook geordend, naar den uiterlijken vorm als goed verschijnen, hoewel zij van binnen een samenraapsel zijn (n. 3316). Dat deze dingen vermeld worden, komt ook omdat Ezau daarvandaan den naam Edom had, want in de oorspronkelijke taal heet rood “edom”, en dit opdat door Edom het

goede worde aangeduid, waaraan de leerstellige dingen van het ware zijn toegevoegd.

3321. Dat de woorden: “want ik ben moede” den staat van strijd beteekenen, blijkt uit de beteekenis van moede of van de vermoeidheid, zijnde de staat van strijd, waarover boven n. 3318. Dat hier wederom van vermoeidheid gesproken wordt, is ter wille van de bevestiging, namelijk, dat de verbinding van het goede met het ware in het natuurlijke geschiedt door geestelijke worstelingen, dat is, door verzoekingen. Met de verbinding van het goede met het ware in het natuurlijke is het in het algemeen aldus gesteld, dat het redelijke van den mensch eerder waarheden ontvangt dan het natuurlijke van hem; en zulks ter wille hiervan, dat het leven des Heeren, hetwelk, als gezegd, der liefde is, door middel van het redelijke kan vloeien in het natuurlijke, en dit regelen, en tot gehoorzaamheid brengen, want het redelijke is zuiverder, en het natuurlijke grover, of, wat hetzelfde is, het eerstgenoemde is innerlijker, het laatstgenoemde uiterlijker; en het is, zooals bekend kan zijn, overeenkomstig de orde, dat het eerstgenoemde in het laatstgenoemde kan vloeien, maar niet omgekeerd. Vandaar komt het, dat het redelijke van den mensch eerder aan de waarheden kan worden aangepast en ze ontvangen dan het natuurlijke. Dit kan ten duidelijkste hieruit blijken, dat de redelijke mensch bij hem, die wederverwekt moet worden, veel worstelt met den natuurlijken, of, wat hetzelfde is, de innerlijke mensch met den uiterlijken. Want, zooals eveneens bekend is, de innerlijke mensch kan waarheden zien en ze ook willen, maar de uiterlijke mensch weigert en weerstreeft; want er zijn in den natuurlijken mensch wetenschappelijke dingen, die voor het meerendeel uit de begoochelingen der zinnen zijn afgeleid, en die hij, hoewel zij valsch zijn, toch voor waar houdt. Ook zijn er ontelbare dingen, die de natuurlijke mensch niet begrijpt, want hij is betrekkelijk genomen in schaduw en dikke duisternis, en hetgeen hij niet begrijpt, daarvan gelooft hij òf dat het niet bestaat òf dat het niet zoo is. Ook zijn er begeerten, die tot de eigen- en wereldliefde behooren, en de dingen, die deze begeerten begunstigen, noemt hij waarheden. En wanneer de mensch daaraan de heerschappij overlaat, druischen alle dingen, die daaruit voortvloeien, tegen de geestelijke waarheden in. Ook zijn er redeneeringen uit valscheden, van kindsbeen af ingeprent; en bovendien begrijpt de mensch met duidelijken zin de dingen, die in zijn natuurlijken mensch zijn, maar niet zoozeer de dingen, die in zijn redelijken mensch zijn, vooraleer hij het lichaam heeft afgelegd. Dit leidt hem er ook toe, te gelooven, dat de natuurlijke mensch alles is, en wat niet in den natuurlijken zin valt, daarvan gelooft hij nauwelijks dat het

iets is. Dergelijke en nog andere dingen meer veroorzaken, dat de natuurlijke mensch de Waarheden veel later en moeilijker ontvangt dan zijn redelijke mensch; vandaar strijd, die vrij lang voortduurt, en ook niet ophoudt, voordat de ontvangende vaten van het goede in den natuurlijke mensch door verzoeking verzachtd zijn, zooals boven in n. 3318 werd aangetoond; want waarheden zijn niets anders dan ontvangende vaten van het goede (n. 1496, 1832, 1900, 2063, 2261, 2269), welke vaten des te harder zijn naarmate de mensch zich meer gestijfd heeft in de bovengenoemde dingen; en hoe meer hij zich gestijfd heeft, des te zwaarder de strijd, wanneer hij wederverwekt moet worden. Daar het aldus gesteld is met den natuurlijke mensch, dat de verbinding van de waarheden met het goede in hem geschiedt door worstelingen der verzoeking, wordt hier wederom gezegd: ik ben moede.

3322. Dat de woorden: “daarom noemde hij zijnen naam Edom” zijn daaruit voortvloeiende hoedanigheid beteekenen ten aanzien van het goede, waaraan de leerstellige dingen van het ware waren toegevoegd, blijkt uit de beteekenis van den naam noemen of met den naam noemen, zijnde de hoedanigheid, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009, 2724, 3006; en uit de uitbeelding van Edom. In het Woord wordt hier en daar melding gemaakt van Ezau, voorts ook van Edom, en door Ezau wordt daar het goede van het natuurlijke aangeduid, vóórdat de leerstellige dingen van het ware zoo daarmede, namelijk met het goede, verbonden zijn; voorts ook het goede des levens door den invloed uit het redelijke. En door Edom wordt het goede van het natuurlijke aangeduid, waaraan de leerstellige dingen van het ware zijn toegevoegd. Doch in den tegenovergestelden zin beteekent Ezau het booze der eigenliefde, voordat daaraan, namelijk aan de eigenliefde, de valschheden zoo zijn toegevoegd; en beteekent Edom het booze dier liefde, wanneer de valschheden daaraan zijn toegevoegd. De meeste namen in het Woord hebben, als vaak aangetoond, ook een tegenovergestelden zin, omdat dezelfde dingen die goedheden en waarheden in de Kerken waren, in den loop des tijds door verschillende echtbreuken in boosheden en valschheden ontaardden. Dat door Ezau en Edom deze dingen worden aangeduid, kan uit de volgende plaatsen blijken; bij Jesaja: “Wie is deze, die *uit Edom komt*, met besprenkelde kleederen uit *Bozra*, die eerwaardig is in Zijn gewaad, voorttrekkende in de menigte Zijner kracht; waarom zijt Gij *rood* aan Uw gewaad, en Uwe kleederen als van eenen, die in de wijnpers treedt. Ik heb de pers alleen getreden, en er was van de volken geen man met Mij; Ik zag rondom, maar er was niemand, die hielp; en Ik ontzette Mij, en er was niemand, die ondersteunde; en Mijn arm heeft Mij heil beschikt” (63: 1, 2, 3, 5); hier blijkt

duidelijk, dat Edom de Heer is; en dat het de Heer is ten aanzien van het Goddelijk Goede van het Goddelijk Natuurlijke, komt helder uit, want er wordt gehandeld over de verbinding van het goede en het ware in het Menschelijke des Heeren, en over de worstelingen der verzoeken, door middel waarvan Hij ze verbond. Dat de kleederen hier de waarheden van den natuurlijken mensch zijn, of de betrekkelijk lagere waarheden, zie men in n. 2576; en dat het roode het goede van het natuurlijke is, in n. 3300. Dat de Heer uit eigen macht door worstelingen der verzoeken de waarheden aldaar met het goede verbond, wordt beschreven met de woorden “Ik heb de pers alleen getreden, en er was van de volken geen man met Mij; Ik zag rondom, maar er was niemand die hielp; Ik ontzette Mij, en er was niemand, die ondersteunde; en Mijn arm heeft Mij heil beschikt”. Dat de arm de macht is, zie men in n. 878. In het Boek der Richteren: “O Jehovah, toen Gij *uitgingt uit Seïr*, toen Gij *heentraadt uit het veld van Edom*, beefde de aarde, ook dropen de hemelen, ook dropen de wolken, de bergen vervloten” (5: 4, 5); heentrede uit het veld van Edom, beteekent bijna hetzelfde als bij Jesaja “uit Edom komen”. Desgelijks bij Mozes: “Jehovah is van Sinäi gekomen, en *is hunlieden opgegaan van Seïr*” (Deut. 33: 2). Bij denzelfde: “Ik zie Hem, en nog niet; ik aanschouw Hem, en niet nabij. Er zal eene ster opgaan uit Jakob, en er zal een scepter uit Israëel opkomen; en *Edom zal eene erfelijke bezitting zijn*, en *Seïr zal eene erfelijke bezitting zijn* van zijne vijanden, en Israëel zal kracht doen; en Hij zal over Jakob heerschen, en het overige uit de stad verderven” (Num. 24: 17, 18, 19), alwaar gehandeld wordt over de Komst des Heeren in de wereld; Zijn Menschelijk Wezen wordt “ster uit Jakob” genoemd, en “scepter uit Israëel”. Edom en Seïr, die een erfelijke bezitting zullen zijn, staan voor het Goddelijk Goede van het Goddelijk Natuurlijke des Heeren; dat zij eene erfelijke bezitting van zijne vijanden zullen zijn, wil zeggen dat dit in de plaats zou komen van die dingen, welke te voren in het natuurlijke waren; de heerschappij alsdan over de waarheden aldaar wordt bedoeld met de woorden “Hij zal over Jakob heerschen, en het overige uit de stad verderven”. Dat Jakob het ware van het natuurlijke is zie men in n. 3305; en dat de stad het leerstellige is, in n. 402, 2268, 2449, 2712, 2943, 3216. Er wordt gezegd, dat over deze dingen heerschappij gevoerd wordt, wanneer zij ondergeschikt en onderworpen zijn aan het goede, en voordat dit het geval is, worden zij vijanden genoemd, omdat zij voortdurend tegenstreven, zooals boven in n. 3321 werd aangetoond. Bij Amos: “Te dien dage zal Ik de vervallene tent van David weder oprichten, en Ik zal hare retten vertuinen, en wat aan haar is afgebroken, weder oprichten, en zal ze bouwen als in de dagen der eeuwigheid,

opdat zij bezitten de *overblijfselen van Edom*, en al de natiën, die naar Mijnen naam genoemd zijn” (9: 11, 12); de tent van David staat voor de Kerk en den eeredienst des Heeren, de overblijfselen van Edom voor hen, die in het goede zijn binnen de Kerk; de “natiën, die naar Mijnen naam genoemd zijn” voor hen, die in het goede zijn buitens de Kerk. Dat de natiën diegenen zijn, die in het goede zijn, zie men in n. 1259, 1260, 1416, 1849. Bij David: “*Op Edom zal ik mijn schoen werpen; wie zal mij voeren tot de versterkte stad; wie zal mij leiden tot in Edam; zult Gij het niet zijn, o God!*” (Psalm 60: 10, 11, 12); Edom staat voor het goede van het natuurlijke; dat het het goede van het natuurlijke is, blijkt duidelijk uit de beteekenis van den schoen, zijnde het laagst natuurlijke (n. 1748). Bij Daniël: “Op den tijd van het einde zal de koning van het zuiden tegen hem stootera, daarom zal de koning van het noorden gelijk een wervelwind op hem aanstormen met een wagen, en hij zal overstromen en doordringen; en wanneer hij zal komen in het land des sieraads, zullen velen ternedergeworpen worden; doch dezen zullen aan zijne hand ontruikt worden, *Edom* en Moab, en de eerstelingen der zonen Ammons” (11: 40, 41); hier wordt gehandeld over den laatsten staat der Kerk; de koning van het noorden staat voor de valscheden, of, wat hetzelfde is, voor hen, die in de valscheden zijn; Edom voor hen, die in het eenvoudig goede zijn, dat zulk een goede is als bij hen is, die de uiterlijke Kerk des Heeren uitmaken; evenzoo Moab en de zonen Ammons (n. 2468), en daar beiden — namelijk Edom en Moab — hen beteekenen, die in het goede zijn, werden beiden op vele plaatsen te zamen genoemd; doch het verschil is dit, dat Edom het goede van het natuurlijke is, waaraan de leerstellige dingen van het ware zijn toegevoegd, terwijl Moab het natuurlijk goede is, zooals het ook bestaat bij hen, bij wie deze niet verbonden zijn; gene en deze verschijnen naar den uiterlijken vorm gelijk, maar niet naar den innerlijken. Hieruit blijkt nu duidelijk, waarom er werd gezegd: “*Den Edomiet zult gij voor geenens gruwel houden*, want hij is uw broeder; noch den Egyptenaar, want gijlieden zijt een vreemdeling geweest in zijn land” (Dent. 23: 7), aangezien door den Edomiet het goede van het natuurlijke wordt aangeduid, en door den Egyptenaar de waarheden daarvan, die wetenschappelijkheden zijn (n. 1164, 1165, 1186, 1462); daarom worden beiden genoemd in een goeden zin. Hieruit blijkt ook duidelijk, waarom Jehovah tot Mozes zeide, dat *zij de handen niet zouden mengen met de zonen van Ezau*, en dat er van hun land aan de zonen van Jakob niet gegeven zou worden, ook nipt tot de betreding van eene voetzool (peut. 2: 4, 5, 6). Maar in den tegenovergestelden zin worden door Ezau en Edom diegenen aangeduid, die van het goede afwijken daarin, dat zij het ware gansch en al

verachten, en ook niet willen dat iets van het ware des geloofs toegevoegd wordt, hetgeen hoofdzakelijk voortkomt uit eigenliefde; vandaar worden in den tegenovergestelden zin dezulken door Ezau en Edam aangeduid. Dit werd ook daarmede uitgebeeld, dat “de koning van Edom met een talrijk volk en met eene sterke hand uitging en Israël weigerde toe te laten door zijne grens te gaan” (Num. 20: 14 tot 22). Dit booze, namelijk dat der eigenliefde, hetwelk van dien aard is, dat het de waarheden des geloofs niet toelaat, dus ook de leerstellige dingen van het ware niet, wordt op verschillende plaatsen in het Woord door Ezau en Edom beschreven, en tevens de staat der Kerk, wanneer zij van dien aard wordt; zoo bij Jeremia: “Tegen *Edom*: Is er dan geene wijsheid meer te Theman, is de raad vergaan van de verstandigen, is hunlieder wijsheid walgelijk geworden; vliedt, zij hebben zich afgewend, zij zijn in de diepte gegaan om te wonen, de inwoners van Dedan; *want Ezaus verderf* zal Ik over hen brengen; Ik zal *Ezau ontblooten*, Ik zal zijne verborgen dingen onthullen, en hij zal zich niet kunnen versbeken; zijn zaad is verwoest, en zijne broeders, en zijne naburen; laat uwe veezen achter, Ik zal hen levend maken, en laat uwe weduwen op Mij vertrouwen; *Edom* zal tot eene verwoesting worden; al wie voorbij haar gaat, zal zich verbazen en fluiten over al hare plagen” (49: 7, 8, 10, 11, 17 en vervolg). Bij David: “Zij zeggen: Laat aan den naam Israëls niet meer gedacht worden; want zij beraadslagen met één hart te zamen, over U maken zij een verbond, de *tenten van Edom*, en de Jischmaëlieten, en Moab, en de Hagarenen” (Psalm 83: 5, 6, 7). Bij Obadja: “Alzoo zegt de Heer Jehovih aangaande *Edom*: Ziet, Ik heb ti klein gemaakt onder de natiën, gij zijt zeer veracht; de *trotschheid uws harsten* heeft u bedrogen, gij die daar woont in de kloven der steenrotsen, in de hoogte van uw verblijf, die daar zegt in uw hart: Wie zal mij ter aarde nederstooten; *al verhieft gij u* gelijk een arend, en al steldet gij uw nest tusschen de sterren, Ik zal u van daar nederstooben; hoe zijn zij van *Ezau nagespeurd*, hunne verborgene dingen opgezocht; zal Ik te dien dage niet de *wijzen uit Ezau* doen vergaan, en de verstandigen *uit den berg van Ezau*; door de slachting ter oortake van het geweld van uwen broeder Jakob zal schaamte u bedekken, en gij zult uitgeroeid worden in eeuwigheid. Jakobs huis zal een vuur zijn, en Jozefs huis eene vlam, en *Ezaus huis* tot Benen stoppel; en zij zullen hen ontsteken en hen verteren, en er zal geen overblijfsel zijn voor het *huis van Ezau*, en die van het zuiden zullen den *berg van Ezau* erven” (1: 2, 6, 8, 9, 10, 18, 19, 21); Edom en Ezau staan hier voor het booze van den natuurlijken mensch, voortkomende uit de eigenliefde, die al het ware veracht en verwerpt; vandaar zijn verwoesting. Bij Ezechiël: “Zoon des menschen, zet uwe

aangezichten tegen den *berg Seir*, en profeteer tegen denzelven, en zeg tot denzelven: Alzoo zegt de Heer Jehovih: Ik ben tegen u, o *berg Seir*, en Ik zal Mijne hand tegen u uitstrekken, en Ik zal u stellen tot eene woestheid en eene verwoesting; omdat gij eene vijandschap der eeuwigheid hebt, en hebt de zonenIsraëls doen wegvloeien over de handen des zwaards, ten tijde huns verderfs, ten tijde der ongerechtigheid van het einde; omdat gij gezegd hebt van de twee natiën en van de twee landen: Zij zijn mijne, en wij zullen ze erven, en Jehovah is daar. En gij zult weten, dat Ik, Jehovah, al uwe lasteringen gehoord heb, die gij tegen de bergen Israëls gesproken hebt; de *berg Seir* zal een verwoesting worden, en *gansch Edom*, alles daarvan” (35: 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 12, 15); hier komt duidelijk uit, dat Edom in den tegenovergestelden zin diegenen zijn, die de geestelijke goedheden en waarheden, welke de bergen Israëls zijn, verachten, verwerpen en lasteren. Bij denzelfde: “Zoo zegt de Heer Jehovih: Zoo Ik niet in het vuur Mijns ijvers gesproken heb over de overblijfselen der natiën, en *over gansch Edom*, die Mijn land zich zelven ten erve gegeven hebben, met blijdschap des ganschen harten, met verachting der ziel” (36: 5); hier staat “zich zelven het land ten erve geven” desgelijks voor: de Kerk verwoesten, dat is, het goede en ware, die der Kerk zijn. Bij Maleachi: “Het woord van Jehovah tegen Israël: Ik heb u liefgehad, zegt Jehovah; en gij zegt: Waarin hebt Gij ons liefgehad; was niet *Ezau Jakob een broeder*; en Ik heb Jakob liefgehad, en *Ezau* heb ik gehaat, en Ik stel zijnen berg tot eene verwoesting” 1: 1, 2, 3); hier staat Ezau voor het booze van het natuurlijke, dat het geestelijke wnre, hetwelk Israël is (n. 3305), en het leerstellige van het ware, hetwelk Jakob is (n. 3305), niet toelaat, en daarom verwoest wordt, hetgeen met haten wordt aangeduid. Dat haten niets anders is, blijkt duidelijk uit hetgeen boven over Ezau en Edom in den goeden zin uit het Woord is aangehaald; wanneer echter het ware zich niet aan het goede laat toevoegen, dan wordt het op zijn beurt van Jakob gezegd, zooals bij Hosea: “Om over Jakob te bezoeken zijne wegen, naar zijne werken zal Hij hem vergelden; *in de baarmoeder vertrad hij zijnen broeder*” (12: 3, 4).

3323. Vers 31, 32, 33. *En Jakob zeide: Verkoop mij als heden uwe eerstgeboorte. En Ezau zeide: Zie, ik ga sterven, en waartoe is mij dit, de eerstgeboorte. En Jakob zeide: Zweer mij als heden; en hij zwoer hem; en hij verkocht aan Jakob zijne eerstgeboorte.* Jakob zeide, beteekent de leer van het ware; verkoop mij als heden uwe eerstgeboorte, beteekent dat, naar den tijd genomen de leer van het ware schijnbaar eerder was; en Ezau zeide: Zie, ik ga sterven, beteekent dat hij daarna zou wederopstaan; en waartoe is mij dit, de eerstgeboorte, beteekent, dat de voorrang dan niet van noode zou zijn; en Jakob zeide, beteekent de leer

van het ware; zweer mij als heden; en hij zwoer hem, beteekent de bevestiging; en hij verkocht aan Jakob zijne eerstgeboorte, beteekent, dat intusschen de voorrang was vergund.

3324. Dat de woorden: “Jakob zeide” de leer van het ware beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Jakob, zijnde de leer van het natuurlijk ware, waarover n. 3305, of, wat hetzelfde is, zij die in de leer van het ware zijn. In deze verzen, tot aan het einde van dit hoofdstuk toe, wordt gehandeld over het recht van den voorrang, namelijk of hij aan het ware dan wel aan het goede toebehoort; of, wat hetzelfde is, of hij aan de leer van het ware dan wel aan het leven van het goede toebehoort; of, wat eveneens hetzelfde is, of hij aan het geloof, voor zoover dit het ware der leer is, toebehoort, dan wel aan de naastenliefde, voor zoover deze het goede des levens is. Wanneer de mensch uit natuurlijke gewaarwording een gevolgtrekking maakt, gelooft hij, dat het geloof, voor zoover dit het ware der leer is, eerder is dan de naastenliefde, voor zoover zij het goede des levens is, want hij neemt waar hoe het ware, dat der leer is, binnentreedt, doch niet hoe het goede, dat des levens is, dit doet; want het eerstgenoemde treedt binnen langs den uiterl jken, namelijk den zinnelijken weg, het laatstgenoemde echter langs den innerlijken weg; voorts omdat hij niet beter kan weten of het ware, wijl het leert wat goed is, is eerder dan het goede; alsmede omdat de hervorming van den mensch geschiedt door middel van het ware en ook overeenkomstig het ware, dermate, dat de mensch vervolmaakt wordt ten aanzien van het goede, voor zooveel er van het ware daarmede verbonden kan worden, bijgevolg dat het goede vervolmaakt wordt door het ware; en meer nog, omdat de mensch in het ware kan zijn, en daaruit denken en spreken, en zulks met schijnbaren ijver, hoewel hij niet tevens in het goede is; ook kan hij door het ware in het vertrouwen zijn van zijn zaligheid. Deze en nog andere dingen meermaken, dat de mensch, wanneer hij uit den zinnelijken en natuurlijke mensch oordeelt, acht, dat het ware, hetwelk des geloofs is, eerder is dan het goede, hetwelk der naastenliefde is; doch al deze dingen zijn redeneringen uit begoochelingen, omdat het aldus voor den zinnelijken en natuurlijke mensch verschijnt. Het goede zelf, dat des levens is, is eerder; het goede, dat des levens is, is de eigenlijke aardbodem, waarin de waarheden gezaaid moeten worden, en zooals de aardbodem is, zoo is de opnemng der zaden, dat is, der waarheden des geloofs. De waarheden kunnen weliswaar eerst opgeborgen worden in de geheugens, zooals zaden in een bak, of zooals bij vogels in hun kroppen, maar zij behooren den mensch niet toe, tenzij de aardbodem voorbereid is, en zooals de aardbodem is, dat is, zooals het goede is, zoo is hun ontkieming en bevruchting. Doch men zie wat

hierover eerder herhaaldelijk is aangetoond, hetgeen hier wordt aangehaald, opdat men daardoor wete, wat het goede en wat het ware is, en dat de voorrang het goede toebehoort, en niet het ware, namelijk: Waarom men geen scherp onderscheiden voorstelling ten opzichte van het goede en ware heeft (n. 2507). Dat het goede invloeit langs een, den mensch onbekenden, innerlijken weg, terwijl het ware wordt verworven langs een uiterlijken, den mensch bekenden weg (n. 3030, 3098). Dat de waarheden de ontvangende vaten van het goede zijn (n. 1496, 1832, 1900, 2063, 2261, 2269, 3068, 3318). Dat het goede zijn ware erkent, waarmede het verbonden wordt (n. 3101, 3102, 3179), en dat op de allerstrengste wijze onderzoek gedaan en voorzorg genomen wordt, opdat niet het valsche met het goede, noch het ware met het booze verbonden worde (n. 3033, 3101, 3102). Dat het goede voor zichzelf het ware maakt, waarmede het verbonden wordt, daar het niets anders als het ware erkent, dan hetgeen samenstemt (n. 3161). Dat het ware niets anders is, dan hetgeen uit het goede voortkomt (n. 2434). Dat het ware de vorm is van het goede (n. 3049). Dat het ware het beeld van het goede in zich heeft, en in het goede de eigenlijke afbeelding van zichzelf, waaruit het voortkomt (n. 3180). Dat het zaad, hetwelk het ware is, ingeworteld wordt in heder naastenliefde is (n. 880). Dat het geloof nooit bestaan kan dan alleen in zijn leven, dat is, in de liefde en naastenliefde (n. 379, 389, 654, 724, 1608, 2343, 2349). Dat de waarheden, die tot de leerstellige dingen des geloofs behooren, van de liefde en de naastenliefde uit beschouwd kunnen worden, niet omgekeerd (n. 2454); dat van het geloof uit beschouwen, en niet van de liefde en de naasteliefde uit, wil zeggen: achter zich schouwen, en zich achterwaarts omwenden (n. 2454). Dat het ware wordt levend gemaakt overeenkomstig het goede van een ieder, dus overeenkomstig den staat van onschuld en naastenliefde bij den mensch (n. 1776, 3111). Dat de waarheden des geloofs door geen anderen ontvangen kunnen worden dan door hen, die in het goede ziin (n. 2343, 2349). Dat zij, die in geen naastenliefde zijn, den Heer niet kunnen erkennen, dus niets van het ware des geloofs; en dat, wanneer zij belijden, zulks iets uiterlijke is zonder het innerlijke, of uit huichelarij voortkomt (n. 2345). Dat er hoegenaamd geen geloof is, waar geen naastenliefde is (n. 654, 1162, 1176, 2429). Dat de wijsheid, het inzicht en de wetenschap de zonen der naastenliefde zijn (n. 1226). Dat de Engelen in inzicht en wijsheid zijn, omdat zij in de liefde zijn (n. 2500, 2572). Dat het engelenleven bestaat in de goedheden der naastenliefde, en dat de Engelen vormen der naastenliefde zijn (n. 454, 553). Dat de liefde tot den Heer een gelijkenis van Hem is, en de liefde jegens den naaste een beeld van Hem (n. 1013). Dat de Engelen door de liefde tot den Heer al wat tot het geloof

behoort gewaarworden (n. 202). Dat niets leeft dan alleen de liefde en de aandoening (n. 1589). Dat zij, die wederkeerige liefde of naastenliefde hebben, het leven des Heeren hebben (n. 1799, 1803). Dat de liefde tot den Heer en jegens den naaste de Hemel zelf is (n. 1802, 1824, 2057, 2130, 2131). Dat de tegenwoordigheid des Heeren is overeenkomstig den staat der liefde en der naastenliefde (n. 904). Dat alle voorschriften van de Tien Geboden en alle dingen des geloofs in de naastenliefde gelegen zijn (n. 1121, 1798). Dat de erkenning der leerstellige dingen des geloofs niets uitricht, wanneer de mensch geen naastenliefde heeft, want de leerstellige dingen beschouwen de naastenliefdeals einddoel (n. 2049, 2116). Dat de erkenning van het ware, en dus ook het geloof niet bestaan kan, tenzij de mensch in het goede is (n. 2261). Dat het heilige van den eeredienst zich gedraagt overeenkomstig de hoedanigheid en hoeveelheid van het in de naastenliefde ingeplante ware des geloofs (n. 2190). Dat er geen behoud is door het geloof, maar door het leven des geloofs, hetwelk de naastenliefde is (n. 2228, 2261). Dat het hemelsche Rijk dengenen gewordt, die het geloof der naastenliefde hebben (n. 1608). Dat in den Hemel allen beschouwd worden naar de naastenliefde en het daaruit voortvloeiende geloof (n. 1258). Dat men in den Hemel niet wordt toegelaten dan alleen door van harte het goede te willen (n. 2401). Dat zij behouden worden, die in het geloof zijn, mits in het geloof het goede is (n. 2261, 2442). Dat het geloof, hetwelk niet in het goede des levens is ingeplant, in het andere leven gansch en al te gronde gaat (n. 2228). Dat wanneer het geloof van de gedachte alleen zalig maakte, allen in den Hemel binnengeleid zouden worden, maar aangezien het leven in den weg staat, kunnen zij niet binnengeleid worden (n. 2363). Dat zij, die tot beginsel hebben, dat het geloof alleen zalig maakt, de waarheden bezoedelen met het valsche van het beginsel (n. 2383, 2385). Dat de vrucht des geloofs het goede werk is, dit de naastenliefde, deze de liefde tot den Heer, deze de Heer (n. 1873). Dat de vruchten des geloofs de vruchten van het goede zijn, hetwelk tot de liefde en de naastenliefde behoort (n. 3146). Dat het vertrouwen of de overtuiging, het zaligmakende geloof genoemd, niet bestaan kan dan alleen bij hen, die in het goede des levens zijn (n. 2982). Dat het goede het leven van het ware is (n. 1589). Wanneer er gezegd kan worden, dat de waarheden het leven hebben verkregen (n. 1928). Dat het goede van den Heer uit invloeit in waarheden van allerlei soort, maar dat het van het grootste belang is, dat het echte waarheden zijn (n. 2531). Dat het goede en ware van den Heer uit voor zooveel invloeit, als het booze en valsche verwijderd wordt (n. 2411, 3142, 3147). Dat het goede niet in het ware kan invloeien, zoolang de mensch in het booze is (n. 2388). Dat het ware het

ware niet is vooraleer het door het goede is aangenomen (n. 2429). Dat er een huwelijk van het goede en het ware is in alle dingen tot in bijzonderheden (n. 2173, 2503, 2507). Dat de aandoening van het goede tot het leven behoort, en de aandoening van het ware is terwille van het leven (n. 2455 aan het einde). Dat het ware naar het goede streeft, en van het goede uitgaat (n. 2063). Dat door middel van den invloed de waarheden uit den natuurlijke mensch worden opgeroepen, opgeheven, en ingeplant in het goede in den redelijken mensch (n. 3085, 3086). Dat wanneer het ware met het goede verbonden wordt, het den mensch wordt toegeëigend (n. 3108). Opdat het ware met het goede verbonden worde, moet er instemming zijn van verstand en wil; wanneer er instemming is van den wil, vindt de verbinding plaats (n. 3157, 3158). Dat het redelijke ten aanzien van het ware wordt verkregen door erkentissen, en dat de waarheden worden toegeëigend, wanneer zij met het goede verbonden worden; en dat zij dan tot den wil behooren, en daar zijn ter wille van het leven (n. 3161). Dat het ware niet op eenmaal wordt ingewijd in en verbonden met het goede, maar gedurende het gansche leven en daarna (n. 3200). Dat evenals het licht zonder warmte niets voortbrengt, zoo ook het ware des geloofs niets zonder het goede der liefde (n. 3146). Van welken aard de voorstelling van het ware zonder het goede is, en van welken aard het licht daarvan in het andere leven (n. 2228). Dat het afgescheiden geloof is gelijk het winterlicht, en het geloof uit naastenliefde gelijk het lentelicht (n. 2231). Dat zij, die daadwerkelijk het ware, wat geloof is, van de naastenliefde scheiden, geen geweten kunnen hebben (n. 1076, 1077). De reden, waarom zij het geloof van de naastenliefde hebben gescheiden, en hebben gezegd, dat het geloof zaligmaakt (n. 2231). Dat de Heer, wanneer de mensch wordt wederverwekt, het goede nederlegt in de waarheden, die bij hem zijn (n. 2183, 2189). Dat de mensch niet wordt wederverwekt door middel van het ware, maar door middel van het goede (n. 989, 2146, 2183, 2189, 2697). Dat de Heer, wanneer de mensch wordt wederverwekt, tegemoet komt en met het goede der naastenliefde de waarheden, die bij hem zijn, vervult (n. 2063). Dat zij, die in het goede des levens zijn, en niet in het ware des geloofs, zooals de heidenen de kleine kinderen, de waarheden des geloofs in het andere leven ontvangen en wederverwekt worden (n. 989); aangaande de heidenen (n. 932, 1032, 2049, 2284, 2589 tot 2604); aangaande de kleine kinderen (n. 2290, 2291, 2292, 2293, 2302, 2303, 2304). Dat de mensch wordt wederverwekt door de aandoening van het ware, en dat hij, eenmaal wederverwekt, handelt uit de aandoening van het goede (n. 1904). Dat bij hem, die wederverwekt moet worden, het zaad niet dan in het goede kan wortel schieten (n. 880, 989). Dat het schijnsel

van den wederverwekte uit de naastenliefde voortkomt (n. 854). Dat dezelfde waarheden bij den een waar zijn, bij den ander minder waar, en bij weer anderen zelfs valscheden, en dat het hiermede gesteld is overeenkomstig het goede, dat des levens is (n. 2439). Welk verschil er bestaat tusschen het goede der kindsheid, het goede der onwetendheid, en het goede van het inzicht (n. 2280). Wie er komen kunnen in de erkenningen van het ware en in het geloof en wie het niet kunnen (n. 2689). Dat de Kerk niet bestaat, wanneer de waarheden der leerstellige dingen niet zijn ingeplant in het goede des levens (n. 3310). Dat niet het leerstellige de Kerk maakt, maar de naastenliefde (n. 809, 916, 1798, 1799, 1834, 1844). Dat de leerstellige dingen der Kerk niets zijn, tenzij men leeft overeenkomstig deze dingen (n. 1515). Dat de leer des geloofs de leer der naastenliefde is (n. 2571). Dat de Kerk uit de naastenliefde is, niet uit het afgescheiden geloof (n. 916). Dat een ieder uit de naastenliefde kan weten, of hij het innerlijke van den eeredienst heeft (n. 1102, 1151, 1153). Dat de Kerk des Heeren over het aardrijk alom verschillend is ten aanzien van de waarheden, maar dat zij één is door de naastenliefde (n. 3267). Dat de Kerk één zou zijn, wanneer allen naastenliefde hadden, hoewel zij ten aanzien van de ritueele en leerstellige dingen verschillen zouden (n. 809, 1285, 1316, 1798, 1799, 1834, 1844). Dat er uit verscheidene Kerken ééne Kerk zou zijn, wanneer voor alle de naastenliefde het wezenlijke der Kerk ware, en niet het geloof (n. 2982). Dat er twee soorten van leerstellige dingen zijn, het leerstellige der naastenliefde en het leerstellige des geloofs; en dat er in de Oude Kerk de leerstellige dingen der naastenliefde waren, die heden tendage tot de verloren dingen behooren (n. 2417). In welk eerie onwetendheid omtrent het ware diegenen verkeerden, die niet in de leerstellige dingen der naastenliefde zijn (n. 2435). En dat de menschen, wijl zij heden ten dage het wezenlijke der Kerk in het geloof stellen, zelfs niet eens de dingen zien, die de Heer zoo vaak over de liefde en de naastenliefde heeft gesproken, noch er aandacht aan schenken (n. 1017, 2373). Dat het goede, hetwelk tot de liefde tot den Meer en tot de liefde jegens den naaste behoort, hooger en eerder is dan het ware, dat des geloofs is, en niet omgekeerd (n. 363, 364).

3325. Dat de woorden: “verkoop mij als heden uwe eerstgeboorte” beteekenen, dat, naar den tijd genomen, de leer van het ware schijnbaar eerder was, blijkt uit de beteekenis van verkoopen, zijnde voor zichzelf opeischen; uit de beteekenis van “als heden”, zijnde wat den tijd betreft; in den innerlijken zin des Woords beteekent heden het altijddurende en eeuwige (n. 2838); en opdat dit derhalve niet zoo zij, wordt er gezegd “als heden”, en dus wordt het ook door *als* alleen schijnbaar zoo; en uit de beteekenis van de eerstgeboorte,

zijnde het eerder zijn, namelijk van de leer van het ware, die door Jakob wordt uitgebeeld (n. 3305). Onder het eerdere of den voorrang, die de eerstgeboorte is, wordt niet alleen voorrang van tijd maar ook voorrang van graad verstaan, namelijk wat de heerschappij zou voeren, het goede of het ware. Want het ware is, voordat het met het goede verbonden is, altijd van dien aard, of, wat hetzelfde is, zij die in, het ware zijn, zijn altijd van dien aard, dat zij, alvorens wederverwekt te zijn, gelooven, dat het ware zoowel eerder als hooger is dan het goede, en zoo schijnt het dan ook. Maar wanneer bij hen het ware met het goede verbonden is, dat is, wanneer zij wederverwekt zijn, zien zij en worden gewaar, dat het ware later en lager is, en dan heeft bij hen het goede heerschappij over het ware, hetgeen wordt aangeduid door hetgeen de vader Jischak zeide tot Ezau: “Zie, van de vettigheden der aarde zal uwe woning zijn, en van den dauw des hemels van boven; en op uw zwaard zult gij leven, en zult uwen broeder dienen; en het zal geschieden *als gij heerschee zult, gij zult zijn juk van over uwen hals verbreken*” (Gen. 27: 39, 40). Maar aangezien erbinnen de Kerk meer zijn die niet wederverwekt worden dan die wel wederverwekt worden, en zij die niet wederverwekt worden uit de schijnbaarheden gevolgtrekkingen maken, is er twist geweest, en zulks van de oude tijden af, over den voorrang, of deze het ware dan wel het goede toekomt. Bij hen, die niet wederverwekt zijn, en ook bij hen, die niet ten volle wederverwekt zijn, heerschte de meening, dat het ware eerder is, want zij hadden nog geen innerlijke gewaarwording van het goede; en zoolang iemand geen innerlijke gewaarwording van het goede heeft, is hij aangaande deze dingen in schaduw of onwetendheid. Doch zij, die wederverwekt zijn, kunnen, omdat zij in het goede zelf zijn, uit het inzicht en de wijsheid, die daaruit voortvloeien, opmerken wat het goede is, en dat het goede van den Heer komt, en dat het door den innerlijken mensch heen in den uinerlijken vloeit, en zulks voortdurend, terwijl de mensch daarvan volslagen onkundig is; en dat het zich toevoegt aan de waarheden der leerstellige dingen, die in het geheugen zijn; bijgevolg, dat het goede in zich zelf eerder is, ofschoon het te voren niet zoo scheen. Vandaar nu de strijd over den voorrang en de meerderheid van het een boven het ander, welke werd uitgebeeld door Ezau en Jakob, voorts ook door Perez en Serach, de zonen van Judah uit Thamar (Gen. 38: 28, 29, 30); daarna ook door Efraïm en Menasse, de zonen van Jozef (Gen. 48: 13, 14, 17, 18, 19, 20), en zulks, omdat de geestelijke Kerk van dien aard is, dat zij door middel van het ware in het goede moet worden binnengeleid, en dan zonder innerlijke gewaarwording van het goede, behalve zooveel en zoodanig als er in de aandoening van het ware verborgen ligt, en

in dezen tijd kan het ook niet onderscheiden worden van de bekering der eigenen wereldliefde, die tegelijkertijd in deze aandoening is, en voor het goede wordt gehouden. Dat echter het goede de eerstgeborene is (dat is, het goede der liefde tot den Heer, en der liefde jegens den naaste, want er is geen ander goede dan hetgeen hieruit goed is) kan hieruit blijken, dat in het goede het leven is, echter niet in het ware, tenzij het leven dat uit het goede voortkomt; en dat het goede in de waarheden vloeit en maakt, dat zij leven, zooals genoegzaam blijken kan uit hetgeeneerder aangaande het goede en ware werd gezegd en aangetoond, waarover n. 3324. Daarom worden allen “eerstgeborenen” genoemd, die in de liefde tot den Heer en in de naastenliefde jegens den naaste zijn, en zij werden ook door de eerstgeboorten uitgebeeld in de Joodsche Kerk, dat is, in den betrekkelijker zin daaronder verstaan, want de Heer is de Eerstgeborene, en dezen zijn Zijn gelijkenissen en Zijn beelden. Dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke de Eerstgeborene is, blijkt bij David: “Hij zal mij noemen: Gij zijt Mijn Vader, mijn God, en de Rotssteen mijns heils; ook zal Ik *hem ten eerstgeborene stellen*, hoog boven de koningen der aarde; Ik zal hem Mijne barmhartigheid in eeuwigheid houden, en Mijn verbond zal hem vast blijven; en Ik zal zijn zaad in eeuwigheid zetten, en zijn troon als de dagen der eeuwen” (Psalm 89: 27, 28, 29, 30), alwaar over den Heer gehandeld wordt. En bij Johannes: “Door Jezus Christus, die de getrouwe Getuige is, de *Eerstgeborene uit de dopden*, en de Vorst der koningen der aarde” (Openb. 1: 5). Opdat ook alle dingen vervuld zouden worden, die aangaande Hem geschreven en uitgebeeld Waren, werd Hij ook als *eerstgeborene* geboren (Lukas 2: 7, 22, 23). Dat ook diegenen door den Heer eerstgeborenen worden genoemd, die in de liefde tot Hem en in de naastenliefde jegens den naaste zijn, omdat zij gelijkenissen en beelden van Hem zijn, blijkt bij Johannes: “De honderd vier en veertig duizend, die van de aarde gekocht waren; dezen zijn het, die met vrouwen niet bevekt zijn, want zij zijn maagden; dezen zijn het, die het Lam volgen, waar het ook hengaat; dezen zijn gekocht van onder de menschen, de *eerstelingen (eerstgeborenen)* Gode en het Lam; en in hunnen mond is geen bedrog gevonden, want zij zijn onbevekt voor den troon van God” (Openb. 14: 4, 5); honderd vier en veertig of twaalfmaal twaalf staat voor hen, die in het geloof der naastenliefde zijn (n. 3272); de duizenden staan voor ontelbaren of voor alle diegenen (n. 2575); de maagden voor het goede der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste (n. 2362, 3081), dus voor hen, die in de onschuld zijn, welke onschuld eveneens wordt aangeduid door “het Lam volgen”; want de Heer wordt vanwege de onschuld het Lam genoemd.

Vandaar worden zij eerstelingen of eerstgeborenen genoemd. Hieruit blijkt duidelijk, dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke in de Joodsche Kerk werd uitgebeeld door de eerstgeboorten, en eveneens zij, die in de liefde tot Hem zijn, want dezen zijn in den Heer. Maar de eerstgeboorten hebben in het Woord een tweevoudige uitbeelding; zij beelden den Heer uit ten aanzien van de Goddelijk hemelsche liefde en ten aanzien van de Goddelijk geestelijke liefde. De Goddelijk hemelsche liefde des Heeren staat in betrekking tot de hemelsche Kerk, of tot hen, die van die Kerk zijn, en hemelschen worden genoemd vanwege de liefde tot den Heer. De Goddelijk geestelijke liefde des Heeren staat in betrekking tot de geestelijke Kerk, of tot hen, die van die Kerk zijn, en geestelijken genoemd worden vanwege de liefde tot den naaste. De Goddelijke liefde is jegens allen, maar daar zij verschillend door de menschen wordt ontvangen — anders door den hemelschen mensch en anders door den geestelijken mensch — wordt zij betrekkelijk genoemd. Aangaande de eerstgeboorten, die den Heer ten aanzien van de Goddelijk hemelschen liefde uitbeeldden, en ook respectievelijk zij, die van de hemelsche Kerk waren, aldus bij Mozes: “*Den eerstgeborene uwer zonen zult gij Mij geven; desgelijks zult gij doen met uwe ossen en met uwe kudde van kleinvee; zeven dagen zal het bij zijne moeder zijn, op den achtsten dag zult gij het Mij geven; en gij zult Mij mannen der heiligheid zijn*” (Exod. 22: 29, 30, 31); dat het zeven dagen bij de moeder zou zijn, kwam omdat de zevende dag den hemelschen mensch beteekende (n. 84, 85, 86, 87), en omdat zeven vandaar het heilige beteekende (n. 395, 433, 716, 881); dat het op den achtsten dag aan Jehovah gegeven moest worden, kwam omdat de achtste dag de voortzetting van een nieuw begin uit beteekende, namelijk de voortzetting der liefde (n. 2044). Bij denzelfde: “*Het eerstgeborene, dat Jehovah tot een eerstgeborene gegeven wordt onder de beesten, geen man zal dat heiligen, hetzij een os, of kleinvee, het is van Jehovah*” (Levit. 27: 26, 27). Bij denzelfde: “*De eerstelingen van alles, wat in het land is, die zij Jehovah zullen brengen, zullen voor u (Aharon) zijn; al wat de baarmoeder opent van alle vleesch, dat zij Jehovah zullen offeren, onder de menschen en onder de beesten, zal het uwe zijn; doch den eerstgeborene des menschen zult gij lossen, en het eerstgeborene van het onreine beest zult gij lossen; het eerstgeborene van eenen os, of het eerstgeborene van een schaap, of het eerstgeborene van eense geit, zult gij niet lossen; zij zijn heilig; hun bloed zult gij sprengen op het altaar, en hun vet zult gij aansteken, tot een vuuroffer voor eenen reuk van rust voor Jehovah*” (Num. 18: 13, 15, 16, 17, 18). Bij denzelfde: “*Al het eerstgeborene, dat onder uwe kudde van grootvee en onder uwe kudde van kleinvee geboren wordt, het mannelijke, zult gij Jehovah, uwen God,*

heiligen; gij zult geen werk doen met het *eerstgeborene van uwen os*; noch het *eerstgeborene uwer kudde van kleinvee* scheren; zoo eenig gebrek daaraan zal zijn, hetzij mank of blind, eenig boos gebrek, zoo zult gij dat Jehovah, uwen God, niet offeren” (Deut. 15: 19, 20, 21, 22). Daar het eerstgeborene den Heer uitbeeldde, en hen, die des Heeren zijn vanwege de liefde tot Hem, werd de stam van Levi in de plaats van elkeen eerstgeborene aangenomen, en zulks omdat Levi den Heer uitbeeldde ten aanzien der liefde; Levi beteekent ook de liefde, want Levi wil zeggen aankleving en verbinding, en aankleving en verbinding is in den innerlijken zin de liefde; doch hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, bij het volgende 29ste hoofdstuk, vers 34. Aangaande de Levieten aldus bij Mozes: “Jehova sprak tot Mozes, zeggende: Zie, *Ik zal de Levieten nemen* uit het midden der zonen Israëls, *in plaats van allen eerstgeborene, die de baarmoeder opent*, uit de zonen Israëls, en de *Levieten zullen Mijne zijn*; want *al het eerstgeborene is Mijne*; ten dage dat Ik al het *eerstgeborene* in het land van Egypte sloeg, *heb Ik Mij geheiligd al het eerstgeborene in Israël*, van den mensch tot het beest; zij zullen Mijne zijn” (Num. 3: 11, 12, 13). Bij denzelfde: “Jehovah zeide tot Mozes: Tel al het eerstgeborene, het mannelijke, onder de zonen Israëls, van den zoon van eene maand en daarboven, en neem het getal hunner namen op; en *gij zult voor Mij de Levieten nemen*, Ik ben Jehovah, *in plaats van al het eerstgeborene* onder de zonen Israëls, en het beest der Levieten, *in plaats van al het eerstgeborene* onder het beest der zonen Israëls” (Num. 3: 40, 41 en vervolg; voorts hfdst. 8: 14, 16, 17, 18); en dat de Levieten aan Aharon werden gegeven (ald. vers 19), komt omdat Aharon den Heer uitbeeldde ten aanzien van het priesterschap, dat is, ten aanzien van de Goddelijke liefde; dat het priesterschap de Goddelijke liefde des Heeren uitbeeldde, zie men in n. 1728, 2015 aan het einde. Maar aangaande de eerstgeboorten, die den Heer uitbeeldden ten aanzien van de Goddelijk geestelijke liefde, en respectievelijk ook hen, die van de geestelijke Kerk zijn, aldus bij Jeremia: “Zij zullen komen met gewezen, en met smeekingen zal Ik hen voeren; Ik zal hen leiden tot de fonteinen der wateren, in den weg van het oprechte, waarin zij niet zullen struikelen, en Ik zal Israël tot eenen Vader zijn, *en Efraïm, hij is Mijn eerstgeborene*” (31: 9); hier wordt over de nieuwe geestelijke Kerk gehandeld. Israël staat voor het geestelijk goede, Efraïm voor het geestelijk ware, en hij wordt eerstgeborene genoemd, omdat er gehandeld wordt over de Kerk, die geplant moet worden, waarin het verstandelijke, dat tot het ware behoort, schijnbaar het eerstgeborene is; want Efraïm kwam in de plaats van Ruben, en werd eerstgeborene gemaakt (Gen. 48: 5, 20; 1 Kron. 5: 1), en zulks, omdat door

Jozef, wiens zonen Efraïm en Menasse waren, de Heer werd uitgebeeld ten aanzien van de Goddelijk geestelijke liefde. Maar dat Israël wezenlijk de eerstgeborene is, dat is, het geestelijk goede, blijkt bij Mozes: “Jehovah zeide tot Mozes: Gij zult tot Farao zeggen: Alzoo zegt Jehovah: *Mijn zoon, Mijn eerstgeborene is Israël*; en Ik zeg tot u: Zend Mijnen zoon, dat hij Mij diene, en gij hebt geweigerd hem te zenden; zie, Ik zal uwen zoon, uwen *eerstgeborene, dooden*” (Exod. 4: 22, 23), alwaar Israël in den hoogsten zin de Heer is ten aanzien van de Goddelijk geestelijke liefde, in den betrekkelijken zin echter diegenen, die in de geestelijke liefde zijn, dat is, in de naastenliefde, jegens den naaste. In de geestelijke Kerk, in den aanvang, of wanneer zij geplant moet worden, is bij de uiterlijke Kerk de leer van het ware het eerstgeborene, en bij de innerlijke Kerk het ware van de leer het eerstgeborene; of, wat hetzelfde is, de leer des geloofs is het eerstgeborene bij de uiterlijke Kerk, en het geloof zelf het eerstgeborene bij de innerlijke. Maar wanneer de Kerk geplant is, of bij hen daadwerkelijk bestaat, is bij de uiterlijke Kerk het goede der naastenliefde het eerstgeborene, en bij de innerlijke de naastenliefde zelf. Maar wanneer de Kerk zich niet planten laat, hetgeen het geval is, wanneer de mensch der Kerk niet meer wederverwekt kan worden, wijkt zij geleidelijk van de naastenliefde af en buigt zij zich om naar het geloof, en wijdt zich niet langer aan het leven, maar aan de leer, en wanneer dit geschiedt, stort zij zichzelf in schaduwen, en valt in valscheden en boosheden, en houdt op deze wijze op Kerk te zijn, en wordt door zichzelf uitgebluscht. Dit werd daarmede uitgebeeld, dat Kaïn zijn broeder Habel doodde; dat Kaïn het van de naastenliefde gescheiden geloof is, en Habel de naastenliefde, die hij uitbluschte, zie men in n. 340, 342, 357, 362 en vervolg. Daarna werd het uitgebeeld door Cham en zijn zoon Kanaän, namelijk dat hij zijn vader Noach bespote (n. 1062, 1063, 1076, 1140, 1141, 1162, 1179); daarna door Ruben, den eerstgeborene van Jakob, namelijk, dat hij zijns vaders bed bevlekte (Gen. 35: 22); en ten slotte door Farao en de Egyptenaren, namelijk dat zij de zonen Israëls slecht behandelden. Dat dezen allen vervloekt werden, blijkt uit het Woord. Aangaande Kaïn: “Jehovah zeide: Wat hebt gij gedaan; de stem der bloeden van uwen broeder schreeuwt tot Mij uit den aardbodem; en nu zijt gij vervloekt van den aardbodem, die zijnen mond heeft opengedaan, om de bloeden uws broeders uit uwe hand te ontvangen” (Gen. 4: 10, 11). Aangaande Cham en Kanaän: “Cham, Kanaäns vader, zag zijns vaders naaktheid, en hij gaf het zijnen beiden broederen te kennen; en Noach ontwaakte van zijnen wijn, en hij zeide: Vervloekt zij Kanaän; een knecht der knechten zij hij zijnen broederen” (Gen. 9: 22, 24, 25). En aangaande Ruben:

“Ruben, gij zijt mijn eerstgeborene, gij mijne kracht, en het begin mijner macht, voortreffelijk in eer, en voortreffelijk in sterkte; licht als water, zult gij niet uitmunten, want gij hebt uws vaders bed beklommen, toen hebt gij mijn legerstede geschonden, hij klom op” (Gen. 49: 3, 4), en daarom werd hij beroofd van de eerstgeboorte (1 Kron. 5: 1). Dat hetzelfde werd uitgebeeld door Farao en de Egyptenaren, en dat daarom hun eerstgeborenen en hun eerstgeboorten gedood werden, blijkt uit hun uitbeelding, zijnde de wetenschappelijke dingen (n. 1164, 1165, 1186), waardoor de mensch — wanneer hij binnentreedt in de verborgenheden des geloofs, en ook niet langer iets gelooft, of hij moet het zinnelijk en wetenschappelijk kunnen vatten — de dingen, die tot de leer des geloofs behooren, en bovenal de dingen, die tot de naastenliefde behooren, verdraait en uitbluscht. Dit is het, wat in den innerlijken zin daarmede wordt uitgebeeld, dat de eerstgeborenen en de eerstgeboorten in Egypte gedood werden, waarover aldus bij Mozes: “Ik zal in dezen nacht door het land van Egypte gaan, en *alle eerstgeboorte in het land van Egypte* slaan, van den mensch af tot het beest toe, en Ik zal gerichten oefenen aan al de goden van Egypte, Ik Jehovah; en het bloed zal ulieden tot een teken zijn op de huizen, waarin gij zijt, en wanneer Ik het bloed zie, zal Ik ulieden voorbijgaan; en er zal geene plaag onder ulieden voor den verderver zijn, wanneer Ik het land van Egypte slaan zal” (Exod 12: 12). De eerstgeboorte van Egypte is het leerstellige des geloofs en der naastenliefde, dat, als gezegd, door wetenschappelijkheden wordt verdraaid; de goden van Egypte, waaraan gerichten zouden geoefend worden, zijn de valschheden; dat er geen plaag door den verderver zou zijn, waar bloed was op de huizen, wil in den hoogsten zin zeggen: waar de Beer is ten aanzien van de Goddelijk geestelijke liefde; in den betrekkelijken zin: waar de geestelijke liefde is, dat is, de naastenliefde jegens den naaste (n. 1001). Verder aangaande Farao en de Egyptenaren aldus bij denzelfde: “Mozes zeide: Zoo heeft Jehovah gezegd: Omtrent middernacht zal Ik uitgaan in het midden van Egypte, en *alle eerstgeboorte in het land vim Egypte zal sterven*, van *Farao’s eerstgeborene* af, die op zijnen troon zitten zou, tot den *eerstgeborene der dienstmaagd*, die achter den molen is, en alle *eerstgeboorte van het beest*; en over alle zonen Israël zal niet een hond zijne tong verroeren, van den man af tot het beest toe” (Exod. 11: 4, 5, 6, 7); en voorts: “Het geschiedde ter middernacht, en Jehovah sloeg *alle eerstgeboorte* in het land van Egypte, van den *eerstgeborene van Farao af*, die op zijnen troon zitten zou, tot op den *eerstgeborene van den gevangene*, die in het huis van den kuil was; en *alle eerstgeboorte van het beest*” (Exod. 12: 29). Dat dit geschiedde ter middernacht, kwam, omdat de nacht den laatsten staat der Kerk beteekent,

wanneer er geen geloof meer is, omdat er geen naastenliefde meer is (n. 221, 709, 1712, 2353). Bij David: “*Hij sloeg alle eerstgeboorte in Egypte*, het beginsel der machten in de tenten van Cham” (Psalm 78: 51). Bij denzelfde: “Toen kwam Israël in Egypte, en Jakob verkeerde als vreemdeling in het land van Cham; God *sloeg alle eerstgeboorte in hun land*, het beginsel voor al hunne machten” (Psalm 105: 23, 36). Tenten van Cham worden de eerediensten der Egyptenaren genoemd uit beginselen van liet valsche, ontstaan uit het van het goede gescheiden ware, of, wat hetzelfde is, uit het van de naastenliefde gescheiden geloof. Dat de tenten de eerediensten zijn, zie men in n. 414, 1102, 1566, 2145, 2152, 3312; en dat Cham het van de naastenliefde gescheiden geloof is, in n. 1062, 1063, 1076, 1140, 1141, 1162, 1179. Hierdoor wordt eveneens bevestigd, dat de eerstgeboorten van Egypte, die gedood werden, niets anders beteekenden. En daar alle eerstgeboorte werd gedood, opdat de eerstgeboorte nochtans den Heer zou uitbeelden ten aanzien van de Goddelijk geestelijke liefde, en tevens hen, die in deze liefde zijn, werd bevolen, dat alle eerstgeboorte terstond bij den uittocht geheiligd zou worden, waarover aldus bij Mozes: “Jehovah sprak tot Mozes, zeggende: *Heilig Mij alle eerstgeboorte, wat eenige baarmoeder opent*, onder de zonen Israëls, van mensch en van beest, het is Mijn; gij zult doen overgaan *alles wat de baarmoeder opent tot Jehovah*, en *alles wat opent* van de vrucht van het beest, die gij hebt, de mannetjes, voor Jehovah. En al wat opent van de ezelin zult gij lossen met een stuk kleinvee; wanneer gij het niet zult lossen, zult gij het den nek breken; en allen *eerstgeborene* onder uwe zonen zult gij lossen. En het zal geschieden, dat uw zoon u morgen zal vragen, zeggende: Wat is dit; en gij zult tot hem zeggen: Jehovah heeft ons door eene sterke hand uit Egypte, uit het huis der dienstknechten, uitgevoerd; en het geschiedde, dat Farao zich verhardde ons te zenden, en Jehovah doodde allen eerstgeborene in het *land van Egypte*, van des menschen *eerstgeborene* af, tot de *eerstgeboorte* van het beest; daarom offer ik Jehovah *al wat de baarmoeder opent*, de mannetjes, en *allen eerstgeborene* mijner zonen los ik” (Exod. 13: 1, 2, 12, 13, 14, 15; hfdst. 34: 19, 20; Num. 33: 3, 4). Hieruit kan nu blijken, wat door het eerstgeboorterecht in den geestelijken zin wordt aangeduid.

3326. Dat de woorden: “Ezau zeide: Zie, ik ga sterven” beteekenen, dat hij daarna zou wederopstaan, blijkt uit de uitbeelding van, Ezau, zijnde het goede van het natuurlijke, waarover n. 3302, 3322; en uit de beteekenis van sterven, zijnde het laatste van een staat, wanneer iets ophoudt te zijn, waarover n. 2908, 2912, 2917, 2923; en daar het einde van een vorigen staat het begin is van een volgenden, wordt hier door “gaan sterven” het wederopstaan daarna

aangeduid, iets dergelijks als door “begraven worden” wordt aangeduid. Dat begraven worden beteekent wederopstaan, zie men in n. 2916, 2917, 3256. Dat hij daarna weder op zou staan, wil zeggen, dat het goede den voorrang boven of de heerschappij over het warm zou verkrijgen, nadat het ware ten aanzien van den tijd schijnbaar den voorrang had gehad; men zie dienaangaande hierboven.

3327. Dat de woorden: “en waartoe is mij dit, de eerstgeboorte” beteekenen, dat de voorrang dan niet van noode zou zijn, kan zonder verklaring blijken.

3328. Dat de woorden: “en Jakob zeide” de leer van het ware beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Jakob, zijnde de leer van het ware, evenals hierboven n. 3324.

3329. Dat de woorden: “Zweer mij als heden; en hij zwoer hem” de bevestiging beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zweren, zijnde bevestigen, waarover n. 2842; en daar de bevestiging was ten opzichte van den tijd, wordt er niet gezegd heden, maar als heden; men zie het begin van n. 3325.

3330. Dat de woorden: “en hij verkocht aan Jakob zijne eerstgeboorte” beteekenen, dat intusschen de voorrang was vergund, namelijk aan de leer van het ware, die Jakob is, blijkt uit de beteekenis van de eerstgeboorte, zijnde de voorrang, waarover boven n. 3325; en dat deze intusschen was vergund, blijkt uit hetgeen boven in n. 3324, 3325 is gezegd en aangetoond. Dat bij den geestelijken mensch aanvankelijk het ware overheerscht, komt hoofdzakelijk, omdat er in zijn eersten staat verlustigingen der eigen- en wereldliefde zijn, die hij voor goed houdt, en die zich aan zijne waarheden aanpassen, en voor het meerendeel de aandoening van het ware bij hem maken. Want dan denkt hij, dat de waarheden hem dienstbaar kunnen zijn, hetzij tot eerbewijzen, hetzij tot gewin, hetzij tot roem in de wereld, hetzij ook tot verdienste in het andere leven. Al die dingen wekken deze aandoening van het ware bij hem op, en ontsteken ze ook, terwijl het toch geen goedheden, maar boosheden zijn. Maar nochtans staat de Heer toe, dat dergelijke dingen hem in dien eersten tijd bewegen, daar hij op andere wijze niet wederverwekt zou kunnen worden; het inzicht en de wijsheid komen mettertijd; intusschen wordt de mensch door deze waarheden in het goede, dat is, in de naastenliefde, binnengeleid; en wanneer hij daarin is, wordt hij voor het eerst gewaar, wat het goede is, en handelt hij uit het goede, en dan oordeelt hij en maakt gevolgtrekkingen uit dit goede aangaande de waarheden; en die welke niet met dit goede samenstemmen, noemt hij valscheden, en verwerpt ze. Aldus heerscht hij over de waarheden als een meester over zijn bedienden.

3331. Vers 34. *En Jakob gaf aan Ezau brood en het linzenmoes; en hij at, en hij dronk, en hij stond op, en hij ging; en Ezau verachtte de eerstgeboorte.* Jakob gaf aan Ezau brood en het linzenmoes, beteekent het goede des levens, begiftigd met het goede van het ware en het goede van de leerstellige dingen; en hij at, en hij dronk, beteekent de toeëigening; en hij stond op, beteekent de daaruit voortvloeiende verheffing; en hij ging, beteekent het leven; en Ezau verachtte de eerstgeboorte, beteekent, dat het goede des levens intusschen niet in het minst aan den voorrang hechtte.

3332. Dat de woorden: “Jakob gaf aan Ezau brood en het linzenmoes” het goede des levens beteekenen, begiftigd met het goede van het ware en het goede van de leerstellige dingen, blijkt uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede des levens, waarover n. 3300, 3322; en uit de beteekenis van het brood, zijnde het goede der liefde in het algemeen, zoowel het hemelsche als het geestelijke (waarover n. 276, 680, 2165, 2177), dus ook het goede van het ware, want dit is het geestelijk goede; en uit de beteekenis van het linzenmoes, zijnde het goede der leerstellige dingen, want het moes of de brij beteekent een verzameling van leerstellige dingen (n. 3316), maar de linzen het goede daarvan. Dat Jakob ze aan Ezau gaf, beteekent in den innerlijken zin, dat deze goedheden komen door middel van de leer van het ware, die door Jakob wordt uitgebeeld (n. 3305). In dit laatste vers wordt door deze woorden en door die, welke volgen, de voortgang ten aanzien van het ware en het goede beschreven, hoe het daarmede gesteld is bij den geestelijken mensch, wanneer hij wordt wederverwekt, namelijk, dat hij eerst de leerstellige dingen van het ware leert; vervolgens, dat hij daardoor wordt aangedaan, hetgeen het goede der leerstellige dingen is; daarna, dat hij door de ziening op de leerstellige dingen door de waarheden wordt aangedaan, die daarin zijn, hetgeen het goede van het ware is; tenslotte, dat hij daarnaar wil leven, hetgeen het goede des levens is. Aldus schrijft de geestelijke mensch, wanneer hij wordt wederverwekt, voort van de leer van het ware tot het goede des levens; wanneer hij echter in het goede des levens is, wordt de orde omgekeerd, en beschouwt hij van dit goede uit het goede van het ware, van dit uit het goede der leerstellige dingen, en van dit uit de leerstellige dingen van het ware. Hieruit kan men weten, hoe de mensch van een zinnelijk mensch een geestelijk mensch wordt, en van welken aard de mensch is, wanneer hij geestelijk geworden is. Dat deze goedheden, namelijk het goede des levens, het goede van het ware, en het goede der leerstellige dingen, onderling onderscheiden zijn, kan dengenen duidelijk zijn, die daaraan hun aandacht geven. Het goede des levens is dat, wat uit den wil voortvloeit; het goede van het ware is dat, wat uit het

verstand voortvloeit; maar het goede der leerstellige dingen is dat wat uit de wetenschap voortvloeit; het is het leerstellige, waarin deze goedheden zijn. Dat de linzen het goede der leerstellige dingen beteekenen, blijkt hieruit, dat tarwe, gerst, booreen; linzen, heerse, spelt, dergelijke dingen zijn, die brood beteekenen, maar met een onderscheid alnaar de soort. Dat brood in het algemeen het goede is, blijkt duidelijk uit hetgeen in n. 276, 680, 2165, 2177 is gezegd en aangetoond; dus worden er verschillende soorten van het goede aangeduid door de opgesomde dingen, de edeler soorten door tarwe en gerst, maar de minder edele door boonen en linzen, zooals ook duidelijk in het volgende uitkomt bij Ezechiël: “Neem gij voor u tarwe, en gerst, en boonen, en *linzen*, en heerse, en spelt; en doe die in een vat, en maak die u tot brood” (4: 9, 12, 13).

3333. Dat de woorden: “en hij at, en hij dronk” de toeëigening beteekenen, blijkt uit de beteekenis van eten, zijnde de toeëigening van het goede (waarover n. 2187, 2343, 3168); en uit de beteekenis van drinken, zijnde de toeëigening van het ware (waarover n. 3069, 3089, 3168).

3334. Dat de woorden: “en hij stond op” de daaruit voortvloeiende verheffing beteekenen, blijkt uit de beteekenis van opstaan, dat, waar het vermeld wordt, verheffing insluit (waarover n. 2401, 2785, 2912, 2927); en uit het feit, dat de mensch opgeheven wordt genoemd, wanneer hij vervolmaakt wordt ten aanzien van de geestelijke en hemelsche dingen, dat is, ten aanzien van het ware, dat des geloofs is, en ten aanzien van het goede, dat der liefde en der naastenliefde is (n. 3171).

3335. Dat de woorden: “en hij ging” het leven beteekenen, blijkt uit de beteekenis van gaan, zijnde voortschrijden in de dingen, die tot het goede behooren, dat is, in de dingen, die tot het leven behooren, want al het goede is des levens; bijna hetzelfde als wordt aangeduid door vertrekken, als vreemdeling verkeerren, en voortschrijden, waarover n. 1293, 1457.

3336. Dat de woorden: “en Ezau verachtte de eerstgeboorte” beteekenen, dat het goede des levens intusschen niet in het minst aan den voorrang hechtte, kan blijken uit de beteekenis van verachten, zijnde in het minst geen waarde aan iets hechten; uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede des levens, waarover n. 3300, 3322; en uit de beteekenis van de eerstgeboorte, zijnde de voorrang, waarover n. 3325; dat het wil zeggen intusschen of naar den tijd genomen, zie men in n. 3324, 3325, 3330. Bieruit blijkt duidelijk, dat door de woorden: “Ezau verachtte de eerstgeboorte” wordt aangeduid, dat het goede des levens intusschen niet in het minst aan den voorrang hechtte. Opdat deze dingen, die in dit hoofdstuk aangaande Ezau en Jakob gezegd werden,

begrepen worden naar hun beteekenis in den innerlijken zin, moet de gedachte gausch en al verwijderd worden van de historische vermeldingen, dus van de personen van Ezau en Jakob, en in hun plaats moeten de dingen gesteld worden, die zij uitbeelden, namelijk het goede van het natuurlijke en het ware daarvan; of, wat hetzelfde is, de geestelijke mensch die wederverwekt wordt door het ware en goede; want in den innerlijken zin des Woords beteekenen namen niets anders dan dingen. Wanneer het goede van het natuurlijke en het ware daarvan in de plaats van Ezau en Jakob worden opgevat, blijkt het dan duidelijk, hoe het gesteld is met de wederverwekking van den mensch door middel van het ware en het goede, namelijk dat het ware bij hem in den beginne schijnbaar den voorrang en ook de meerderheid heeft, hoewel het goede in zichzelf eerder en hooger is. Opdat het nog duidelijker uitkome, hoe het met dezen voorrang en deze meerderheid gesteld is, moet nog in het kort iets gezegd worden. Het kan bekend zijn, dat nooit iets in het geheugen van den mensch kan binnentreden, en daar blijven, tenzij er een zekere aandoening of liefde is, die het binnenleidt. Wanneer er geen aandoening is, of, wat hetzelfde is, geen liefde, zou er niet eenige waarneming zijn. Het is deze aandoening of deze liefde, waarmede het ding, dat binnentreedt, zich verkoppelt, en eenmaal daarmede verkoppeld, blijft het; zooals hieruit kan blijken, dat wanneer een soortgelijke aandoening of liefde terugkeert, dit ding snel terugkomt, en zich in volle tegenwoordigheid vertoont met verschillende andere dingen, die tevoren krachtens soortgelijke aandoening of liefde waren binnentreden, en wel in volgorde; daaruit komt het denken, en uit het denken het spreken van den mensch voort. Op dezelfde wijze wordt, wanneer het ding terugkeert — indien dit geschiedt door de voorwerpen der zintuigen, of door de voorwerpen der gedachte, of door het spreken van een ander — ook de aandoening, waarmede het ding binnentrad, wederom voortgebracht; dit leert de ervaring, en een ieder kan hierin bevestigd worden, wanneer hij daarover nadenkt. De leerstellige dingen van het ware treden ook op soortgelijke wijze in het geheugen, en het zijn de aandoeningen van verschillende liefden, die deze dingen in de eerste tijden naar binnen brengen, zooal boven in n. 3330 werd gezegd. De echte aandoening, welke die van het goede der naastenliefde is, wordt dan niet waargenomen, maar toch is zij aanwezig; en voor zooveel zij aanwezig kan zijn, wordt zij door den Beer toegevoegd aan de leerstellige dingen van het ware; en voor even zooveel blijven zij toegevoegd. Wanneer derhalve de tijd komt, dat de mensch kan worden wederverwekt, inspireert de Heer de aandoening van het goede, en wekt door middel van deze aandoening de dingen op, die door Hem aan

deze aandoening zijn toegevoegd, welke dingen in het Woord “overblijfselen” worden genoemd; en dan verwijderd Hij door middel van deze, namelijk van de aandoening van het goede, geleidelijk de aandoeningen van de andere liefden, bijgevolg ook de dingen, die daarmede verkoppeld waren. En aldus begint dan de aandoening van het goede, of, wat hetzelfde is, het goede des levens, te heerschen. Het had ook eerder de heerschappij, maar dit kon voor den mensch niet verschijnen, want voor zooveel de mensch in de eigen- en wereldliefde is, verschijnt het goede, dat tot de echte liefde behoort, niet. Hieruit kan nu blijken, wat in den innerlijken zin wordt aangeduid door de dingen, die in historisch verband aangaande Ezau en Jakob zijn vermeld.

Vervolg aangaande de overeenstemmingen en uitbeeldingen.

3337. *Wat overeenstemmingen zijn, en wat uitbeeldingen, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd en aangetoond is, namelijk dat er overeenstemmingen zijn tusschen de dingen, die tot het licht des Hemels, en die welke tot het licht der wereld behooren; en dat de dingen die bestaan in hetgeen tot het licht der wereld behoort, uitbeeldingen zijn (n. 3225). Maar wat en hoe het licht des Hemels is, kan den mensch niet zoozeer bekend zijn, daar de mensch in die dingen is, welke tot het licht der wereld behooren; en voor zooveel hij hierin is, verschijnen de dingen, die in het licht des Hemels zijn, voor hem als duisternis en als niets. Het zijn deze twee lichten die — terwijl het leven invloeit — al het inzicht des menschen voortbrengen. De verbeelding van den mensch is niets anders dan vormen en gestalten van zulke dingen, die hij met het gezicht van het lichaam heeft opgenomen, op wonderbaarlijke wijze gevariëerd, en om zoo te zeggen gemodificeerd; de innerlijke verbeelding echter, of zijn denken, is ook niets anders dan vormen en gestalten van zulke dingen, die hij met het gezicht van het gemoed heeft opgezogen, op nog wonderbaarlijker wijze gevariëerd, en om zoo te zeggen gemodificeerd. De dingen, die hieruit ontstaan, zijn in zichzelf onbeziel, maar worden beziel door den invloed des levens, uitgaande van den Heer.*

3338. *Behalve deze lichten zijn er ook warmten, die eveneens uit twee bronnen voortkomen, de warmte des Hemels uit zijn Zon, die de Heer is, en de warmte der wereld uit haar zon, welke de voor onze oogen, zichtbare lichtbron is. De warmte des Hemels doet zich voor aan den innerlijken mensch onder den vorm van geestelijke liefden en aandoeningen, maar de warmte der wereld doet zich aan den uiterlijken mensch voor onder den vorm van natuurlijke liefden en aandoeningen. Gene warmte maakt het leven van den innerlijken mensch, deze echter het leven van den uiterlijken mensch; want zonder liefde en aandoening kan de mensch in het geheel niet leven. Tusschen deze beide warmten zijn ook*

overeenstemmingen. Deze warmten worden liefden en aandoeningen door den invloed van het leven des Heeren, en vandaar verschijnen zij aan den mensch, alsof zij geen warmten waren, maar nochtans zijn zij het, want wanneer de mensch daaraan geen warmte ontleende, zoowel ten aanzien van den innerlijken als van den unnerlijken mensch, zou hij ogenblikkelijk dood nederstorten. Dit is voor een ieder duidelijk uit het feit, dat de menschen, naarmate hij in liefde ontbrandt, ook warm wordt, en naarmate de liefde wijkt, verstart. Het is deze warmte, waardoor de wil des menschen leeft; maar het is het licht, waarover hierboven gehandeld werd, waardoor zijn verstand leeft.

3339. In het andere leven verschijnen deze lichten alsmede deze warmden in levende werkelijkheid. De Engelen leven in het licht des Hemels en ook in die warmte, waarover gesproken is; uit het licht hebben zij het inzicht, uit de warmte de aandoening van het goede. Want de lichten, die voor hun uiterlijk gezicht verschijnen, zijn naar hun oorsprong uit de Goddelijke Wijsheid des Heeren; en de warmten, die eveneens door hen worden waargenomen, zijn door de Goddelijke liefde des Heeren; vandaar, hoe meer de geesten en Engelen in het inzicht van het ware zijn en in de aandoening van het goede, des te meer zijn zij den Heer nabij.

3340. Tegenovergesteld aan dit licht is de duisternis, en tegenovergesteld aan deze warmte is de koude; hierin leven de helschen. Hun duisternis komt voort uit de valscheden, waarin zij zijn, en hun koude uit de boosheden; en hoe verder zij van de waarheden verwijderd zijn, des te grooter is hun duisternis en hoe verder zij van het goede verwijderd zijn, des te grooter is hun koude. Wanneer het gegeven wordt, in de hellen te zien, waar dezulken zijn, verschijnt een in duisternis gehulde wolk, waarin zij verblijf houden; en wanneer van daar een damp uitstroomt, worden waanzinnigheden waargenomen, die van de valscheden af wasemen, en allerlei haat, die van de boosheden af wasemt. Soms wordt ook hun een schijnsel gegeven, maar het is als een dwaallicht, en dit wordt bij hen uitgebluscht, en wordt duisternis, zoodra zij naar het licht van het ware zien. En hun wordt ook somtijds warmte gegeven, maar zij is als die van een vuil bad; doch deze wordt bij hen veranderd in koude, zoodra zij iets goeds bespeuren. Er werd iemand in die duistere wolk gezonden, waar de helschen zijn, om te weten hoe het gesteld is met hen, die daar zijn; maar hij werd van den Heer door Engelen beschermd. Vandaar uit met mij sprekende, zeide hij, dat aldaar zulk een groote waanzinnige woede tegen het goede en ware was, en voornamelijk tegen den Heer, dat hij er zich over verbaasde, hoe deze ooit weerstaan kon worden, want zij ademden niets dan allerlei haat, wraaknemingen, doodslagen, met zulk een hevigheid, dat zij allen in het heelal wilden vernietigen; wanneer

daarom die woede niet voortdurend door den Heer werd teruggedreven, zou het gansche menschelijke geslacht te gronde gaan.

3341. *Aangezien de uitbeeldingen in het andere leven niet kunnen bestaan dan door onderscheidingen van licht en schaduw, moet men weten, dat alle licht, bijgevolg alle inzicht en wijsheid van den Heer komt; en dat alle schaduw, bijgevolg alle waanzin en dwaasheid, van het eigene komt, dat de mensch, de geest en de Engel heeft; uit deze beide oorsprongen vloeien voort en van deze beide worden af geleid alle wisselingen, die tot het licht en de schaduw in het andere leven behooren.*

3342. *Al het spreken der geesten en der Engelen geschiedt ook door uitbeeldende dingen, want door wonderbaarlijke schakeeringen van licht en schaduw vertooven zij dat, wat zij denken, levend voor het innerlijk, en tevens voor het uiterlijk gezicht van hem, met wien zij spreken, en gieten het in door daarbij behorende veranderingen van den staat der aandoeningen. De uitbeeldingen, die in dit spreken bestaan, zijn niet gelijk aan die, waarover eerder gesproken is, maar zij zijn snel en oogenblikkelijk één met de voorstellingen, die tot hun spreken behooren. Zij zijn als iets, dat beschreven wordt in een lange reeks, terwijl dit tevens in een beeld voor oogen wordt gesteld; want, wat wonderbaarlijk is, de geestelijke dingen zelve, onverschillig welke, kunnen op uitbeeldende wijze vertoond worden door beeldende gestalten, die voor den mensch onbegrijpelijk zijn, en waarin van, binnen dingen zijn, die tot de gewaarwording van het ware, en nog innerlijker dingen, die tot de gewaarwording van het goede behooren. Dergelijke dingen zijn ook in den mensch, want de mensch is een geest, met een lichaam bekleed; zooals hieruit kan blijken, dat alle met het oor waargenomen spreken, wanneer het naar de innerlijker dingen opklimt, overgaat in voorstellingen, die niet ongelijk zijn aan de zichtbare voorstellingen, en van deze in verstandelijke, en op deze wijze geschiedt de gewaarwording van den zin der woorden. Wie behoorlijk hierover nadenkt, kan hieruit weten, dat er in hemzelf een geest is, die zijn innerlijke mensch is, en ook, dat hij zulk een spraak heeft na de scheiding van het lichaam, daar hij in dezelfde is tijdens zijn leven, maar dat het hem niet openbaar wordt, dat hij daarin is, van wege de duisternis, ja zelfs de dikke duisternis, die de aardsche, lichamelijke en wereldsche dingen binnenbrengen.*

3343. *De spraak der Engelen van den inwendigen Hemel is een nog schooner en liefelijker uitbeeldende, maar de voorstellingen, die op uitbeeldende wijze gevormel worden, kunnen niet met woorden worden uitgedrukt, en wanneer zij met eenige uitgedrukt werden, zouden zij niet alleen het bevattingsvermogen maar ook het geloof te boven gaan. De geestelijke dingen, die tot het ware behooren, worden uitgebeeld door modificaties van het hemelsche licht, waarin aandoeningen zijn,*

die op ontelbare wijzen wonderbaarlijk geschakeerd worden; en de hemelsche dingen, die tot het goede behooren, door schakeeringen van de hemelsche vlam of warmte; aldus bewegen zij alle aandoeningen. In deze inwendige spraak komt ook de mensch na de scheiding van het lichaam, maar alleen hij, die in het geestelijk goede is, dat is, in het goede des geloofs, of, wat hetzelfde is, in de liefde jegens den naaste tijdens zijn leven in de wereld; want hij heeft haar inwendig in zich, hoewel hij het niet weet.

3344. Maar de spraak der Engelen van den nog innerlijkeren of derden Hemel is ook uitbeeldend, doch van dien aard, dat zij nooit met eenige voorstelling gevat en dus ook niet beschreven kan worden. Ook deze voorstelling is binnen in den mensch, maar in diengene, die in de hemelsche liefde is, dat is, in de liefde tot den Heer; en na de scheiding van het lichaam komt hij in haar, alsof hij daarin geboren was, hoewel — als gezegd — niets daarvan door hem met welke voorstelling dan ook begrepen kon worden tijdens zijn leven in het lichaam. Kortom, door middel van de aan de voorstellingen toegevoegde uitbeeldende dingen leeft de spraak als het ware; het allerminst bij den mensch, omdat hij in een spraak van woorden is; meer bij de Engelen van den eersten Hemel; nog meer bij de Engelen van den tweeden Hemel; het meest echter bij de Engelen van den derden Hemel, want dezen zijn het dichtst in het leven des Heeren. Alles wat van den Heer komt, is in zichzelf levend.

3345. Hieruit kan blijken, dat de spraken naar volgorde innerlijker zijn, maar nochtans van dien aard; dat de eene in volgorde uit de andere voortkomt, en dat naar volgorde de eene in de andere is. De hoedanigheid der spraak van den mensch is bekend, alsmede de gedachte, waaruit deze spraak voortkomt; de samenstellende deden daarvan zijn van dien aard, dat zij nooit doorvorscht kunnen worden. De spraak der goede geesten of der Engelen van den eersten Hemel, en hun denken, waaruit deze spraak voortkomt, is innerlijker, en daarin liggen nog wonderbaarlijker en onnavorschbaarder dingen. De spraak der Engelen van den tweeden Hemel en hun denken, waaruit wederom deze voortkomt, is nog weer innerlijker, en daarin liggen nog weer volmaakter en onuitsprekelijker dingen. Maar de spraak der Engelen van den derden Hemel en hun denken, waaruit wederom deze voortkomt, is de binnenste, waarin volslagen onuitsprekelijke dingen liggen. En hoewel alle spraken van dien aard zijn, dat zij als elk een andere en verschillend verschijnen, is het er nochtans ééne, omdat de een de ander vormt, en de een in de ander is, maar wat in de uiterlijker spraak bestaat, is uitbeeldend voor de innerlijker. Dit kan de mensch niet gelooven, die niet boven de wereldsche en lichamelijke dingen uit denkt, en die daarom meent, dat de innerlijker dingen bij hem niets zijn, terwijl toch de innerlijker dingen bij

hem alles zijn, en de uiterlijker dingen — dat is, de wereldsche en lichamelijke, waarin hij alles stelt — betrekkelijk nauwelijks iets zijn.

3346. *Opdat ik deze dingen zou weten, en wel stellig, werd het mij, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gegeven nu reeds verscheidene jaren lang bijna voortdurend met geesten en Engelen te spreken, en mat de geesten of de Engelen van den eersten Hemel in hun eigen spraak zelve; ook somtijds met Engelen van den tweeden Hemel in de hunne; doch de spraak der Engelen van den derden Hemel verscheen mij alleen als een uitstraling van licht, waarin een innerlijke gewaarwording lag vanwege de vlam van het goede, die daarin was.*

3347. *Ik hoorde de Engelen spreken over de menschelijke gemoederen, en over hun denken en de daaruit voortvloeiende spraak; zij vergeleken deze met den uiterlijken vorm van den mensch, welke nochtans bestaat en voortbestaat uit ontelbare vormen, die binnen in zijn, zooale uit de hersenen, de mergen, de longen, het hart, de lever, de alvleschkliek, de milt, de maag, en de darmen, behalve uit nog tal van andere vormen meer, zooals uit die, welke aan de voortplanting in beide geslachten gewijd zijn, en daar omheen uit ontelbare spieren, en tenslotte uit huiden; en dat al deze dingen samengeweven zijn uit vaten en vezels, en wel uit vaten en vezels binnen de vaten en vezels, waaruit de geleidingen en mindere vormen voortkomen; aldus uit ontelbaar vele dingen, welke nochtans alle samenwerken, een elk op zijne wijze, tot de samenstelling van den uiterlijken vorm, waarin niets van deze dingen, die van binnen zijn, verschijnt. Met dezen vorm, den uiterlijken namelijk, vergeleken zij de menschelijke gemoederen, en de gedachten daarvan en de daaruit voortvloeiende spraken. Doch die der Engelen vergeleken zij met de dingen, die binnen in zijn, en die naar verhouding onbegrensd zijn, en ook onbegrijpelijk. Ook vergeleken zij het denkvermogen met het vermogen der ingewanden, om te werken overeenkomstig den vorm der vezels, zeggende, dat het vermogen niet tot de vezels behoort, maar tot het leven in de vezels, zooals het denkvermogen niet tot het gemoed behoort, maar tot het van den Heer daarin vloeiend leven. Wanneer dergelijke vergelijkingen door de Engelen gemaakt worden, worden zij tegelijkertijd ook door middel van uitbeeldende dingen vertoond, waardoor de bovengenoemde inwendige vormen naar de onbegrijpelijk kleinste deelen zoowel zichtbaar als verstaanbaar te voorschijn worden gebracht, en zulks in een oogwenk. Maar de vergelijkingen door geestelijke en hemelsche dingen, zooals die plaats vinden bij de hemelsche Engelen, gaan de vergelijkingen, welke door middel van natuurlijke dingen gemaakt worden, aan schoonheid van wijsheid onmetelijk verre te boven.*

3348. *Er waren geesten van een andere aarde geruimen tijd bij mij; en ik vertelde hun van de wijsheid onzer wereld, namelijk dat onder de wetenschappen, waardoor*

men voor geleerd geldt, ook de analytische behoort, door middel waarvan zij met heel veel moeite trachten na te vorschen, wat tot het gemoed en tot het denken daarvan behoort, en dat zij dit metaphysica en logica noemen, maar dat zij slechts weinig over de termen en eenige rekbare regelen vooruitgekomen zijn; en dat zij over de termen redetwisten, zoo bijvoorbeeld, wat de vorm, wat de substantie, wat het gemoed, wat de ziel is, en dat zij door middel van gene algemeene rekbare regelen heftig over de waarheden strijden. Toen werd ik van deze geesten gewaar, dat, wanneer men blijft hangen aan zulke dingen als termen, en daarover denkt aan de hand van kunstmatige regelen, dergelijke dingen allen zin en alle verstand aan het onderwerp onttrekken. Zij zeiden, dat dergelijke dingen slechts kleine zwarte wolken zijn, die het verstandelijk gezicht in den weg worden geschoven, en dat zij het verstand in het stof trekken. Zij voegden er aan toe, dat het bij hen niet zoo was, maar dat zij helderder voorstellingen der dingen hebben, aangezien zij niets van dergelijke dingen weten. Het werd mij gegeven te zien, hoe wijs zij zijn. Zij beeldden op wonderbaarlijke wijze het menschelijk gemoed uit als een hemelsche vorm, en zijn aandoeningen als de daarbij behoorende sferen van werkzaamheid, en wel zoo bedreven, dat zij door de Engelen geprezen werden. Zij beeldden ook uit, op welke wijze de Heer deze aandoeningen, die in zichzelf niet aangenaam zijn, tot aangename ombuigt. Er waren geleerden van onze aarde aanwezig, en zij konden niets hoegenaamd begrijpen, hoewel zij in het leven van het lichaam over dergelijke dingen veel op filosofische wijze hadden gesproken; toen genen wederom de gedachten van dezen gewaar werden, namelijk dat zij slechts aan termen bleven hangen, en er toe geneigd waren om over elk ding te redetwisten, of het wel zoo is, noemden zij dergelijke dingen troebel schuim.

3349. Uit hetgeen tot dusver gezegd is, kan blijken, wat overeenstemmingen zijn, en wat uitbeeldingen; maar behalve hetgeen aan het einde van de voorafgaande hoofdstukken (n. 2987 tot 3003, en 3213 tot 3227) is gezegd en aangetoond, zie men ook hetgeen elders daarover gezegd is, namelijk: dat alle dingen in den zin van de letter des Woords uitbeeldend en aanduidend zijn voor die dingen, welke in den innerlijken zin zijn (n. 1404, 1408, 1409, 2763). Dat het Woord door Mozes en de Profeten geschreven is door middel van uitbeeldende en aanduidende dingen, en dat het in geen anderen stijl geschreven kon worden, opdat het een innerlijken zin zou hebben, waardoor er gemeenschap van Hemel en aarde zou zijn (n. 2899). Dat daarom ook de Heer door middel van uitbeeldende dingen gesproken heeft, en eveneens, omdat Hij uit het Goddelijke zelf sprak (n. 2900). Vanwaar de uitbeeldende en aanduidende dingen komen, die in het Woord en in de ritueele dingen zijn (n. 2179). Dat de uitbeeldende dingen zijn ontstaan uit de aanduidende dingen der Oude Kerk, en deze uit de dingen der innerlijke

gewaarwording der Oudste Kerk (n. 920, 1409, 2896, 2897). Dat de Oudsten hun uitbeeldende dingen ook uit droomen hadden (n. 1977). Dat Chanoch diegenen zijn, die de dingen der innerlijke gewaarwording der Oudsten verzamelden (n. 2896). Dat er in den Hemel voortdurend uitbeeldingen zijn van den Heer en van Zijn Rijk (n. 1619). Dat de Hemelen vol zijn van uitbeeldende dingen. (n. 1521, 1532). Dat de voorstellingen der Engelen in de wereld der geesten veranderd worden in verschillende uitbeeldende dingen (n. 1971, 1980, 1981). De uitbeeldende dingen, waardoor kleine kinderen in het inzicht worden binnengeleid (n. 2299). Dat de uitbeeldende dingen in de natuur door den invloed des Heeren komen (n. 1632, 1881). Dat in de gansche natuur uitbeeldingen zijn van het Rijk des Heeren (n. 2758). Dat er in den uiterlijken mensch dingen zijn, die overeenstemmen, en dingen die niet overeenstemmen met den innerlijken mensch (n. 1563, 1568).

3350. *Opdat duidelijk uitkome, van welken aard de uitbeeldende dingen zijn, magl nog een voorbeeld aangehaald worden: ik hoorde zeer vele Engelen van den inwendigen Hemel, die te zamen of in gemeenschap een uitbeelding vormden. De geesten rondom mij konden het niet gewaar worden, dan alleen door een zekeren invloed van een inwendige aandoening. Het was een koor, waarin deze vele Engelen gezamenlijk hetzelfde dachten en hetzelfde spraken. Door uitbeeldingen vormden zij een gouden kroon met diamanten om het hoofd des Heeren; dit geschiedde tevens door snel opeenvolgende reeksen van uitbeeldingen, zooals die van de gedachte en van de spraak, waarover boven in n. 3342, 3343, 3344 gesproken is, en — wat wonderbaarlijk is — hoewel het er zeer velen waren, dachten en spraken zij nochtans allen als één, aldus beeldden zij uit als één; en zulks omdat niemand uit zichzelf iets anders wilde doen, nog minder boven de overigen staan en het koor leiden; wie dit doet, wordt onmiddellijk van zelf af gescheiden; doch zij lieten zich wederkeerig door elkander leiden, dus allen in het bijzonder en in het algemeen door den Heer. In dergelijke harmonieën worden alle goeden, die in het andere leven komen, gebracht. Daarom werden zeer vele koren gehoord, die verschillende uitbeeldende dingen vertoonden, en hoewel het vele koren waren, en velen in elk koor, handelden zij nochtans als één, want uit den vorm van verschillende dingen kwam een geheel voort, waarin hemelsche schoonheid lag. Aldus kan het de gansche Hemel, die uit myriaden van myriaden bestaat; deze werken als één te zamen doordien zij in de wederkeerige liefde zijn, want op deze wijze laten zij zich door den Heer leiden; en wat wonderbaarlijk is hoe meer het er zijn, dat is, hoe meer myriaden, die den Hemel uitmaken, des te scherper onderscheiden en des te volmaakter zijn alle dingen tot in bijzonderheden; en ook, hoe innerlijker de Hemel is, waartoe de Engelen behooren, want alle volmaaktheid neemt naar de innerlijker dingen meer en meer toe.*

3351. *Zij, die toenmaals de koren vormden, waren uit de streek der longen, aldus uit het geestelijk Rijk des Heeren, want zij vloeiden op milde wijze in de ademhaling in; maar de koren waren verschillend, sommige behoorden tot de willekeurige ademhaling, sommige tot de onwillekeurige.*

3352. *Aan het einde van het volgende hoofdstuk het vervolg over de overeenstemmingen en uitbeeldingen, voornamelijk over die in het Woord.*

Genesis

Zes En Twintigste Hoofdstuk

3353. Het meerendeel der menschen geloof, dat alle dingen, die in de zichtbare wereld zijn, zullen vergaan, wanneer het Laatste Oordeel komt, namelijk dat de aarde in vlammen op zal gaan, dart zon en maan uiteen geslagen zullen worden, en de gesternten zullen verdwijnen; en dat daarna een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zullen verrijzen. Deze mening hebben zij opgevat uit de profetische openbaringen, waarin dergelijke dingen vermeld worden. Dat het hiermede echter anders is gesteld, kan blijken uit hetgeen eerder in n. 900, 931, 1850, 2117 tot 2133 aangaande het Laatste Oordeel is aangeduid. Hieruit blijkt duidelijk, dat het Laatste Oordeel niets anders is dan het einde van de Kerk bij de eene natie, en haar aanvang bij een andere, welk einde en welke aanvang dan daar is, wanneer er niet langer eenige erkenning des Heeren is, of, wat hetzelfde is, wanneer er geen geloof meer is. Er is geen erkenning of geen geloof, wanneer er geen naastenliefde is; want het geloof is nooit bestaanbaar dan alleen bij hen, die in de naastenliefde zijn. Dat er dan het einde van de Kerk is, en haar overbrenging op anderen, komt ten duidelijkste uit in al hetgeen de Heer Zelf aangaande dien laatsten dag of de voleinding der eeuw geleerd en voorzien heeft bij de Evangelisten, namelijk bij Mattheus hfdst. 24; bij Markus hfdst. 13; en bij Lukas hfdst. 21; maar aangezien deze dingen zonder den sleutel, die de innerlijke zin is, door niemand begrepen kunnen worden, mag ik stuk voor stuk de dingen ontvouwen, die daarin vervat zijn, hier beginnend met hetgeen staat bij Mattheus: *“De discipelen kwamen tot Jezus, zeggende: Zeg ons, wanneer zullen deze dingen zijn, en welk zal het teeken zijn van Uwe komst, en van de voleinding der eeuw. En Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Ziet toe, dat u niemand verleide. Want velen zullen komen in Mijnen naam, zeggende: Ik ben de Christus; en zij zullen velen verleiden. En gij zult hoeren van oorlogen, en geruchten van oorlogen, ziet toe, dat gij niet verontrust wordt; want alle dingen moeten geschieden, maar nog is het einde niet. Want natie zal tegen natie opgezet worden, en koninkrijk tegen koninkrijk; en er zullen zijn hongersnooden, en pestilentiën, en aardbevingen. Doch al deze dingen zijn het begin der smarten”* (Matth. 24: 3, 4, 5, 6, 7, 8). Zij, die in den zin van de letter blijven, kunnen niet weten, of deze en de volgende dingen in dit hoofdstuk gezegd zijn aangaande de verwoesting van Jeruzalem en de verstrooiing der Joodsche natie, dan wel aangaande het einde der dagen, dat

het Laatste Oordeel wordt genoemd. Maar zij, die in den innerlijken zin zijn, zien helder, dat hier over het einde der Kerk gehandeld wordt, welk einde het is, dat hier en elders de Komst des Heeren en de voleinding der eeuw wordt genoemd. En aangezien dit einde wordt bedoeld, kan men weten, dat al deze woorden zulke dingen beteekenen, die tot de Kerk behooren. Wat zij echter beteekenen, kan uit elke bijzonderheid in den innerlijken zin blijken; zoo bijvoorbeeld dat *velen zullen komen in Mijnen naam, zeggende: Ik ben de Christus, en zij zullen velen verleiden*; hier beteekent de naam niet den naam, noch Christus Christus, maar de naam datgene, waardoor de Heer vereerd wordt (n. 2724, 3006); en Christus het ware zelf (n. 3009, 3010); aldus dat er komen zouden, zeggende: “Dit behoort tot het geloof” of “dit is het ware”, terwijl het noch tot het geloof behoort, noch het ware is, maar het valsche. Dat *gij zult hooren van oorlogen, en geruchten van oorlogen* wil zeggen, dat er woordentwisten en strijd over de waarheden zouden bestaan, die de oorlogen in den geestelijken zin zijn; dat *natie zal tegen natie opgezet worden, en koninkrijk tegen koninkrijk* beteekent, dat het booze met het booze zal vechten, en het valsche met het valsche (dat de natie het goede is, maar in tegenovergestelden zin het booze, zie men in n. 1259, 1260, 1416, 1849; en dat het koninkrijk het ware is, maar in tegenovergestelden zin het valsche, in n. 1672, 2547); en *er zullen zijn hongersnooden en pestilentiën en aardbevingen in verscheidene plaatsen* wil zeggen, dat er niet langer erkentissen van het goede en ware zullen zijn, en dat dus de staat der Kerk veranderd zou worden, hetgeen een aardbeving is.

3354. Hieruit blijkt duidelijk, wat onder deze woorden des Heeren wordt verstaan, namelijk de eerste staat van de ontaarding der Kerk, die daar is, wanneer de menschen beginnen, niet langer te weten wat het goede en wat het ware is, maar daarover onderling strijden, waaruit valscheden ontstaan. Daar dit de eerste staat is, wordt er gezegd: *nog is het einde niet en deze dingen zijn het begin der smarten*, en wordt deze staat genoemd *aardbevingen in verscheidene plaatsen*, hetgeen in den innerlijken zin beteekent de gedeeltelijke of aanvankelijke verandering van staat der Kerk. Dat het tot de discipelen gezegd werd, beteekent, dat het tot allen is gericht, die van de Kerk zijn, want de twaalf discipelen beeldden dezen uit (n. 2089, 2129, 2130); daarom wordt er gezegd: *Ziet toe, dat niemand u verleide*; voorts: *Gij zult hoorera van oorlogen, en geruchten van oorlogen, ziet toe, dat gij niet verontrust wordt*.

3355. Dat in den innerlijken zin de aardbeving de verandering van staat der Kerk beteekent, blijkt uit de beteekenis der aarde, zijnde de Kerk, waarover n. 566, 662, 1066, 1067, 1262, 1733, 1850, 2117, 2118, 2928; en uit de beteekenis

van de beving, zijnde de verandering van staat, hier ten aanzien van de dingen, die tot de Kerk behooren, namelijk ten aanzien van het goede en ware; en ook blijkt het duidelijk uit andere plaatsen in het Woord, zooals bij Jesaja: “Het zal geschieden, zoo wie voor de stem der vreeze vlieden zal, die zal in den kuil vallen, en die uit het midden vair den kuil opklimt, die zal in den strik gevangen worden; want de sluizen uit den hooge zijn opengedaan, en de *fondamenten der aarde zijn geschokt*; verbrekende *is de aarde verbroken*, bewegende *is de aarde bewogen*, waggelende *waggelt de aarde*, gelijk een dronkaard, en *schudt heen en weer* gelijk eene hut; en hare overtreding is zwaar op haar, en zij zal vallen, en niet weder opstaan. En het zal geschieden te dien dage, dat Jehovah bezoeking doen zal over het leger der hoogte in de hoogte, en over de koningen des *aardbodems* op den *aardbodem*” (24: 18, 19, 20). Hier komt duidelijk uit, dat de aarde de Kerk is, want er wordt over de Kerk gehandeld, welker fundamenten geschokt worden genoemd, en zij zelf verbroken, bewogen, waggelende en heen en weer schuddende, wanneer het goede en ware niet meer gekend wordt. De koningen des aardbodems zijn de waarheden, hier de valscheden, waarover bezoeking gedaan zal worden. Dat de koningen de waarheden zijn, en in tegenovergestelden zin de valscheden, zie men in n. 1672, 2015, en dat de aardbodem hetzelfde is als de aarde, namelijk de Kerk, maar met een onderscheid, in n. 566, 1068. Bij denzelfde: “Ik zal den mensch zeldzamer maken dan zuiver goud, en den mensch dan goud van Ofir; daarom zal Ik den hemel beroeren, en de *aarde zal bewogen worden van hare plaats*, in de verbolgenheid van Jehovah Zebaoth, en in den dag der hittigheid Zijns toorns” (13: 12, 13), alwaar gehandeld wordt over den dag des Oordeels; ook hier staat de aarde klaarblijkelijk voor de Kerk, waarvan gezegd wordt, dat zij van hare plaats bewogen wordt, wanneer zij ten aanzien van haar staat verandert. Dat de plaats de staat is, zie men in n. 1273, 1274, 1275, 1377, 2625, 2837. Bij denzelfde: “Is dat die man, die de *aarde beroert*, die de *koninkrijken beroerde*, die de wereld tot eene woestijn stelt, en derzelver steden verstoort” (14: 16, 17), alwaar sprake is van Lucifer; de aarde staat voor de Kerk, die beroerd wordt genoemd, wanneer zij al haar dingen aan zichzelf toeschrijft. Dat de koninkrijken de waarheden der Kerk zijn, zie men in n. 1672, 2547. Bij Ezechiël: “Het zal geschieden te dien dage, wanneer Grog komt op het *land Israëls*, dat Mijne grimmigheid zal opkomen in Mijnen toorn; en in Mijnen ijver, in het vuur Mijner verontwaardiging zal Ik spreken: Zoo er niet, te dien dage een groote *aardbeving* zal zijn op den *aardbodem* Israëls” (38: 18, 19, 20); Gog staat voor den van den innerlijken eeredienst gescheiden, en dus afgodisch geworden uiterlijken eeredienst (n.

1151); aarde en aardbodem Israëls voor de geestelijke Kerk; de aardbeving voor de verandering van haar staat. Bij Joël: “Voor Hem *is de aarde beroerd*, de hemelen beefden, de zon en maan zijn zwart geworden, en de sterren trokken haren glans in” (2: 10), alwaar eveneens gehandeld wordt over den dag van het Laatste Oordeel; de beroerde aarde staat voor den veranderden staat der Kerk; de zon en maan voor het goede der liefde en, het ware daarvan (n. 1529, 1530, 2441, 2495), die “zwart geworden” heeten, wanneer de goedheden en waarheden niet erkend worden; de sterren staan voor de erkenningen van het goede en ware (n. 2495, 2849). Bij David: “*De aarde was ge, schokt en bewogen*, en de fundamenten der bergen sicU derden en werden geschokt, omdat Hij ontstoken was” (Psalm 18: 7, 8); de geschokte en bewogen aarde staat voor den ontaarden staat der Kerk. Bij Johannes: “Verder zag ik, toen het zesde zegel geopend had, en ziet, *er werd eene groote aardbeving*, en de zon werd zwart als een haren zak, en de geheele maan werd als bloed; en de sterren des hemels vielen op de aarde” (Openb. 6: 12, 13), alwaar aardbeving, zon, maan en sterren een zelfde beteekenis hebben als boven bij Joël. Bij denzelfde: “In diezelfde ure *geschiedde eene groote aardbeving*, en het tiende deel der stad is gevallen, en er zijn in de *aardbeving* gedood zeven duizend namen van menschen” (Openb. 11: 13). Uit al deze plaatsen blijkt duidelijk, dat de aardbeving niets anders is dan een verandering van staat der Kerk, en dat de aarde in den innerlijken zin niets anders is dan de Kerk; en daar de aarde de Kerk is, staat het vast dat door den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, die in de plaats van de vorige zouden komen (Jes. 65: 17; hfdst. 66: 22; Openb. 21: 1), niets anders wordt aangeduid dan de nieuwe innerlijke en uiterlijke Kerk (n. 1733, 1850, 2117, 2118 aan het einde).

3356. Dat de beving de verandering van staat is, vindt hierin zijn oorzaak, wijl de beving plaats vindt in ruimte en tijd; en in het andere leven is er geen voorstelling van ruimte en tijd, maar in plaats daarvan een voorstelling van staat. In het andere leven verschijnen alle dingen weliswaar als in de ruimte, en volgen zij op elkander als in den tijd, maar in zichzelf zijn ruimte en tijd er veranderingen van staat, want daaruit komen zij voort. Dit is iederen geest overbekend, ook den boozen, die door in anderen gebrachte veranderingen van staat bewerkstelligen, dat zij op een andere plaats verschijnen, terwijl zij daar niet zijn. Ook den mensch kan het bekend zijn uit het feit, dat voor zooveel de mensch in den staat der aandoeningen en der daaruit voortvloeiende vreugde is, en voor zooveel hij in den staat der gedachten en vandaar in den staat der afwezigheid van het lichaam is, hij niet in den tijd is, want verscheidene uren schijnen hem dan nauwelijks als één uur toe; en zulks om deze reden, wijl

zijn innerlijke mensch of geest staten heeft, waarmede de ruimten en tijden in den uiterlijken mensch overeenstemmen. Derhalve is de beving — wijl zij een geleidelijke voortgang in ruimte en tijd is — in den innerlijken zin een verandering van staat.

Zes En Twintigste Hoofdstuk.

1. En er was honger in het land, behalve den vorigen honger, die in de dagen van Abraham geweest was; en Jischak ging tot Abimelech, den koning der Filistijnen, naar Gerar.
2. En Jehovah verscheen hem, en zeide: Daal niet af naar Egypte, verblijf in het land, dat Ik aan u zeg.
3. Verkeer als vreemdeling in dit land, en Ik zal met u zijn, en Ik zal u zegenen; want aan u en aan uw zaad zal Ik al deze landen geven, en Ik zal den eed oprichten, dien Ik Abraham uwen vader gezworen heb.
4. En Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen als de sterren der hemelen, en Ik zal aan uw zaad al deze landen geven; en in uw zaad zullen gezegend worden alle natiën der aarde.
5. Daarom dat Abraham naar Mijne stem gehoord heeft, en heeft onderhouden Mijne verordeningen, Mijne geboden, Mijne inzettingen, en Mijne wetten.
6. En Jischak woonde in Gerar.
7. En de mannen van de plaats vraagden naar zijne vrouw; en hij zeide: Zij is mijne zuster; want hij vreesde te zeggen: Mijne vrouw; opdat mij misschien de mannen der plaats niet dooden om Rebekka, want zij was goed van aanblik.
8. En het geschiedde, want de dagen werden hem daar verlengd, en Abimelech, de koning der Filistijnen, keek ten venster uit, en hij zag, en ziet, Jischak was lachende met Rebekka, zijne vrouw.
9. En Abimelech riep Jischak, en zeide: voorwaar, zie, zij is uwe vrouw; en hoe hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster. En Jischak zeide tot hem: Want ik zeide: Dat ik niet misschien om harentwil sterve.
10. En Abimelech zeide: Wat is dit, dat gij ons gedaan hebt, dat lichtelijk een van het volk bij uwe vrouw gelegen had, en gij zoudt schuld over ons gebracht hebben.
11. En Abimelech gebod het gansche volk, zeggende: Zoo wie dezen man en zijne vrouw aanroert, stervende zal hij sterven.
12. En Jischak zaaide in dat land, en hij vond in dat jaar honderd maten, en JEHOVAH zegende hem.
13. En de man groeide, en hij ging gaande en groeiende, totdat hij zeer groot geworden was.
14. En hij had verwerving van kleinvee, en verwerving van grootvee, en veel dienstvolk, en de Filistijnen benijdden hem.

15. En al de putten, die de knechten van zijnen vader, in de dagen van zijnen vader Abraham, gegraven hadden, die stopten de Filistijnen, en vulden dezelve met stof.
16. En Abimelech zeide tot Jischak: Ga heen van met ons, want gij zijt veel machtiger dan wij.
17. En Jischak ging van daar, en hij legerde zich in het dal van Gerar, en woonde aldaar.
18. En Jischak keerde weder, en groef de putten der wateren op, die zij in de dagen van Abraham, zijnen vader, gegraven hadden, en de Filistijnen stopten diezelve na den dood van Abraham; en hij noemde derzelve namen naar de namen, waarmede zijn vader die genoemd had.
19. En de knechten van Jischak groeven in het dal, en zij vonden aldaar eenen put van levende wateren.
20. En de herders van Gerar twistten met Jischaks herders, zeggende: De wateren zijn onze; en hij noemde den naam van den put Esek, omdat zij met hem gekeven hadden.
21. En zij groeven eenen anderen put, en zij twistten ook over dien, en hij noemde deszelfs naam Sithnah.
22. En hij brak op van daar, en groef eenen anderen put, en zij twistten over dien niet; en hij noemde deszelfs naam Rechoboth, en hij zeide: Want nu heeft JEHOVAH ons doen uitbreiden, en wij zullen vruchtbaar zijn in het land.
23. En hij klom op van daar naar Beerschebah.
24. En JEHOVAH verscheen hem in denzelfen nacht, en zeide: Ik ben de GOD van Abraham uwen vader; vrees niet, want Ik ben met u; en Ik zal u zegenen, en Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen, om Abrahams, Mijns knechts wil.
25. En hij bouwde aldaar een altaar, en riep den naam van JEHOVAH aan; en hij sloeg aldaar zijne tent op; en Jischaks knechten groeven daar eenen put.
26. En Abimelech ging tot hem uit Gerar, en Achusath zijn metgezel, en Phicol zijn legeroverste.
27. En Jischak zeide tot hen: Waarom zijt gij tot mij gekomen, en gij hebt mij gehaat, en hebt mij van u weggezonden.
28. En zij zeiden: Ziende hebben wij gezien, dat JEHOVAH met u was, en wij hebben gezegd: Laat, ik bid u, eenen eed tusschen ons zijn, tusschen ons en tusschen u, en laat ons een verbond met u uithouwen.

29. Zoo gij met ons kwaad doet, gelijk als wij u niet aangeroord hebben, en gelijk als wij met u alleenlijk goed gedaan hebben, en hebben u in vrede gezonden; gij zijt nu de gezegende van JEHOVAH.
30. En hij maakte hun eenen maaltijd, en zij aten en dronken.
31. En zij stonden des morgens vroeg op, en zwoeren de man zijnen broeder; en Jischak zond hen, en zij gingen van met hem in vrede.
32. En het geschiedde ten zelfden dage, en Jischaks knechten kwamen, en boodschapten hem over de zaak des puts, dien zij gegraven hadden, en zij zeiden hem: Wij hebben wateren gevonden.
33. En hij noemde denzelven Schibba; daarom is de naam der stad Beerschebah, tot op dezen dag.

* * *

34. En Ezaü was een zoon van veertig jaren, en hij nam tot eene vrouw Jehudith, de dochter van Beer, den Chittiet, en Basemath, de dochter van Elon, den Chittiet.
35. En zij waren voor Jischak en Rebekka eene bitterheid des geestes.

Inhoud.

3357. In dit hoofdstuk wordt in den innerlijken zin gehandeld over de schijnbaarheden van het ware van drievoudigen graad, en hoe deze aan het Goddelijk Ware werden toegevoegd, opdat de waarheden en haar leerstellige dingen ontvangen zouden worden, en een Kerk zou ontstaan.

3358. Er wordt gehandeld over de schijnbaarheden van het ware van een hooger graad, die in den innerlijken zin des Woords zijn, in welke schijnbaarheden de Engelen zijn, en waar het Goddelijk Ware en Goede in is (vers 1, 2, 3, 4, 5, 6). En dat het Goddelijk Goede en Ware niet begrepen en dus ook niet ontvangen kunnen worden, wanneer zij niet in de schijnbaarheden zijn (vers 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13).

3359. Voorts wordt gehandeld over de schijnbaarheden van het ware van een lageren graad, die in den inwendigen zin des Woords zijn, in welke schijnbaarheden de menschen kunnen zijn, die van de innerlijke Kerk zijn (vers 14, 15, 16, 17).

3360. Daarna over de schijnbaarheden van het ware van nog lageren graad, die tot den letterlijken zin des Woords behooren, en waarin de menschen kunnen zijn, die van de uiterlijke Kerk zijn (vers 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25), en dat er door middel daarvan toch verbinding met den Heer kan zijn (vers 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33).

3361. Over de wetenschappelijke waarheden toegevoegd aan het goede daarin (vers 34, 35).

De Innerlijke Zin.

3362. In het 21ste hoofdstuk werd gehandeld over Abimelech, namelijk dat hij een verbond sloot met Abraham, en dat Abraham hem toen berispte aangaande den put der wateren, dien zijne knechten hadden genomen; hier valt bijna hetzelfde voor tusschen Abimelech en Jischak, ook hierin, dat gelijk Abraham had gezegd dat zijn vrouw zijn zuster was, evenzoo ook Jischak deed. Hieruit blijkt duidelijk, dat er een Goddelijke verborgenheid in gelegen is, waarom deze dingen andermaal geschieden, en andermaal vermeld werden, en ook dat in beide gevallen van putten melding wordt gemaakt; het zou van weinig belang zijn hierover iets te weten, tenzij iets Goddelijks daarin verborgen lag. Doch de innerlijke zin leert, wat daarin is, en dat er gehandeld wordt over de verbinding van den Heer met hen, die in Zijn Rijk in de Hemelen en op aarde zijn, door middel van de waarheden, en wel door schijnbaarheden van het ware van een hooger grad met de Engelen, en door schijnbaarheden van het ware van een lager grad met de menschen, bijgevolg door het Woord, in welks innerlijken en ruitlijken zin deze schijnbaarheden zijn. Want de Goddelijke waarheden zelve zijn van dien aard, dat zij nooit gevat kunnen worden door eenigen Engel, nog minder door eenig menschen; zij gaan al hun bevattingvermogen te boven. Opdat er nochtans verbinding zij van den Heer met hen, vloeien de Goddelijke waarheden bij hen in schijnbaarheden, en wanneer zij daarin zijn, kunnen zij zoowel ontvangen als erkennen. Dit geschiedt in aanpassing aan het bevattingvermogen van een ieder, en daarom zijn de schijnbaarheden, dat is, de engelenwaarheden en de menschelijke waarheden, van drievoudigen grad. Dit zijn de Goddelijke verborgenheden, in den innerlijken zin besloten in hetgeen over Abimelech en Abraham, en in dit hier over Abimelech en Jischak werd gehandeld en vermeld.

3363. Vers 1. *En er was honger in het land, behalve den vorigen honger, die in de dagen van Abraham geweest was; en Jischak ging tot Abimelech, den koning der Filistijnen, naar Gerar.* Er was honger in het land, behalve den vorigen honger, die in de dagen van Abraham geweest was, beteekent het gebrek aan erkentnissen des geloofs; en Jischak ging tot Abimelech, den koning der Filistijnen, naar Gerar, beteekent de leerstellige dingen des geloofs; Abimelech is de leer des geloofs, gericht op de redelijke dingen; de koning der Filistijnen zijn de leerstellige dingen; Gerar is het geloof.

3364. Dat de woorden: “Er was honger in het land, behalve den vorigen honger, die in de dagen van Abraham geweest was” het gebrek aan erkentnissen des geloofs beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den honger, zijnde het gebrek

aan erkentissen, waarover n. 1460. Dat het een gebrek is aan erkentissen des geloofs, blijkt duidelijk uit het terstond daarop volgende, namelijk uit de uitbeelding van Abimelech en uit de beteekenis van Gerar, zijnde de dingen, die tot het geloof behooren. De honger in de dagen van Abraham, die vermeld wordt in het 12de hoofdstuk vers 10 en waarover in n. 1460 is gehandeld, was een gebrek aan erkentissen, die tot den natuurlijken mensch behooren; maar de honger, waarvan hier sprake is, is een gebrek aan erkentissen die tot den redelijken mensch behooren; daarom wordt gezegd, dat er honger in het land was, behalve den vorigen honger, die in de dagen van Abraham geweest was. In den innerlijken zin wordt hier gehandeld over den Heer, namelijk dat alle leerstellige dingen des geloofs van Zijn Goddelijke uitgaan; want er bestaat niet eenig leerstellig ding, en zelfs niet het kleinste deel daarvan, dat niet van den Heer uitgaat, want de Heer is de Leer zelve. Dit is de reden, waarom de Heer het Woord genoemd wordt, want het Woord is de Leer. Maar daar alles wat in den Heer is, Goddelijk is, en het Goddelijke door niet eenig schepsel begrepen kan worden, zijn de leerstellige dingen, die van den Heer uitgaan, voor zoover zij voor de schepselen verschijnen, niet zuiver Goddelijke waarheden, doch schijnbaarheden van het ware; maar nochtans liggen in de schijnbaarheden Goddelijke waarheden; en omdat deze daarin liggen, worden de schijnbaarheden ook waarheden genoemd; over deze wordt nu in dit hoofdstuk gehandeld.

3365. Dat de woorden: “en Jischak ging tot Abimelech, den koning der Filistijnen, naar Gerar” de leerstellige dingen des geloofs beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Redelijke, waarover n. 1893, 2066, 2072, 2083, 2630. Dat Jischak het Goddelijk Redelijke des Heeren is ten aanzien van het Goddelijk Goede, n. 3012, 3194, 3210; en ook ten aanzien van het Goddelijk Ware, dat wordt uitgebeeld door het huwelijk van Jischak met Rebekka, n. 3012, 3013, 3077; aldus wordt door Jischak hier de Heer uitgebeeld ten aanzien van het met het Goddelijk Goede van het Redelijke verbonden Goddelijk Ware, want Rebekka was met Jischak, en werd zijn zuster genoemd. Het blijkt uit de uitbeelding van Abimelech, zijnde de leer des geloofs, gericht op de redelijke dingen, waarover n. 2504, 2509, 2510, 2530; uit de beteekenis van den koning der Filistijnen, zijnde de leerstellige dingen (dat de koning in den innerlijken zin het ware is, dat tot het leerstellige behoort, zie men in n. 1672, 2015, 2069; en dat de Filistijnen de wetenschap der erkentissen zijn, die ook die der leerstellige dingen is, n. 1197, 1198; en uit de beteekenis van Gerar, zijnde het geloof, n. 1209, 2504. Hieruit blijkt duidelijk, wat daarmede wordt aangeduid, dat

Jischak ging tot Abimelech, den koning der Filistijnen, naar Gerar, namelijk, dat van den Heer uitgaat de leer des geloofs, gericht op de redelijke dingen, of, wat hetzelfde is, de leerstellige dingen des geloofs. Al die dingen worden leerstellig genoemd, die tot de leer behooren, en voor zoover zij ontvangen en erkend kunnen worden in den Hemel door de Engelen, en op aarde door de menschen, wordt daarvan gezegd, dat zij op de redelijke dingen gericht zijn, want het is het redelijke dat ze ontvangt en erkent. Maar het redelijke is van dien aard, dat het nooit de Goddelijke dingen kan begrijpen, want het is eindig, en het eindige kan de dingen, die oneindig zijn, niet begrijpen; daarom worden de van den Heer uitgaande Goddelijke waarheden voor het redelijke vertoond door middel van schijnbaarheden. Vandaar komt het, dat de leerstellige dingen niets dan schijnbaarheden van het Goddelijk Ware zijn, of niets dan hemelsche en geestelijke vaten, waarin het Goddelijke is; en aangezien het Goddelijke, dat is, de Heer daarin is, doen zij aan; vandaar de verbinding des Heeren met de Engelen en de menschen.

3366. *Vers 2, 3. En Jehovah verscheen hem, en zeide: Daal niet af naar Egypte, verblijf in het land, dat Ik aan u zeg. Verkeer als vreemdeling in dit land, en Ik zal met u zijn, en Ik zal u zegenen; want aan u en aan uw zaad zal Ik al deze landen geven, en Ik zal den eed oprichten, dien Ik Abraham uwen vader gezworen heb.* Jehovah verscheen hem en zeide, beteekent het denken uit het Goddelijke; daal niet af naar Egypte, verblijf in het land, dat Ik aan u zeg, beteekent niet naar de wetenschappelijke, maar naar de redelijke dingen, die, door het Goddelijke verlicht zijnde, de schijnbaarheden van het ware zijn; verkeer als vreemdeling in dit land, beteekent het onderricht; en Ik zal met u zijn, beteekent het Goddelijke; en Ik zal u zegenen, beteekent, dat er aldus aanwassing zal zijn; want aan u, beteekent het goede; en aan u zaad, beteekent het ware; zal Ik al deze landen geven, beteekent de geestelijke dingen; en Ik zal den eed oprichten, dien Ik Abraham uwen vader gezworen heb, beteekent de bevestiging aldus.

3367. Dat de woorden: “Jehovah verscheen hem en zeide” het denken uit het Goddelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van verschijnen, wanneer het wordt gezegd aangaande den Heer, die Jehovah is, zijnde het Goddelijke zelf, dat in Hem is. Dat in den Heer Jehovah is, en de Heer Zelf Jehovah is, werd eerder in vele plaatsen aangetoond; men zie n. 1343, 1725, 1729, 1733, 1736, 1791, 1815, 1819, 1822, 1902, 1921, 1999, 2004, 2005, 2018, 2025, 2156, 2329, 2447, 2921, 3023, 3035, 3061; en dat de Heer, voor zooveel Hij het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen verenigd had, met Jehovah sprak als met Zichzelf, n. 1745, 1999; aldus beteekent “Jehovah verscheen hem” in den innerlijken zin

“uit het Goddelijk”; dat het het denken is, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, alsmede denken, zooals vaak is aangetoond.

3368. Dat de woorden: “Daal niet af naar Egypte, verblijf in het land, dat Ik aan u zeg” beteekenen niet naar de wetenschappelijke, maar naar de redelijke dingen, die, door het Goddelijke verlicht zijnde, de schijnbaarheden van het ware zijn, blijkt uit de beteekenis van Egypte, zijnde de wetenschappelijke dingen, waarover n. 1164, 1165, 1462, 1186; en uit de beteekenis van het land, zijnde hier de redelijke dingen, die, verlicht zijnde door het Goddelijke, de schijnbaarheden van het ware zijn, want het land, dat hier bedoeld wordt, is Gerar, waar Abimelech, de koning der Filistijnen, was, en door Gerar wordt het geloof aangeduid, en door Abimelech de op de redelijke dingen gerichte leer des geloofs; en door den koning der Filistijnen de leerstellige dingen; men zie n. 3363, 3365; daarom wordt door het land, namelijk door Gerar, waar Abimelech was, in den innerlijken zin niets anders verstaan. Want de beteekenis van het land is verschillend, men zie n. 620, 636, 1067, en het beteekent de hoedanigheid van de natie, waarop het betrekking heeft (n. 1262). In den eigenlijken zin echter beteekent het land de Kerk (n. 3355), en omdat het de Kerk beteekent, beteekent het ook de dingen, die der Kerk zijn, dat is, die dingen, welke bij den mensch de Kerk uitmaken, bijgevolg de leerstellige dingen der naastenliefde en des geloofs, dus ook de redelijke dingen, die, door het Goddelijke verlicht zijnde, schijnbaarheden van het ware zijn, want dat deze de waarheden der Kerk zijn, dus haar leerstellige dingen, zie men boven in n. 3364, 3365. Of ge zegt door het Goddelijke verlichte redelijke dingen, dan wel schijnbaarheden van het ware, of hemelsche en geestelijke waarheden, zooals zij in het Rijk des Heeren in de Hemelen of in den Hemel, en zooals zij in het Rijk des Heeren op aarde of in de Kerk zijn, is hetzelfde. Deze zelfde dingen worden ook leerstellige dingen genoemd, maar zulks vanwege de waarheden, die daarin zijn. Het engelen- en menschenlijke redelijke is redelijk en wordt redelijk genoemd naar de door het Goddelijke verlichte schijnbaarheden van het ware; zonder deze is het niet redelijk; aldus zijn de redelijke dingen deze schijnbaarheden. Dat hier gezegd wordt, dat hij niet zou afdalen naar Egypte, dat is, niet naar de wetenschappelijke dingen, komt, omdat eerder over de wetenschappelijke dingen gehandeld is, want het verkeerden als vreemdeling van Abraham in Egypte beeldde het onderricht des Heeren tijdens de knapen jaren in de wetenschappelijke dingen uit (men zie n. 1502). Met de verborgenheid, dat hij niet zou afdalen naar Egypte, maar als vreemdeling verkeerden zou in het land van Gerard, dat is, dat Hij niet naar de wetenschappelijke maar naar de redelijke dingen zou zien, is het

aldus gesteld: alle schijnbaarheden van het ware, waarin het Goddelijke is, behooren tot het redelijke, en wel dermate, dat de redelijke waarheden en de schijnbaarheden van het ware hetzelfde zijn. De wetenschappelijke dingen behooren echter tot het natuurlijke, dermate, dat de natuurlijke dingen en de wetenschappelijke waarheden hetzelfde zijn. De redelijke waarheden, of de schijnbaarheden van het ware, kunnen nooit zijn en bestaan, tenzij uit den invloed van het Goddelijke in het redelijke, en door de redelijke dingen in de wetenschappelijke, die tot het natuurlijke behooren. De dingen, die dan in het redelijke gebeuren, verschijnen in het natuurlijke, zooals het beeld van vele dingen te zamen in een spiegel: en aldus vertoonen zij zich voor den mensch, en ook voor den Engel; voor den Engel echter niet zoo klaarblijkelijk in het natuurlijke, maar wel bij hen, die in de wereld der geesten en in het geestelijk natuurlijke zijn, en vandaar bezitten dezen de uitbeeldende dingen van het ware. Desgelijks is het gesteld bij ieder mensch, want, als eerder gezegd, wie in het goede is, is een Hemel in het klein, of, wat hetzelfde is, een beeld van den grootsten Hemel; en aangezien het Goddelijk Ware niet onmiddellijk kan vloeien in de wetenschappelijke dingen, die tot den natuurlijken mensch behooren, maar, als gezegd, door middel van de redelijke dingen, daarom wordt hier gezegd, dat hij niet zou afdalen naar Egypte, maar verblijven in het land Gerar. Doch men kan hieromtrent geen heldere voorstelling hebben, tenzij men weet, van welken aard de invloed is, alsmede van welken aard de voorstellingen zijn; daarom zal hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, aan het einde van dit hoofdstuk, alwaar ondervindingen voorkomen, gehandeld worden.

3369. Dat de woorden: “verkeer als vreemdeling in dit land” het onderricht beteekenen, blijkt uit de beteekenis van als vreemdeling verkeereren, zijnde onderricht worden, waarover n. 1463, 2025; en uit de beteekenis van het land hier zijnde de redelijke dingen, die, door het Goddelijke verlicht, de schijnbaarheden van het ware zijn, waarover kort te voren in n. 3368. Aldus beteekent “als vreemdeling in dit land verkeereren” het onderricht in die dingen.

3370. Dat de woorden: “en Ik zal met u zijn” het Goddelijke beteekenen, kan hieruit blijken, dat het Jehovah is, die spreekt, dus het Goddelijke zelf, en wanneer door Hem gezegd wordt: “Ik zal met u zijn” beteekent het in dit verband, dat het Goddelijke aldus daarin zal zijn.

3371. Dat de woorden: “en Ika zal u zegenen” beteekenen, dat er aldus aanwassing zal zijn, blijkt uit de beteekenis van zegenen, zijnde bevruchten in goedheden, en vermenigvuldigen in waarheden, waarover n. 1731, 981, 1420, 1422, 2846, 3140; dus de aanwassing.

3372. Dat “want aan u” het goede beteekent, kan hieruit blijken, dat “aan u” wil zeggen aan Jischak, door wien de Heer ten aanzien van het Goddelijk Redelijke wordt uitgebeeld, zooals vaak is aangetoond; en het Goddelijk Redelijke des Heeren is niets dan het goede; ook het ware daarin is het goede, omdat het Goddelijk is.

3373. Dat de woorden: “en aan uw zaad” het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het ware, waarover n. 29, 255, 1025, 1447, 1610, 1940, 2848, 3310; dus is het het ware, dat van het Goddelijke des Heeren uitgaat, hetwelk “uw zaad” is. Zij, die het Woord slechts naar den zin van de letter opnemen, kunnen niet beter weten, of het zaad is het nageslacht, bijgevolg hier het nageslacht van Jischak uit Ezau en Jakob, voornamelijk uit Jakob, omdat in deze natie het Woord was, en daarin zooveel historische vermeldingen over hen voorkomen. Maar in den innerlijken zin wordt onder het zaad niet eenig nageslacht uit Jakob verstaan, maar al diegenen, die zonen des Heeren zijn, dus de zonen van Zijn Rijk, of, wat hetzelfde is, zij, die in het van den Heer uitgaande goede en ware zijn; en daar dezen het zaad zijn, volgt hieruit, dat het van den Heer uitgaande goede en ware zelf het zaad is, want daaruit komen de zonen voort; waarom dan ook de van den Heer uitgaande waarheden “zonen des koninkrijks” worden genoemd, bij Mattheus: “Die het *goede zaad* zaait, is de Zoon des menschen; het veld is de wereld, *het zaad zijn de zonen des koninkrijk*” (13: 37, 38); vandaar dan ook worden in het algemeen door zonen waarheden aangeduid, n. 489, 491, 533, 1147, 2623. Een ieder, die een weinig dieper of innerlijker denkt, kan weten, dat door het zaad van Abraham, Jischak en Jakob, dat zoo vaak vermeld wordt, en waarvan zoo vaak gezegd wordt, dat het gezegend zou worden, en wel boven alle natiën en volken op het aardrijk, in het Goddelijke Woord niet hun nageslacht aangeduid kan worden, want zij waren onder alle natiën het allerminst in het goede der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste, en zelfs ook niet in eenige waarheid des geloofs; want zij wisten in het geheel niet, wat de Heer is, wat Zijn Rijk, dus wat de Hemel, en wat het leven na den dood, zoowel omdat zij het niet weten wilden, als omdat zij, wanneer zij deze dingen vernomen hadden, ze in hun hart geheel en al geloochend zouden hebben, en aldus de inwendige goedheden en waarheden zouden hebben ontwijfd, zooals zij het de uitwendige deden door zoo vaak openlijk afgodendienaars te worden; en dit is de oorzaak, dat zoo zelden eenige innerlijke dingen in den zin der letter van het Woord van het Oude Testament te voorschijn komen. Daar zij van dien aard waren, heeft de Heer aangaande hen gezegd, volgens Jesaja: “Hij heeft hunne oogen verblind, en hun hart verhard; opdat zij met

hunne oogen niet zien, en met het hart verstaan, en zij zich bekeereren, en Ik hen geneze” (Joh. 12: 40); en aangaande hen, toen zij zich Abrahams zaad noemden: “Zij zeiden: Wij zijn Abrahams zaad; Abraham is onze vader. Jezus zeide tot hen: Indien gij Abrahams zonen waart, zoo zoudt gij de werken van Abraham doen; gij zijt uit den vader den duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen” (Joh. 8: 33, 39, 44); onder Abraham wordt hier ook de Heer verstaan, zooals overal in het Woord; dat zij niet Zijn zaad of zonen waren, maar uit den duivel, wordt klaarblijkelijk gezegd. Hieruit blijkt duidelijk, dat onder het zaad van Abraham, Jischak en Jakob in het Woord, zoowel in het historische als in het profetische, geenszins zij verstaan worden, want het Woord is overal Goddelijk, maar al diegenen, die zaad des Heeren zijn, dat is, die in het goede en ware des geloof in Hem zijn. Dat van den Heer alleen het hemelsche zaad uitgaat, dat is, al het goede en ware, zie men in n. 1438, 1614, 2016, 2803, 2882, 2883, 2891, 2892, 2904, 3195.

3374. Dat de woorden: “zal Ik al deze landen geven” de geestelijke dingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis der landen, zijnde hier de redelijke dingen, die, door het Goddelijke verlicht zijnde, de schijnbaarheden van het ware zijn, waarover boven n. 3368; dat deze schijnbaarheden waarheden zijn, is ook hierboven in n. 3364, 3365 aangetoond; bijgevolg de geestelijke dingen, want deze zijn niets anders dan de van het Goddelijke uitgaande waarheden, zooals blijken kan uit hetgeen herhaaldelijk over de beteekenis der geestelijke dingen is gezegd. Onder het geestelijke wordt in den echten zin het licht zelf van het ware, dat van den Heer uitgaat, verstaan, zooals door het hemelsche alle vlam van het goede, uitgaande van den Heer. Hieruit kan blijken, dat aangezien dit licht van den Heer uit invloeit, zoowel in het redelijke als in het natuurlijke van den mensch, het geestelijke op beide betrekking heeft, en dat het het Goddelijke ten aanzien van het ware is, dat invloeit. Hieruit kan men weten, wat door het geestelijke in den echten zin wordt aangeduid, en dat er een redelijk geestelijke en een natuurlijk geestelijke is.

3375. Dat de woorden: “en Ik zal den eed oprichten, dien Ik Abraham uwen vader gezworen heb” de bevestiging beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den eed of van zweren, zijnde de bevestiging, waarover n. 2842. Hier wordt niet gezegd “het verbond oprichten” dat met Abraham gesloten is, maar den eed, omdat het verbond betrekking heeft op het hemelsche of het goede, maar de eed op het geestelijke of de waarheden (men zie n. 3037), waarover hier gehandeld wordt. Daarom wordt ook in hetgeen volgt van Jischak niet gezegd, dat hij met Abimelech een verbond sloot, maar dat hij zwoer, de man zijnen broeder (vers 31), terwijl van Abraham gezegd wordt, dat gene

en Abraham een verbond sloten (Gen. 21: 32; zie Psalm 105: 10). Onder de bevestiging hier, aangeduid door den eed, wordt de verbinding verstaan van den Heer met hen, die in Zijn Rijk zijn, want de eed is de bevestiging van het verbond, en door het verbond wordt de verbinding aangeduid (n. 665, 666, 1023, 1038, 1864, 1996, 2003, 2021).

3376. De innerlijke zin dezer beide verzen is deze, dat het Goddelijk Ware, wanneer het door de redelijke dingen invloeit, schijnbaarheden van het ware te voorschijn brengt, en aldus zichzelf bevrucht en vermenigvuldigt ten aanzien van het goede en ware, waardoor de Heer zich verbindt met de Engelen en met de menschen. Dat dit de zin is, kan niet gezien worden uit de eerste verklaring, waarin de dingen zich los uiteenliggend vertoonen, namelijk uit hetgeen in n. 3366 gezegd is, dat *er uit het Goddelijke een gedachte was, zich niet te wenden tot de wetenschappelijke maar tot de redelijke dingen, die, door het Goddelijke verlicht zijnde, de schijnbaarheden van het ware zijn, en dat er daardoor onderricht uit het Goddelijke zou zijn, en aanwassing, dus het goede en het ware, die geestelijke dingen zijn, waardoor er verbinding is van den Heer met de dingen, die in Zijn Woord zijn.* Maar deze dingen, die aldus los uiteenliggend voor den mensch verschijnen, zijn nochtans in den innerlijken zin in de grootste orde verbonden, en voor de Engelen of in den Hemel verschijnen zij en worden waargenomen in het allerschoonste verband, ja zelfs met engelengelijke uitbeeldende dingen in een hemelschen vorm, en zulks met onuitsprekelijke verscheidenheid; van dien aard is het Woord overal in zijn innerlijken zin.

3377. Vers 4, 5. *En Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen als de sterren der hemelen, en Ik zal aan uw zaad al deze landen geven; en in uw zaad zullen gezegend worden alle natiën der aarde. Daarom dat Abraham naar Mijne stem gehoord heeft, en heeft onderhouden Mijne verordeningen, Mijne geboden, Mijne inzettingen, en Mijne wetten.* Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen als de sterren der hemelen, beteekent de waarheden en de erkentnissen des geloofs; en Ik zal aan uw zaad al deze landen geven, beteekent vandaar Kerken; en in uw zaad zullen gezegend worden alle natiën der aarde, beteekent al diegenen, die in het goede zoowel binnen als buiten de Kerk zijn; daarom dat Abraham naar Mijne stem gehoord heeft, beteekent de vereeniging van het Goddelijk Wezen des Heeren met het Menschelijk Wezen door verzoeking; en heeft onderhouden Mijne verordeningen, Mijne geboden, Mijne inzettingen, en Mijne wetten, beteekent door voortdurende openbaringen uit Zichzelfen.

3378. Dat de woorden: “Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen als de sterren der hemelen”, de waarheden en de erkentnissen des geloofs beteekenen,

blijkt uit de beteekenis, van het zaad, zijnde de waarheden, waarover boven n. 3373; en uit de beteekenis der sterren, zijnde de erkentnissen des geloofs, waarover n. 2495, 2849.

3379. Dat de woorden: “en Ik zal aan uw zaad al deze landen geven” beteekenen, vandaar Kerken, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde de waarheden, dus zij, die in de waarheden zijn, en vandaar zonen des koninkrijks worden genoemd, waarover boven n. 3373; en uit de beteekenis der landen, zijnde de redelijke dingen, die, door het Goddelijke verlicht zijnde, de schijnbaarheden van het ware zijn (waarover eveneens boven n. 3368), dus diegenen, die in de door het Goddelijke verlichte redelijke dingen zijn, of, wat hetzelfde is, in het hemelsche licht; en daar in dat licht alleen diegenen zijn, die in het Rijk des Heeren zijn in de Hemelen, dat is, in den Hemel, en die in het Rijk des Heeren zijn op aarde, dat is, in de Kerken, blijkt het duidelijk, dat door “deze landen” de Kerken worden aangeduid; want de Kerken zijn niet Kerken omdat zij zoo genoemd worden, en omdat zij den naam des Heeren belijden, maar omdat zij in het goede en ware des geloofs zijn; het is het goede en het ware des geloofs zelf, dat de Kerk uitmaakt, ja zelfs de Kerk is; want in het goede en het ware des geloofs is de Heer, en waar de Heer is, is de Kerk.

3380. Dat de woorden: “en in uw zaad zullen gezegend worden alle natiën der aarde” al diegenen beteekenen, die in het goede zoowel binnen als buiten de Kerk zijn, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde bevrucht worden in het goede, en vermenigvuldigd worden in de waarheden (waarover boven n. 1731, 981, 1422, 2846, 3140); uit de beteekenis van het zaad, zijnde de van den Heer uitgaande goedheden en waarheden (waarover boven n. 3373); en uit de beteekenis van de natiën der aarde, zijnde al diegenen, die in het goede zijn; dat de natiën de goedheden zijn, of, wat hetzelfde is, zij, die in de goedheden zijn, zie men in n. 1259, 1260, 1416, 1849; aldus beteekent, dat alle natiën der aarde in uw zaad gezegend worden, dat door het van den Heer uitgaande goede en ware al diegenen behouden worden, die in onderlinge naastenliefde leven, of zij binnen de Kerk dan wel buiten de Kerk zijn. Dat de natiën, die buiten de Kerk en in het goede zijn, evenzeer behouden worden, zie men in n. 593, 932, 1032, 1059, 1327, 1328, 2049, 2051, 2284, 2589 tot 2604, 2861, 2986, 3263.

3381. Dat de woorden: “daarom dat Abraham naar Mijne stem gehoord heeft” de vereeniging beteekenen van het Goddelijk Wezen des Heeren met het Menschelijk Wezen door verzoeking, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer ook ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke (waarover n. 2833, 2836, 3251); en uit de beteekenis van “naar Mijne stem

hooren,” wanneer het op den Heer betrekking heeft, zijnde het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen vereenigen door verzoeken, want vanwege deze heeft de gehoorzaamheid in het Woord betrekking op den Heer; deze dingen betreffen dat, wat in hoofdstuk 22 is medegedeeld omtrent Abraham, namelijk dat toen God *hem verzocht*, Hij tot hem zeide, zijnen zoon te nemen en hem tot een brandoffer te offeren (vers 1, 2); en toen hij naar deze stem gehoord had, werd er gezegd: “Nu weet Ik, dat gij God vreest, en uwen zoon, uwen eenige, van Mij niet hebt onthouden; bij Mij zelven heb Ik gezworen, het is gezegd door Jehovah, daarom dat gij dit woord gedaan hebt, en uwen zoon, uwen eenige, niet onthouden hebt, dat zegenende Ik u zegenen zal, en vermenigvuldigende Ik uw zaad vermenigvuldigen zal als de sterren der hemelen” (vers 12, 16, 17). Dat door “het niet onthouden van uwen zoon, uwen eenige, van Mij” (hetgeen het hooren naar de stem was) de vereeniging wordt aangeduid van het Menschelijke met het Goddelijke, door het uiterste der verzoeking, zie men in n. 2827, 2844. Dat deze dingen worden verstaan onder het hooren naar de stem van Jehovah of van den Vader, blijkt ook duidelijk uit de woorden des Heeren in Gethsemane, bij Mattheus: “Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van Mij voorbijgaan; *doch niet, gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt*; wederom ten tweede maal: Mijn Vader, indien deze drinkbeker van Mij niet voorbij kan gaan, tenzij dat Ik hem drinke, *Uw wil gegeschiede*” (26: 39, 42; Markus 14: 36; Lukas 22: 42). Daar echter Jehovah of de Vader in Hem was, of Hij in den Vader en de Vader in Hem (Joh. 14: 10, 11), wordt onder het hooren van de stem van Jehovah verstaan, dat de Heer het Goddelijke met het Menschelijke uit eigen macht door verzoeken vereenigde, hetgeen ook duidelijk blijkt uit de woorden zelf van den Heer bij Johannes: “Gelijkerwijs de Vader Mij kent, en Ik den Vader ken; en *Ik stel Mijne ziel voor de schapen*; daarom heeft Mij de Vader lief, overmits *Ik Mijn leven afleg*, opdat Ik hetzelve wederom neme; *Ik heb macht hetzelve af te leggen en heb macht hetzelve wederom te nemen*; dit gebod heb Ik van Mijnen Vader ontvangen” (10: 15, 17, 18). Dat de Heer Zijn Goddelijk Wezen met Zijn Menschelijk Wezen uit eigen macht door verzoeken vereenigd heeft, zie men in n. 1663, 1668, 1690, 1691 aan het einde, 1725, 1729, 1733, 1737, 1787, 1789, 1812, 1820, 2776, 3318 aan het einde.

3382. Dat de woorden: “en heeft onderhouden Mijne verordeningen, Mijne geboden, Mijne inzettingen, en Mijne wetten” beteekenen, door voortdurende openbaringen uit Zichzelven, namelijk dat Hij evenals door verzoeken zoo ook door deze openbaringen het Goddelijk met het Menschelijk Wezen vereenigd heeft, kan hieruit blijken, dat “de verordeningen, geboden,

inzettingen en wetten onderhouden” alle dingen des Woords insluiten, namelijk de verordeningen al zijn dingen in het algemeen, de geboden zijn innerlijke dingen, de inzettingen zijn uiterlijke dingen, en de wetten alle dingen in het bijzonder. Daar deze dingen op den Heer betrekking hebben, die van eeuwigheid aan het Woord was, en door wien al deze dingen zijn, kan in den innerlijken zin niet worden aangeduid, dat Hij deze dingen onderhield, maar dat Hij ze aan Zichzelven openbaarde, toen Hij in den staat der vereeniging van het Goddelijke met het Menschelijke was. Deze dingen lijken weliswaar op het eerste gezicht vrij ver verwijderd van den zin der letter, en zelfs van den naastgelegen innerlijken zin, maar toch, wanneer deze woorden door den mensch gelezen worden, is dit hun zin in den Hemel, want — als herhaaldelijk eerder gezegd is en gezien kan worden uit de voorbeelden in n. 1873, 1874 — de zin van de letter wordt bij het opstijgen naar den Hemel uitgetrokken, en in de plaats daarvan treedt een andere, hemelsche zin, en wel zóó anders, dat het onmogelijk valt te onderkennen, dat hij daaruit voortkomt. Want zij, die in den Hemel zijn, zijn in de voorstelling, dat alle dingen des Woords in den innerlijken zin over den Heer handelen, en ook dat alle dingen des Woords van den Heer uitgaan, en eveneens dat Hij, toen Hij in de wereld was, uit het Goddelijke dacht, dus uit Zichzelf, en Zichzelf alle inzicht en wijsheid door voortdurende openbaringen uit het Goddelijke verschaft; daarom worden zij uit deze woorden innerlijk niets anders gewaar. Want het onderhouden der verordeningen, geboden, inzettingen en wetten kan onmogelijk in verband worden gebracht met den Heer, daar Hijzelf het Woord was, bij gevolg is Hij het zelf, die nageleefd moet worden, Hijzelf het gebod, voorts Hijzelf de inzetting, en Hijzelf de wet, want al deze dingen betreffen Hemzelf, als den Eerste van wien zij uitgaan, en als den Laatste tot wien zij zich richten. Daarom kan door deze woorden in den hoogsten zin niets anders worden aangeduid dan de vereeniging van het Goddelijke des Heeren met het Menschelijke door voortdurende openbaringen uit Hemzelf. Dat de Heer, anders dan de andere menschen, uit het Goddelijke dacht, dus uit Zichzelf, zie men in n. 1904, 1914, 1935; en dat Hij Zichzelf inzicht en wijsheid verwierf door voortdurende openbaringen uit het Goddelijke, n. 1616, 2500, 2523, 2632. Dat in den echten zin “de verordeningen onderhouden” wil zeggen: alle dingen des Woords in het algemeen, en dat de geboden de innerlijke dingen des Woords zijn, de inzettingen de uiterlijke dingen des Woords, en dat de wetten alle dingen des Woords in het bijzonder zijn, kan blijken uit vele plaatsen, in den innerlijken zin beschouwd, waarvan er eenige mogen worden aangevoerd, zooals bij David: “Welgelukzalig de oprechten

van weg, zij die wandelen in de *wet van Jehovah*; welgelukzalig zij, die *Zijne getuigenissen* onderhouden; och, dat mijne wegen gericht werden, om *Uwe inzettingen* te bewaren; ik zal *Uwe inzettingen* bewaren; verlaat mij niet al te zeer; met mijn geheele hart heb ik U gezocht; laat mij van *Uwe geboden* niet afdwalen; ik heb *Uw Woord* in mijn hart verborgen, opdat ik tegen U niet zondigen zou; Gij zijt gezegend, Jehovah; leer mij *Uwe inzettingen*; ik heb met mijne lippen al de *gerichten Uwsmonds* verteld; in den weg *Uwer getuigenissen* heb ik mij verheugd; in *Uwe bevelen* overdenk ik; en op *Uwe wegen* let ik; in *Uwe inzettingen* verlustig ik mij; Ik vergeet *Uw woord* niet; vergoed Uwen knecht, opdat ik leve, en ik zal *Uw woord* bewaren; ontdek mijne oogen, dat ik aanschouwe de wonderen uit *Uwe wet*; verberg *Uwe geboden* voor mij niet; maak mij levend naar *Uw woord*; leer mij *Uwe inzettingen*; geef mij den weg der *bevelen* te verstaan” (Psalm 119: 1 tot 27). In dezen geheelen psalm wordt over het Woord gehandeld, en over de dingen, die tot het Woord behooren; dat deze dingen de geboden, inzettingen, gerichten, getuigenissen, bevelen, wegen zijn, komt duidelijk uit, maar wat deze elk in het bijzonder beteekenen, kan geenszins uit den zin van de letter gezien worden, waarin zij nauwelijks iets anders zijn dan herhalingen van een en hetzelfde ding, maar het kan gezien worden uit den innerlijken zin, waarin iets gansch anders wordt aangeduid met geboden, iets anders met inzettingen, en andere dingen met gerichten, getuigenissen, bevelen, wegen. Desgelijks elders bij denzelfde: “De *wet van Jehovah* is volmaakt, herstellende de ziel; de *getuigenis* van Jehovah is gewis, den eenvoudige wijsheid gevende; de *bevelen van Jehovah* zijn recht, verblijvende het hart; *het gebod van Jehovah* is zuiver, verlichtende de oogen; de vreeze van Jehovah is rein, bestaande tot in eeuwigheid; de *gerichten van Jehovah* zijn waarheid” (Psalm 19: 8, 9, 10). En in het Boek der Koningen: “David tot Salomo: Gij zult de verordening uws Gods onderhouden, om te wandelen in *Zijne wegen*, om te onderhouden *Zijne inzettingen*, en *Zijne geboden*, en *Zijne gerichten*, en *Zijne getuigenissen*, gelijk geschreven is in de *wet van Mozes*” (1 Kon. 2: 3); de verordening onderhouden staat voor alle dingen des Woords in het algemeen, want het wordt in de eerste plaats vermeld, en beschouwt de volgende dingen als minder algemeen, want de verordening onderhouden is het zelfde als waarnemen wat moet worden waargenomen. Bij Mozes: “Gij zult Jehovah, uwen God, liefhebben, en gij zult te allen dage *Zijne verordening* onderhouden, en *Zijne inzettingen*, en *Zijne gerichten*, en *Zijne geboden*” (Dent. 11: 1), alwaar de verordeningen onderhouden of waarnemen wat waargenomen moet worden, desgelijks staat voor alle dingen des Woords in het algemeen; de inzettingen staan voor de

uiterlijke dingen des Woords, zooals de ritueele dingen zijn en die dingen, welke uitbeeldend en aanduidend zijn voor den innerlijken zin; de geboden staan echter voor de innerlijke dingen des Woords zooals die dingen zijn, die tot het leven en de leer behooren, vooral die, welke tot den innerlijken zin behooren. Maar over de beteekenis der geboden en der inzettingen zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gesproken worden.

3383. Vers 6, 7. *En Jischak woonde in Gerar. En de mannen van de plaats vraagden naar zijne vrouw; en hij zeide: Zij is mijne zuster; want hij vreesde te zeggen: Mijne vrouw; opdat mij niet misschien de mannen der plaats dooden om Rebekka; want zij was goed van aanblik.* Jischak woonde in Gerar, beteekent den staat des Heeren ten aanzien van de dingen des geloofs met betrekking tot de redelijke dingen, die toegevoegd moeten worden; en de mannen van de plaats vraagden naar zijne vrouw, beteekent de navorschingen van de menschen aangaande het Goddelijk Ware, en hij zeide: Zij is mijne zuster, beteekent het redelijk ware; want hij vreesde te zeggen: Mijne vrouw; opdat mij niet misschien de mannen der plaats dooden om Rebekka, beteekent, dat Hij de Goddelijke waarheden zelve niet kon openen, omdat dan het Goddelijk Goede niet opgenomen zou worden; want zij was goed van aanblik, beteekent, dat het gemakkelijk opgenomen kon worden, omdat het Goddelijk wordt genoemd.

3384. Dat de woorden: “Jischak woonde in Gerar” den staat des Heeren beteekenen ten aanzien van de dingen des geloofs met betrekking tot de redelijke dingen, die toegevoegd moeten worden, blijkt uit de beteekenis van wonen in Gerar, zijnde in die dingen wezen, die tot het geloof behooren, dus de staat ten aanzien van die dingen; want wonen beteekent leven (n. 1293), en Gerar de dingen, die tot het geloof behooren (n. 1209, 2504, 3365); en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Redelijke, waarover n. 1893, 2066, 2072, 2083, 2630. Dat het deze dingen zijn met betrekking tot de redelijke dingen, die toegevoegd moeten worden, blijkt uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt, want in dit gansche hoofdstuk wordt over deze dingen gehandeld, namelijk over de redelijke dingen, die, verlicht zijnde door het Goddelijke des Heeren, de sehijnbaarheden van het ware zijn. Dat wonen wil zeggen zijn en leven, dus de staat, blijkt duidelijk uit verschillende plaatsen in het Woord, zooals bij David: “*Ik zal wonen in het huis van Jehovah in lengte van dagen*” (Psalm 23: 6); “Een ding heb ik van Jehovah gevraagd, dat zal ik zoeken; dat *ik wonen zal in het huis van Jehovah, al de dagen mijns levens*” (Psalm 27: 4); “Wie bedrog pleegt, *zal niet wonen in het midden van Mijn huis*” (Psalm 101: 7), alwaar wonen in het huis van

Jehovah staat voor zijn en leven in het goede der liefde, want dit is het huis van Jehovah. Bij Jesaja: “*Degenen, die wonen in het land van de schaduw des doods*, over dezelve heeft het licht geschenen” (9: 1); degenen, die wonen in de schaduw des doods, staan voor den staat dergenen, die in onwetendheid omtrent het goede en ware verkeer. Bij denzelfde: “*Babel zal niet bewoond worden in der eeuwigheid*” (13: 20), voor den staat der verdoemenis diergenen, die Babel zijn. Bij denzelfde: “*O, Jehovah, God van Israël, die de Cherubim bewoont*” (37: 16); bij David: “*O, Herder Israëls, die de Cherubim bewoont, verschijn blinkende*” (Psalm 80: 2); die de Cherubim bewoont, is de Heer ten aanzien van den staat der Voorzienigheid, opdat niemand worde binnengelaten in de heilige dingen der liefde en des geloofs, tenzij door den Heer daartoe voorbereid (n. 308). Bij denzelfde: “*Ik zal in vrede te zamen nederliggen en slapen; want Gij, o Jehovah, alleen doet mij zeker wonen*” (Psalm 4: 9); zeker doen wonen voor den staat des vredes. Bij Jeremia: “*Gij, die op vele wateren woont, groot aan schatten, uw einde is gekomen, de maat van uw gewin*” (51: 13), aangaande Babel; wonen op vele wateren staat voor zijn in de erkentnissen aangaande het ware. Bij Daniël: “*God Zelf openbaart diepe en verborgene dingen, Hij weet, wat in de duisternis is, en het licht woont met Hem*” (2: 22); wonen staat voor zijn. Bij denzelfde: “*Onder dien boom had het beest des velds schaduw, en de vogelen des hemels woonden in zijne takken*” (4: 12). En bij Ezechiël: “*Onder zijne takken baarden alle wilde dieren des velds, en in zijne schaduw woonden alle groote natiën*” (31: 6); wonen staat voor zijn enleven. Bij Hosea: “*De dorschvloer en de wijnkuip zal henlieden niet voeden, en de most zal hun liegen; zij zullen niet wonen in het land van Jehovah, en Efraïm zal weder in Egypte keeren*” (9: 2, 3); niet wonen in het land van Jehovah, staat voor niet zijn in den staat van het goede der liefde, dus niet in het Rijk des Heeren.

3385. Dat de woorden: “en de mannen van de plaats vraagden naar zijne vrouw” de navorschingen der menschen beteekenen aangaande het Goddelijk Ware, blijkt uit de beteekenis van vragen, zijnde navorschen; uit de beteekenis der mannen van de plaats, namelijk van Gerar, zijnde diegenen, die in de leerstellige dingen des geloofs zijn (dat Gerar de dingen des geloofs is, zie men in n. 1209, 2504); dus de mannen der plaats zijn de menschen van een dergelijken staat; en uit de beteekenis van de vrouw, hier van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van des Heeren Goddelijk Redelijke, waarover n. 3012, 3013, 3077. In hetgeen voorafgaat werd gehandeld over de schijnbaarheden van het ware, namelijk dat zij ontstaan door den van den Heer uitgaanden Goddelijken invloed in de redelijke dingen van den mensch; hier wordt

nu gehandeld over de opneming dier schijnbaarheden, en wel eerst door diegenen, die in de leerstellige dingen des geloofs zijn, en bedoeld worden met de mannen van de plaats, of van Gerar, en tot de eerste klasse behooren van diegenen, die geestelijken worden genoemd; want daar dezen geen innerlijke gewaarwording hebben, zooals de hemelschen, en betrekkelijk in het duister zijn (n. 1043, 2088, 2669, 2708 aan het begin, 2715, 2718, 2831, 3235, 3241, 3246), vorschten zij na, of het zoo is, voorts of het het Goddelijk Ware is. En aangezien zij geen innerlijke gewaarwording hebben, of het zoo is, wordt hun zoo iets gegeven, wat als het ware verschijnt, en zulks overeenkomstig hun redelijke, dat is, overeenkomstig hun bevatting, want op deze wijze wordt het ontvangen. Het is een ieder vergund de waarheden te gelooven zooals hij ze vat; ware dit niet het geval, dan zou er geen opneming zijn, daar er niet eenige erkenning zou zijn; hierover wordt thans gehandeld.

3386. Dat de woorden: “en hij zeide: Zij is mijne zuster” het redelijke ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de zuster, zijnde het redelijk ware, waarover n. 1495, 2508, 2524, 2556; onder het redelijk ware wordt datgene verstaan, wat als het ware verschijnt overeenkomstig de bevatting, of voor het redelijke, zooals kort te voren werd gezegd. De verborgenheid, dat Jischak zeide, dat Rebekka zijn zuster was, zooals Abraham eerst in Egypte (Gen. 12: 11, 12, 13, 19), en later in Gerar (Gen. 20: 2, 5, 12) zeide, dat Sarah zijn zuster was, sluit iets dergelijks in, zooals men zien kan uit de verklaring daar ter plaatse; en aangezien iets dergelijks driemaal voorviel, en deze dingen ook in het Woord vermeld worden, blijkt hieruit, dat het een verborgenheid van het grootste gewicht is, die daarin verscholen ligt, welke niemand ooit bekend kan zijn tenzij uit den innerlijken zin; welke zij echter is, blijkt duidelijk uit hetgeen volgt.

3387. Dat de woorden: “want hij vreesde te zeggen: Mijne vrouw; opdat mij niet misschien de mannen der plaats dooden om Rebekka”, beteekenen, dat Hij de Goddelijke waarheden zelve niet kon openen, omdat dan het Goddelijk Goede niet opgenomen zou worden, blijkt uit de beteekenis van vreezen te zeggen, zijnde niet kunnen openen; uit de beteekenis van de vrouw, hier van Rebekka, zijnde des Heeren Goddelijk Redelijke ten aanzien van het Goddelijke Ware, waarover n. 3012, 3013, 3077; uit de beteekenis van “mij dooden”, zijnde het niet opgenomen worden van het goede, want door Jischak — die hier *mij* is — wordt het Goddelijk Goede van des Heeren Redelijke uitgebeeld (n. 3012, 3194, 3210), want van het goede wordt dan gezegd, dat het gedood wordt of vergaat, wanneer het niet opgenomen wordt, want het wordt dan bij den mensch teniet gedaan; en uit de beteekenis van de mannen der

plaats, zijnde diegenen, die in de leerstellige dingen des geloofs zijn, waarover kort te voren n. 3385. Hieruit blijkt nu duidelijk, wat de innerlijke zin dezer woorden is, namelijk dat wanneer de Goddelijke waarheden zelve geopend werden, zij door diegenen, die in de leerstellige dingen des geloofs zijn, niet opgenomen zouden worden, omdat zij al hun redelijke bevassing, dus al hun geloof, te boven gaan, en bijgevolg niets van het goede door den Heer zou kunnen invloeden; want het van den Heer uitgaande Goede of het Goddelijk Goede kan alleen in de waarheden invloeden, omdat de waarheden de vaten van het goede zijn, zooals herhaaldelijk werd aangetoond. De waarheden of de schijnbaarheden van het ware zijn den mensch gegeven, opdat het Goddelijk Goede zijn verstandelijke kan vormen, aldus den mensch zelf; want de waarheden zijn daar, opdat het goede kan invloeden; want zonder vaten of ontvangers vindt het goede geen plaats, omdat het geen met zichzelf overeenstemmenden staat vindt; dientengevolge, waar geen waarheden zijn, of waar deze niet opgenomen worden, daar is ook geen redelijk of menschelijk goede, bijgevolg heeft de mensch niet eenig geestelijk leven. Opdat derhalve de mensch nochtans waarheden hebbe, en dientengevolge een geestelijk leven, worden schijnbaarheden van het ware gegeven, en wel aan een ieder overeenkomstig zijn bevassing; en deze schijnbaarheden worden voor waarheden erkend, omdat zij van dien aard zijn, dat daarin Goddelijke dingen kunnen zijn. Opdat men wete, wat schijnbaarheden zijn, en dat deze het zijn, die den mensch in plaats van de Goddelijke waarheden dienen, volgen eenige voorbeelden ter verduidelijking; indien er gezegd werd, dat er in den Hemel geen voorstelling van plaats is, dus geen van afstand, maar dat er in plaats daarvan voorstellingen van staat zijn, zou dit geenszins door den mensch begrepen kunnen worden, want hij zou aldus gelooven, dat niets daar onderscheiden maar alles verward zou zijn, namelijk alles in éénen of te zamen, terwijl alle dingen daar toch zoozeer onderscheiden zijn, dat er nooit iets kan bestaan, dat meer onderscheiden is (dat plaats, afstanden en ruimte, die in de natuur bestaan, in den Hemel staten zijn, zie men in n. 3356). Hieruit blijkt duidelijk, dat al wat nochtans in het Woord over plaatsen en ruimten gezegd wordt, en volgens deze en door middel van deze, schijnbaarheden van het ware zijn, en wanneer het niet gezegd werd door middel van schijnbaarheden van het ware, zou het geenszins opgenomen worden, bijgevolg nauwelijks iets zijn, want de voorstelling van tijd en ruimte ligt in bijna alle dingen en in elk ding van het denken bij den mensch, zoolang hij in de wereld is, dat is, in ruimte en tijd. Dat er overeenkomstig de schijnbaarheden van de ruimte in het Woord gesproken is, blijkt daar uit bijna alle dingen tot in bijzonderheden, zooals bij

Mattheus: “Jezus zeide: Hoe zegt David dan: De Heer heeft tot mijnen Heer gezegd: Zit *aan Mijn rechterhand*, totdat Ik Uwe vijanden zal gezet hebben tot eene *voetbank Uwer voeten*” (22: 44), alwaar zitten aan de rechterhand aan de voorstelling van plaats ontleend is, dus volgens den schijn, terwijl het toch de staat van des Heeren Goddelijke macht is, die hier beschreven wordt. Bij denzelfde: “Jezus zeide: Van nu aan zult gij zien den Zoon des menschen, *zittende ter rechterhand der macht*, en komende *op de wolken des hemels*” (26: 64); desgelijks zijn hier “zitten ter rechterhand” en “komen op de wolken” ontleend aan de voorstelling van plaats bij de menschen; maar voor de Engelen is het de voorstelling van de macht des Heeren. Bij Markus: “De zonen van Zebedeüs zeiden tot Jezus: Geef ons, dat wij mogen zitten, de een *aan Uwe rechter-*, en de ander *aan Uwe linkerhand* in Uwe heerlijkheid; Jezus antwoordde: Het zitten *tot Mijne rechter-* en *tot Mijne linkerhand* staat bij Mij niet te geven, maar voor hen, dien het bereid is” (10: 37, 40). Hieruit blijkt duidedelijk, wat voor voorstelling de discipelen hadden aangaande het Rijk des Heeren, namelijk dat het een zitten was ter rechter- en ter linkerzijde; en daar zij zulk een voorstelling hadden, antwoordde de Heer dan ook overeenkomstig hun bevatting, dus naar het hun toescheen. Bij David: “Deze is als een bruidegom, *uitgaande uit zijne slaapkamer*, hij verblijdt zich als een held, om den weg te loopen; Zijn uitgang is van *het einde der hemelen*, en *Zijn omloop* tot aan de *einden* derzelven” (Psalm 19: 6, 7); daar wordt over den Heer gehandeld, wiens staat van Goddelijke macht door zulke dingen als tot de ruimte behooren, beschreven wordt. Bij Jesaja: “Hoe zijt gij *van den hemel gevallen*, o Lucifer, gij zoon des dageraads; gij zeidet in uw hart: Ik zal in *de hemelen opklimmen*; ik zal boven de sterren des hemels mijnen troon verhoogen; *ik zal boven de hoogten der wolk opklimmen*” (14: 12, 13, 14); van den hemel vallen, in de hemelen klimmen, boven de sterren des hemels den troon verhoogen, klimmen boven de hoogten der wolk, zijn alle ontleend aan de voorstelling en den schijn van ruimte of plaats, door welke uitdrukkingen de eigenliefde, die de heilige dingen ontwijdt, beschreven wordt. Aangezien de hemelsche en de geestelijke dingen zich voor den mensch vertoonen door middel van dergelijke dingen, die schijnbaarheden zijn, en overeenkomstig deze schijnbaarheden, wordt de hemel ook beschreven als in de hoogte zijnde, terwijl hij niet in de hoogte is, maar in het innerlijke (n. 450, 1380, 2148).

3388. Dat de woorden: “want zij was goed van aanblik” beteekenen, dat het gemakkelijk opgenomen kon worden, omdat het Goddelijk genoemd wordt, blijkt uit de beteekenis van goed van aanblik, zijnde datgene, wat door zijn vorm behaagt, dus wat gemakkelijk opgenomen wordt. Er wordt hier

gehandeld over hen, die in de leerstellige dingen des geloofs zijn, en geen innerlijke gewaarwording van het ware door het goede hebben, maar alleen het geweten van het ware daarvandaan, dat het hun zoo door ouders en meesters gezegd is; dezen zijn het, die mannen van de plaats of van Gerar worden genoemd (n. 3385, 3387). Voor hen is het eerste punt der bevestiging van het ware daarin gelegen, dat het Goddelijk genoemd wordt, want dan hebben zij terstond een voorstelling van het heilige, welke een alomvattende bevestiging geeft aan al wat gezegd wordt in het algemeen en in het bijzonder, en zulks alhoewel zij het niet begrijpen. Maar toch moet dat, wat gezegd wordt, aan hun bevatting aangepast zijn, want het is niet genoeg, dat de mensch weet, dat iets er is, maar hij wil ook weten, wat het is, en hoe het is, opdat daardoor eenige bevestiging zijn verstandelijk deel bereike en er omgekeerd van uitga. Wanneer dit niet het geval is, kan een ding weliswaar in het geheugen gebracht worden, maar het blijft daar slechts een dood ding gelijk een klinkend iets; en wanneer niet eenige bevestigende dingen, onverschillig waarvandaan, het in het geheugen vastleggen, wordt het weggevaagd als de herinnering aan het een of andere ding van alleen maar klank.

3389. *Vers 8, 9. En het geschiedde, want de dagen werden hem daar verlengd, en Abimelech, de koning der Filistijnen, keek ten venster uit, en hij zag, en ziet, Jischak was lachende met Rebekka, zijne vrouw. En Abimelech riep Jischak, en zeide: Voorwaar, zie, zij is uwe vrouw; en hoe hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster. En Jischak zeide tot hem: Want ik zeide: Dat ik niet misschien om harentwil sterve.* Het geschiedde, want de dagen werden hem daar verlengd, beteekent den staat der opneming; en Abimelech, de koning der Filistijnen, keek ten venster uit, en hij zag, beteekent de leer des geloofs ziende naar de redelijke dingen in de erkentissen; en ziet, Jischak was lachende met Rebekka, zijne vrouw, beteekent, dat het Goddelijk Goede aanwezig was in het Goddelijk Ware; en Abimelech riep Jischak, en zeide, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren uit de leer; voorwaar, zie, zij is uwe vrouw, en hoe hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster, beteekent, indien het het Goddelijk Ware is, was het niet tevens het redelijke; en Jischak zeide tot hem: Want ik zeide: Dat ik niet misschien om harentwil sterve, beteekent, dat het niet opgenomen zou worden.

3390. Dat de woorden: “Het geschiedde, want de dagen werden hem daar verlengd” den staat der openeneming beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “hem daar verlengen”, namelijk aan Jischak, hetgeen wil zeggen, dat wanneer het Goddelijk Goede, dat door Jischak wordt uitgebeeld, aldaar eenigen tijd was, het ware opgenomen werd, want in den innerlijken zin wordt gehandeld

over de opneming van het ware door de geestelijken; en uit de beteekenis der dagen, zijnde de staten, waarover de n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788.

3391. Dat de woorden: “en Abimeleeh, de koning der Filistijnen, keek ten venster uit, en hij zag” de leer des geloofs beteekenen, ziende naar de redelijke dingen in de erkentnissen, blijkt uit de uitbeelding van Abimeleeh, zijnde de leer des geloofs, gericht op de redelijke dingen, waarover n. 2504, 2509, 2510, 2533; en uit de beteekenis van den koning der Filistijnen, zijnde de leerstellige dingen, waarover n. 3365; en uit de beteekenis van het venster, zijnde het verstandelijke, waarover n. 655, 658, bijgevolg het innerlijke gezicht, want dit werd oudtijds door vensters aangeduid; aldus wil “ten venster uitkijken” zeggen: innerlijk die dingen gewaar worden, die door middel van het innerlijk gezicht verschijnen; deze zijn in het algemeen erkentnissen, die tot den uiterlijken mensch behooren. De redelijke dingen, of, wat hetzelfde is, de schijnbaarheden van het ware, dat is, de geestelijke waarheden, zijn geen erkentnissen, maar zij zijn in de erkentnissen, want zij behooren tot het redelijke, dus tot den innerlijken mensch; en het is de innerlijke mensch, die de dingen beschouwt, welke tot den uiterlijken mensch behooren, dus de waarheden in de erkentnissen. Want aangezien de erkentnissen tot den natuurlijke mensch behooren, zijn zij de ontvangende vaten van de redelijke dingen; dat de Goddelijke waarheden in het redelijke vloeien, en door dit in het natuurlijke, en dat zij zich in het natuurlijke vertoonen als het beeld van vele in een spiegel, zie men in n. 3368. Dat de vensters de dingen zijn, die tot het innerlijk gezicht behooren, dat is, tot het verstand, welke met één woord de verstandelijke dingen worden genoemd, blijkt uit die plaatsen des Woords, welke in n. 655 werden aangehaald, en verder nog uit de volgende; bij Joël: “Zij zullen in de stad omloopen, zij zullen op den muur loopen, zij zullen klimmen in de huizen, *zij zullen door de vensters inkomen* als een dief” (2: 9); daar wordt gehandeld over de boosheden en valscheden van de laatste dagen der Kerk; “in de huizen klimmen” staat voor het vernietigen van de goedheden, die tot den wil behooren (dat de huizen de goedheden zijn, die tot den wil behooren, zie men in n. 710, 2233, 2234); en “inkomen door de vensters” staat voor het vernietigen van de waarheden en van haar erkentnissen, die tot het verstand behooren. Bij Zefanja: “Jehovah zal Zijne hand uitstrekken over het noorden, en Hij zal Aschur verdoen; in het midden van haar zullen de scharen [van beesten] legeren, al het wilde dier van haar natie, ook de roerdomp en de nachtuil zullen op hare granaatappelen vernachten; *eene stem zal in het venster zingen*, droogte zal op den dorpel zijn, omdat Hij den ceder ontbloomt heeft” (2: 13, 14), alwaar gehandeld wordt over de vernietiging van de waarheden

des geloofs door redeneeringen, zijnde Aschur (n. 119, 1186); “eene stem zal in het venster zingen” staat voor de verlating van het ware, dus van het verstandelijke vermogen ten aanzien van het ware. In het Boek der Richteren: “Zij keek uit het venster, en de moeder van Sisera schreeuwde door de traliën: Waarom talmt zijn wagen te komen” (5: 28); dit is de profetie van Debora en Barak aangaande de wederopstanding van de geestelijke Kerk; “door het venster uitkijken” staat voor uitkijken door de redeneeringen van hen, die de waarheden loochenen, en aldus de dingen, die der Kerk zijn, vernietigen; want zulke redeneeringen zijn verstandelijke dingen in tegenovergestelden zin. Bij Jeremia: “Wee dien, die zijn huis bouwt zonder gerechtigheid, en zijne opperzalen zonder gericht; die daar zegt: Ik zal mij een huis van afmetingen bouwen, en geruime opperzalen, en *hij hooft zich vensteren uit*, en planken van ceder, en bestrijkt ze met menie” (22: 13, 14); “een huis bouwen zonder gerechtigheid, en opperzalen zonder gericht” staat voor het oprichten van een godsdienstigheid uit het niet goede en het niet ware; dat de gerechtigheid en het gericht het goede en het ware is, zie men in n. 2235; “zich vensteren uithouwen, en planken van ceder, en bestrijken met menie” staat voor het vervalschen van verstandelijke en geestelijke waarheden. De vensters van den tempel van Jeruzalem beeldden niets anders uit dan datgene, wat tot de verstandelijke, en dus tot de geestelijke dingen behoort; iets dergelijks beteekenen de vensters van den nieuwen tempel, waarover bij Ezechiël, hfdst. 40: 16, 22, 25, 33, 36; hfdst. 41: 16, 26; want een ieder kan zien, dat de nieuwe tempel, het nieuwe Jeruzalem, en de nieuwe aarde bij dezen Profet niet anders zijn dan het Rijk des Heeren, dus dat de dingen, die daarover vermeld worden, dergelijke dingen zijn als tot dit Rijk behooren.

3392. Dat de woorden: “en ziet, Jischak was lachende met Rebekka, zijne vrouw” beteekenen, dat het Goddelijk Goede aanwezig was in het Goddelijk Ware, of dat het Goddelijk Goede aan het Goddelijk Ware was toegevoegd, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Goede van het Redelijke des Heeren, waarover n. 3012, 3194, 3210; uit de beteekenis van lachen, zijnde de liefde tot of de aandoening van het ware, waarover n. 2072, 2216, en uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Redelijke des Heeren, waarover n. 3012, 3013, 3077. Hieruit blijkt duidelijk, dat de woorden “Jischak was lachende met Rebekka, zijne vrouw” beteekenen, dat het Goddelijk Goede aanwezig was met het Goddelijk Ware; hun zin in aaneengeschakeld verband is deze, dat het geestelijk ware eerst wordt opgenomen, omdat het Goddelijk wordt genoemd, en daarna omdat het Goddelijke daarin is, hetgeen diegenen duidelijk inzien, die wederverwekt

worden, en menschen van de geestelijke Kerk worden; het zijn dezen, die onder Abimelech worden verstaan, dat is, diegenen, die in de leer des geloofs zijn, en de waarheden in de erkentissen beschouwen, waarover kort te voren in n. 339I.

3393. Dat de woorden: “en Abimelech riep Jischak, en zeide” de innerlijke gewaarwording des Heeren uit de leer beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Abimelech, zijnde de op de redelijke dingen gerichte leer, waarover n. 2504, 2509, 2510, 2533, 339I; uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke des Heeren, waarover boven; en uit de uitbeelding van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover n. 1898, 1919, 2080, 2862. En aangezien Abimelech deze leer beteekent, waarin nu het Goddelijke werd ontwaard (n. 3392), wordt dus door Abimelech ook de Heer ten aanzien van deze leer uitgebeeld; want alle dingen, die in het Woord zijn, hebben tot in bijzonderheden in den hoogsten zin betrekking op den Heer, en de Heer is de Leer zelve, dat is het Woord, niet slechts naar den hoogsten zin daarin, maar ook naar den innerlijken zin, ook naar den letterlijken zin, want deze zin is uitbeeldend en aanduidend voor den innerlijken zin, en deze uitbeeldend en aanduidend voor den hoogsten zin. En dat, wat in het Woord uitbeeldend is, is in zijn wezen dat wat wordt uitgebeeld en aangeduid, aldus het Goddelijke des Hoeren. Want het uitbeeldende is niets anders dan een beeld van hem, die uitgebeeld wordt, en in het beeld is het Hijzelf, die Zich vertoont; zooals het blijken kan uit de spraak van een mensch, alsmede uit zijn gebaar; deze spraak namelijk, en dit gebaar, zijn slechts beelden van de dingen, die binnen in den mensch bestaan, in zijn denken en willen, zoodat spraak en gebaar de gedachte en de wil in één vorm zijn; want wanneer ge daarvan de gedachte en den wil wegneemt, zou het overblijvende slechts iets onbezielde zijn, dus niets menschelijks. Hieruit kan blijken, hoe het met het Woord, ook in de letter, gesteld is, namelijk, dat het Goddelijk is.

3394. Dat de woorden: “voorwaar, zie, zij is uwe vrouw, en hoe hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster” beteekenen, dat indien het het Goddelijk Ware is, was het niet tevens het redelijke, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, hier van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke des Heeren, waarover n. 3012, 3013, 3077; en uit de beteekenis van de zuster, zijnde het redelijk ware, waarover n. 3386; dus beteekenen de woorden: “zie, zij is uwe vrouw, en hoe hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster” dat aangezien het het Goddelijk Ware is, het niet het redelijke kan zijn. Met deze verborgenheid is het aldus gesteld: aangezien de geestelijken geen innerlijke gewaarwording hebben zooals de hemelschen, weten zij niet, dat het Goddelijk Ware het

redelijk ware wordt bij den menseh, wanneer hij wederverwekt is. Zij zeggen weliswaar, dat al het goede en al het ware van den Heer komen, maar toch, wanneer het goede en het ware in hun redelijke bestaan, meenen zij niettemin, dat het goede en het ware hun toebehooren, en dus als het ware uit henzelf voortkomen, want zij kunnen niet gescheiden worden van het eigene, dat zulks wil; terwijl het met dit bij de hemelschen aldus gesteld is, dat dezen het Goddelijk Goede en Ware in het redelijke gewaar worden, dat is, in de redelijke dingen, die, door het Goddelijke des Heeren verlicht zijnde, de schijnbaarheden van het ware zijn (n. 3368), ook in het natuurlijke, dat is, in de wetenschappelijke en zinnelijke dingen; en aangezien de hemelschen in zulk een staat zijn, kunnen zij erkennen, dat al het goede en ware van den Heer invloeit, alsmede dat er een waarnemingsvermogen van het goede en het ware is, dat hun door den Heer wordt medegedeeld en toegeëigend, en hun verlustiging, zaligheid en geluk uitmaakt. Hieruit kwam het voort, dat de Oudsten, die hemelsche menschen waren, in alle voorwerpen, die zij met de oogen zagen, niets dan hemelsche en geestelijke dingen gewaar werden (n. 1409). Aangezien hier over den wederverwekten geestelijken mensch gehandeld wordt, die door de wederverwekking van den Heer het Goddelijk Goede in een nieuwen wil en het Goddelijk Ware in een nieuw verstand ontvangt, en aangezien dezen in geen andere gewaarwording zijn, dan dat — als boven gezegd — wanneer het ware redelijk was, het niet Goddelijk kon zijn, aldus dat wanneer het Goddelijk was, het niets met het redelijke gemeen kon hebben, daarom wordt hier gezegd, dat wanneer het het Goddelijk Ware is, het niet tevens het redelijke was. Dis is ook de reden, dat zij willen, dat de dingen, die des geloofs zijn, eenvoudig geloofd worden zonder eenige ziening door het redelijke, niet wetende, dat nooit iets van het geloof, en zelfs niet de diepste verborgenheid daarvan, door eenig mensch begrepen wordt zonder eenige redelijke en ook natuurlijke voorstelling, maar van welke hoedanigheid weet hij niet (n. 3310 aan het einde). Hiermede kunnen zij zich weliswaar beschermen tegen hen, die over alle dingen tot in bijzonderheden uit het ontkennende redeneeren, of het zoo is (n. 2568, 2588); maar voor hen, die ten aanzien van het Woord in het bevestigende zijn (namelijk dat het geloofd moet worden) is zulk een houding gevaarlijk, want zij kunnen aldus een ieder de vrijheid van denken ontnemen, en zelfs het geweten vastbinden aan de grootste ketterij, door aldus over de innerlijke en uiterlijke dingen van den mensch te heerschen. Deze en gene dingen zijn het, die daarmede worden aangeduid, dat Abimelech tot Jischak zeide: Zie, zij is uwe vrouw, en hoe hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster.

3395. Dat de woorden: “en Jischak zeide tot hem: Want ik zeide: Dat ik niet misschien om harentwil sterve” beteekenen, dat het niet opgenomen zou voordoen, blijkt uit hetgeen boven in n. 3387 is gezegd bij de woorden: “want hij vreesde te zeggen: Mijne vrouw, opdat mij niet misschien de mannen der plaats dooden om Rebekka”. Dat zeggen beteekent innerlijk gewaarworden en denken, komt hier duidelijker uit dan elders.

3396. Vers 10, 11. *En Abimelech zeide: Wat is dit, dat gij ons gedaan hebt, dat lichtelijk een van het volk bij uwe vrouw gelegen had, en gij zoudt schuld over ons gebracht hebben. En Abimelech gebood het gansche volk, zeggende: Zoo wie dezen man en zijne vrouw aanroert, stervende zal hij sterven.* Abimelech zeide: Wat is dit, dat gij ons gedaan hebt, beteekent de verontwaardiging; dat lichtelijk een van het volk bij uwe vrouw gelegen had, en gij zoudt schuld over ons gebracht hebben, beteekent, dat het geschonden en aldus ontwijfd had kunnen worden; en Abimelech gebood het gansche volk, zeggende, beteekent het besluit; zoo wie dezen man en zijne vrouw aanroert, stervende zal hij sterven, beteekent, dat het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede niet geopend mogen worden, en dat men tot daaraan toe niet met het geloof mag naderen, vanwege het gevaar der eeuwige verdoemenis, wanneer zij ontwijfd zouden worden.

3397. Dat de woorden: “Abimelech zeide: Wat is dit, dat gij ons gedaan hebt” de verontwaardiging beteekenen, kan zonder verklaring blijken.

3398. Dat de woorden: “dat lichtelijk een van het volk bij uwe vrouw gelegen had, en gij zoudt schuld over ons gebracht hebben” beteekenen, dat het geschonden en aldus ontwijfd had kunnen worden, blijkt uit de beteekenis van liggen, zijnde verdorven of geschonden worden; uit de beteekenis van “een van het volk”, zijnde iemand van de Kerk, namelijk van de geestelijke, waarover n. 2928; uit de beteekenis van de vrouw, hier Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware, waarover boven; en uit de beteekenis van de schuld, zijnde het vergrijp van de ontwijding van het ware; hieruit blijkt duidelijk, dat de woorden: “dat lichtelijk een van het volk bij uwe echtgenoot gelegen had, en gij zoudt schuld over ons gebracht hebben” willen zeggen, dat het Goddelijk Ware gemakkelijk door iemand in de Kerk geschonden had kunnen worden, en hij het vergrijp der ontwijding van het ware over zich had kunnen brengen. Boven in n. 3386 werd gezegd, dat aangezien Abraham twee maal zijn echtgenoot Sarah zijn zuster noemde, eerst in Egypte, en daarna in Gerar bij Abimelech, en dat Jischak desgelijks zijn vrouw Rebekka zuster noemde, eveneens bij Abimelech, en dat aangezien deze drie gevallen ook in het Woord vermeld worden, er de een of andere allerdiepste verborgenheid moet zijn, waarom dit zoo is. De verborgenheid zelve, die daarin verscholen ligt, komt in den innerlijken zin

uit, namelijk wijl door de zuster het redelijke wordt aangeduid, en door de vrouw het Goddelijk Ware, en dit werd redelijk, dat is, zuster genoemd, opdat het Goddelijk Ware, dat de vrouw is (hier Rebekka) niet geschonden en aldus ontwijd zou worden. Met de ontwijding van het ware is het aldus gesteld, dat het Goddelijk Ware geenszins ontwijd kan worden dan alleen door hen, die dit eerst erkenden, want dezen gingen eerst door de erkenning en het geloof het ware binnen, en zijn aldus daarin ingewijd; wanneer zij er zich daarna van verwijderen, blijft van binnen voortdurend een rest daarvan afgedrukt, dat tegelijk met het valsche en booze weder te voorschijn wordt geroepen; vandaar wordt het ware, omdat het hun aankleeft, ontwijd. Daarom hebben zij, bij wie dit het geval is, voortdurend datgene in zich, wat hen verdoemt, dus hun eigen hel; want wanneer de helschen een sfeer naderen, waar het goede en ware is, voelen zij terstond hun eigen hel, aangezien zij dan komen in dat wat zij haten, bijgevolg in de kwellung; zij die het ware ontwijden, wonen derhalve voortdurend met dat, wat hen martelt, en dit al naar den graad der ontwijding. Aangezien dit zoo is, wordt er door den Heer met de uiterste zorg in voorzien, dat het Goddelijk Goede en Ware niet ontwijd worden; en er wordt voornamelijk daardoor in voorzien, dat de mensch, die van dien aard is, dat hij niet anders kan dan ontwijden, zoo ver mogelijk van de erkenning en het geloof van het ware en goede wordt afgehouden; want, als gezegd, niemand kan ontwijden dan alleen hij, die eerst erkende en geloofde. Dit was de reden, waarom de innerlijke waarheden niet ontvouwd werden aan de nakomelingen van Jakob, de Israëlieten en de Joden, aan wie zelfs niet eens openlijk werd gezegd, dat er iets innerlijks in den mensch was, dus dat er iets als een innerlijke eeredienst is, en nauwelijks iets over het leven na den dood, en over het hemelsche Rijk des Heeren, of over den Messias, dien zij verwachtten. De reden hiervan was, dat zij van dien aard waren, dat het was voorzien, dat wanneer hun deze dingen ontvouwd werden, zij wel niet anders zouden kunnen dan ze ontwijden, want zij wilden niets anders dan aardsche dingen; en daar dit geslacht van dien aard was, en ook van dien aard is, wordt het ook nu nog toegestaan, dat zij in volslagen ongeloof verkeerden; want wanneer zij eenmaal hadden erkend, en zich daarna teruggetrokken, zouden zij wel niet anders kunnen dan zichzelf in de allerergste hel brengen. Dit was ook de reden, dat de Heer niet eerder in de wereld kwam, en de innerlijke dingen des Woords openbaarde, dan toen er in het geheel geen goeds, zelfs geen natuurlijk goeds meer bij hen over was, want toen konden zij niet langer eenig waars ontvangen, dat tot innerlijke erkenning reikte, (want het is het goede, dat ontvangt), en het dus niet ontwijden. Van dien aard was de staat,

die verstaan wordt onder “de volheid der tijden” en onder “de voleinding der eeuw”, ook onder “den laatsten dag”, waarover zooveel gehandeld wordt bij de Profeten. Het is ook om dezelfde reden, dat de verborgenheden van den innerlijken zin des Woords nu geopenbaard worden, want er is heden ten dage nauwelijks eenig geloof, omdat er niet eenige naastenliefde is, dus omdat het de voleinding der eeuw is, en wanneer dit het geval is, kunnen deze verborgenheden zonder gevaar van ontwijding geopenbaard worden, omdat zij niet inwendig erkend worden. Het is ter oorzake van deze verborgenheid, dat in het Woord aangaande Abraham en Jischak vermeld wordt, dat zij hunne echtgenooten in Gerar bij Abimelech hunne zusters noemden. Men zie verder hetgeen eerder over hetzelfde onderwerp is gezegd en aangetoond, namelijk dat diegenen kunnen ontwijden, die erkennen, niet echter zij, die niet erkennen, nog minder zij, die niet weten (n. 593, 1008, 1010, 1059); welk gevaar ontstaat door de ontwijding der heilige dingen en des Woords (n. 571, 582); dat zij, die binnen de Kerk zijn, de heilige dingen kunnen ontwijden, maar niet zij, die buiten de Kerk zijn (n. 2051); dat er door den Heer in voorzien wordt, dat geen ontwijding plaats vindt (n. 1001, 2426); dat de eeredienst uiterlijk wordt, opdat de innerlijke eeredienst niet ontwijd worde (n. 1327, 1328); dat men in onwetendheid wordt gehouden, opdat de waarheden des geloofs niet ontwijd worden (n. 301, 302, 303).

3399. Dat in den innerlijken zin “liggen bij een vrouw” wil zeggen, het ware verderven en schenden, hier het Goddelijk Ware (aangezien door de vrouw of Rebekka, als boven aangetoond, het Goddelijk Ware wordt uitgebeeld), kan hieruit blijken, dat in het Woord door bijliggingen, echtbreuken en hoererijen niets anders wordt aangeduid dan ontaarding van het goede en vervalschingen van het ware, zooals in n. 2466, 2729 werd aangetoond; en zulks om deze reden, wijl echtbreuken geheel en al tegen de echtelijke liefde indruischen, dermate, dat zij er vernietigend op inwerken, en de echtelijke liefde komt voort uit het huwelijk van het goede en het ware (n. 2508, 2618, 2727 tot 2759, 3132). Daarom worden die dingen, welke tegen het goede en het ware indruischen, of ze vernietigen, in het Woord echtbreuken genoemd. Maar men moet weten, dat zij, die van de geestelijke Kerk zijn, het goede niet dermate kunnen schenden, dat zij het ontwijden, omdat zij het goede niet tot zoover kunnen ontvangen, dat zij er, gelijk de hemelschen, een innerlijke gewaarwording van hebben; doch dat zij het ware kunnen ontwijden, omdat zij dit kunnen erkennen. Maar in den laatsten tijd der Kerk kunnen zij ook niet het ware erkennen, omdat dan bij hen een algemeene ongeloofigheid heerscht aangaande den Heer, aangaande het leven na den dood en aangaande den

innerlijken mensch; en een ongeloofigheid, die algemeen heerscht, maakt, dat de waarheden des geloofs niet inwendig doordringen; het algemeen heerschende stelt bij een ieder grenzen en verhindert, dat dergelijke dingen dieper doordringen, zonder dat de mensch er zelfs iets van weet, en ook wanneer hij meent ze te gelooven. Maar zij, die het goede kunnen ontwijken, zijn van de hemelsche Kerk, want zij kunnen dit ontvangen tot aan de innerlijke gewaarwording toe; zooals het ook geschied is door de menschen van voor den vloed, die daarom van alle anderen werden afgesloten, en vastgehouden worden in een hel, die gescheiden is van de hellen der anderen (men zie daarover n. 1265 tot 1272); en dat de ontwijding van het goede niet langer zou plaats vinden, wordt daarmede aangeduid, dat Jehovah, nadat Hij den mensch uitgeworpen had, “Cherubim deed wonen uit het oosten tegen den tuin van Eden, en de vlam van het zich wendende zwaard, om te bewaren den weg van den boom der levens” (Gen. 3: 24), waarover n. 308, 310.

3400. Dat de schuld het vergrijp is, of de toerekening van zonde en van overtreding tegen het goede en ware, kan blijken uit die plaatsen in het Woord, waar de schuld vermeld wordt en ook beschreven; zooals bij Jesaja: “Jehovah wilde Hem verbrijzelen, en Hij heeft Hem verzwakt; *als gij Zijne ziel tot de schuld gesteld zult hebben*, zoo zal Hij zaad zien; Hij zal de dagen verlengen, en de wil van Jehovah zal door Zijne hand gedijen” (53: 10), aangaande den Heer; Zijne ziel tot de schuld stellen, staat voor de Hem aangerekende zonde, dus voor het vergrijp door hen, die Hem haatten; niet dat Hij iets van zonde op Zichzelf overdroeg, om het weg te nemen. Bij Ezechiël: “Door het bloed, dat gij vergoten hebt, *zijt gij schuldig geworden*, en door uwe afgoden, die gij gemaakt hebt, hebt gij u verontreinigd” (22: 4); bloed vergieten staat voor het goede geweld aandoen (n. 374, 376, 1005), vandaar schuld. Bij David: “Die den rechtvaardige haten, *zullen schuld hebben*; Jehovah verlost de ziel Zijner knechten; en allen, die op Hem betrouwen, *zullen ook geen schuld hebben*” (Psalm 34: 22, 23); aldus staat de schuld voor elke zonde, die blijft; de scheiding daarvan door middel van het goede door den Heer, is de verlossing, die ook werd uitgebeeld door de verzoening door den priester, wanneer zij het schuldoffer offerden, waarover Levit. 5: 1 tot 19; hfdst. 6: 1 tot 7; hfdst. 7: 1 tot 10; hfdst. 19: 20, 21, 22; Num 5: 1 tot 8, alwaar ook de soorten van schuld worden opgesomd, te weten: de stem der vervloeking gehoord te hebben, en die niet aangegeven te hebben; iets oereins aangeroerd te hebben; gezworen te hebben om boos te doen; bij vergissing gezondigd te hebben ten aanzien van de Goddelijke dingen van Jehovah; een van die dingen gedaan te hebben, die geboden waren niet te doen; den naaste geweigerd te hebben dat, wat hij

in bewaring gegeven had; gevonden te hebben, wat verloren was, en ontkend en gezworen te hebben, liegende; gelegen te hebben bij een vrouw, die een dienstmaagd is, door een man in dienst genomen, niet gelost, noch vrij gegeven; van alle zonden begaan te hebben tegen den mensch, overtredende de overtreding tegen Jehovah.

3401. Dat de woorden: “en Abimelech gebood het gansche volk, zeggende” het besluit beteekenen, blijkt uit de beteekenis van gebieden, zijnde een besluit uitvaardigen; uit de uitbeelding van Abimelech, zijnde diegenen, die in de leer des geloofs zijn, waarover n. 3392; en in den hoogsten zin de Heer, n. 3393; en uit de beteekenis van het volk, zijnde diegenen, die van de geestelijke Kerk zijn, waarover n. 3398; hieruit blijkt duidelijk, dat de woorden: “Abimelech gebood het gansche volk” het door den Heer uitgevaardigde besluit in de geestelijke Kerk beteekenen; het besluit zelf is dat, wat volgt, namelijk dat het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede niet geopend mogen worden, en dat men tot daaraan toe niet met het geloof mag naderen, vanwege het gevaar der eeuwige verdoemenis, wanneer zij ontwijd zouden worden; hierover wordt nu in het volgende gehandeld.

3402. Dat de woorden: “zoo wie dezen man en zijne vrouw aanroert, stervende zal hij sterven” beteekenen, dat het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede niet geopend mogen worden, en dat men tot daaraan toe niet met het geloof mag naderen, vanwege het gevaar der eeuwige verdoemenis, wanneer zij ontwijd zouden worden, blijkt uit de beteekenis van “dezen man en zijne vrouw aanroeren”, zijnde tot het Goddelijk Ware en het Goddelijke Goede naderen, die worden uitgebeeld door Jischak en Rebekka; het ware wordt hier in de eerste plaats genoemd, en het goede in de tweede, omdat er gehandeld wordt over hen, die in de geestelijke Kerk zijn, en die het ware kunnen schenden, ja zelfs ontwijden, echter niet het goede, en aangezien dit zoo is, wordt er gezegd “man en vrouw” (men zie n. 915, 2517); en uit de beteekenis van “stervende sterven”, zijnde de eeuwige verdoemenis, die de geestelijke dood is, hier vanwege de ontwijding, waarover gehandeld wordt. Dat het krachtens de Voorzienigheid des Heeren is, dat niemand in het goede en ware wordt toegelaten, (dat is, in de erkenning en de aandoening daarvan) verder, dan hij daarin blijven kan, vanwege het gevaar der eeuwige verdoemenis, zie men boven in 3398. Het is met het goede en ware — als herhaaldelijk eerder gezegd en aangetoond — zoo gesteld, dat zij zichzelf bij den mensch naar binnen terugtrekken, voor zooveel deze in het booze en valsche is; bijgevolg, dat de Engelen, die uit den Hemel bij hem zijn, voor evenzooveel terugwijken, en de duivelsche geesten, die door de hel bij hem zijn, voor evenzooveel

naderen; en zoo is het ook omgekeerd. De verwijdering van het goede en ware, bijgevolg van de Engelen, van den mensch, die in het booze en valsche is, vertoont zich niet aan hem, want hij is dan in de overreding, dat het booze het goede is, en het valsche het ware, en zulks vanwege hun aandoening en de daaruit voortvloeiende verlustiging; wanneer hij in dezen staat is, kan hij geenszins weten, dat het goede en ware van hem verwijderd is. Er wordt dan gezegd, dat het goede en het ware, of de Engelen, van den mensch verwijderd worden, wanneer hij niet door hen wordt aangedaan, dat is, wanneer zij hem niet langer behagen, maar wanneer hij in tegendeel door die dingen wordt aangedaan, die tot de eigen- en wereldliefde behooren, dat is, wanneer alleen deze hem behagen. Het goede en ware weten, of in het geheugen dragen, en ze op de lippen voeren, is niet het goede en ware hebben, maar er van harte door te worden aangedaan; evenmin heeft iemand het goede en het ware, wanneer hij daardoor wordt aangedaan om er roem en rijkdommen door te verwerven; dan wordt hij niet door hen, maar door de eer en het gewin aangedaan, en maakt hij gene tot de middelen om deze te verkrijgen. In het andere leven worden bij dezulken de goedheden en waarheden, die zij geweten, en zelfs gepredikt hebben, weggenomen, maar de eigen- en wereldliefde, waaruit hun leven bestond, blijft. Hieruit kan blijken, hoe het gesteld is met het goede en het ware, namelijk, dat het niemand veroorloofd is, ze met aandoening en geloof te naderen, wanneer hij niet van dien aard is, dat hij in hen blijven kan tot aan het einde van zijn leven; diegenen echter, die ontwijden, kunnen er niet van afgehouden worden.

3403. *Vers 12, 13, 14. En Jischak zaaide in dat land, en hij vond in dat jaar honderd maten, en Jehovah zegende hem. En de man groeide, en hij ging gaande en groeiende, totdat hij zeer groot geworden was. En hij had verwerving van kleinvee, en verwerving van grootvee, en veel dienstvolk, en de Filistijnen benijdden hem.* Jischak zaaide in dat land, beteekent de aan het redelijke verschijnende inwendige waarheden, die van den Heer uitgaan; en hij vond in dat jaar honderd maten, beteekent overvloed; en Jehovah zegende hem, beteekent ten aanzien van het goede der liefde daarin; en de man groeide, en hij ging gaande en groeiende, totdat hij zeer groot geworden was, beteekent de aanwassing; en hij had verwerving van kleinvee, en verwerving van grootvee, beteekent ten aanzien van het inwendig goede, en ten aanzien van het uitwendig goede; en veel dienstvolk, beteekent het daaruit voortvloeiende ware; en de Filistijnen benijdden hem, beteekent, dat zij, die alleen in de wetenschap der erkentissen waren, niet begrepen.

3404. Dat de woorden: “Jischak zaaide in dat land” de aan het redelijke verschijnende inwendige waarheden beteekenen, die van den Heer uitgaan, blijkt uit de beteekenis van zaaien, zijnde in den hoogsten zin het Gloddelijk Ware, dat uitgaat van den Heer, die de Zaaier is (n. 3038), en in den innerlijken zin het ware en goede bij den mensch, die daaruit voortkomen (n. 3373); en uit de beteekenis van het land, zijnde de redelijke dingen, die, door het Goddelijke verlicht zijnde, de schijnbaarheden van het ware zijn (n. 3368), of wat hetzelfde is, de aan het redelijke verschijnende inwendige waarheden, die van den Heer uitgaan; en deze schijnbaarheden, of deze waarheden, zijn van een hooger graad, want tot aan vers 14 wordt in den innerlijken zin van deze gehandeld. In deze schijnbaarheden van het ware zijn de Engelen, en zij zijn van dien aard, dat zij de bevatting van den mensch, zoolang deze in de wereld leeft, onmetelijk ver te boven gaan. Opdat het nog duidelijker uitkoine, wat schijnbaarheden van het ware zijn, diepe ook het volgende voorbeeld: het is bekend, dat het Goddelijke oneindig is ten aanzien van het Zijn, en eeuwig ten aanzien van het Bestaan, en dat het eindige niet in staat is, het oneindige te begrijpen, evenmin zelfs het eeuwige, want het eeuwige is het oneindige ten aanzien van het Bestaan; en daar het Goddelijke zelf oneindig en eeuwig is, zijn ook alle dingen, die van het Goddelijke uitgaan, oneindig en ook eeuwig, en omdat zij oneindig zijn, kunnen zij nooit door de Engelen worden gevat, aangezien deze eindig zijn; dientengevolge vertoonen zich de dingen, die oneindig en eeuwig zijn, voor hen in schijnbaarheden, die eindig zijn, maar nochtans in zulke schijnbaarheden, die in de verste verte boven de sfeer van des menschen bevatting liggen; zoo kan bijvoorbeeld de mensch nooit eenige voorstelling van het eeuwige hebben dan alleen eene aan den tijd ontleende, en daar hij dit niet kan, vermag hij niet te begrijpen, wat van eeuwigheid aan is, dus wat het Goddelijke was vóór den tijd of voordat de wereld geschapen werd; en zoolang als er in zijn denken iets van een aan den tijd ontleende voorstelling is, kan hij wel niet anders dan, wanneer hij daarover nadenkt, in dwalingen vallen, waaraan hij niet onttrokken kan worden; maar aan de Engelen, die niet in de voorstelling van den tijd zijn, doch in de voorstelling van den staat, wordt dit ten duidelijkste te ontwaren gegeven, want voor hen is het eeuwige niet het eeuwige van den tijd, maar het eeuwige van den staat, zonder de voorstelling van den tijd. Hieruit blijkt duidelijk, in welke schijnbaarheden de Engelen zijn, bij den mensch vergeleken, en hoezeer hun schijnbaarheden de schijnbaarheden, die tot den mensch behooren, te boven gaan; want de mensch kan ook zelfs niet een enkel kleinste deeltje van een gedachte hebben zonder eenig aan tijd en ruimte ontleend element, terwijl

de Engelen niets daaraan ontleenen, maar inplaats daarvan aan den staat ten aanzien van het zijn en ten aanzien van het bestaan. Uit dit weinige kan blijken, van welken aard de schijnbaarheden van het ware zijn, waarover hier gehandeld wordt, en die van een hooger en graad zijn. In hetgeen volgt wordt in volgorde gehandeld over de schijnbaarheden van het ware van lagere graad, die ook aan het menschelijke geslacht zijn aangepast.

3405. Dat de woorden: “en hij vond in dat jaar honderd maten” den overvloed beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het jaar, zijnde de volledige staat, waarover gehandeld wordt (waarover n. 487, 488, 493, 893); uit de beteekenis van honderd, zijnde het vele en het volle, waarover n. 2636; en uit de beteekenis van de maat, zijnde de staat van een ding ten aanzien van het ware, waarover n. 3104; deze dingen, in éénen samengevat, beteekenen den overvloed van het ware. In den hoogsten zin wordt hier, als in de overige dingen, over den Heer gehandeld, namelijk dat ook Hij in de schijnbaarheden van het ware verkeerde, toen Hij in het moederlijk menschelijke was, maar dat Hij, zooals Hij dit menschelijke uittrok, ook de schijnbaarheden aflegde, en het oneindige en eeuwige Goddelijke zelf aantrok; maar in den innerlijken of betrekkelijken zin wordt gehandeld over de schijnbaarheden van hooger en graad, die, als gezegd, bij de Engelen zijn, welker overvloed daarmee wordt aangeduid, dat hij in dat jaar honderd maten vond. Het is met de schijnbaarheden van het ware, of met de van het Goddelijke uitgaande waarheden zoo gesteld, dat die welke van hooger en graad zijn, in overvloed en volmaaktheid die van lagere graad onmetelijk te boven gaan, want myriaden, ja, myriaden van myriaden dingen, die onderscheidenlijk worden waargenomen door hen, die in een hooger en graad zijn, verschijnen slechts als een enkel ding bij hen, die in een lagere graad zijn, want de lagere dingen zijn niets anders dan samenstellingen van hoogere dingen, zooals men kan opmaken uit de geheugens bij den mensch, waarvan het inwendige, omdat het in een hooger en graad is, zoo onmetelijk uitmunt boven het uitwendige, dat in een lagere graad is (men zie n. 2473, 2447). Hieruit kan blijken, in welke wijsheid de Engelen zijn, bij den mensch vergeleken; ook zijnde Engelen van den derden Hemel in den vierden graad boven den mensch; daarom kan aangaande dezewijsheid in tegenwoordigheid van den mensch niets anders gezegd worden, dan dat zij onbegrijpelijk, ja zelfs onuitsprekelijk is.

3406. Dat de woorden: “en Jehovah zegende hem” beteekenen, ten aanzien van het goede der liefde daarin, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde verrijkt worden met al het hemelsch en geestelijk goede, waarover n. 981, 1731, 2846; dus “door Jehovah gezegend worden” wil zeggen verrijkt

worden met het hemelsch goede, dat der liefde is, want Jehovah is het Zijn zelf van de liefde of van het goede (n. 1735); daarom wordt daar, waar over het goede gehandeld wordt, Jehovah genoemd, maar daar, waar over het ware gehandeld wordt, wordt God genoemd (n. 2586, 2769).

3407. Dat de woorden: “en de man groeide, en hij ging gaande en groeiende, totdat hij zeer groot geworden was” de aanwassing beteekenen, blijkt uit de beteekenis van groeien, van gaande gaan, en van zeer groot worden, zijnde de aanwassing van het goede en ware in hun volgorde, namelijk van het ware naar het goede, en van het goede naar het ware.

3408. Dat de woorden: “en hij had verwerving van kleinvee, en verwerving van grootvee” beteekenen, ten aanzien van het inwendig goede en ten aanzien van het uitwendig goede, dat is, ten aanzien van het redelijk goede en ten aanzien van het natuurlijk goede, blijkt uit de beteekenis van kleinvee, zijnde het inwendig of redelijk goede (waarover n. 343, 2566); en uit de beteekenis van grootvee, zijnde het uitwendig of natuurlijk goede (waarover n. 2566). Het natuurlijk goede, hetwelk door grootvee wordt aangeduid, is niet dat, wat den mensch is aangeboren, maar wat verworven wordt door erkentissen van het ware, verbonden met de aandoening van het goede; want het natuurlijk goede, dat met den mensch geboren wordt, is in zichzelf slechts iets dierlijks, want het bestaat ook bij de dieren; maar het natuurlijk goede, dat verworven wordt, of dat den mensch van den Heer gegeven wordt, heeft het geestelijke in zich, zoodat het het geestelijk goede in het natuurlijke is. Dit goede is het eigenlijke menschelijke natuurlijk goede, terwijlhet andere, namelijk dat, wat aangeboren is, hoewel het als goed verschijnt, nochtans niet goed, ja zelfs boos kan zijn, want het kan ook valscheden ontvangen, en gelooven dat datgene goed is, wat boos is; dergelijk natuurlijk goede bestaat bij de natiën van het allerslechtste leven en geloof.

3409. Dat de woorden: “en veel dienstvolk” het daaruit voortvloeiende ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het dienstvolk, zijnde al wat beneden is, wat ondergeschikt is en wat gehoorzaamt, waarover n. 1713, 2541, 3019, 3020, dus het ware, omdat dit uit het goede is, en het goede dient; hierover is eerder reeds veel gehandeld.

3410. Dat de woorden: “De Filistijnen benijdden hem” beteekenen, dat zij, die alleen in de wetenschap der erkentissen waren, niet begrepen, blijkt uit de beteekenis van benijden, zijnde hier niet begrijpen, zooals duidelijk blijkt uit hetgeen volgt; en uit de beteekenis van Filistaea, zijnde de wetenschap der erkentissen; aldus beteekenen de Filistijnen hen, die in de wetenschap der erkentissen zijn, waarover n. 1197, 1198.

34II. Vers 15, 16, 17. *En al de putten, die de knechten van zijnen vader, in de dagen van zijnen vader Abraham, gegraven hadden, die stopten de Filistijnen, en vulden dezelve met stof. En Abimelech zeide tot Jischak: Ga heen van met ons, want gij zijt veel machtiger dan wij. En Jischak ging van daar, en hij legerde zich in het dal van Gerar, en woonde aldaar.* Al de putten, die de knechten van zijnen vader, in de dagen van zijnen vader Abraham, gegraven hadden, die stopten de Filistijnen, beteekent, dat zij die in de wetenschap der erkentnissen waren, de van het Goddelijke uitgaande inwendige waarheden niet weten wilden, en ze aldus in vergetelheid brachten; en vulden dezelve met stof, beteekent, door middel van aardsche dingen; en Abimelech zeide tot Jischak, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren aangaande deze leer; ga heen van met ons, want gij zijt veel machtiger dan wij, beteekent, dat zij ze niet konden verdragen, vanwege het daarin gelegen Goddelijke; en Jischak ging van daar, beteekent, dat de Heer de inwendige leerstellige dingen verliet; en hij legerde zich in het dal van Gerar, en woonde aldaar, beteekent, dat Hij zich richtte tot de lagere redelijke dingen, of van de inwendige schijnbaarheden tot de uitwendige.

34I2. Dat de woorden: “Al de putten, die de knechten van zijnen vader, in de dagen van zijnen vader, gegraven hadden, die stopten de Filistijnen” beteekenen, dat zij, die in de wetenschap der erkentnissen waren, de van het Goddelijke uitgaande inwendige waarheden niet weten wilden, en ze aldus in vergetelheid brachten, blijkt uit de beteekenis der putten, zijnde de waarheden, waarover n. 2702, 3096; hier de van het Goddelijke uitgaande inwendige waarheden, omdat de putten — waardoor de waarheden worden aangeduid — heeten gegraven door de knechten van zijnen vader, in de dagen van zijnen vader Abraham, want door Abraham wordt het Goddelijke zelf des Heeren uitgebeeld (n. 2011, 2833, 2836, 3251, 3305 aan het einde); uit de beteekenis van verstoppen, zijnde niet weten willen, en aldus in vergetelheid brengen; en uit de uitbeelding der Filistijnen, zijnde diegenen, die alleen in de wetenschap der erkentnissen zijn, waarover n. 1197, 1198. Er wordt nu gehandeld over de schijnbaarheden van het ware van een lagere graad, waarin diegenen kunnen zijn, die in de wetenschap der erkentnissen zijn, en hier onder de Filistijnen worden verstaan. Met de van het Goddelijke uitgaande inwendige waarheden, en die in vergetelheid gebracht worden door hen, die Filistijnen worden genoemd, is het aldus gesteld: in de Oude Kerk, en daarna, werden diegenen Filistijnen genoemd, die weinig het leven betrachtten, maar veel de leer, en in den loop des tijds ook de dingen verwierpen, die des levens zijn, en die dingen als het wezenlijke der Kerk erkenden, die tot het geloof

behooren, dat zij van het leven scheidden; bijgevolg diegenen, die de leerstellige dingen der naastenliefde, welke in de Oude Kerk het al der leer waren, te niet deden en ze aldus aan de vergetelheid prijsgaven, terwijl zij in de plaats daarvan veel ophef maakten van de leerstellige dingen des geloofs, en daarin de geheele godsdienstigheid stelden; en aangezien zij aldus van het leven, dat der naastenliefde is, of van de naastenliefde, die des levens is, afweken, werden zij meer dan de anderen “met de voorhuid behepten” genoemd; want door de met de voorhuid behepten worden diegenen aangeduid, die niet in de naastenliefde waren, hoezeer zij ook in de leerstellige dingen mochten zijn (n. 2049 aan het einde). Dezulken, die van de naastenliefde afweken, verwijderden zich ook van de wijsheid en het inzicht; want niemand kan wijs zijn en verstaan wat het ware is, tenzij hij in het goede is, dat is, in de naastenliefde, want al het ware is uit het goede, en beoogt het goede; aldus kunnen zij, die zonder het goede zijn, het ware niet verstaan, en willen het zelfs niet eens weten. Bij dezulken verschijnt in het andere leven, wanneer zij ver van den Hemel zijn, somtijds een sneeuwig licht, maar dit licht is als winterlicht, dat, omdat het zonder warmte is, niets bevrucht; vandaar dan ook, dat het licht derzulken, wanneer zij den Hemel naderen, in louter duisternis wordt veranderd, en hun gemoed in iets dergelijks, dat is, in stompzinnigheid. Hieruit kan nu blijken, wat het wil zeggen, dat zij, die alleen in de wetenschap der erkentissen zijn, de van het Goddelijke uitgaande inwendige waarheden niet weten willen, en ze aldus in vergetelheid brengen.

3413. Dat de woorden: “en vulden dezelve met stof” beteekenen, door aardse dingen, dat is, door eigenliefde en liefde tot gewin, blijkt uit de beteekenis van het stof, zijnde datgene, wat van dien aard is, waarover n. 249. De zin is deze, dat zij, die Filistijnen worden genoemd, dat is, die niet in het leven maar in de leer zijn, de inwendige waarheden in vergetelheid brengen door aardse liefden, zijnde de eigenliefde en de liefde tot gewin; vanwege deze liefden werden zij “onbesnedenen” genoemd (n. 2039, 2044, 2056, 2632); want zij, die in deze liefden zijn, kunnen niet anders dan de putten van Abraham met stof vullen, dat is, de inwendige waarheden van het Woord in vergetelheid brengen door aardse dingen; want vanwege deze liefden kunnen zij geenszins de geestelijke dingen zien, dat is, die dingen, die tot het van den Heer uitgaande licht van het ware behooren; want deze liefden voeren duisternis binnen, en deze bluscht dit licht uit; want, als even te voren in n. 3412 gezegd, worden zij, die in de wetenschap alleen, en niet in het leven zijn, bij de nadering van het van den Heer uitgaande licht van het ware, geheel en al verduisterd en stompzinnig, ja zelfs worden zij van dien

aard, dat zij in toorn geraken, en op alle mogelijke manieren de waarheden trachten te verstrooien; want de eigenliefde en de liefde tot gewin is van dien aard, dat zij niet duldt, dat iets van het ware, dat van het Goddelijke uitgaat, haar nabij komt; maar nochtans kunnen dezulken zich daarop beroemen en daarmede pronken, dat zij de waarheden weten, ja zelfs prediken zij deze met een soort van ijver, maar het zijn de vuren der liefden, die hen ontsteken en hen aandrijven, en de ijver is er slechts de gloed van; hetgeen genoegzaam hieruit kan blijken, dat zij met een dergelijken ijver of gloed tegen hun eigenlijke leven zelf kunnen prediken. Dit zijn de aardsche dingen, waarmede het Woord zelf, dat de fontein van al het ware is, verstopt wordt.

3414. Dat de woorden: “en Abimelech zeide tot Jischak” de innerlijke gewaarwording des Heeren aangaande deze leer beteekenen, blijkt uit dei beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover vaak eerder; uit de uitbeelding van Abimelech, hier van den koning der Filistijnen, zijnde deze leer, waarover n. 3365, 3391; en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Redelijke.

3415. Dat de woorden: “ga heen van met ons, want gij zijt veel machtiger dan wij” beteekenen, dat zij ze niet konden verdragen vanwege het daarin gelegen Goddelijke, kan blijken uit de beteekenis van “heengaan van met ons”, zijnde de tegenwoordigheid niet verdragen; en uit de beteekenis van “veel machtiger zijn”, zijnde vanwege den overvloed, hier vanwege het Goddelijke, dat in de inwendige waarheden is. Dat zij, die Filistijnen worden genoemd, de tegenwoordigheid van het goede, dus de tegenwoordigheid van het Goddelijke niet kunnen verdragen, zie men kort te voren in n. 3413.

3416. Dat de woorden: “en Jischak ging van daar” beteekenen, dat de Heer de inwendige waarheden verliet, blijkt uit de beteekenis van “van daar gaan”, zijnde verlaten, omdat daarover gehandeld wordt; en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Redelijke. Dat de Heer de inwendige waarheden verlaat, beteekent, dat Hij ze voor hen niet opent; want er zijn overal in het Woord innerlijke waarheden, maar dezulken, die in de wetenschap der erkentnissen zijn en niet tevens in het leven, zien, wanneer zij het Woord lezen, deze waarheden zelfs niet eens, zooals hieruit kan blijken, dat zij, die het wezenlijke van de zaligheid in het geloof stellen, zelfs niet eens acht geven op de dingen, die de Heer zoo vaak over de liefde en de naastenliefde gesproken heeft (n. 1017, 2373); en diegenen, die er aandacht aan schenken, noemen haar “vruchten des geloofs”, welke zij op deze wijze onderscheiden, ja zelfs scheiden van de naastenliefde, waarvan zij den aard niet kennen; aldus verschijnen voor hen de achterzijden van het Woord, maar

niet de voorzijden, dat is, de uitwendige dingen en niet de inwendige; en de achterzijden of de uitwendige dingen zien, zonder de voorzijden of de inwendige dingen, is niets van het Goddelijke zien. Dit is het, wat bedoeld wordt daarmede, dat de Heer de inwendige waarheden verliet, hetgeen daarmede wordt aangeduid, dat Jischak van daar ging; niet dat de Heer hen verlaat, maar het zijn zij, die zich van den Heer verwijderen, omdat zij zich van de dingen verwijderen, die des levens zijn.

3417. Dat de woorden: “en hij legerde zich in het dal van Gerar, en woonde aldaar” beteekenen, dat Hij zich richtte tot de lagere redelijke dingen, of van de inwendige schijnbaarheden tot de uitwendige, blijkt uit de beteekenis van zich legeren, zijnde in orde stellen; uit de beteekenis van het dal van Gerar, zijnde de lagere redelijke dingen, of de uitwendige schijnbaarheden van het ware, want het dal beteekent de lagere dingen, of, wat hetzelfde is, de uitwendige dingen (n. 1723), en Gerar die dingen, die des geloofs zijn, dus die tot het ware behooren (n. 1209, 2504, 3365, 3384, 3385); en uit de beteekenis van wonen, zijnde zijn en leven, waarover n. 3384. Hieruit blijkt duidelijk dat “hij legerde zich in het dal van Gerar, en woonde aldaar” beteekent, dat de Heer de waarheden schikte, opdat zij ook geschikt waren voor de bevatting en den genius diergenen, die niet zoozeer in het leven, maar in de leerstellige dingen des geloofs zijn, zooals blijken kan uit het Woord, alwaar de waarheden ook zoo zijn. Een voorbeeld: zij, die in leerstellige dingen zijn, en niet zoozeer in het leven, weten niet beter, of het hemelsche Rijk is gelijk aan de koninkrijken op aarde, en wel hierin, dat men groot wordt door over anderen te heerschen; de daaruit voortvloeiende verlustiging is de eenige verlustiging, die zij kennen, en die zij verkiezen boven elke andere verlustiging; en daarom sprak de Heer ook in het Woord volgens dezen schijn, zooals bij Mattheus: “Zoo wie doet en leert, *die zal groot genoemd worden in het koninkrijk der hemelen*” (5: 19); en bij David: “Ik heb gezegd: *Gij zijt Goden*, en gij zijt allen zonen des Allerhoogsten” (Psalm 82: 6; Joh. 10: 34, 35); en aangezien de discipelen zelf in den beginne evenmin een andere meening hadden over het Hemelsche Rijk, dan eerre van grootheid en voorrang, gelijk op aarde, zooals blijkt bij Mattheus hfdst. 18: 1; Markus hfdst. 9: 34; Lukas hfdst. 9: 46, en ook de voorstelling hadden te zitten aan de rechter- en linkerzijde des Konings (Matth. 20: 20, 21, 24; Markus 10: 37), daarom antwoordde de Heer ook overeenkomstig hun bevatting alsmede overeenkomstig hun gemoedsaard, zeggende, toen er onder hen een twisting ontstond, wie van hen de meeste zou zijn: “Gij zult eten en drinken aan Mijne tafel in Mijn koninkrijk; en *gij zult zitten op tronen*, oordeelende de twaalf geslachten Israëls” (Lukas 22: 24, 30; Matth. 19: 28);

want toen wisten zij niet, dat de hemelsche verlustiging niet de verlustiging van grootheid en voorrang was, maar de verlustiging der vernedering en der aandoening om anderen te dienen, dus niet om de grootste, maar om de kleinste te willen zijn, zooals de Heer leert bij Lukas: “Die de *kleinste* onder u allen is, *die zal groot zijn*” (9: 48). Derhalve kunnen zij, die in de wetenschap der erkentissen zijn, en niet in het leven der naastenliefde, niet weten dat er een andere verlustiging bestaat dan die, welke voortspuit uit den voorrang; en daar deze de eenige verlustiging is, die hun gemoed in beslag neemt, en het al van hun leven uitmaakt, verkeerden zij in volslagen onwetendheid omtrent de hemelsche verlustiging, die voortspuit uit de vernedering en de aandoening om anderen te dienen, dat is, omtrent de verlustiging der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste, bijgevolg omtrent de zaligheid en het geluk, die daaruit voortvloeien. Dit is de reden, dat de Heer in aanpassing aan hun gebrekkigheid sprak, opdat zij aldus konden worden aangespoord en ingeleid tot het goede, en tot leeren, onderwijzen en doen; maar nochtans leert Hij, wat de grootheid en wat de voorrang in den Hemel is, zooals in Matth. 19: 30; hfdst. 20: 16, 25, 26, 27, 28; Markus 10: 31, 42, 43, 44, 45; Lukas 9: 48; hfdst. 13: 30; hfdst. 22: 25, 26, 27, 28. Deze en dergelijke dingen zijn schijnbaarheden van het ware van lagere graad; immers, men wordt in betrekkelijken zin groot, uitmuntend, machtig en overheerschend, want één enkele Engel is machtiger dan myriaden van helse geesten, doch niet uit zichzelf, maar uit den Heer; en hij heeft zooveel macht uit den Heer, als hij gelooft niets uit zichzelf te kunnen, dus de kleinste te zijn; en dit kan hij in zoover gelooven, als hij in de vernedering en in de aandoening is om anderen te dienen, dat is, voor zooveel hij in het goede der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste is.

3418. *Vers 18. En Dischak keerde weder, en groef de putten der wateren op, die zij in de dagen van Abraham, zijnen vader, gegraven hadden, en de Filistijnen stopten diezelfde na den dood van Abraham; en hij noemde derzelve namen naar de namen, waarmede zijn vader die genoemd had.* Jischak keerde weder, en groef de putten der wateren op, die zij in de dagen van Abraham, zijnen vader, gegraven hadden, beteekent dat de Heer die waarheden opende, welke bij de Ouden waren; en de Filistijnen stopten diezelfde na den dood van Abraham, beteekent, dat zij, die alleen in de wetenschap der erkentissen waren, deze waarheden loochenden; en hij noemde derzelve namen, beteekent haar hoedanigheid; zooals de namen, waarmede zijn vader die genoemd had, beteekent de aanduidingen van het ware.

3419. Dat de woorden: “Dischak keerde weder, en groef de putten der wateren op, die zij in de dagen van Abraham, zijnen vader, gegraven hadden”, beteekenen, dat de Heer die waarheden opende, welke bij de Ouden waren, blijkt uit de beteekenis van Jischak, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Redelijke, waarover eerder; uit de beteekenis van wederkeeren en opgraven, zijnde wederom openen; uit de beteekenis van putten der wateren, zijnde de waarheden der erkentnissen (dat putten waarheden zijn, zie men in n. 2702, 3096; en dat wateren erkentnissen zijn, in n. 28, 2702, 3058); en uit de beteekenis van de dagen van Abraham, zijnen vader, zijnde de voorafgaande tijd en staat ten aanzien der waarheden, die worden aangeduid met de putten, die zij toen groeven, en die dus bij de Ouden waren (dat de dagen de tijd en de staat zijn, zie men in n. 23, 487, 488, 493, 893). Wanneer de dagen den staat beteekenen, wordt door Abraham den vader het Goddelijke zelf des Heeren uitgebeeld, voordat Hij daaraan het Menschelijke had toegevoegd (men zie n. 2833, 2836, 3251); wanneer zij den tijd beteekenen, worden door Abraham den vader de goedheden en waarheden aangeduid, die van het Goddelijke des Heeren uitgingen voordat Hij daaraan het Menschelijke had toegevoegd, aldus de goedheden en waarheden, die bij de Ouden waren. De waarheden, die bij de Ouden waren, zijn heden ten dage geheel en al in vergetelheid geraakt, en wel dermate, dat nauwelijks iemand weet, dat zij bestaan hebben, en dat zij andere hebben kunnen zijn dan die ook heden ten dage onderwezen worden, maar zij waren gansch en al andere; de Ouden hadden *uitbeeldingen* en *aanduidingen* van de hemelsche en geestelijke dingen van het Rijk des Heeren, dus van den Heer Zelfen, en zij, die ze verstonden, werden wijzen genoemd; en zij waren ook wijs, want aldus konden zij met geesten en Engelen spreken. Want wanneer de engelspraak — die voor den mensch onbegrijpelijk is, omdat zij geestelijk en hemelsch is — neerdaalt tot den mensch, die in de natuurlijke sfeer is, valt zij in uitbeeldingen en aanduidingen zooals die, welke in het Woord zijn, en vandaar komt het, dat het Woord een heilig Boek is; want het Goddelijke kan zich, opdat er volledige overeenstemming zij, niet anders vertoonen voor den natuurlijken mensch. En daar de Ouden in uitbeeldingen en aanduidingen van het Rijk des Heeren waren, waarin niets dan de hemelsche en geestelijke liefde is, hadden zij ook *leerstellige dingen*, die eenig en alleen handelden over de *Liefde tot God* en over de *Naastenliefde jegens den naaste*, en krachtens deze werden zij ook wijzen genoemd. Door deze leerstellige dingen wisten zij, dat de Heer in de wereld zou komen, en dat Jehovah in Hem zou zijn, en dat Hij het Menschelijke in Hemzelf Goddelijk zou maken, en aldus het menschelijk geslacht zou redden;

hierdoor wisten zij ook, wat naastenliefde is, namelijk de aandoening om anderen te dienen zonder eenig oogmerk op belooning; en wat de naaste is, jegens wiep de naastenlief de betracht moet worden, namelijk allen in het heelal, maar toch een ieder met onderscheid. Deze leerstellige dingen zijn heden ten dage geheel en al te loor gegaan, en in de plaats daarvan staan leerstellige dingen des geloofs, waaraan de Ouden betrekkelijk geen waarde hechtten. Deze leerstellige dingen, namelijk der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste, zijn heden ten dage verworpen, gedeeltelijk door hen, die in het Woord Babyloniërs en Chaldeeën worden genoemd, en gedeeltelijk door hen, die Filistijnen worden genoemd, alsmede Egyptenaren, en zij zijn aldus dermate te loor geraakt, dat er nauwelijks een spoor van is overgebleven. Want wie weet heden ten dage wat naastenliefde is, zonder eenig oogmerk op zichzelf, en wars van alles wat ten eigen bate is; en wie weet, wat de naaste is, zijnde een ieder met een onderscheid overeenkomstig de hoedanigheid en hoeveelheid van het goede bij hem, dus het goede zelf, bijgevolg in den hoogsten zin de Heer Zelf, omdat Hij in het goede is en het goede van Hem komt; en dat het goede, dat niet van Hem komt, het goede niet is, hoezeer het ook zoo schijnen mag? En daar men niet weet, wat naastenliefde en wat de naaste is, weet men niet, wie diegenen zijn, die in het Woord worden aangeduid met de armen, de ellendigen, de nooddruftigen, de zieken, de hongrigen en dorstigen, de verdrukten, de weduwen, de weezen, de gevangenen, de naakten, de vreemdelingen, de blinden, de dooven, de kreupelen, de lammen, en met dergelijken meer, terwijl toch de leerstellige dingen der Ouden leerden, wie zij waren, en tot welke klasse van den naaste, en derhalve van de naastenliefde, zij behoorden. Het gansche Woord is, naar den zin van de letter, overeenkomstig deze leerstellige dingen geschreven, en daarom kan hij, die *ze* niet kent, nooit eenigen innerlijken zin van het Woord weten; zooals bij Jesaja: “Ishet niet brood te breken voor den *hongerige*, en dat gij de *verdreven armen* in huis brengt; wanneer gij eenera *naakte* ziet, dat gij hem dekt, en dat gij n voor uw vleesch niet verbergt; dan zal uw licht voortbreken als de dageraad, en uwe genezing zal snellijk uitspruiten; en uwe gerechtigheid zal voor u uit wandelen, de heerlijkheid van Jehovah zal u verzamelen” (58: 7, 8). Wie den nadruk op den zin van de letter legt, gelooft, dat indien hij slechts brood aan den *hongerige* geeft, de *verdreven verdrukten* of *zwerfers* in huis neemt, en den *naakte* dekt, hij deswege in de heerlijkheid van Jehovah of in den Hemel komen zal, terwijl deze dingen alleen maar uiterlijk zijn, en de goddeloozen ook zoo kunnen doen om eigenverdienste; maar door de *hongrigen*, *verdrukten*, *naakten* worden diegenen aangeduid,

die geestelijk van dien aard zijn, aldus de verschillende staten van ellende, waarin de mensch is, die de naaste is, jegens wien de naastenliefde betracht moet worden. Bij David: “Die den *verdrukten* gericht doet, die den *hongerigen* brood geeft, Jehovah maakt de *gebondenen* los, Jehovah opent de *blinden*, Jehovah richt de *gebogenen* op, Jehovah heeft de rechtvaardigen lief, Jehovah bewaart de *vreemdelingen*, Hij houdt den *wees* en de *weduwe* staande” (Psalm 146: 7, 8, 9); aldaar worden onder de verdrukten, hongrigen, gebondenen, blinden, gebogener, vreemdelingen, wees en weduwe niet diegenen verstaan, die zoo genoemd worden, maar zij, die van dien aard zijn ten aanzien van de geestelijke dingen, of ten aanzien hunner zielen. Wie dezen waren, en in welken staat en graad zij de naasten waren, dus welke naastenliefde hun betoond moest worden, leerden de leerstellige dingen der Ouden; behalve deze plaatsen wordt er overal elders in het Oude Testament over gehandeld; want wanneer het Goddelijke nederdaalt in het natuurlijke bij den mensch, valt het in zulke dingen, die werken der naastenliefde zijn, met een onderscheid alnaar de geslachten en soorten. Ook de Heer sprak op een dergelijke wijze, want Hij sprak uit het Goddelijke zelf; zooals bij Mattheus: “De Koning zal zeggen tot degenen aan Zijne rechterhand: Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, bezit het koninkrijk, hetwelk u bereid is; want Ik ben *hongerig* geweest, en gij hebt Mij teeten gegeven; Ik ben *dorstig* geweest, en gij hebt Mij te drinken gegeven; Ik was een *vreemdeling*, en gij hebt Mij geherbergd; Ik was *naakt*, en gij hebt Mij gekleed; Ik ben *krank* geweest, en gij hebt Mij bezocht; Ik was in de *gevangenis* en gij zijt tot Mij gekomen” (25: 34, 35, 36); door de hier opgesomde werken worden de algemeene geslachten van naastenliefde aangeduid, en in welken graad de goedheden of de goeden zijn, die de naasten zijn, jegens wien de naastenliefde moet worden betracht; en dat de Heer in den hoogsten zin de Naaste is, want Hij zegt: “Voor zooveel gij dit een van deze Mijne minste broederen gedaan hebt, zoo hebt gij dat. Mij gedaan” (ald. vers 40). Uit dit weinige kan blijken, wat er bedoeld wordt met de waarheden bij de Ouden; maar dat deze waarheden door hen, die in de leerstellige dingen des geloofs zijn, en niet in het leven der naastenliefde, dat is, door hen, die in het Woord Filistijnen worden genoemd, geheel en al in vergetelheid zijn gebracht, wordt daarmede aangeduid, dat de Filistijnen na den dood van Abraham de putten hadden gestopt; hierover wordt nu gehandeld.

3420. Dat de woorden: “en de Filistijnen stopten diezelfde na den dood van Abraham” beteekenen, dat zij, die alleen in de wetenschap der erkentissen waren, deze waarheden loochenden, blijkt uit de beteekenis van toestoppen,

zijnde niet weten willen, en, want hetzelfde is, ontkennen, dus in vergetelheid brengen, waarover boven n. 3412; en uit de uitbeelding der Filistijnen, zijnde diegenen, die alleen in de wetenschap der erkentnissen zijn, waarover n. 1197, 1198, 3412, 3413. In de wetenschap der erkentnissen zijn diegenen, die in de leerstellige dingen des geloofs zijn, en de waarheden der erkentnissen of der leerstellige dingen niet weten willen; de waarheden der erkentnissen of der leerstellige dingen zijn die dingen, die tot het leven behooren, en de naastenliefde jegens den naaste en de liefde tot den Heer betreffen; de leer, waartoe deze leerstellige dingen en erkentnissen behooren, leert ze slechts, wie derhalve leert wat gedaan moet worden, en het niet doet, wil de waarheden niet weten, want zij druischen tegen zijn eigen leven in, en de dingen, die tegen zijn leven indruischen, loochent hij ook. Hieruit komt het voort, dat de leerstelligedingen der liefde en der naastenliefde, die in de Oude Kerk het al der leer waren, in vergetelheid zijn geraakt.

3421. Dat de woorden: “en hij noemde derzelve namen” haar hoedanigheid beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de namen noemen, zijnde de hoedanigheid, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009, 2724, 3006, 3237; en aangezien de namen of den naam noemen de hoedanigheid is, beteekent *noemen* zonder dat de naam vermeld wordt, in den innerlijken zin des Woords *van dien aard zijn*, zooals bij Jesaja: “Hoort dit, gij huis van Jakob⁴), die genoemd worden met den naam van Israël, en uit de wateren van Jehudah voortgekomen zijn; want *van de stad der heiligheid worden zij genoemd*, en zij steunen op den God Israëls” (48: 1, 2), alwaar “van de stad der heiligheid genoemd worden” staat voor: van dien aard zijn. En bij Lukas: “Zie, gij zult ontvangen in de baarmoeder, en eenen zoon baren, en gij zult Zijnen naam heeten Jezus. Deze zal groot zijn, en *de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden*” (1: 31, 32); de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden staat voor: Zijn.

3422. Dat de woorden: “zooals de namen, waarmede zijn vader die genoemd had” de aanduidingen van het ware beteekenen, blijkt hieruit, dat de namen, die in de oude tijden aan personen, plaatsen, dingen gegeven werden, alle van aanduidenden aard waren (men zie n. 340, 1946, 2643); aldus waren de namen, die aan fonteinen en putten gegeven werden, aanduidend voor die dingen, die oudtijds onder fonteinen en putten werden verstaan; en dat deze dingen tot het ware behoorden, werd in n. 2702, 3096 aangetoond. En aangezien de namen van aanduidenden aard waren, wordt door den naam en door “met den naam noemen” ook in het algemeen aangeduid de hoedanigheid óf van

4 Het latijn heeft Israël.

een ding óf van een staat, zooals kort te voren in n. 342I werd gezegd. En aangezien dit zoo is, wordt door namen in het Woord, in zijn innerlijken zin, niet de een of andere persoon, of natie, of eenig koninkrijk, of eenige stad aangeduid, maar overal een ding. Een ieder kan tot de slotsom komen, dat hier door de putten iets hemelsch. wordt aangeduid, want wanneer dit niet het geval was, zou de vermelding van zooveel bijzonderheden aangaande de putten het Goddelijke Woord onwaardig zijn, want het zou van geenerlei nut zijn ze te weten, zoo bijvoorbeeld dat de Filistijnen de putten toestopten, die de knechten van Abraham groeven; dat Jischak ze opgroef, en dat hij derzelver namen noemde zooals de vroegere namen; en daarna, dat de knechten van Jischak een put groeven in het dal, waarover de herders twistten; en dat zij wederom een anderen put groeven, waarover zij eveneens twistten; en daarna een anderen, waarover niet getwist werd; en wederom een anderen; en ten slotte, dat zij Jisehak boodschappen over een nieuwen put (vers 15, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 32, 33); doch het hemelsche, dat door deze putten wordt aangeduid, blijkt nu duidelijk uit den innerlijken zin.

3423. Vers 19, 20, 21. *En de knechten van Jischak groeven in het dal, en zij vonden aldaar eenden put van levende wateren. En de herders van Gerar twistten met Jischaks herders, zeggende: De wateren zijn onze; en hij noemde den naam van den put Esek, omdat zij met hem gekeven hadden. En zij groeven eenen anderen put, en zij twistten ook over dien; en hij noemde deszelfs naam Sithnah.* De knechten van Jischak groeven in het dal, en zij vonden aldaar eenen put van levende wateren, beteekent het Woord ten aanzien van den letterlijken zin, waarin de innerlijke zin is; en de herders van Gerar twistten met Jischaks herders, beteekent dat zij, die onderwijzen, daarin niet iets dergelijks zagen, omdat het tegenovergesteldheden schijnen; zeggende: De wateren zijn onze, beteekent, dat zij in het ware zijn; en hij noemde den naam van den put Esek, omdat zij met hem gekeven hadden, beteekent ontkenning ter oorzaak van deze dingen, alsmede ter oorzaak van andere, zijnde tegen hen, en ter oorzaak van verschillende andere; en zij groeven eenen anderen put, en zij twistten ook over dien, beteekent den innerlijken zin, of deze bestaat; en hij noemde deszelfs naam Sithnah, beteekent hun hoedanigheid.

3424. Dat de woorden: “De knechten van Jisehak groeven in het dal, en zij vonden aldaar eenen put van levende wateren” het Woord beteekenen ten aanzien vanden letterlijken zin, waarin de innerlijke zin is, blijkt uit de beteekenis van “graven in het dal”, zijnde lager zoeken daarnaar, waar de waarheden zijn; want graven is zoeken, en het dal is het lagere (n. 1723, 3417); en uit de beteekenis van den put der levende wateren, zijnde het Woord, waarin

de Goddelijke Waarheden zijn, dus het Woord ten aanzien van den letterlijken zin, waarin de innerlijke zin is. Dat het Woord een fontein wordt genoemd, en wel een “fontein der levende wateren”, is bekend. Dat het Woord ook een put wordt genoemd, komt, omdat de zin van de letter naar verhouding van dien aard is, en omdat het Woord met betrekking tot de geestelijken niet een “fontein” maar een put is (men zie n. 2702, 3096). Aangezien het dal datgene is, wat lager is, of, wat hetzelfde is, wat uiterlijker is, en de fontein in het dal gevonden werd, en de letterlijke zin de lagere of uitwendige zin des Woords is, daarom is het de letterlijke zin, die bedoeld wordt; maar omdat daarin de innerlijke zin is, dat is, de hemelsche en Goddelijke zin, worden haar wateren levend genoemd, zooals ook de wateren, die uitvloten van onder den dorpel van het Nieuwe Huis, bij Ezechiël: “En het zal geschieden, alle levende ziel, die kruipt, *overal waarhenen de rivier komt, zal leven*; en er zal zeer veel visch zijn, omdat deze wateren daarhenen komen, en zij zullen gezond worden, en *alles leeft waarhenen de rivier komt*” (47: 8, 9), alwaar de rivier het Woord is; “de wateren, die alles doen leven” zijn de Goddelijke waarheden, die daarin zijn; de visschen zijn de wetenschappelijke dingen (n. 40, 991). Dat het Woord des Heeren van dien aard is, dat het den dorstende, dat is, den het leven begeerende, het leven geeft, en dat het de fontein is, welker wateren levend zijn, leert de Heer ook bij Johannes: “Jezus zeide aan de vrouw uit Samarië aan den *put van Jakob*: Indien gij de gave Gods kendet, en wie Hij is, die tot u zegt: Geef Mij te drinken, zoo zoudt gij van Hem hebben begeerd, en Hij zoude u het *levende water* gegeven hebben; zoo wie gedronken zal hebben van het water, dat Ik hem geven zal, dien zal in eeuwigheid niet dorsten; maar het *water*, dat Ik hem zal geven, zal in hem worden eene *fontein van water, springende tot in het eeuwige leven*” (4: 10, 14). Dat het Woord levend is, en aldus het leven geeft, komt daarvandaan, wijl daarin in den hoogsten zin over den Heer gehandeld wordt, en in den binnensten zin over Zijn Rijk, waarin de Heer alles is. En omdat dit zoo is, is het het leven zelf, dat in het Woord is, en dat in de gemoederen diergenen vloeit, die het Woord met heiligheid lezen; dit is de reden, dat de Heer van Zichzelf zegt ten aanzien van het Woord, dat van Hem uitgaat, dat Hij “de fontein van water, springende tot in het eeuwige leven” is (men zie ook n. 2702). Dat het Woord des Heeren, evenzoo als het fontein genoemd wordt, ook put genoemd wordt, blijkt bij Mozes: “Israël zong dit gezang: Spring op, gij *put*, antwoordt hem; de *put*, vorsten hebben hem *gegraven*, de eersten des volks hebben hem *gegraven* voor den Wetgever, met hunne staven” (Num. 21: 17, 18); deze woorden werden uitgesproken aan de plaats Beer, dat is, aan de plaats des puts; dat hier door

den put het Woord van de Oude Kerk wordt aangeduid (waarvoor n. 2897), blijkt duidelijk uit hetgeen hier voorafgaat; de vorsten zijn de voornaamste waarheden, waaruit dat Woord bestond; dat de vorsten de voornaamste waarheden zijn, zie men in n. 1482, 2089; de eersten des volks zijn de lagere waarheden, zooals die, welke in den letterlijken zin liggen (n. 1259, 1260, 2928, 3295); dat de Wetgever de Heer is, blijkt duidelijk; de staven zijn de machten, die in de waarheden liggen.

3425. Dat de woorden: “de herders van Gerar twistten met Jisehaks herders” beteekenen, dat zij, die onderwijzen, niet iets dergelijks zagen, omdat het tegenovergesteldheden schijnen, blijkt uit de beteekenis van twisten, wanneer gehandeld wordt over den innerlijken zin des Woords, zijnde ontkennen, dat hij van dien aard is, aldus zeggende, dat zij dezen niet zien; uit de beteekenis der herders, zijnde diegenen, die onderwijzen, waarover n. 343; en uit de beteekenis van Gerar, zijnde het geloof (waarover n. 1209, 2504, 3365, 3384); aldus zijn “de herders van het dal van Gerar” diegenen, die niets dan den letterlijken zin des Woords erkennen. De reden, waarom zij iets dergelijks, namelijk eenigen innerlijken zin, niet zien, is deze, dat zij aan elkander tegenovergesteld lijken, namelijk de dingen, die in den innerlijken zin en de dingen, die in den letterlijken zin zijn. Maar omdat zij tegenovergesteld schijnen, zijn zij nog niet tegenovergesteld, want zij stemmen geheel en al overeen. Dat zij echter tegenovergesteld schijnen, komt omdat zij, die het Woord zoo zien, in het tegenovergestelde zijn. Het is daarmede gesteld als met den mensch, die in zichzelf in het tegenovergestelde is, dat is, wiens uiterlijke of natuurlijke mensch geheel en al in tweedracht is met zijn innerlijken of geestelijken mensch; deze ziet de dingen, die tot den innerlijken of geestelijken mensch behooren, als het ware aan zichzelf tegenovergesteld, terwijl hij toch zelf ten aanzien van den uiterlijken of natuurlijke mensch in tegenspraak is; en wanneer hij niet in tegenspraak was, maar zijn uiterlijke of natuurlijke mensch den innerlijken of geestelijken gehoorzaamheid betoonde, zouden beide geheel en al overeenstemmen. Tot voorbeeld: wie in het tegenovergestelde is, gelooft dat men van rijkdommen afstand moet doen, en van alle wellusten van het lichaam en van de wereld, dus van de verlustingen des levens, om het eeuwige leven te ontvangen, want hij gelooft die dingen tegenovergesteld aan het geestelijke leven; maar zij zijn in zichzelf niet tegenovergesteld, doch stemmen overeen; want zij zijn middelen tot een einddoel, namelijk opdat de innerlijke of geestelijke mensch daarvan kan genieten ten einde de goedheden der naastenliefde te betrachten, en bovendien, opdat hij tevreden leve in een gezond lichaam. Het zijn eenig

en alleen de einddoelen, die maken, dat de innerlijke en uiterlijke mensch òf in tegenspraak zijn òf overeenstemmen; zij zijn met elkander in tegenspraak, wanneer de rijkdommen, wellusten en verlustigingen, waarover gesproken werd, einddoelen worden, want dan veracht en bespot, ja zelfs verwerpt hij de geestelijke en hemelsche dingen, die tot den innerlijken mensch behooren; zij stemmen echter overeen, wanneer deze dingen niet einddoelen worden, maar middelen tot hoogere einddoelen, namelijk tot die dingen, welke tot het leven na den dood behooren, dus tot het hemelsche Rijk en tot den Heer Zelf; dan verschijnen hem de lichamelijke en wereldsche dingen in vergelijking als nauwelijks iets, en wanneer hij daarover denkt, waardeert hij ze slechts als middelen toteinddoelen. Hieruit blijkt duidelijk, dat die dingen, welke tegenovergesteldheden schijnen, in zichzelf niet tegenovergesteld zijn; maar dat zij zoo schijnen, komt omdat men in het tegenovergestelde is. Zij die niet in het tegenovergestelde zijn, handelen op dezelfde wijze, spreken op dezelfde wijze, verwerven rijkdommen op dezelfde wijze, en zoeken ook op dezelfde wijze wellusten, als zij, die in het tegenovergestelde zijn, dermate, dat men ze naar het uiterlijk gelaat nauwelijks van elkander kan onderkennen; de reden hiervan is deze, dat het alleen de einddoelen zijn, die onderscheid maken, of wat hetzelfde is, de liefden, want de liefden zijn de einddoelen. Maar hoewel zij in den uiterlijken vorm of naar het lichaam gelijk schijnen, zijn zij in den innerlijken vorm of naar den geest nochtans geheel en al ongelijk; de geest van hem, die in de overeenstemming is, dat is, bij wien de uiterlijke mensch met den innerlijken overeenstemt, is blinkend wit en schoon, zooals de hemelsche liefde in haar vorm is; maar de geest van hem, die in het tegenovergestelde is, dat is, bij wien de uiterlijke mensch aan den innerlijken is tegenovergesteld, hoeveel gelijkenis hij ook met den ander vertoont naar het uiterlijke, is zwart en wanstaltig, zooals de eigen- en wereldliefde is, dat is, zooals de verachting van anderen is, en zooals de haat is, in hun vorm. Desgelijks is het gesteld met zeer vele dingen in het Woord, namelijk, dat die dingen, welke in den letterlijken zin zijn, tegenovergesteld schijnen aan de dingen, welke in den innerlijken zin zijn, terwijl zij toch nooit tegenovergesteldheden zijn, maar gansch en al overeenstemmen. Zoo wordt bijvoorbeeld herhaaldelijk in het Woord gezegd, dat Jehovah of de Heer toornt, in woede ontsteekt, verwoest, in de hel werpt, terwijl Hij toch nooit toornt, nog minder iemand in de hel werpt; het eerste behoort tot den zin van de letter, het laatste echter tot den innerlijken zin; deze beide schijnen tegenovergesteld, maar dat komt, omdat de mensch in het tegenovergestelde is. Het is hiermede gesteld als met het feit, dat de Heer den Engelen, die in den Hemel zijn, als Zon verschijnt, en

vandaar als warmte, gelijk aan die van de lente, en als licht, gelijk aan dat van den dageraad; daarentegen verschijnt Hij aan de helsche geesten alsiets volslagen donkers, en vandaar als koude gelijk aan die van den winter, en als dikke duisternis, gelijk aan die van den nacht; bijgevolg verschijnt Hij den Engelen in liefde en naastenliefde, maar aan de helschen in haat en vijandschap; aldus aan dezen volgens den zin der letter, namelijk dat Hij toorn, in woede ontsteekt, verwoest, in de hel werpt, maar aan genen volgens den innerlijken zin, namelijk dat Hij nooit toorn en in woede ontsteekt, nog minder verwoest en in de hel werpt. Wanneer derhalve in het Woord gehandeld wordt over dingen, die tegenovergesteld zijn aan het Goddelijke, kunnen zij zich niet anders dan volgens den schijn zoo vertoonen. Het is ook het Goddelijke, dat de boozen in het duivelsche verkeeren, dat zulks bewerkt; het is daarom dan ook, dat zij zich, voor zooveel zij het Goddelijke naderen, in helsche martelingen storten. Desgelijks is het gesteld met des Heeren woorden in het Gebed “Leid ons niet in verzoeking”; de zin volgens de letter is deze, dat Hij in verzoeking leidt, maar de innerlijke zin is, dat Hij niemand in verzoeking leidt, zooals bekend is (men zie n. 1875); evenzoo is het gesteld met de overige dingen, die tot den letterlijken zin des Woords behoorden.

3426. Dat de woorden: “zeggende: de wateren zijn onze” beteekenen, dat zij in het ware zijn, of dat zij waarheden hebben, blijkt uit de beteekenis der wateren, zijnde de erkentnissen, alsmede de waarheden, waarover n. 28, 680, 739, 2702, 3058.

3427. Dat de woorden: “en hij noemde den naam van den put Esek, omdat zij met hem gegeven hadden” de ontkenning beteekenen ter oorzaak van deze dingen alsmede ter oorzaak van andere, zijnde tegen hen, en ter oorzaak van verschillende andere, blijkt hieruit, dat de namen, die oudtijds gegeven werden, aanduidend waren voor een ding of een staat (n. 3422); vandaar kon men zich dienaangaande verschillende dingen herinneren, bovenal de hoedanigheid. Aangezien hier de herders van Gerar twistten met de herders van Jischak, ontving de put daarvan den aanduidenden naam. Dat twisten of kijven ook ontkennen beteekent, zie men in n. 3425; daarvandaan komt de naam Esek, die in de oorspronkelijke taal beteekent gekijf of twist, en afgeleid wordt van eenstamverwant woord, dat verdrukking en onrecht beteekent. En aangezien hier door den put het Woord wordt aangeduid ten aanzien van den letterlijken zin, waarin de innerlijke is, wordt door Esek of twist de ontkenning van den innerlijken zin des Woords aangeduid. De oorzaken der ontkenning bevinden zich ook in hetzelfde woord, en zijn klaarblijkelijk die, waarover kort te voren in n. 3425 is gehandeld, namelijk dat er tegenovergesteldheden schijnen te zijn,

alsmede om andere redenen. Met den innerlijken zin des Woords is het aldus gesteld: zij, die alleen in de wetenschap der erkentnissen zijn, en Filistijnen worden genoemd, en zij die alleen in de leerstellige dingen des geloofs zijn, en die “herders van het dal van Gerar” worden genoemd, en in geen liefde jegens den naaste zijn, kunnen geenszins anders dan ontkennen, dat er een innerlijke zin des Woords is. De voornaamste oorzaken zijn deze, dat zij den Heer niet met hun hart erkennen, hoewel zij Hem met den mond belijden; en ook dat zij niet van harte den naaste liefhebben, hoewel zij betuigen, liefde jegens hem te koesteren; en wie den Heer niet van harte erkent, en niet van harte den naaste liefheeft, kan onmogelijk anders dan den innerlijken zin des Woords loochenen, want het Woord handelt in den innerlijken zin over niets anders dan over de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste; daarom zegt de Heer, dat aan deze twee geboden de Wet en de Profeten, dat is, het gansche Woord, hangen (Matth. 22: 35, 36, 37, 38, 39, 40). Hoezeer dezen den innerlijken zin des Woords ontkennen, is mij ook te zien gegeven aan dezulken in het andere leven; wanneer voor hen alleen maar vermeld werd, dat er een innerlijke zin des Woords is, die niet in zijn letterlijken zin verschijnt, en dat hij handelt over de liefde tot den Heer en jegens den naaste, werd er van hen niet alleen ontkenning waargenomen, maar ook afkeer, ja zelfs walging. Dit is de voornaamste oorzaak. De tweede is deze, dat zij het gansche Woord omdraaien, dat bovenaan stellende wat beneden is, of, wat hetzelfde is, dat vooraan stellende wat achteraan komt; want zij stellen vast, dat het geloof het wezenlijke der Kerk is, en dat de dingen, die tot de liefde tot den Heer en tot de liefde jegens den naaste behooren, de vruchten des geloofs zijn, terwijl het toch zoo daarmedegesteld is, dat wanneer de liefde tot den Heer vergeleken wordt met den boom des levens in het paradijs van Eden, de naastenliefde en haar werken daarvan de vruchten zijn, doch het geloof en alle dingen des geloofs zijn slechts de bladeren. Wanneer zij derhalve het Woord op deze wijze verdraaien, dat zij de vruchten niet van den boom maar van de bladeren afleiden, is het niet te verwonderen, dat zij den innerlijken zin des Woords loochenen, en alleen zijn letterlijken zin erkennen, want uit den letterlijken zin kan, zooals bekend is, elk dogma, zelfs het meest kettersche, bevestigd worden. Bovendien ook nog dit: zij, die alleen in de leerstellige dingen des geloof zijn, maar niet in het goede des levens, kunnen niet anders dan in een overredend geloof zijn, dat is, in aangenomen beginselen, even zoowel valsche als ware, bijgevolg zijn zij meer dan anderen stompzinnig, want voor zooveel iemand in een overredend geloof is, is hij stompzinnig; voor zooveel iemand echter in het goede des levens is, dat is, in de liefde tot

den Heer en in de naastenliefde jegens den naaste, is hij in het inzicht, dat is, in het geloof door den Heer. Dit is ook de reden, dat genen niet anders dan in het ontkennde kunnen zijn aangaande den innerlijken zin des Woords, terwijl dezen niet anders dan in het bevestigende kunnen zijn; want bij hen, die in de leerstellige dingen alleen zijn en niet in het goede des levens, zijn de inwendige dingen gesloten, dermate, dat het van den Heer uitgaande licht van het ware niet kan invloeden en hen doen gewaarworden, dat het zoo is. Daarentegen zijn de inwendige dingen bij hen, die in de liefde tot den Heer zijn, geopend, zoodat het van den Heer uitgaande licht kan invloeden, hun gemoederen aandoen, en de gewaarwording geven, dat het zoo is. Een andere oorzaak is ook deze, dat zij geen andere bekoring in het lezen van het Woord hebben, dan dat zij daardoor eerbetuigingen en rijkdommen gewinnen, en deswege roem, welke bekoring de bekoring der eigen- en wereldliefde is; en zulks dermate, dat wanneer zij daaruit niet deze voordeelen halen, zij het Woord geheel en al verwerpen. Zij, die van dien aard zijn, ontkennen in hun hart niet alleen den innerlijken zin des Woords, wanneer zij daarvan hoeren, maar ook den letterlijken zin zelf, hoezeer zij ook meenen dezen te gelooven; want wie tot einddoel de verlustiging der eigen- en wereldliefde heeft, verwerpt in zijn hart gansch en al elk ding, dat tot het eeuwige leven behoort; en alleen uit den natuurlijken en lichamelijken mensch verkondigt hij zulke dingen, die hij waarheden noemt, niet ter wille van den Heer en Zijn Rijk, maar ter wille van zichzelf en van de zijnen. Deze en verschillende andere dingen maken, dat zij, die herders van het dal van Gerar, en zij, die Filistijnen genoemd worden, den innerlijken zin des Woords ontkennen.

3428. Dat de woorden: “en zij groeven eenen anderen put, en zij twistten ook over dien” den innerlijken zin beteekenen, of deze bestaat, kan blijken uit de beteekenis van een anderen put, en van twisten, waarover boven, dus uit het verband; want wanneer zij, die iets loochenen, zooals diegenen, die den innerlijken zin des Woords loochenen, wederom twisten of kijven, kan het over niets anders zijn dan over het bestaan daarvan. Het is bekend, dat de meeste redetwisten heden ten dage niet verder gaan; maar zoolang men in redetwisten blijft staan, of iets is en of het zoo is, kan men nooit eenige vordering maken in iets van wijsheid; want in de zaak zelve, waarover men redetwist, zijn ontelbare dingen, die men nooit kan zien, zoolang men ze niet erkent, want men is dan tevens onkundig van al die dingen en van hun bijzonderheden; de huidige geleerdheid gaat nauwelijks over deze grenzen heen, namelijk of iets is en of iets zoo is; daarom staat men dan ook uitgesloten van het inzicht. Bijvoorbeeld: wie alleen maar redetwist, of er

een innerlijke zin des Woords is, kan nooit de ontelbare, ja zelfs onbegrensde dingen zien, die in den innerlijken zin liggen; en verder, wie redekavel, of de naastenliefde iets in de Kerk is, en of alle dingen daarvan niet tot het geloof behooren, kan de ontelbare, ja onbegrensde dingen, die in de naastenliefde zijn, niet weten, ja zelfs blijft hij in volslagen onwetendheid daaromtrent wat naastenliefde is. Desgelijks is het gesteld met het leven na den dood, met de wederopstanding van de dooden, met het Laatste Oordeel, met den Hemel en met de hel; zij die alleen maar redetwisten of deze dingen bestaan, bevinden zich onderwijl buiten de deuren der wijsheid, en zij gelijken op hen, die alleen maar aankloppen, enzelfs niet kunnen binnenkijker in de prachtige paleizen der wijsheid; en, wat wonderbaarlijk is, dezulken die zoo doen, gelooven zich wijzer dan anderen, en des te wijzer naarmate ze beter kunnen redekavelen of iets zoo is, en meer bevestigen dat het niet zoo is; terwijl toch de eenvoudigen, die in het goede zijn, en die zij verachten, in een oogenblik kunnen gewaarworden, zonder eenigen redetwist, nog minder met geleerd tegenbetoog, dat iets is, en hoe het is. Dezen hebben het algemeene gevoel der gewaarwording van het ware; genen hebben echter dat gevoel uitgebluscht door dergelijke dingen, namelijk dat zij eerst willen redetwisten of het er al dan niet is. De Heer spreekt over dezen en genen, wanneer Hij zegt, dat dingen verborgen zijn voor de wijzen en verstandigen, en aan de kinderkens geopenbaard (Matth. 11: 25; Lukas 10: 21).

3429. Dat de woorden: “en hij noemde deszelfs naam Sithnah” hun hoedanigheid beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam noemen, zijnde de hoedanigheid, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009, 2724, 3006, 3421; en uit de beteekenis van Sithnah, zijnde in de oorspronkelijke taal de weerzin, die een verdere graad van de ontkenning is.

3430. Vers 22, 23. *En hij brak op van daar, en groef eenen anderen put, en zij twistten over dien niet; en hij noemde deszelfs naam Rechoboth, en hij zeide: Want nu heeft Jehovah ons doen uitbreiden, en wij zullen vruchtbaar zijn in het land. En hij klom op van daar naar Beerschebah.* Hij brak op van daar, beteekent naar nog lagere dingen; en groef eenen anderen put, en zij twistten over dien niet, beteekent den letterlijken zin des Woords; en hij noemde deezelfs naam Rechoboth, beteekent de daaruit voortvloeiende hoedanigheid ten aanzien van het ware; en hij zeide: Want nu heeft Jehovah ons doen uitbreiden, beteekent de aanwassing van het ware daardoor; en wij zullen vruchtbaar zijn in het land, beteekent de aanwassing van het goede daardoor; en hij klom op van daar naar Beerschebah, beteekent, dat daarvandaan de Goddelijke leer des geloofs was.

3431. Dat de woorden: “Hij brak op van daar” beteekenen, naar nog lagere dingen, blijkt uit de beteekenis van opbreken, zijnde naar andere dingen, die volgens het verband volgen, hier derhalve naar lagere of uiterlijker waarheden, want tot dusver werd gehandeld over hoogere of innerlijkere waarheden; de lagere of uiterlijkere waarheden zijn die, welke in den letterlijken zin des Woords verschijnen, aangepast aan de bevatting van den natuurlijken mensch; over deze waarheden wordt nu gehandeld.

3432. Dat de woorden: “en hij groef eenen anderen put, en zij twistten over dien niet” den letterlijken zin des Woords beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den put, zijnde het Woord, waarover n. 3702, 3096, 3424, hier het Woord ten aanzien van den letterlijken zin, want er wordt gezegd, dat hij van daar opbrak, en een anderen put groef, en zij over dien niet twistten, waarmede die zin des Woords wordt aangeduid, die uitwendig is, en dien zij niet ontkennen; en dit is de zin die de letterlijke wordt genoemd. De letterlijke zin des Woords is drievoudig, namelijk historisch, profetisch en leerstellig; en elk daarvan is van dien aard, dat hij ook begrepen kan worden door hen, die in de uiterlijke dingen zijn. Met het Woord is het aldus gesteld: in den oudsten tijd, toen de hemelsche Kerk bestond, was er geen Woord, aangezien de mensch dier Kerk het Woord in zijn hart geschreven had; want de Heer leerde hun onmiddellijk door den Hemel, wat het goede en vandaar wat het ware is, en gaf hun beide gewaar te worden uit de liefde en de naastenliefde, en te weten uit openbaring. De Heer was voor hen het eigenlijke Woord zelf. Na deze Kerk volgde een andere, die niet hemeisch maar geestelijk was, en deze had in den beginne geen ander Woord dan dat, wat verzameld was door de Oudsten, welk Woord uitbeeldend was voor den Heer en aanduidend voor Zijn Rijk; aldus was de innerlijke zin voor hen het Woord zelf. Dat zij ook een geschreven Woord hadden, zoowel historisch als profetisch, hetwelk niet meer bestaat, en waarin desgelijks een innerlijke zin was, die op den Heer betrekking had, zie men in n. 2686; vandaar bestond de wijsheid van dien tijd zoowel in het spreken als schrijven door middel van dingen van uitbeeldenden en van aanduidende aard, binnen de Kerk over Goddelijke dingen, en buiten de Kerk over andere dingen, zooals duidelijk blijkt uit de geschriften dier ouden, die in ons bezit zijn. Maar in den loop des tijds ging deze wijsheid te gronde, totdat zij ten slotte niet meer wisten, dat er eenige innerlijke zin bestond, zelfs in de Boeken des Woords. De Joodsche en Israëlietische natie was van dien aard; zij hield het profetische Woord heilig, omdat het oud klonk, en zij den naam van Jehovah in den zin van de letter hoorden, en zij geloofden niet, dat er iets dieper Goddelijks in verborgen lag; ook de Christelijke wereld denkt niet

heiliger over het Woord. Hieruit kan blijken, hoe de wijsheid zich in den loop des tijds van de binnenste dingen naar de buitenste terugtrok, en hoe de mensch zich van den Hemel verwijderde, en tenslotte nederdaalde tot aan het stof der aarde, waarin hij nu zijn wijsheid stelt. Daar het aldus met het Woord gegaan is, namelijk dat zijn innerlijke zin allengs werd uitgewischt, en heden ten dage wel zoo, dat men niet weet dat hij bestaat, terwijl hij toch het eigenlijke Woord zelf is, waarin het Goddelijke het dichtst nabij ligt, worden zijn achtereenvolgende staten in dit hoofdstuk beschreven.

3433. Dat de woorden: “en hij noemde deszelfs naam Rechoboth” de daaruit voortvloeiende hoedanigheid ten aanzien van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam noemen, zijnde de hoedanigheid, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009, 2724, 3006, 3421; en uit de beteekenis van Rechoboth, zijnde de waarheden, want Rechoboth beteekent in de oorspronkelijke taal “breedten”, en dat breedten in den innerlijken zin des Woords waarheden zijn, werd in n. 1613 aangetoond.

3434. Dat de woorden: “en hij zeide: Want nu heeft Jehovah ons doen uitbreiden” de aanwassing van het ware daardoor beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de breedte, zijnde het ware, waarover zooeven in n. 3433; vandaar wil “uitgebreid worden” zeggen: de aanwassing van het ware ontvangen.

3435. Dat de woorden: “en wij zullen vruchtbaar zijn in het land” de aanwassing van het goede daardoor beteekenen, blijkt uit de beteekenis van bevrucht worden, zijnde de aanwassing van het goede; dat bevrucht worden het goede betreft, en vermenigvuldigd worden het ware, zie men in n. 43, 55, 913, 983, 2846, 2847; en uit de beteekenis van het land, zijnde de Kerk, en al wat der Kerk is, waarover n. 662, 1066, 1067, 1262, 1733, 1850, 2928, 3355.

3436. Dat de woorden: “en hij klom op van daar naar Beerschebah” beteekenen, dat daarvandaan de Goddelijke leer des geloofs was, blijkt uit de beteekenis van Beerschebah, zijnde de Goddelijke leer des geloofs, waarover n. 2723, 2858, 2859. De leer des geloofs, die hier door Beerschebah wordt aangeduid, is de letterlijke zin des Woords zelf, want het Woord is de leer zelf; en hoewel het Woord naar den letterlijken zin van dien aard is, dat daaruit waarheden kunnen worden opgehaald, is het ook van dien aard, dat daaruit dingen bevestigd kunnen worden, die niet waar zijn, zooals bekend is uit de ketterijen. Maar wie het Woord leent ten einde wijs te worden, dat is, het goede te doen en het ware te verstaan, die wordt onderricht overeenkomstig het einddoel en overeenkomstig zijn aandoening, want de Heer vloeit in zonder

dat hij het weet, en verlicht zijn gemoed, en daar waar hij blijft steken, geeft Hij hem inzicht uit andere plaatsen. Bovendien wordt hem, die in het eenvoudig goede is, en eenvoudig het Woord volgens zijn letterlijken zin gelooft, het vermogen gegeven om de waarheden gewaar te worden, wanneer hij in het andere leven door de Engelen wordt onderwezen; en onderwijl worden de weinige waarheden, die bij hem waren, levend gemaakt door naastenliefde en onschuld; en wanneer deze daarin zijn, schaden de valschheden niet, die zich ook hadden uitgestort in de schaduw van zijn onwetendheid, want zij worden niet aan het goede toegevoegd, maar daarvan afgehouden als het ware in de omtrekken, en kunnen aldus gemakkelijk verwijderd worden. Anders is het echter gesteld met hen, die niet in het goede des levens zijn; bij hen houden de valschheden, die zij door middel van een verkeerde uitlegging uit het Woord hebben getrokken, het midden of als het ware het middelpunt, en de waarheden de buitengrenzen of de omtrekken; daarom zijn het de valschheden, die aan het booze van hun leven worden toegevoegd, en de waarheden worden uiteengeworpen.

3437. *Vers 24, 25. Jehovah verscheen hem in denzelven nacht, en zeide: Ik ben de God van Abraham uwen vader; vrees niet, want Ik ben met u; en Ik zal u zegenen, en Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen, om Abrahams, Mijns knechts wil. En hij bouwde aldaar een altaar, en riep den naam van Jehovah aan; en hij sloeg aldaar zijne tent op; en Jischaks knechten groeven daar eenen put.* Jehovah verscheen hem in denzelven nacht, en zeide, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren aangaande dit duistere; Ik ben de God van Abraham uwen vader; vrees niet, want Ik ben met u, beteekent, dat het Goddelijke ook daar was; en Ik zal zegenen, en Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen, beteekent dat er daarvandaan aanwassing van het goede en ware zou zijn; om Abrahams, Mijns knechts wil, beteekent krachtens het Goddelijk Menschelijke des Heeren; en hij bouwde aldaar een altaar, beteekent het aanduidende en uitbeeldende des Heeren; en riep den naam van Jehovah aan, beteekent den daaruit voortvloeienden eeredienst; en hij sloeg aldaar zijne tent op, beteekent het heilige daarin; en Jischaks knechten groeven daar eenen put, beteekent de daaruit voortvloeiende leer.

3438. Dat de woorden: "Jehovah verscheen hem in denzelven nacht, en zeide" de innerlijke gewaarwording des Heeren aangaande dit duistere beteekenen, blijkt uit de beteekenis van "Jehovah verschijnende en zeggende", wanneer het op den Heer betrekking heeft, zijnde uit het Goddelijke innerlijk gewaarworden; dat "Jehovah aan hem verschijnende" wil zeggen; uit het Goddelijke, zie men in n. 3367; en dat zeggen is innerlijk gewaarworden, in

n. 2862, 3395; want Jehovah was in Hem; aldus was — zoolang het Menschelijke nog niet verheerlijkt was — de verschijning van Jehovah de Goddelijke gewaarwording of de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijke; daarom wordt door “Jehovah aan hem verschijnende en zeggende” dit aangeduid; uit de beteekenis van den nacht, zijnde de staat van schaduw of van het duistere, waarover n. 1712. Door “dit duistere” wordt de letterlijke zin des Woords aangeduid, want deze verhoudt zich tot den innerlijken zin als de schaduw tot het licht. Om nog verder te weten, hoe het met den letterlijken zin gesteld is, dient kortelijk het volgende gezegd: de innerlijke zin verhoudt zich tot den letterlijken, als bij een mensch zijn inwendige of hemelsche en geestelijke dingen tot zijn uitwendige of natuurlijke en lichamelijke dingen; zijn inwendige dingen zijn in het licht des Hemels, terwijl zijn uitwendige in het licht der wereld zijn. Welk verschil er is tusschen het licht des Hemels en het licht der wereld, bijgevolg tusschen de dingen, die tot het licht des Hemels en die, welke tot het licht der wereld behooren, zie men in n. 1521 tot 1533, 1619 tot 1632, 1783, 1880, 2776, 3138, 3167, 3190, 3195, 3222, 3223, 3225, 3337, 3339, 3341, 3413, namelijk dat het is als het verschil tusschen het licht van den dag en de schaduw van den nacht. Aangezien de mensch in deze schaduw is, en niet weten wil, dat in het van den Heer uitgaande ware het licht is, kan hij niet anders gelooven, dan dat zijn schaduw het licht is, ja zelfs omgekeerd, dat het licht de schaduw is; want hij is als de nachtuil, die, wanneer hij in de schaduw van den nacht vliegt, meent in het licht te zijn, terwijl hij, wanneer hij in het licht van den dag is, meent in de schaduw te zijn; want het innerlijke oog, dat is, het verstand, waardoor de mensch inwendig ziet, is bij zoo iemand niet anders gevormd, omdat hij het niet anders gevormd heeft; want hij opent het, wanneer hij naar beneden ziet, dat is, naar wereldsche en lichamelijke dingen, en hij sluit het, wanneer hij naar boven ziet, dat is, naar de geestelijke en hemelsche dingen. Bij dezulken is het met het Woord desgelijks; hetgeen zich in zijn letterlijken zin vertoont, dat gelooven zij des lichts te zijn, maar wat zich in den innerlijken zin vertoont, dat gelooven zij van de schaduw te zijn (want het Woord verschijnt aan een ieder overeenkomstig diens hoedanigheid); terwijl toch de innerlijke zin des Woords zich tot zijn letterlijken zin verhoudt, als het licht des Hemels tot het licht der wereld (n. 3086, 3108), dat is, als het licht van den dag tot het licht van den nacht. In den innerlijken zin zijn afzonderlijke dingen, waarvan myriaden te zamen een enkele bijzonderheid uitmaken, die zich in den letterlijken zin vertoont; of, wat hetzelfde is, in den innerlijken zin zijn bijzonderheden, waarvan myriaden te zamen een enkele algemeenheid

uitmaken, die in den letterlijken zin is; het is deze algemeenheid, die zich aan den mensch vertoont, maar niet de bijzonderheden, die daarin zijn en die haar uitmaken; nochtans verschijnt de orde van de bijzonderheden in het algemeene aan den mensch, maar overeenkomstig zijn hoedanigheid; deze orde is het heilige, dat hem aandoet.

3439. Dat de woorden: “Ik ben de God van Abraham uwen vader; vrees niet, want Ik ben met u” beteekenen, dat het Goddelijke ook daar was, namelijk in den letterlijken zin des Woords, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde het Goddelijke des Heeren, waarover n. 2833, 2836, 3251, 3305 aan het einde; vandaar beteekent “Jehovah God van Abraham” het Goddelijke des Heeren, dat Abraham uitbeeldt; en daar gehandeld wordt over het Woord, dat ook de Heer is, omdat het gansche Woord van Hem uitgaat, en het al des Woords over Hem handelt, wordt door de woorden: “Ik ben de God van Abraham, vrees niet, want Ik ben met u” aangeduid, dat het Goddelijke ook daar is. Met het Goddelijke in het Woord is het aldus gesteld: Het Goddelijke zelf is in den hoogsten zin van het Woord, omdat daar de Heer is; het Goddelijke is ook in den innerlijken zin, omdat daar het Rijk des Heeren in de Hemelen is; vandaar wordt deze zin de hemelsche en geestelijke genoemd. Het Goddelijke is ook in den letterlijken zin des Woords, omdat daar het Rijk des Heeren op aarde is; vandaar wordt deze zin de uiterlijke, alsmede de natuurlijke genoemd, want daarin zijn grove schijnbaarheden, verder verwijderd van het Goddelijke; maar toch zijn alle dingen tot in bijzonderheden daarin Goddelijk. Het is met deze drie zinnen gesteld als met den tabernakel: het binnenste daarvan, of wat binnen den voorhang was, alwaar zich de ark bevond met daarin de Getuigenis, was het heiligste of het heilige der heiligen; het innerlijke echter, of wat onmiddellijk buiten den voorhang was, alwaar de gouden tafel en de kandelaar stonden, was het heilige; het uiterlijke echter, alwaar de voorhof was, was ook het heilige, alwaar men in vergadering bijeenkwam, en daarom werd er van de tent der samenkomst gesproken.

3440. Dat de woorden: “en Ik zal u zegenen, en Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen” beteekenen, dat er daarvandaan aanwassing van het goede en ware zou zijn, blijkt uit de beteekenis van “u zegenen,” zijnde de aanwassing van het goede, waarover n. 3406; en uit de beteekenis van “uw zaad vermenigvuldigen,” zijnde de aanwassing van het ware, waarover n. 43, 55, 913, 983, 2846, 2847; dat het zaad het ware is, waarop het vermenigvuldigen betrekking heeft, zie men in n. 1025, 1447, 1610, 2848, 3038, 3373, 3380. Dat er ook uit den letterlijken zin des Woords aanwassing van het goede en ware is bij den mensch, komt omdat in dien zin eveneens alle dingen tot in

bijzonderheden Goddelijk zijn, zooals zooeven in n. 3439 werd gezegd; en omdat in den letterlijken zin op verschillende plaatsen de innerlijke zin open ligt, zooals in het Oude Testament bij de Profeten, dat de Heer komen zou, die het heil van het menschelijk geslacht zou zijn; dat de gansche wet en alle profeten daarin bestaan, den Heer lief te hebben en den naaste lief te hebben, dat “dooden” wil zeggen haten, want wie haat, doodt elk oogenblik, en dit is in zijn wil en in de verlustiging zijns levens; deze dingen behooren tot den innerlijken zin in den letterlijken zin; behalve nog tal van andere.

3441. Dat de woorden: “om Abrahams, Mijns knechts wil” beteekenen, krachtens het Goddelijk Menschelijke des Heeren, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde het Goddelijke des Heeren, ook het Goddelijk Menschelijke, waarover n. 2833, 2836, 3251; en uit de beteekenis van Mijn knecht, wanneer het op den Heer betrekking heeft, zijnde het Goddelijk Menschelijke; niet dat het Goddelijk Menschelijke een knecht is, want ook dit is Jehovah (n. 1736, 2156, 2329, 2921, 3023, 3035), maar omdat de Heer daarmede het menschelijke geslacht dient; want daardoor wordt de mensch behouden, want wanneer de Heer niet het Menschelijke met het Goddelijke vereenigd had, opdat de mensch met zijn gemoed het Menschelijke des Heeren zou kunnen aanschouwen en aanbidden, en aldus tot het Goddelijke naderen, dan had hij nooit behouden kunnen worden. De verbinding van den mensch met het Goddelijke zelf, dat Vader genoemd wordt, geschiedt door middel van het Goddelijk Menschelijke, dat Zoon genoemd wordt; dus door den Heer, onder wien door den geestelijken mensch het Menschelijke verstaan wordt, maar door den hemelschen mensch het Goddelijke zelf. Hieruit blijkt duidelijk, waarom het Goddelijk Menschelijke knecht genoemd wordt, namelijk omdat het het Goddelijke dient, opdat de mensch tot dit toegang hebbe, en omdat het het menschelijk geslacht dient tot hun heil. Dit nu is het, wat door “Abraham, Mijn knecht” wordt aangeduid, gelijk ook bij David: “Gedenkt Zijner wonderen, die Hij gedaan heeft, Zijner wonderteekenen, en der oordeelen Zijns monds, gij zaad van *Abraham, Zijnen knecht*, gij zonen van Jakob, Zijnen uitverkorene; Hij zond *Mozes, Zijnen knecht*, Aharon, dien Hij verkoren had; Hij gedacht het Woord Zijner heiligheid met *Abraham Zijnen knecht*” (Psalm 105: 5, 6, 26, 42), alwaar onder den knecht Abraham de Heer verstaan wordt ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke; desgelijks wordt de Heer ook ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke in den hoogsten zin verstaan onder den knecht Israël, den knecht Jakob, den knecht David. Onder den knecht Israël bij Jesaja: “*Gij, Israël, Mijn knecht*, Jakob, dien Ik verkoren heb, het zaad van Abraham, Mij nen vriend; welken Ik gegrepen

heb van de einden der aarde, en u geroepen heb van hare vleugelen, en Ik zeide tot u: *Gij zijt Mijn knecht*, u heb Ik uitverkoren” (41: 8, 9), alwaar “Israël Mijn knecht” in den hoogsten zin de Heer is met betrekking tot de innerlijke dingen der geestelijke Kerk, en Jakob de Heer ten aanzien van de uiterlijke dingen der Kerk. Bij denzelfde: “Hij heeft tot mij gezegd: *Gij zijt mijn knecht Israël*, in wien Ik verheerlijkt zal worden; het is licht, *dat gij Mij een knecht zoudt zijn*, om op te richten de stammen van Jakob, en om weder te brengen de bewaarden van Israël; en Ik heb U gegeven tot een licht der natiën, om Mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde” (49: 3, 6), alwaar “Israël, in wien Ik verheerlijkt zal worden” klaarblijkelijk staat voor het Goddelijk Menschelijke des Heeren. Dat Hij knecht genoemd wordt vanwege het dienen, blijkt duidelijk, want er wordt gezegd “dat gij Mij een knecht zoudt zijn, om op te richten de stammen van Jakob, en om weder te brengen de bewaarden van Israël”. Dat de Heer onder den knecht Jakob verstaan wordt, bij Jesaja: “Ik zal u de schatten der duisternissen geven, en de verborgene rijkdommen der geheime plaatsen, om *Jakobs, Mijns knechts wil*, en Israëls, Mijns uitverkorenen” (45: 3, 4), alwaar onder den knecht Jakob en Israël, den uitverkorene, de Heer wordt verstaan; Hij wordt knecht Jakob genoemd met betrekking tot de uiterlijke Kerk, Israël de uitverkorene met betrekking tot de innerlijke Kerk. Ook onder den knecht David, bij Ezechiël: “Ik zal de zonen Israëls vergaderen van rondom; *Mijn knecht David zal koning over hen zijn*; en zij zullen allen ééne herder hebben; zij zullen wonen op het land, dat Ik *Mijnen knecht Jakob* gegeven heb; en zij zullen op hetzelfde wonen, zij en hunne zonen, en de zonen hunner zonen tot in eeuwigheid; en *David Mijn knecht* zal hunlieder vorst zijn in eeuwigheid” (37: 21, 24, 25); de knecht David staat klaarblijkelijk voor het Goddelijk Menschelijke des Heeren (n. 1888), en wel krachtens het Goddelijk ware, dat door den koning, hier David, wordt aangeduid (n. 1728, 2015, 3009); want dat het ware zelf betrekkelijkerwijs een knecht is, zie men in n. 3409. En omdat dit zoo is, noemt de Heer Zichzelf “een die dienstbaar is, of dient,” bij Markus: “Zoo wie onder u groot zal willen worden, die zal uw dienstknecht zijn; en zoo wie van u de eerste zal willen worden, die zal aller dienaar zijn; want ook de *Zoon des menschen is niet gekomen, om gediend te worden, maar om te dienen*” (10: 43, 44, 45; Matth. 20: 26, 27, 28); en bij Lukas: “Wie is grooter, die aanzit, of die dient? Is het niet die aanzit? *Maar Ik ben in het midden van u, als een die dient*” (22: 27).

3442. Dat de woorden: “en hij bouwde aldaar een altaar” het aanduidende en uitbeeldende des Heeren beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het altaar, zijnde het voornaamste uitbeeldende des Heeren, waarover n. 921, 2777, 2811.

3443. Dat de woorden: “en riep den naam van Jehovah aan” den daaruit voortvloeienden eeredienst beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam van Jehovah aanroepen, zijnde de eeredienst, waarover n. 440, 2724; en dat de naam van Jehovah alles in ééne samenvatting is, waardoor de Heer vereerd wordt, n. 2628, 2724, 3006.

3444. Dat de woorden: “hij sloeg aldaar zijne tent op” het heilige daarin beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de tent, zijnde het heilige van den eeredienst, waarover n. 414, 1102, 2145, 2152, 3312.

3445. Dat de woorden: “en Jischaks knechten groeven daar eenen put” de daaruit voortvloeiende leer beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den put, zijnde het Woord, waarover n. 2702, 3424; en aangezien het Woord de Leer zelve is, en dus uit het Woord alle leer voortkomt, die der Kerk is, beteekent derhalve “eenen put graven” de daaruit voortvloeiende leer, namelijk uit den letterlijken zin des Woords, omdat hier over dezen zin gehandeld wordt. Maar de leer zelve uit den letterlijken zin des Woords is een eenige, namelijk de leer der naastenliefde en der liefde, der naastenliefde jegens den naaste en der liefde tot den Heer, want deze leer en een daaraan overeenkomstig leven is het gansche Woord, zoons de Heer leert bij Mattheus, hfdst. 22: 35, 36, 37, 38, 39, 40.

3446. Vers 26, 27. *En Abimelech ging tot hem uit Gerar, en Achusath zijn metgezel, en Phicol zijn legeroverste. En Jischak zeide tot hen: Waarom zijt gij tot mij gekomen, en gij hebt mij gehaat, en hebt mij van u weggezonden.* En Abimelech *ging tot hem uit Gerar*, beteekent de op de redelijke dingen gerichte leer des geloofs; en Achusath zijn metgezel, en Phicol zijn legeroverste, beteekent de voornaamste dingen der leer van hun geloof; en Jischak zeide tot hen: *Waarom zijt gij tot mij gekomen, en gij hebt mij gehaat, en hebt mij van u weggezonden*, beteekent: waarom wilden zij het Goddelijke, terwijl zij dit loochenden en van datgene, vrat in den innerlijken zin des Woords is, afkeerig waren.

3447. Dat de woorden: “Abimelech ging tot hem uit Gerar” de op de redelijke dingen gerichte leer des geloofs beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Abimelech, zijnde de op de redelijke dingen gerichte leer des geloofs, waarover n. 2504, 2509, 2510, 3391, 3393, 3397; en uit de beteekenis van Gerar, zijnde het geloof, waarover n. 1209, 2504, 3365, 3384, 3385. Wat de op de redelijke dingen gerichte leer des geloofs is, zie men in n. 3368. Er wordt hier tot aan vers 33 gehandeld over hen, die in den letterlijken zin des Woords zijn, en vandaar in de leerstellige dingen des geloofs, alsmede over de overeenkomst van hun leerstellige dingen met den innerlijken zin, voor zoover zij aan den

letterlijken zin zijn ontleend; Abimelech en Achusath zijn metgezel, en Phicol zijn legeroverste beelden deze leerstellige dingen uit; het zijn diegenen, die het geloof tot het wezenlijke maken, en de naastenliefde wel niet verwerpen, maar haar achterstellen, en dus de leer boven het leven verkiezen; onze Kerken heden ten dage zijn bijna alle van dien aard, uitgezonderd die, welke in dat Christelijke heidendom is, alwaar het vergund is heiligen te aanbidden en hun afgodsbeelden. Zoals er in elke Kerk des Heeren zijn, die innerlijke menschen zijn, en die uiterlijke menschen zijn, en de innerlijken diegenen zijn, die in de aandoening van het goede zijn, en de uiterlijken diegenen, die in de aandoening van het ware zijn; evenzoo ook dezen, die hier door Abimelech, zijn metgezel en zijn legeroverste worden uitgebeeld. De innerlijken zijn diegenen, waarover in hfdst. 21, vers 22 tot 33 werd gehandeld, alwaar van Abimelech en van Phicol zijn legeroverste werd gezegd, dat zij tot Abraham kwamen en een verbond met hem sloten in Beerschebah, waarover men zie n. 2719, 2720; maar de uiterlijken zijn diegenen, waarover hier gehandeld wordt.

3448. Dat de woorden: “en Achusath zijn metgezel en Phicol zijn legeroverste” de voornaamste dingen der leer van hun geloof beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Abimelech, zijnde de op de redelijke dingen gerichte leer des geloofs; vandaar zijn “zijn metgezel en zijn legeroverste” de dingen, en wel de voornaamste, die tot de leer behooren, want een overste beteekent, evenals een vorst, de voornaamste dingen (n. 1482, 2089), en het leger zelf de leerstellige dingen. Dat het leger de leerstellige dingen beteekent, die tot het ware behooren, of die lagere waarheden zijn, komt omdat door het krijgswezen in het Woord, en door den oorlog, die dingen worden aangeduid, welke tot het geestelijk krijgswezen en tot den geestelijken oorlog behooren (n. 1664, 1788, 2686), alsmede door de wapenen, namelijk door speren, schilden, bogen, pijlen, zwaarden en dergelijke, zooals hier en daar werd aangetoond. En aangezien het waarheden of leerstellige dingen zijn, waarmede geestelijke worstelingen gevoerd worden, worden deze met de legers aangeduid, en ook in tegenovergestelden zin de valschheden of ketterijen. Dat deze en gene in het Woord door legers worden aangeduid, kan uit vele plaatsen blijken, zooals bij Daniël: “Eén hoorn van den geitenbok groeide zeer tegen den middag, en tegen den opgang, en tegen het sierlijke; en hij groeide *tot aan het heir der hemelen*, en hij wierp er *van het heir*, en van de sterren, ter aarde neder; en hij vertrad ze; ja, hij verhief zich *tot aan den vorst des heira*. *Zijn heir* werd in den afval overgegeven tegen het gedurig offer, en *hij wierp de waarheid* ter aarde. Ik hoorde eenen heilige spreken; hij zeide: Tot hoe lang zal dit gezicht, het

gedurig offer en de verwoestende afval zijn, om en het heilige en het *heir* ter vertreding te geven” (8: 9, 10, 11, 12, 13). De hoorn, die groeide tegen den middag, den opgang en het sierlijke, is de macht van het valsche uit het booze (n. 2832); het *heir* der hemelen zijn de waarheden; de vorst des *heirs* is de Heer ten aanzien van het Goddelijk Ware. En aangezien het *heir* in den goeden zin het ware is, wordt er gezegd, dat hij van het *heir* ter aarde nederwierp, en daarna, dat hij de waarheid ter aarde wierp. Bij denzelfde: “De koning van het noorden 5) zal eene grootere menigte, dan de eerste was, oprichten, en aan het einde van de tijden der jaren zal hij komende komen *met een groot heir*, en met vele rijkdommen; daarna zal hij zijne krachten en zijn hart verwekken tegen den koning van het zuiden, *met een groot heir*; en de koning van het zuiden zal zich in den strijd mengen met een *groot en zeer machtig heir*; doch hij zal niet bestaan, want zij, die zijne spijze eten, zullen hem breken, en *zijn heir* zal overstromen, en velen zullen doorboord vallen” (11: 13, 25, 26); hier wordt in het geheele hoofdstuk gehandeld over den oorlog van den koning van het noorden en den koning van het zuiden, en onder den koning van het noorden worden de valscheden verstaan, dus ook onder zijn *heir*; en onder den koning van het zuiden en zijn *heir* de waarheden; het is een profetie aangaande de verwoesting der Kerk. Bij Johannes: “Ik zag den hemel geopend; en ziet, een wit paard, en die op hetzelfde zat, was genaamd *getrouw* en *waarachtig*; Hij was bekleed met een kleed, dat met bloed geverwd was, en *Zijne heirlegers in den hemel* volgden Hem op witte paarden, gekleed niet wit en rein fijn lijnwaad. En ik zag het beest, en de koningen der aarde, en *hunne heirlegers* vergaderd, om krijg te voeren tegen Hem, die op het paard zat, en *tegen Zijn heirleger*” (Openb. 19: 11, 13, 14, 19); de op het paard zittende staat voor het Woord des Heeren of voor den Heer ten aanzien van het Woord (n. 2760, 2761, 2762); *Zijne heirlegers*, die Hem in den Hemel volgden, staan voor de daaruit voortvloeiende waarheden, dus voor hen in den Hemel, die in de waarheden zijn; het beest staat voor de boosheden der eigenliefde, de koningen der aarde en hun *heirlegers* voor de valscheden. Het zijn de worstelingen van het valsche met het ware, die hier beschreven worden. Bij David: “Door het Woord van Jehovah zijn de hemelen gemaakt, en door den geest Zijns monds *hun heir*” (Psalm 33: 6); hun *heir* of het *heir* der hemelen voor de waarheden; omdat door het *heir* de waarheden worden aangeduid, worden de zonen des koninkrijks en de Engelen, vanwege de waarheden, waarin zij zijn, “het *heir* der hemelen” genoemd, zooals bij Lukas: “Van stonde aan was er met den

5 Het Latijn heeft meridiem.

engel *eene menigte des hemelschen heirlegers*, prijzende God” (2: 13). Bij David: “Zegent Jehovah, gij *alle Zijne heirscharen*, gij Zijne dienaars, die Zijn wil doet” (Psalm 103: 21). Bij denzelfde: “Looft Jehovah, al Zijne engelen; looft Hem, al *Zijne heirscharen*” (Psalm 148: 2). Bij Jesaja: “Heft uwe oogen op omhoog, en ziet, wie deze dingen geschapen heeft; *die in getal hun heir uitbrengt*; Hij noemt ze alle bij name; van de menigte der machtigen en der sterken zal geen man ontbreken” (40: 26). Bij denzelfde: “Ik heb de aarde gemaakt, en Ik heb den mensch daarop geschapen; Ik, Mijne handen hebben de hemelen uitgebreid, en *Ik heb al hun heir bevel gegeven*” (45: 12); het heir der hemelen staat daar voor de waarheden, dus, als gezegd, voor de Engelen, die in de waarheden zijn. In het eerste Boek der Koningen: “Ik zag Jehovah zittende op Zijnen troon, en het *gansche heir der hemelen* staande nevens Hem, aan Zijne rechter- en aan Zijne linkerhand” (22: 19). Bij Joël: “Jehovah gaf Zijne stem *voor Zijn heir benen*, want Zijn kamp is zeer groot, want talrijk zijn zij, die Zijn Woord doen” (2: 11). Bij Zacharia: “Ik zal rondom Mijn huis *legeren van wege het heirleger*, van wege den doorgaande, en van wege den wederkeerende, opdat de drijver niet meer door hen doorga; verheug u zeer, gij dochter Zions, juich, gij dochter Jeruzalems, zie, uw Koning komt u” (9: 8, 9); aldaar wordt over de Komst des Heeren gehandeld; Zijn heirleger staat voor de Goddelijke waarheden. Vandaar komt het, en ook wijl de Heer alleen voor den mensch tegen de hellen strijdt, die er voortdurend naar streven binnen te vallen, dat de Heer in het Woord zoo vaak Jehovah Zebaoth, God Zebaoth, de Heer Zebaoth, dat is, der legers, wordt genoemd, zooals bij Jesaja: “Eene stem van gedruisch der koninkrijken der natiën, te zamen vergaderd, *Jehovah Zebaoth leidt het heirleger van den oorlog*” (13: 4); de koninkrijken der natiën staan voor de valscheden uit boosheden; “het heirleger van den oorlog leiden” staat voor strijden voor den mensch. Daar de twaalf stammen van Israël het hemelsche Rijk des Heeren uitbeeldden, en de “stammen” alsmede “twaalf” alle dingen des geloofs in ééne samenvatting beteekenden, dat is, alle waarheden des Rijks (n. 577, 2089, 2129, 2130, 3272), werden zij ook de *heirlegers van Jehovah* genoemd, zooals in Exod. 7: 4; hfdst. 12: 17, 41, 51; en het werd bevolen dat zij uitgeleid zouden worden uit Egypte *naar hunne heiren* (Exod. 6: 25), en zich legeren zouden, *naar hunne heiren* (Num. 1: 52), en verdeeld zouden worden *in heiren* (Num. 2: 1 tot het einde). Dat door de heirlegers waarheden worden aangeduid, blijkt ook bij Ezechiël: “Perzië, en Lud, en Puth waren *in uw heir*, uwe krijgsmannen; schild en helm hingen zij in u op, die gaven uw eer; de zonen van Arwad en *uw heir* waren rondom op uwe muren, en de Gamadieten waren in uwe

torens” (27: 10, 11), alwaar sprake is van Tyrus, waardoor de inwendige erkentissen van het goede en ware worden aangeduid, dus diegenen, die daarin zijn (n. 1201); het heir staat voor de waarheden zelve; dat Lud en Puth ook diegenen zijn, die in de erkentissen zijn, zie men in n. 1163, 1164, 1166, 1195, 1231. Schild en helm zijn zulke dingen, als tot den geestelijken strijd of oorlog behooren. Dat het leger in den tegenovergestelden zin de valschheden zijn, blijkt duidelijk bij Jesaja: “Het zal te dien dage geschieden, dat Jehovah bezoeking zal doen *over het heirder hoogte* in de hoogte, en over de koningen der aarde over de aarde” (24: 21), alwaar het heir der hoogte staat voor de valschheden uit eigenliefde. Bij Ezechiël: “Ik zal u omwenden, en haken in uwe kaken leggen, en Ik zal u uitvoeren, en *al uw heir*, paarden en ruiteren, die allen volkomen gekleed zijn, eene groote vergadering met rondas en schild, die allen zwaarden handelen; gij zult komen uit uwe plaats, uit de zijden van het noorden, gij en vele volken met u, allen op paarden rijdende, eene groote vergadering, *een groot heir*” (38: 4, 15), alwaar sprake is van Gog, waardoor de van den innerlijken eeredienst gescheiden uiterlijke eeredienst wordt aangeduid, die dus afgodisch is geworden (n. 1151); zijn heir staat voor de valschheden. Bij Jeremia: “Ik zal tegen Babel zenden hem die spant, zijnen boog spannend, en die zich verheft in zijn pantsier; verschoont hare jongelingen niet, verbant *al haar heir*” (51: 2, 3); Babel staat voor den eeredienst, welks uiterlijke dingen heilig schijnen, maar welks innerlijke dingen profaan zijn (n. 1182, 1283, 1295, 1304, 1306, 1307, 1308, 1321, 1322, 1326); haar heir zijn de valschheden van dergelijke innerlijke dingen; evenzoo is het elders met het heir van Babel gesteld, zooals in Jerem. 34: 1, 21; hfdst. 32: 2; hfdst. 39: 1. Bij Ezechiël: “Farao zal henlieden zien, en zich troosten over zijne gansche menigte, de verslagenen van het zwaard, Farao en *al zijn heir*, want Ik zal den schrik van Mij in het land der levenden geven” (32: 31, 32), alwaar sprake is van Egypte, waardoor diegenen worden aangeduid, die door redeneeringen uit wetenschappelijke dingen de waarheden verdraaien (n. 1164, 1165); zijn of Farao’s heir staat voor de daaruit voortvloeiende valschheden; hetzelfde wordt ook elders aangeduid door Farao’s heir, zooals in Jerem. 37: 5, 7, 11; hfdst. 46: 2; Ezech. 17: 17. Bij Lukas: “Wanneer gij zien zult, dat Jeruzalem *van heirlegers* omsingeld wordt, zoo weet alsdan, dat de verwoesting nabij is” (21: 20), alwaar sprake is van de voleinding der eeuw, of van den laatsten tijd der Kerk, wanneer er geen geloof meer is; dat door Jeruzalem de Kerk wordt aangeduid, zie men in n. 2117; zij wordt door heirlegers omsingeld, wanneer zij door valschheden wordt ingenomen. Hieruit blijkt, dat door de “heirlegers der hemelen”, welke de Joden en de

afgodendienaren aanbaden, in den innerlijken zin de valscheden werden aangeduid, waarover in het tweede Boek der Koningen: “Zij verlieten al de geboden huns Gods, en maakten zich een gegoten beeld, twee kalveren, en maakten een bosch, en *bogen zich voor alle heir der hemelen*” (17: 16), alwaar sprake is van de Israëlieten; en elders, waar sprake is van Menasse: “dat hij bouwde altaren voor *al het heir der hemelen*” (21: 5), en dat “Joschia de koning uit den tempel uitbracht alle vaten, voor Baal gemaakt, en voor het bosch, en voor *al het heir der hemelen*” (23: 4). En bij Jeremia: “dat zij de beenderen der vorsten, der priesteren en der profeten zouden uitspreiden voor de zon, en voor de maan, en voor *al het heir der hemelen*, die zij liefgehad, en die zij gediend, en die zij nagewandeld hebben” (8: 2); en elders: “De huizen van Jeruzalem en de huizen der koningen van Jehudah, onrein gelijk als Tofeth, naar al de huizen, op welker daken zij aan *al het heir der hemelen* gerookt, en aan andere goden drankofferen geplengd hebben” (19: 13). En bij Zefanja: “Ik zal Mijne hand uitstrekken tegen hen, die op de daken aanbidden het *heir der hemelen*” (1: 5), want het zijn de sterren, die voornamelijk het heir der hemelen worden genoemd; en dat door de sterren de waarheden worden aangeduid, voorts in tegenovergestelden zin de valscheden, zie men in n. 1128, 1808.

3449. Dat de woorden: “en Jischak zeide tot hen: Waarom zijt gij tot mij gekomen, en gij hebt mij gehaat, en hebt mij van u weggezonden” beteekenen: waarom wilden zij het Goddelijke, terwijl zij dit loochenden, en van datgene, wat in den innerlijken zin des Woords is, afkeerig waren, kan blijken uit hetgeen boven bij vers 15, 16, 19, 20, 21 gezegd werd.

3450. Vers 28, 29. *En zij zeiden: Ziende hebben wij gezien, dat Jehovah met u was, en wij hebben gezegd: Laat, ik bid u, eenen eed tusschen ons zijn, tusschen ons en tusschen u, en laat ons een verbond met u uithouwen. Zoo gij met ons kwaad doet, gelijk als wij u niet aangeroerd hebben, en gelijk als wij met u alleenlijk goed gedaan hebben, en hebben u in vrede gezonden; gij zijt nu de gezegende van Jehovah.* Zij zeiden: Ziende hebben wij gezien, dat Jehovah met u was, beteekent, dat zij wisten, dat het Goddelijke daarin was; en wij zeiden: Laat, ik bid u, eenen eed tusschen ons zijn, tusschen ons en tusschen u, en laat ons een verbond met u uithouwen, beteekent, dat de leerstellige dingen van hun geloof, op zichzelf beschouwd, niet geloochend zouden worden; zoo gij met ons kwaad doet, gelijk als wij u niet aangeroerd hebben, en gelijk als wij met u alleenlijk goed gedaan hebben, en hebben u in vrede gezonden, beteekent, dat zij den innerlijken zin des Woords niet verkracht hadden, en dat zij hem niet verkrachten zouden; gij zijt nu de gezegende van Jehovah, beteekent, dat hij van het Goddelijke uitgaat.

3451. Dat de woorden: “Zij zeiden: Ziende hebben wij gezien, dat Jehovah met u was” beteekenen, dat zij wisten, dat het Goddelijke daarin was, blijkt uit de beteekenis van “ziende zien”, zijnde bemerken en aldus voor zeker weten; en uit de beteekenis van “Jehovah zijnde met u”, zijnde het zijn van het Goddelijke daarin. Hier wordt, als boven in n. 3447 gezegd, gehandeld over de overeenkomst van den letterlijken zin des Woords met den innerlijken zin, bijgevolg over de overeenkomst van de leerstellige dingen des geloofs — die door Abimelech, Achusath en Phicol worden aangeduid, voor zoover zij uit den letterlijken zin des Woords voortkomen — met dienzelfen, namelijk met den innerlijken zin; aldus over de verbinding van het Rijk des Heeren op aarde met het Rijk des Heeren in de Hemelen, bijgevolg met den Heer, door middel van het Woord. Want het Woord is ten aanzien van den hoogsten zin de Heer Zelf, en het is ten aanzien van den innerlijken zin het Rijk des Heeren in de Hemelen zelf, en ten aanzien van den letterlijken zin het Rijk des Heeren op aarde, zooals ook eerder gezegd werd. Maar het is met het Rijk des Heeren op aarde, dat is met Zijn Kerk, zoo gesteld, dat het, zijn leerstellige dingen aan den letterlijken zin des Woords ontleenende, niet anders dan verschillend en uiteenlopend kan zijn ten aanzien van die leerstellige dingen; dat wil zeggen, dat het eene gezelschap van een ding zegt, dat dit het ware des geloofs is, omdat het zoo in het Woord gezegd wordt, en een ander gezelschap zegt dat dát het ware des geloofs is, ook omdat het zoo gezegd wordt, en zoo voort; bijgevolg dat de Kerk des Heeren, haar leerstellige dingen aan den letterlijken zin des Woords ontleenende, overal verschilt, en zulks niet slechts naar de gezelschappen, maar somtijds ook naar elk afzonderlijk in een gezelschap; doch het verschil in de leerstellige dingen des geloofs verhindert niet dat de Kerk één is, zoo er slechts eensgezindheid heerscht wat betreft goed willen en goed doen. Bij voorbeeld: wanneer iemand het als een leerstelling erkent, dat de naastenliefde uit het geloof voortkomt, en wanneer hij in liefde jegens den naaste leeft, dan is hij weliswaar niet in het ware ten aanzien van de leer, maar toch in het ware ten aanzien van het leven, bijgevolg is er in hem de Kerk of het Rijk des Heeren. Of ook dit: wanneer iemand zegt, dat men de goede werken moet doen om daarvoor beloond te worden in den Hemel, volgens den letterlijken zin des Woords bij Mattheus hfdst. 10: 41, 42, hfdst. 25: 34 tot 46, en elders, en nochtans wanneer hij goede werken doet, nooit aan de verdienste denkt, is hij desgelijks in het Rijk des Heeren, omdat hij ten aanzien van het leven in het ware is. En omdat hij ten aanzien van het leven van dien aard is, laat hij zich gemakkelijk onderrichten, dat niemand den Hemel kan verdienen, en dat de werken, waarin verdienste gesteld wordt, niet goed zijn.

Evenzoo in de overige gevallen. Want de letterlijke zin is van dien aard, dat hij op vele verschillende plaatsen met zichzelf in tegenspraak is, maar dit komt omdat in dezen zin schijnbaarheden van het ware zijn, aangepast aan hen, die in uiterlijke dingen zijn, bijgevolg aan diegenen, die ook in werldsche en zelfs lichamelijke liefden zijn. Hier wordt derhalve onder Abimelech gehandeld over hen, die in de leerstellige dingen des geloofs zijn, en dat zij diegenen zijn, die van het geloof het wezenlijke van de zaligheid maken, werd boven gezegd; en er wordt gehandeld over de overeenkomst van hun leerstellige dingen met den innerlijken zin, en het is klaarblijkelijk, dat de verbinding ook met hen plaats vond, maar alleen niet diegenen, die in het goede zijn, dat is, met hen, die — hoewel zij van het geloof het wezenlijke maken ten aanzien van de leer — nochtans van de naastenliefde het wezenlijke maken ten aanzien van het leven; want wanneer er bij hen overtuiging of vertrouwen in den Heer is, hetgeen zij het geloof zelf noemen, zijn zij in de aandoening van de liefde tot den Heer, bijgevolg ten aanzien van het leven in het goede. Doch men zie, hetgeen hierover eerder gezegd en aangetoond werd, namelijk dat niet het leerstellige maar de naastenliefde de Kerk uitmaakt (n. 809, 916, 1798, 1799, 1834, 1844); dat de leerstellige dingen niets zijn, tenzij men dienovereenkomstig leve (n. 1515); dat de Kerk verscheiden is ten aanzien van de waarheden, maar dat zij één is door de naastenliefde (n. 3267); dat er een wederkeerige betrekking is tusschen den Heer en den mensch ten aanzien van de hemelsche dingen, die tot het goede behooren, maar niet ten aanzien van de geestelijke dingen, die tot het ware behooren (n. 1831, 1832); dat er een eenige leer is, namelijk die der liefde tot den Heer, en der naastenliefde jegens den naaste (n. 3445); dat de Kerk één zou zijn, wanneer allen naastenliefde hadden, hoewel zij naar eeredienst en naar leerstellige dingen verschilden (n. 809, 1285, 1316, 1798, 1799, 1834, 1844, 2982); dat de Kerk zou zijn gelijk het Rijk des Heeren in de Hemelen, wanneer allen naastenliefde hadden (n. 2385); dat er in den Hemel ontelbare verscheidenheden van het goede en ware zijn, maar dat zij nochtans door de harmonie één uitmaken, zooals de organen en leden van het lichaam (n. 684, 690, 3241).

3452. Dat de woorden: “en wij hebben gezegd: Laat, ik bid u, eenen eed tusschen ons zijn, tusschen ons en tusschen u, en laat ons een verbond met u uithouwen” beteekenen, dat de leerstellige dingen van hun geloof — op zichzelf beschouwd — niet geloochend zouden worden, namelijk voor zoover zij aan den letterlijken zin des Woords zijn ontleend, blijkt uit de beteekenis van den “eed tusschen ons”, zijnde de eenstemmigheid van de leerstellige dingen met den letterlijken zin des Woords; en uit de beteekenis

van “tusschen ons en tusschen u”, zijnde de overeenkomst met den innerlijken zin; en uit de beteekenis van “laat ons een verbond uithouwen”, zijnde dat er aldus verbinding zou kunnen zijn; dat het verbond de verbinding is, zie men in n. 665, 666, 1023, 1038, 1864, 2003, 2021. De zin, die hieruit voortkomt, is deze, dat — wijl dit zoo is — de leerstellige dingen van hun geloof, op zichzelf beschouwd, niet geloochend zouden worden; want, als gezegd, de leerstellige dingen, onverschillig welke, zoo zij slechts aan het Woord ontleend zijn, worden niet geloochend, want zij worden door den Heer aangenomen, zoo slechts diegene, die daarin is, in het leven der naastenliefde is, want met dit leven kunnen alle dingen, die des Woords zijn, verbonden worden; maar de inwendige dingen des Woords worden verbonden met het leven, dat in het inwendige goede der naastenliefde is; men zie hetgeen in n. 3324 werd gezegd en aangevoerd.

3453. Dat de woorden: “zoo gij met ons kwaad doet, gelijk als wij u niet aangerod hebben, en gelijk als wij met u alleenlijk goed gedaan hebben, en hebben u in vrede gezonden” beteekenen, dat zij den innerlijken zin des Woords niet verkracht hadden, en dat zij hem niet verkrachten zouden, blijkt uit het verband in den innerlijken zin, en uit hetgeen boven bij vers 11, 22, 23 gezegd werd.

3454. Dat de woorden: “gij zijt nu de gezegende van Jehovah” beteekenen, dat hij van het Goddelijke uitgaat, blijkt uit de beteekenis van den gezegende van Jehovah, wanneer het van den Heer gezegd wordt, of, wat hetzelfde is, van den innerlijken zin des Woords, want de Heer is het Woord, zijnde het Goddelijk Ware, waarover n. 3140, aldus uit het Goddelijke; aldus, dat zij den innerlijken zin niet verkracht hadden noch verkrachten zouden, omdat hij van het Goddelijke uitgaat. Doch “den innerlijken zin verkrachten” wil zeggen, die dingen loochenen, die de voornaamste dingen van dien zin zijn, en die de eigenlijke heilige dingen des Woords zijn; en deze zijn het Goddelijk Menschelijke des Heeren, de liefde tot Hem, en de liefde jegens den naaste. Deze drie zijn de voornaamste dingen van den innerlijken zin, en de heilige dingen des Woords; en zij zijn de innerlijke en heilige dingen van alle leerstelligheden, die aan het Woord ontleend zijn, en de innerlijke en heilige dingen van allen eeredienst, want daarin is het Rijk zelf des Heeren. Er is nog een vierde punt, namelijk dat het Woord ten aanzien van alle dingen en van elk zijner bijzonderheden, ja zelfs ten aanzien van zijn kleinste zinteken, Goddelijk is, dus dat de Heer in het Woord is; dit wordt ook beleden en erkend door allen, die leerstellige dingen uit het Woord hebben. Maar toch ontkennen het diegenen in hun hart, die niets anders in het Woord als heilig

erkennen dan dat, wat in de letter verschijnt; dezen kunnen niets heiligs in de historische noch in de profetische gedeelten ontwaren, dan alleen een lichtelijk uiterlijk iets, om deze reden, dat het heilig wordt genoemd, terwijl het toch inwendig heilig moet zijn, zoo het ten aanzien van het kleinste zinteeken Goddelijk is.

3455. Vers 30, 31. *En hij maakte hun eenen maaltijd, en zij aten en dronken. En zij stonden des morgens vroeg op, en zwoeren de man zijnen broeder; en Jischak zond hen, en zij gingen van met hem in vrede.* Hij maakte hun eenen maaltijd, beteekent de samenwoning; en zij aten en dronken, beteekent gemeenschap; en zij stonden des morgens vroeg op, beteekent den staat van verlichting; en zwoeren de man zijnen broeder, beteekent de bevestiging met hen, die in het goede van het ware zijn; en Jischak zond hen, en zij gingen van met hem in vrede, beteekent, dat zij tevreden waren.

3456. Dat de woorden: “hij maakte hun eenen maaltijd” de samenwoning beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den maaltijd, zijnde de samenwoning, waarover n. 2341.

3457. Dat de woorden: “en zij aten en dronken” de gemeenschap beteekenen, blijkt uit de beteekenis van eten, zijnde medegedeeld worden ten aanzien van de dingen, die tot het goede behooren (waarover n. 2187, 2343, 3168); en uit de beteekenis van drinken, zijnde medegedeeld worden ten aanzien van de dingen, die tot het ware behooren (waarover n. 3089, 3168).

3458. Dat de woorden: “en zij stonden des morgens vroeg op” den staat van verlichting beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den morgen, en van vroeg opstaan, zijnde de staat der verlichting; want de morgen en de dageraad is in den hoogsten zin de Heer, en in den innerlijken zin het hemelsche Zijner liefde, vandaar is hij ook de staat van vrede (men zie n. 2333, 2405, 2540, 2780); en opstaan beteekent in den innerlijken zin verheffing (n. 2401, 2785, 2912, 2927, 3171). Hieruit blijkt duidelijk, dat de woorden: “zij stonden des morgens vroeg op” den staat der verlichting beteekenen.

3459. Dat de woorden: “en zwoeren de man zijnen broeder” de bevestiging beteekenen met hen, die in het goede van het ware zijn, blijkt uit de beteekenis van het zweren of van den eed, zijnde de bevestiging (waarover n. 2842, 3037, 3375); en uit de beteekenis van “de man met den broeder”, zijnde het goede van het ware, of, wat hetzelfde is, zij die in het goede zijn. Dat de man het ware is, zie men in n. 265, 749, 1007, 3134, 3309 aan het begin; en dat de broeder het goede is, in n. 2360; wat het goede van het ware is, zie men in n. 3295, 3332. In dit goede zijn diegenen, die hier door Abimelech worden uitgebeeld, of die door de Filistijnen worden uitgebeeld, waarvan Abimelech de koning was,

namelijk diegenen, die het geloof tot het wezenlijke der Kerk maken, en aan de naastenliefde vooraanstellen. Zij, die van dien aard zijn, zijn in geen ander goede dan in het goede van het ware, want zij halen en putten uit het Woord niets anders dan die dingen, welke tot het geloof behooren, dus tot het ware; die dingen echter, welke tot het goede behooren, dus tot het leven, zien zij nauwelijks. Zij bevestigen zich daarom in de leerstellige dingen des geloofs, en niet in welke dan ook der naastenliefde. Wanneer dezen het goede doen, is het uit de leerstellige dingen des geloofs, en het daaruit voortvloeiende goede is het, dat het goede van het ware wordt genoemd. Met hen, die in dit goede zijn, verbindt zich de Heer, maar niet zoozeer als met hen, die in het goede der naastenliefde zijn, want de liefde en de naastenliefde zijn een geestelijke verbinding, maar het geloof is het niet, tenzij door de liefde en de naastenliefde. En omdat dit zoo is, wordt er niet gezegd, dat zij een verbond sloten met Jischak, maar dat “zij zwoeren de man zijnen broeder”; want het verbond geldt het goede, dat der liefde en der naastenliefde is, doch de eed het ware, dat des geloofs is (n. 3375). Op hen, die in het goede van het ware zijn, heeft ook de samenwoning betrekking, welke door den maaltijd (n. 3456) wordt aangeduid. Uit hen die van dien aard zijn in het andere leven, werd mij te weten gegeven, dat zij gescheiden zijn van hen, die in het goede der naastenliefde zijn, want dezen zijn dichter met den Heer verbonden dan genen, want hun goede is, om zoo te zeggen hard, laat zich niet buigen, is niet mededeelzaam, dus is niet in den Hemel, maar op den drempel tot den Hemel.

3460. Dat de woorden: “en Jischak zond hen, en zij gingen van met hem in vrede” beteekenen, dat zij tevreden waren, kan zonder verklaring blijken; hieruit blijkt ook duidelijk, dat er met hen samenwoning en niet verbinding is, waarover zweven in n. 3459.

3461. Vers 32, 33. *En het geschiedde ten zelfden dage, en Jischaks knechten kwamen, en boodschapten hem over de zaak des puts, dien zij gegraven hadden; en zij zeiden hem: Wij hebben wateren gevonden. En hij noemde denzelven Schibba; daarom is de naam der stad Beerschebah, tot op dezen dag.* Het geschiedde ten zelfden dage, beteekent dien staat; en Jischaks knechten kwamen, beteekent de redelijke dingen; en boodschapten hem over de zaak des puts, dien zij gegraven hadden; en zij zeiden: Wij hebben wateren gevonden, beteekent de inwendige waarheden door middel van deze; en hij noemde denzelven Schibba, beteekent de verbinding van het bevestigde ware door middel van deze; daarom is de naam der stad Beerschebah, beteekent de hoedanigheid

der daaruit voortvloeiende leer; tot op dezen dag, beteekent het altijddurende van den staat.

3462. Dat de woorden: “Het geschiedde ten zelfden dage” den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den dag, zijnde de staat, waarover n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788; hier de staat der leer, waarover gehandeld wordt.

3463. Dat de woorden: “en Jischaks knechten kwamen” de redelijke dingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis der knechten, zijnde de redelijke dingen, alsmede de wetenschappelijke dingen, waarover n. 2567; en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Redelijke, waarover n. 1893, 2066, 2072, 2083, 2630, 3012, 3194, 3210. Uit hetgeen voorafgaat, blijkt, wat hier van den Heer door Jischak wordt uitgebeeld, namelijk het Woord ten aanzien van zijn innerlijken zin; want door Abimelech, en Achusath, en Phicol worden de leerstellige dingen des geloofs aangeduid, die aan den letterlijken zin des Woords zijn ontleend, zooals die van hen, die Filistijnen worden genoemd in den goeden zin, dat is, die in de leerstellige dingen des geloofs alleen zijn, en ten aanzien van het leven in het goede, maar in het goede van het ware, welke leerstellige dingen eenige verbinding hebben met den innerlijken zin, dus niet den Heer. Want zij, die alleen in de leerstellige dingen des geloofs zijn, en in een leven overeenkomstig deze, zijn in een zekere verbinding, maar een verwijderde, omdat zij niet weten wat liefde jegens den naaste, en nog minder wat liefde tot den Heer is, uit een zekere aandoening, maar slechts uit een zekere voorstelling des geloofs; en dus zijn zij ook niet in eenige innerlijke gewaarwording van het goede, maar in een soort van overreding, dat wat hun leerstellige dingen voorschrijven, waar en dus goed is; en wanneer zij in deze dingen bevestigd zijn, kunnen zij evenzeer in het valsche als in het ware zijn, want niets anders dan het goede bevestigt den mensch omtrent hetgeen waar is. Het ware leert weliswaar wat goed is, maar zonder innerlijke gewaarwording, doch het goede leert wat waar is uit innerlijke gewaarwording. Een ieder kan weten, hoe het hiermede gesteld is, voorts wat en hoedanig het verschil is, alleen al uit dit algemeene gebod der naastenliefde: “Alle dingen, die gij wilt, dat u de menschen zouden doen, doet gij hun ook alzoo” (Matth. 7: 12). Wie naar dit gebod handelt, die doet weliswaar anderen goed, maar omdat het aldus geboden is, dus niet uit de aandoening des harten, en zoo vaak hij het doet, begint hij uit zichzelf, en ook denkt hij bij het goeddoen aan de verdienste. Hij, die echter niet uit het gebod maar uit naastenliefde handelt, dat is, uit aandoening, handelt naar zijn hart, dus uit het vrije, en zoo vaak hij handelt, begint hij uit het goede

te willen zelf, aldus om deze reden, dat het hem aangenaam is; en daar hij belooning vindt in het aangename, denkt hij niet aan verdienste. Hieruit kan nu blijken, welk verschil er is tusschen goeddoen uit geloof en goeddoen uit naastenliefde, en dat genen verder verwijderd zijn van het goede zelf, dat de Heer is, dan dezen; genen kunnen ook niet gemakkelijk worden binnengeleid in het goede der naastenliefde tot aan de innerlijke gewaarwording toe, omdat zij weinig in de waarheden zijn, want niemand kan in dit goede worden binnengeleid, tenzij eerst die dingen zijn uitgeroeid, die niet waar zijn, hetgeen niet geschieden kan, wanneer die dingen zijn ingeworteld tot aan de overreding toe.

3464. Dat de woorden: “en boodschappen hem over de zaak des puts, dien zij gegraven hadden, en zij zeiden: Wij hebben wateren gevonden” de inwendige waarheden door middel van deze beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den put, zijnde het Woord, (waarover n. 3424); en uit de beteekenis der wateren, zijnde de waarheden (waarover n. 2702), namelijk die, welke aan het Woord zijn ontleend. Aldus beteekent “hem boodschappen over de zaak des puts dien zij gegraven hadden” aangaande het Woord, waaruit de leerstellige dingen voortkomen; “en zij zeiden: Wij hebben wateren gevonden” beteekent, dat daarin, namelijk in de leerstellige dingen, inwendige waarheden waren. Want er zijn, als boven gezegd, in alle leerstellige dingen, die uit den letterlijken zin des Woords zijn getrokken, inwendige waarheden, want de letterlijke zin des Woords is als een put, waarin water is, aangezien er in alle dingen en in elke bijzonderheid des Woords een innerlijke zin is, die ook is in de leerstellige dingen, welke aan het Woord ontleend zijn. Het is met de leerstellige dingen, die aan den letterlijken zin des Woords ontleend zijn, zoo gesteld, dat wanneer de mensch daarin is, en tevens in een daaraan overeenkomstig leven, hij een overeenstemming in zich heeft; want de Engelen, die bij hem zijn, zijn in de inwendige waarheden, terwijl hij in de uitwendige waarheden is; aldus heeft hij door middel van de leerstellige dingen gemeenschap met den Hemel, maar overeenkomstig het goede zijns levens; zoo bijvoorbeeld: wanneer hij in het Heilig Avondmaal eenvoudig aan den Heer denkt, naar de dan gebruikelijke woorden: “Dit is Mijn lichaam en dit is Mijn bloed”, zoo zijn de Engelen bij hem in de voorstelling der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste, want met des Heeren lichaam en het brood stemt de liefde tot den Heer overeen; en met het bloed en den wijn stemt de naastenliefde jegens den naaste overeen (n. 1798, 2165, 2177, 2187); en omdat er zulk een overeenstemming is, vloeit er een aandoening uit den Hemel door middel van de Engelen in dat heilige, waarin de mensch dan

is, welke aandoening hij ontvangt overeenkomstig het goede van zijn leven. Want de Engelen wonen bij een ieder in de aandoening van zijn leven, dus in de aandoening der leerstellige dingen waarnaar hij leeft, maar nooit, wanneer zijn leven daarmede in strijd is; wanneer zijn leven daarmede in strijd is — zooals wanneer hij in de aandoening is van eerbetuigingen en rijkdommen te oogsten door middel van leerstellige dingen — trekken de Engelen zich terug, en wonen de helsen in deze aandoening, die òf hem bevestigingen dier leerstelligheden ingieten ter wille van de eigen- en wereldliefde, dus een overredend geloof, hetwelk van dien aard is, dat hij er zich niets om bekommert of iets waar dan wel valsch is, als het maar de gemoederen inpalmt, òf alle geloof wegnemen, en dan is de leer van zijn mond slechts een klank, die verwekt en gevariëerd wordt door het vuur dier liefden.

3465. Dat de woorden: “en hij noemde denzelven Schibba” de verbinding beteekenen van het bevestigde ware door middel van deze, blijkt uit de beteekenis van noemen, namelijk van den naam, zijnde de hoedanigheid, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009, 3421; en dat de namen dus een ding of een staat beteekenen, n. 1946, 2643, 3422; hier derhalve de verbinding van het bevestigde ware door middel van deze, namelijk van de leerstellige dingen; want in de oorspronkelijke taal beteekent Schibba den eed, en dat de eed de bevestiging beteekent, zie men in n. 2842, 3375. Er wordt van verbinding van het bevestigde ware gesproken, wanneer de inwendige waarheden zich verbinden met de uitwendige waarheden, welke de aan den letterlijken zin des Woords ontleende leerstellige dingen zijn. Dat er bij dezulken een verbinding is door middel van waarheden, die des geloofs zijn, en niet zoozeer door middel van goedheden, die der naastenliefde zijn, werd boven in n. 3463 gezegd.

3466. Dat de woorden: “daarom is de naam der stad Beerschebah” de hoedanigheid der daaruit voortvloeiende leer beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam, zijnde de hoedanigheid, waarover zoeven in n. 3465; uit de beteekenis van de stad, zijnde de leer; waarover n. 402, 2449, 2712, 2943, 3216; vandaar Beerschebah, dat in de oorspronkelijke taal “put des eeds” beteekent, dus de leer van het bevestigde ware. Dat Beerschebah de leer is, zie men in n. 2723, 2858, 2859. Boven in hoofdstuk 21, vers 30, 31, werd gezegd: “Omdat gij de zeven oilammeren van mijne hand nemen zult, opdat het mij tot eene getuigenis zij, dat ik dezen put gegraven heb. Daarom noemde hij die *plaats Beerschebah*, omdat die beiden daar *gezworen* hadden”; aldaar werd door Beerschebah de staat en de hoedanigheid der leer aangeduid, namelijk dat zij van het Goddelijke uitging, en dat er door middel van haar verbinding was; en omdat aldaar gehandeld wordt over de inwendige dingen

dier Kerk, wordt er gezegd, dat “die plaats” Beerschebah werd genoemd; hier echter wordt, omdat er gehandeld wordt over de uitwendige dingen dier Kerk, gezegd dat “de stad” zoo genoemd werd. Want op de inwendige dingen heeft de staat betrekking, die wordt aangeduid door de plaats (n. 2625, 2837, 3356, 3387); maar op de uitwendige dingen heeft de leer betrekking, die wordt aangeduid door de stad, want alle leer ontleent haar staat en haar hoedanigheid aan haar inwendige dingen.

3467. Dat de woorden: “tot op dezen dag” het altijdurende van den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “tot op dezen dag”, zijnde de altijdurende staat, waarover n. 2838.

3468. Vers 34, 35. *En Ezau was een zoon van veertig jaren, en hij nam tot eene vrouw Jehudith, de dochter van Beeri, den Chittiet, en Basemath, de dochter van Elon, den Chittiet. En zij waren voor Jischak en Rebekka eene bitterheid des geestes.* Ezau was een zoon van veertig jaren, beteekent den staat der verzoeking ten aanzien van het natuurlijk goede van het ware; en hij nam tot eene vrouw Jehudith, de dochter van Beeri, den Chittiet, en Basemath, de dochter van Elon, den Chittiet, beteekent de toevoeging van het natuurlijk ware uit een andere bron dan uit het echte ware zelf; en zij waren voor Jischak en Rebekka eene bitterheid des geestes, beteekent dat hieruit eerst smart voortkwam.

3469. Dat de woorden: “Ezau was een zoon van veertig jaren” den staat der verzoeking beteekenen ten aanzien van het natuurlijk goede van het ware, blijkt uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het natuurlijk goede van het ware, waarover n. 3300, 3302, 3322; uit de beteekenis van veertig jaren, zijnde de staat der verzoeking; dat veertig de verzoeking is, zie men in n. 730, 862, 2272; en dat jaren staten zijn, n. 487, 488, 493, 893. Dat deze dingen aangaande Ezau onmiddellijk worden toegevoegd aan hetgeen over Abimelech en Jischak werd medegedeeld, vindt hierin zijn oorzaak, dat er gehandeld wordt over hen, die in het goede van het ware zijn, dat is, die in een leven zijn overeenkomstig de leerstellige dingen, welke uit den letterlijken zin des Woords zijn genomen; want dezen werden aangeduid door Abimelech, Achusath en Phicol, zooals boven herhaaldelijk werd gezegd. Diegenen nu, die in het goede van het ware zijn, of in een leven overeenkomstig de leerstellige dingen, zijn wederverwekt ten aanzien van de inwendige dingen, die hun redelijke dingen zijn, maar nog niet ten aanzien van de uitwendige dingen, die hun natuurlijke dingen zijn; want de mensch wordt eerder ten aanzien van het redelijke wederverwekt dan ten aanzien van het natuurlijke (n. 3286, 3288), aangezien het natuurlijke geheel en al in de wereld is, en de gedachte en de wil des menschen in het natuurlijke als in een bodem zijn gegrondvest. Dit is de reden, waarom de

mensch, wanneer hij wederverwekt wordt, een strijd waarneemt tusschen zijn redelijken of innerlijken mensch en zijn natuurlijken of uiterlijken mensch, en waarom zijn uiterlijke mensch veel later en ook veel moeilijker wederverwekt wordt dan zijn innerlijke mensch. Want wat dichter bij de wereld en dichter bij het lichaam staat, kan er niet licht toe gebracht worden, om gehoorzaamheid te betoonen aan den innerlijken mensch, tenzij na een aanzienlijke lengte van tijd en door middel van verschillende nieuwe staten, waarin de mensch wordt binnengeleid, en die staten zijn van zelferkenning, en van erkenning des Heeren, namelijk van eigen ellendigheid en van des Heeren Barmhartigheid; aldus staten van vernedering door middel van worstelingen der verzoeking. Omdat dit zoo is, wordt hier nu onmiddellijk datgene over Ezaü aan toegevoegd, en over zijn beide echtgenooten, waardoor dergelijke dingen in den innerlijken zin worden aangeduid. Het is een ieder bekend, wat het natuurlijk goede is, namelijk dat het goede is, waarin de mensch geboren wordt; wat echter het natuurlijk goede van het ware is, is maar aan weinigen, zoo al iemand, bekend. Er zijn vier soorten van natuurlijk goede, of van het goede, dat den mensch is aangeboren, namelijk het natuurlijk goede uit de liefde tot het goede, het natuurlijk goede uit de liefde tot het ware, voorts het natuurlijk goede uit de liefde tot het booze, en het natuurlijk goede uit de liefde tot het valsche. Want het goede, waarin de mensch geboren wordt, ontleent hij aan zijn ouders, hetzij aan den vader, hetzij aan de moeder; want al datgene, wat de ouders uit veelvuldig gebruik en gewoonte hebben aangenomen, of waarmede zij doordrenkt zijn door het daadwerkelijke leven, totdat het hun zoo vertrouwd geworden is, dat het als natuurlijk verschijnt, wordt overgeleid op de kinderen, en wordt erfelijk. Wanneer ouders, die in het goede der liefde tot het goede geleefd hebben, en in dit leven hun bekoring en zaligheid gesmaakt hebben, in dien staat zijn, wanneer zij een kind ontvangen, ontvangt het kind daarvandaan een aandoening tot een dergelijk goede. Wanneer de ouders, die in het goede van de liefde tot het ware geleefd hebben (over welk goede men n. 3459, 3463 zie), en in dit leven hun bekoring smaakten, in dien staat zijn, wanneer zij een kind ontvangen, ontvangt het kind daarvandaan een dergelijk goede. Evenzoo is het gesteld met hen, die uit overerving het goede der liefde tot het booze en het goede der liefde tot het valsche ontvangen. Deze laatste worden goedheden genoemd, omdat zij, bij wie zij zijn, als goedheden in den uiterlijken vorm verschijnen, hoewel zij alles behalve goedheden zijn. De allermeesten van hen, bij wie het natuurlijk goede verschijnt, hebben een dergelijk goede. Zij, die in het natuurlijk goede van de liefde tot het booze zijn, zijn plooibaar en geneigd tot allerlei boosheden,

want zij laten zich gemakkelijk verleiden; door dit goede zijn zij overal toe te vinden, vooral tot vuile lusten, tot echtbreuken, ook tot wreedheden. En zij, die in het natuurlijk goede van het valsche zijn, zijn geneigd tot allerlei valschheden; door dit goede nemen zij gretig het overredende aan, vooral van huichelaars en arglistigen, die de gemoederen weten in te palmen, zich in de aandoeningen te dringen, en onschuld te veinzen. In deze zoogenaamde goedheden, namelijk van het booze en het valsche, worden heden ten dage de meesten dergenen geboren, die in de Christelijke wereld in het natuurlijk goede zijn, omdat hun ouders door een daadwerkelijk leven de verlustiging van het booze en de verlustiging van het valsche hebben aangenomen, en deze aldus hebben ingeplant in hunne kinderen, en alzoo in hun nakomelingen.

3470. Dat de woorden: “en hij nam tot eene vrouw Jehudith, de dochter van Beeri, den Chittiet, en Basemath, de dochter van Elon, den Chittiet,” de toevoeging beteekenen van het natuurlijk ware uit een andere bron dan uit het echte ware zelf, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, zijnde het aan het goede toegevoegde ware, waarover men zie ter plaatse, waar over Sarah en Rebekka gehandeld werd (n. 1468, 1901, 2063, 2065, 2172, 2173, 2198, 2507, 2904, 3012, 3013, 3077); hier het aan het natuurlijk goede toegevoegde natuurlijk ware, waarover hier gehandeld wordt; en uit de uitbeelding van Jehudith, de dochter van Beeri, den Chittiet, en van Basemath, de dochter van Elon, den Chittiet, zijnde het ware uit anderen oorsprong dan uit het echte ware zelf; want de Chittieten behoorden onder de rechtschappen heidenen in het land Kanaän, bij wie Abraham woonde, en van wie hij de spelonk van Machpelah kocht voor een graf (Gen. 23: 3 tot het einde), en door wie aldaar de geestelijke Kerk onder de natiën werd uitgebeeld (men zie n. 2913, 2986); en aangezien deze Kerk niet in het ware is uit het Woord, wordt door de Chittieten het ware aangeduid, dat niet uit het echte ware zelf voortkomt. Want de natie, die de Kerk uitbeeldt, beteekent ook het ware en het goede, zooals deze tot de Kerk behooren, want de Kerk is Kerk uit het ware en het goede; wanneer derhalve de Kerk genoemd wordt, wordt het ware en het goede bedoeld, en wanneer het ware en het goede worden genoemd, wordt de Kerk bedoeld. Hiermede is het aldus gesteld: het natuurlijk goede van het ware is niet het geestelijk goede, dat is, het goede des geloofs en het goede der naastenliefde, vooraleer het hervormd is. Het natuurlijk goede komt, als zooeven in n. 3469 is gezegd, van de ouders, maar het geestelijk goede van den Heer. Daarom moet de mensch, om het geestelijk goede te ontvangen, wederverwekt worden; wanneer dit geschiedt, worden hem eerst waarheden toegevoegd uit anderen oorsprong dan uit het echte ware zelf, welke van dien

aard zijn, dat zij niet aankleven, maar alleen als middelen dienen om de echte waarheden binnen te leiden; en wanneer deze zijn binnengeleid, worden de niet echte waarheden afgescheiden. Het is hiermede gesteld als met knapen; dezen leeren eerst verschillende dingen, zelfs beuzelarijen, zooals spelletjes en dergelijke, niet opdat deze hen wijs maken, maar opdat zij den weg bereiden tot het ontvangen van nuttige dingen, welke tot de wijsheid behooren; en deze eenmaal ontvangen zijnde, worden gene afgescheiden en zelfs weggeworpen. Of wel, het is er mede gesteld als met vruchten, die eerst vervuld worden met een bitter sap, voordat zij het zoete sap kunnen ontvangen; dit bittere sap, dat het echte niet is, is een middel om het zoete binnen te brengen, en wanneer dit laatste binnendringt, wordt het eerste verdreven. Zoo is het ook gesteld met het natuurlijke van den mensch, wanneer dit wordt wederverwekt. Want het natuurlijk goede is van dien aard, dat het niet uit zichzelf het redelijke wil gehoorzamen en dienen als een knecht zijn heer, maar dat het wil heerschen. Maar om het tot volgzaamheid en dienstbaarheid te brengen, wordt het gekweld door staten van verwoesting en verzoeking, totdat zijn begeerten verzwakken, en wordt het van den Heer door den invloed van het goede des geloofs en der naastenliefde door middel van den innerlijken mensch getemperd, totdat het door overerving ontvangen goede bij graden wordt uitgerooid, en een nieuw goede in zijn plaats wordt ingeplant, waarin dan de waarheden des geloofs worden nedergelegd, die zich gedragen als nieuwe vezels in het hart van den mensch, waardoor een nieuw vocht wordt binnengebracht, totdat een nieuw hart geleidelijk is opgegroeid. De waarheden, die eerst worden binnengedragen, kunnen niet uit een echte bron zijn, omdat er boosheden en valschheden in het vorige of natuurlijke goede zijn, maar het zijn zulke schijnwaarheden of zulke schijnbaarheden van het ware, die met de echte waarheden een zekere verwantschap hebben, en door deze schijnwaarheden wordt den echten waarheden zelve langzamerhand gelegenheid en plaats gegeven om zich in te dringen. Het echte goede is als het ware het bloed in de vaten, of als het vocht in de vezels, en leidt en brengt de waarheden in vorm; het goede, dat aldus gevormd wordt in den natuurlijke of uiterlijken mensch, is een algemeen goede, als het ware samengeweven of samengevoegd uit de bijzonderheden en afzonderlijkheden van het geestelijk goede door middel van den redelijken of innerlijken mensch door den Heer, die alleen vormt en opnieuw schept. Dit is de reden, dat de Heer zoo vaak in het Woord Formeerder en Schepper wordt genoemd.

3471. Dat de woorden: “zij waren voor Jischak en Rebekka eene bitterheid des geestes” beteekenen, dat hieruit eerst smart voortkwam, blijkt uit de

beteekenis van “bitterheid des geestes”, zijnde de smart; en uit de uitbeelding van Jischak en Rebekka, zijnde het Goddelijk Redelijke des Heeren ten aanzien van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware. In den hoogsten zin wordt hier namelijk over den Heer gehandeld, maar in den uitbeeldenden zin over hen, die gelijkenissen of beelden van Hem zijn; namelijk in den hoogsten zin, hoe de Heer het Menschelijke bij Zichzelf Goddelijk maakte; in den uitbeeldenden zin, hoe de Heer den mensch wederverwekt, of hemelsch en geestelijk maakt. Dat de wederverwekte mensch een beeld van des Heeren verheerlijking is, zie men in n. 3043, 3138, 3212, 3296. De reden, waarom er eerst smart was, is deze: wanneer de waarheden in het natuurlijk goede worden binnengebracht, doen zij eerst pijn, want zij bezwaren het geweten, en doen angsten opkomen, want er zijn begeerten aanwezig, waartegen het geestelijk ware strijdt; maar deze eerste smart vermindert allengs en verdwijnt ten slotte; het is als een verzwakt en ziek lichaam, waaraan door pijngevende middelen de gezondheid hergeven moet worden; wanneer het in dezen staat is, heeft het eerst pijn.

Voortzetting over de overeenstemmingen en uitbeeldingen, voornamelijk over die, welke in het Woord zijn.

3472. *Dat alle dingen in het algemeen en in het bijzonder, die in den letterlijken zin des Woords zijn, uitbeeldend zijn voor de geestelijke en hemelsche dingen van het Rijk des Heeren in de Hemelen, en in den hoogsten zin uitbeeldend voor den Heer Zelf, kan blijken uit hetgeen tot dusver is aangetoond en uit hetgeen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, nog aangetoond moet worden; maar aangezien de mensch zich zoo ver van den Hemel verwijderd heeft, en zich ondergedompeld heeft in de laagste natuur, ja zelfs in het aardsche, staat het hem gansch en al tegen, wanneer gezegd wordt, dat het Woord diepere dingen verbergt, dan hij uit de letter vat, en nog meer, wanneer gezegd wordt, dat het onbegrijpelijke dingen bevat, die alleen binnen het bereik van de wijsheid der Engelen liggen, en nog des te meer, wanneer gezegd wordt, dat het Goddelijke dingen zelve bevat, die het verstand der Engelen oneindig ver te boven gaan. De Christelijke wereld erkent weliswaar, dat het Woord Goddelijk is, maar dat het op deze wijze Goddelijk is, loochent zij zoo al niet met den mond, dan toch met het hart; hetgeen ook niet te verwonderen is, aangezien het aardsche, waarin de mensch heden ten dage is, de verhevener dingen niet vat en ook niet vatten wil.*

3473. *Dat het Woord in de letter dergelijke dingen in zich verbergt, wordt den geesten of zielen, die in het andere leven komen, vaak te zien gegeven, en het werd mij somtijds gegeven, daarbij te zijn wanneer dit plaats greep, zooals kan blijken*

uit de ondervindingen, die in het eerste deel worden aangevoerd aangaande de Heilige Schrift of het Woord, namelijk dat het Goddelijke dingen verbergt, die voor de goede geesten en de Engelen uitkomen (n. 1767 tot 1776, en 1869 tot 1879); uit welke ondervindingen voorts nog datgene, wat onmiddellijk volgt, ter wille van de bevestiging, mag worden medegedeeld.

3474. *Er kwam een zekere geest tot mij, niet lang na zijn verscheiden uit het lichaam, hetgeen ik hieruit kon opmaken, dat hij nog niet wist in het andere leven te zijn, van meening zijnde in de wereld te leven. Het werd waargenomen, dat hij zich aan studiën had gewijd, waarover ik met hem sprak. Maar hij werd toen opeens in de hoogte geheven, hetgeen mij verwonderde; ik veronderstelde, dat hij tot diegenen behoorde, die naar hooge dingen streven, want dezulken worden gewoonlijk in de hoogte geheven; of wel, dat hij den Hemel in de hoogte had gesteld, want dezulken worden desgelijks gewoonlijk in de hoogte opgenomen, opdat zij daaruit weten, dat de Hemel niet in de hoogte, maar in het innerlijke is. Maar ik bemerkte weldra, dat hij werd opgeheven tot de Engelengeesten, die vooraan een weinig naar rechts op den eersten drempel des Hemels zijn. Van daar uit sprak hij toen met mij, zeggende, dat hij verhevener dingen zag, dan de menschelijke gemoederen ooit vatten kunnen; toen dit plaats vond, las ik het eerste hoofdstuk van Deuteronomium over het Joodsche volk, namelijk dat er mannen werden uitgezonden, om het land Kanaän te verkennen, en wat aldaar was. Terwijl ik dit las, zeide hij, dat hij niets ontwaarde van den zin der letter, maar de dingen, die in den geestelijken zin lagen, en dat deze wonderen waren, die hij niet kon beschrijven. Dit geschiedde op den eersten drempel van den Hemel der Engelengeesten; hoe moet het dan niet zijn in dien Hemel zelf, en hoe niet in den Engelenhemel! Zekere geesten, die bij mij waren, en die eerst niet geloofden, dat het Woord des Heeren van dien aard is, begonnen toen berouw te krijgen, dat zij niet geloofd hadden; in dien staat zeiden zij, dat zij geloofden, omdat zij hem hadden hooren zeggen, dat hij gehoord, gezien en waargenomen had, dat het zoo is. Maar andere geesten volhardden nog in hun ongeloovigheid, en zeiden, dat het niet zoo was, maar dat het fantasieën waren; daarom werden ook dezen plotseling opgeheven, en spraken van daaruit niet mij; en zij bekenden, dat het alles behalve fantasie was, omdat zij werkelijk gewaarwerden, dat het zoo is, en wel met een fijnere gewaarwording, dan ooit voor eenig zintuig in het leven van het lichaam kan bestaan. Spoedig daarop werden ook anderen in denzelfden Hemel opgeheven, en onder hen iemand, dien ik in het leven van zijn lichaam gekend had, die hetzelfde betuigde, onder meer ook dit zeggende, dat hij van verbazing de heerlijkheid des Woords in zijn innerlijken zin niet kon beschrijven; toen, uit een zeker medelijden sprekend, zeide hij, dat het wonderlijk was, dat*

de menschen hoegenaamd niets van dergelijke dingen weten. Tweemaal daarna zag ik anderen opgeheven in den tweeden Hemel onder de Engelengeesten, en zij spraken van daaruit met mij; ik las toen het derde hoofdstuk van Deuteronomium van begin tot einde; zij zeiden, dat zij alleen in den innerlijken zin des Woords waren, tevens verzeikerend, dat er zelfs niet een zinteecken was, waarin niet iets geestelijks was, dat op de allerschoonste wijze met het overige samenhang; en voorts, dat de namen dingen beteekenden. Aldus werden ook zij bevestigd, aangezien zij tevoren niet geloofd hadden, dat alle dingen tot in bijzonderheden in het Woord door den Heer werden ingegeven; dit wilden zij ook voor de anderen met een eed bevestigen, maar het werd niet toegestaan.

3475. *Dat er in de Hemelen voortdurende uitbeeldende dingen ontstaan, zooals die, welke in het Woord zijn, werd eerder eenige malen gezegd en aangetoond. Deze uitbeeldende dingen zijn van, dien aard, dat de geesten en Engelen ze in een veel klaarder licht zien dan dat van de wereld op den middag; deze uitbeeldende dingen zijn van dien aard, dat de geesten en Engelen, wanneer zij ze in hun uiterlijken vorm zien, innerlijk gewaarworden, wat zij in hun innerlijken vorm beteekenen, en daarin nog innerlijker dingen. Want er zijn drie Hemelen; in den eersten Hemel verschijnen deze dingen in een uiterlijken vorm, met de innerlijke gewaarwording van wat zij in den innerlijken vorm beteekenen; in den tweeden Hemel verschijnen zij, zooals zij in den innerlijken vorm zijn, met de innerlijke gewaarwording van wat zij in een nog innerlijker vorm beteekenen; in den derden Hemel verschijnen zij in dezen nog innerlijker vorm, die de binnenste vorm is. De uitbeeldende dingen, die in den eersten Hemel verschijnen, zijn de algemeenheden van die dingen, die in den tweeden Hemel verschijnen; en deze zijn de algemeenheden van die, welke in den derden Hemel verschijnen. Aldus zijn in de uitbeeldende dingen, die in den eersten Hemel verschijnen, van binnen die dingen, welke in den tweeden verschijnen, en binnenin deze die, welke in den derden verschijnen. En daar zij zich aldus naar graden vertoonen, kan het duidelijk zijn, hoe volmaakt, vol van wijsheid en tevens hoe gelukkig de uitbeeldende dingen in den binnensten Hemel zijn, en dat zij gansch en al onuitsprekelijk zijn, want myriaden van myriaden vertoonen zich in één enkele bijzonderheid van het algemeen uitbeeldende. Al deze uitbeeldende dingen bevatten, in het algemeen en in het bijzonder, zulke dingen, die tot het Rijk des Heeren behooren, en deze bevatten zulke dingen, die tot den Heer Zelf behooren. Zij, die in den eersten Hemel zijn, zien in hun uitbeeldende dingen zulke dingen, welke in de innerlijker sfeer des Rijks bestaan, en in deze dingen die, welke in een nog innerlijker sfeer bestaan, en aldus de uitbeeldende dingen des Heeren, maar verwijderd; zij, die in den tweeden Hemel zijn, zien in hun uitbeeldende*

dingen zulke dingen, die bestaan in de binnenste sfeer des Rijks, en zien daarin de uitbeeldende dingen des Heeren van dichterbij; maar zij, die in den derden Hemel zijn, zien den Heer Zelf.

3476. *Hieruit kan men weten, hoe het met het Woord gesteld is; want het Woord werd door den Heer aan den mensch, alsmede aan de Engelen gegeven, opdat zij daardoor bij Hem zijn; want het Woord is het middel, dat de aarde met den Hemel verbindt, en door den Hemel met den Heer. Het is zijn letterlijke zin, die den mensch met den eersten Hemel verbindt; en aangezien er in den letterlijken zin een innerlijke zin is, die over het Rijk des Heeren handelt, en er in dezen zin een hoogste zin is, die over den Heer handelt, en deze zinnen in volgorde de een in den ander liggen, blijkt hieruit duidelijk, van welken aard de vereeniging met den Heer door het Woord is.*

3477. *Er werd gezegd, dat er voortdurende uitbeeldende dingen in de Hemelen zijn, en wel zulke, die de diepste verborgenheden der wijsheid insluiten. Die, welke voor den mensch uitkomen door den letterlijken zin des Woords, zijn naar verhouding zoo weinig als de wateren van een kleinen poel vergeleken bij de wateren van den oceaen. Van welken aard de uitbeeldende dingen in de Hemelen zijn, kan blijken uit hetgeen eerder eenige malen werd medegedeeld volgens geziene dingen, alsmede uit hetgeen volgt. Er werd voor eenigen — hetgeen ik zag — een breede weg uitgebeeld en een nauwe weg, waarover in het Woord gehandeld wordt, een breede weg, die naar de hel leidde, en een nauwe, die naar den Hemel leidde. De breede weg was voorzien van boomen, bloemen, en dergelijke, die naar den uiterlijken vorm schoon en aangenaam verschenen, maar er waren daar allerlei soorten adders en slangen verborgen, die zij niet zagen; de nauwe weg was voor het gezicht niet zoo verfraaid met bomen en bloemen, maar leek droefgeestig en donker; doch daarin waren kind-engelen, allerschoonst getooid, in allerbekoorlijkste paradijzen en bloementuinen, welke de geesten echter niet zagen. Toen werd hun gevraagd, welken weg zij gaan wilden; zij zeiden: den breeden; maar opeens werden hun oogen geopend, en zij zagen in den breeden weg de slangen, doch in den nauwen de Engelen; en toen werd hun wederom gevraagd, welken weg zij wilden gaan; toen zweggen zij stil; en naarmate hun gezicht geopend werd, zeiden zij den nauwen te willen gaan, en naarmate hun gezicht gesloten werd, zeiden zij den breeden te willen gaan.*

3478. *Er werd ook voor eenige geesten de tabernakel met de ark uitgebeeld, want voor hen, die tijdens hun leven in de wereld een groot welbehagen in het Woord stelden, vertoonen dergelijke dingen zich ook zichtbaar; aldus verscheen toen de tabernakel met al zijn toebehooren, namelijk met de voorhoven, de omringende gordijnen, den voorhang binnenin, het gouden altaar of het reukaltaar, de tafel*

met de brooden daarop, den kandelaar, het verzoendeksel met de cherubim; en toen werd den rechtschapen geesten tevens ter gewaarwording gegeven, wat elk ding beteekende; het waren de drie Hemelen, die door den tabernakel werden uitgebeeld, en de Heer Zelf door de getuigenis in. de ark, waarop het verzoendeksel lag; en voor zooveel hun gezicht geopend werd, zagen zij daarin meer hemelsche en Goddelijke dingen, waarvan zij in het geheel geen erkentenis hadden gehad in het leven van het lichaam; en — hetgeen wonderbaarlijk was — daar was niet het allerkleinste ding, dat niet van uitbeeldenden aard was, tot de haken en ringen toe; om alleen maar het brood te noemen, dat op de tafel lag: daarin, als in een ding van uitbeeldenden en symbolischen aard, werden zij dat voedsel gewaar, waarvan de Engelen leven, dus de hemelsche en de geestelijke liefde met haar vreugden en gelukzaligheden, en in deze en gene den Heer Zelf, als het brood of het manna uit den Hemel; behalve verschillende andere dingen door den vorm, de ligging, en het aantal der brooden, en door het goud dat daar rondom was, en door den kandelaar, waardoor deze dingen, verlicht zijnde, uitbeeldingen van nog onuitsprekelijker dingen vertoonden; evenzoo in de overige dingen. Hieruit kon ook blijken, dat de ritueele of uitbeeldende dingen van de Joodsche Kerk in zich alle verborgenheden van de Christelijke Kerk bevatten, alsmede dat zij, wien de uitbeeldende en aanduidende dingen van het Woord des Ouden Testaments geopend worden, de verborgenheden van de Kerk des Heeren op aarde kunnen weten en gewaarworden, wanneer zij in de wereld leven, en de verborgenheden der verborgenheden, die in het Rijk des Heeren in de Hemelen zijn, wanneer zij in het andere leven komen.

3479. *De Joden, die vóór de Komst des Heeren leefden, zoowel als die, welke daarna leefden, hadden geen andere opvatting aangaande de ritueele dingen van hun Kerk, dan dat de Goddelijke eeredienst alleen bestond in uiterlijke dingen. Wat zij uitbeeldden en beteekenden, daarom bekommerden zij zich in het minst niet. Want zij wisten niet, en wilden ook niet weten, dat er iets innerlijks was in den eeredienst en in het Woord, dus dat er eenig leven was na den dood, bijgevolg dat er iets als een Hemel was, want zij waren geheel en al zinnelijk en lichamelijk. En aangezien zij in van de innerlijke dingen gescheiden uiterlijke dingen waren, was de eeredienst met betrekking tot hen niets anders dan een afgodische, en daarom waren zij uiterst geneigd andere goden, onverschillig welke, te vereeren, wanneer zij slechts overreed werden, dat die goden hun voorspoed konden geven. Maar aangezien deze natie van dien aard was, dat zij in een heilig uiterlijke konden zijn, en aldus de ritueele dingen heilig konden houden, waardoor de hemelsche dingen van het Rijk des Heeren werden uitgebeeld, en een heilige vereering konden hebben voor Abraham, Jischak en*

Jakob, alsmede voor Mozes en Aharon, en daarna voor David, door wien de Heer werd uitgebeeld, en bovenal een heiligen eerbied voor het Woord, waarin alle dingen tot in bijzonderheden uitbeeldend en aanduidend zijn voor de Goddelijke dingen — daarom was in deze natie de uitbeeldende Kerk gesticht. Wanneer echter deze natie de innerlijke dingen tot aan de erkenning toe geweten had, zou zij deze ontwijfd hebben, en aldus, terwijl zij in het heilig uiterlijke was, tevens in het profane innerlijke geweest zijn, zoodat er door deze natie in het geheel geen gemeenschap zou kunnen geweest zijn van de uitbeeldende dingen met den Hemel. Dit is de reden, waarom hun de innerlijke dingen niet ontsloten werden, zelfs niet, dat de Heer daarbinnen was, opdat Hij hunne zielen zou redden. Daar de stam van Juda meer dan de overige stammen van dien aard was, en zij bededen ten dage evenals oudtijds, de ritueele dingen, die buiten Jeruzalem in acht genomen kunnen worden, heilig houden, en ook een heilige vereering voor hun vaders hebben, en bovenal een heiligen eerbied voor het Woord van het Oude Testament, en het was voorzien, dat de Christenen dit bijna verwerpen zouden, en ook zijn innerlijke dingen met profane dingen zouden bezoedelen — daarom is deze natie tot op dezen dag bewaard gebleven, overeenkomstig des Heeren woorden bij Mattheus, hfdst. 24: 34, Anders zou het geweest zijn, wanneer de Christenen, zooals zij de innerlijke dingen wisten, ook als innerlijke menschen geleefd hadden; ware dit het geval geweest, dan zou deze natie, evenals andere natiën, sinds verscheidene eeuwen reeds zijn afgesneden. Doch het is met deze natie aldus gesteld, dat haar heilig uiterlijke of het heilige van den eeredienst, in het geheel niet haar innerlijke dingen kan aandoen, want deze zijn onrein vanwege de lage eigenliefde en vanwege de lage wereldliefde, alsmede vanwege de afgoderij, doordien zij de uiterlijke dingen vereeren zonder de innerlijke, en omdat zij aldus niets van den Hemel in zich hebben, en ook niets van den Hemel met zich kunnen mededragen in het andere leven, uitgezonderd weinigen, die in wederkeerige liefde leven, en dus anderen niet verachten in vergelijking met zichzelf.

3480. *Het werd ook aangetoond, hoe de onreine dingen bij die natie niet verhinderden, dat de innerlijker dingen des Woords, of zijn geestelijke en hemelsche dingen, zich nochtans in den Hemel vertoonden; want de onreine dingen werden verwijderd, zoodat zij niet werden opgemerkt, en ook werden de boosheden in het goede verkeerd, zoodat het uiterlijk heilige alleen als bodem diende; aldus vertoonden zich de innerlijke dingen des Woords voor de Engelen, zonder de tusschendoorgeworpen beletselen. Hierin kwam duidelijk uit, hoe dit inwendig afgodische volk de heilige dingen kon uitbeelden, ja zelfs den Heer, dus hoe de Heer te midden van hun onreinheden heeft kunnen wonen (Levit. 16: 16);*

en bijgevolg daar iets als een Kerk kunnen hebben, want een louter uitbeeldende Kerk is een gelijkenis van een Kerk, en niet een Kerk. Bij de Christenen kan dit niet zoo plaats vinden, omdat zij de innerlijke dingen van den eeredienst kennen, maar deze niet gelooven; aldus kunnen zij niet in het van het innerlijke gescheiden heilig uiterlijke zijn; uitgezonderd bij hen, die in een leven des geloofs zijn; door middel van de goedheden bij hen vindt gemeenschap plaats, terwijl ondertusschen de boosheden en valschheden verwijderd zijn, en dan liggen hetgeen wonderbaarlijk is alle dingen des Woords, wanneer het door hen gelezen wordt, tot in bijzonderheden open voor de Engelen, en zulks ook al geven zij, die lezen, geen aandacht aan den zin daarvan, hetgeen mij door veel ondervinding werd aangetoond; want het inwendige bij hen, dat niet zoo waarneembaar is, dient als bodem.

3481. *Ik was vaak in gesprek met Joden, die in het andere leven zijn; zij verschijnen vooraan in de lagere aarde, onder het vlak van den linkervoet. En eens sprak ik met hen ook over het Woord, over het land Kanaän, en over den Heer; over het Woord, dat daarin de diepste verborgenheden zijn, die voor de menschen niet uitkomen; dit bevestigden zij. Daarna, dat alle verborgenheden, die daarin zijn, over den Messias handelen, en over Zijn Rijk; ook dit wilden zij. Maar toen ik zeide, dat Messias in de Hebreeuwsche taal hetzelfde is als Christus in de Grieksche, wilden zij niet hooren. Toen ik wederom zeide, dat de Messias allerheiligst is, en dat Jehovah in Hem is, en dat geen ander wordt verstaan onder den Heilige Israëls en onder den God Jakobs; es dat er, omdat Hij allerheiligst is, in Zijn Rijk alleen diegenen kunnen zijn, die heilig zijn, niet in uiterlijken vorm maar in innerlijken, dus die niet in de lage wereldliefde zijn, en in de zelfverheffing tegenover andere natiën, en in haatgevoelens onder elkander konden zij dit niet hooren. Daarna, toen ik zeide, dat het Rijk van den Messias overeenkomstig de profetieën eeuwig moest zijn, en dat zij, die met Hem zijn, ook tot in eeuwigheidde aarde zullen beërven; en dat, wanneer Zijn Rijk van deze wereld was, en zij in het land Kanaän geleid werden, het slechts voor de weinige jaren zou zijn, die eens menschen leven telt, behalve dat al diegenen, die gestorven zijn nadat zij uit het land Kanaän verdreven werden, niet zulk een gelukzaligheid zouden genieten; en dat zij hieruit konden weten, dat door het land Kanaän het Rijk des Heeren werd uitgebeeld en aangeduid, en nog des te meer wijl zij nu weten, dat zij in het andere leven zijn, en tot in eeuwigheid zullen leven, zoodat het duidelijk blijkt, dat de Messias aldaar Zijn Rijk heeft; en dat wanneer het hun gegeven werd met de Engelen te spreken, zij zouden kunnen weten, dat de gezamenlijke Engelenhemel Zijn Rijk is; en bovendien, dat door de nieuwe aarde, het Nieuwe Jeruzalem, en door den nieuwen Tempel bij Ezechiël*

niets anders aangeduid kan zijn dan een dergelijk Rijk van den Messias konden zij daarop niet antwoorden, dan alleen dat zij, die door den Messias binnengeleid moesten worden in het land Kanaän, en na zoo weinig jaren zouden sterven en van de gelukzaligheid, die zij er zouden hebben, moesten afzien, bitterlijk zouden weenen.

3482. *Hoewel de spraak, die in het Woord gebezigd wordt, voor den mensch eenvoudig schijnt, en op sommige plaatsen ruw, is zij de engelenspraak zelve, maar de uiterste; want wanneer de engelenspraak, die geestelijk is, in menschelijke woorden valt, kan zij in geen andere spraak vallen dan in een dergelijke, want alle dingen elk afzonderlijk daarin beelden uit, en alle woorden elk afzonderlijk duiden aan. Omdat de Ouden verkeer hadden met geesten en Engelen, hadden zij geen andere spraak; zij was vol uitbeeldende dingen, en in elk ding afzonderlijk was een geestelijke zin gelegen. De boeken der Ouden waren ook op deze wijze geschreven, want het was het streven van hun wijsheid, zoo te spreken en zoo te schrijven. Hieruit kan ook blijken, hoezeer de mensch zich naderhand van den Hemel verwijderd heeft; thans weet hij zelfs niet eens, dat er in het Woord iets anders is, dan hetgeen in de letter verschijnt, en zelfs niet eens, dat er een geestelijke zin in is; al wat er gezegd wordt boven den letterlijken zin uit, wordt mystisch genoemd, en daarom alleen al verworpen. Dit is ook de reden, waarom de gemeenschap met den Hemel heden ten dage is onderbroken, en wel in die mate, dat het maar door weinigen wordt geloofd, dat er eenige Hemel is; en, wat wonderlijk is, door de geleerden en ontwikkel den in veel geringer aantal dan door de eenvoudigen.*

3483. *Al wat ooit in het heelal verschijnt, is uitbeeldend voor het Rijk des Heeren, dermate, dat er hoegenaamd niets in het atmosferische en met sterren vervulde heelal bestaat, in het aardrijk en zijn drie rijken, wat niet op zijne wijze uitbeeldt; want alle dingen, in het algemeen en in het bijzonder, welke in de natuur zijn, zijn de laatste beelden; immers, uit het Goddelijke zijn de hemelsche dingen, die tot het goede behooren; uit de hemelsche dingen zijn de geestelijke, die tot het ware behooren, uit gene en deze zijn de natuurlijke dingen. Hieruit kan blijken, hoe grof, ja zelfs hoe aardsch, en ook hoe verdraaid het menschelijk inzicht is, dat alle dingen elk afzonderlijk aan de natuur toeschrijft, afgescheiden of verstoken van een aan zich voorafgaanden invloed, of van een werkende oorzaak; bovendien achten diegenen, die zoo denken en spreken, zichzelven wijzer dan de overigen, namelijk door alles aan de natuur toe te schrijven; terwijl daarentegen het engeleninzicht daarin bestaat, niets aan de natuur toe te schrijven, maar alle dingen en elk afzonderlijk aan het Goddelijke des Heeren, dus aan het leven, en niet aan eenig dood ding. De geleerden weten, dat bestaan*

een voortdurend ontstaan is, maar nochtans druischt het tegen de aandoening van het valsche en vandaar tegen den roem der geleerdheid in, te zeggen, dat de natuur voortdurend bestaat, zooals zij ontstond, uit het Goddelijke des Heeren. Aangezien nu alle dingen tot in bijzonderheden door den Heer bestaan, dat is, voortdurend ontstaan, en alle dingen, in het algemeen en in het bijzonder, die daaruit voortkomen, niet anders kunnen zijn dan uitbeeldingen van die dingen, waardoor zij ontstonden, zoo volgt hieruit, dat het zichtbare heelal niets anders is dan het uitbeeldende theater van het Rijk des Heeren, en dat dit het uitbeeldende theater is van den Heer Zelfen.

3484. *Door zeer vele ondervindingen ben ik onderricht, dat er niet dan één eenig leven is, hetwelk dat des Heeren is, hetwelk invloet en maakt, dat de mensch leeft, ja zelfs, dat zowel de goeden als de boozen leven. Met dit leven stemmen vormen overeen, die substantiën zijn, welke door den voortdurenden Goddelijken invloed zoo levend gemaakt worden, dat het haar toeschijnt, uit zichzelf te leven. Deze overeenstemming is die van de organen met het leven; maar zooals de ontvangende organen zijn, op zoodanige wijze leven zij. Die menschen, die in liefde en naastenliefde zijn, zijn in de overeenstemming, want het leven zelf wordt door hen op passende wijze ontvangen; diegenen echter, die in de tegenovergesteldheden der liefde en der naastenliefde zijn, zijn niet in overeenstemming, omdat het leven zelf niet op passende wijze wordt ontvangen; vandaar ontstaat zulk een leven, als zij zelf zijn. Dit kan toegelicht worden door de natuurlijke vormen, waarin het licht der zon vloeit; zooals de ontvangende vormen zijn, van dien aard zijn de daarmede verband houdende veranderingen des lichts; in de geestelijke wereld zijn de veranderingen geestelijk; van welken aard derhalve de ontvangende vormen daar zijn, van dien aard is hun inzicht en van dien aard hun wijsheid. Dit is de reden, dat de goede geesten en Engelen als de eigenlijke vormen zelf der naastenliefde verschijnen, maar de booze geesten en de helschen als vormen van haat.*

3485. *De uitbeeldingen, die in het andere leven ontstaan, zijn schijnbaarheden, maar levende, omdat zij uit het licht des levens voortkomen. Het licht des levens is de Goddelijke Wijsheid, die van den Heer alleen uitgaat. Vandaar zijn alle dingen, die door dit licht ontstaan, werkelijkheden, en niet gelijk die dingen, die door het licht der wereld ontstaan. Daarom zeiden zij, die in het andere leven zijn, somtijds, dat de dingen, die zij daar zien, werkelijkheden zijn, en dat de dingen, die de mensch ziet in vergelijking daarmede geen werkelijkheden zijn, omdat gene dingen leven, en dus onmiddellijk hun leven aandoen, terwijl deze niet leven, en dus ook niet onmiddellijk hun leven aandoen, dan alleen naar den aard en de mate waarop bij hen de dingen, die tot het licht der wereld behooren,*

zich op passende en overeenstemmende wijze verbinden met de dingen, die tot het licht des Hemels behooren. Hieruit kan nu blijken, wat uitbeeldingen en wat overeenstemmingen zijn.

Genesis

Zeven En Twintigste Hoofdstuk

3486. Aan het begin van het voorafgaande 26ste hoofdstuk (aldaar n. 3353 tot 3356) is uitgelegd, hetgeen de Heer gesproken en voorzegd heeft aangaande de voleinding der eeuw of het einde der dagen van de Kerk, bij Mattheus, hfdst. 24: vers 3 tot 7; hier mag, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, verklaard worden hetgeen daar naar de orde op volgt, namelijk hetgeen bij denzelfden Evangelist in genoemd hoofdstuk, van vers 8 tot 14, voorkomt, alwaar men leest: *“Al die dingen zijn een begin der smarten. Alsdan zullen zij u overleveren in verdrukking, en zullen u dooden, en gij zult gehaat worden van alle natiën om Mijns naams wil. En dan zullen er velen geërgerd worden, en zullen elkander overleveren, en elkander haten. En vele valsche profeten zullen opstaan, en zullen er velen verleiden. En omdat de ongerechtigheid vermenigvuldigd zal worden, zoo zal de naastenliefde van velen verkouden. Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden. En dit evangelie des koninkrijks zal gepredikt worden in gansch het bewoonde, tot eene getuigenis allen natiën; en dan zal het einde komen.*

3487. Door gene woorden, die voorafgaan, en die verklaard zijn in n. 3353 tot 3356, werd de eerste staat van de ontaarding der Kerk beschreven, die daarin bestond, dat zij zouden beginnen niet langer te weten, wat goed en wat waar is, maar daarover onder elkander zouden twisten, waaruit valschheden zouden voortkomen; door deze woorden wordt echter de tweede staat van de ontaarding der Kerk beschreven, die daarin bestaat, dat zij het goede en het ware zullen verachten, en ook een afkeer daarvan zullen hebben, en dat aldus het geloof in den Heer den geest zal geven, naar gelang de naastenliefde zal ophouden te bestaan.

3488. Dat de tweede staat van de ontaarding der Kerk door deze woorden des Heeren bij den Evangelist beschreven werd, blijkt duidelijk uit den innerlijken zin dierzelfde woorden, die is als volgt: *Al die dingen zijn een begin der smarten*, beteekent die dingen, welke voorafgaan — namelijk die, welke tot den eersten staat van de ontaarding der Kerk behooren, welke, als gezegd, daarin bestaat, dat zij zouden beginnen niet langer te weten, wat het goede en wat het ware is, maar daarover onder elkander zouden twisten, waaruit valschheden zouden voortkomen, bijgevolg ketterijen. Dat dergelijke dingen de Kerk sinds verscheidene eeuwen hadden doen ontaarden, blijkt hieruit,

dat de Kerk in de Christelijke wereld verdeeld is, en wel overeenkomstig de meeningen omtrent het goede en het ware, dus dat de ontarding der Kerk langen tijd tevoren begonnen was. *Alsdan zullen zij u overleveren in verdrukking, en zullen u dooden*, beteekent, dat het goede en het ware zouden vergaan, eerst door verdrukking, dat is, door ontarding; vervolgens daardoor, dat zij ze dooden zouden, dat is, door ontkenning; dat dooden, wanneer het betrekking heeft op het goede en ware, wil zeggen: niet opnemen, dus ontkenen, zie men in n. 3387, 3395. Door “u” of door de apostelen worden alle dingen des geloofs in ééne samenvatting aangeduid, aldus zoowel het goede als het ware daarvan; dat deze dingen door de twaalf apostelen werden aangeduid, zie men in n. 577, 2089, 2129, 2130 aan het einde, 3272, 3354; en hier komt het heel duidelijk uit, want hier wordt niet gehandeld over de voorspelling der apostelen, maar over de voleinding der eeuw. *En gij zult gehaat worden van alle natiën om Mijns naams wil*, beteekent de verachting en den afschuw voor alle dingen, die tot het goede en het ware behooren; haten is verachten en verafschuwen, want dit behoort tot den haat; “van alle natiën” wil zeggen van hen, die in het booze zijn; dat de natiën diegenen zijn, zie men in n. 1259, 1260, 1849, 1868, 2588 aan het einde; “om Mijns naam wil” is ter wille van den Heer, dus ter wille van al de dingen, die van Hem uitgaan; dat de naam des Hoeren alles in ééne samenvatting is, waardoor Hij vereerd wordt, dus alles, wat tot de Kerk behoort, zie men in n. 2724, 3006. *En dan zullen er velen geërgerd worden, en zullen elkander overleveren, en elkander haten*, beteekent vijandigheden ter oorzaak hiervan; “velen zullen geërgerd worden” is vijandschap in zichzelf; het is het Menschelijke zelf des Heeren, waartegen vijandschap gekoesterd wordt; dat dit een struikelblok en een ergernis zou worden, wordt hier en daar in het Woord voorspeld; “zij zullen elkander overleveren” is de vijandschap onderling vanwege het valsche tegen het ware; “en elkander haten” is de vijandschap onderling vanwege het booze tegen het goede. *En vele valsche profeten zullen opstaan, en zullen er velen verleiden*, beteekent de predikingen van het valsche; dat de valsche profeten diegenen zijn, die valscheden onderwijzen, dus de valsche leer, zie men in n. 2534; “en zullen er velen verleiden” wil zeggen, dat daaruit afleidingen zouden voortkomen. *En omdat de ongerechtigheid vermenigvuldigd zal worden, zoo zal de naastenliefde van velen verkouden*, beteekent de uitsterving van de naastenliefde met het geloof; “omdat de ongerechtigheid vermenigvuldigd zal worden” wil zeggen: overeenkomstig de valscheden des geloofs; “zoo zal de naastenliefde van velen verkouden” is de uitsterving der naastenliefde, want beide houden gelijken tred; waar

geen geloof is, daar is geen naastenliefde, en waar geen naastenliefde is, daar is geen geloof, maar het is de naastenliefde, die het geloof opneemt, en het is geen naastenliefde, die het geloof verwerpt; vandaar de oorsprong van al het valsche en van al het booze. *Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden*, beteekent het behoud van hen, die in de naastenliefde zijn; “wie volharden zal tot het einde” is hij, die zich niet laat verleiden, dus die niet in de verzoeken bezwijkt. *En dit evangelie des koninkrijks zal gepredikt worden in gansch het bewoonde, tot eene getuigenis allen natiën*, beteekent, dat dit eerst bekend zou worden in de Christelijke wereld; “zal gepredikt worden” wil zeggen: dat het bekend zal worden; “dit evangelie des koninkrijks” wil zeggen: deze waarheid, dat het alzo is; het evangelie is de aankondiging, het koninkrijk is het ware; dat het koninkrijk het ware is, zie men in n. 1672, 2547; in gansch het bewoonde, namelijk de aarde, is de Christelijke wereld; dat de aarde het gebied is, waar de Kerk is, dus de Christelijke wereld, zie men in n. 662, 1066, 1067, 1262, 1733, 1850, 2117, 2118, 2928, 3355. De Kerk wordt hier “het bewoontle” genoemd naar het leven des geloofs, dat is, naar het goede, dat tot het ware behoort; want “wonen” wil in den innerlijken zin zeggen: leven, en de bewoners zijn de goeden van het ware (n. 1293, 2268, 2451, 2712, 3384); “tot eene getuigenis” wil zeggen: opdat men wete en niet voorwende, het niet geweten te hebben; “allen natiën” wil zeggen: voor de boozen (n. 1259, 1260, 1849, 1868, 2588); want wanneer zij in het valsche en booze zijn, weten zij niet meer, wat waar en wat goed is; zij gelooven dan, dat het valsche waar is, en het booze goed, en omgekeerd. Wanneer de Kerk in dezen staat is, *dan zal het einde komen*. In hetgeen nu volgt, en dat, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, verklaard moet worden voorafgaande aan het volgende hoofdstuk van Genesis, wordt gehandeld over dien staat der Kerk, die de “gruwel der verlating” wordt genoemd, welke de derde staat is.

3489. Dat de Kerk van dien aard is, verschijnt niet voor hen, die in de Kerk zijn, namelijk dat zij alle dingen verachten en verafschuwen, die tot het goede en het ware behooren, voorts dat zij daartegen vijandschap koesteren, vooral tegen den Heer Zelf; want zij bezoeken de tempels geregeld, hooren de predikingen aan, en zijn in een zekere heiligheid, wanneer zij daar zijn; zij gaan naar het heilig avondmaal, en spreken somtijds op gepaste wijze onder elkander over deze dingen, zoowel de boozen als de goeden, en leven ook onder elkander in burgerlijke naastenliefde of vriendschap. Daarom komt voor de oogen der menschen niet eenige verachting uit, nog minder afschuw, en nog veel minder een vijandschap tegen de goeden en waarheden des geloofs, en dus ook niet tegen den Heer; maar dit zijn uiterlijke vormen,

waarmede zij elkander verleiden, terwijl de innerlijke vormen van de menschen der Kerk gansch en al verschillend zijn, en zelfs volslagen tegenovergesteld aan de uiterlijke vormen. Het zijn de innerlijke vormen, die hier beschreven worden, en die van dien aard zijn. Hun hoedanigheid verschijnt op levende wijze in de Hemelen, want de Engelen nemen geen andere dan de innerlijke dingen in aanmerking, dat is, de einddoelen, of de bedoelingen, en de willen, en de daaruit voortvloeiende gedachten. Hoe verschillend deze zijn van de uiterlijke dingen, kan blijken uit hen, die van de Christelijke wereld in het andere leven komen, waarover men zie n. 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126; want in het andere leven zijn het alleen de innerlijke dingen, waarnaar zij aldaar denken en spreken, aangezien de uiterlijke dingen met het lichaam werden achtergelaten; daar blijkt het duidelijk, dat hoewel dezulken in de wereld vreedzaam schenen, zij nochtans elkander haatten, en haat gekoesterd hebben tegen alle dingen, die tot het geloof behooren, bovenal tegen den Heer; want wanneer in het andere leven alleen maar de Heer genoemd wordt in hun tegenwoordigheid, gaat een sfeer niet alleen van verachting, maar ook van afschuw en van vijandigheid jegens Hem van hen uit en verspreidt zich rondom, ook van hen, die naar den schijn heilig over Hem gesproken hebben, alsmede van hen, die gepredikt hebben; evenzoo wanneer de naastenliefde en het geloof genoemd worden. In den innerlijken vorm, die daar geopenbaard wordt, zijn zij van dien aard, dat als, toen zij in de wereld leefden, hun uiterlijke dingen losgemaakt en weggenomen waren — dat is, als zij daar niet voor hun leven en voor de wetten gevreesd hadden, en vooral, als zij niet voor hun goeden naam gevreesd hadden ter wille van de eerbetuigingen waarnaar zij dongen en die zij najoegen, en terwille van de rijkdommen, die zij begeerden en gretig zochten — zij op elkander zouden zijn losgestormd uit inwendigen haat, overeenkomstig hun bedoelingen en gedachten, en zonder eenig geweten de goederen van anderen zouden hebben bemachtigd, en ook zonder eenig geweten anderen vermoord, voornamelijk de onschuldigen. Van dien aard zijn de Christenen heden ten dage ten aanzien van de innerlijke dingen, uitgezonderd weinigen, die zij niet kennen. Hieruit blijkt duidelijk, van welken aard de Kerk is.

Zeven En Twintigste Hoofdstuk.

1. En het geschiedde, dat Jischak oud werd, en zijne oogen verdonkerden van te zien; en hij riep Ezau, zijnen grootsten zoon, en hij zeide tot hem: Mijn zoon. En hij zeide tot hem: Zie mij.
2. En hij zeide: Zie, ik bid u, ik ben oud geworden, ik weet den dag mijns doods niet.
3. En hef nu, ik bid u, uwe wapenen, uwen pijlkoker, en uwen boog op, en ga uit in het veld, en jaag mij eene jacht.
4. En maak mij lekkernijen, zoo als ik die bemind heb, en breng mij; en ik zal eten, opdat mijne ziel u zegene, eer ik sterve.
5. En Rebekka hoorde toe, als Jischak tot zijnen zoon Ezau sprak; en Ezau ging in het veld, om eene jacht te jagen, om het te brengen.
6. En Rebekka zeide tot Jakob, haren zoon, zeggende: Zie, ik heb uwen vader tot Ezau, uwen broeder, hooren spreken, zeggende:
7. Breng mij eene jacht, en maak mij lekkernijen, en ik zal eten, en ik zal u zegenen voor Jehovah, voor mijnen dood.
8. En nu, mijn zoon, hoor mijne stem in hetgeen ik u gebiede.
9. Ga, ik bid u, tot de kudde van het kleinvee, en neem mij van daar twee goede geitenbokjes, en ik zal die voor uwen vader maken tot lekkernijen, gelijk als hij liefheeft.
10. En gij zult het tot uwen vader brengen, en hij zal eten, opdat hij u zegene voor zijnen dood.
11. En Jakob zeide tot Rebekka, zijne moeder: Zie, mijn broeder Ezau is een harig man, en ik ben een glad man.
12. Misschien zal mij mijn vader betasten, en ik zal in zijne oogen zijn als een verleider, en ik zal eenen vloek over mij brengen, en niet eenen zegen.
13. En zijne moeder zeide tot hem: Uw vloek zij op mij, mijn zoon; hoor alleen naar mijne stem, en ga, haal het mij.
14. En hij ging, en hij nam, en hij bracht het tot zijne moeder; en zijne moeder maakte lekkernijen, gelijk als zijn vader liefhad.
15. En Rebekka nam de kleederen der verlangens van Ezau, haren grootsten zoon, die met haar in het huis waren, en zij trok ze Jakob, haren kleinsten zoon, aan.
16. En de vellen van de geitenbokjes deed zij over zijne handen aantrekken, en over de gladdigheid van zijnen hals.
17. En zij gaf de lekkernijen, en het brood, welke zij toegemaakt had, in de hand van Jakob, haren zoon.

18. En hij kwam tot zijnen vader, en hij zeide: Mijn vader; en hij zeide: Zie mij; wie zijt gij, mijn zoon.
19. En Jakob zeide tot zijnen vader: Ik ben Ezau, uw eerstgeborene; ik heb gedaan, gelijk als gij tot mij gesproken hebt; sta op, ik bid u, zit, en eet van mijne jacht, opdat uwe ziel mij zegene.
20. En Jischak zeide tot zijnen zoon: Hoe hebt gij u gehaast dit te vinden, mijn zoon; en hij zeide: Omdat Jehovah uw God tot mijn aangezicht heeft doen ontmoeten.
21. En Jischak zeide tot Jakob: Nader, ik bid u, en ik zal u betasten, mijn zoon, of gij mijn zoon Ezau zelf zijt, of niet.
22. En Jakob naderde tot zijnen vader Jischak, en hij betastte hem, en hij zeide: De stem is Jakobs stem, en de handen zijn Ezaus handen.
23. En hij herkende hem niet, omdat zijne handen harig waren, gelijk zijns broeders Ezaus handen; en hij zegende hem.
24. En hij zeide: Zijt gij mijn zoon Ezau zelf; en hij zeide: Ik ben het.
25. En hij zeide: Breng tot mij, en ik zal eten van de jacht mijns zoons, opdat mijne ziel u zegene; en hij stelde het hem nabij, en hij at; en hij bracht hem wijn, en hij dronk.
26. En zijn vader Jischak zeide tot hem: Nader, ik bid u, en kus mij, mijn zoon.
27. En hij naderde, en hij kuste hem, en hij rook den reuk zijner kleederen, en zegende hem; en hij zeide: Zie, de reuk mijns zoons is als de reuk des velde, hetwelk Jehovah gezegend heeft.
28. En God zal u geven van den dauw des hemels, en van de vettigheden der aarde, en menigte van koren en most.
29. Volken zullen u dienen, en volken zullen zich voor u nederbuigen; wees heer over uwe broederen, en de zonen uwer moeder zullen zich voor u nederbuigen; die u vervloeken, hij zij vervloekt, en die u zegenen, hij zij gezegend.
30. En het geschiedde, als Jischak voleindigd had Jakob te zegenen, en het geschiedde, dat nauwelijks uitgaande Jakob uitging van de aangezichten van zijnen vader Jischak, en Ezau, zijn broeder, kwam van zijne jacht.
31. En hij maakte, ook hij, lekkernijen toe; en hij bracht het tot zijnen vader, en hij zeide tot zijnen vader: Laat mijn vader opstaan, en eten van de jacht zijns zoons, opdat uwe ziel mij zegene.
32. En Jischak, zijn vader, zeide tot hem: Wie zijt gij; en hij zeide: Ik ben uw zoon, uw eerstgeborene, Ezau.

33. En Jischak ontzette zich met groote ontzetting, gansch zeer, en hij zeide: Wie is hij dan, die eene jacht gejaagd, en tot mij gebracht heeft; en ik heb van alles gegeten, eer gij kwaamt, en heb hem gezegend; ook zal hij gezegend zijn.
34. En Ezau hoorde de woorden zijns vaders, en hij schreeuwde met eenen grooten en bitteren schreeuw, gansch zeer; en hij zeide tot zijnen vader: Zegen mij, ook ik, mijn vader.
35. En hij zeide: Uw broeder is gekomen met bedrog, en heeft uwen zegen weggenomen.
36. En hij zeide: Is het niet, dat men zijnen naam noemt Jakob, en hij heeft mij, hij, twee malen vertreden; mijne eerstgeboorte heeft hij genomen, en zie, nu heeft hij mijnen zegen genomen; en hij zeide: Hebt gij dan geen zegen voor mij bewaard.
37. En Jischak antwoordde, en zeide tot Ezau: Zie, ik heb hem tot eenen heer over u gezet, en al zijne broeders heb ik hem tot knechten gegeven; en ik heb hem met koren en most ondersteund; en wat zal ik dan voor u doen, mijn zoon.
38. En Ezau zeide tot zijnen vader: Hebt gij maar dezen eenen zegen, mijn vader; zegen mij, ook ik, mijn vader; en Ezau hief zijne stem op, en weende.
39. En zijn vader Jischak antwoordde, en zeide tot hem: Zie, van de vettigheden der aarde zal uwe woning zijn, en van den dauw des hemels van boven.
40. En op uw zwaard zult gij leven, en zult uwen broeder dienen; en het zal geschieden, wanneer gij heerschen zult, en gij zult zijn juk van boven uwen hals verbreken.
41. En Ezau haatte Jakob om den zegen, waarmede zijn vader hem gezegend had; en Ezau zeide in zijn hart: De dagen van den rouw mijns vaders naderen, en ik zal mijnen broeder Jakob dooden.
42. En aan Rebekka werden de woorden van Ezau, haren grootsten zoon, geboodschapt, en zij zond heen, en zij riep tot Jakob, haren kleinsten zoon, en zij zeide tot hem: Zie, uw broeder Ezau troost zich over u, om u te dooden.
43. En nu, mijn zoon, hoor naar mijne stem, en sta op, vlied gij tot Laban, mijnen broeder, naar Charan.
44. En blijf met hem eenige dagen, totdat de ontsteking uws broeders wijkte.

45. Totdat de toorn uws broeders van u wijke, en hij vergeten hebbe, hetgeen gij hem gedaan hebt; en ik zal zenden, en u van daar nemen; waarom zoude ik ook van u beiden beroofd worden op eenen dag.
46. En Rebekka zeide tot Jischak: Ik walg van mijn leven van wege de dochteren Cheths; indien Jakob eene vrouw neemt van de dochteren Cheths, gelijk deze zijn, van de dochteren des lands, waartoe zijn mij de levens.

Inhoud.

3490. Eerder werd daar, waar van Jischak en Rebekka sprake was, in den innerlijken zin gehandeld over het Redelijke, hoe de Heer dit in Zich Goddelijk had gemaakt; thans wordt in den innerlijken zin gehandeld over het Natuurlijke, hoe de Heer het in Zich Goddelijk maakte; Ezau is het goede daarvan, en Jakob is het ware. Want toen de Heer in de wereld was, maakte Hij Zijn gansche Menschelijke in Zichzelf Goddelijk, zoowel het inwendige, dat het redelijke is, als het uitwendige, dat het natuurlijke is, alsmede het lichamelijke zelf, en zulks overeenkomstig de Goddelijke orde, volgens welke de Heer ook den mensch nieuw maakt of wederverwekt. Daarom wordt hier in den uitbeeldenden zin ook gehandeld over de wederverwekking van den mensch ten aanzien van zijn natuurlijke, in welken zin Ezau eveneens het goede van het natuurlijke is, en Jakob het ware daarvan; nochtans zijn beide Goddelijk, daar al het goede en ware, dat de wederverwekte heeft, van den Heer uitgaat.

De Innerlijke Zin.

3491. Vers 1. *En het geschiedde, dat Jischak oud werd, en zijne oogen verdonkerden van te zien; en hij riep Ezau, zijnen grootsten zoon, en hij zeide tot hem: Mijn Zoon. En hij zeide tot hem: Zie mij.* Het geschiedde, dat Jischak oud werd, beteekent, toen de staat daar was; en zijne oogen verdonkerden van te zien, beteekent, toen het redelijke het natuurlijke wilde verlichten met het Goddelijke; en hij riep Ezau, zijnen grootsten zoon, beteekent de aandoening van het goede van het natuurlijke of het goede des levens; en zeide tot hem: Mijn zoon; en hij zeide tot hem: Zie mij, beteekent de tegenwoordigheid krachtens hetgeen voorzien was en krachtens hetgeen, waarin voorzien was.

3492. Dat de woorden: “het geschiedde, dat Jischak oud werd”, beteekenen, toen de staat daar was, blijkt uit de beteekenis van oudworden, zijnde de tegenwoordigheid van een nieuwen staat, want de ouderdom beteekent in het Woord zoowel het afleggen van een vorigen staat, als het aantrekken van een nieuwen staat, en zulks hierom, wijl de ouderdom het laatste van den leeftijd is, wanneer de lichamelijke dingen beginnen afgelegd te worden, en daarmede de liefden, welke tot den voorafgaanden leeftijd behoorden, en alduswanneer de innerlijke dingen beginnen verlicht te worden, want wanneer gene verwijderd zijn, worden deze verlicht; alsmede wijl de Engelen, die op geestelijke wijze de dingen gewaarworden, die in het Woord zijn, niet meer eenige voorstelling van ouderdom hebben, maar in plaats daarvan een voorstelling van het nieuwe leven, dus hier de voorstelling, dat de staat daar was, namelijk, dat het Goddelijk Redelijke, door Jischak uitgebeeld, een Natuurlijke begeerde, hetwelk daarmede overeenstemde, dat is, hetwelk ook Goddelijk zou zijn.

3493. Dat de woorden: “en zijne oogen verdonkerden van te zien” beteekenen, toen het redelijke het natuurlijke wilde verlichten met het Goddelijke, blijkt uit de beteekenis der oogen, zijnde het inwendige gezicht of dat van het redelijke, waarover n. 2701; en uit de beteekenis van zien, zijnde bemerken en verstaan, waarover n. 2150, 2325, 2807; vandaar beteekent het, wanneer de oogen verdonkerd worden genoemd, dat er geen waarneming meer is, hier geen waarneming van die dingen, welke in het natuurlijke zijn; en aangezien dit door deze woorden wordt aangeduid, is de beteekenis deze, dat het redelijke het natuurlijke wilde verlichten met het Goddelijke. Hoe het hiermede gesteld is, kan blijken uit hetgeen eerder werd gezegd en aangetoond omtrent het redelijke en natuurlijke bij den mensch, wanneer hij wordt wederverwekt, namelijk dat het redelijke eerder wordt wederverwekt dan het natuurlijke,

omdat het redelijke innerlijker en dus het Goddelijke dichter nabij is, en ook omdat het puurder is en dus geschikter om het Goddelijke te ontvangen dan het natuurlijke, alsmede omdat het natuurlijke door het redelijke wederverwekt moet worden (men zie n. 3286, 3288, 3321). Wanneer derhalve het redelijke wederverwekt is, en niet het natuurlijke, komt het redelijke zichzelf verdonkerd voor, aangezien er geen overeenstemming is; want het redelijke ontleent zijn gezicht aan het licht des Hemels, en het natuurlijke zijn gezicht aan het licht der wereld; wanneer er geen overeenstemming is, kan het redelijke niets zien van wat er in het natuurlijke is; al wat daar is, is voor het redelijke als een schaduw, of ook als dikke duisternis. Wanneer er echter overeenstemming is, verschijnen de dingen, die in het natuurlijke zijn, aan het redelijke in het licht, aangezien dan de dingen, die tot het licht van de wereld behoren, verlicht worden door de dingen, die tot het licht van den Hemel behoren, en dan als het ware doorschijnend worden. Doch deze dingen komen nog beter uit door hetgeen eerder over de overeenstemming werd gezegd en aangetoond; men zie n. 2987, 2989, 2971, 2990, 3002, 3138, 3167, 3222, 3223, 3225, 3337, 3485. Aan de hand daarvan kan men nu eenigermate vatten, dat door deze woorden: “de oogen van Jischak verdonkerden van te zien” wordt aangeduid, dat het redelijke het natuurlijke wilde verlichten met het Goddelijke, dat wil zeggen, dit eveneens Goddelijk maken; want in den hoogsten zin wordt over den Heer gehandeld; hetgeen derhalve kan worden toegelicht door de dingen, die bij den mensch bestaan, wanneer hij wordt wederverwekt, waarover gesproken werd; want de wederverwekking van den mensch is een beeld van de verheerlijking des Heeren (n. 3043, 3138, 3212, 3296, 3490).

3494. Dat de woorden; “en hij riep Ezau, zijnen grootsten zoon,” de aandoening van het goede van het natuurlijke, of het goede des levens beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het Goddelijk Goede van het natuurlijke, waarover n. 3300, 3302, 3322; en daar het goede van het natuurlijke is, dat in de aandoening en in het leven verschijnt, is het dus de aandoening van het goede van het natuurlijke, of het goede des levens, dat hier door Ezau wordt uitgebeeld. Het is de aandoening van het goede in het natuurlijke, en vandaar het goede des levens, dat de grootste zoon wordt genoemd; maar het is de aandoening van het ware, en vandaar de leer van het ware, die de kleinste zoon wordt genoemd. Dat de aandoening van het goede en vandaar het goede des levens de grootste zoon, dat is, de eerstgeborene is, blijkt duidelijk hieruit, dat de kleine kinderen het allereerst in het goede zijn, want zij zijn in den staat der onschuld en in den staat der liefde jegens de ouders en de voedster, en in

den staat der onderlinge naastenliefde jegens hun kleine makkertjes; zoodat voor ieder mensch het goede het eerstgeborene is. Dit goede, waarin de mensch als klein kind aldus werd ingewijd, blijft, want al wat van kindsbeen af wordt opgezogen, bekleedt zich met het leven; en omdat het blijft, wordt het het goede des levens; want wanneer de mensch zonder een dergelijk goede was, dat hij van kindsbeen af met zich mededroeg, zou hij geen mensch zijn, maar veel wilder den eenig wild dier des wouds. Weliswaar blijkt het niet, dat dit goede aanwezig is, omdat al datgene, wat in de kinderjaren wordt ingezogen, niet anders dan als iets natuurlijks verschijnt, zooals genoegzaam blijkt uit het loopen en uit de overige bewegingen van het lichaam, uit de zeden en welvoegelijkheden van het burgerlijke leven, voorts uit de spraak, en uit verschillende andere dingen. Hieruit kan blijken, dat het goede de grootste zoon, dat is, de eerstgeborene is, en dat vandaar het ware de kleinste zoon, of de daarna geborene is; want het ware wordt niet dan in de knapenjaren, de jongelingsjaren en op volwassen leeftijd geleerd. Beide, zoowel het goede als het ware, dat zich in den natuurlijken of uiterlijken mensch bevindt, is de zoon, namelijk de zoon van den redelijken of innerlijken mensch, want al wat in den natuurlijken of uiterlijken mensch bestaat, vloeit in door den redelijken of innerlijken mensch, en komt daardoor ook tot bestaan en geboorte. Dat, wat niet daardoor bestaat en geboren wordt, is niet levend menschelijk; het zou zijn alsof gij zeidet iets zinnelijk lichamelijks zonder ziel. Dit is de reden, waarom zoowel het goede als het ware “zonen” worden genoemd, en wel zonen van het redelijke. Maar nochtans is het niet het redelijke, dat het natuurlijke voortbrengt en verwekt, maar het is de invloed door middel van het redelijke in het natuurlijke, welke invloed van den Heer komt; vandaar zijn alle kleine kinderen die geboren worden Zijn Zonen, en daarna worden zij, wanneer zij wijs worden, voor zooveel zij dan ook tevens kleine kinderen zijn, dat is, in de onschuld der kindsheid, in de liefde der kindsheid tot den ouder (die dan de Heer is), en in de onderlinge naastenliefde der kindsheid jegens de kleine makkertjes (die dan de naaste zijn) door den Heer als zonen aangenomen.

3495. Dat de woorden: “en hij zeide tot hem: Mijn zoon; en hij zeide tot hem: Zie mij”, de tegenwoordigheid beteekenen krachtens hetgeen voorzien was en krachtens hetgeen waarin voorzien was, blijkt uit de beteekenis van “hij riep hem, en hij zeide tot hem: Mijn zoon”, zijnde krachtens hetgeen voorzien was en krachtens hetgeen waarin voorzien was, want het heeft betrekking op het Goddelijke des Heeren; en uit de beteekenis van: “hij zeide tot hem: Zie mij”, dat het antwoord is, zijnde de tegenwoordigheid.

3496. Vers 2, 3, 4. *En hij zeide: Zie, ik bid u, ik ben oud geworden, ik weet den dag mijns doods niet. En hef nu, ik bid u, uwe wapenen, uwen pijlkoker, en uwen boog op, en ga wit in het veld, en jaag mij eene jacht. En maak mij lekkernijen, zoo als ik die bemind heb, en breng mij, en ik zal eten, opdat mijne ziel u zegene, eer ik sterve.* Hij zeide: Zie, ik bid u, ik ben oud geworden, beteekent, dat de staat daar was; ik weet den dag mijns doods niet, beteekent het leven in het natuurlijke; en hef nu, ik bid u, uwe wapenen, uwen pijlkoker, en uwen boog op, beteekent de leerstellige dingen van het goede, welke hij had; en ga uit in het veld, beteekent, daar waar een goede bodem is; en jaag mij eene jacht, beteekent het ware van het goede; en maak mij lekkernijen, zoo als ik die bemind heb, beteekent de daaruit voortvloeiende bekoorlijkheden, omdat het uit het goede is; en breng mij, en ik zal eten, beteekent de toeëigening; opdat mijne ziel u zegene, beteekent de toevoeging aan zijn leven; eer ik sterve, beteekent den eersten staat van de wederopwekking in het natuurlijke.

3497. Dat de woorden: “hij zeide: Zie, ik bid u, ik ben oud geworden” beteekenen, dat de staat daar was, blijkt uit hetgeen boven in n. 3492 werd gezegd over de beteekenis van oud worden.

3498. Dat de woorden: “ik weet den dag mijns doods niet” het leven in het natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den dag, zijnde de staat, waarover n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788; en uit de beteekenis van den dood, zijnde wederopstaan of wederopgewekt worden in het leven, waarover n. 3326. Aldus wordt door den dag des doods de staat der wederopwekking des levens aangeduid, of, wat hetzelfde is, het leven; dat het het natuurlijke is, blijkt duidelijk, want er wordt over het leven daarin gehandeld. Hoe het hiermede gesteld is, kan niet duidelijk zijn, tenzij men weet, hoe het gesteld is met het leven van het redelijke en met het leven van het natuurlijke, of, wat hetzelfde is, met het leven van den innerlijken mensch en met het leven van den uiterlijken. Het leven van den redelijken of innerlijken mensch is onderscheiden van het leven van den natuurlijken of uiterlijken mensch, en wel zoozeer onderscheiden, dat het leven van den redelijken of innerlijken mensch mogelijk is los van het leven van den natuurlijken of uiterlijken mensch, maar het leven van den natuurlijken of uiterlijken mensch kan niet bestaan zonder het leven van den redelijken of innerlijken mensch; want de uiterlijke mensch leeft door den innerlijken, en wel dermate, dat wanneer het leven van den innerlijken mensch ophield, het leven van den uiterlijken mensch terstond teniet zou gaan; want de uitwendige dingen hangen evenzoo van de inwendige dingen af als de nakomende dingen van de voorafgaande, of als de werking van de werkende oorzaak, want als de werkende oorzaak

ophield, zou de werking terstond teniet gaan. Zoo is het ook gesteld met het leven van den uiterlijken mensch met betrekking tot het leven van den innerlijken. Dit kan ten duidelijkste uit den mensch blijken, want wanneer de mensch in de wereld is of in het lichaam leeft, is zijn redelijke onderscheiden van zijn natuurlijke, en wel dermate, dat de mensch kan worden afgeleid van de uiterlijk zinnelijke dingen, die tot het lichaam behooren, en ook in zekeren zin van de inwendige zinnelijke dingen, die tot zijn natuurlijke mensch behooren, en in zijn redelijke zijn, dus in geestelijk denken. Dit kan nog beter hieruit blijken, dat de mensch, wanneer hij sterft, de uiterlijk zinnelijke dingen, die tot het lichaam behooren, gansch en al verlaat, en dan het leven van zijn innerlijken mensch bewaart; en zelfs ook hieruit, dat hij de wetenschappelijke dingen, die tot het uiterlijk of natuurlijk geheugen behooren, weliswaar met zich mededraagt, maar zich nochtans niet in het gebruik daarvan verheugt (men zie n. 2475, 2476, 2477, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2485, 2486). Hieruit blijkt duidelijk, dat de redelijke of innerlijke mensch onderscheiden is van den uiterlijken; maar wanneer de mensch in het lichaam leeft, verschijnt zijn redelijke niet onderscheiden van zijn natuurlijke, omdat hij in de wereld is of in de natuur; en omdat dit zoo is, verschijnt het leven van het redelijke in het natuurlijke, dermate, dat er niet eenig leven in het redelijke schijnt te zijn, wanneer het niet tevens in het natuurlijke is; dat het redelijke dan in die mate leven schijnt te hebben, als het natuurlijke daarmede overeenstemt, zie men boven in n. 3493. Hieruit kan blijken, dat het overeenstemmende leven in het natuurlijke is, dat wordt aangeduid door deze woorden, die Jischak tot Ezau zeide: “ik weet den dag mijns doods niet”, want door Jischak wordt het redelijke uitgebeeld, en door Ezau het natuurlijke, beide ten aanzien van het goede daarin.

3499. Dat de woorden: “en hef nu, ik bid u, uwe wapenen, uwen pijlkoker, en uwen boog op” de leerstellige dingen van het goede beteekenen, welke hij had, blijkt uit de beteekenis van de wapens, den pijlkoker en den boog, zijnde de leerstellige dingen, waarover n. 2686, 2709; hier de leerstellige dingen van het goede, welke hij had, namelijk welke het goede van het natuurlijke had, dat door Ezau wordt uitgebeeld.

3500. Dat de woorden: “en ga uit in het veld” beteekenen: daar waar een goede bodem is, blijkt uit de beteekenis van het veld, zijnde het goede der Kerk, voorts het goede der leer, waarover n. 2971, 3196, 3310, 3317; aldus een goede bodem.

3501. Dat de woorden: “en jaag mij eene jacht” het ware van het goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van jagen en van de jacht, zijnde het

ware van het natuurlijke, waaruit het goede des levens voortkomt (waarover n. 3309); hier het ware, dat uit het goede voortkomt, want het wordt tot Ezau gezegd, door wien, als gezegd, het goede van het natuurlijke wordt aangeduid. **3502.** Dat de woorden: “en maak mij lekkernijen, zoo als ik die bemind heb” de daaruit voortvloeiende bekoorlijkheden beteekenen, omdat het uit het goede voortkomt, blijkt uit de beteekenis der lekkernijen, zijnde de bekoorlijkheden; en omdat zij van Ezau kwamen, door wien het goede van het natuurlijke wordt uitgebeeld, beteekenen zij bekoorlijkheden, omdat het uit het goede voortkwam. In de oorspronkelijke taal beteekenen “lekkernijen” de aangename en bekoorlijke dingen voor den smaak; en in den innerlijken zin beteekenen zij de aangenaamheden die tot het goede, en de bekoorlijkheden, die tot het ware behooren, omdat de smaak, evenals de overige zintuigen van het lichaam, met de hemelsche en geestelijke dingen overeenstemmen, over welke overeenstemming, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld zal worden. Hoe het met deze dingen gesteld is, kan evenmin blijken, tenzij men weet, hoe het natuurlijke nieuw wordt of van het redelijke het leven ontvangt, dat is, van den Heer door middel van het redelijke. Het natuurlijke wordt niet nieuw, of ontvangt niet het met het redelijke overeenstemmende leven, dat is, wordt niet wederverwekt, dan alleen door middel van de leerstellige dingen of de erkentissen van het goede en ware, de hemelsche mensch het eerst door erkentissen van het goede, maar de geestelijke mensch het eerst door erkentissen van het ware. De leerstellige dingen of de erkentissen van het goede en ware kunnen aan den natuurlijken mensch niet worden medegedeeld, dus ook niet aan hem worden toegevoegd en eigen gemaakt, tenzij door verlustigingen en bekoringen, die aan hem zijn aangepast, want zij worden ingegeven langs den uiterlijken of zinnelijken weg. Al wat niet door een zekere verlustiging of bekoring binnendringt, kleeft niet aan en is dus ook niet blijvend. Dit is het, wat wordt aangeduid door het goede van het ware en de daaruit voortvloeiende bekoringen, en dit is het, waarover in hetgeen volgt gehandeld wordt.

3503. Dat de woorden: “breng mij, en ik zal eten” de toeëigening beteekenen, blijkt uit de beteekenis van eten, zijnde de toeëigening, waarover n. 2187, 2343, 3168.

3504. Dat de woorden: “opdat mijne ziel u zegene” de toevoeging aan zijn leven beteekenen, bijgevolg een met het redelijke overeenstemmend leven, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde begiftigd worden met het hemelsch en geestelijk goede, waarover n. 981, 1731, 2846, 3017, 3406; want het goede der kindsheid en vandaar des levens, dat hetzelfde is als

het goede van het natuurlijke, en dat door Ezau wordt uitgebeeld, is niet het geestelijk goede, want het goede der kindsheid is zonder wetenschap, en zonder inzicht, dus zonder wijsheid. Het goede der kindsheid wordt het geestelijk goede door inplanting van het ware, dus door wederverwekking (men zie n. 1616, 1802, 2280, 2290, 2291, 2299, 2304, 2305, 2307, 3494 aan het einde); vandaar overeenstemming tusschen de redelijke en natuurlijke dingen, bijgevolg toevoeging van den natuurlijke mensch aan het leven van den redelijken. Het is deze toevoeging aan zijn leven, welke wordt aangeduid door de woorden: “dat mijne ziel u zegene”.

3505. Dat de woorden: “eer ik sterve”, den eersten staat van de wederopwekking in het natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van sterven, zijnde wederopstaan of wederopgewekt worden ten leven, waarover n. 3321, 3498; dat het hier de eerste staat is, blijkt duidelijk daaruit, dat het het goede der kindsheid en vandaar het goede des levens is, dat het eerste der wederopwekking is, welke staat tot dusver door Ezau werd uitgebeeld. Het zijn de volgende staten, waarover in volgorde in dit hoofdstuk gehandeld wordt.

3506. Vers 5, 6, 7. *En Rebekka hoorde toe, als Jischak tot zijnen zoon Ezau sprak; en Ezau ging in het veld, om eene jacht te jagen, om het te brengen. En Rebekka zeide tot Jakob, haren zoon, zeggende: Zie, ik heb uwen vader tot Ezau, uwen broeder, hooren spreken, zeggende: Breng mij eene jacht, en maak mij lekkernijen, en ik zal eten, en ik zal u zegenen voor Jehovah, voor mijnen dood.* Rebekka hoorde toe, als Jischak tot zijnen zoon Ezau sprak, beteekent de aandoening van het ware, en het daaruit voortkomende leven; en Ezau ging in het veld, om eene jacht te jagen, om het te brengen, beteekent het streven van de aandoening van het goede om het ware te verkrijgen, dat aan het Goddelijk Redelijke zou worden toegevoegd; en Rebekka zeide tot Jakob, haren zoon, zeggende, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijk Ware aangaande het natuurlijk ware; Zie, ik heb uwen vader tot Ezau, uwen broeder, hooren spreken, zeggende, beteekent, dat het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke de aandoening van het goede wilde; breng mij eene jacht, beteekent het ware van het goede; en maak mij lekkernijen, beteekent het verlangen en de verkwikking door de daaruit voortvloeiende bekoring; en ik zal eten, beteekent de toeëigening op deze wijze; en ik zal u zegenen voor Jehovah, beteekent de verbinding op deze wijze; voor mijnen dood, beteekent op deze wijze het leven in het natuurlijke.

3507. Dat de woorden: “Rebekka hoorde toe, als Jischak tot zijnen zoon sprak”, de aandoening van het ware beteekenen, en het daaruit voortvloeiende leven, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Redelijke

des Heeren ten aanzien van het daarin met het Goddelijk Goede verbonden Goddelijk Ware, dus de aandoening van het ware zelve; en uit de beteekenis van “hooren als Jischak sprak”, zijnde het daaruit voortvloeiende leven; want “hooren” is in den innerlijken zin de invloed, omdat “hooren” in den uitbeeldenden zin wil zeggen: gehoorzamen (n. 2542), en spreken is willen en invloeien (n. 2626, 2951, 3037); dus wil “hooren spreken” in den hoogsten zin zeggen: het daaruit voortvloeiende leven, namelijk het leven van het Goddelijk Ware uit het Goddelijk Goede. “Tot zijnen zoon” wil in den innerlijken zin zeggen: aangaande het goede van het natuurlijke, en vandaar aangaande het ware van het natuurlijke. Dat dit de zin dezer woorden is, komt niet zoozeer uit, omdat hij aanzienlijk afwijkt van den zin der letter, die historisch is; maar nochtans is hij van dien aard, want de engelenvoorstellingen zijn gansch en al verschillend van de menschelijke voorstellingen. De engelenvoorstellingen zijn geestelijk, en wanneer zij meer innerlijk gaan, zijn zij hemelsch. De menschelijke voorstellingen zijn echter natuurlijk, en wanneer zij uit historische gegevens voortkomen, zijn zij zinnelijk. Maar nochtans werd door den Heer tusschen de geestelijke dingen, die des Hemels zijn, en de natuurlijke dingen, die der wereld zijn, door middel van het Woord zulk een overeenstemming bewerkstelligd, dat de natuurlijke voorstellingen in geestelijke veranderen, en wel terstond. Daarvandaan komt de verbinding van den Hemel met de wereld door middel van den mensch, en wel door middel van het Woord, bijgevolg door middel van de Kerk, waarin het Woord is. Dat er een overeenstemming tusschen natuurlijke en geestelijke dingen is in alle dingen in het algemeen en in het bijzonder, welke nochtans door het gemoed begrepen en waargenomen kan worden, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, blijken uit hetgeen aan het einde der volgende hoofdstukken gezegd zal worden over den Grootsten Mensch.

3508. Dat de woorden: “en Ezau ging in het veld, om eene jacht te jagen, om het te brengen”, het streven beteekenen van de aandoening van het goede om het ware te verkrijgen, dat aan het Goddelijk Redelijke zou worden toegevoegd, blijkt uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede van het natuurlijke, waarover eerder. Vandaar komt de aandoening van het goede van het redelijke in het natuurlijke, want het goede, dat in het natuurlijke is, behoort niet tot het natuurlijke, maar tot het redelijke in het natuurlijke (men zie n. 3498); uit de beteekenis van “uitgaan naar het veld om eene jacht te jagen om het te brengen”, zijnde het streven om voor zich het ware te verwerven, want het veld is daar, waar de goede bodem is (n. 3500); de jacht is het ware, dat uit het goede voortkomt (n. 3501); om in te brengen, is om te

verwerven, dus om toe te voegen aan het Goddelijk Redelijke. Hier wordt, als boven gezegd, in den hoogsten zin gehandeld over de verheerlijking van het natuurlijke des Heeren, en in uitbeeldenden zin over de wederverwekking van het natuurlijke bij den mensch (n. 3490). Het is volgens de orde, dat dit geschiedt door middel van het ware, dat is, door erkennenissen van het goede en het ware, want zonder deze kan het natuurlijke niet verlicht worden door het redelijke, of door middel van het redelijke, dus niet wederverwekt worden; de erkennenissen zijn de ontvangende vaten van het door het redelijke invloeiende goede en ware; de vaten worden verlicht naar gelang van de hoedanigheid en de hoeveelheid van hetgeen zij ontvangen. De vaten, die het goede en ware door het redelijke ontvangen, zijn de waarheden zelve van het natuurlijke, die niets anders zijn dan wetenschappelijke dingen, erkennenissen en leerstellige dingen. Het is uit de orde der dingen, die invloeiën, en uit de orde der dingen, die daar onder elkander zijn, dat zij goedheden worden; daarvandaan komt het goede van het natuurlijke.

3509. Dat de woorden: “en Rebekka zeide tot Jakob, haren zoon” de innerlijke gewaarwording des Heeren beteekenen uit het Goddelijk Ware aangaande het natuurlijk ware, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke des Heeren, waarover n. 3012, 3013, 3077; uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover n. 1791, 1815, 1819, 1822, 1898, 1919, 2080, 2506, 2515, 2552, 2619; en uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het natuurlijke des Heeren ten aanzien van het ware, waarover n. 3305. Hieruit blijkt duidelijk, dat door de woorden “Rebekka zeide tot Jakob, haren zoon” de innerlijke gewaarwording des Heeren wordt aangeduid uit het Goddelijk Ware aangaande het natuurlijk ware. Dat de Heer uit het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke, door Jischak uitgebeeld, door middel van het goede van het natuurlijke, door Ezau uitgebeeld, voor Zichzelf het ware verwerven wilde, waardoor Hij het natuurlijke verheerlijken of Goddelijk maken zou, maar dat de Heer uit het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke, door Rebekka uitgebeeld, door middel van het ware van het natuurlijke, door Jakob uitgebeeld, voor Zichzelf het ware verwerven wilde, waardoor Hij het redelijke verheerlijken of Goddelijk maken zou, kan niet gevat worden tenzij het toegelicht wordt door de dingen, die bij den mensch bestaan, wanneer hij door den Heer wordt wederverwekt of nieuw gemaakt; en zelfs niet door dit, tenzij men wete, hoe het gesteld is met het redelijke ten aanzien van het goede en ten aanzien van het ware aldaar, hetgeen daarom in het kort gezegd moet worden. Het redelijke gemoed is in twee vermogens onderscheiden, het eene daarvan

wordt de wil genoemd, het andere het verstand. Wat uit den wil voortvloeit, wanneer de mensch wordt wederverwekt, wordt het goede genoemd; wat uit het verstand voortvloeit, het ware. Voordat de mensch is wederverwekt, werkt de wil niet als één te zamen met het verstand, maar gene wil het goede, dit echter het ware, zoodat het streven van den wil als gansch en al verscheiden van het streven van het verstand wordt waargenomen. Doch dit wordt alleen waargenomen door hen, die daarover nadenken, en weten wat de wil is en wat daartoe behoort, en wat het verstand is en wat daartoe behoort; maar het wordt niet waargenomen door hen, die deze dingen niet weten, en er daarom niet over nadenken, en omdat het natuurlijk gemoed door middel van het redelijk gemoed wordt wederverwekt (men zie n. 3493), en wel volgens zulk een orde, dat het goede van het redelijke niet onmiddellijk invloeit in het goede van het natuurlijke, en dit wederverwekt, maar door middel van het ware, dat tot het verstand behoort, aldus volgens den schijn door het ware van het redelijke. Dit is het, waarover in dit hoofdstuk in den innerlijken zin gehandeld wordt. Want Jischak is het redelijk gemoed ten aanzien van het goede, dat tot den wil behoort, Rebekka is dit gemoed ten aanzien van het ware, dat tot het verstand behoort; Ezau is het goede van het natuurlijke, dat ontstaat uit het goede van het redelijke; Jakob is het ware van het natuurlijke, dat ontstaat door het goede van het redelijke door middel van het ware aldaar. Hieruit kan blijken, welke verborgenheden in den innerlijken zin des Woords besloten liggen; maar nochtans zijn het er uiterst weinige, die voor de menschelijke bevatting beschreven kunnen worden; die welke daar boven uit gaan, en niet beschreven kunnen worden, zijn onbegrensd; want hoe dieper het Woord gaat, dat is, hoe innerlijker het in den Hemel dringt, des te onbegrensd, en ook onuitsprekelijker de verborgenheden, niet slechts voor den mensch, maar ook voor de Engelen van den lageren Hemel; en wanneer het tot den binnensten Hemel reikt, worden de Engelen aldaar gewaar, dat de verborgenheden oneindig zijn, en voor hen volslagen onbegrijpelijk, omdat zij Goddelijk zijn. Van dien aard is het Woord.

3510. Dat de woorden: “Zie, ik heb uwen vader tot Ezau, uwen broeder, hooren spreken, zeggende” beteekenen, dat het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke de aandoening van het goede wilde, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, hier de vader, zijnde het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke, waarover eerder; uit de beteekenis van spreken, zijnde willen, waarover n. 2626, 2951, 3037; en uit de uitbeelding van Ezau, zijnde de aandoening van het goede in het natuurlijke, waarover boven n. 3508.

3511. Dat de woorden: “breng mij eene jacht” het ware van het goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de jacht, zijnde het ware van het goede, waarover boven n. 3501.

3512. Dat de woorden: “en maak mij lekkernijen” het verlangen en de verkwikking door de daaruit voortvloeiende bekoring beteekenen, blijkt uit de beteekenis der lekkernijen, zijnde de bekoringen, waarover boven n. 3502; dus het verlangen en de verkwikking door de daaruit voortvloeiende bekoring, namelijk uit het ware; want, zooals werd gezegd in de aangehaalde plaats, worden de waarheden in het natuurlijke van den mensch binnengeleid door hem passende bekoringen, en die, welke niet door bekoringen zijn binnengeleid, kleven niet aan, en worden dus ook niet met het redelijke door middel van de overeenstemming verbonden. Ook aan de waarheden, evenals aan alle andere wetenschappelijkheden, wordt hun plaats in het geheugen, dat tot den natuurlijke mensch behoort, toegewezen, overeenkomstig de bekoringen en verlustigingen, die ze binnenleidden; zooals duidelijk hieruit blijkt, dat wanneer die bekoringen en verlustigingen terugtrede, ook de dingen, die daardoor werden binnengeleid, terugtrede; en evenzoo omgekeerd; wanneer de dingen teruggeroepen worden, worden tevens ook de verlustigingen of bekoringen, waaraan zij verbonden zijn, opgewekt.

3513. Dat de woorden: “en ik zal eten” de toeëigening op deze wijze beteekenen, blijkt uit de beteekenis van eten, zijnde toeëigenen, waarover n. 2187, 2343, 3168, 3503. De toeëigening geschiedt, wanneer de waarheden, of de erkentissen van het goede en het ware, in het natuurlijke worden nedergelegd door middel van de bekoringen en verlustigingen; en wanneer deze waarheden aan het goede aldaar worden toegevoegd, vindt gemeenschap plaats met het ware en goede van het redelijke, dus met het redelijke. Het is deze gemeenschap die toeëigening wordt genoemd, want zij behooren tot het redelijke in het natuurlijke. Want de dingen, die in het redelijke zijn verhouden zich tot die, welke in het natuurlijke zijn, als de bijzonderheden tot de algemeenheden. Het is bekend, dat uit de bijzonderheden het algemeene bestaat, en dat zonder bijzonderheid niet eenig algemeen bestaat. Het is het algemeen der bijzonderheden van het redelijke, dat zich in het natuurlijke vertoont; en daar het een algemeenheid is, verschijnt zij onder een anderen vorm, en zulks overeenkomstig de orde der bijzonderheden, die haar uitmaken, dus overeenkomstig den daaruit voortvloeienden vorm. Indien het de afzonderlijkheden en vandaar de bijzonderheden van het hemelsch goede en het geestelijk ware zijn, die het algemeene in het natuurlijke vormen, dan bestaat er een hemelsche en geestelijke vorm, en er wordt in een

zeker beeld iets van den Hemel uitgebeeld in elk afzonderlijk ding van het algemeene. Wanneer echter de afzonderlijkheden en bijzonderheden, die de algemeenheden in het natuurlijke vormen, niet tot het goede behooren, maar tot het bonze en valsche, zoo wordt er in een beeld iets van de hel uitgebeeld in elk afzonderlijk ding van het algemeene. Van dien aard zijn de dingen, die worden aangeduid door eten en drinken in het Heilig Avondmaal, alwaar eveneens door het eten en drinken de toeëigening wordt aangeduid, namelijk door het eten de toeëigening van het goede, en door het drinken de toeëigening van het ware. Wanneer het goede, namelijk de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste, den innerlijken of redelijken mensch vormen, en door dezen den overeenstemmenden uiterlijken of natuurlijke mensch, zoo wordt de mensch in het bijzonder en in het algemeen een beeld des Hemels, bijgevolg een beeld des Heeren. Wanneer echter de verachting voor den Heer en voor het goede en ware des geloofs, en de haat jegens den naaste het zijn, die vormen, zoo wordt de mensch in het bijzonder en in het algemeen een beeld der hel, en nog meer, wanneer dit tevens geschiedt in het heilige, want daaruit vloeit ontwijding voort. Dit is het, waarom het eeuwige leven wordt toegeëigend aan hen, die waardig eten en drinken, terwijl zij, die onwaardig eten en drinken, zich den dood toeëigenen.

3514. Dat de woorden: “en ik zal u zegenen voor Jehovah” de verbinding op deze wijze beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “ik zal u zegenen”, zijnde de toevoeging aan zijn leven, waarover boven n. 3504; daar hier gezegd wordt: “ik zal u zegenen voor Jehovah”, beteekent het de verbinding. De toevoeging heeft betrekking op de gemeenschap van het ware van het natuurlijke met het goede van het redelijke, maar de verbinding op de gemeenschap van het goede van het natuurlijke met het goede van het redelijke; want er bestaat een wederkeerige betrekking tusschen den Heer en den mensch ten aanzien van de hemelsche dingen, die tot het goede behooren, maar niet volgens de geestelijke dingen, die tot het ware behooren; men zie n. 1832.

3515. Dat de woorden: “voor mijnen dood” op deze wijze het leven in het natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den dood, zijnde de wederopwekking ten leven, waarover boven n. 3498, 3505.

3516. Vers 8, 9, 10. *En nu, mijn zoon, hoor mijne stem in hetgeen ik u gebiede. Ga, ik bid u, tot de kudde van het kleinvee, en neem mij van daar twee goede geitenbokjes, en ik zal die voor uwen vader maken tot lekkernijen, gelijk als hij lief heeft. En gij zult het tot uwen vader brengen, en hij zal eten, opdat hij u zegen voor zijnen dood.* Nu, mijn zoon, hoor mijne stem in hetgeen ik u gebiede, beteekent het verlangen en de verlustiging, waargenomen door het

Goddelijk Ware in het Goddelijk Redelijke jegens het natuurlijk ware; ga, ik bid u, tot de kudde van het kleinvee, beteekent tot het huiselijk natuurlijk goede, dat niet verbonden is met het Goddelijk Redelijke; en neem mij van daar twee goede geitenbokjes, beteekent de waarheden van dit goede; en ik zal die voor uwen vader maken tot lekkernijen, gelijk als hij liefheeft, beteekent, dat hij verkwikkelikheden daarvan zal maken; en gij zult het tot uwen vader brengen, en hij zal eten, beteekent aan het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke, en de toeëigening; opdat hij u zegen, beteekent de verbinding daardoor; voor zijnen dood, beteekent de wederopwekking in het natuurlijke.

3517. Dat de woorden: “Nu, mijn zoon, hoor mijne stem in hetgeen ik u gebiede” het verlangen en de verlustiging beteekenen, waargenomen door het Goddelijk Ware in het Goddelijke Redelijke jegens het natuurlijk ware, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, die deze woorden spreekt, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke, waarover eerder; en uit de uitbeelding van Jakob, tot wien deze woorden gezegd worden, zijnde het natuurlijk ware, waarover eveneens eerder; dat het het verlangen en de verlustiging is, blijkt zonder verklaring duidelijk.

3518. Dat de woorden: “ga, ik bid u, tot de kudde van het kleinvee” het huiselijk natuurlijk goede beteekenen, dat niet verbonden is met het Goddelijk Redelijke, blijkt uit de beteekenis van de kudde van het kleinvee, zijnde het goede, waarover n. 343, 415, 1565; hier het natuurlijk goede, want het wordt tot Jakob gezegd, en wel het huiselijk goede, omdat het tot het huis behoorde, terwijl het veld, vanwaar Ezau — door wien het goede van het natuurlijke wordt aangeduid (n. 3500, 3508) — zijn jacht zou nemen, het niet huiselijk goede was; anders heeft in het Woord de kudde van kleinvee betrekking op het goede van het redelijke, maar dan heeft de kudde van grootvee betrekking op het goede van het natuurlijke (men zie n. 2566). Het huiselijk natuurlijk goede is dat goede, wat de mensch aan zijn ouders ontleent, of waarin hij geboren is, gansch en al onderscheiden van het goede van het natuurlijke, dat van den Heer invloeit; wat en hoe het natuurlijk goede is, zie men in n. 3470, 3471; ter wille van de onderscheiding wordt daarom het eene het *goede van het natuurlijke* genoemd, het ander echter het *natuurlijk goede*. Bovendien ontvangt elk mensch het huiselijk goede van zijn vader en van zijn modder, welk tweëerlei goede ook onderling onderscheiden is; dat wat hij van den vader ontvangt, is inwendig, dat wat hij van de moeder ontvangt, is uitwendig. Bij den Heer waren deze goedheden uiterst onderscheiden, want het goede, dat Hij van den Vader had, was Goddelijk, maar dat, wat Hij van

de moeder had, was besmet met het erfbooze; dat goede in het natuurlijke, wat de Heer van den Vader had, was Zijn Eigene, omdat het Zijn leven zelf was, en dit is het, wat door Ezaü wordt uitgebeeld. Maar het natuurlijk goede, dat de Heer aan de moeder ontleende, was — omdat het besmet was met het erfbooze — in zichzelf boos, en dit is het, wat verstaan wordt onder het huiselijk goede. Hoewel het van dien aard is, had dit goede nochtans gediend voor de hervorming van het natuurlijke, maar nadat het gediend had, werd het weggeworpen. Bij ieder mensch, die wederverwekt wordt, vindt hetzelfde plaats; het goede dat de mensch van den Heer als van een nieuwen Vader ontvangt, is inwendig, maar het goede, dat hij aan de ouders ontleent, is uitwendig. Het eerste goede, dat hij van den Heer ontvangt, wordt het geestelijk goede genoemd; het laatste echter, dat hij aan zijn ouders ontleent, het natuurlijk goede. Dit goede, namelijk hetgeen hij aan de ouders ontleent, dient allereerst voor zijn hervorming, want daardoor worden, als door een lust en een beking, de wetenschappelijke dingen binnengeleid, en daarna de erkenissen van het ware. Maar nadat het als middel tot dit nut gediend heeft, wordt het daarvan afgescheiden, en dan ontstaat het geestelijk goede en komt te voorschijn. Dit kan uit vele ondervindingen blijken, zooals alleen al hieruit: wanneer een knaap voor het eerst onderricht wordt, wordt hij door weetbegeerte aangedaan, in het eerst niet voor eenig einddoel, dat voor hem klaarblijkelijk is, maar uit een zekeren lust en een zekere beking, die hem ingeboren zijn, en van elders vandaan. Daarna, wanneer hij opgroeit, wordt hij door weetbegeerte aangedaan ter wille van eenig einddoel, namelijk om boven anderen of boven zijn mededingers uit te blinken; daarna ter wille van Benig einddoel in de wereld; maar wanneer hij wederverwekt moet worden, wordt hij aangedaan door de verlustiging en de beking van het ware; en wanneer hij wederverwekt wordt, hetgeen op volwassen leeftijd geschiedt, door de liefde tot het ware, en daarna door de liefde tot het goede. Dan worden de einddoelen, die voorafgingen, en hun verlustigingen allengs afgescheiden; in de plaats daarvan komt een innerlijker goede, dat van de Heer uitgaat, en zich in zijn aandoening openbaart. Hieruit blijkt duidelijk, dat de voorafgaande verlustigingen, die in den uiterlijken vorm als goedheden verschenen, als middelen gediend hebben. Zulke opeenvolgingen van middelen zijn voortdurend; het is daarmede vergelijkenderwijze gesteld als met een boom, die in zijn eersten leeftijd, of in het begin van de lente, zijn takken met bladeren tooit; daarna, wanneer zijn leeftijd of de lente voortschrijdt, ze met bloemen siert, en daarna tegen den zomer de eerste vruchtkiemen voortbrengt, die daarna vruchten worden; en ten slotte

legt hij daarin zaden, waarin nieuwe soortgelijke boomen en een gansche boomgaard in kiemkracht besloten liggen, en in werkelijkheid, wanneer de zaden worden uitgezaaid. Dergelijke overeenkomsten zijn er in de natuur, die ook van uitbeeldenden aard zijn, want de gansche natuur is een uitbeeldend theater van het Rijk des Heeren in de Hemelen, vandaar van het Rijk des Heeren op aarde, of in de Kerk, en vandaar van het Rijk des Heeren bij elk wederverwekte. Hieruit blijkt duidelijk, hoe het natuurlijk of huiselijk goede — hoewel het een louter uiterlijke verlustiging, en wel een wereldsche verlustiging is — als middel dient, om het goede van het natuurlijke voort te brengen, dat zich verbindt met het goede van het redelijke, en aldus het wederverwekte of geestelijk goede wordt, dat is, het goede dat van den Heer komt. Deze dingen zijn het, die in dit hoofdstuk door Ezaü en Jakob worden uitgebeeld en aangeduid.

3519. Dat de woorden: “en neem mij van daar twee goede geitenbokjes” de waarheden van dit goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis der geitenbokjes, zijnde de waarheden van het goede, waarover hetgeen volgt. Dat het er twee waren, komt omdat er zoowel in het natuurlijke als in het redelijke dingen zijn, die tot den wil en die tot het verstand behooren. De dingen, die in het natuurlijke op den wil betrekking hebben, zijn verlustigingen, en die welke op het verstand aldaar betrekking hebben, zijn wetenschappelijkheden, en deze beide moeten verbonden zijn om iets te wezen. Dat de geitenbokjes de waarheden van het goede zijn, kan blijken uit die plaatsen in het Woord, waar bokjes en geiten genoemd worden. Men moet weten, dat alle zachtvaardige en nuttige dieren, die in het Woord genoemd worden, in den echten zin de hemelsche dingen zijn, die tot het goede behooren, en de geestelijke dingen, die tot het ware behooren (men zie n. 45, 46, 142, 143, 246, 714, 715, 2180, 2781, 3218); en aangezien er verschillende soorten van hemelsche dingen of goedheden zijn, en bijgevolg verschillende soorten van geestelijke dingen of waarheden, wordt door het eene beest iets anders aangeduid dan door het andere, namelijk iets anders door een lam, iets anders door een bokje, iets anders door een schaap, door een geit, door een ram, door een geitenbok, een var, een stier, voorts ook iets anders door een paard en door een kameel; ook iets anders door vogels; en eveneens iets anders door de beesten der zee, zooals door walvisschen en door visschen. Er zijn meer geslachten van hemelsche en geestelijke dingen dan er opgesomd kunnen worden, derhalve van goedheden en waarheden, hoewel het schijnt, wanneer het hemelsche of het goede, alsmede het geestelijke of het ware genoemd wordt, alsof het niet menigvuldig doch slechts één ware; doch hoe menigvuldig beide zijn, of hoe ontelbaar hun

geslachten zijn, kan blijken uit hetgeen over den Hemel in n. 324I werd gezegd, namelijk dat deze is onderscheiden in ontelbare gezelschappen, en zulks overeenkomstig de geslachten der hemelsche en geestelijke dingen, of der goedheden der liefde en vandaar der waarheden des geloofs. En bovendien heeft elk geslacht van het goede, en elk geslacht van het ware ontelbare soorten, waarin de gezelschappen van elk geslacht zijn onderscheiden, en elke soort desgelijks. De meest algemeene geslachten van het goede en het ware zijn die, welke uitgebeeld werden door de dieren, die in de brand- en slachtofferen geofferd werden; en aangezien de geslachten van elkander ten zeerste waren onderscheiden, werd het uitdrukkelijk bevolen, dat deze en geen andere zouden opgedragen worden; namelijk in sommige offeringen mannelijke en vrouwelijke lammeren, voorts bokjes en jonge geitjes; in sommige rammen en schapen, alsmede bokken; daarentegen in andere weer kalveren, varren en stieren; voorts ook duiven en tortelduiven (men zie n. 922, 1823, 2180, 2807, 2830, 3218). Wat echter geitenbokjes en geiten beteekenden, kan zoowel uit de slachtofferen, waarin zij geofferd werden, als uit andere plaatsen in het Woord blijken. Hieruit blijkt duidelijk, dat de mannelijke en vrouwelijke lammeren de onschuld van den innerlijken of redelijken mensch beteekenden, en de geitenbokjes en de geiten de onschuld van den uiterlijken of natuurlijken mensch, dus het ware en het goede daarvan. Dat het ware en het goede der onschuld van den uiterlijken of natuurlijken mensch door het geitenbokje en de geit worden aangeduid, blijkt uit de volgende plaatsen in het Woord; bij Jesaja: “De wolf zal met het *lam* verkeerren, en de luipaard bij den *geitenbok* nederliggen; ook het kalf en de jonge leeuw, en het schaap te zamen, en een kleine knaap zal ze drijven” (II: 6), alwaar gehandeld wordt over het Rijk des Heeren, en over den staat aldaar van geen vrees voor het booze, of van geen beduchtheid voor de hel, omdat men bij den Heer is; lam en geitenbok staan voor hen, die in de onschuld zijn, en omdat zij het allermeest beveiligd zijn, worden zij in de eerste plaats genoemd. Toen alle eerstgeboorte van Egypte geslagen werd, werd bevolen, dat zij een volkomen en mannelijk kuddebeest zouden slachten van de *lammeren* of van de *geitenbokken*, en van het bloed strijken op de zijposten en aan den bovendorpel der huizen, en dat er aldus geene plaag onder henlieden zou zijn door den verderver (Exod. 12: 5, 7, 13); de eerstgeboorte van Egypte is het uitgebluschte goede der liefde en der naastenliefde (n. 3325); de lammeren en de geitenbokken zijn de staten van onschuld, waarin diegenen zijn, die tegen het booze beveiligd zijn; want allen in den Hemel worden van den Heer door staten van onschuld beschermd; deze bescherming werd uitgebeeld door de slachting

van het lam of den geitenbok, en door het bloed op de zijposten en aan den bovendorpel der huizen. Wanneer aan iemand Jehovah verschenen was door middel van een Engel, werd — opdat hij niet sterven zou — een *geitenbokje* geofferd, zooals toen Hij aan Gideon verscheen (Richt. 6 :19), en aan Manoach (Richt. 13: 15, 16, 19). De reden hiervan was, dat Jehovah aan niemand, zelfs niet aan een Engel, kan verschijnen, tenzij hij, aan wien Hij verschijnt, in den staat der onschuld is; daarom wordt men, noodra de Heer aanwezig is, in den staat der onschuld gebracht, want de Heer treedt door de onschuld binnen, ook bij de Engelen in den Hemel; daarom kan niemand in den Hemel komen, tenzij hij iets van onschuld heeft, overeenkomstig des Heeren woorden bij Matth. hfdst. 18: 3; Markus 10: 15; Lukas 18: 17. Dat zij geloofden te zullen sterven, wanneer Jehovah verscheen, tenzij zij een dergelijk brandoffer offerden, zie men in Richt. 13: 22, 23. Aangezien de echte echtelijke liefde onschuld is (n. 2736), was het in de uitbeeldende Kerk gebruik, tot de echtgenooten in te gaan door de gave van een *geitenbokje*, zooals men leest aangaande Simson (Richt. 15: 1), en ook aangaande Jehudah toen hij tot Thamar inging (Gen. 38: 17, 20, 23). Dat het bokje en de geit de onschuld beteekenden, blijkt ook duidelijk uit de schuldoffers, wanneer iemand door afdwaling gezondigd had, namelijk dat zij deze zouden offeren (Levit. 1 :10; hfdst. 4: 28; hfdst. 5: 6); een zonde door afdwaling is een zonde uit onwetendheid, waarin onschuld is. Hetzelfde blijkt duidelijk uit dit Goddelijke gebod bij Mozes: “De eerstelingen der eerstelingen uws lands zult gij in het huis van Jehovah, uw God, brengen; gij zult het *bokje* niet koken in de melk zijner moeder” (Exod. 23: 19; hfdst. 34 :26), alwaar door de eerstelingen des lands, die zij in het huis van Jehovah zouden brengen, de staat der onschuld, die in de kindsheid gelegen is, wordt aangeduid; en door het niet koken van het bokje in de melk zijner moeder, dat zij de onschuld der kindsheid niet verderven zouden. Aangezien deze dingen worden aangeduid, volgt in beide aangehaalde plaatsen het Bene gebod zonder onderbreking op het andere, welke in den letterlijken zin gansch en al verschillend lijken, maar in den innerlijken zin samenhangen. Aangezien de bokjes en de geiten, als gezegd, de onschuld beteekenen, was het ook bevolen, dat de gordijnee over de woning der tent gemaakt zouden zijn uit *geitenwol* (Exod. 25: 4; hfdst. 26: 7; hfdst. 35: 5, 6, 23, 26; hfdst. 36: 14), ten teken, dat alle heilige dingen, die daarin uitgebeeld waren, hun wezen ontleenden aan de onschuld; door de geitenwol wordt het laatste of het uiterste van de onschuld aangeduid, dat in de onwetendheid ligt, zooals dat bij de heidenen bestaat, die in den innerlijken zin de gordijnen van den tabernakel zijn. Hieruit blijkt nu duidelijk, welke en

hoedanige waarheden van het goede door de twee goede geitenbokjes, waarover de moeder Rebekka tot den zoon Jakob sprak, worden aangeduid, namelijk dat zij die der onschuld of der kindsheid waren, te weten, die welke Ezau tot zijn vader Jischak zou brengen, waarover boven n. 3501, 3508; welke weliswaar deze waarheden van het goede niet waren, doch in den aanvang als deze schenen; dit is de reden, waarom Jakob zich daarmede als Ezau voordeed. **3520.** Dat de woorden: “en ik zal die voor uwen vader maken tot lekkernijen, gelijk als hij liefheeft” beteekenen, dat hij verkwikkelijkheden daarvan zal maken, blijkt uit de beteekenis der lekkernijen, zijnde de bekoringen uit het goede, waarover boven n. 3502; hier worden zij verkwikkelijkheden genoemd, omdat de waarheden niet uit het echte goede voortkomen, maar uit het huiselijk goede (n. 3518).

3521. Dat de woorden: “en gij zult het tot uwen vader brengen, en hij zal eten” beteekenen, aan het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke, en de toeëigening, blijkt uit de beteekenis van Jischak, hier van den vader, zijnde het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke, waarover eerder; en uit de beteekenis van eten, zijnde de toeëigening, waarover boven n. 3513; maar dat het ware uit het huiselijk goede niet toegeëigend werd, zal blijken uit hetgeen volgt.

3522. Dat de woorden: “opdat hij u zegene” de verbinding daardoor beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zegenen, zijnde de verbinding, waarover boven n. 3504, 3514.

3523. Dat de woorden: “voor zijnen dood” de wederopwekking in het natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den dood, zijnde de wederopwekking, waarover eveneens boven in n. 3498, 3505; dat het in het natuurlijke is, blijkt duidelijk.

3524. Vers 11, 12, 13. *En Jakob zeide tot Rebekka, zijne moeder: Zie, mijn broeder Ezau is een harig man, en ik ben een glad man. Misschien zal mij mijn vader betasten, en ik zal in zijne oogen zijn als een verleider, en ik zal eenen vloek over mij brengen, en niet eenen zegen, En zijne moeder zeide tot hem: Uw vloek zij op mij, mijn zoon; hoor alleen naar mijne stem, en ga, haal het mij.* Jakob zeide tot Rebekka, zijne moeder, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijk Ware aangaande het natuurlijk ware; zie, mijn broeder Ezau is een harig man, beteekent de hoedanigheid respectievelijk van het goede van het natuurlijke; en ik ben een glad man, beteekent de hoedanigheid respectievelijk van het ware van het natuurlijke; misschien zal mij mijn vader betasten, beteekent den binnensten graad der innerlijke gewaarwording; en ik zal in zijne oogen zijn als een verleider, beteekent verwerping omdat het

schijnbaar tegen de orde is; en ik zal eenen vloek over mij brengen, en niet eenen zegen, beteekent ontbinding; en zijne moeder zeide tot hem, beteekent de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijk Ware; uw vloek zij op mij, mijn zoon, beteekent dat er geen ontbinding zou zijn; hoor alleen naar mijne stem, en ga, haal het mij, beteekent krachtens de werking.

3525. Dat de woorden: “Jakob zeide tot Rebekka, zijne moeder” de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijk Ware aangaande het natuurlijk ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen in de historische gedeelten des Woords, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover n. 3509; uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het natuurlijk ware, waarover n. 3305; en uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke des Heeren, waarover n. 3012, 3013, 3077; dat de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijk Ware aangaande het natuurlijk ware wordt aangeduid, en niet uit het natuurlijk ware aangaande het Goddelijke Ware, overeenkomstig den schijn naar den zin der letter, komt omdat alle waarneming, welke het natuurlijke heeft, uit het redelijke is, hier derhalve uit het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke, aangezien het op den Heer betrekking heeft.

3526. Dat de woorden: “zie, mijn broeder Ezau is een harig man” de hoedanigheid respectievelijk van het goede van het natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Ezau, zijnde het goede van het natuurlijke, waarover boven n. 3494, 3504; en uit de beteekenis van een harig man, zijnde de hoedanigheid daarvan, namelijk van het goede; dat “harig” het natuurlijke beteekent voornamelijk ten aanzien van het ware, zie men in n. 3301, en in hetgeen nu volgt.

3527. Dat de woorden: “en ik ben een glad man” de hoedanigheid respectievelijk van het ware van het natuurlijke beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Jakob, die hier “ik” is, zijnde het natuurlijke ten aanzien van het ware, waarover n. 3305; en uit de beteekenis van een glad man, zijnde de hoedanigheid daarvan, waarover hetgeen volgt. Voordat men weten kin, wat deze dingen beteekenen, moet men weten, wat harig en wat glad is. Bij den mensch vertoonen zich zijn inwendige dingen in een zeker beeld in zijn uitwendige dingen, vooral in zijn gelaat en in de uitdrukking daarvan; heden ten dage verschijnen zijn binnenste dingen niet daarin, maar zijn inwendige dingen eenigermate, tenzij hij van kindsbeen af heeft geleerd te veinzen, want in dat geval neemt hij als het ware een anderen aard aan, en legt hij bijgevolg in zijn gelaat andere trekken, want het is de gemoedsaard’, die uit het gelaat te voorschijn komt. Meer dan anderen hebben de huichelaars dit

uit een daadwerkelijk leven, dus uit gewoonte, aangenomen, en zulks des te meer naarmate zij arglistiger zijn. Bij hen, die niet zoo zijn, verschijnt het redelijk goede in het gelaat krachtens een zeker levensvuur, en het redelijk ware krachtens het licht van dat vuur. De mensch weet deze dingen door een zekere aangeboren wetenschap, zonder studie, want het is zijn geest, die zich door het leven ten aanzien van het goede en ten aanzien van het ware aldus openbaart; en daar de mensch een met een lichaam bekleede geest is, weet hij dit krachtens de gewaarwording van zijn geest, dus uit zichzelf. Daarvandaan komt het, dat de mensch somtijds wordt aangedaan door de gelaatstrekken van een ander, hoewel dit niet voortkomt uit de gelaatstrekken, maar uit het gemoed, dat aldus opblinkt. Het natuurlijke schijnt echter uit het gelaat in een donkerder levensvuur en in een donkerder levenslicht; maar het lichamelijke vertoont zich nauwelijks, dan alleen inde warmte en den glans, en in de verandering van de staten daarvan overeenkomstig de aandoeningen. Aangezien de inwendige dingen zich aldus, bovenal in het gelaat als in een beeld openbaren, konden de Oudsten, die hemelsche menschen waren, en die gansch en al niet wisten wat veinzen was, en nog minder wat huichelarij en arglist, de gemoedsbewegingen van een ander duidelijk op zijn gelaat als in een vorm zien, en daarom werden dan ook door het gelaat de dingen van wil en verstand aangeduid, of de inwendig redelijke dingen ten aanzien van het goede en ware (n. 358, 1999, 2434), en wel deze inwendige dingen ten aanzien van het goede door het bloed en zijn roode kleur, en de inwendige dingen ten aanzien van de waarheden door den daaruit voortkomenden vorm en zijn glans; doch de inwendige natuurlijke dingen door hetgeen daaruit opgroeit, zooals de haren en de schubben van de huid, namelijk de dingen uit het natuurlijke ten aanzien van het goede door de haren, en de dingen uit het natuurlijke ten aanzien van het ware door de schubben. Bijgevolg werden zij, die in het natuurlijk goede waren, “harige mannen” genoemd, terwijl zij, die in het natuurlijk ware waren, “gladde mannen” werden genoemd. Hieruit kan blijken, wat door deze woorden: “mijn broeder Ezau is een harig man, en ik ben een glad man” in den innerlijken zin wordt aangeduid, namelijk de hoedanigheid respectievelijk van het goede van het natuurlijke en de hoedanigheid respectievelijk van het ware van het natuurlijke; hieruit blijkt ook duidelijk, wat Ezau uitbeeldt, namelijk het goede van het natuurlijke, want hij werd vanwege het harige Ezau genoemd (Gen. 25: 25), en Edom vanwege het roode (Gen. 25: 30). De berg Seir, waar hij woonde, beteekent ook iets dergelijks, namelijk het behaarde; en omdat hij dit beteekende, was er, om tot Seir op te klimmen, een berg, die de kale of gladde berg

genoemd werd, waarover in Jozua 11: 17, hfdst. 12: 7, hetgeen ook uitbeeldend was voor het tot het goede opklimmende ware. Dat het harige betrekking heeft op het goede en op het daaruit voortvloeiende ware, en eveneens in tegenovergestelden zin op het booze en op het daaruit voortvloeiende valsche, wend in n. 3301 aangetoond. Dat het gladde echter op het ware betrekking heeft, en in tegenovergestelden zin op het valsche, blijkt ook uit de volgende plaatsen in het Woord; bij Jesaja: “Gij, die warm wordt voor de goden onder allen groenen boom, in de *gladheden des dais* is uw deel” (57: 5, 6), alwaar warm worden betrekking heeft op het booze, de gladheden des dais op het valsche. Bij denzelfde: “De smid versterkt den smelter, *hij die met den hamer glad maakt*, door te slaan op het aambeeld, zeggende van het soldeersel: dit is goed” (47: 7), alwaar “de smid versterkt den smelter” betrekking heeft op het booze, en “hij die met den hamer glad maakt” op het valsche. Bij David: “Zij maken *uwen mond glad* als boter; wanneer zijn hart nadert, zijn zijne woorden zachter dan olie” (Psalm 55: 22), alwaar de gladde of vleiende mond betrekking heeft op het valsche, het hart en de daaruit voortvloeiende zachte dingen op het booze. Bij denzelfde: “Hunne keel is een open graf, met hunne tong spreken zij *gladde dingen*” (Psalm 5: 10); de keel een open graf betreft het booze, de gladde dingen sprekende tong betreft het valsche. Bij Lukas: “Alle dal zal gevuld worden, en alle berg en heuvel zal vernederd worden, en de krommingen zullen tot het rechte worden, en de oneffene tot *effene wegen*” (3: 5); het dal staat voor het nederige (n. 1723, 3417); berg en heuvel voor het verhevene (n. 1691); “het kromme zal tot het rechte worden” wil zeggen, dat het booze der onwetendheid tot het goede zal worden, want de lengte en hetgeen tot de lengte behoort, betreft het goede (n. 1613); “de oneffene wegen zullen tot effene worden” wil zeggen, dat de valscheden der onwetendheid tot waarheden zullen worden; dat de weg betrekking heeft op het ware, zie men in n. 627, 2333.

3528. Dat de woorden: “Misschien zal mij mijn vader betasten” den binnensten graad der innerlijke gewaarwording beteekenen, blijkt uit de beteekenis van betasten, en dus van voelen, zijnde het binnenste en het al der innerlijke gewaarwording; en uit de beteekenis van den vader, zijnde het goede, hier het Goddelijk Goede, omdat over den Heer gehandeld wordt. Dat betasten het binnenste en het al der innerlijke gewaarwordingis, vindt hierin zijn oorzaak, dat al het zinnelijke terug te brengen is tot den tastzin, en deze wordt afgeleid van en bestaat door het gewaarwordingsvermogen, want het zinnelijke is niets anders dan een uiterlijk gewaarwordingsvermogen, en het gewaarwordingsvermogen niets anders dan een innerlijk zinnelijke; wat

het gewaarwordingsvermogen of de gewaarwording is, zie men in n. 104, 371, 495, 503, 521, 536, 1383 tot 1398, 1616, 1919, 2145, 2171, 2831 aan het begin. Bovendien slaan al het zinnelijke, en al het gewaarwordingsvermogen, die zoo verscheiden lijken, op een enkelen algemeenen en universeelen zin terug, namelijk op den tastzin; de verscheidenheden, zooals de smaak, de reuk, het gehoor en het gezicht, die uiterlijke zinnelijkheden zijn, zijn niet anders dan de soorten daarvan, ontsprongen aan het innerlijk zinnelijke, dat is, aan het gewaarwordingsvermogen. Dit kan door vele ondervindingen bevestigd worden, doch hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, te zijner plaatse. Hieruit blijkt duidelijk, dat betasten in den innerlijken zin het binnenste en het al der gewaarwording is. Bovendien bestaat alle gewaarwordingsvermogen, dat het innerlijk zinnelijke is, uit het goede, maar niet uit het ware, tenzij van het goede door middel van het ware, want het Goddelijk leven des Heeren vloeit in het goede, en door middel van dit in het ware, en roept aldus de gewaarwording te voorschijn. Hieruit kan blijken, wat de woorden “zoo mij mijn vader betasten zou” beteekenen, namelijk, dat het binnenste en het al der gewaarwording van het goede, dus van het Goddelijke des Heeren komt.

3529. Dat de woorden: “en ik zal in zijne oogen zijn als een verleider” de verwerping beteekenen, omdat het schijnbaar tegen de orde is, blijkt uit de beteekenis van “in zijn oogera zijn”, zijnde waargenomen worden zooals hij is, want door het oog wordt de waarneming van het innerlijk gezicht aangeduid (n. 212, 2701, 2789, 2829, 3198, 3202); en uit de beteekenis van iemand, die verleidt of van een verleider, zijnde: tegen de orde, hier schijnbaar; alle verleiding is niets anders; daaruit zou verwerping voortkomen; wat echter wordt aangeduid door “schijnbaar tegen de orde” zal uit hetgeen volgt blijken.³⁵³⁰ Dat de woorden: “en ik zal eenen vloek over mij brengen, niet eenen zegen” de ontbinding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den vloek, zijnde de ontbinding of de afkeering van het goede, waarover n. 245, 379, 1423; en uit de beteekenis van den zegen, zijnde de verbinding met het goede, waarover n. 3504, 3514,

3531. Dat de woorden: “en zijne moeder zeide tot hem” de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijk Ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover vaak eerder; en uit de uitbeelding van Rebekka, hier de moeder, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke des Heeren, waarover n. 3012, 3013.

3532. Dat de woorden: “uw vloek zij op mij, mijn zoon” beteekenen, dat er geen ontbinding zou zijn, blijkt uit de beteekenis van den vloek, zijnde

de ontbinding, waarover zoo even, n. 3530; en aangezien de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijke voortkwam (n. 3531), beteekent het, dat er geen ontbinding zou zijn.

3533. Dat de woorden: “hoor alleen naar mijne stem, en ga, haal het mij” beteekenen, krachtens de werking, kan blijken uit de beteekenis van “naar de stem hooren”, zijnde gehoorzamen; en uit de beteekenis van “gaan en voor mij halen”, zijnde maken. En aangezien dit tot het natuurlijke ten aanzien van het ware (door Jakob uitgebeeld) wordt gezegd door het redelijke ten aanzien van het ware, hier het Goddelijk Redelijke (door Rebekka uitgebeeld), wordt niets anders aangeduid dan “krachtens de werking”; want het natuurlijke ziet krachtens de werking, maar het redelijke krachtens de oorzaak.

3534. Vers 14, 15, 16, 17. *En hij ging, en hij nam, en hij bracht het tot zijne moeder, en zijne moeder maakte lekkernijen, gelijk als zijn vader liefhad. En Rebekka nam de kleederen der verlangens van Ezau, haren grootsten zoon, die met haar in het huis waren, en zij trok ze Jakob, haren kleinsten zoon, aan. En de vellen van de geitenbokjes deed zij over zijne handen aantrekken, en over de gladdigheid van zijnen hals. En zij gaf de lek kernijen, en het brood, welke zij toegemaakt had, in de hand van Jakob, haren zoon.* Hij ging, en hij nam, en hij bracht het tot zijne moeder, beteekent den staat der gehoorzaamheid van het ware van het natuurlijke; en zijne moeder maakte lekkernijen, gelijk als zijn vader liefhad, beteekent verkwikkelijke maar niet wenschelijke dingen; en Rebekka nam de kleederen der verlangens van Ezau, haren grootsten zoon, beteekent de echte waarheden van het goede; die met haar in het huis waren, beteekent, die uit het Goddelijk Goede waren door het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke; en zij trok ze Jakob, haren kleinsten zoon, aan, beteekent de aandoening van het ware, of het leven van het goede uit het ware; en de vellen van de geitenbokjes deed zij aantrekken, beteekent de uiterlijke waarheden van het huiselijk goede; over zijne handen, beteekent overeenkomstig het vermogen om op te nemen; en over de gladdigheid van zijnen hals, beteekent opdat het ontbindende ware niet verschijnen zou; en zij gaf de lekkernijen, beteekent de daaruit voortvloeiende verkwikkelijkheden; en het brood, beteekent het daaruit voortvloeiende goede; welke zij toegemaakt had, beteekent, welke van het Goddelijk Ware uitgaan; in de hand van Jakob, haren zoon, beteekent dat van dien aard de aandoening van het ware van het natuurlijke was.

3535. Dat de woorden: “Hij ging, en hij nam, en hij bracht aan zijne moeder” den staat der gehoorzaamheid van het ware van het natuurlijke beteekenen,

kan blijken uit hetgeen zoo even in n. 3533 is gezegd, dus zonder nadere verklaring.

3536. Dat de woorden: “en zijne moeder maakte lekkernijen, gelijk als zijn vader liefhad”, de verkwikkelijke maar niet wenschelijke dingen beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, die hier de moeder is, zijnde het Goddelijk Redelijke ten aanzien van het ware; en uit de beteekenis der lekkernijen, zijnde de bekoringsen, die tot het ware behooren, waarover boven n. 3502. bat het hier verkwikkelijke maar niet wenschelijke dingen zijn, komt omdat zij niet zijn uit de jacht van Ezau, dat is, uit het ware van het echte goede (n. 3051), maar uit de geitenbokjes, die tot de kudde van kleinvee behooren, dat is, uit het ware van het huiselijk goede (n. 3518, 3519). Hoe het hiermede gesteld is, kan blijken uit hetgeen boven in de n. 3502, 3512, 3518, 3519 is gezegd.

3537. Dat de woorden: “en Rebekka nam de kleederen der verlangens van Ezau, haren grootsten zoon” de echte waarheden van het goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de kleederen der verlangens, zijnde de echte waarheden; dat de kleederen de naar verhouding lagere waarheden zijn, zie men in n. 2576; “der verlangens” wil zeggen de echte, want zij behooren tot het echte goede van het natuurlijke, dat wordt uitgebeeld door Ezau, den grootsten zoon (n. 3300, 3302, 3322, 3494, 3504, 3527).

3538. Dat de woorden: “die met haar in het huis waren” beteekenen, die uit het Goddelijk Goede waren door het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, die hier “haar” is, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke, waarover eerder; en uit de beteekenis van het huis, dat hier het Goddelijk Goede is, daar het betrekking heeft op den Heer; dat het huis het goede is, zie men in n. 710, 2233, 2234, 2559, 3128. Dat deze dingen worden aangeduid door deze woorden: *die met haar in het huis waren*, komt, omdat door het huis het redelijke zoowel ten aanzien van het goede als ten aanzien van het ware wordt aangeduid, of, wat hetzelfde is, zoowel ten aanzien van het wilsdeel (want dit behoort tot het goede), als ten aanzien van het verstandsdeel (aangezien dit tot het ware behoort). Wanneer het redelijke uit het wilsdeel of uit het goede handelt door middel van het verstandsdeel of van het ware, wordt het redelijk gemoed “een huis” genoemd. Vandaar wordt ook de Hemel zelf het huis Gods genoemd, omdat daarin niets dan het goede en ware is, en het goede handelt door middel van het daarmede vereenigde of verbonden ware. Dit wordt ook uitgebeeld in de huwelijken tusschen echtgenoot en echtgenote, die een enkel huis uitmaken, ter oorzaak hiervan, dat de echtelijke liefde bestaat door

het Goddelijk huwelijk van het goede en het ware (n. 2728, 2729, 3132), en dat zowel de echtgenoot als de echtgenootte een wil hebben uit het goede, maar met een onderscheid zooals het goede zich verhoudt tot zijn ware; vandaar wordt dan ook door den echtgenoot het goede aangeduid, en door de echtgenootte het ware; want wanneer er één enkel huis is, dan is het goede het al daarin, en het ware is, omdat het tot het goede behoort, ook het goede. Dat er gezegd wordt “met haar in het huis”, en niet “met hem” of “met hen”, komt omdat er gehandeld wordt over den staat van de verbinding van het ware en het goede, of over den staat, voordat zij volledig vereenigd of verbonden zijn; van dien staat is in hetgeen nu volgt sprake.

3539. Dat de woorden: “en trok ze Jakob, haren kleinsten zoon, aan” de aandoening van het ware beteekenen, of het leven van het goede uit het ware, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke; uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Natuurlijke; en uit de beteekenis van aantrekken, zijnde hier mededeelen en doortrekken, namelijk de waarheden van het goede, die door de kleederen van Ezau (n. 3537) worden aangeduid; dus de aandoening van het ware van het natuurlijke, die hier hetzelfde is als het leven van het goede uit het ware. Hoe deze dingen moeten worden verstaan, kan men weten uit hetgeen boven in n. 3518 is gezegd; maar daar zij van dien aard zijn, dat zij heden ten dage volslagen onbekend zijn, mogen zij, om eenigermate gevat te worden, nog nader worden uitgelegd. In dit hoofdstuk wordt over den Heer gehandeld, namelijk op welke wijze Hij zelf Zijn Natuurlijke Goddelijk maakte; en in den uitbeeldenden zin over de wederverwekking van den mensch ten aanzien van zijn natuurlijke (men zie n. 3490). Met den mensch is het aldus gesteld: de wederverwekking heeft tot einddoel, dat de mensch nieuw worde ten aanzien van zijn innerlijken mensch, dus ten aanzien van zijn ziel of geest. Maar de mensch kan niet nieuw of wederverwekt worden ten aanzien van dezen, tenzij hij het ook worde ten aanzien van den uiterlijken mensch; want hoewel de mensch na den dood een geest wordt, draagt hij nochtans in het andere leven die dingen mede, die tot zijn uiterlijken mensch behooren, namelijk de natuurlijke aandoeningen, alsmede de leerstellige dingen, ook de wetenschappelijke dingen, kortom, alle dingen, die tot zijn uitwendig of natuurlijk geheugen behooren (men zie n. 2475 tot 2483); want deze dingen zijn de bodems, waarin zijn inwendige dingen hun grens vinden; zooals derhalve de gesteldheid dier dingen is, van dien aard worden de inwendige dingen, wanneer zij invloeden, want zij worden daarin gewijzigd. Hieruit blijkt duidelijk, dat de mensch niet alleen wederverwekt of nieuw

gemaakt moet worden ten aanzien van den innerlijken of redelijken mensch, maar ook ten aanzien van den uiterlijken of natuurlijken, en wanneer dit niet het geval was, zou er ook niet eenige overeenstemming zijn; dat er een overeenstemming is tusschen den innerlijken mensch met zijn geestelijke dingen, en den uiterlijken mensch met zijn natuurlijke dingen, zie men in n. 2971, 2987, 2989, 2990, 3002, 3493. De staat der wederverwekking van den mensch wordt in uitbeeldenden zin in dit hoofdstuk beschreven door Ezau en Jakob; en hier de hoedanigheid van zijn eersten staat, namelijk wanneer de mensch wordt wederverwekt of voordat hij wederverwekt is, want deze staat is volslagen omgekeerd ten opzichte van dien staat, waarin de mensch is, wanneer hij wederverwekt is. Want in dien staat, namelijk wanneer de mensch wordt wederverwekt of voordat hij wederverwekt is, hebben de verstandelijke dingen, die tot het ware behooren, schijnbaar de leiding; maar wanneer hij wederverwekt is, hebben het de dingen van den wil, die tot het goede behooren. Dat de verstandelijke dingen, die tot het ware behooren, schijnbaar de leiding hebben in den eersten staat, werd uitgebeeld door Jakob, daarin namelijk, dat hij de eerstgeboorte van Ezau voor zichzelf opeischte (men zie n. 3325, 3336), alsmede den zegen, waarover hier gehandeld wordt. En dat deze staat geheel en al omgekeerd is, wordt daarmede uitgebeeld, dat Jakob voorgeeft Ezau te zijn, namelijk door zich te kleeden met de kleederen van Ezau en met de vellen der geitenbokjes. Want het redelijk ware in dezen staat — nog niet zoozeer verbonden zijnde met het redelijk goede, of, wat hetzelfde is, het verstand niet zoozeer verbonden zijnde met den wil — vloeit en handelt op deze wijze in het natuurlijke, en stelt aldus alle dingen, die daar zijn, onderstboven. Dit kan ook blijken uit veelvuldige ondervinding, bovenal uit deze, dat een mensch met het verstand kan waarnemen, en vandaar het natuurlijke [gemoed] kan weten verschillende dingen, die goedheden en waarheden zijn, maar dat nochtans de wil nog niet overeenkomstig deze dingen kan handelen; zooals bijvoorbeeld, dat de liefde en de naastenliefde het wezenlijke bij den mensch zijn: dit kan het verstandelijk vermogen van den mensch zien en bevestigen, maar voordat de mensch wederverwekt is, kan het wilsvermogen dit niet erkennen; er zijn er ook, die in hoegenaamd geen liefde tot den Heer, en in geen liefde jegens den naaste zijn, die dit heel wel vatten; evenzoo dat de liefde het eigenlijke leven van den mensch is, en dat het leven zoo is als de liefde; alsmede, dat alle verlustiging en alle bekoring uit de liefde voortkomt, bijgevolg alle vreugde en alle geluk; en vandaar ook, dat de vreugde en het geluk zoo zijn als de liefde is. Een mensch kan uit het verstand ook begrijpen — hoewel zijn wil niet instemt of zelfs

daartegen indruischt — dat het gelukkigste leven voortkomt uit de liefde tot den Heer en uit de liefde jegens den naaste, omdat het Goddelijke zelf daarin vloeit. En omgekeerd, dat het ongelukkigste leven voortkomt uit de eigen- en wereldliefde, omdat de hel daarin vloeit; vandaar kan het ook voor het verstand waarneembaar zijn, maar niet voor den wil, dat de liefde tot den Heer het leven des Hemels is, en dat de onderlinge liefde de ziel is, die uit dit leven voortkomt. Voor zooveel derhalve de mensch niet uit het leven van zijn wil denkt, en ook niet over zijn daaruit voortvloeiend leven nadenkt, wordt hij dit met het verstand gewaar; maar voor zooveel hij uit het leven van zijn wil denkt, wordt hij het niet gewaar, ja zelfs ontkent hij. Ook kan het helder voor het verstand verschijnen, dat het de vernedering is, waarin bij den mensch het Goddelijke kan invloeien, omdat in dezen staat de eigen- en de wereldliefde verwijderd worden, bijgevolg de helsche dingen, die verhinderen; maar nochtans, zoolang de wil nieuw is, en het verstand daarmede niet vereenigd is, kan de mensch niet in de vernedering des harten zijn; ja zelfs, voor zooveel de mensch in het leven van het booze is, dat is, voor zooveel zijn wil naar het booze staat, kan hij dit niet; en voor even zooveel is dit ook duister voor hein, en loochent hij het ook: Hieruit kan de mensch ook met het verstand gewaar worden, dat de vernedering van den mensch niet is ter wille van een liefde tot glorie bij den Heer, maar ter wille van de Goddelijke liefde, dat de Heer aldus met het goede en ware kan invloeien, en den mensch zalig en gelukkig maken; voor zooveel echter de wil wordt geraadpleegd, wordt dit verduisterd. Desgelijks is het gesteld in zeer vele andere dingen. Dit vermogen, namelijk dat hij verstaan kan wat goed en waar is, hoewel hij dat niet wil, werd den mensch gegeven, opdat hij hervormd en wederverwekt kan worden; daarom bestaat dit vermogen zoowel bij de boozen als bij de goeden, ja zelfs is het bij de boozen somtijds meer gescherpt, maar met dit verschil, dat er bij de boozen niet eenige aandoening van het ware is ter wille van het leven, dat is, ter wille van het goede des levens uit het ware; en daarom kunnen zij ook niet hervormd worden. Maar bij de goeden is de aandoening van het ware ter wille van het leven, dat is, ter wille van het goede des levens, en daarom kunnen dezen wederverwekt worden. Maar de eerste staat der hervorming van dezen bestaat hierin; dat het ware van de leer hun toeschijnt de eerste plaats in te nemen, en het goede des levens de tweede, want uit het ware doen zij het goede; doch hun tweede staat bestaat hierin, dat het goede des levens de eerste plaats inneemt, en het ware der leer de tweede, want uit het goede doen zij het goede, dat is uit den wil van het goede; en wanneer dit geschiedt, is de mensch — omdat de wil verbonden werd met het verstand als

door een huwelijk — wederverwekt. In den innerlijken zin wordt over deze beide staten gehandeld in hetgeen aangaande Ezau en Jakob wordt vermeld. **3540.** Dat de woorden: “en de vellen van de geitenbokjes deed zij aantrekken” de uiterlijke waard heden van het huiselijk goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de vellen, zijnde de uiterlijke dingen, waarover aanstonds; en uit de beteekenis van de geitenbokjes, zijnde de waarheden van het huiselijk goede, omdat zij uit de kudde van het kleinvee, die tot het huis behoort, genomen zijn (waarover n. 3518, 3519; aldaar blijkt ook duidelijk, wat het huiselijk goede is, en wat de daaruit voortvloeiende waarheden). Elk goede heeft zijn waarheden, en elk ware zijn goede, die met elkander verbonden moeten zijn, om iets te wezen. Dat de vellen de uiterlijke dingen beteekenen, komt omdat de vellen de uitersten zijn van het dier, waarin zijn inwendige dingen hun grens vinden, evenals de huid of de opperhuid bij den mensch; dit ontleent zijn beteekenis aan het uitbeeldende in het andere leven, alwaar er zijn, die tot de streek van de huid behooren (waarover gehandeld zal worden, wanneer, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, sprake is van den Grootsten Mensch aan het einde der volgende hoofdstukken), en het zijn diegenen, die alleen in het uiterlijk goede zijn en in zijn waarheden. Vandaar beteekent de huid, alsmede het vel, de uiterlijke dingen, hetgeen ook duidelijk blijkt uit het Woord, zooals bij Jeremia: “Om de menigte uwer ongerechtigheid zijn uwe franjes ontdekt, is uwen hielen geweld aangedaan; zal de Ethiopiër *zijn vel* veranderen, en de luipaard zijne vlekken? Zoudt ook gij het goede kunnen doen, die geleerd zijt het booze te doen?” (13: 22, 23); aldaar zijn de franjes de uiterlijke waarheden, de hielen de uiterste goedheden (dat de hiel en de schoenen de laagste natuurlijke dingen zijn, zie men in n. 259, 1748); en aangezien deze waarheden en goedheden, zooals gezegd wordt, uit het booze voortkomen, worden zij vergeleken bij een Ethiopiër of neger en zijn vel, voorts bij een luipaard en zijn vlekken. Bij Mozes: “Indien gij te pand nemende het kleed van uwen metgezel te pand neemt, zoo zult gij het hem wedergeven, eer de zon ondergaat, want dat alleen is zijn deksel, dit is *zijn kleed voor zijne huid, waarin hij zal nederliggen*” (Exod. 22: 26, 27). Zooals alle wetten, ook de burgerlijke en gerechtelijke, die in het Woord voorkomen, een overeenstemming hebben met de wetten van het goede en ware, die in den Hemel zijn, en vandaar werden opgesteld, zoo ook deze, want anders zou het volslagen in het duister blijven, waarom zij een gepand kleed zouden teruggeven eer de zon onderging, en waarom er gezegd wordt, dat zijn kleed voor zijn huid is, waarin hij zal nederliggen. Door den innerlijken zin komt de overeenstemming duidelijk uit, welke deze is, dat men zijn metgezellen de

uiterlijke waarheden niet mag wegnemen, welke de leerstellige dingen zijn, waarnaar zij leven, en de ritueele dingen (dat het kleed dergelijke waarheden is, zie men in n. 297, 1073, 2576); maar de zon is het goede der liefde of des levens, dat daaruit voortvloeit (n. 1529, 1530, 2441, 2495); dat dit niet te gronde mocht gaan, wordt daarmede aangeduid, dat het kleed zou worden teruggegeven eer de zon ondergaat; en omdat deze uiterlijke waarheden de uiterlijke dingen van inwendige dingen zijn of de begrenzingen daarvan, wordt er gezegd, dat het kleed voor de huid is, waarin hij zal nederliggen. Omdat de vellen de uiterlijke dingen beteekenden, werd bevolen, dat het deksel van de tent zou zijn van roode *ramsvellen* en daarover *dassenvellen* (Exod. 26: 14); want de tent was uitbeeldend voor de drie Hemelen, dus voor de hemelsche en geestelijke dingen, die tot het Rijk des Heeren behooren; de gordijnen, die daar rondomheen waren, beeldden de natuurlijke dingen uit, die uiterlijke dingen zijn (n. 3478), en deze zijn de ramsvellen en de dassenvellen. En aangezien de uiterlijke dingen die dingen zijn, welke de innerlijke bedekken, of de natuurlijke dingen, die de geestelijke en hemelsche bedekken, zooals het lichaam zijn ziel, werd dit bevolen; desgelijks, dat Aharon en zijn zonen in het optrekken van het kamp, “de ark der getuigenis zouden bedekken met den voorhang des deksels, en op dit deksel een *dassenvel* zouden leggen; en over de tafel en de dingen, die daarop waren, een kleed van dubbel gedoopt scharlaken uitspreiden, en dat met een *dassenvel* als deksel bedekken; desgelijks den kandelaar en al zijne vaten onder een deksel uit *dassenvel* doen; voorts alle vaten van den dienst onder een kleed van hemelsblauw leggen, en ze bedekken met een deksel, een *dassenvel*” (Num. 4: 5, 6, 8, 10, 11, 12). Een ieder, die heilig over het Woord denkt, kan weten, dat door al deze dingen Goddelijke dingen werden uitgebeeld, en zooals door de ark, de tafel, den kandelaar en de vaten van den dienst, evenzoo door de bedekkingen uit dubbel gedoopt scharlaken en hemelsblauw, alsmede door de deksels uit *dassenvel*; en dat door deze dingen Goddelijke dingen werden uitgebeeld, die in de uiterlijke dingen zijn. Aangezien de Profeten diegenen uitbeeldden, die onderwijzen, en vandaar de leer van het goede en ware uit het Woord (n. 2534), en Elias het Woord zelf (n. 2762), desgelijks Johannes, die daarom “Elias die komen zou” genoemd wordt (Matth. 17: 10, 11, 12, 13) — daarom, opdat zij het Woord zouden uitbeelden zooals het is in den uiterlijken vorm, dat is, in de letter, was Elias “gecord met eenen *gordel van vel* om zijne lenden” (II Kon. 1: 8), en had Johannes “een kleeding uit kemelshaar, en eenen *gordel van vel* om zijne lende” (Matth. 3: 4). Daar het vel en de huid de uiterlijke dingen beteekende, die natuurlijke dingen zijn ten opzichte van de geestelijke en hemelsche dingen, en het in de

Oude Kerk gebruikelijk was, met behulp van aanduidingen te spreken en te schrijven, beteekende vel en huid bij Job — dat een Boek van de Oude Kerk is — hetzelfde, zooals kan blijken uit sommige plaatsen bij hem, alsmede door dit: “Ik ken mijnen Verlosser, Hij leeft, en ten slotte zal Hij over het stof opstaan, en daarna zullen deze omgeven worden met *mijne huid*, en uit *mijn vleesch* zal ik God zien” (19: 25, 26); “met huid omgeven worden” staat voor het natuurlijke, zooals de mensch dat na den dood met zich mededraagt (waarover n. 3539); “uit het vleesch God zien” wil zeggen uit het levend gemaakte eigene (dat dit het vleesch is, zie men in n. 148, 149, 780). Dat het Boek Job een Boek van de Oude Kerk is, blijkt, als gezegd, duidelijk uit den uitbeeldenden en aanduidenden stijl daarin, maar het behoort niet tot die Boeken, die de Wet en de Profeten genoemd worden, want het heeft geen innerlijken zin, die alleen over den Heer en Zijn Rijk handelt; want dit is het eenig en alleen, wat een Boek van het echte Woord maakt.

3541. Dat de woorden: “over zijne handen” beteekenen: overeenkomstig het vermogen om op te nemen, blijkt uit de beteekenis van de hand, zijnde de macht, waarover n. 878, 3091; dus het vermogen om op te nemen.

3542. Dat de woorden: “en over de gladdigheid van zijnen hals” beteekenen, opdat het ontbindende ware niet verschijnen zou, blijkt uit de uitdrukking van het gladde of de gladdigheid, zijnde met betrekking tot het ware, waarover n. 3527; en uit de beteekenis van den hals, zijnde het verbindende, waarover hetgeen volgt. Hier beteekenen dus, aangezien het een schijn was, de woorden “over de gladdigheid van zijn hals”: opdat het ontbindende ware niet zou verschijnen. Hoe het hiermede gesteld is, kan blijken uit hetgeen boven in n. 3539 werd gezegd en aangetoond, namelijk dat dat goede en die waarheden, die uit het verstand en niet tevens uit den wil voortvloeien, niet het goede noch de waarheden zijn, hoezeer zij in den uiterlijken vorm ook zoo schijnen mogen; en wanneer er de wil van het booze is, ontbinden het goede en de waarheden, en verbinden niet; wanneer er echter iets van wil van het goede is, dan ontbinden zij niet, maar verbinden, hoewel zij in een verkeerde orde zijn gesteld, want door middel van die dingen wordt de mensch wederverwekt. En daar zij, aldus opgesteld, eerst dienen om den mensch weder te verwekken, wordt er gezegd, dat aldus het ontbindende ware niet verschijnen zou; doch meer hierover in hetgeen volgt. Dat de hals het verbindende beteekent, komt omdat de hooger gelegen dingen bij den mensch, die tot het hoofd behooren, met de lager gelegen dingen, die tot het lichaam behooren, onderling gemeenschap hebben door tusschenkomst van den hals; dit is de reden, waarom zoowel de invloed als de gemeenschap, bijgevolg de verbinding,

worden aangeduid door dit het midden houdende deel; hetgeen nog beter zal kunnen blijken uit de overeenstemming van den Grootsten Mensch met de dingen, die tot het menschelijk lichaam behooren, waarover aan het einde der hoofdstukken. Vandaar wordt in het Woord door den hals iets dergelijks aangeduid, zooals bij Jesaja: “Zijn geest als eene overloopende rivier *zal tot aan den hals doormidden deelen*” (30: 28), alwaar de overloopende rivier staat voor het aldus overvloeiende valsche; tot den hals doormidden deden staat voor het afsluiten en onderscheppen der gemeenschap, en vandaar der verbinding van de hoogere met de lagere dingen, welke verbinding wordt afgesloten en onderschept, wanneer het geestelijk goede en ware niet opgenomen worden. Bij Habakuk: “Gij sloegt het hoofd af van het huis des goddeloozen, ontblootende het fundament *tot den hals toe*” (3: 13); “het hoofd afslaan van het huis des goddeloozen”, staat voor het vernietigen van de beginselen van het valsche; “ontblootende het fundament tot den hals toe” staat voor aldus de verbinding onderscheppende. Bij Jeremia: “Samengevlochten overtredingen *zijn op mijnen hals geklommen*, Hij heeft mijne krachten doen vervallen, God heeft mij in handen gegeven, ik kan niet opstaan” (Klgl. 1: 14); “samengevlochten overtredingen zijn op mijnen hals geklommen” staat voor het opklimmen der valschheden tegen de inwendige of redelijke dingen. Aangezien door den hals deze gemeenschap en verbinding werd aangeduid, werd door de banden van den hals de onderschepping aangeduid, derhalve de verlating van het ware, die dan ontstaat, wanneer de geestelijke dingen, die voortdurend door den Heer invloeden, niet langer toegelaten worden in het redelijke van den mensch, en bijgevolg ook niet in zijn natuurlijke. Het is deze onderschepping of verlating, die werd uitgebeeld bij Jeremia daarmede, dat, hij zich banden en jukken maken zou, en *die aan zijnen hals doen*, en ze tot de volken zenden, en zeggen, dat zij Nebukadnezar zouden dienen, den koning van Babel, en dat zij, die *hun hals niet zouden geven* onder zijn juk, bezocht zouden worden, door het zwaard, door den honger en door de pestilentie” (Jer. 27: 2, 3, 8, 11); den hals geven onder het juk van den koning van Babel en hem dienen, staat voor verlaten worden ten aanzien van het ware en verwoest worden ten aanzien van het goede; dat het Babel is, hetwelk verwoest, zie men in n. 1327 aan het einde; en dat men verwoest wordt, opdat de heilige dingen niet ontwijfd zullen worden, in n. 301, 302, 303, 1327, 1328, 2426, 3398, 3399, 3402; en omdat, wanneer de invloed van het goede en ware onderschept wordt, het booze en valsche gediend worden, beteekent “den hals onder het juk geven” dan ook dienen. Bij denzelfde: “Jehovah zegt: Ik zal verbreken het juk van Nebkadnezar, den koning van Babel, binnen twee jaren van dagen,

van over den hals al der natiën” (28: 11), hetgeen wil zeggen, dat zij bevrijd zouden worden van de verwoesting. Bij Jesaja: “Schud u uit het stof, maak u op, zit neder, o Jeruzalem, *open de banden van uwen hals*, gij gevangene dochter van Zion” (52: 2); “de banden van den hals openen”, staat voor het toelaten en ontvangen van het goede en ware. Bij Micha: “Zie, Ik denk het booze over deze familie, *waaruit gijlieden uwe halzen niet zult uittrekken*, en gij zult niet rechtop gaan, want dat zal een tijd van het booze zijn” (2: 3); “uit het booze de halzen uittrekken” staat voor het ware niet toelaten; “niet rechtop gaan” voor aldus niet zien naar de hoogere dingen of naar die dingen, die in den Hemel zijn (n. 248).

3543. Dat de woorden: “en zij gaf de lekkernijen” de daaruit voortvloeiende verkwikkelijkheden beteekenen, blijkt uit de beteekenis der lekkernijen, zijnde de bekoorlijkheden, voorts de verkwikkelijkheden, waarover boven n. 3502, 3536.

3544. Dat de woorden: “en het brood” het daaruit voortvloeiende goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het brood, zijnde het goede, waarover n. 276, 680, 1798, 2165, 2177, 3464, 3478.

3545. Dat de woorden: “welke zij toegemaakt had” beteekenen, welke van het Goddelijke uitgaan, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke des Heeren; en daar het van Rebekka gezegd wordt, dat zij had toegemaakt, beteekent het, dat zij van het Goddelijke uitgaan.

3546. Dat de woorden: “in de hand van Jakob, haren zoon”, beteekenen, dat van dien aard de aandoening van het ware van het natuurlijke was, blijkt hieruit, dat dit het besluit is van het voorafgaande, en dat Jakob toen van dien aard was, door wien het natuurlijk ware wordt uitgebeeld (n. 3305, 3509, 3525), namelijk dat hij, wat de handen en den hals betreft, met de vellen van geitenbokjes was bekleed, en in zijn hand de lekkernijen had, die hij tot zijn vader Jischak zou brengen.

3547. Vers 18, 19, 20. *En hij kwam tot zijnen vader, en hij zeide: Mijn vader; en hij zeide: Zie mij, wie zijt gij, mijn zoon. En Jakob zeide tot zijnen vader: Ik ben Ezau, uw eerstgeborene; ik heb gedaan, gelijk als gij tot mij gesproken hebt; sta op, ik bid u, zit, en eet van mijne jacht, opdat uwe ziel mij zegene. En Jischak zeide tot zijnen zoon: Hoe hebt gij u gehaast dit te vinden, mijn zoon; en hij zeide: Omdat Jehovah uw God tot mijn aangezicht heeft doen ontmoeten.* Hij kwam tot zijnen vader, en zeide: Mijn vader; en hij zeide: Zie mij, wie zijt gij, mijn zoon, beteekent den staat van innerlijke gewaarwording krachtens de tegenwoordigheid van dit ware; en Jakob zeide tot zijnen vader, beteekent

de waarneming van het natuurlijk ware; Ik ben Ezau, uw eerstgeborene, beteekent, dat het geloofde, het natuurlijk goede zelf te zijn; ik heb gedaan, gelijk als gij tot mij gesproken hebt, beteekent de gehoorzaamheid; sta op, ik bid u, zit, en eet van mijne jacht, beteekent het ware van de aandoening van zulk goede; opdat uwe ziel mij zegene, beteekent de verbinding; en Jischak zeide tot zijnen zoon, beteekent de innerlijke gewaarwording; hoehebt gij u gehaast dit te vinden, mijn zoon, beteekent een zoo spoedige voortbrenging; en hij zeide: Omdat Jehovah uw God tot mijn aangezicht heeft doen ontmoeten, beteekent de voorzienigheid.

3548. Dat de woorden: “Hij kwam tot zijnen vader, en hij zeide: Mijn vader; en hij zeide: Zie mij, wie zijt gij, mijn zoon” den staat van innerlijke gewaarwording beteekenen krachtens de tegenwoordigheid van dit ware, kan blijken uit de uitbeelding van Jischak, die hier de vader is; en uit de uitbeelding van Jakob, die hier de zoon is, waarover herhaaldelijk eerder; voorts uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover eveneens eerder; hieruit en uit het overige blijkt duidelijk, dat het de staat der innerlijke gewaarwording is krachtens de tegenwoordigheid van dit ware, dat door Jakob wordt uitgebeeld. Maar van welken aard dit ware is, dat nu door Jakob wordt uitgebeeld, blijkt duidelijk uit den innerlijken zin van hetgeen voorafgaat en volgt, namelijk dat het naar den uiterlijken vorm als het goede en het ware van het goede verschijnt, welke werden uitgebeeld door Ezau en aangeduid door zijne jacht, maar dat het niet van dien aard is in den innerlijken vorm. Het natuurlijke ten aanzien van het ware bij den mensch, die wordt wederverwekt — dat is, voordat hij is wederverwekt — verschijnt zoodanig; weliswaar niet voor den mensch — want deze weet niets omtrent het goede en ware bij hemzelf, wanneer hij wordt wederverwekt — maar voor de oogen der Engelen, die dergelijke dingen zien in het licht des Hemels. De mensch weet zelfs niet eens, wat het goede en het ware van het natuurlijke is, en omdat hij het niet weet, kan hij het niet innerlijk gewaarworden, en omdat hij het niet gewaarwordt in het algemeen, kan hij het ook niet gewaarworden in het bijzonder, dus niet de verschillen, en nog minder de veranderingen van hun staat; en aangezien hij deze dingen niet gewaarwordt, kan hij bezwaarlijk eenige beschrijving, hoe het gesteld is met dit goede en zijn ware, begrijpen. Maar omdat in dit hoofdstuk hierover wordt gehandeld, zal in hetgeen volgt een zooveel mogelijk bevattelijke uitlegging gegeven worden.

3549. Dat de woorden: “en Jakob zeide tot zijnen vader” de waarneming van het natuurlijk ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover eerder; hier waarnemen, aangezien het

uit het natuurlijke geschiedt; en uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het natuurlijk ware, waarover eveneens eerder.

3550. Dat de woorden: “ik ben Ezau, uw eerstgeborene”, beteekenen, dat het geloofde, het natuurlijk goede zelf te zijn, blijkt uit de uitbeelding van Ezau, en uit de beteekenis van den eerstgeborene, zijnde het goede, en wel het natuurlijk goede, dat door Ezau wordt uitgebeeld. Want het is met het ware, dat tot den mensch behoort voordat hij wederverwekt is, aldus gesteld, dat men gelooft, dat het het goede zelf is; zij, die innerlijke gewaarwording hebben, weten dat het niet het goede is, maar het ware onder den vorm van het goede; maar diegenen, die geen innerlijke gewaarwording hebben, weten het niet anders; ook dit zal in hetgeen volgt beter uitkomen.

3551. Dat de woorden: “ik heb gedaan, gelijk als gij tot mij gesproken hebt” de gehoorzaamheid beteekenen, kan zonder verklaring blijken.

3552. Dat de woorden: “sta op, ik bid u, zit, en eet van mijne jacht” het ware van de aandoening van zulk goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van opstaan, dat iets van verheffing insluit, waarover n. 2401, 2785, 2912, 2927, 3171; uit de beteekenis van zitten, dat iets van kalmte insluit; uit de beteekenis van eten, zijnde de toeëigening, waarover n. 2187, 3168; en uit de beteekenis van de jacht, zijnde het ware dat uit het goede voortkomt, waarover n. 3501; vandaar hier de aandoening van een dergelijk goede, waaruit het ware voortkomt; want de dingen, die door opstaan, zitten en eten in den innerlijken zin worden aangeduid, behooren tot de aandoening, en daarom wordt in de plaats van deze dingen alleen de aandoening genoemd.

3553. Dat de woorden: “opdat uwe ziel mij zegene” de verbinding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde de verbinding, waarover boven n. 3504, 3514, 3530.

3554. Dat de woorden: “en Jischak zeide tot zijnen zoon” de innerlijke gewaarwording beteekenen, namelijk van het Redelijke, door Jischak uitgebeeld, aangaande het natuurlijke, dat door Jakob wordt uitgebeeld, en dat zeggan innerlijk gewaarworden is, werd vaak eerder aangetoond.

3555. Dat de woorden: “hoe hebt gij u gehaast dit te vinden, mijn zoon”, een zoo spoedige voortbrenging beteekenen; blijkt zonder verklaring.

3556. Dat de woorden: “en hij zeide: Omdat Jehovah uw God tot mijn aangezicht heeft doen ontmoeten” de voorzienigheid beteekenen, kan eveneens zonder verklaring blijken. De voorzienigheid, waarover hier gehandeld wordt, bestaat hierin, dat het goede en de daaruit voortvloeiende waarheden bij den mensch, terwijl hij wederverwekt wordt, zoo in orde worden gesteld, dat zij namelijk van buiten verschijnen, en zich daar vertoonen met een gelaat, alsof zij het

echte goede en de daaruit voortvloeiende echte waarheden waren, terwijl zij toch niet van dien aard zijn maar, als boven gezegd, het huiselijk goede, en de daaruit voortvloeiende waarheden, alleen dienstig voor de wederverwekking van den mensch, dus om de goedheden en waarheden van een grover natuur binnen te leiden, omdat dergelijke dingen daartoe geschikt zijn.

3557. Vers 21, 22, 23. *En Jischak zeide tot Jakob: Nader, ik bid u, en ik zal u betasten, mijn zoon, of gij mijn zoon Ezau zelf zijt, of niet. En Jakob naderde tot zijnen vader Jischak, en hij betastte hem, en hij zeide: De stem is Jakobs stem, en de handen zijn Ezaus handen. En hij herkende hem niet, omdat zijne handen harig waren, gelijk zijns broeders Ezaus handen; en hij zegende hem.* Jischak zeide tot Jakob, beteekent de innerlijke gewaarwording aangaande dit natuurlijke; nader, ik bid u, en ik zal u betasten, mijn zoon, beteekent de binnenste gewaarwording door de tegenwoordigheid; of gij mijn zoon Ezau zelf zijt, of niet, beteekent, dat het niet het natuurlijk goede was; en Jakob naderde tot zijnen vader Jischak, beteekent den staat der tegenwoordigheid; en hij betastte hem, beteekent vandaar alle gewaarwording; en hij zeide: De stem is Jakobs stem, en de handen zijn Ezaus handen, beteekent dat het verstandelijke aldaar behoorde tot het ware, dat van binnen is, maar het wilsdeel aldaar behoorde tot het goede, dat van buiten is, dus in omgekeerde volgorde; en hij herkende hem niet, omdat zijne handen harig waren, gelijk zijns broeders Ezaus handen, beteekent, dat hij uit het wilsdeel, dat van buiten was, gewaar werd, dat het het natuurlijk goede was; en hij zegende hem, beteekent verbinding daarvandaan.

3558. Dat de woorden: “Jischak zeide tot Jakob” de innerlijke gewaarwording aangaande dit natuurlijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover eerder; en uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het natuurlijke ten aanzien van het ware, hier slechts het natuurlijke, omdat hij ook schijnbaar Ezau uitbeeldde, of in uiterlijken vorm nabootste, dus ook het natuurlijke ten aanzien van het goede, dat Ezau is, alsmede zijn jacht, die het ware is, dat tot dat goede behoort (n. 3501). Dat zoo vaak “hij zeide” wordt gezegd, komt ook omdat het nieuwe aldus begint, of de nieuwe gewaarwording (men zie n. 2061, 2238, 2260).

3559. Dat de woorden: “nader, ik bid u, en ik zal u betasten, mijn zoon” de binnenste gewaarwording door de tegenwoordigheid beteekenen, blijkt uit de beteekenis van naderen, zijnde de tegenwoordigheid; en uit de beteekenis van betasten, zijnde de binnenste en geheele gewaarwording, waarover n. 3528.

3560. Dat de woorden: “of gij mijn zoon Ezau zelf zijt, of niet” beteekenen, dat het niet het natuurlijk goede was, blijkt uit den twijfel, hierin en in het terstond

volgende gelegen; en aangezien het het redelijke is, dat innerlijk gewaarwordt, wat en hoe het natuurlijke is, is het de innerlijke gewaarwording, dat het dat niet was, namelijk het natuurlijk goede of Ezaau.

3561. Dat de woorden: “en Jakob naderde tot zijn vader Jischak” den staat der tegenwoordigheid beteekenen, kan blijken uit hetgeen vooraf gaat, dus zonder nadere verklaring.

3562. Dat de woorden: “en hij betastte hem” alle gewaarwording beteekenen, blijkt uit de beteekenis van betasten, zijnde de binnenste en geheele gewaarwording, waarover boven n. 3528, 3559; hier alle innerlijke gewaarwording, omdat de gewaarwording van alle dingen uit de binnenste voortkomt, dat wil zeggen: zij, die in de binnenste gewaarwording zijn, zijn in de innerlijke gewaarwording van alle dingen, die beneden zijn; want de dingen, die beneden zijn, zijn slechts afleidingen en samenstellingen daarvan; immers, het binnenste is het al in alles van zijn lagere dingen, want wat lager is, bestaat niet tenzij door de innerlijker dingen, of wat hetzelfde is, door de hoogere dingen, zooals de werking door haar werkende oorzaak. Hieruit blijkt duidelijk, waarom het einddoel den mensch gelukkig of ongelukkig maakt in het andere leven, want het einddoel is het binnenste van alle oorzaak, en wel dermate, dat wanneer het einddoel niet in de oorzaak is, ja zelfs wanneer zij niet het al daarvan is, er geen oorzaak is. Desgelijks is het einddoel het binnenste van alle werking, want de werking komt van zulk een oorzaak; en omdat dit zoo is, ontleent al, wat bij eden mensch is, zijn *zijn* aan het einddoel, dat bij hem is, en vandaar is hij in het andere leven in zulk een staat als waarin zijn einddoel is (men zie n. 1317, 1568, 1571, 1645, 1909, 3425). Hieruit kan blijken, dat aangezien betasten de binnenste gewaarwording beteekent, het vandaar alle gewaarwording beteekent.

3563. Dat de woorden: “en hij zeide: De stem is Jakobs stem, en de handen zijn Ezaus handen” beteekenen, dat het verstandelijke aldaar behoorde tot het ware, dat van binnen is, maar dat het wilsdeel aldaar behoorde tot het goede, dat van buiten is, dus in omgekeerde volgorde, blijkt daaruit, dat het woord “stem” betrekking heeft op het ware, en de “handen” betrekking hebben op het goede (dat de stem betrekking heeft op het ware, blijkt duidelijk uit hetgeen in het eerste deel, n. 219, 220, werd aangevoerd), en hieruit, dat gezegd wordt: “de stem is Jakobs stem”, en dat door Jakob het natuurlijk ware wordt uitgebeeld, werd boven herhaaldelijk aangetoond. En dat de hand betrekking heeft op het goede, komt omdat door de hand de macht en het vermogen wordt aangeduid (n. 879, 3541), die nergens anders vandaan komen dan van het goede; alle macht en vermogen van het ware komen daarvandaan, hoewel

het schijnt, dat zij van het ware komen. Ook blijkt het hieruit, dat gezegd wordt: “de handen zijn Ezaus handen”, en dat door Ezaus het goede wordt aangeduid, is eveneens boven aangetoond. Dat zij in omgekeerde volgorde zijn, blijkt duidelijk hieruit, dat het overeenkomstig de orde is, dat het goede, hetwelk tot den wil behoort, binnen is; en dat het ware, hetwelk tot het verstand behoort, buiten is. Doch deze dingen zijn, als boven gezegd, van dien aard, dat zij niet zoo bevattelijk kunnen worden verklaard, omdat weinigen in eenige erkentenis van zulke dingen zijn, want zelfs al werden zij ten duidelijkste uitgelegd, worden zij evenwel niet begrepen, wanneer de erkentenis ontbreekt. Maar het moet nochtans gezegd worden, hoe het hiermede gesteld is, omdat over deze aangelegenheid gehandeld wordt. Het goede van het natuurlijke ontstaat bij den mensch uit geen andere bron dan het inwendig goede, dat is, uit het goede van het redelijke; dat het natuurlijke uit geen andere bron het goede heeft, is duidelijk. Maar de invloed bewerkt, dat het goede aldaar zoo is als het natuurlijke is; en aangezien het goede van het natuurlijke nergens anders vandaan komt, vloeit ook het ware van het natuurlijke daaruit voort; want waar het goede is, daar is het ware; beide moeten er zijn opdat er iets zij. Doch de invloed bewerkt ook, dat het ware aldaar zoo is als het natuurlijke is. De invloed is aldus: het goede van het redelijke vloeit in het natuurlijke langs een dubbelen weg, name; lijk langs den kortsten weg in het goede van het natuurlijke zelf, dus onmiddellijk, en door middel van het goede van het natuurlijke aldaar in het ware; het is dit goede en dit ware, hetwelk wordt uitgebeeld door Ezaus en zijn jacht. Het goede van het redelijke vloeit ook in het natuurlijke langs een minder korten weg, namelijk door middel van het ware van het redelijke, en door dezen invloed vormt het iets, dat op het goede gelijkt, maar het is het ware. Overeenkomstig de orde geschiedt het zoo, dat het goede van het redelijke vloeit in het goede van het natuurlijke, en tevens in het ware, onmiddellijk, en ook door middel van het ware van het redelijke in het goede aldaar, dus middellijk; desgelijks in het ware van het natuurlijke, onmiddellijk en middellijk. Wanneer dit zoo geschiedt, is de invloed overeenkomstig de orde. Van dien aard is de invloed bij hen, die wederverwekt zijn; maar de invloed is, voordat zij wederverwekt zijn, als boven gezegd, een andere, namelijk dat het goede van het redelijke niet onmiddellijk in het goede van het natuurlijke vloeit, maar middellijk door middel van het ware van het redelijke, en aldus iets te voorschijn brengt, dat op het goede in het natuurlijke lijkt, maar dat het echte goede niet is, en vandaar niet het echte ware is; doch het is van dien aard, dat het weliswaar van binnen het goede heeft, krachtens den invloed door middel van het ware

van het redelijke, maar meer niet. Daarom ook bestaat het goede aldaar onder een anderen vorm, namelijk van buiten als het goede, dat door Ezau wordt uitgebeeld, maar van binnen als het ware, dat door Jakob wordt uitgebeeld, en aangezien dit niet volgens de orde is, wordt er gezegd in omgekeerde volgorde; maar nochtans is het overeenkomstig de orde, in verband hiermede, dat de mensch niet anders dan zoo wederverwekt kan worden. Ik weet, dat deze dingen, hoewel zij helder zijn gezegd, en derhalve helder beseft kunnen worden door hen, die in de erkentenis van dergelijke dingen zijn, nochtans duister zijn voor hen, die niet weten, wat invloed is, en nog duisterder voor hen, die niet weten, dat het redelijke onderscheiden is van het natuurlijke, en nog weer duisterder voor hen, die niet eenige duidelijke voorstelling hebben omtrent het goede en het ware. Maar van welken aard het natuurlijk goede en het natuurlijk ware is in den staat vóór de wederverwekking, kan alleen duidelijk blijken uit de aandoeningen in dien staat. Wanneer de mensch door het ware wordt aangedaan, niet ter wille van de einddoelen des levens, maar ter wille van andere einddoelen, zooals bijvoorbeeld om geleerd te worden, en zulks uit een zekere aandoening van naijver, of uit een zekere aandoening van kinderachtige afgunst, alsmede uit een zekere aandoening van roem — dan zijn het goede van het natuurlijke en het ware van het natuurlijke in zulk een orde, als hier door Jakob wordt uitgebeeld, bijgevolg in een naar verhouding omgekeerde orde; dan is namelijk het wilsdeel, dat tot het goede behoort, van buiten, en het verstandelijke, dat tot het ware behoort, van binnen. Doch anders is het gesteld in den staat na de wederverwekking; dan wordt de mensch niet alleen aangedaan door het ware ter wille van de einddoelen des levens, maar nog meer wordt hij aangedaan door, het goede des levens zelf; en de vorige aandoeningen, namelijk van naijver, kinderachtige afgunst en roem, scheiden zich af, en zulks totdat het schijnt alsof zij uiteengedreven waren. Want dan is het goede, dat tot den wil behoort, van binnen; en is het ware, dat tot het verstand behoort, van buiten; maar nochtans zoo, dat het ware met het goede één uitmaakt, omdat het uit het goede voortkomt. Deze orde is de echte, en de vorige orde streeft daarnaar, om deze orde te vormen; want het wilsdeel, dat dan buiten is, staat verschillende dingen toe, die dienstig zijn tot de wederverwekking; het is als een spons, die zoowel helder als troebel water opzuigt; aldus neemt het ook zulke dingen op, die anders verworpen zouden worden, en die evenwel als middelen dienen, alsmede tot vorming van voorstellingen aangaande de goedheden en waarheden, behalve voor andere nuttige werkingen.

3564. Dat de woorden: “en hij herkende hem niet, omdat zijne handen harig waren, gelijk zijns broeders Ezau handen” beteekenen, dat hij uit het wilsdeel, dat van buiten was, gewaarwerd, dat het het natuurlijk goede was, blijkt duidelijk hieruit, dat hij niet Jakob voor Jakob herkende, dat is, het ware dat Jakob uitbeeldt, maar dat hij Ezau gewaarwerd, dat is, het natuurlijk goede, dat van buiten is, en zulks ter oorzake van den invloed, waarover zoo even in n. 3563; want er bestaat tusschen het inwendig goede en het uitwendig goede een gemeenschap, omdat er eene wederkeerige betrekking bestaat (n. 1831, 1832, 3514), maar niet tusschen het goede en het ware, tenzij de invloed van het goede in het ware van dien aard is, als vlak hierboven beschreven werd.

3565. Dat de woorden: “en hij zegende hem” de verbinding daarvandaan beteekenen, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde de verbinding, waarover n. 3504, 3514, 3530; doch in dezen staat was de verbinding geen andere dan die, welke in n. 3563 beschreven werd. Met het door Jakob uitgebeelde ware geschiedde een binnenste verbinding, maar niet een middenste, aldus door het einddoel, dat het binnenste goede is, en dit was, dat het aldus niet anders had kunnen geschieden. Wanneer er een einddoel is, is er eerst verbinding van de binnenste dingen met de buitenste; de middenste verbinding komt geleidelijk; dit wordt door het einddoel bewerkt, want in het einddoel ligt geheel de voortschrijding verborgen; want de Heer handelt door middel van de einddoelen, en door middel daarvan stelt Hij de tusschenliggende dingen geleidelijk in orde; daaruit vloeit de verbinding voort, die daarmede wordt aangeduid, dat Jischak Jakob zegende.

3566. Vers 24, 25. *En hij zeide: Zijt gij mijn zoon Ezau zelf; en hij zeide: Ik ben het. En hij zeide: Breng tot mij, en ik zal eten van de jacht mijns zoons, opdat mijne ziel u zegene; en hij stelde het hem nabij, en hij at; en hij bracht hem wijn, en hij dronk.* Hij zeide: Zijt gij mijn zoon Ezau zelf; en hij zeide: Ik ben het, beteekent den staat van de aandoening van het natuurlijk ware, namelijk dat het toen, naar den uiterlijken vorm, het natuurlijk goede geloofde te zijn; en hij zeide: Breng tot mij, en ik zal eten van de jacht mijns zoons, beteekent het verlangen om met zich zelf het natuurlijk ware te verbinden door het goede; opdat mijne ziel u zegene, beteekent de verbinding; en hij stelde het hem nabij, en hij at, beteekent eerst de verbinding van het goede; en hij bracht hem wijn, en hij dronk, beteekent daarna de verbinding van het ware.

3567. Dat de woorden: “Hij zeide: Zijt gij mijn zoon Ezau zelf; en hij zeide: Ik ben het” den staat van de aandoening van het natuurlijk ware beteekenen, namelijk dat het toen, naar den uiterlijken vorm, het natuurlijk goede geloofde te zijn, kan blijken uit de vraag van Jischak: “Zijt gij mijn zoon Ezau zelf”,

waardoor in den innerlijken zin niets anders kan worden aangeduid dan de invloed van het redelijke krachtens het goede in het door Jakob uitgebeelde natuurlijk ware; en uit het antwoord: “en hij zeide: Ik ben het”, namelijk dat het toen geloofde het goede te zijn (men zie hetgeen boven in n. 3550 is gezegd).

3568. Dat de woorden: “en hij zeide: Breng tot mij, en ik zal eten van de jacht mijns zoons” het verlangen beteekenen, om met zichzelf het natuurlijk ware te verbinden door het goede, blijkt uit de beteekenis van eten, zijnde verbinden en toeëigenen, waarover n. 2187, 2343, 3168, 3513 aan het einde; en uit de beteekenis van “de jacht mijns zoons”, zijnde het ware van het goede, waarover n. 3309, 3501, 3508; dat het het verlangen is, komt duidelijk uit.

3569. Dat de woorden: “opdat mijne ziel u zegene” de verbinding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde de verbinding, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565.

3570. Dat de woorden: “en hij stelde het hem nabij; en hij at” de verbinding van het goede het eerst beteekenen, en de woorden: “en hij bracht hem wijn, en hij dronk” de verbinding van het ware daarna, blijkt uit de beteekenis van eten, zijnde verbonden en toegeëigend worden ten aanzien van het goede (waarover zoo even in n. 3568); uit de beteekenis van den wijn, zijnde het ware, dat uit het goede voortkomt (waarover n. 1071, 1798); en uit de beteekenis van drinken, zijnde verbonden en toegeëigend worden ten aanzien van het ware (n. 3168). Daarmede, dat het goede van het redelijke (hetwelk door Jischak wordt uitgebeeld) eerst het goede met zichzelf verbindt, en daarna het ware, en zulks door het natuurlijke (dat Jakob is) — daarmede is het aldus gesteld: wanneer het natuurlijke in dien staat is, welke daarin bestaat dat het goede van buiten is, en het ware van binnen (waarover boven n. 3539, 3548, 3556, 3563), dan laat het verschillende dingen toe, die geen goedheden zijn, maar nochtans nuttig, zooals de middelen tot het goede zijn in hun orde; doch het goede van het redelijke verbindt daarvan met zichzelf geen andere dingen, en eigent zich daarvan geen andere dingen toe, dan die welke met zijn goede samenstemmen, want het goede neemt niets anders op; al wat niet samenstemt, verwerpt het. De overige dingen in het natuurlijke laat het achter, opdat zij tot middelen dienen, om verschillende dingen toe te laten en binnen te leiden, die daarmede samenstemmen. Het redelijke is in den innerlijken mensch; wat daar voorvalt, weet het natuurlijke niet, want het is boven de sfeer van zijn waarneming. Dit is de reden, waarom de mensch, die slechts een natuurlijk leven leeft, hoegenaamd niets kan weten aangaande de dingen, die zich bij hem in zijn innerlijken mensch, of in zijn redelijke, afspelen; de Heer beschikt

deze dingen, terwijl de mensch er volslagen onkundig van is. Dit is de reden, waarom de mensch in het geheel niet weet, hoe hij wordt wederverwekt, en nauwelijks dat hij wordt wederverwekt. Maar wanneer hij het weten wil, laat hij dan slechts acht geven op de einddoelen waarnaar hij streeft, en die hij zelden voor een ander blootlegt; wanneer de einddoelen op het goede gericht zijn, dat is, wanneer hij meer den naaste en den Heer dan zichzelf op het oog heeft, is hij in den staat der wederverwekking. Wanneer de einddoelen echter op het booze gericht zijn, dat is, wanneer hij meer zichzelf dan den naaste en den Heer op het oog heeft, laat hem weten dat hij dan in geen staat van wederverwekking is. De mensch is door de einddoelen zijns levens in het andere leven; door de einddoelen van het goede in den Hemel met de Engelen, maar door de einddoelen van het booze in de hel met de duivelen. De einddoelen bij den mensch zijn niets anders dan zijn liefden, want hetgeen de mensch liefheeft, dat heeft hij tot einddoel; en aangezien de einddoelen zijn liefden zijn, zijn zij binnenste leven (men zie n. 1317, 1568, 1571, 1645, 1909, 3425, 3562, 3565). De einddoelen van het goede bij den mensch zijn in zijn redelijke, en deze zijn het, die het redelijke worden genoemd ten aanzien van het goede, of het goede van het redelijke. Door de einddoelen van het goede, of door het goede aldaar, beschikt de Heer alle dingen, die in het natuurlijke zijn, want het einddoel is gelijk de ziel, en het natuurlijke is gelijk het lichaam van die ziel. Zooals de ziel is, zoo is het lichaam, waarmede zij omgeven is; aldus, zooals het redelijke is ten aanzien van het goede, zoo is het natuurlijke, waarmede het omhuld is. Het is bekend, dat de ziel van den mensch begint in het ei van de moeder, en daarna vervolmaakt wordt in haar baarmoeder, en aldaar omgeven wordt met een teeder lichaam, en wel van dien aard, dat de ziel daarmede geschikt kan handelen in de wereld, waarin zij geboren wordt. Desgelijks is het gesteld, wanneer de mensch wederom geboren, dat is, wederverwekt wordt; de nieuwe ziel, die hij dan ontvangt, is het einddoel van het goede, dat begint in het redelijke; het is daar eerst als in een ei, en daarna wordt het daar vervolmaakt als in een baarmoeder; het teedere lichaam, waarmede de ziel omgeven wordt, is het natuurlijke, en het goede aldaar, dat van dien aard wordt, dat het gehoorzaam overeenkomstig de einddoelen van de ziel handelt. De waarheden gedragen zich aldaar als de vezels in het lichaam, want de waarheden worden uit het goede gevormd (n. 3470). Hieruit blijkt, dat het beeld van de hervorming des menschen zich vertoont in zijn vorming in de baarmoeder; en zoo gij het gelooven wilt, het is ook het hemelsch goede en het geestelijk ware, dat van den Heer uitgaat, dat hem vormt en dan in hem de macht legt om die beide geleidelijk te ontvangen,

en wel zooals en voor zooveel hij als mensch de einddoelen des Hemels beschouwt, en niet als het redelooze dier de einddoelen der wereld. Dat het redelijke ten aanzien van het goede eerst met zichzelf het goede verbindt, en daarna het ware door het natuurlijke — hetgeen daarmede wordt aangeduid, dat Jakob de lekkernijen en het brood aan Jischak nabij stelde, en dat hij at, en dat hij hem wijn bracht, en dat hij dronk — kan ook worden toegelicht door de diensten, die het lichaam aan zijn ziel betoont. Het is de ziel, die aan het lichaam den trek naar spijzen geeft, en zij is het ook die het smakelijk genieten daarvan geeft; de spijzen worden binnengeleid door de verlustiging van den honger en de verlustiging van den smaak, dus door het uiterlijk goede; maar de voedingsstoffen, die binnengeleid worden, gaan niet alle het leven binnen, doch sommige dienen als menstrua voor de dingen, die verteerd moeten worden; sommige voor die dingen, die getemperd moeten worden; sommige voor die dingen, die geopend moeten worden; sommige voor de dingen, die in de vaten gebracht moeten worden; doch de goede voedingsstoffen, die uitgekozen zijn, worden in het bloed gebracht, en worden bloed, waaruit de ziel zulke dingen met zichzelf verbindt, die van nut zijn. Desgelijks is het gesteld met het redelijke en met het natuurlijke; met den eetlust en den smaak stemmen het verlangen en de aandoening om het ware te weten overeen, en met de voedingsstoffen de wetenschappelijke dingen en de erkentnissen (n. 1480); en aangezien zij overeenstemmen, is het er evenzoo mede gesteld. De ziel — die het goede van het redelijke is — geeft het verlangen naar en het aangedaan worden door die dingen, dus de dingen die tot de wetenschap en de leer behooren; zij leidt ze binnen door de verlustiging die tot het verlangen behoort, en door het goede, dat tot de aandoening behoort. Doch de dingen, die zij binnenbrengt, zijn niet alle van dien aard, dat zij het goede des levens worden, maar sommige dienen als middelen voor de dingen, die als het ware verteerd en getemperd moeten worden, sommige voor die, welke geopend en binnengeleid moeten worden, maar de goedheden, die des levens zijn, past zij aan zichzelf aan, en verbindt ze aldus met zichzelf, en vormt zich daaruit waarheden. Hieruit blijkt duidelijk, hoe het redelijke het natuurlijke schikt, opdat dit het dien als zijn ziel, of, wat hetzelfde is, opdat dit het einddoel diepe, dat de ziel is, om zichzelf te vervolmaken, opdat het van nut kan zijn in het Rijk des Heeren.

3571. Vers 26, 27, 28, 29. *En zijn vader Jischak zeide tot hem: Nader, ik bid u, en kus mij, mijn zoon. En hij naderde, en hij kuste hem, en hij rook den reuk zijner kleederen, en zegende hem; en hij zeide: Zie, de reuk mijne zoons is als de reuk des velds, hetwelk Jehovah gezegend heeft. En God zal u geven van den dauw des hemels,*

en van de vettigheden der aarde, en menigte van koren en most. Volken zullen u dienen, en volken zullen zich voor u nederbuigen; wees heer over uwe broederen, en de zonen uwer moeder zullen zich voor u nederbuigen; die u vervloeken, hij zij vervloekt, en die u zegenen, hij zij gezegend. Zijn vader Jischak zeide tot hem: Nader, ik bid u, beteekent een graad van nog innerlijker gewaarwording; en kus mij, mijn zoon, beteekent, of het verbonden kan worden; en hij naderde, en hij kuste hem, beteekent de tegenwoordigheid en de vereeniging; en hij rook den reuk zijner kleederen, beteekent het welgevallige door het ware van het goede, dat hij gewaarwerd; en zegende hem, beteekent de verbinding aldus; en hij zeide: Zie, de reuk mijns zoons, beteekent het welgevallige door het ware van het goede; is als de reuk des velds, beteekent, als uit een goeden aardbodem, waaruit het ware voortkomt; hetwelk Jehovah gezegend heeft, beteekent, dat het wordt vermenigvuldigd en bevrucht uit het Goddelijke; en God zal u geven van den dauw des hemels, beteekent uit het Goddelijk Ware; en van de vettigheden der aarde, beteekent uit het Goddelijk Goede; en menigte van koren, beteekent het daaruit voortvloeiende natuurlijk goede; en most, beteekent het daaruit voortvloeiende natuurlijk ware; volken zullen u dienen, beteekent de waarheden der Kerk, of de geestelijke Kerken; en volken zullen zich voor u nederbuigen, beteekent de waarheden van het goede; wees heer over uwe broederen, beteekent de schijnbare heerschappij in het eerst van de aandoening van het natuurlijk ware over de aandoeningen van het natuurlijk goede; en de zonen uwer moeder zullen zich voor u nederbuigen, beteekent over de overige aandoeningen van het ware; die u vervloeken, hij zij vervloekt, beteekent, dat wie zich ontbindt, ontbonden zal zijn; en die u zegenen, hij zij gezegend, beteekent, dat wie zich verbindt, verbonden zal zijn.

3572. Dat de woorden: “Zijn vader Jischak zeide tot hem: Nader, ik bid u”, een graad van nog innerlijker gewaarwording beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “zeggen, dat hij zou naderen”, zijnde een graad van nog innerlijker gewaarwording vanwege de tegenwoordigheid; naderen is niets anders.

3573. Dat de woorden: “en kus mij, mijn zoon” beteekenen: of het verbonden kan worden, blijkt uit de beteekenis van kussen, zijnde de vereeniging en verbinding uit aandoening; het kussen, dat uiterlijk is, is niets anders dan de aandoening van de verbinding, die innerlijk is; zij stemmen ook overeen. Hier wordt, zooals duidelijk blijkt uit hetgeen boven gezegd is, in den hoogsten zin gehandeld over de verheerlijking van het natuurlijke in den Heer, dat is, hoe de Heer het natuurlijke in Zich Goddelijk maakte. In den uitbeeldenden zin wordt echter gehandeld over de wederverwekking van het natuurlijke bij den mensch, dus over de verbinding van het natuurlijke met het redelijke;

want het natuurlijke is niet eerder wederverwekt, dan wanneer het verbonden is met het redelijke. Deze verbinding geschiedt door den onmiddellijken en middellijken invloed van het redelijke in het goede en ware van het natuurlijke; namelijk door het goede van het redelijke onmiddellijk in het goede van het natuurlijke, en door middel van dit in het ware van het natuurlijke; en middellijk door middel van het ware van het redelijke in het ware van het natuurlijke, en vandaar in het goede van het natuurlijke. Over deze verbindingen wordt gehandeld. Deze verbindingen kunnen nooit bestaan, dan alleen door de middelen, waarin door het Goddelijke voorzien is, en wel door zulke, waarvan de mensch volslagen onkundig is, en waaromtrent hij nauwelijks eenige voorstelling kan hebben door de dingen, die tot het licht der wereld behooren, dat is, tot het natuurlijk schijnsel bij hem; maar alleen door de dingen, die tot het licht des Hemels, dat is, tot het redelijk licht behooren; maar nochtans zijn al deze middelen in den innerlijken zin des Woords onthuld, en komen uit voor hen, die in dien zin zijn, dus voor de Engelen, die hierover ontelbare dingen zien en gewaarworden, waarvan er nauwelijks één ontfouwd en verklaard kan worden op een wijze, die binnen het bereik valt van het bevattingsvermogen van den mensch. Maar in de werkingen en de teekenen daarvan komt het voor den mensch eenigermate uit, hoe het met deze verbinding gesteld is, want het redelijk gemoed — dat is, het inwendige wilsdeel en verstandelijke bij den mensch — moet zich in zijn natuurlijk gemoed vertoonen, zooals dit gemoed zich in het gelaat en in zijn trekken vertoont, en wel zoozeer dat zooals het gelaat de uitdrukking is van het natuurlijk gemoed, evenzeer het natuurlijk gemoed de uitdrukking moet zijn van het redelijk gemoed. Wanneer er verbinding is, zooals bij hen die wederverwekt zijn, vertoont zich al wat de mensch inwendig in zijn redelijke wil en denkt, zichtbaar in zijn natuurlijke, en dit vertoont zich zichtbaar in zijn gelaat. Van dien aard is het gelaat der Engelen, en van dien aard was het gelaat der Oudsten, die hemelsche menschen waren, want zij vreesden in het minst niet, dat anderen hun einddoelen en voornemens zouden kennen, aangezien zij niets anders wilden dan het goede; want wie zich door den Heer laat leiden, streeft nooit naar iets anders en denkt nooit iets anders. Wanneer de staat van dien aard is, verbindt het redelijke ten aanzien van het goede zich onmiddellijk met het goede van het natuurlijke, en door middel van dit met zijn waarheden, alsmede middellijk door het met zich in het redelijke verbonden ware met het ware van het natuurlijke, en door dit met het goede aldaar. Daardoor wordt de verbinding onverbrekkelijk. Maar hoever de mensch heden ten dage van dien staat, dus van den hemelschen staat,

verwijderd is, kan hieruit blijken, dat het voor burgerlijke voorzichtigheid gehouden wordt, anders te spreken en anders te handelen, alsmede iets anders in de gelaatstrekken te toonen dan wat men denkt en bedoelt, ja zelfs ook het natuurlijk gemoed zelf zoo in te stellen, dat het, één met zijn gelaat, tegen de dingen handelt, die het inwendig denkt en wil volgens een boos einddoel. Voor de Oudsten was dit een ontzaggelijke misdaad, en dezulken werden als duivelen uit hun gezelschap geworpen. Uit deze dingen, als uit werkingen en haar teekens, blijkt, wat de verbinding is van het redelijke of innerlijke des menschen ten aanzien van het goede en ware, met zijn natuurlijken of uiterlijken mensch, en dus van welken aard de mensch-engel is, en van welken aard de mensch-duivel.

3574. Dat de woorden: “en hij naderde, en hij kuste hem” de tegenwoordigheid en de vereeniging beteekenen, blijkt uit de beteekenis van naderen, zijnde de tegenwoordigheid, en uit de beteekenis van kussen, zijnde de vereeniging of verbinding uit aandoening (n. 3573). Dat kussen dit beteekent, blijkt ook duidelijk uit de navolgende plaatsen in het Woord, zooals bij David: “Dient Jehovah met vreeze, en *kust den Zoon*, opdat hij niet toorne, en gij op den weg vergaat, want Zijn toorn zal alras ontbranden; welgelukzalig zijn allen, die op Hem betrouwen” (Psalm 2: 11, 12), alwaar over den Heer gehandeld wordt; wiens Goddelijk Menschelijke de Zoon is; Hem kussen wil zeggen met Hem verbonden worden door het geloof der liefde. Bij denzelfde: “De barmhartigheid en de waarheid ontmoeten elkander, de gerechtigheid en de vrede *kussen elkander*” (Psalm 85: 11); “de gerechtigheid en de vrede kussen elkander” wil zeggen: verbinden zich met elkander. Bij Hosea: “Efraïm sprak verschrikking, en is schuldig geworden aan den Baäl; en nu zijn zij voortgevaren te zondigen, en hebben zich van hun zilver een gegoten beeld gemaakt, afgoden naar hun inzicht, die altemaal smedenwerk zijn; zij zeggen tot hen: Die den mensch offeren, *zullen de kalveren kussen*” (13: 1, 2); Efraïm staat voor het inzicht, hier het eigen inzicht, dat is, voor hen, die zich wijs gelooven en die wijs willen zijn niet van den Heer uit; het gegoten beeld van hun zilver staat voor het vervalschte goede; altemaal smedenwerk voor het eigen inzicht; van hen, die van dien aard zijn, wordt gezegd, dat zij de kalveren kussen, dat is, de magie omhelzen en zich daaraan overgeven. In het eerste Boek der Koningen: “Jehovah zeide tot Elia: Ik heb in Israël doen overblijven zeven duizend, alle knieën, die zich niet gebogen hebben voor Baäl, en allen mond, die *hem niet gekust heeft*” (19: 18); kussen staat voor zich verbinden uit aandoening, dus vereeren.

3575. Dat de woorden: “en hij rook den reuk zijner kleederen” het welgevallige beteekenen door het ware van het goede, dat hij gewaarwerd, blijkt uit de beteekenis van den reuk, zijnde het welgevallige, waarover n. 925; en van ruiken, zijnde het gewaarworden wat welgevallig is; en uit de beteekenis van de kleederen, zijnde het ware, waarover n. 297, 1073, 2576; en omdat zij van Ezau waren, die hier met “zijne” bedoeld is, en door Ezau het goede van het natuurlijke wordt uitgebeeld, is het het ware van het goede, dat wordt aangeduid. Het ware van het goede is dat, wat door den onmiddellijken en middellijken invloed van het redelijke (waarover boven n. 3573) in het natuurlijke wordt voortgebracht. Het was dit ware, dat verlangd werd; maar aangezien het niet door middel van den onmiddellijken invloed door het goede van het redelijke voortgebracht kon worden, wanneer het niet tevens geschiedde door den middellijken invloed, dat is, door het ware van het redelijke, en dit niet tenzij door verschillende middelen, welke diegene zijn, die hier in den innerlijken zin door Ezau en Jakob beschreven worden, daarom wordt door “het ruiken van den reuk zijner kleederen” het ware van het goede aangeduid, hetwelk innerlijk waargenomen werd.

3576. Dat de woorden: “en zegende hem” de verbinding op deze wijze beteekenen, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde de verbinding, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565. Uit elk der dingen afzonderlijk, die hier over Ezau en Jakob worden gezegd, kan blijken, dat het goede van het redelijke zich in het binnenste met het goede van het natuurlijke verbonden heeft, en door middel van het goede aldaar met het ware. Want Jischak beeldt het redelijke uit ten aanzien van het goede, Rebekka het redelijke ten aanzien van het ware; Ezau het goede van het natuurlijke, en Jakob het ware daarvan. Dat het redelijke zich ten aanzien van het goede (hetwelk Jischak is) in het binnenste verbonden heeft met het goede van het natuurlijke (hetwelk Ezau is), en niet met het ware van het natuurlijke (hetwelk Jakob is), tenzij middellijk, blijkt duidelijk hieruit, dat Jischak Ezau in het gemoed had, toen hij tot Jakob den zegen zeide, en ook dacht hij toen niet aan Jakob, maar aan Ezau. Wie een zegen zegt, zegent hem aan wien hij denkt, en dan niet diengeen, aan wien hij niet denkt. Alle zegen gaat van het inwendige uit en wordt met den mond uitgesproken, en heeft het leven in zich uit het willen en denken van den zegenende; vandaar behoort deze wezenlijk tot hem, aan wien hij hem geven wil en aan wien hij denkt. Wie den zegen wegneemt, en hem aldus tot den zijne maakt, is als iemand, die iets steelt, dat aan den ander moet worden teruggegeven. Dat Jischak, toen hij zegende, aan Ezau dacht, en niet aan Jakob, kan blijken uit alle en elk der dingen die voorafgaan,

zoals uit vers 18, 19, alwaar Jischak tot Jakob zegt: “*Wie zijt gij, mijn zoon; en Jakob zeide tot zijnen vader: Ik ben Ezau, uw eerstgeborene*”; uit vers 21, 22, 23: “*Jischak zeide tot Jakob: Nader, ik bid u, en ik zal u betasten, mijn zoon, of gij mijn zoon Ezau zelf zijt, of niet*”; en nadat hij hem betast had, zeide hij: “*De stem is Jakobs stem, en de handen zijn Ezaus handen; en hij herkende hem niet*”. Voorts uit vers 24: “*En hij zeide: Zijt gij mijn zoon Ezau zelf; en hij zeide: Ik ben het*”. En tenslotte, toen hij hem kustte: “*hij rook den reuk zijner kleederen*”, namelijk van Ezau; en toen hij hem dan zegende, zeide hij: “*Zie, de reuk mijns zoons*”. Hieruit blijkt, dat onder den zoon, dien hij zegende, geen ander werd verstaan dan Ezau; vandaar dan ook, dat toen hij van Ezau hoorde, dat het Jakob was, *ontzette zich Jischak met groote ontzetting, gansch zeer* (vers 33); *en hij zeide: Uw broeder is met bedrog gekomen* (vers 35). Dat Jakob echter den zegen behield — volgens hetgeen in de verzen 33 en 37 gezegd wordt — komt omdat het door Jakob uitgebeelde ware naar den tijd genomen schijnbaar de heerschappij zou hebben, zooals boven herhaaldelijk werd aangetoond. Maar nadat de tijd van de hervorming en wederverwekking verstreken is, komt het goede zelf — dat binnenin verborgen lag en van daar uit alle dingen in het algemeen en in het bijzonder had geschikt, die hadden geschenen te behooren tot het ware, of die het ware aan zich had toegeschreven — te voorschijn en voert openlijk de heerschappij. Deze dingen worden aangeduid met hetgeen Jischak tot Ezau zeide: “*Op uw zwaard zult gij leven, en zult uwen broeder dienen; en het zal geschieden, wanneer gij heerschen zult, en gij zult zijn juk van boven uwen hals verbreken*” (vers 40), waarvan de innerlijke zin deze is, dat het goede, zoolang het ware met het goede verbonden wordt, naar den schijn een lagere plaats inneemt, maar dat het de eerste plaats zal innemen; en dan zal er verbinding zijn van het redelijke met het goede van het natuurlijke, en door dit met het ware; en aldus zal het ware tot het goede gaan behooren; bijgevolg zal Ezau dan het goede zelf van het natuurlijke uitbeelden, en Jakob het ware zelf daarvan, beide met het redelijke verbonden; dus in den hoogsten zin het Goddelijk Natuurlijke des Heeren, Ezau ten aanzien van het Goddelijk Goede, en Jakob ten aanzien van het Goddelijk Ware aldaar.

3577. Dat de woorden: “als de reuk des velds” beteekenen, als uit een goeden aardbodem, waaruit het ware voortkomt, blijkt uit de beteekenis van den reuk des velds, zijnde de innerlijke gewaarwording van het ware uit het goede, zooals van de uitwaseming uit den oogst in het veld. Dat het veld de goede aardbodem is, zie men in n. 3500. Dat de reuk de innerlijke gewaarwording beteekent, vindt hierin zijn oorzaak, dat de verlustigingen van het goede en de bekoringen van het ware, die in het andere leven innerlijk waargenomen

worden, zich aldaar ook door overeenstemmende geuren openbaren (men zie n. 1514, 1517, 1518, 1519). Hieruit, en uit de overeenstemmingen, blijkt duidelijk, dat de reuk niets anders is dan het gewaarwordingsvermogen, maar het natuurlijke, dat overeenstemt met het geestelijk gewaarwordingsvermogen.

3578. Dat de woorden: “hetwelk Jehovah gezegend heeft” beteekenen, dat het wordt vermenigvuldigd en bevrucht uit het Goddelijke, blijkt uit de beteekenis van het zegenen van Jehovah, zijnde vermenigvuldigd worden ten aanzien van het ware, en bevrucht worden ten aanzien van het goede, waarover n. 2846, 3406.

3579. Dat de woorden “en God zal u geven van den dauw des hemels” beteekenen, uit het Goddelijk Ware; en de woorden: “en van de vettigheden der aarde” uit het Goddelijk Goede, blijkt uit de beteekenis van den dauw des hemels, zijnde het ware (waarover aanstonds); en uit de beteekenis van de vettigheden, zijnde het goede (waarover n. 353), beide Goddelijk in den hoogsten zin, waarin zij op den Heer betrekking hebben. Met de vermenigvuldiging van het ware en met de bevruchting van het goede is het aldus gesteld: wanneer het redelijke in het natuurlijke vloeit, vertoont het zijn goede daarin in een algemeenen vorm; door middel van dit goede brengt het aldaar waarheden voort, bijna zooals het leven de vezels in den mensch opbouwt, en ze in vormen schikt overeenkomstig de nuttige werkingen. Door middel van deze, in een hemelsche orde gestelde waarheden brengt dit goede wederom het goede voort, en door dit goede wederom waarheden, die afleidingen zijn. Men kan een dergelijke natuurlijke voorstelling hebben aangaande de vorming van het ware door het goede, en wederom van het goede door het ware, waardoor wederom het ware wordt gevormd; doch een geestelijke voorstelling daarvan kunnen alleen zij hebben, die in het andere leven zijn, want aldaar worden de voorstellingen gevormd door het licht des Hemels, waarin het inzicht is. Dat de dauw het ware is, blijkt ook elders uit het Woord, zooals bij Zacharia: “Zaad des vredes, de wijnstok zal zijne vrucht geven, en de aarde zal haar inkomen geven, en de *hemelen zullen hunnen dauw geven*” (8: 12), alwaar gehandeld wordt over de nieuwe Kerk; “de wijnstok zal zijne vrucht geven” wil zeggen, dat het geestelijke der Kerk of het ware des geloofs het goede zal geven; “en de aarde zal haar inkomen geven” wil zeggen, dat het hemelsche der Kerk of het goede der naastenliefde, het ware zal geven; de dauw, dien de Hemelen zullen geven, zijn dat goede en ware. Bij Haggai: “Om Mijns huizes wil, hetwelk verwoest is, zijn over u *de hemelen van dauw gesloten*, en de aarde is gesloten van haar inkomen” (1: 9, 10); de dauw der hemelen en het inkomen der aarde, die onthouden

werden, staan voor dergelijke dingen. Bij David: “Uit de baarmoeder des dageraads zal U de *dauw Uwer geboorte* zijn” (Psalm 110: 3, 4), aangaande den Heer; de dauw der geboorte staat voor het hemelsche der liefde. Bij Mozes: “Zijn land zij gezegend van Jehovah, van de kostelijkheden des hemels, *van den dauw*, en van de diepte, die beneden is liggende” (Deut. 33: 13), aangaande Jozef; de kostelijkheden des hemels zijn de geestelijke dingen (n. 3166), die de dauw zijn; “de diepte, die beneden is liggende” zijn de natuurlijke dingen. Bij denzelfde: “Israël heeft zeker gewoond, alleen, tegen de fontein van Jakob, in een land van koren en most, ja, *de hemelen drupten dauw*” (Deut. 33: 28); aldaar staat de dauw, dien de hemelen drupten, eveneens voor de geestelijke dingen, die tot het ware behooren. In den echten zin is de dauw het ware van het goede, dat uit den staat van onschuld en vrede voortkomt, want door den morgen of den dageraad, wanneer de dauw nederdaalt, worden die staten aangeduid (n. 2333, 2405, 2540, 2780). Vandaar was ook het manna, dat uit den hemel kwam, met den dauw, die in den ochtendstond nederdaalde, zooals kan blijken bij Mozes: “*In den morgen lag een laag van dauw* rondom het kamp, en als de *laag van dauw* verdwenen was, ziet, over de aangezichten der woestijn een klein rond ding, klein als de rijm, op de aarde” (Exod. 16: 13, 14); wanneer “de dauw nederviel op het kamp des nachts, viel dit manna op hetzelfde neder” (Num. 11: 9). Aangezien het manna hemelsch brood was, beteekende het in den hoogsten zin den Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede, vandaar bij de menschen het hemelsche der liefde, want dit komt voort uit het Goddelijke des Heeren (n. 276, 680, 1798, 2165, 2177, 3464, 3478). De dauw, waarin en waarmede het manna nederdaalde, staat in den hoogsten zin voor het Goddelijk Ware, en voor het geestelijk ware bij de menschen in den betrekkelijken zin; de morgenstond is de staat van vrede, waarin deze goedheden zijn (n. 92, 93, 1726, 2780, 3170). Aangezien de dauw het ware beteekent, dat uit het goede voortkomt, of, wat hetzelfde is, het geestelijke, dat uit het hemelsche voortkomt, wordt het geestelijk ware in het Woord ook *vergeleken* met den dauw, want de dingen die een ding aanduiden, dienen ook tot een vergelijking met hetzelfde ding, zooals bij Jesaja: “Alzoo heeft Jehovah tot mij gezegd: Ik zal stil zijn, en zien in Mijne woonplaats, als de heldere hitte op het licht, *als eene wolk des dauws* in de hitte des oogstes” (18: 4). Bij Hosea: “Wat zal Ik u doen, o Efraïm; wat zal Ik u doen, o Jehudah, dewijl uwe heiligheid is als eene *wolk des dageraads*, en *als de dauw vallende in den morgen*” (6: 4; hfdst. 13: 3). Bij denzelfde: “*Ik zal Israël zijn als de dauw*; hij zal bloeien als de lelie, en hij zal wortelen uitslaan als de Libanon” (14: 6). Bij Micha: “De overblijfselen van Jakob zullen zijn in het midden van vele

volken, *als een dauw* van met Jehovah, als druppelen op het kruid” (5: 6). Bij David: “Gelijk de goede olie op het hoofd, die nederdaalt op den zoom van Aharons kleederen; *gelijk de dauw van Chermon*, die nederdaalt op de bergen van Zion; want aldaar gebood Jehovah den zegen des levens tot in der eeuwigheid” (Psalm 133: 2, 3). Bij Mozes: “Mijne leer zal vloeien als een regen, *Mijn woord zal druipen als een dauw*, als een stofregen op het teedere gras, en als druppelen op het gras” (Deut. 32: 2); aldaar staat de dauw voor de vermenigvuldiging van het ware door het goede, en voor de bevruchting van het goede door het ware; en daar het de dauw is, die iederen morgen veld en wijngaard vruchtbaar maakt, worden het goede en het ware zelf aangeduid door het koren en de most, waarover hetgeen volgt.

3580. Dat de woorden: “en menigte van koren” het daaruit voortvloeiende natuurlijk goede beteekenen, en “most” het daaruit voortvloeiende natuurlijk ware, blijkt uit de beteekenis van het koren, zijnde het goede, en uit de beteekenis van den most, zijnde het ware; en wanneer zij betrekking hebben op het natuurlijke, beteekenen zij het natuurlijk goede en ware; en dan hebben brood en wijn betrekking op het redelijke; dat het brood het hemelsch goede is, zie men in n. 276, 680, 1798, 2165, 2177, 3464, 3478; en dat wijn het geestelijke is, dus het ware uit het goede, in n. 1071, 1798. Dat het koren en de most deze dingen beteekenen, kan ook blijken uit de volgende plaatsen in het Woord; bij Haggai: “De hemelen zijn gesloten van dauw, en de aarde is gesloten van zijn inkomen, en Ik heb eene droogte geroepen over de aarde, en over de bergen, en *over het koren*, en *over den most*, en over hetgeen de aarde voortbrengt” (1: 10, 11); daar staat de droogte voor het ontbreken van dauw en regen, dus voor het ontbreken van het ware uit eenig goede. De droogte over het koren is het ontbreken van het goede, en de droogte over den most is het ontbreken van het ware. Bij Mozes: “Israël zal zeker wonen, alleen, tegen de fontein van Jakob, *in een land van koren en most*, en zijn hemelen zullen van dauw druipen” (Deut. 33: 28); “alleen” staat voor hen, die niet bestookt worden door boosheden en valschheden (n. 139, 471); het land van koren en most staat voor het goede en ware der Kerk. Bij Hosea: “Ik zal Israël zijn als dauw; hij zal bloeien als de lelie, en hij zal zijne wortelen uitslaan als de Libanon; zijne takken zullen uitgaan, en zijn eer zal zijn als de olijfboom, en hij zal eenen *reuk* hebben als des Libanons; de onder zijne schaduw wonenden zullen wederkeeren; *zij zullen het koren levend maken*, en zij zullen bloeien als de wijnstok; zijne gedachtenis zal zijn als de *wijn* van Libanon” (14: 6, 7, 8), alwaar het koren voor het geestelijk goede staat, en de wijn voor het geestelijk ware. Bij Jesaja: “De vloek zal het land verteren; *de most zal treuren*,

de *wijnstok* zal kwelen, allen, die blijhartig waren, zullen zuchten” (24: 6, 7), alwaar gehandeld wordt over de verwoesting van de geestelijke Kerk; “de most zal treuren” wil zeggen, dat het ware zal ophouden te bestaan. Bij Jeremia: “Jehovah heeft Jakob vrijgekocht; zij zullen komen en zingen op de hoogte van Zion, en toevloeden tot het goede van Jehovah, *tot het koren en tot den most*, en tot de zonen van de kudde van kleinvee en van de kudde van grootvee” (31: 11, 12); het koren en de most staan voor het goede en het daaruit voortvloeiende ware; de olie voor het goede, waaruit deze voortkomen, en uit welke het voortkomt; de zonen van de kudde van kleinvee en van grootvee voor het ware, dat er aldus uit voortvloeit; en aangezien deze dingen dit beteekenen, worden zij het goede van Jehovah genoemd. Bij Hosea: “Zij wist niet, dat Ik haar het *koren*, en den *most*, en de olie gegeven heb, en het zilver en goud vermenigvuldigd heb, dat zij voor den Baäl gemaakt hebben; daarom zal Ik wederkomen, en *Mijn koren* en *Mijnen most* wegnemen op zijnen gezetten tijd, en Ik zal wegrukken Mijne wol en Mijn vlas” (2: 8, 9); aldaar wordt gehandeld over de ontaarde Kerk; en het komt duidelijk uit, dat door het koren niet het koren wordt aangeduid, noch door most de most, evenmin door olie, zilver, goud, wol en vlas dergelijke dingen, maar zulke die geestelijk zijn, dat is, tot het goede en ware behooren. Desgelijks daar, waar over de nieuwe Kerk wordt gehandeld bij denzelfde: “Ik zal u Mij ondertrouwen in geloof en gij zult Jehovah kennen; en het zal te dien dage geschieden, dat Ik de hemelen zal hooren, en deze zullen de aarde hooren; en de aarde zal het *koren* en den *most* hooren, en de olie; en die zullen Jizreël hooren” (2: 20, 21, 22); Jizreël staat voor de nieuwe Kerk. Bij Joël: “Waakt op, gij dronkenen, en weent, en huilt, alle gij wijndrinkers, *om den most*, dewijl hij van uwen mond is afgesneden; het veld is verwoest, het land treurt, want *het koren is verwoest, de most is verdroogd*, de olie kweelt” (1: 5, 10). Bij denzelfde: “Gij zonen van Zion, verheugt u, en zijt blijde in Jehovah uwen God, want Hij heeft u gegeven den morgenregen in gerechtigheid, en Hij zal u den morgen den avondregen doen nederdalen in het eerst; en de dorschvloeren zullen gevuld worden met *zuiver koren*, en de perskuipen zullen overloopen van *most* en olie” (2: 23, 24). Bij denzelfde: “Het zal te dien dage geschieden, dat de *bergen zullen druipen van most*, en de heuvelen van melk vlieten, en alle beken van Jehudah zullen van wateren vlieten, en er zal eene fontein uit het huis van Jehovah uitgaan” (3: 18); aldaar wordt over het Rijk des Heeren gehandeld; het zijn geestelijke dingen, die door most, melk en wateren worden aangeduid, en waarvan de overvloed aldus wordt beschreven. Bij Zacharia: “Jehovah hun God zal ze te dien dage behouden, als de kudde van kleinvee Zijns volks; want hoe groot

Zijne goedheid, en hoe groot Zijne schoonheid; het *koren* zal de jongelingen, en de *most* de maagden doen bloeien” (9: 16, 17). Bij David: “Gij bezoekt het land, en verlustigt U daarin; Gij verrijkt het grootelijks; de beek Gods is vol wateren; Gij maakt *hunlieders koren* gereed; de weiden zijn bekleed met kudde van kleinvee; en de dalen zijn bedekt met *koren*; zij juichen toe, ook zingen zij” (Psalm 65: 10, 14). Hieruit blijkt nu duidelijk, wat koren en most is.

3581. Dat de woorden: “volken zullen u dienen” de waarheden der Kerk beteekenen, en de woorden: “volken zullen zich voor u nederbuigen” de waarheden van het goede, blijkt uit de uitdrukking “dienen”, betrekking hebbende op de waarheden, waarover n. 2567, 3409; en uit de beteekenis der volken, zijnde de waarheden, waarover n. 1259, 1260, 2928, 3295. Door de volken, in de eerste plaats genoemd, worden de waarheden der Kerk aangeduid, die geestelijke waarheden worden genoemd; door de in de tweede plaats genoemde volken de waarheden van het goede, die geestelijke goedheden zijn, en die in betrekkelijken zin waarheden worden genoemd; de goedheden der naastenliefde zijn zulke waarheden. Aangezien er dit onderscheid is, worden de “volken” in de eerste en in de tweede plaats vermeld, niet met hetzelfde woord in de Hebreeuwsche taal uitgedrukt, maar toch met eenigszins verwante.

3582. Dat de woorden: “wees heer over uwe broederen” de schijnbare heerschappij in het eerst van de aandoening van het natuurlijk ware over de aandoeningen van het natuurlijk goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “heer zijn” zijnde de heerschappij; en uit de beteekenis der broederen, zijnde de aandoeningen van het goede, hier van het natuurlijk goede, waarover n. 367, 2360, 3303. Over de schijnbare heerschappij van het ware over het goede in het eerst, zie men n. 3324, 3325, 3330, 3332, 3336, 3470, 3539, 3548, 3556, 3563, 3570.

3583. Dat de woorden: “en de zonen uwer moeder zullen zich voor u nederbuigen” beteekenen, over de overige aandoeningen van het ware, blijkt uit de beteekenis der zonen, zijnde eveneens de waarheden, waarover n. 489, 491, 533, 1147, 2623, 3373; en uit de beteekenis van de moeder, zijnde de aandoening van het geestelijk ware, en vandaar de Kerk, want de Kerk is en wordt zoo genoemd krachtens het ware en zijn aandoening, waarover n. 289, 2691, 2717.

3584. Dat de woorden: “die u vervloeken, hij zij vervloekt” beteekenen, dat wie zich ontbindt, ontbonden zal zijn, en de woorden: “die u zegenen, hij zij gezegend”, dat wie zich verbindt, verbonden zal zijn, blijkt uit de beteekenis van “vervloekt worden”, zijnde ontbonden worden; en van “gezegend worden”,

zijnde verbonden worden, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565. Deze woorden hebben betrekking op de waarheden, en door “zij die vervloeken” worden de valschheden aangeduid, die zich van de waarheden afscheiden, en door “zij die zegenen” worden de waarheden aangeduid, die zich aan de overige toevoegen. Want met de waarheden en goedheden is het zoo gesteld, dat zij onderling een gezelschap vormen, en ten slotte als het ware ééne enkele stad; op deze wijze hebben zij zich ook samengevoegd. Dit ontleent zijn oorsprong aan den vorm des Hemels, waarin de Engelen overeenkomstig de bloedverwantschappen en de aanverwantschappen van het goede en ware zijn gerangschikt, en aldus tevens één rijk of ééne stad uitmaken; van daaruit vloeien de waarheden en goedheden bij den mensch in, en worden bij hem in een dergelijken vorm geschikt, en zulks door den Heer alleen. Maar hoe het hiermede gesteld is, zal duidelijker blijken uit de overeenstemming van den Grootsten Mensch, die de Hemel is, met alle dingen en elk der dingen in het bijzonder, die bij den mensch zijn; over welke overeenstemming, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, aan het einde der hoofdstukken gehandeld zal worden. Hieruit blijkt nu duidelijk, wat de tot Jakob uitgesproken, maar voor Ezau bedoelde zegen van Jischak behelst, namelijk de bevruchting van het goede door de vermenigvuldiging van het ware, en daarvan wederom de bevruchting.

3585. Vers 30, 31, 32, 33. *En het geschiedde, als Jischak voleindigd had Jakob te zegenen, en het geschiedde, dat nauwelijks uitgaande Jakob uitging van de aangezichten van zijnen vader Jischak, en Ezau, zijn broeder, kwam van zijne jacht. En hij maakte, ook hij, lekkernijen toe; en hij bracht het tot zijnen vader, en hij zeide tot zijnen vader: Laat mijn vader opstaan, en eten van de jacht zijns zoons, opdat uwe ziel mij zegene. En Jischak, zijn vader, zeide tot hem: Wie zijt gij; en hij zeide: Ik ben uw zoon, uw eerstgeborene, Ezau. En Jischak ontzette zich met groote ontzetting, gansch zeer, en zeide: Wie is hij dan, die eene jacht gejaagd heeft, en tot mij gebracht heeft; en ik heb van alles gegeten, eer gij kwaamt, en heb hem gezegend; ook zal hij gezegend zijn.* Het geschiedde, als Jischak voleindigd had Jakob te zegenen, beteekent, toen de eerste verbinding aldus was geschied; en het geschiedde, dat nauwelijks uitgaande Jakob uitging van de aangezichten van zijnen vader Jischak, beteekent de voortschrijding en verandering van den staat; en Ezau, zijn broeder, kwam van zijne jacht, beteekent het ware van het goede en zijn komst; en hij maakte, ook hij, lekkernijen toe, en hij bracht het tot zijnen vader, beteekent de wenschelijke en verkwikkelijke dingen voor het Goddelijk Redelijke; en hij zeide tot zijnen vader: Laat mijn vader opstaan en eten van de jacht zijns zoons, beteekent,

dat het zich het ware van het natuurlijk goede zou toeëigenen; opdat uwe ziel mij zegene, beteekent, opdat het zou verbinden; en Jischak, zijn vader, zeide tot hem: Wie zijt gij; en hij zeide: Ik ben uw zoon, uw eerstgeborene, Ezau, beteekent den staat van innerlijke gewaarwording aangaande het natuurlijk goede en het daaruit voortvloeiende ware; en Jischak ontzette zich met groote ontzetting, gansch zeer, beteekent een groote ontsteltenis aangaande de omkeering van den staat; en zeide: Wie is hij dan, die eene jacht gejaagd heeft, en tot mij gebracht heeft, beteekent een onderzoek aangaande dat ware; en ik heb van alles gegeten, eer gij kwaamt, beteekent, dat het werd toegeëigend; en heb hem gezegend; ook zal hij gezegend zijn, beteekent, dat het verbonden is. **3586.** Dat de woorden: “En het geschiedde, als Jischak voleindigd had Jakob te zegenen” beteekenen, toen de eerste verbinding aldus was geschied, blijkt uit de beteekenis van zegenen, zijnde de verbinding, waarover boven n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584; dus wil “als hij voleindigd had te zegenen” zeggen: toen de verbinding geschied was; dat de eerste verbinding plaats vond met het ware, dat door Jakob wordt uitgebeeld, blijkt duidelijk uit hetgeen boven gezegd is.

3587. Dat de woorden: “en het geschiedde, dat nauwelijks uitgaande Jakob uitging van de aangezichten van zijnen vader Jischak” de voortschrijding en verandering van den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “uitgaande uitgaan van de aangezichten”, zijnde wanner de dingen, die door Jakob werden uitgebeeld, ophielden, dus toen de staat veranderd werd; want nu wordt over Ezau gehandeld, en in den innerlijken zin over het goede van het natuurlijke; namelijk, hoe dit, als boven gezegd, uit het binnenste voortkomt en zichzelf openbaart, en de heerschappij heeft nadat Be hervorming voltrokken is door den dienst van het ware.

3588. Dat de woorden: “en Ezau, zijn broeder, kwam van zijne jacht” het ware van het goede en zijn komst beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede van het natuurlijke, waarover hierboven; uit de beteekenis van komen, zijnde de komst; en uit de beteekenis van de jacht, zijnde het ware, dat uit het goede voortkomt, waarover n. 3501.

3589. Dat de woorden: “en hij maakte, ook hij, lekkernijen toe, en hij bracht het tot zijnen vader” de wenschelijke en verkwikkelijke dingen voor het Goddelijk Redelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis der lekkernijen, zijnde de verlustigingen die tot het goede, en de bekoringen, die tot het ware behooren, waarover n. 3502, 3536; de verlustigingen, die tot het goede behooren zijn de wenschelijke dingen, en de bekoringen, die tot het ware behooren, de

verkwikkelijke dingen, want het is de aandoening van het goede, die verlangt, en dan de aandoening van het ware, die verkwikt.

3590. Dat de woorden: “en hij zeide tot zijnen vader: Laat mijn vader opstaan, en eten van de jacht zijn zoons” beteekenen, dat het zich het ware van het natuurlijk goede zou toeëigenen, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, die hier de vader is, zijnde het goede van het redelijke, waarover vaak eerder; uit de beteekenis van eten, zijnde toeëigenen, waarover n. 2187, 2343, 3168, 3513 aan het einde; en uit de beteekenis van de jacht, zijnde het ware van het natuurlijk goede, waarover zoo even in n. 3588.

3591. Dat de woorden: “opdat uwe ziel mij zegene” beteekenen, opdat het verbinden zou, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde de verbinding, waarover eveneens hierboven n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584.

3592. Dat de woorden: “en Jischak, zijn vader, zeide tot hem: Wie zijt gij; en hij zeide: Ik ben uw zoon, uw eerstgeborene, Ezau” den staat van innerlijke gewaarwording beteekenen aangaande het natuurlijk goede en het daaruit voortvloeiende ware, blijkt uit hetgeen boven in n. 3548, 3549, 3550 bij de verzen 18 en 19 gezegd is, alwaar dezelfde woorden voorkomen.

3593. Dat de woorden: “en Jischak ontzette zich met groote ontzetting, gansch zeer” een groote ontsteltenis aangaande de omkeering van den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de ontzetting, zijnde de ontsteltenis; dat deze de omkeering van den staat betreft, blijkt duidelijk uit hetgeen boven gezegd is over de beide staten van den mensch, die wederverwekt wordt, over den staat voordat hij wederverwekt is, en over den staat nadat hij wederverwekt is; namelijk, dat in den staat voordat hij wederverwekt is, de waarheden schijnbaar overheerschen, maar dat in den staat, nadat hij wederverwekt is, de waarheden terugwijken en het goede de heerschappij ontvangt; hierover zie men hetgeen vaak eerder werd aangetoond in n. 1904, 2063, 2189, 2697, 2979, 3286, 3288, 3310 aan het einde, 3325, 3330, 3332, 3336, 3470, 3509, 3539, 3548, 3556, 3563, 3570, 3576, 3579.

3594. Dat de woorden: “en hij zeide: Wie is hij dan, die eene jacht gejaagd heeft, en tot mij gebracht heeft” een onderzoek beteekenen aangaande dat ware, blijkt uit de uitbeelding van Jakob (met betrekking tot wien hier gezegd wordt “wie is hij dan”), zijnde het natuurlijke ten aanzien van het ware, waarover boven; en uit de beteekenis van de jacht, zijnde het ware uit het goede, waarover n. 3501; hier een onderzoek aangaande dit ware, of het uit het goede was.

3595. Dat de woorden: “en ik heb van alles gegeten, eer gij kwaamt” beteekenen, dat het wend toegeëigend, blijkt uit de beteekenis van eten, zijnde toegeëigend worden, waarover n. 2187, 2343, 3168, 3513 aan het einde.

3596. Dat de woorden: “en heb hem gezegend; ook zal hij gezegend zijn” beteekenen, dat het verbonden is, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde verbonden worden, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584. Hoe het gesteld is met de toeëigening en de verbinding van het door Jakob uitgebeelde ware, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd werd. Maar aangezien deze dingen van dien aard zijn, dat zij het bevattingsvermogen van den natuurlijke mensch te boven gaan, en niet gezien kunnen worden tenzij in het licht, waarin de redelijke of innerlijke mensch is, in welk licht er heden ten dage weinigen zijn, omdat weinigen worden wederverwekt — daarom is het beter, ze niet verder toe te lichten, want de toelichting van ongeweten en boven de bevattingsvermogen uitgaande dingen is niet ze in het licht stellen, maar nog meer in de schaduw. Bovendien moeten dergelijke dingen opgebouwd worden op voorstellingen van natuurlijke waarheden, door middel waarvan zij begrepen moeten worden, en deze ontbreken heden ten dage ook. Dit is ook de reden, waarom het voorafgaande zoo kort, en alleen naar den innerlijken zin der woorden is uitgelegd. Uit hetgeen voorafgaat kan blijken, wat het insluit, dat Jischak aan zijn zoon een jacht vroeg, opdat hij daarvan zou eten alvorens hem te zegenen, en dat hij hem niet eerder zegende, dan nadat hij gegeten had, en dat dus na het eten de zegening volgde van hem, die het had toegemaakt en gebracht, zooals ook duidelijk blijkt uit Jischak’s woorden (hier aangaande Jakob): “*hij bracht tot mij, en ik heb van alles gegeten, eer gij kwaamt, en heb hem gezegend, en ook zal hij gezegend zijn*”. De oorzaak daarvan blijkt duidelijk uit het innerlijke inzicht in de riten der Oude Kerk; want bij hen beteekende “eten” toeëigening en verbinding, en de verbinding met hem, bij wien zij aten, of wiens brood zij aten. Spijs in het algemeen beteekende die dingen, die der liefde en der naastenliefde zijn, dat is, de zelfde dingen, die hemelsche en geestelijke spijs zijn; het brood beteekende aldaar de dingen, die tot de liefde tot den Heer behooren, en de wijn de dingen, die tot de liefde jegens den naaste behooren. Wanneer deze dingen werden toegeëigend, waren zij verbonden; aldus spraken zij wederkeerig uit aandoening, en werden te zamen tot een gezelschap verbonden. De gastmalen bij de Ouden waren niets anders, en ook de maaltijden uit de geheiligde dingen in de Joodsche Kerk beeldden niets anders uit, en de middagmalen en avondmalen in de oorspronkelijke Christelijke Kerk behelsden evenmin iets anders.

3597. Vers 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40. *Toen Ezau hoorde de woorden zijns vaders, en hij schreeuwde met eenen grooten en bitteren schreeuw, gansch zeer; en hij zeide tot zijnen vader: Zegen mij, ook ik, mijn vader. En hij zeide: Uw broeder is gekomen met bedrog, en heeft uwen zegen weggenomen. En hij zeide: Is het niet, dat men zijnen naam noemt Jakob, en hij heeft mij, hij, twee malen vertreden; mijne eerstgeboorte heeft hij genomen, en zie, nu heeft hij mijnen zegen genomen; en hij zeide: Hebt gij dan geen zegen voor mij bewaard. En Jischak antwoordde, en zeide tot Ezau: Zie, ik heb hem tot eenen heer over u gezet, en al zijne broeders heb ik hem tot knechten gegeven; en ik heb hem met koren en most ondersteund; en wat zal ik dan voor u doen, mijn zoon. En Ezau zeide tot zijnen vader: Hebt gij maar dezen eenen zegen, mijn vader; zegen mij, ook ik, mijn vader; en Ezau hief zijne stem op, en weende. En zijn vader Jischak antwoordde, en zeide tot hem: Zie, van de vettigheden der aarde zal uwe woning zijn, en van den dauw des hemels van boven. En op uw zwaard zult gij leven, en zult uwen broeder dienen; en het zal geschieden, wanner gij heerschen zult, en gij zult zijn juk van boven uwen hats verbreken.* Ezau hoorde de woorden zijns vaders, beteekent de waarneming van het natuurlijk goede uit het Goddelijk Goede; en hij schreeuwde met eenen grooten en bitteren schreeuw, gansch zeer, beteekent zijn groote ontsteltenis over de omkeering van den staat; en hij zeide tot zijnen vader: Zegen mij, ook ik, mijn vader, beteekent, dat het de verbinding verlangde, hoewel daardoor het ware verbonden werd; en hij zeide: Uw broeder is gekomen met bedrog, beteekent het omgekeerde van de orde; en heeft uwen zegen weggenomen, beteekent de verbinding op deze wijze; en hij zeide: Is het niet, dat men zijnen naam noemt Jakob, beteekent zijn hoedanigheid; en hij heeft mij, hij, twee malen vertreden, beteekent, dat het de orde had omgekeerd; mijne eerstgeboorte heeft hij genomen, beteekent den voorrang; en zie, nu heeft hij mijnen zegen genomen, beteekent de verbinding; en hij zeide: Hebt gij dan geen zegen voor mij bewaard, beteekent of er voor hem niet iets was ten aanzien van de verbinding in dien vorigen staat; en Jischak antwoordde, en zeide tot Ezau, beteekent het onderriecht; zie, ik heb hem tot eenen heer over u gezet, beteekent, dat het in dien staat zou heerschen; en al zijne broeders heb ik hem tot knechten gegeven, beteekent, dat de aandoeningen van het goede dan naar den schijn ondergeschikt zijn aan de aandoeningen van het ware; en ik heb hem met koren en most ondersteund, beteekent, als eerder, zijn goede en ware; en wat zal ik dan voor u doen, mijn zoon, beteekent, dat er voor het goede in dezen staat niets anders is; en Ezau zeide tot zijnen vader, beteekent de waarneming van het natuurlijk goede; hebt gij maar dezen eenen zegen, mijn vader, beteekent of er dan niet iets

anders uit het natuurlijk goede kon worden toegevoegd; zegen mij, ook ik, mijn vader, beteekent, dat het de verbinding verlangde, hoewel daardoor het ware verbonden werd; en Ezau hief zijne stem op, en weende, beteekent een verderen staat van ontsteltenis; en zijn vader Jischak antwoordde, en zeide tot hem, beteekent de innerlijke gewaarwording aangaande het natuurlijk goede, dat het Goddelijk zou worden; zie, van de vettigheden der aarde zal uwe woning zijn, beteekent, dat het leven uit het Goddelijk Goede voortkomt; en van den dauw des hemels van boven, beteekent, dat het uit het Goddelijk Ware voortkomt; en op uw zwaard zult gij leven en zult uwen broeder dienen, beteekent, dat zoolang het ware met het goede verbonden wordt, het goede in schijn een lagere plaats inneemt; en het zal geschieden wanneer gij zult heerschen, beteekent, dat het de eerste pleats zal innemen; en gij zult zijn juk van boven uwen hals verbreken, beteekent, dat er dan verbinding zal zijn door het goede, en dat het ware tot het goede zal behooren.

3598. Aangezien de dingen, in de verzen 34, 35, 36, 37, 38 vervat, zulke zijn als boven verklaard werden, en uit hetgeen eerder gezegd wend kan blijken, wat zij behelzen, is het overbodig ze nog verder naar den innerlijken zin te verklaren; alleen die dingen moeten verklaard worden, die in de verzen 39 en 40 besloten liggen, en tot den zegen van Ezau door zijn vader Jischak behooren.

3599. Dat de woorden: “zijn vader Jischak antwoordde, en zeide tot hem” de innerlijke gewaarwording aangaande het natuurlijk goede beteekenen, namelijk, dat het Goddelijk zou worden, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke des Heeren ten aanzien van het Goddelijk Goede daarin (waarover n. 3012, 3194, 3210); uit de beteekenis van zegen in de historische gedeelten des Woords, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover vaak eerder; en uit de uitbeelding van Ezau, tot wien hij sprak, zijnde het natuurlijk goede, waarover eveneens herhaaldelijk boven. Dat het Goddelijk zou worden, blijkt uit den zegen, waarover hetgeen volgt. Hierboven werd gezegd, dat Ezau het Goddelijk Natuurlijke des Heeren uitbeeldt ten aanzien van het Goddelijk Goede, en Jakob Zijn Goddelijk Natuurlijke ten aanzien van het Goddelijk Ware. Hier wordt echter gezegd, dat Ezau het natuurlijk goede uitbeeldt, hetwelk Goddelijk zou worden, en in hetgeen voorafgaat werd gezegd, dat Jakob het natuurlijk ware uitbeeldde, dat ook Goddelijk worden zou. Hoe het hiermede gesteld is, kan blijken uit hetgeen boven in n. 3494 en 3576 werd gezegd; maar opdat het nog klaarder uitkome, dient nog in het kort iets gezegd. Het natuurlijk goede, dat Ezau eerst uitbeeldt, is het natuurlijke van des Heeren kindsheid, dat Goddelijk was uit den Vader,

maar menschelijk uit de moeder; en voor zooveel het uit de moeder was, was het doortrokken van het erfbooze. Daar dit natuurlijke van lien aard was, kon het niet tersbond in zulk een orde zijn, dat het het Goddelijke, hetwelk binnen in was, kon ontvangen, maar het moest eerst door den Heer in orde worden gebracht. Desgelijks was het gesteld met het ware, dat door Jakob wordt uitgebeeld; want waar het goede is, daar is het ware, opdat er iets zij; al wat tot het denken behoort, is van het ware, toegevoegd aan het wilsdeel, dat tot het goede behoort, zelfs bij kleine kinderen. Nadat derhalve de Heer het natuurlijke ten aanzien van het goede en ten aanzien van het ware in Zichzelf in zulk een orde had gebracht, dat het het Goddelijke ontving, en aldus Hijzelf door Zijn Goddelijke invloede, en Hij geleidelijk al het menschelijke, dat van de moeder kwam, had uitgedreven — beeldde Ezau toen het Goddelijk Natuurlijke des Heeren uit ten aanzien van het goede, en Jakob Zijn Goddelijk Natuurlijke ten aanzien van het ware. Maar Ezau en Jakob beelden het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware van het Goddelijk Natuurlijke des Heeren uit als onderling verbonden gelijk broeders, welk Goddelijk Goede en Goddelijk Ware op zichzelf beschouwd niets anders zijn dan één enkele macht om het daadwerkelijk goede en ware gelijktijdig te vormen en te ontvangen; over dit goede en ware, namelijk het daadwerkelijke, wordt later gehandeld. Hieruit blijkt duidelijk, hoeveel verborgenheden in den innerlijken zin des Woords besloten liggen, en deze verborgenheden zijn van dien aard, dat zelfs niet eens de meest algemeene dingen daarvan in het verstand van den mensch vallen, zooals misschien het geval is met de dingen die nu gezegd werden; hoe zullen het dan de ontelbare dingen die hierop betrekking hebben. Maar zij vallen binnen het bereik van het verstand en het bevattingsvermogen van de Engelen, die door den Heer aangaande deze en dergelijke dingen hemelsche voorstellingen hebben, verlicht door uitbeeldingen van onuitsprekelijke bekoring en zaligheid. Hierdoor kan men nagaan, van welken aard de Engelenwijsheid is, maar slechts op een afstand, omdat dergelijke dingen in de schaduw van het menschelijk verstand zijn.

3600. Dat de woorden: “zie, van de vettigheden der aarde zal uwe woning zijn” beteekenen, dat het leven uit het Goddelijk Goede voortkomt, en dat de woorden: “van den dauw des hemels van boven” beteekenen: uit het Goddelijk Ware, blijkt uit de beteekenis der vettigheid, zijnde het goede, waarover n. 353, hier het Goddelijk Goede, omdat het gezegd wordt aangaande den Heer; uit de beteekenis van de woning, zijnde het leven, waarover n. 1293, 3384; en dat de woning op het goede betrekking heeft, zie men in n. 2268, 2451, 2712; on uit de beteekenis van den dauw des hemels, zijnde het ware, voortkomende

uit het goede van den staat des vredes en der onschuld, waarover boven n. 3579, hier het Goddelijk Ware, aangezien het gezegd wordt aangaande den Heer. Dergelijke woorden werden tot Jakob gezegd, namelijk *God zal u geven van den dauw des hemels, en van de vettigheden der aarde* (boven, vers 28), maar daar weed in de eerste plaats gesproken van den dauw, dus van het ware, en in de tweede plaats van de vettigheden der aarde, dus van het goede; en ook, dat God hem daarvan zou geven; hier wordt echter tot Ezau in de eerste plaats gesproken van de vettigheden der aarde, dus van het goede; en in de tweede plaats van den dauw des hemels, dus van het ware; en niet dat God zou geven, maar dat zijne woning daarvan zou zijn. Hieruit blijkt ook duidelijk, dat Jakob het ware uitbeeldt, en Ezau het goede; voorts dat eerst het ware schijnbaar de eerste plaats inneemt, en dat dit een omkeering der orde is, naar hetgeen reeds eerder herhaaldelijk werd aangetoond.

3601. Dat de woorden: “en op uw zwaard zult gij leven, en zult uwen broeder dienen” beteekenen, dat zoolang het ware met het goede verbonden wordt, het goede in schijn een lagere plaats inneemt, blijkt uit de beteekenis van het zwaard, zijnde het strijdend ware, waarover n. 2799; vandaar wil “op het zwaard leven” zeggen: wanneer het ware met het goede verbonden wordt, aangezien de verbinding geschiedt door worstelingen, dat is, door verzoeken, want het ware wordt niet verbonden zonder worstelingen; en uit de beteekenis van “den broeder dienen”, zijnde een lagere plaats innemen. Dat het goede evenwel niet een lagere plaats inneemt, maar alleen in schijn, blijkt uit hetgeen boven zoo vaak gezegd is; men zie n. 3582.

3602. Dat de woorden: “en het zal geschieden, wanneer gij zult heerschen” beteekenen, dat het de eerste plaats zal innemen, blijkt uit de beteekenis van heerschen, zijnde de eerste plaats innemen; hierover zie men hetgeen nu volgt.

3603. Dat de woorden: “en gij zult zijn juk van boven uwen hale verbreken” beteekenen, dat er dan een verbinding zal zijn door het goede, en dat het ware tot het goede zal behooren, blijkt uit de beteekenis van “het ink van boven den hals verbreken”, zijnde de bevrijding. Dat door den hale de invloed en de gemeenschap wordt aangeduid, en vandaar de, verbinding, en door het juk van boven den hals de afsluiting en onderschepping, zie men in n. 3542; aldus wil “het juk van boven den hals verbreken” zeggen: de bevrijding van de afsluiting en onderschepping, bijgevolg de verbinding door het goede; voorts, dat het ware tot het goede zal behooren, want wanneer er geen afsluiting en onderschepping meer is, vloeit het goede in en verbindt zich met het ware. Hoe het hiermede gesteld is, kan blijken uit hetgeen tot dusver is gezegd en aangetoond; doch weinigen begrijpen, wat de schijnbare

voorrang van het ware is en de minderheid van het goede in dien tusschentijd, en dit hoofdzakelijk om deze reden, dat weinigen over dergelijke dingen nadenken, ja, dat men zelfs niet eens nadenkt over het goede, namelijk, dat dit onderscheiden is van het ware; ook weten al diegenen niet wat het goede is, die een leven van eigen- en wereldliefde leiden, want dezen gelooven niet dat er een ander goed is, dan hetgeen daaruit voortkomt; en daar zij niet weten, wat het goede is, weten zij ook niet wat het ware is, want het ware behoort tot het goede. Zij weten weliswaar uit de openbaring, dat het goede is den Heer en den naaste liefhebben, en dat het ware de leerstellige dingen zijn, die uit het Woord zijn getrokken, maar daar zij niet overeenkomstig deze dingen leven, hebben zij geen innerlijke gewaarwording van dit goede en dit ware, maar alleen daarvan afgescheiden erkentnissen. Ja zelfs weten ook diegenen, die wederverwekt worden, niet wat het goede is vooraleer zij wederverwekt zijn, want te voren hielden zij het ware voor het goede, en naar het ware handelen voor het goede doen, terwijl toch dat, wat zij dan doen niet het goede is, maar het ware. Wanneer de mensch in dien staat is, is hij in den staat, die beschreven wordt door Jakob en in den hem gegeven zegen. Doch wanneer hij in den staat komt, dat hij het goede uit de aandoening van het goede doet, dat is, wanneer hij wederverwekt is, dan komt hij in den staat, die beschreven wordt in den aan Ezau gegeven zegen. Dit kan toegelicht worden door de dingen, die bij den mensch in zijn eersten en tweeden leeftijd verschijnen, en daarna in zijn derden en vierden. In den eersten leeftijd weet de mensch alleen met het geheugen de dingen, die in het Woord zijn, en evenzoo die, welke in de leerstellige dingen des geloofs zijn, en dan gelooft hij zichzelf goed, wanneer hij vele dingen daarvan weet, en er sommige van kan toepassen niet op zijn eigen leven, maar op dat van anderen. In den tweeden leeftijd, wanneer hij meer is opgegroeid, is hij er niet mede tevreden, alleen met het geheugen de dingen te weten, die in het Woord en in de leerstellige dingen liggen, maar begint er dan uit eigen denken over na te denken, en voor zooveel hij er uit eigen denken aan kan toevoegen, scheidt hij daar behagen in; daardoor is hij in de aandoening van het ware uit een zekere wereldsche liefde, welke ook een middel is, opdat hij verschillende dingen leert, die anders zouden zijn daargelaten. Maar in den derden leeftijd begint hij — wanneer hij tot diegenen behoort, die wederverwekt kunnen worden — over het nut te denken, en dan na te denken over de dingen, die hij in het Woord leest en uit de leerstellige dingen put, ter wille van het nut. Wanneer hij in dien staat is, wordt de orde omgekeerd, namelijk dat het ware niet langer zoozeer op de eerste plaats wordt gesteld. In den vierden leeftijd

echter — wanneer de leeftijd van zijn wederverwekking daar is, omdat de staat dan vol is (waarover n. 2636) — heeft hij het Woord lief en de leerstellige dingen, die aan het Woord zijn ontleend, dat is, het ware, ter wille van het goede des levens, bijgevolg uit het goede des levens. Aldus komt het goede op de eerste plaats, dat tot aan dien tijd schijnbaar de laatste plaats innam. Dat het goede schijnbaar de laatste plaats innam, komt omdat het binnen in al zijn aandoening verborgen lag, en zich ook niet kon vertoonen, omdat daarbuiten zulke dingen waren, waarmede het niet kon samenstemmen, namelijk ijdele en leege dingen, zooals die zijn, welke tot zelfverheerlijking en de eer der wereld behooren. Maar nadat hij is wederverwekt, treden deze dingen terug, en komt het goede, dat binnen in verborgen lag, als het ware uit zijn gevangenis te voorschijn, en vloeit in de dingen, die buiten zijn, en het maakt de waarheden tot de zijne, of tot de waarheden van het goede, en op deze wijze openbaart het zich. In dien tusschentijd is het goede bij den mensch — als het ware dat onvrijwillige dat in het vrijwillige van hem is — in elk der dingen, die hij denkt, en vandaar in elk der dingen, die hij doet. De mensch weet niet, dat hij dit onvrijwillige heeft, omdat hij bij zichzelf niets anders gewaarwordt, dan hetgeen het zijne is, dat is, het vrijwillige. Pit onvrijwillige is tweevoudig, het eene is het overgeërfde, dat hij van zijn vader en moeder heeft, het andere vloeit van den Heer door den Hemel in. Wanneer de mensch opgroeit, vertoont zich dat, wat hij uit overerving van zijn ouders heeft, meer en meer wanneer hij van dien aard is, dat hij zich niet laat wederverwekken, want hij ontleent boosheden daaraan, en maakt deze tot de zijne of tot de dingen van zijn eigen ik; maar het onvrijwillige, dat van den Heer door den Hemel invloeit, vertoont zich op volwassen leeftijd bij hen, die wederverwekt worden; bij dezen heeft dit onvrijwillige in den tusschentijd alle dingen en elk ding van de gedachte alsmede van den wil beschikt en bestierd, hoewel het niet aan den dag treedt.

3604. Vers 41, 42, 43, 44, 45. *En Ezau haatte Jakob om den zegen, waarmede zijn vader hem gezegend had; en Ezau zeide in zijn hart: De dagen van den rouw mijns waders naderen, en ik zal mijnen broeder Jakob dooden. En aan Rebekka werden de woorden van Ezau, haren grootsten zoon, geboodschapt, en zij zondeen, en zij riep tot Jakob, haren kleinsten zoon, en zij zeide tot hem: Zie, uw broeder Ezau troost zich over u, om u te dooden. En nu, mijn zoon, hoor naar mijne stem, en sta op, vlied gij tot Laban, mijnen broeder, naar Charan. En blijf met hem eenige dagen, totdat de ontsteking uws broeders wijke. Totdat de toorn uws broeders van u wijke en hij vergeten hebbe, hetgeen gij hem gedaan hebt; en ik zal zenden, en u van daar nemen; waarom zoude ik ook van u beiden beroofd*

worden op eenen dag. Ezau haatte Jakob om den zegen, waarmede zijn vader hem gezegend had, beteekent, dat het natuurlijk goede gekant was tegen de verkeerde verbinding van het ware; en Ezau zeide in zijn hart, beteekent het denken; de dagen van den rouw mijns vaders naderen, en ik zal mijnen breeder Jakob dooden, beteekent de omkeering en de berooving van het leven van het ware uit zichzelf; en aan Rebekka werden de woorden van Ezau, haren grootsten zoon, geboodschapt, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijk Ware aangaande de gezindheid van het natuurlijk goede toenmaals; en zij zond heen, en zij riep tot Jakob, haren kleinsten zoon, en zij zeide tot hem, beteekent den staat van waarneming van de aandoening van het ware uit den invloed door middel van het Goddelijk Ware; zie, uw broeder Ezau troost zich over u, om u te dooden, beteekent de gezindheid om den staat om te keeren en het ware van het leven uit zichzelf te berooven; en nu, mijn zoon, hoor naar mijne stem, en sta op, beteekent nog een uitstel; vlied gij tot Laban, mijnen broeder, naar Charan, beteekent tot de aandoening van het uiterlijk of lichamenlijk goede; en blijf met hem eenige dagen, beteekent het achtereenvolgende; totdat de ontsteking uws breeders wijke, beteekent, totdat de staat omkeert; totdat de toorn uws broeders van u wijke, beteekent het achtereenvolgende van den staat bij het natuurlijk goede; en hij vergeten hebbe, hetgeen gij hem gedaan hebt, beteekent de uit het uitstel voortkomende gewoonte; en ik zal zenden, en u van daar nemen, beteekent alsdan het einde; waarom zoude ik ook van u beiden beroofd worden op eenen dag, beteekent, dat er anders geen verbinding zou zijn.

3605. Dat de woorden: “Ezau haatte Jakob om den zegen, waarmede zijn vader hem gezegend had” beteekenen, dat het natuurlijk goede gekant was tegen de verkeerde verbinding van het ware, blijkt uit de beteekenis van haten, zijnde in den innerlijken zin hier gekant zijn tegen, waarover aanstonds; uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het natuurlijke goede, en van Jakob, zijnde het natuurlijk ware, waarover boven; en uit beteekenis van den zegen, zijnde de verbinding, waarover boven n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584; dat het hier de verkeerde verbinding van het ware is, welke door Jakob wordt uitgebeeld, blijkt uit hetgeen haven gezegd en aangetoond is in n. 3539, 3548, 3556, 3563, 3570, 3576, 3603. Dat haten in den innerlijken zin wil zeggen “gekant zijn tegen”, komt omdat het betrekking heeft op het goede, hetwelk door Ezau wordt uitgebeeld, en het goede weet zelfs niet eens wat haat is, want het is geheel en al zijn tegenovergestelde, en tegenovergesteldheden kunnen nooit in één subject bestaan. Maar het goede, of zij die in het goede zijn, hebben in plaats van haat een soort van afkeer. Dit is de reden, dat de haat

hier in den innerlijken zin wil zeggen gekant zijn tegen, Want de innerlijke zin is hoofdzakelijk voor hen, die in den Hemel zijn; wanneer hij dan ook daaruit nederdaalt, en in den letterlijken zin overgaat, zoo valt — wanneer de historische vermeldingen van dien aard zijn — de aandoening van de tegenkanting in de uitdrukking van den haat, maar toch zoo, dat er voor hen, die in den Hemel zijn, geen voorstelling van haat in is. Het is daarmede gesteld als met hetgeen in het eerste deel (n. 1875) uit ondervinding werd medegedeeld aangaande deze woorden in het Gebed des Heeren: “*Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze*”, namelijk dat de verzoeking en het booze werden weggegooid totdat het louter engelachtige, dat is, het goede, zonder de voorstelling van de verzoeking en van het booze overbleef, en zulks met een soort van verontwaardiging en afschuw daaraan toegevoegd, dat men over het booze zou kunnen denken wanneer men aan den Heer dacht. Desgelijks is het gesteld, wanneer men aangaande Jehovah of den Heer in het Woord leest, dat Hij haat, zooals bij Zacharia: “Denkt niet de man zijns metgezels het booze in ulieder hart, en hebt den eed des leugens niet lief, *want al deze dingen haat Ik*, het is gezegd door Jehovah” (8: 17). Bij Mozes: “Gij zult u geen opgericht beeld stellen, *hetwelk Jehovah uw God haat*” (Dent. 16: 22). Bij Jeremia: “Mijne erfenis is Mij geworden als een leeuw in het woud; zij heeft hare stem tegen Mij verheven, daarom heb Ik haar gehaat” (12: 8). Bij Hosea: “In Gilgal *heb Ik hen gehaat*, om de boosheid hunner werken zal Ik ze uit Mijn huis uitdrijven; Ik zal niet voortgaan hen lief te hebben” (9: 15); hier is de haat, die betrekking heeft op Jehovah of den Heer, in den innerlijken zin niet haat, maar Barmhartigheid, want het Goddelijke is Barmhartigheid; maar wanneer dit invloeit bij den mensch, die in het booze is, en deze zich in de straf van het booze stort, verschijnt het als haat, en omdat het zoo verschijnt, wordt het in den zin van de letter ook zoo gezegd. Het is hier evenzoo mede gesteld als wanneer in het Woord aan Jehovah of den Heer toorn, gramschap en woede worden toegeschreven, waarover n. 245, 592, 696, 1093, 1683, 1874, 2395, 2447, 3235. Meer dan alle andere volken was het Joodsche en Israëlitische volk van dien aard, dat het, zoodra het iets vijandigs, zelfs bij zijn bondgenooten opmerkte, het recht meende te hebben, wreedaardig tegen hen op te treden, en hen niet alleen te dooden, maar hen ook bloot te stellen aan de wilde beesten en de vogelen; en omdat, als gezegd, de invloeiende Barmhartigheid des Heeren aldus in een dergelijken haat bij hen verkeerde, niet alleen tegen de vijanden maar ook tegen de bondgenooten, konden zij niet anders gelooven, dan dat ook Jehovah haatte, toornde, in gramschap ontstak en woedde, en daarom werd

in het Woord volgens den schijn zoo gesproken; want zooals de mensch is, verschijnt hem de Heer (n. 1861, 1838, 2706); maar van welken aard de haat is bij hen, die in de liefde en in de naastenliefde, dat is, in het goede zijn, blijkt uit des Heeren woorden bij Mattheus: “Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: Gij zult uwen naaste liefhebben en *uwen vijand zult gij haten*; maar Ik zeg u: hebt uwe vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten, en bidt voor degenen, die u geweld doen, en die u vervolgen, opdat gij moogt zonen zijn uws Vaders, die in de Hemelen is” (5: 43, 44, 45).

3606. Dat de woorden: “en Ezau zeide in zijn hart” het denken beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “in het hart zeggen”, zijnde het denken.

3607. Dat de woorden: “de dagen van den rouw mijns vaders naderen, en ik zal mijnen broeder Jakob dooden” de omkeering en de berooving van het leven van het ware uit zichzelf beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “de dagen van den rouw”, zijnde de omkeering van den staat; en uit de beteekenis van “den broeder Jakob dooden”, zijnde het ware berooven van het leven uit zichzelf. Het is hier evenzoo mede gesteld als met hetgeen vlak hierboven gezegd is over de beteekenis van den haat in den innerlijken zin, namelijk dat het niet haat is; en het kan ook blijken uit hetgeen voortdurend in het andere leven plaats grijpt, alwaar al het goede, dat uit den Hemel nedervloeit, bij hen, die in het booze zijn, in het booze wordt verkeerd, en bij de helschen in het tegenovergestelde; evenzoo het ware in het valsche (men zie n. 2123); vandaar is, omgekeerd, het booze en valsche, dat bij dezulken is, in den Hemel het goede en ware; opdat het ook het goede worde, zijn er geesten in den weg, die de voorstellingen van het booze en valsche verwerpen, zoodat de voorstelling van het goede en ware verschijnen kan; aangaande deze verwerping zie men n. 1393, 1875. En bovendien, wanneer het booze en valsche genaakt tot hen, die in het goede en ware zijn, verschijnt het niet als het booze en valsche, maar onder een anderen vorm, overeenkomstig den gemoedsaard en den staat van de goedheid bij hen. Hieruit kan ook blijken, dat “den broeder Jakob dooden” in den innerlijken zin geen dooden is, maar dat het de berooving van dat leven is, dat met het ware niet verenigbaar is; want het ware heeft het leven niet uit zichzelf, maar uit het goede, aangezien het ware slechts het ontvangende vat van het goede is (men zie n. 1496, 1832, 1900, 2063, 2261, 2269, 2697, 3049, 3068, 3128, 3146, 3318, 3387), en in het goede is het leven, maar niet in het ware, tenzij dat leven, hetwelk uit het goede voortkomt (n. 1589 en herhaaldelijk elders). Vandaar wil de berooving van het leven, dat het ware uit zichzelf heeft, niet zeggen de uitblussing van het ware, maar de levendmaking daarvan; want wanneer het aan het ware toeschijnt, het

leven uit zichzelf te hebben, heeft het het leven niet, tenzij zulk een leven, dat in zichzelf het leven niet is; wanneer het daar echter van beroofd wordt, wordt het met het leven zelf begiftigd, namelijk door middel van het goede, dat uitgaat van den Heer, die het Leven zelf is. Dit komt duidelijk uit bij hen, die in het andere leven zijn; de voorstellingen van hen die alleen in het ware zijn, verschijnen gesloten, dermate, dat de dingen, die des Hemels zijn, niet kunnen invloeden dan alleen op een zoo algemeene wijze, dat het nauwelijks wordt onderkend, dat de invloed daarvandaan komt. Daarentegen verschijnen de voorstellingen van hen, die tevens in het goede zijn, geopend, zoodat de dingen, die des Hemels zijn, vloeien als in een Hemel in het klein, of als in een beeld dier dingen zelf, want zij vloeien door het goede bij hen in door middel van waarheden; men zie n. 1869, 2425. Dat het ware wordt beroofd van het leven uit zichzelf, wanneer het goede begint de eerste plaats in te nemen of de heerschappij te hebben, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd en aangetoond is over den schijnbaren voorrang van het ware in den eersten tijd en over den voorrang van het goede daarna. Het is deze berooving van het leven van het ware uit zichzelf, welke hier wordt aangeduid. Dat deze dingen “de rouw des vaders” worden genoemd, komt omdat de dagen van rouw de omkeering van den staat beteekenen, welke omkeering van staat boven werd aangeduid door de zeer groote ontzetting, waarmede Jiscbak zich ontzette (vers 33, n. 3593), en door den zeer grooten en bitteren schreeuw, waarmede Ezau schreeuwde (vers 34, n. 3597).

3608. Dat de woorden: “en aan Rebekka werden de woorden van Ezau, haren grootsten zoon, geboodschapt” de innerlijke gewaarwording des Heeren beteekenen uit het Goddelijk Ware aangaande de gezindheid van het natuurlijk goede toenmaals, blijkt uit de beteekenis van boodschappen, zijnde denken en overdenken, waarover n. 2862, dus innerlijk gewaarworden; uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke des Heeren; en uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het natuurlijk goede, waarover boven; hieruit blijkt duidelijk, dat “aan Rebekka werd geboodschapt aangaande de woorden van Ezau, haren grootsten zoon” de innerlijke gewaarwording des Heeren is uit het Goddelijk Ware aangaande de gezindheid van het natuurlijk goede.

3609. Dat de woorden: “en zij riep tot Jakob, haren kleinsten zoon, en zij zeide tot hem” den staat van waarneming beteekenen van de aandoening van het ware uit den invloed door middel van het Goddelijk Ware, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, die riep en zeide, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke des Heeren, verbonden met het Goddelijk Goede daarin;

uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het natuurlijk ware of de aandoening van het ware daarin, waarover eerder; en uit de beteekenis van “tot hem roepen en tot hem zeggen”, zijnde de staat der innerlijke gewaarwording, waarover eveneens eerder; hier de staat van de waarneming, omdat er over het natuurlijke gehandeld wordt.

3610. Dat de woorden: “zie, uw broeder Ezaü troost zich over u, om u te dooden” de gezindheid beteekenen om den staat om te keeren, en het ware van het leven uit zichzelf te berooven, blijkt uit de beteekenis van “zich over iemand troosten”, zijnde de onrust des gemoeds kalmeeren met de hoop aangaande iemand of iets; *over u* sluit de omkeering van den staat van het ware in; en uit de beteekenis van u of Jakob te dopden, zijnde het ware berooven van het leven uit zichzelf, waarover zoo even n. 3607, alwaar werd aangetoond, dat het ware van het leven berooven niet wil zeggen dit uitblusschen, maar het levend maken. Want het is met het leven van het ware aldus gesteld: wanneer zij, die in het ware of in de aandoening van het ware zijn, niet leven overeenkomstig het ware dat zij weten, en waardoor zij worden aangedaan, is er iets van lust en streeling uit eigen- of wereldliefde, dat zich toevoegde aan de aandoening van het ware, en als het goede verschijnt, terwijl dat toch het goede niet is, tenzij met betrekking tot het nut, namelijk dat op deze wijze waarheden binnengeleid en geleerd kunnen worden, die daarna het goede zelf en het leven daarvan zouden kunnen dienen. Wanneer het ware in dien staat is, dat is, zij die in de aandoening van het ware zijn, dan wordt gezegd, dat het ware het leven uit zichzelf heeft, en dat dit niet het leven is, blijkt hieruit, dat in de eigen- en wereldliefde, of in de lust en het aangename daarvan niet het leven is, maar in de hemelsche en geestelijke liefde, en in het aangename en den lust daarvan. Wanneer daarom het ware, dat is, zij die in een dergelijke aandoening van het ware zijn, van dat leven beroofd worden, ontvangen zij voor het eerst het leven, of worden zij voor het eerst levend gemaakt. Deze dingen kunnen geenszins diegenen begrijpen, die in de aandoening van het eigen ik en van de wereld zijn, want zij gelooven dat er geen ander leven kan bestaan, bijgevolg dat wanneer zij van dat leven beroofd werden, zij in het geheel niet zouden leven; want zij, die in dit leven zijn, kunnen geenszins weten, wat geestelijk en hemelsch leven is; terwijl het er toch zoo mede gesteld is, dat wanneer zij van dit leven — namelijk der aandoening van het eigen ik en van de wereld — beroofd worden, van den Heer het leven invloeit, zooals het engelenleven en het hemelsche leven is, met onuitsprekelijke wijsheid en gelukzaligheid; en wanneer van dit leven uit het vorige leven wordt beschouwd, verschijnt het vorige als geen leven, of als

het vuile leven der redelooze dieren, want er is niets van het Goddelijke in, uitgezonderd dat men kan denken en spreken, en aldus in den uiterlijker vorm als de anderen verschijnen. Daarmede, dat het goede van zins was den staat om te keeren en het ware te berooven van het leven uit zichzelf — hetgeen wordt aangeduid met de woorden “Ezau troost zich over u, om u te duoden” — is het aldus gesteld: het goede bij den mensch, die wederverwekt wordt, is voortdurend van zins, den staat om te keeren, en dezen in zulk een orde te brengen, dat het ware niet de eerste plaats inneemt, maar de tweede, zooals dat overeenkomt met den staat des Hemels. Doch deze gezindheid ligt diep verborgen, en wordt ook niet waargenomen voordat dit geschied is. Het is hiermede gesteld als met de echtelijke liefde, die in de kindsheid en in de knapenjaren niet verschijnt, maar nochtans verborgen ligt, en ook niet te voorschijn treedt vooraleer alle dingen tot in bijzonderheden geregeld zijn, opdat zij zich kan openbaren; ondertusschen brengt zij alle middelen voort, of worden alle middelen voortgebracht, die voor haar geschikt zijn. Evenzoo is het in het plantenrijk: in elken boom en in elke plant ligt van binnen het streven verborgen om vruchten of zaden voort te brengen, maar dit streven kan zich niet vertoonen vooraleer het alle middelen heeft voortgebracht, namelijk takken, bladeren, bloemen, en zijn deze eenmaal voortgebracht, zoo treedt dit streven in werking. Zoo is het ook gesteld met hen, die opnieuw geboren worden; het echtelijke, dat tot het goede en ware behoort, ligt langen tijd verborgen, maar nochtans is het aanwezig als het streven in de werkende oorzaak, en vandaar in de werking; maar het verschijnt niet, voordat alle dingen geregeld zijn; en wanneer zij geregeld zijn, treedt het voor het eerst naar voren en openbaart het zich. Het is dit streven, dat verstaan wordt onder de gezindheid om den staat om te keeren en het ware te berooven van het leven uit zichzelf. Hieruit blijkt duidelijk, dat de innerlijke zin hier gansch anders is dan de zin der letter luidt, namelijk dat het een tot de orde terugbrengen is van het ware en het levendmaken daarvan, en niet de vernietiging en berooving van zijn leven.

3611. Dat de woorden: “en nu, mijn zoon, hoor naar mijne stem, en sta op” nog een uitstel beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “naar de stem hooren”, zijnde gehoorzamen, namelijk dat het nog blijven zou in dien omgekeerden staat, waarover gehandeld wordt in hetgeen volgt.

3612. Dat de woorden: “vlied gij tot Laban, mijnen broeder, naar Charan”, beteekenen, tot de aandoening van het uiterlijk of lichamelijk goede, blijkt uit de uitbeelding van Laban, zijnde de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch, waarover n. 3129, 3130, 3160; en uit de beteekenis van

Charan, zijnde het uiterlijke en vandaar het betrekkelijk duistere, waarover n. 1430; maar wat hier eigenlijk door Laban en Charan wordt aangeduid, kan blijken uit hetgeen volgt, alwaar Laban en Charan genoemd worden, zijnde namelijk een zijdelings verwant goede van gemeenschappelijken stam; want de goedheden en waarheden hebben onder elkander een verbinding, zooals in de familiën de ouders, broeders, bloedverwanten en aanverwanten (n. 685, 917, 2508, 2524, 2556, 2739). Doch deze dingen zijn gansch en al verborgen voor den mensch, die niet in het leven van het goede is; deze weet zelfs niet eens, wat het goede is, en vandaar evenmin wat het ware is. Zoo hij eerst deze dingen wist, namelijk uit de met het leven verbonden leer of uit het met de leer verbonden leven, zou hij ontelbare dingen aangaande het goede en ware weten en opmerken, en zulks geleidelijk op steeds duidelijker wijze, en daarna de onderlinge en wederkeerige verbindingen onder die dingen, en ten slotte de nauwe verwantschappen in haar volgorde, en in elke nauwe verwantschap wederom ontelbare dingen, dus ten slotte den Hemel in zijn vorm, dat is, in zijn schoonheid en gelukzaligheid.

3613. Dat de woorden: “en blijf met hem Benige dagen” het achtereenvolgende beteekenen, blijkt uit de beteekenis van blijven, zijnde hetzelfde als wonen, dus leven, waarover n. 1293, 2268, 2451, 2712, 3384; maar “blijven” heeft betrekking op het leven van het ware met het goede, en “wonen” op het leven van het goede met het ware; en uit de beteekenis van de dagen, zijnde de tijden en staten, waarover n. 23, 487, 488, 493, 2788, 3462; aldus is het het leven van de opeenvolgende tijden en staten, bijgevolg het achtereenvolgende, dat hier door “eenige dagen met hem blijven” wordt aangeduid. Over dit achtereenvolgende of het blijven van Jakob met Laban, wordt in de volgende hoofdstukken gehandeld.

3614. Dat de woorden: “totdat de ontsteking uws broeders wijke” beteekenen, todat de staat keert, en dat de woorden: “totdat de toorn uws broeders van u wijke” het achtereenvolgende van den staat bij het natuurlijk goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de ontsteking en van den toorn, zijnde staten die tegenwerken, waarover aanstonds. Wanneer deze staten van dien aard worden, dat zij niet langer tegenwerken, maar zich beginnen te verbinden, wordt gezegd, dat de ontsteking wijkt, en dat de toorn wijkt. Dit is de reden, dat de woorden: “totdat de ontsteking uws broeders wijke” beteekenen, todat de staat keert, en dat de woorden “totdat de toorn uws broeders wijke” het achtereenvolgende van den staat bij het natuurlijk goede beteekenen. Dat de ontsteking één ding insluit, en de toorn iets anders, kan hieruit blijken, dat zij overigens soortgelijke woorden zijn, zoodat het anders

een zinledige herhaling zou zijn, namelijk “totdat de *ontsteking* uws broeders wijke” en “totdat de *toorn* uws broeders wijke”. Wat dit insluit, blijkt duidelijk uit de algemeens verklaring, alsmede uit de aanwending van “ontsteking” en de aanwending van “toorn”; want de “ontsteking” heeft betrekking op het ware, hier op het ware van het goede, dat door Ezaü wordt uitgebeeld, maar de “toorn” heeft betrekking op dat goede zelf. De ontsteking en de toorn worden herhaaldelijk in het Woord genoemd, maar in den innerlijken zin beteekenen zij niet “ontsteking” en “toorn” maar dat wat tegenwerkt, en zulks uit hoofde hiervan, dat al wat de een of andere aandoening tegenwerkt, ontsteking of toorn teweeg brengt, zoodat zij in den innerlijken zin alleen tegenwerkingen zijn; maar dat wat het ware tegenwerkt, wordt “ontsteking” genoemd, en hetgeen het goede tegenwerkt “toorn”; in den tegenovergestelden zin echter is de “ontsteking” dat wat het valsche of zijn aandoening tegenwerkt, dat is, de beginselen van het valsche, en de “toorn” dat wat het booze of zijn begeerte, dat is, de eigen- en wereldliefde, tegenwerkt, en in dien zin is de ontsteking de eigenlijke ontsteking, en de toorn de eigenlijke toorn. Wanneer zij echter betrekking hebben op het goede en ware, wil de ontsteking en de toorn zeggen de ijver, die, omdat hij in den niterlijken vorm aan de ontsteking en den toorn gelijk verschijnt, in den zin van de letter ook zoo genoemd wordt. Dat de ontsteking en de toorn in den innerlijken zin louter tegenwerkingen zijn, kan uit de volgende plaatsen in het Woord blijken; bij Jesaja: “*De hitte van Jehovah* tegen alle natiën, en de *ontsteking* tegen al hun heir” (34: 2); de hitte van Jehovah tegen alle natiën staat voor den afkeer tegen het booze (dat de natiën de boosheden zijn, zie men in n. 1259, 1260, 1849, 1868, 2588 aan het einde); de ontsteking tegen al hun heir staat voor den afkeer tegen de daaruit voortvloeiende valscheden (dat de sterren, die “het heir der hemelen” worden genoemd, de erkentnissen zijn, dus de waarheden, en in tegenovergestelden zin de valscheden, zie men in n. 1128, 1808, 2120, 2495, 2849). Bij denzelfde: “Wie heeft Jakob tot eene plundering overgegeven, en Israël den roovers; is het niet Jehovah, Hij, tegen wien wij gezondigd hebben; en *Hij heeft over hen uitgestort de ontsteking Zijns toorns*” (42: 24, 25); de ontsteking des toorns staat voor den afschuw van het valsche van het booze; Jakob voor hen, die in het booze, en Israël voor hen, die in het valsche zijn. Bij denzelfde: “Ik heb de pers alleen getreden, en van de volken was geen man met Mij; en Ik heb hen getreden in *Mijnen toorn*, en heb hen vernietigd in *Mijne ontsteking*; en Ik heb de volken vertreden in *Mijnen toorn*, en Ik heb hen dronken gemaakt in *Mijne ontsteking*” (63: 3, 6); aldaar wordt over den Heer gehandeld, en over Zijne overwinningen in verzoeking; treden en vertreden in toorn staat

voor de overwinningen op de boosheden; vernietigen en dronken maken in ontsteking voor de overwinningen op de valscheden; vertreden heeft in het Woord betrekking op het booze, en dronken maken op het valsche. Bij Jeremia: “Alzoo zegt de Heer Jehovih: Ziet, *Mijn toorn* en *Mijne ontsteking* is uitgestort over deze plaats, over den mensch, en over het beest, en over den boom des velds, en over de vrucht des aardbodems, en zal branden en niet uitgebluscht worden” (7: 20); de toorn en de ontsteking worden beide genoemd, want er wordt zoowel over het booze als over het valsche gehandeld. Waar bij de Profeten sprake is van het booze, is ook sprake van het valsche, zooals er ook sprake is van het ware als er sprake is van het goede, en zulks vanwege het hemelsch huwelijk, dat het huwelijk van het goede en het ware is in elke bijzonderheid des Woords (n. 683, 793, 801, 2173, 2516, 2712); daarom wordt ook zoowel de toorn als de ontsteking vermeld, anders zou één enkele uitdrukking voldoende zijn geweest. Bij denzelfde: “Ik Zelf zal tegen ulieden strijden met eene uitgestrekte hand en met eenen sterken arm, en *in toorn* en *in ontsteking*, en in *grootte hitte*; en Ik zal de inwoners dezer stad slaan, zoowel mensch als beest” (21: 5, 6); hier heeft desgelijks de toorn betrekking op de straf van het booze, en de ontsteking op de straf van het valsche, en de hitte op beide. Aangezien de toorn en de ontsteking tegenwerking zijn, zijn zij ook de straf, want de dingen die tegenwerken, komen in botsing, en dan worden het booze en het valsche gestraft; want in het booze is tegenwerking tegen het goede, en in het valsche tegenwerking tegen het ware, en aangezien er tegenwerking is, is er ook botsing; dat daaruit de straf voortkomt, zie men in n. 696, 967. Bij Ezechiël: “En *Mijn toorn* zal volbracht worden, en Ik zal *Mijne ontsteking* op hen doen rusten, en *Ik zal Mij troosten*; en zij zullen weten, dat Ik, Jehovah, gesproken heb, en in *Mijnen ijver*, als Ik *Mijne ontsteking* tegen hen volbracht zal hebben, wanneer Ik over u gericht zal oefenen, in *toorn* en in *ontsteking*, en in kastijdingen der *ontsteking*” (5: 13, 15); ook daar staat de toorn voor de straf van het booze, en de ontsteking voor de straf van het valsche, vanwege de tegenwerking en den daaruit voortvloeienden aanval. Bij Mozes: “Het zal Jehovah niet behagen hem te vergeven, want dan zal de *toorn van Jehovah rooken*, en *Zijn ijver* over denzelfen man; en Jehovah zal hem ten kwade afscheiden van al de stammen Israëls; zwavel en zout, verbranding zijne gansche aarde, zij zal niet bezaaid zijn, en geene spruit voortbrengen, noch zal eenig kruid daarin opkomen; gelijk de omkeering van Sodom en Amora, Adma en Zeboim, die *Jehovah heeft omgekeerd in Zijnen toorn* en *in Zijne ontsteking*; en alle natiën zullen zeggen: Waarom heeft Jehovah aan dit land alzo gedaan; wat is de *ontsteking van dezen grooten toorn*”

(Deut. 29: 19, 20, 22, 23, 24). Aangezien Sodom het booze is, en Amora het daaruit voortvloeiende valsche (n. 2220, 2246, 2322), en deze natie, waarover Mozes hier spreekt, daarmede wordt vergeleken ten aanzien van het booze en valsche, wordt “toorn” gezegd met betrekking tot het booze, en “ontsteking” met betrekking tot het valsche, en “ontsteking des toorns” met betrekking tot beide. Dat dergelijke dingen aan Jehovah of den Heer worden toegeschreven, is volgens den schijn, omdat het den mensch zoo toeschijnt, wanneer hij zich in het booze stort, en het booze hem straft (men zie n. 245, 592, 696, 1093, 1683, 1874, 2395, 2447, 3235, 3605).

3615. Dat de woorden: “en hij vergeten Nebbe, hetgeen gij hem gedaan hebt” de uit het uitstel voortkomende gewoonte beteekenen, blijkt uit de beteekenis hier van vergeten, zijnde de opheffing van de tegenwerking, en daar deze geschiedt door het uitstel en de daaruit voortvloeiende gewoonte, wordt dit aangeduid door de woorden: “en hij vergeten hebbe, hetgeen gij hem gedaan hebt.”

3616. Dat de woorden: “en ik zal zenden, en u van daar nemen” het einde alsdan beteekenen, blijkt uit hetgeen vooraf gaat en volgt; want het einde, dat hier wordt aangeduid door “zenden en u van daar nemen”, is daar, wanneer het ware met het goede samenstemt, en aldus het ondergeschikte ware het goede dient. Dit einde na afloop van het verblijf van Jakob bij Laban wordt uitgebeeld door Ezau *toen hij Jakob te gemoet liep, en hem omhelsde, en hem aan den hals viel, en hem kustte, en zij weenden* (Gen. 33: 4); want wanneer het einde of de verbinding daar is, vloeit het goede van het redelijke onmiddellijk in het goede van het natuurlijke, en door dit goede in zijn ware, en ook middellijk door het ware van het redelijke in het ware van het natuurlijke, en door dit in het goede aldaar (n. 3573). Hieruit blijkt duidelijk, waarom door Rebekka (door wie het ware van het redelijke wordt uitgebeeld) tot Jakob (door wien het ware van het natuurlijke wordt uitgebeeld) wordt gezegd: “ik zal zenden en u van daar nemen.”

3617. Dat de woorden: “waarom zoude ik ook van u beiden beroofd worden op eenen dag” beteekenen, dat er anders geen verbinding zou zijn, blijkt hieruit, dat wanneer die dingen niet geschieden, die in hetgeen volgt in den innerlijken zin worden uitgebeeld door Jakob bij Laban, het ware niet verbonden zou kunnen worden met het goede, dus het goede niet met het ware vereenigd in het natuurlijke, bijgevolg het redelijke beroofd zou worden van beide; want zonder de verbinding van het ware met het goede, en de vereeniging van het goede met het ware in het natuurlijke, is er niet eenige

wederverwekking, waarover in dit hoofdstuk in den betrekkelijken zin gehandeld wordt; dit is ook het besluit van het voorafgaande.

3618. Vers 46. *En Rebekka zeide tot Jischak: Ik walg van mijn leven van wege de dochteren Cheths; indien Jakob eene vrouw neemt van de dochteren Cheths, gelijk deze zijn, van de dochteren des lands, waartoe zijn mij de levens.* Rebekka zeide tot Jischak, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijk Ware; ik walg van mijn leven van wege de dochteren Cheths, beteekent de toevoeging van het natuurlijk ware uit een andere bron; indien Jakob eene vrouw neemt van de dochteren Cheths, beteekent, dat het natuurlijk ware daarmede niet aangesloten zou worden; gelijk deze zijn, van de dochteren des lands, beteekent, omdat zij niet uit dezen aardbodem voortkwamen; waartoe zijn mij de levens, beteekent, dat er aldus geen verbinding zou zijn.

3619. Dat de woorden: “Rebekka zeide tot Jischak” de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijk Ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden; uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde het Goddelijk Ware van het Goddelijk Redelijke des Heeren; en uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Goede daarin, waarover eerder. En aangezien het Goddelijk Goede het Zijn zelf is, en het Goddelijk Ware het daaruit voortvloeiende Leven, weshalve de Heer voornamelijk krachtens het Goddelijk Goede de Heer is — daarom wordt er gezegd: de innerlijke gewaarwording des Heeren uit het Goddelijk Ware. De innerlijke gewaarwording uit het Goddelijk Ware van het Redelijke komt uit het verstandsdeel, terwijl de innerlijke gewaarwording uit het Goddelijk Goede uit het wilsdeel komt; doch de innerlijke gewaarwording uit het verstandsdeel behoort niet tot het verstandsdeel, maar tot het invloeiende wilsdeel; want het verstandsdeel is niets anders dan het wilsdeel in een vorm. Van dien aard is het verstandsdeel, wanneer het verbonden is met het wilsdeel; doch vooraleer het aldus verbonden is, schijnt het verstandsdeel op zichzelf te zijn, en het wilsdeel op zichzelf, hoewel dit niets anders is dan dat het uiterlijke zichzelf scheidt van het innerlijke; want wanneer het verstandsdeel van binnen iets gewild heeft en denkt, is er een uit het wilsdeel voortkomend einddoel, dat zijn leven bewerkt en aldaar het denken leidt. Dat het verstandsdeel door het einddoel het leven heeft, komt omdat het einddoel bij den mensch zijn leven is (men zie n. 1909, 3570). Hieruit kan eenigermate blijken, wat in den uitbeeldenden zin iemands innerlijke gewaarwording door het ware is, en wat in den hoogsten zin des Heeren innerlijke gewaarwording uit het Goddelijk Ware.

3620. Dat de woorden: “ik walg van mijn leven van wege de dochteren Cheths” de toevoeging beteekenen van het natuurlijk ware uit een andere bron, blijkt uit de beteekenis van “walgen van het leven” zijnde geen toevoeging, namelijk van het natuurlijk ware aan het ware van het redelijke, want wanneer er geen toevoeging is, schijnt het aan het redelijke toe, alsof zijn leven er geen was, zooals blijken kan uit hetgeen gezegd is in n. 3493; en uit de beteekenis van de dochteren Cheths, zijnde de aandoeningen van het ware uit het niet echte; hier de aandoeningen van het natuurlijk ware, want er wordt over Jakob gesproken, en dat door hem het natuurlijk ware wordt uitgebeeld, werd boven aangetoond; dat de dochteren de aandoeningen zijn, zie men in n. 2362; en dat Cheth of de Chittiet het ware uit het niet echte is, n. 3470; hieruit blijkt duidelijk, dat door de woorden “ik walg van mijn leven van wege de dochteren Cheths” wordt aangeduid, dat er geen toevoeging van het natuurlijke is door het ware, dat niet uit het echte voortkomt, dus dat de toevoeging van het natuurlijk ware ergens anders vandaan moet komen. Over de toevoeging van het natuurlijk ware wordt gehandeld in hetgeen volgt, alwaar sprake is van het verblijf van Jakob bij Laban, namelijk dat daaraan waarheden van gemeenschappelijken stam werden toegevoegd; en door de waarheden, die de dochteren Cheths uitbeelden, kon — wijl zij niet van dezen stam waren — de toevoeging niet plaats vinden, omdat zij uiteenlopend en strijdig waren; want door de zonen Cheths wordt de geestelijke Kerk bij de heidenen uitgebeeld (n. 2913, 2986), en omdat in deze Kerk het Woord niet is, zijn de waarheden aldaar niet uit dien oorsprong.

3621. Dat de woorden: “indien Jakob eene vrouw neemt van de dochteren Cheths” beteekenen, dat het natuurlijk ware daarbij niet aangesloten zou worden, blijkt uit de beteekenis van “eene vrouw nemen”, zijnde aangesloten worden; en uit de beteekenis der dochteren Cheths, zijnde de aandoeningen van het ware uit het niet echte (waarover kort te voren in n. 3620), of, wat hetzelfde is, het ware; want het ware zonder aandoening wordt niet verbonden (n. 3066, 3336); hoe het hiermede gesteld is, blijkt uit hetgeen zoo even gezegd is over de dochteren Cheths.

3622. Dat de woorden: “gelijk deze zijn, van de dochteren des lands” beteekenen, omdat zij niet uit dezen aardbodem voortkwamen, dat is, door de waarheden van de echte Kerk, blijkt uit de beteekenis der dochteren, zijnde de Kerken; want de dochteren beteekenen de aandoeningen van het goede en het ware (n. 2362); en het land beteekent het gebied, waar de Kerk is, dus de Kerk (waarover n. 662, 1066, 1067, 1262, 1733, 1850, 2117, 2118 aan het einde,

2928, 3355); aldus zijn “de dochteren des lands” de goedheden en waarheden der Kerk.

3623. Dat de woorden: “waartoe zijn mij de levens” beteekenen, dat er aldus geen verbinding zou zijn, blijkt uit de beteekenis van “levens”, zijnde de verbinding door middel van waarheden en goedheden; want wanneer niet eenig ware uit gemeenschappelijken stam of echte bron aan het natuurlijk ware zou kunnen worden toegevoegd, dan zou er ook geen toevoeging van het natuurlijke aan het ware van het redelijke zijn, dus het zou het redelijke toeschijnen, alsof zijn leven er geen was (n. 3493, 3620). Vandaar wordt hier door de woorden: “waartoe zijn mij de levens” aangeduid, dat er aldus geen verbinding zou zijn. Dat hier en elders “levens” in het meervoud wordt gezegd, komt omdat er in den mensch twee levensvermogens zijn, waarvan het eene het verstand wordt genoemd, en tot het ware behoort, en het andere de wil, en tot het goede behoort. Deze twee levens of levensvermogens maken één uit, wanneer het verstand tot den wil behoort, of, wat hetzelfde is, het ware tot het goede. Dit is de reden, waarom in de Hebreeuwsche taal hier en daar “leven”, en hier en daar “levens” wordt gezegd. Dat er “levens” wordt gezegd, komt in de volgende plaatsen uit: “Jehovah God had den mensch geformeerd, stof uit den aardbodem, en in zijne neusgaten geblazen den *adem der levens*, en de mensch werd tot eene levende ziel” (Gen. 2: 7). “Jehovah had doen spruiten uit den aardbodem, allen boom, begeerlijk voor het gezicht, en goed tot spijze; en den *boom der levens* in het midden van den hof” (Gen. 2: 9). “Zie, Ik breng eenen vloed der wateren over de aarde, om alle vleesch, waarin een *geest der levens* is, te verderven” (Gen., 6: 17). “Zij kwamen in tot Noach in de ark, twee, twee, van alle vleesch, waarin een *geest der levens* was” (Gen. 7: 15; n. 780). “Al wat eenen adem des *geestes der levens* in zijne neusgaten had, is gestorven” (Gen. 7: 22). Bij David: “Ik geloof te zien het goede van Jehovah in het *land der levens*” (Psalm 27: 13). Bij denzelfde: “Wie is de man, die *levens begeert*, die dagen liefheeft, om het goede te zien” (Psalm 34: 13). Bij denzelfde: “Met U, Jehovah, is de *fontein der levens*; in Uw licht zien wij het licht” (Psalm 36: 10). Bij Maleachi: “Mijn verbond was met Levi der *levens* en des vredes” (2: 5). Bij Jeremia: “Zoo zeide Jehovah: “Zie, Ik stel voor ulieden den *weg der levens* en den weg des doods” (21: 8). Bij Mozes: “Om Jehovah uwen God lief te hebben, om Zijne stem te gehoorzamen, en om Hem aan te hangen; want Hij is *uwe levens*, en de lengte uwer dagen, om te wonen op de aarde” (Deut. 30: 20). Bij denzelfde: “Het is geen vergeefs woord voor ulieden, want het is *uwe levens*; en door ditzelve woord zult gij de dagen verlengen op de aarde” (Deut. 32: 47), en elders. Er wordt “levens” in het

meervoud gezegd, omdat zij — als gezegd — twee zijn, en nochtans één; zooals ook “Hemelen” in de Hebreuwsche taal, die er verscheidene zijn, en nochtans één; desgelijks “wateren”, die boven en beneden zijn (Gen. 1: 7, 8, 9), en die geestelijke dingen zijn, welke tot het redelijke en het natuurlijke behooren, en die eveneens één moeten zijn door verbinding. Wat de “levens” betreft, zij beteekenen in het meervoud zoowel hetgeen des wils als hetgeen des verstands is, bijgevolg hetgeen tot het goede en hetgeen tot het ware behoort. Want het leven van den mensch is niets anders dan het goede en het ware, waarin het leven is door den Heer; want de mensch zonder het goede en het ware en het leven daarin, is geen mensch; want de mensch zonder deze zou niets kunnen willen noch denken; al zijn willen komt uit het goede of uit het niet goede voort, en zijn denken uit het ware of het niet ware; vandaar heeft de mensch levens, die één enkel leven zijn, wanneer zijn denken uit zijn willen voortkomt, dat is, wanneer het ware, dat des geloofs is, voortkomt uit het goede, dat der liefde is.

Over de overeenstemming van alle zoowel inwendige als uitwendige organen en leden van den mensch met den Grootsten Mensch, die de Hemel is.

3624. *Het is nu veroorloofd, wonderbaarlijke dingen mede te deelen en te beschrijven, welke — voor zoover ik weet — tot dusver nog niemand bekend waren, en zelfs niet in eenig gemoed opkwamen, namelijk dat de gezamenlijke Hemel zoodanig gevormd is, dat hij overeenstemt met den Heer, met Zijn Goddelijk Menschelijke; en dat de mensch zoodanig gevormd is, dat hij naar alle dingen en elk ding bij hem overeenstemt met den Hemel, en door den Hemel met den Heer; dit is het groote mysterie, dat nu onthuld moet worden, en waarover behandeld zal worden hier en aan het einde der volgende hoofdstukken.*

3625. *Dit is de reden, waarom somtijds in het voorafgaande, wanneer van den Hemel en van de Engelengezelschappen sprake was, werd gezegd, dat zij behooren tot de eene of andere streek van het lichaam, zooals tot die van het hoofd, of van de borst, of van den buik, of van eenig lid of orgaan daarin; en zulks wegens de genoemde overeenstemming.*

3626. *Dat er een dergelijke overeenstemming bestaat, is in het andere leven zeer wel bekend, niet alleen den Engelen maar den geesten ook, en ook den boozen. De Engelen weten daardoor de diepste verborgenheden, die in den mensch zijn, en de diepste verborgenheden, die in de wereld en in haar gansche natuur zijn, hetgeen mij vaak kon blijken, ook hieruit, dat wanneer ik over eenig doel van den mensch sprak, zij niet alleen den gebeelenbouw van dat deel wisten, zijn werking*

en nut, maar nog ontelbare andere dingen, meer dan een mensch ooit in staat is na te vorschen, ja zelfs te verstaan, en wel in hun orde en in hun verband, en zulks krachtens een inzicht in de hemelsche orde, welke zij volgden, en waarmede de orde van dit deel overeenstemde. Aldus weten zij, doordien zij in de beginselen zijn, daarvandaan de dingen, die daaruit voortkomen.

3627. *Het is een algemeene regel, dat niets kan bestaan en blijven bestaan uit zichzelf, maar uit iets anders, dat is, door middel van iets anders; en dat niets in een vorm gehouden kan worden tenzij van iets anders uit, dat is, door middel van iets anders, zooals blijkt uit alle dingen en elk ding in de natuur. Dat het menschelijk lichaam aan de buitenzijde in zijn vorm gehouden wordt door de atmosferen, is bekend; en wanneer het niet ook aan de binnenzijde in zijn vorm gehouden werd door een werkende of levende kracht, zou het terstond uiteenvallen; al wat niet verbonden is door hetgeen daaraan voorafgaat, en door middel van de voorafgaande dingen door het Eerste, gaat oogenblikkelijk te gronde. Dat de Grootste Mensch, of de daaruit voortvloeiende invloed, dit eerdere is, door middel waarvan de mensch ten aanzien van al zijne en elk zijner dingen verbonden is met het Eerste, dat is, met den Heer, zal in hetgeen volgt duidelijk blijken.*

3628. *Ik ben hierover door veelvuldige ondervinding onderricht, en wel, dat niet alleen de dingen, die tot het menschelijk gemoed behooren, namelijk tot zijn gedachte en aandoening, met de geestelijke en hemelsche dingen, welke door den Heer tot den Hemel behooren, overeenstemmen, maar ook in het algemeen de gansche mensch, en in het bijzonder al wat in den mensch is, dermate, dat er niet het kleinste deel is, noch zelfs het allerkleinste deeltje van een deel, dat niet overeenstemt; voorts, dat de mensch daardoor bestaat en voortdurend blijft bestaan; alsmede, dat wanneer er niet een dergelijke overeenstemming was van den mensch met den Hemel, en door den Hemel met den Heer, dus met hetgeen daaraan voorafgaat, en door de eerdere dingen met het Eerste, de mensch zelfs geen oogenblik zou blijven bestaan, maar tot niets vervloeien. Er zijn altijd twee krachten, die, als boven gezegd, elk ding in zijn verband en in zijn vorm houden, namelijk een kracht, die van buiten werkt en een kracht die van binnen werkt, in welker midden datgene is, dat in verband en vorm wordt gehouden; dus is het ook zoo gesteld met den mensch ten aanzien van elk zijner deelen, zelfs de allerkleinste. Dat het de atmosferen zijn, die van buiten het gansche lichaam in verband houden door een voortdurende drukking of aanleuning en de daaruit voortvloeiende werkende kracht, is bekend; en eveneens de luchtatmosfeer door haar invloed de longen, en evenzoo haar eigen orgaan, dat het oor is, met zijn vormen die daar binnen in zijn samengesteld voor de veranderingen van de lucht; en dat de aetheratmosfeer desgelijks de inwendige aaneenschakelingen*

samenhoudt, want deze vloeit onbelemmerd door alle poriën in, en houdt de inwendige ingewanden van het geheele lichaam onafscheidelijk in hun vormen door bijna dezelfde drukking of aanleunende zwaarte en de daaruit voortvloeiende werkende kracht; en dat dezelfde atmosfeer haar orgaan, dat het oog is, in stand houdt met zijn vormen daarbinnen opgebouwd voor de veranderingen van den aether. Wanneer met deze dingen geen innerlijke krachten overeenstemden, die tegen deze uiterlijke krachten inwerkten, en aldus de tusschenvormen in verband en evenwicht hielden, zouden zij zelfs niet één oogenblik bestaan. Hieruit blijkt duidelijk, dat er noodwendig twee krachten moeten zijn, opdat iets bestaat en blijft bestaan. De krachten, die van binnen invloeien en werken, komen uit den Hemel, en door den Hemel van den Heer, en hebben het leven in zichzelf. Dit blijkt heel duidelijk uit het orgaan van het gehoor: wanneer er geen inwendige vormgevingen waren, die tot het leven behooren, waarmede de uitwendige vormgevingen, die tot de lucht behooren, overeenstemden, zou er geen gehoor zijn; en evenzoo uit het orgaan van het gezicht: wanneer er geen inwendig licht was, dat tot het leven behoort, waarmede het uitwendig licht, dat tot de zon behoort, overeenstemde, zou het gezicht nooit bestaan. Zoo is het ook gesteld met de overige organen en leden in het menschelijke lichaam: er zijn van buiten werkende krachten, die natuurlijk zijn en niet levend in zichzelf, en er zijn van binnen werkende krachten, levend in zichzelf, die elk ding inhouden, en maken dat alle dingen leven, en wel overeenkomstig den vorm, zooals hun die tot hun nut gegeven is.

3629. Dat het hiermede aldus gesteld is, kunnen weinigen gelooven, omdat men niet weet wat het geestelijke en wat het natuurlijke is, en nog minder hoe zij onderling onderscheiden zijn; voorts wat overeenstemming is, en wat invloed; en dat het geestelijke, wanneer het in de organische vormen van het lichaam vloeit, de levende werkingen teweeg brengt zooals deze zich vertoonen; en dat zonder een dergelijken invloed en zonder een dergelijke overeenstemming zelfs niet het allerkleinste deeltje van het lichaam leven zou kunnen hebben en bewogen worden. Hoe het met deze dingen is gesteld, dienaangaande ben ik door levende ondervinding ingelicht; niet alleen, dat de Hemel in het algemeen invloeit, maar ook de gezelschappen in het bijzonder; voorts welke gezelschappen het zijn, en van welken aard zij zijn, die in dit en dat orgaan des lichaams invloeien, en in dit en dat lid daarvan; verder, dat het niet een enkel gezelschap is, dat in elk orgaan of lid invloeit, maar zeer vele; en dat er in elk gezelschap ook zeer velen zijn. Want hoe meer er zijn, des te beter en te sterker is de overeenstemming, aangezien de volmaaktheid en de sterkte afhangen van de eensgezinde menigte van velen, die

als één werken in een hemelschen vorm; hieruit spruit in elke bijzonderheid een streven voort, dat des te volmaakter en sterker is naarmate het aantal grooter is.

3630. *Hieruit kan blijken, dat alle ingewanden en leden, of alle bewegings- en gevoelsorganen een voor een overeenstemmen met gezelschappen in den Hemel, dus als het ware met even zoovele onderscheiden Hemelen, en dat uit deze, dat is, door middel van deze, de hemelsche en geestelijke dingen bij den mensch invloeiën, en wel in geschikte en overeenkomende vormen, en op deze wijze de werkingen teweeg brengen, die zich aan den mensch vertoonen; maar deze werkingen vertoonen zich niet anders dan natuurlijk aan den mensch, dus onder een gansch anderen vorm en onder een gansch andere gedaante, zoodat zij niet erkend kunnen worden als van dien oorsprong te zijn.*

3631. *Eens werd het mij ook op volkomen levende wijze aangetoond, welke en hoedanige gezelschappen het waren, en hoe zij invloeiën en handelen, die de streek van het aangezicht uitmaken, en invloeiën in de spieren van voorhoofd, wangen, kin en nek, en hoe deze gezelschappen onderling in gemeenschap staan. Ten einde dit op levende wijze voor te stellen, werd het hun vergund, op verschillende manieren door middel van invloed een aangezicht uit te beelden; desgelijks werd getoond, welke en hoedanige gezelschappen invloeiën in de lippen, in de tong, in de oogen en in de ooren; en het werd ook gegeven, met hen te spreken, en aldus volledig onderricht te worden. Hieruit kon ook blijken, dat allen, die in den Hemel komen, organen of ledematen van den Grootsten Mensch zijn; en ook, dat de Hemel nooit gesloten wordt, maar dat hoe grooter het aantal is, des te sterker het streven is, des te sterker de kracht, en des te sterker de werking; voorts dat de Hemel des Heeren onmetelijk is, en wel zoo onmetelijk, dat het alle geloof te boven gaat; de inwoners van dit aardrijk zijn naar verhouding uiterst gering in aantal, en bijna zooals een meer in verhouding tot een oceaen.*

3632. *De Goddelijke orde en vandaar de hemelsche orde vinden haar uiteinde niet dan bij den mensch in zijn lichamelijke dingen, namelijk in zijn gebaren, in zijn handelingen, gelaatstrekken, spraak, uiterlijke gevoelens en in de verlustigingen daarvan; dit zijn de uitersten van de orde, en de uitersten van den invloed, die dan hun einde vinden. Doch de innerlijker dingen, die invloeiën, zijn niet van dien aard zooals zij in de uiterlijke dingen verschijnen, maar zijn van een gansch ander gelaat, van een gansch andere uitdrukking, van een gansch ander gevoelen en van een gansch anderen lust. De overeenstemmingen leeren, van welken aard zij zijn, alsmede de uitbeeldingen, waarover gehandeld is. Dat zij anders zijn, kan blijken uit de handelingen, die aan den wil ontvloeiën, en uit de spraak, die aan de gedachte ontvloeit; de handelingen van het lichaam zijn niet zoodanig in den wil, en de uitdrukkingen der spraak zijn evenmin zoodanig in de gedachte.*

Hieruit kan ook duidelijk blijken, dat de natuurlijke handelingen aan de geestelijke dingen ontvloeien, want de dingen die tot denwil en tot de gedachte behooren, zijn geestelijk; en dat deze geestelijke dingen op overeenstemmende, maar nochtans andere wijze, worden afgebeeld in gene natuurlijke handelingen.

3633. *Alle geesten en Engelen verschijnen aan zichzelf als menschen, met zulk een gelaat en met zulk een lichaam, met organen en leden, en zulks omdat hun binnenste naar een dergelijken vorm streeft; zooals het eerste beginsel van den mensch, dat uit de ziel van den ouder voortkomt, streeft naar de vorming van den ganschen mensch in het ei en in de baarmoeder, hoewel dit eerste beginsel niet in den vorm van het lichaam is, maar in een anderen allervolmaaktsten vorm, welke den Heer alleen bekend is; en omdat het binnenste desgelijks bij een ieder streeft en dringt naar een dergelijken vorm, verschijnen allen aldaar als menschen. En bovendien is de gezamenlijke Hemel van dien aard, dat een ieder als het ware het middelpunt van allen is, want hij is een middelpunt van invloeden door den hemelschen vorm, die van allen uitgaat; vandaar ontspringt een beeld des Hemels in een ieder, en maakt hem aan zichzelf gelijk, dus een mensch; want zooals het algemeene is, is het deel van het algemeene, want de deelen moeten gelijk zijn aan hun algemeenschap, opdat zij tot dit algemeene behooren.*

3634. *Een mensch, die in de overeenstemming is, dat wil zeggen, die in de liefde tot den Heer en in de naastenliefde jegens den naaste is, en vandaar in het geloof, is met zijn geest in den Hemel en met zijn lichaam in de wereld; en omdat hij aldus één uitmaakt met de Engelen, is hij ook een beeld des Hemels; en aangezien de invloed van allen of van het algemeene in elk afzonderlijke of in de deelen is, zooals gezegd werd, is hij ook een Hemel in het klein onder een menschelijken vorm; want de mensch ontleent het aan het goede en ware, dat hij een mensch is, en onderscheiden van de redelooze dieren.*

3635. *Er zijn in het menschelijke lichaam twee dingen, die de bronnen zijn van al zijn beweging, ook van alle uiterlijke of zuiver lichamelijke handeling en gewaarwording, namelijk het hart en de longen. Deze twee stemmen zoodanig met den Grootsten Mensch of den Hemel des Heeren overeen, dat de hemelsche Engelen daarin een Rijk uitmaken, en de geestelijke Engelen een ander Rijk, want het Rijk des Heeren is hemelsch en geestelijk. Het hemelsche Rijk bestaat uit hen, die in de liefde tot den Heer zijn; het geestelijke Rijk bestaat uit hen, die in de naastenliefde jegens den naaste zijn (n. 2088, 2669, 2715, 2718, 3235, 3246). Het hart en zijn rijk stemt in den mensch overeen met de hemelsche dingen, de long en haar rijk stemt overeen met de geestelijke dingen; deze dingen vloeien ook in de dingen, die tot het hart en tot de longen behooren, zoodat deze ook bestaan en blijven bestaan door den daaruit voortvloeienden invloed. Doch over*

de overeenstemming van hart en longen met den Grootsten Mensch moet, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het bijzonder worden gehandeld.

3636. *Het meest universeele is dit, dat de Heer de Zon des Hemels is, en dat daaruit al het licht in het andere leven komt; en dat aan de Engelen en geesten, of aan hen, die in het andere leven zijn, hoegenaamd niets uit het licht der wereld verschijnt; alsmede dat het licht der wereld, dat uit de zon voortkomt, voor de Engelen niets anders dan dikke duisternis is. Uit de Zon des Hemels of door den Heer komt niet alleen het licht, maar ook de warmte, maar het is geestelijk licht en geestelijke warmte. Het licht verschijnt voor hun oogen als licht, maar het draagt in zich inzicht en wijsheid, want het komt daaruit voort; en de warmte wordt door hun zintuigen als warmte waargenomen, maar er is liefde in, want zij komt daaruit voort. Daarom wordt de liefde ook geestelijke warmte genoemd, en maakt ook de warmte van des menschen leven uit; en het inzicht wordt geestelijk licht genoemd, en maakt ook het licht van des menschen leven uit. Van deze universeele overeenstemming worden de overige afgeleid; want alle dingen in het algemeen en in het bijzonder hebben betrekking op het goede, dat der liefde is, en op het ware, dat tot het inzicht behoort.*

3637. *Met betrekking tot den mensch is de Grootste Mensch de gezamenlijke Hemel des Heeren, maar in den hoogsten zin is de Grootste Mensch de Heer alleen, want uit Hem komt de Hemel voort, en met Hemstemmen alle dingen overeen, die daar zijn. Aangezien het menschelijk geslacht door een leven van het booze en de daaruit voortvloeiende overredingen van het valsche gansch en al ontaard was geworden, en aangezien toen de lagere dingen bij den mensch begonnen te heerschen over zijn hoogere dingen, of de natuurlijke dingen over zijn geestelijke dingen, zoodat Jehovah of de Heer niet langer door den Grootsten Mensch, dat is, door den Hemel, kon invloeiën en die dingen in orde brengen, volgde daaruit de noodzakelijkheid van de Komst des Heeren in de wereld, om op deze wijze het menschelijke aan te trekken en dit Goddelijk te maken, en door middel daarvan de orde te herstellen, opdat de gezamenlijke Hemel op Hem betrekking zou hebben als op den Eenigen Mensch, en met Hem alleen zou overeenstemmen; waarbij diegenen, die zich in het booze en vandaar in het valsche bevonden, onder de voeten, dus buiten den Grootsten Mensch, geworpen waren. Vandaar wordt van hen, die in de Hemelen zijn, gezegd, dat zij in den Heer zijn, ja zelfs in Zijn Lichaam; want de Heer is het al des Hemels, in Wien allen en een ieder aldaar hun gebieden en ambten worden toegewezen.*

3638. *Dit is de reden, waarom in het andere leven alle gezelschappen, hoe velen het er ook zijn, hun vaste ligging ten opzichte van den Heer innemen, die als Zon aan den gezamenlijken Hemel verschijnt; en wat wonderbaarlijk is, en nauwelijks*

door iemand geloofd zal kunnen worden, omdat het niet te begrijpen valt, is dit, dat de gezelschappen aldaar dezelfde ligging innemen ten opzichte van een ieder aldaar, waar hij ook zijn mag, en waarheen hij zich ook mag wenden en keeren, zoodat de gezelschappen, die aan de rechterzijde verschijnen, voortdurend aan zijn rechterhand zijn, en die welke aan de linkerzijde verschijnen, voortdurend aan zijn linkerhand zijn. Ook dit is mij zeer dikwijls te ontwaren gegeven door het keeren van het lichaam. Hieruit blijkt, dat de vorm des Hemels van dien aard is, dat hij bestendig op den Grootsten Mensch betrekking heeft ten opzichte van den Heer, en dat alle Engelen niet alleen bij den Heer, maar in den Heer zijn; of, wat hetzelfde is, dat de Heer bij hen is, en in hen; anders zou dit zoo niet bestaan.

3639. Alle liggingen aldaar verhouden zich derhalve ten opzichte van het menschelijk lichaam overeenkomstig de daarvan uitgaande richtingen, dat is, rechts, links, vooraan, achteraan, in onverschillig welke plaatsing; alsmede overeenkomstig de vlakken, zooals ten opzichte van het vlak van het hoofd, van zijn deelen, zooals van het voorhoofd, de slapen, de oogen, de oorgin; ten opzichte van het vlak van het lichaam, zooals van het vlak van de schouders, borst, buik, lenden, knieën, voeten, voetzolen; voorts ook boven het hoofd en onder de voetzolen, in elke schuine richting; ook van achteren, van het achterhoofd neerwaarts. Uit de ligging zelve wordt onderkend, welke de gezelschappen zijn, en tot welke streken van des menschen organen en leden zij behooren, hetgeen nooit faalt; maar het wordt meer onderkend aan hun genius en gemoedsaard ten aanzien van de aandoeningen.

3640. De hellen, waarvan er zeer vele zijn, hebben eveneens haar bestendige ligging, zoodat men uit de ligging alleen al kan weten, welke en hoedanige hellen het zijn. Met haar ligging is het evenzoo gesteld; zij zijn alle onder den mensch in vlakken in alle mogelijke richtingen onder de voetzolen. Sommigen van daar verschijnen ook boven het hoofd en elders verspreid, maar dat wil niet zeggen, dat zij daar hun ligging hebben, want het is een overredende fantasie, die deze ligging voorgoochelt en voorgeeft.

3641. Allen — zoowel zij, die in den Hemel, als zij, die in de hel zijn — verschijnen rechtop, het hoofd omhoog en de voeten omlaag; maar, nochtans zijn zij in zichzelf en volgens de engelenziening in een anderen stand, dat wil zeggen, zij die in den Hemel zijn, hebben het hoofd naar den Heer gewend, die daar de Zone is, en dus het algemeen middelpunt, waarvan alle stand en ligging afhangen; voor de engelenziening hebben daarentegen de helschen het hoofd omlaag en de voeten omhoog, en zijn dus in tegenovergestelde houding, en ook in een scheeve; want voor de helschen is dat beneden, wat voor de hemelschen boven is, en dat boven, wat voorde hemelschee beneden is. Hieruit kan men eenigermate zien,

hoe de Hemel met de hel als het ware één kan uitmaken, of hoe zij te zamen één voorstellen in ligging en stand.

3642. *Op zekeren morgen was ik in gezelschap met Engelengeesten, die, naar gewoonte, één uitmaakten in denken en spreken; dit drong ook door naar de hel toe, waarin het werd voortgezet, en wel dermate, dat zij schenen één uit te maken met de helschen; maar dit bestond hierin, dat het goede en ware, dat bij de Engelen was, met een wonderbaarlijke omkeering werd veranderd in het booze en valsche bij de helschen, en zulks bij graden naarmate het nedervloeiende waar de hel één uitmaakte door de overredingen van het valsche en de begeerten van het booze. Hoewel de hellen buiten den Grootsten Mensch zijn, worden zij nochtans op zulke wijze als het ware tot één. samengebracht, en daardoor in de orde gehouden, overeenkomstig welke hun samengroepingen gevormd zijn; aldus regeert de Heer uit het Goddelijke ook de hellen.*

3643. *Er werd opgemerkt, dat zij, die zich in de Hemelen bevinden, in een doorschijnende aura van licht zijn, zooals het licht van den morgen en den middag, en ook dat van de nadering van den avond; en evenzoo, dat zij in de warmte zijn, als die van de lente, den zomer en den herfst; maar zij, die zich in de hel bevinden, zijn in een dikke, nevelige en duistere atmosfeer, alsmede in koude. Het werd waargenomen, dat er tusschen deze dingen in het algemeen een evenwicht heerscht; voorts, dat voor zooveel de Engelen in de liefde, de naastenliefde, en vandaar in het geloof zijn, voor even zooveel zij in een aura van licht en in de warmte der lente zijn; en voor zooveel de helschen in haat en vandaar in het valsche zijn, voor even zooveel zijn zij in dikke duisternis en koude. Het licht in het andere leven draagt, als boven gezegd, in zich het inzicht, de warmte de liefde, de duisternis waanzin en de koude haat.*

3644. *Alle menschen over het gansche aardrijk hebben, naar de ziel, of, wat hetzelfde is, naar den geest, die na het afsterven van het lichaam moet leven, een ligging of in den Grootsten Mensch, dat is, in den Hemel, of daarbuiten in de hel. Dit weet de mensch niet zoolang hij in de wereld leeft, maar toch is hij daar en wordt van daar uit geregeerd; in den Hemel zijn allen overeenkomstig het goede der liefde en het daaruit voortvloeiende ware des geloofs; in de hel zijn allen overeenkomstig het booze van den haat en het daaruit voortvloeiende valsche.*

3645. *Het gezamenlijke Rijk des Heeren is een Rijk van einddoelen en nutsbetrachtingen; het werd mij gegeven, klaarblijkelijk deze Goddelijke sfeer gewaar te worden, namelijk de sfeer van einddoelen en nutsbetrachtingen, en toen sommige dingen te ontwaren, die niet zouden kunnen worden weergegeven. Alle dingen tot in bijzonderheden ontuloeien aan deze sfeer en worden daardoor geregeerd. Voor zooveel de aandoeningen, gedachten en handelingen het einddoel*

in zich dragen om van harte wel te doen, is de mensch, de geest en de Engel in den Grootsten Mensch, dat is, in den Hemel; voor zooveel echter mensch en geest het einddoel heeft om van harte kwaad te doen, is hij buiten den Grootsten Mensch, dat is, in de hel.

3646. *Het is met de redeloze dieren evenzoo gesteld ten aanzien van de invloeden en overeenstemmingen als met de menschen, namelijk dat er bij hen een invloed is uit de geestelijke wereld, en een toevloeiing uit de natuurlijke wereld, waardoor zij worden samengehouden en leven; doch de werking zelf vertoont zich op verschillende wijze al naar de vormen hunner zielen en vandaar hunner lichamen. Het is daarmede gesteld als met het licht der wereld, dat in de verschillende voorwerpen van de aarde in soortgelijken graad en op soortgelijke wijze invloeit, maar nochtans op verschillende wijze werkt in de verschillende vormen; in sommige dingen brengt het schoone kleuren voort, in andere dingen onschone. Evenzoo, wanneer het geestelijk licht vloeit in de zielen van redeloze dieren, wordt het op gansch andere wijze ontvangen, en vandaar drijft het hen op andere wijze aan, dan wanneer het vloeit in de zielen der menschen; want dezen zijn in een hooger graad en in een volmaakter staat, en zijn van dien aard, dat zij omhoog kunnen zien, dus naar den Hemel en naar den Heer, en daarom kan de Heer hen aan Zichzelven toevoegen en hun het eeuwige leven geven. Maar de zielen van de redeloze dieren zijn van dien aard, dat zij niet anders dan naar omlaag kunnen zien, dus alleen naar aardsche dingen, en dus alleen aan die dingen kunnen worden toegevoegd, waarom zij dan ook met het lichaam vergaan. Het zijn de einddoelen, die aanwijzen, van welken aard het leven is, dat de mensch heeft, en van welken aard het leven, dat het beest heeft. De mensch kan geestelijke en hemelsche einddoelen hebben, en ze zien, erkennen, gelooven, en er door aangedaan worden; doch de beesten kunnen geen andere einddoelen hebben dan natuurlijke. Aldus kan de mensch zijn in de Goddelijke sfeer van einddoelen en nutsbetrachtingen, welke in den Hemel is en welke den Hemel uitmaakt; doch de beesten kunnen in geen andere sfeer zijn, dan in die van de einddoelen en nutsbetrachtingen, die op de aarde zijn. De einddoelen zijn niets anders dan liefden, want de dingen die men lief heeft, heeft men tot einddoel. Dat zeer vele menschen geen onderscheid weten te maken tusschen hun leven en het leven der beesten, komt, omdat zij evenzoo in uiterlijke dingen zijn, en alleen zorg en hart hebben voor de aardsche, lichamelijke en wereldsche dingen; en zij, die van dien aard zijn, gelooven zich ook, wat het leven betreft, aan de beesten gelijk, en als deze na den dood te zullen verdwijnen, want zij weten evenmin wat de geestelijke en hemelsche dingen zijn, omdat zij er zich niet om bekommeren. Daarvandaan komt de waanzin onzer eeuw, om zich met de redeloze dieren*

te vergelijken en het innerlijke onderscheid niet te zien. Doch wie de hemelsche en geestelijke dingen gelooft, of het geestelijk licht laat invloeien en werken, ziet ten volle het tegenovergestelde, alsmede hoezeer hij boven de redeloze dieren staat. Doch over het leven der redeloze dieren zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, afzonderlijk gehandeld worden.

3647. *Hoe het met deze dingen gesteld is, werd eveneens getoond. Het werd gegeven, eenigen te zien en waar te nemen, toen zij in het andere leven kwamen, en die in het leven van hun lichaam alleen hadden gelet op aardsche dingen, en niets anders tot einddoel hadden gehad, en ook niet door middel van deze of gene erkentnissen in het goede en ware waren ingewijd; zij hadden behoord tot de zeevaarders en het boerenvolk. Zij verschenen, zooals ook werd waargenomen, met zoo weinig leven behept, dat ik meende dat zij niet, gelijk de andere geesten, het eeuwig leven deelachtig konden worden; zij waren als machines, weinig beziel. Doch de Engelen droegen uiterst zorg voor hen, en door middel van het vermogen, dat zij als menschen hadden, brachten zij het leven van het goede en ware in hen, waardoor zij meer en meer werden overgeleid van een leven gelijk aan dat der dieren tot een menschelijk leven.*

3648. *Er is ook een invloed, uitgaande van den Heer, door middel van den Hemel, in de voorwerpen van het plantenrijk, zooals in de bomen van allerlei soort, en in hun bevruchtingen; en in de planten van allerlei soort, en haar vermenigvuldigingen. Wanneer het van den Heer uitgaande geestelijke niet voortdurend van binnen in hun oorspronkelijke vormen, die in de zaden zijn, werkte, zouden zij nooit op zoo wonderbaarlijke wijze en met een zoo wonderbaarlijke opeenvolging vegeteeren en groeien; doch de vormen daarin zijn van dien aard, dat zij niets van het leven ontvangen. Het is door dezen invloed, dat zij een beeld van het eeuwige en oneindige in zich hebben, zooals duidelijk hieruit blijkt, dat zij in het voortdurend streven zijn, hun geslacht en hun soort voort te planten, om aldus als het ware tot in eeuwigheid te leven, alsmede om het heelal te vervullen. Dit streven is in elk zaad. Doch de mensch schrijft al deze dingen, die zoo wonderbaarlijk zijn, aan de natuur zelve toe, en gelooft ook niet aan eengen invloed uit de geestelijke wereld, omdat hij die in zijn hart loochent, hoewel hij toch moet weten, dat niets kan bestaan tenzij door dat, waaruit het ontstond, dat is, dat het bestaan een altijd-durend ontstaan is; of, wat hetzelfde is, dat de voortbrenging een voortdurende schepping is. Dat vandaar de gezamenlijke natuur het uitbeeldende theater van des Heeren Rijk is, zie men in n. 3483. Doch ook hierover, en over de overeenstemming daarvan met den Grootsten Mensch, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gesproken worden.*

3649. *Het vervolg aangaande den Grootsten Mensch en de overeenstemming daarmede, aan het einde der volgende hoofdstukken.*

Genesis

Acht En Twintigste Hoofdstuk

3650. Voorafgaande aan het vorige 27ste hoofdstuk werd verklaard, hetgeen de Heer geleerd en voorzgd heeft aangaande het Laatste Oordeel of aangaande de laatste dagen der Kerk bij Mattheus, hfdst. 24, van vers 8 tot 14 (n. 3486 tot 3489). Thans volgt naar de orde, voorafgaande aan dit hoofdstuk, overeenkomstig het opgevatte plan, de verklaring van den inhoud der verzen 15, 16, 17, 18 aldaar: “*Wanneer gij derhalve zult zien den gruwel der verlating, waarvan gesproken is door Daniël den Profeet, staande in de heilige plaats, die leest, die merke daarop, dat alsdan, die in Judea zijn, in de bergen vluchten. Die op het dak van het huis is, kome niet af, om iets uit zijn huis te nemen. En die in het veld is, keere niet weder terug, om zijn kleed weg te nemen*”.

3651. Een ieder kan zien, dat deze woorden verborgenheden behelzen, en dat men, wanneer deze verborgenheden niet onthuld worden, nooit kan weten, wat dat zeggen wil “dat zij die in Judea zijn, in de bergen vluchten”, en “die op het dak van het huis is, kome niet af, om iets uit het huis weg te nemen”, en “die in het veld is, keere niet weder terug, om zijn kleed weg te nemen”. Wanneer de innerlijke zin niet leerde, wat deze woorden beteekenen en behelzen, zouden de onderzoekers en uitleggers des Woords afgeleid kunnen worden tot en vervallen in gansch buitenissige meeningen; ja zelfs zouden ook zij, die in hun hart de heiligheid des Woords loochenen, daaruit kunnen afleiden, dat dergelijke uitdrukkingen alleen maar de vlucht en ontsnapping bij de nadering van den vijand beschrijven, bijgevolg dat daarin niets van heiliger aard zou liggen, terwijl toch door deze woorden des Heeren volledig de staat der verwoesting der Kerk beschreven wordt ten aanzien van de goedheden der liefde en van dewaarheden des geloofs, zooals blijken kan uit de volgende verklaring dier woorden.

3652. Volgens den innerlijken zin is het met deze dingen aldus gesteld: *Wanneer gij derhalve zult zien den gruwel der verlating*, beteekent de verwoesting der Kerk, die dan plaats vindt, wanneer de Heer niet langer erkend wordt, bijgevolg wanneer er geen liefde tot Hem en geen geloof in Hem is; voorts, wanneer er niet eenige naastenliefde jegens den naaste meer is; en wanneer er dientengevolge niet eenig geloof van het goede en het ware is. Wanneer dit het geval is in de Kerk, of liever, in het gebied waar het Woord is — namelijk in de gedachten des harten, zij het ook niet in de leer des monds — dan is de

verlating daar, en de dingen, welke genoemd zijn, zijn haar gruwel. Vandaar wil “wanneer gij zult zien den gruwel der verlating” zeggen: wanneer iemand zulke dingen waarneemt; wat er dan gedaan moet worden, wordt gezegd in hetgeen in de verzen 16, 17, 18 volgt. *Waarvan gesproken is door Daniël den Profheet*, beteekent in den innerlijken zin door de Profeten; want wanneer eenig Profheet met name in het Woord genoemd wordt, is het niet die Profheet, die bedoeld wordt, maar het profetische Woord zelf, aangezien namen nooit in den Hemel doordringen (n. 1876, 1888); echter wordt door den eenen Profheet niet hetzelfde aangeduid als door den anderen. Wat wordt aangeduid door Mozes, Elia en Elisa zie men in de inleiding tot het 18de hoofdstuk en in n. 2762. Door Daniël wordt evenwel al het profetische aangaande de Komst des Heeren aangeduid, en aangaande den staat der Kerk, hier aangaande haar laatsten staat. Er wordt bij de Profeten veel gehandeld over de verwoesting, en daarmede wordt in den zin der letter aldaar de verwoesting der Joodsche en Israëlietische Kerk aangeduid, maar in den innerlijken zin de verwoesting van de Kerk in het algemeen, dus ook de verwoesting, die nu nabij is. *Sttaande in de heilige plaats*, beteekent de verwoesting ten aanzien van alle dingen, die tot het goede en ware behooren. De heilige plaats is de staat der liefde en des geloofs (dat de plaats in den innerlijken zin de staat is, zie men in n. 2625, 2837, 3356, 3387); het heilige van dezen staat is het goede, dat der liefde is, en vandaar het ware, dat des geloofs is; niets anders wordt onder het heilige in het Woord verstaan, want deze dingen gaan van den Heer uit, die het Heilige zelf of het Heiligdom is. *Die leest, die merke daarop*, beteekent, dat op deze dingen goed acht geslagen moet worden door hen, die in de Kerk zijn, vooral door hen, die in de liefde en in het geloof zijn; over hen wordt nu gehandeld. *Dat alsdan, die in Judea zijn, in de bergen vluchten*, beteekent, dat zij, die van de Kerk zijn, nergens anders mogen, heenzien dan naar den Heer, dus naar de liefde tot Hem, en naar de naastenliefde jegens den naaste. Dat door Judea de Kerk wordt aangeduid, zal verderop worden aangetoond; dat door den berg de Heer Zelf wordt aangeduid, maar door de bergen de liefde tot Hem en de naastenliefde jegens den naaste, zie men in n. 795, 796, 1430, 2722. Volgens den zin van de letter zou het willen zeggen, dat wanneer Jeruzalem, zooals het geschied is, door de Romeinen zou belegerd worden, men zich niet derwaarts zou begeven, maar op de bergen, overeenkomstig deze woorden bij Lukas: “Wanneer gij zult zien, dat Jeruzalem van heirlegers omsingeld wordt, zoo weet alsdan, dat de verwoesting nabij gekomen is; alsdan die in Judea zijn, dat zij vlieden op de bergen; en die in het midden van dezelve zijn, dat zij daaruit trekken; maar die in de streken zijn, dat zij in dezelve niet komen” (21: 20, 21);

maar het is aldaar met Jeruzalem evenzoo gesteld, namelijk dat het in den zin der letter Jeruzalem is, dat bedoeld wordt, maar in den innerlijken zin de Kerk des Heeren (men zie n. 402, 2117); want alle dingen afzonderlijk, die in het Woord aangaande het Joodsche en Israëlietische volk vermeld worden, zijn uitbeeldend voor het Rijk des Heeren in de Hemelen en voor het Rijk des Heeren op aarde, dat is, de Kerk, zooals vaak werd aangetoond. Dit is de reden, waarom onder Jeruzalem in den innerlijken zin nergens Jeruzalem wordt verstaan, noch onder Judea Judea. Maar deze dingen waren van dien aard, dat daardoor de hemelsche en geestelijke dingen van het Rijk des Heeren konden worden uitgebeeld; en opdat zij ze zouden uitbeelden, geschiedden zij ook. Op deze wijze kon het Woord zoo geschreven worden, dat het binnen het bereikviel van het bevattingvermogen van den mensch, die het lezen zou, en overeenkomstig het verstand der Engelen, die bij den mensch zijn. Dit was ook de reden, waarom de Heer evenzoo sprak; want wanneer Hij anders had gesproken, zou Zijn Woord geen aanpassing gevonden hebben aan het bevattingvermogen van hen, die het lezen, vooral toentertijd, en evenmin tegelijk aan het verstand der Engelen; aldus zou het niet ontvangen zijn door den mensch, noch verstaan door de Engelen. *Die op het dak van het huis is, kome niet af, om iets uit zijn huis weg te nemen*, beteekent, dat zij, die in het goede der naastenliefde zijn, zich niet van daar zouden begeven tot die dingen, welke tot de leerstellige dingen des geloofs behooren. Het dak des huizes beteekent in het Woord den hooger staat des menschen, dus zijn staat ten aanzien van het goede; maar de dingen, die beneden zijn, beteekenen den lageren staat des menschen, dus den staat ten aanzien van het ware; wat het huis is, zie men in n. 710, 1708, 2233, 2234, 3142, 3538. Met den staat van den mensch der Kerk is het aldus gesteld: wanneer deze wordt wederverwekt, leert hij het ware ter wille van het goede, want hij heeft de aandoening van het ware ter wille daarvan; maar nadat hij is wederverwekt, handelt hij uit het ware en goede. Nadat hij tot dezen staat gekomen is, moet hij zich niet in den vorigen staat terugbegeven, want wanneer hij dat deed, zou hij uit het ware over het goede, waarin hij is, redeneeren, en aldus zijn staat verdraaien; want alle redeneering houdt op en moet ophouden, wanneer de mensch in den staat is, het ware en goede te willen, immers, het is dan uit den wil, en bijgevolg uit het geweten, dat hij denkt en handelt, en niet, als eerder, uit het verstand; wanneer hij wederom van dit laatste uitging, zou hij in verzoeking en vallen, waarin hij zou bezwijken. Dit is het, wat wordt aangeduid door de woorden: *Die op het dak van het huis is, kome niet af, om iets uit zijn huis weg te nemen. En die in het veld is, keere niet weder terug, om*

zijn kleed weg te nemen, of den rok, beteekent, dat zij, die in het goede van het ware zijn, zich evenmin van dit goede zouden begeven naar het leerstellige van het ware; het veld beteekent in het Woord dien staat desmenschen ten aanzien van het goede (wat het veld is, zie men in n. 368, 297I, 3196, 3310, 3317, 3500, 3508); en het kleed of de rok beteekent dat, wat het goede bekleedt, dat is, het leerstellige van het ware, want dit is als het ware een kleed voor het goede (dat het kleed dit is, zie men in n. 297, 1073, 2576, 3301). Een ieder kan zien, dat hier diepere dingen verborgen liggen, dan in de letter uitkomt; want het is de Heer Zelf, die deze woorden sprak.

3653. Hieruit kan nu blijken, dat in deze verzen de staat der verwoesting van de Kerk ten aanzien van de goedheden der liefde en van de waarheden des geloofs volledig beschreven is, en dat er tevens een vermaning gericht wordt tot hen, die in deze goedheden en waarheden zijn, wat zij dan hebben te doen. Er zijn drie geslachten van menschen binnen de Kerk, namelijk zij, die in de liefde tot den Heer zijn, zij die in de naastenliefde jegens den naaste zijn, en zij, die in de aandoening van het ware zijn. Zij die tot de eerste klasse behooren, namelijk diegenen, die in de liefde tot den Heer zijn, worden in het bijzonder aangeduid door de woorden: *Die in Judea zijn, vluchten in de bergen*. Tot de tweede klasse behooren zij, die in de naastenliefde jegens den naaste zijn, en zij worden in het bijzonder aangeduid door de woorden: *Die op het dak van het huis is, kome niet af, om iets uit zijn huis weg te nemen*. Tot de derde klasse behooren zij, die in de aandoening van het ware zijn en, zij worden in het bijzonder aangeduid door de woorden: *Die in het veld is, keere niet weder terug, om zijn kleed weg te nemen*. Men zie hetgeen dienaangaande eerder gezegd en verklaard is in het tweede deel (n. 2454), en eveneens aldaar, wat de beteekenis is van “weder terugkeeren” en “achter zich zien”.

3654. Dat Judea in den innerlijken zin des Woords niet Judea beteekent, evenmin als Jeruzalem Jeruzalem, kan uit verschillende plaatsen in het Woord blijken. In het Woord wordt niet zoozeer van Judea gesproken, maar van het land van Jehudah, en daarom wordt aldaar, evenals met het land Kanaän, het Rijk des Heeren aangeduid, bijgevolg ook de Kerk, want deze is het Rijk des Heeren op aarde; en zulks om deze reden, wijl door Jehudah of de Joodsche natie het hemelscha Rijk des Heeren werd uitgebeeld, en door Israëel of het Israëlietische volk Zijn geestelijk Rijk; en omdat het werd uitgebeeld, wordt er ook in het Woord, wanneer zij genoemd worden, in den innerlijken zin daarvan niets anders aangeduid. Dat deze Rijken worden aangeduid, zal blijken uit hetgeen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gezegd zal worden over Jehudah en het land van Jehudah, en intusschen uit dit weinige

bij de Profeten; bij Jesaja: “Mijn beminde had eenen wijngaard in den hoorn van den zoon der olie; hij heeft dien omtuind, en van steenen gezuiverd, en hij heeft hem beplant met eenen edelen wijnstok; en hij heeft in deszelfs midden eenen toren gebouwd, en ook eene wijnpers daarin uitgehouwen; en hij heeft verwacht, dat hij druiven zou voortbrengen, maar hij heeft wilde druiven voortgebracht; en nu, gij *inwoner van Jeruzalem*, en gij man van *Jehudah*, oordeel, Ik bid u, tusschen Mij en tusschen Mijnen wijnstok; Ik zal hem tot eene *verlating* stellen; want de wijngaard van Jehovah Zebaoth is het *huis van Israël*, en de *man van Jehudah* is de plant Zijner verlustigingen; en Hij heeft gewacht naar gericht, maar ziet, het is ettering, naar gerechtigheid, maar ziet, het is geschreeuw” (5: 1, 2, 3, 6, 7); aldaar wordt in den zin van de letter gehandeld over den ontaarden staat der Israëlieten en Joden, maar in den innerlijken zin over den ontaarden staat der door Israël en Jehudah uitgebeelde Kerk; de inwoner van Jeruzalem is het goede der Kerk (dat de inwoner het goede is, of, wat hetzelfde is, hij die in het goede is, zie men in n. 2268, 2451, 2712, 3613; en dat Jeruzalem de Kerk is, in n. 402, 2117); het huis van Israël desgelijks (dat het huis het goede is, zie men in n. 710, 1708, 2233, 2234, 3142, 3538; en dat Israël de Kerk is, in n. 3305); de man van Jehudah evenzoo, want door den man wordt het ware aangeduid (n. 265, 749, 1007, 3134, 3310, 3459), en door Jehudah het goede, maar met dit onderscheid, dat de man van Jehudah het ware is uit het goede der liefde tot den Heer (hetwelk het hemelsch ware wordt genoemd), dat is, zij die in een dergelijk ware zijn. Bij denzelfde: “Hij zal den natiën eene banier oprichten, en Hij zal de *verdrevenen van Israël vergaderen*, en de *verstrooide dingen van Jehudah* verzamelen vande vier vleugelen der aarde; dan zal de nijd van Efraïm wegwijken, en de *vijanden van Jehudah* zullen uitgeroeid worden; Efraïm zal *Jehudah* niet benijden, en *Jehudah* zal Efraïm niet benauwen; Jehovah zal de tong der zee van Egypte verbannen, en Hij zal de hand bewegen over de rivier met de hevigheid Zijns winds; dan zal er een pad zijn naar de overblijfselen Zijns volks, die overgelaten zullen zijn van Aschur” (11: 12, 13, 15, 16); aldaar wordt in den zin van de letter gehandeld over de terugvoering der Israëlieten en Joden uit de gevangenschap, maar in den innerlijken zin over een nieuwe Kerk in het algemeen, en bij een ieder in het bijzonder, die wederverwekt wordt of een Kerk wordt. De verdrevenen van Israël staan voor hun waarheden; de verstrooide dingen van Jehudah voor hun goedheden; Efraïm voor hun verstandelijke, dat niet langer zal tegenstrijden; Egypte voor de wetenschappelijkheden, en Aschur voor de daaruit voortvloeiende redeneering, die zij hebben verdraaid; de verdrevenen, de verstrooide dingen,

de overblijfselen en diegenen die overgelaten zijn, staan voor de waarheden en goedheden, die over zijn (dat Efraïm het verstandelijke is, zal elders blijven; dat Egypte het wetenschappelijke is, zie men in n. 1164, 1165, 1462, 1186, 2588, 3325; dat Aschur de redeneering is, in n. 119, 1186; en dat de overblijfselen de door den Heer in den inwendigen mensch verborgen goedheden en waarheden zijn, in n. 468, 530, 560, 561, 660, 661, 798, 1050, 1738, 1906, 2284). Bij denzelfde: “Hoor dit, gij huis van Jakob, die genoemd wordt met den naam van *Israël*, en *uit de wateren van Jehudah voortgekomen zijt*, want van de stad der heiligheid worden zij genoemd, en zij steunen op den God Israëls” (48: 1, 2); de wateren van Jehudah staan voor de waarheden, die uitgaan van het goede der liefde tot den Heer; deze waarheden zijn vandaar de goedheden der naastenliefde zelve, die geestelijke goedheden worden genoemd, en de geestelijke Kerk uitmaken, waarvan de innerlijke Israël en de uiterlijke het huis van Jakob is; hieruit blijkt duidelijk wat het huis van Jakob, met den naam van Israël genoemd, en “uit de wateren van Jehudah voortgekomen” beteekent. Bij denzelfde: “Ik zal uit Jakob een zaad voortbrengen, *en uit Jehudah eenen erfgenaam van Mijne bergen*; en Mijne uitverkorenen zullen hem bezitten, en Mijne knechten zullen aldaar wonen” (65: 9); “uit Jehudah een erfgenaam der bergen” staat in den hoogsten zin voor den Heer, in den uitbeeldenden zin voor hen, die in de liefde tot Hem zijn, dus in het goede beider liefden; dat de bergen deze goedheden zijn, is boven in n. 3652 aangetoond. Bij Mozes: “*Jehudah* is een leeuwenwelp; gij zijt van den roef opgeklommen, mijn zoon; hij kromde zich, hij legde zich neder als een leeuw, en als een oude leeuw; wie zal hem doen opstaan” (Gen. 49: 9); het komt aldaar klaarblijkelijk uit, dat onder Jehudah in den hoogsten zin de Heer wordt verstaan, en in den uitbeeldenden zin zij, die in het goede der liefde tot Hem zijn. Bij David: “Toen Israël uit Egypte toog, het huis Jakobs uit een barbaarsch volk, *werd Jehudah tot Zijn heiligdom, Israël Zijne heerschappij*” (Psalm 114: 1, 2); ook daar staat Jehudah voor het hemelsch goede, dat tot de liefde tot den Heer behoort, en Israël voor het hemelsch ware of het geestelijk goede. Bij Jeremia: “Ziet, de dagen komen, het is gezegd door Jehovah, en Ik zal aan David eene gerechte spruit verwekken, die zal koning zijnde regeeren; en Hij zal gedijen; en gericht en gerechtigheid doen op de aarde; in Zijne dagen zal *Jehudah verlost worden*, en *Israël zal zeker wonen*; en dit zal Zijn naam zijn, waarmede men Hem noemen zal: Jehovah, onze Gerechtigheid” (23: 5, 6; hfdst. 33: 15, 16), alwaar over de Komst des Heeren wordt gehandeld; Jehudah staat voor hen, die in het goede der liefde tot den Heer zijn, Israël voor hen, die in het ware van dit goede zijn. Dat onder Jehudah niet Jehudah,

noch onder Israël Israël verstaan wordt, kan duidelijk zijn, want Jehudah werd niet verlost, en Israël evenmin. Desgelijks bij denzelfde: “Ik zal de *gevangenis van Jehudah*, en de *gevangenis van Israël* wenden, en zal ze bouwen als in het eerste” (33: 7); desgelijks bij denzelfde: “In dezelve dagen en ter zelve tijd, spreekt Jehovah, zullen de *zonen Israëls* komen, zij en de *zonen van Jehudah* te zamen; wandelende en weenende zullen zij gaan, en Jehovah, hunnen God zoeken; en zij zullen Zion zoeken op den weg, met hunne aangezichten derwaarts” (50: 4, 5). Bij denzelfde: “Te dier tijd zullen zij *Jeruzalem* den troon van Jehovah noemen, en al de natiën zullen tot haar vergaderd worden, om Jehovahs naamswil, tot Jeruzalem; zij zullen niet meer gaan naar de verharding van hun boos hart; in die dagen *zullen zij gaan, het huis van Jehudah tot het huis van Israël*; en zij zullen te zamen komen uit het land van het noorden op het land” (3: 17, 18). Bij denzelfde: “Zie, de dagen komen, spreekt Jehovah, waarop Ik het *huis van Israël* en het *huis van Jehudah* bezaaien zal met zaad des menschen en met zaad des beestes; en Ik zal met het *huis van Israël* en met het *huis van Jehudah* een nieuw verbond maken; dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het *huis van Israël* maken zal; Ik zal Mijne wet in het midden van hen geven, en Ik zal die op hun hart schrijven” (31: 27, 31, 33); dat niet Israël of het huis Israëls bedoeld werd, komt duidelijk uit, want zij werden verstrooid onder de natiën, en nooit uit de gevangenschap teruggevoerd; bijgevolg blijkt duidelijk, dat evenmin Jehudah of het huis van Jehudah werd bedoeld, maar dat door hen in den innerlijken zin diegenen werden aangeduid, die tot het geestelijk en hemelsch Rijk des Heeren behooren; met hen werd een nieuw verbond gemaakt, en in hun hart de wet geschreven. Het nieuwe verbond staat voor de verbinding met den Heer door het goede (n. 665, 666, 1023, 1038, 1864, 1996, 2003, 2021, 2037); de in het hart geschreven wet staat voor de daaruit voortvloeiende innerlijke gewaarwording van het goede en ware, alsmede voor het geweten. Bij Joël: “Het zal te dien dage geschieden, dat de bergen van most zullen druipen, en de heuvelen van melk vlieten; en *alle beken van Jehudah zullen van wateren vlieten*; en er zal eene fontein uit het huis van Jehovah uitgaan, en zal de rivier Schittem bewateren; Egypte zal tot verwoesting zijn, en Edom zal tot eene woestijn der verwoesting zijn, om het geweld, gedaan aan de *zonen van Jehudah*, van wie zij het onschuldig bloed vergoten hebben in hun land; en *Jehudah zal blijven in eeuwigheid*, en *Jeruzalem* van geslacht tot geslacht” (3: 18, 19, 20); ook daar blijkt uit alle bijzonderheden, dat onder Jehudah niet Jehudah wordt verstaan, noch onder Jeruzalem Jeruzalem, maar zij, die in het heilige der liefde en der naastenliefde zijn, want dezen zullen in eeuwigheid blijven en van geslacht tot

geslacht. Bij Maleachi: “Ziet, Ik zende Mijnen engel, die voor Mij den weg bereiden zal; en snellijk zal tot Zijnen tempel komen deHeer, dien gijlieden zoekt, en de engel des verbonds, dien gij begeert; *dan zal het spijsoffer van Jehudah en Jeruzalem aan Jehovah zoet wezen*, als in de dagen der eeuwigheid, en als in de vorige jaren” (3: 1, 4); aldaar wordt over de Komst des Heeren gehandeld; dat toen het spijsoffer van Jehudah en Jeruzalem aan Jehovah niet zoet was, is duidelijk. Hieruit blijkt duidelijk, dat door Jehudah en Jeruzalem dergelijke dingen worden aangeduid, als tot de Kerk des Heeren behooren; evenzoo overal elders in het Woord, waar Jehudah, Israël en Jeruzalem vermeld worden. Hieruit kan nu blijken, wat door Judea bij Mattheus wordt aangeduid, namelijk de Kerk des Heeren, hier de verwoeste Kerk.

3655. In hetgeen bij den Evangelist voorafgaat, werd gehandeld over den eersten en tweeden staat van de ontaarding der Kerk; dat de eerste staat daarin bestond, dat men begon met niet meer te weten, wat het goede en wat het ware is, maar daarover onderling redetwistte, waaruit valscheden voortkwamen, zie men in n. 3354; en dat de tweede staat daarin bestond, dat zij het goede en ware zouden verachten en dat zij zich daarvan ook zouden afwenden, en aldus het geloof in den Heer zou uitsterven, bij graden zooals de naastenliefde zou ophouden, zie men in n. 3487, 3488. Hier wordt nu over den derden staat gehandeld, die de staat der verlating der Kerk is ten aanzien van het goede en ware.

Acht En Twintigste Hoofdstuk.

1. En Jischak riep tot Jakob, en hij zegende hem; en hij gebood hem, en hij zeide tot hem: Gij zult geene vrouw nemen uit de dochteren van Kanaän.
2. Sta op, ga naar Paddan-Aram, ten huize van Bethuël, den vader uwer moeder, en neem u van daar eene vrouw, van de dochteren van Laban, uwer moeders broeder.
3. En God Schaddai zal u zegenen, en u vruchtbaar maken, en u doen vermenigvuldigen, en gij zult zijn tot eenen hoop der volken.
4. En Hij zal u den zegen van Abraham geven, aan u en aan uw zaad met u, om te erven het land uwervreemdelingschappen, hetwelk God aan Abraham gegeven heeft.
5. En Jischak zond Jakob; en hij ging naar Paddan-Aram, tot Laban, den zoon van Bethuël, den Aramiet, den broeder van Rebekka, Jakobs en Ezaus moeder.
6. En Ezaü zag, dat Jischak Jakob gezegend, en hem naar Paddan-Aram gezonden had, om zich van daar eene vrouw te nemen, hem zegenende, en hem geboden had, zeggende: Gij zult geene vrouw nemen uit de dochteren van Kanaän;
7. En Jakob gehoord had naar zijnen vader, en naar zijne moeder, en naar Paddan-Aram gegaan was.
8. En Ezaü zag, dat de dochteren van Kanaän boos waren in de oogten van Jischak zijnen vader.
9. En Ezaü ging tot Jischmaël, en nam Machalath, de dochter van Jischmaël, den zoon van Abraham, de zuster van Nebajoth, boven zijne vrouwen zich tot vrouw.

* * *

10. En Jakob ging uit van Beerschebah, en hij ging naar Charan.
11. En hij geraakte op eene plaats, en hij vernachtte aldaar, want de zon was ondergegaan; en hij nam van de steenen der plaats, en stelde hem tot zijne hoofdpeluw, en hij leide zich te slapen te dierzelfer plaats.
12. En hij droomde; en ziet, eene ladder was gesteld op de aarde, en haar hoofd raakte aan den hemel; en ziet, de engelen Gods daarbij opklimmende en nederdalende.

13. En ziet, Jehovah stond op dezelve, en Hij zeide: Ik ben Jehovah, de God van uwen vader Abraham, en de God van Jischak; het land, waarop gij nederligt, zal Ik aan u geven, en aan uw zaad.
14. En uw zaad zal wezen als het stof der aarde, en gij zult uitbreken tot de zee, en oostwaarts, en noordwaarts, en zuidwaarts; en in u zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden, en in uw zaad.
15. En zie, Ik ben met u, en Ik zal u behoeden overal, waarheen gij gaan zult, en Ik zal u wederbrengen tot dezen aardbodem, want Ik zal u niet verlaten, totdat Ik zal gedaan hebben, hetgeen Ik tot u gesproken heb.¹⁶ En Jakob ontwaakte uit zijnen slaap, en hij zeide: Gewisselijk is Jehovah in deze plaats, en ik heb het niet geweten.
17. En hij vreesde, en hij zeide: Hoe verschrikkelijk is deze plaats; dit is niets dan het huis Gods, en dit is de poort des hemels.
18. En Jakob stond des morgens vroeg op, en hij nam den steen, dien hij tot zijne hoofdpeluw gesteld had, en zette hem tot een opgericht teeken, en hij goot olie op het hoofd daarvan.
19. En hij noemde den naam dier plaats Bethel; en evenwel was Lus de naam der stad te voren.
20. En Jakob beloofde eene gelofte, zeggende: Wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op dezen weg, dien ik wandele, en mij gegeven zal hebben brood om te eten, en een kleed om aan te trekken.
21. En ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn, en Jehovah zal mij tot een God zijn.
22. En deze steen, dien ik tot een opgericht teeken gezet heb, zal het huis Gods wezen, en alles, wat Gij mij geven zult, vertiendende zal ik U dat vertienden.

Inhoud.

3656. Hier wordt in den hoogsten zin over den Heer gehandeld, op welke wijze Hij begon Zijn natuurlijke ten aanzien van het ware en ten aanzien van het goede Goddelijk te maken; en er wordt in het algemeen beschreven, door welke middelen. Maar in den uitbeeldenden zin, op welke wijze de Heer het natuurlijke van den mensch ten aanzien van het ware en ten aanzien van het goede wederverwekt of nieuw maakt; het proces in het algemeen wordt er desgelijks beschreven, vers 1 tot 10.

3657. In den hoogsten innerlijken zin wordt beschreven, hoe de Heer begon Zijn natuurlijke ten aanzien van het ware Goddelijk te maken uit het laatste der orde, ten einde aldus de tusschenliggende dingen te schikken, en ze alle tot in bijzonderheden te verbinden met het Eerste, dat is, met Zijn Goddelijke zelf. Maar in den uitbeeldenden innerlijken zin wordt beschreven, hoe de Heer het menschelijk natuurlijke ook uit het laatste der orde wederverwekt, en aldus de tusschenliggende dingen schikt, ten einde ze door middel van het redelijke met Zichzelf te verbinden, waarover van vers 11 tot 22.

De Innerlijke Zin.

3658. Vers 1, 2. *En Jischak riep tot Jakob, en hij zegende hem; en hij gebood hem, en hij zeide tot hem: Gij zult geene vrouw nemen uit de dochteren van Kanaän. Sta op, ga naar Paddan-Aram, ten huize van Bethuël, den vader uwer moeder, en neem u van daar eene vrouw, van de dochteren van Laban, uwer moeders broeder.* Jischak riep tot Jakob, beteekent de innerlijke gewaarwording door den Heer van de hoedanigheid ten aanzien van het goede van het ware; en hij zegende hem, beteekent, dat het aldus verbonden zou worden; en hij gebood hem, en hij zeide tot hem, beteekent de overdenking en vandaar de innerlijke gewaarwording; gij zult geene vrouw nemen uit de dochteren van Kanaän, beteekent zoo het maar niet verbonden zou worden met de aandoeningen van het valsche en booze; sta op, beteekent, zoo het maar dat goede van daar ophief; ga naar Paddan-Aram, beteekent de erkentissen van een dergelijk ware; ten huize van Bethuël, den vader uwer moeder, en neem u van daar eene vrouw, van de dochteren van Laban, uwer moeders broeder, beteekent het zijdelings verwante uiterlijk goede, en het daaruit voortvloeiende ware, dat verbonden moet worden.

3659. Dat de woorden: “Jischak riep tot Jakob” de innerlijke gewaarwording door den Heer beteekenen van de hoedanigheid ten aanzien van het goede van het ware, blijkt uit de beteekenis van “tot iemand roepen”, zijnde de innerlijke gewaarwording van de hoedanigheid (waarover n. 3609); uit de uitbeelding van Jischak, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede van het Goddelijk Redelijke (waarover n. 1893, 2066, 2072, 2083, 2630, 3012, 3194, 3210); en uit de uitbeelding van Jakob, zijnde de Heer ten aanzien van het natuurlijk ware (waarover n. 1893, 3305, 3509, 3525, 3546, 3576, 3599); maar hier en in het vervolg van dit hoofdstuk beeldt Jakob het goede van dit ware uit. Hieruit blijkt duidelijk, dat door deze woorden: “Jischak riep tot Jakob” de innerlijke gewaarwording door den Heer wordt aangeduid van de hoedanigheid ten aanzien van het goede van het ware. Dat Jakob hier het goede van dat ware uitbeeldt, komt omdat hij nu de eerstgeboorte van Ezau had weggenomen, alsmede diens zegen, en daarmee aldus den persoon van Ezau had aangetrokken, maar tot nog toe niet verder dan ten aanzien van het goede van dat ware, hetwelk, namelijk het ware, hij te voren had uitgebeeld. Want al het ware, onverschillig welk en van welken aard, heeft het goede in zich, immers, het ware is het ware niet dan krachtens het goede, en daarvandaan wordt het het ware genoemd. Door de eerstgeboorte, die hij wegnam, en door den zegen, behaalde hij dit op Ezau, dat op zijn

nageslacht de belofte zou overgaan, welke aan Abraham en Jischak waren gedaan betreffende het land Kanaän, en dat aldus door hem het Goddelijk Natuurlijke des Heeren zou worden uitgebeeld, zooals door Jischak het Goddelijk Redelijke, en door Abraham Zijn Goddelijke zelf. Opdat derhalve het uitbeeldende op een enkel persoon zou vallen, werd het toegestaan, dat hij op deze wijze de eerstgeboorte van Ezau zou wegnemen, en daarna den zegen. Dit is de reden, waarom Jakob nu het goede van het natuurlijke uitbeeldt; maar hier in den beginne het goede van dat ware, namelijk van het ware, dat hij kort te voren had uitgebeeld. Er wordt verder ook nog over Ezau gehandeld, zooals in de volgende verzen 6, 7, 8, en zulks, opdat het goede van het ware en het inwendig ware van het goede van des Heeren Natuurlijke zou worden uitgebeeld, hetgeen door Jakob tot nog toe niet kon. Wat en hoe het goede van het ware is, dat hier Jakob is, zal blijken uit hetgeen volgt.

3660. Dat de woorden: “en hij zegende hem” beteekenen, dat het aldus verbonden zou worden, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde verbonden worden, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584. Dat Jischak de vader nu Jakob den zoon zegent, hoewel deze met bedrog gekomen was, en Ezau den zegen had afgenomen, en Jischak van deze daad had gegruwd — zooals duidelijk blijkt uit het voorafgaande hoofdstuk, verzen 33 tot 35 — komt, omdat hij nu innerlijk gewaarwerd, dat het Jakobs nageslacht zou zijn, dat het land Kanaän bezitten zou, niet Ezaus nageslacht; daarom werd de zegen door Jischak bevestigd. Maar het bedrog, waarvan Jischak gruwde, beteekende en voorspelde het bedriegelijke in deze natie ten aanzien van de uitbeeldende dingen, namelijk dat zij allesbehalve oprecht of van harte de Goddelijke of hemelsche dingen van het Rijk des Heeren zou uitbeelden, aldus geenszins als de Oude Kerk, maar slechts in van het innerlijke gescheiden uiterlijke dingen, en zelfs dat niet, omdat zij zoo vaak in openlijke afgoderijen vervielen. Wat echter verstaan wordt onder het verbonden worden of de verbinding, die in den innerlijken zin door “gezegend worden” wordt aangeduid, werd eerder gezegd, namelijk dat het natuurlijke ten aanzien van het goede en ten aanzien van het ware toegevoegd zou worden aan het redelijke, of, wat hetzelfde is, de uiterlijke mensch aan den innerlijken. Want opdat de Heer Zijn Natuurlijke Goddelijk zou maken, moest Hij daarin zulk een goede en ware brengen, die overeenstemden met het goede en ware van het Goddelijk Redelijke; zonder overeenstemmende goedheden en waarheden is geen verbinding mogelijk. Er zijn ontelbare goedheden en waarheden van het natuurlijke of eigen aan den natuurlijken mensch, en dermate ontelbaar, dat de mensch nauwelijks haar meest algemeene soorten kan weten, hoewel het den mensch,

wanneer het natuurlijk goede en ware genoemd wordt, toeschijnt alsof het een enkelvoudig iets was; want het gezamenlijk natuurlijke, en al wat daarin is, is niets anders. En omdat dit zoo is, kan het duidelijk zijn, dat er goedheden en waarheden van het natuurlijke zijn, waarin goedheden en waarheden van het redelijke kunnen zijn, en dat er goedheden en waarheden van het natuurlijke zijn, waarin geen goedheden en waarheden van het redelijke kunnen zijn; bijgevolg, dat er goedheden en waarheden van het natuurlijke zijn, die toegevoegd kunnen worden aan de goedheden en waarheden van het redelijke door middel van overeenstemming; hierover wordt in dit hoofdstuk en in de volgende gehandeld. Deze goedheden en waarheden te weten, en ze onderling te onderscheiden, voorts haar hoedanigheid te zien, en dus hoe zij geschikt zijn om verbonden te worden, is den mensch niet wel mogelijk, zoolang hij niet denkt uit het meer innerlijke of uit een verlichting door het licht des Hemels, want dan komen hem dergelijke dingen zoowel duister als onaangenaam voor; maar nochtans zijn dergelijke dingen aangepast aan het bevattingsvermogen en het verstand der Engelen, en zelfs aan de bevassing der geesten; want de zorgen voor wereldsche, lichamelijke en aardsche dingen verstoren hun gedachten niet als te voren, toen zij als menschen in de wereld leefden. Dezen, namelijk de Engelen en geesten, zijn in de bekoring van het inzicht en in de gelukzaligheid der wijsheid, wanneer zij dergelijke dingen uit den innerlijken zin des Woords bezitten; want dan verschijnt het Goddelijke blinkende, aangezien in den hoogsten zin gehandeld wordt over den Heer, en in den uitbeeldenden zin over de Kerk en de wederverwekking; vandaar zijn zij in de Goddelijke sfeer des Heeren, en in die van Zijn einddoelen en nutsbetrachtingen.

3661. Dat de woorden: “en hij gebood hem, en hij zeide tot hem” de overdenking beteekenen en vandaar de innerlijke gewaarwording, blijkt uit de beteekenis van gebieden in de historische gedeelten des Woords, zijnde overdenken; en uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover n. 1791, 1815, 1819, 1822, 1898, 1919, 2080, 2619, 2862; de overdenking is de ziening van een ding, hoe het daarmede gesteld is, voorts zijn hoedanigheid, en hieruit komt de innerlijke gewaarwording voort.

3662. Dat de woorden: “gij zult geene vrouw nemen uit de dochteren van Kanaän” beteekenen, zoo het maar niet verbonden zou worden met de aandoeningen van het valsche en booze, blijkt uit de beteekenis van “een vrouw nemen” zijnde aangesloten of verbonden worden; uit de beteekenis der dochteren, zijnde de aandoeningen, waarover n. 568, 2362, 3024; en uit de

beteekenis van Kanaän, zijnde het valsche en booze, waarover n. 1093, 1140, 1141, 1167, 1205, 1444, 1573, 1574, 1868.

3663. Dat de woorden: “sta op” beteekenen, zoo het maar dat goede van daar ophief, blijkt uit de beteekenis van “opstaan”, dat daar waar het gezegd wordt, eenige verheffing insluit, waarover n. 2401, 2785, 2912, 2927, 3171; hier de verheffing uit zulke dingen, die door de dochteren van Kanaän worden aangeduid, tot zulke dingen, die door de dochteren van Laban worden aangeduid, waarover hetgeen volgt.

3664. Dat de woorden: “ga naar Paddan-Aram” de erkentissen van een dergelijk ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Aram of Syrië, zijnde de erkentissen, waarover n. 1232, 1234, 3249; dat Paddan-Aram de erkentissen van het ware zijn, komt omdat het in het Syrië der rivieren lag, alwaar Nachor, Bethuël en Laban woonden, en dat daarmede de erkentissen van het ware worden aangeduid, zie men in n. 3051; Paddan-Aram wordt ook eerder vermeld in hfdst. 25: 20, en in hetgeen volgt in hfdst. 31: 18, en in die plaatsen beteekent het eveneens de erkentissen van het ware.

3665. Dat de woorden: “ten huize van Bethuël, den vader uwer moeder, en neem u van daar Bene vrouw, van de dochteren van Laban, uwer moeders broeder” het zijdelings verwante uiterlijk goede beteekenen, en het daaruit voortvloeiende ware, dat verbonden moest worden, blijkt uit de beteekenis van Bethuël, zijnde het goede der heidenen der eerste klasse, waarover n. 2865; uit de uitbeelding van Laban, zijnde de aandoening van het goede in den natuurlijken mensch, of de aandoening van het uiterlijk goede, en eigenlijk het zijdelings verwante goede van gemeenschappelijken stam, waarover n. 3129, 3130, 3160, 3612; en uit de beteekenis van “een vrouw uit zijne dochteren nemen”, zijnde aangesloten of verbonden worden met de daaruit voortvloeiende aandoeningen van het ware; dat “een vrouw nemen” wil zeggen verbonden worden, is duidelijk, en dat de dochteren de aandoeningen zijn, zie men in n. 568, 2362, 3024. Hieruit blijkt, wat deze woorden beteekenen, namelijk dat het goede van het natuurlijke, hier door Jakob uitgebeeld, verbonden zou worden met de waarheden, die voortkomen uit het zijdelings verwante uiterlijk goede.

Het is hiermede aldus gesteld: wanneer de mensch wordt wederverwekt, wordt hij door den Heer eerst als een klein kind geleid, dan als een knaap, daarna als een jongeling, en ten slotte als een volwassene. De waarheden, die hij als kleine knaap leert, zijn gansch en al uiterlijk en lichamelijk, want de innerlijke kan hij nog niet vatten. Deze waarheden zijn niets anders dan erkentissen van zulke dingen, in het binnenste waarvan Goddelijke dingen liggen; want er zijn

erkentenissen van dingen, in het binnenste waarvan niet iets Goddelijks ligt, en er zijn er waarin het wel ligt. De erkentenissen, in het binnenste waarvan het Goddelijke ligt, zijn van dien aard, dat zij de innerlijker waarheden meer en meer, geleidelijk en in volgorde kunnen toelaten, terwijl de erkentenissen, waarin het Goddelijke niet is, van dien aard zijn, dat zij ze niet toelaten maar verwerpen; want de erkentenissen van het uiterlijk en lichamenlijk goede en ware zijn gelijk een aardbodem, die naar zijn gesteldheid de zaden van een bepaalde en niet van een andere natuur toelaat, en een bepaald soort van zaden voortbrengt en een ander soort verstikt. De erkentenissen, in het binnenste waarvan het Goddelijke is, laten het geestelijk en hemelsch ware en goede in zich toe, want zij zijn krachtens het Goddelijke, dat binnen in haar is en schikt, van dien aard. Maar de erkentenissen, waarin het Goddelijke niet is, laten slechts het valsche en booze toe, want zij zijn van een dergelijke natuur. Deze erkentenissen van het uiterlijk en lichamenlijk ware, die het geestelijk en hemelsch ware en goede toelaten, worden hier aangeduid door de dochteren van Laban uit het huis van Bethuël, terwijl die, welke ze niet toelaten, worden aangeduid door de dochteren van Kanaan. De erkentenissen, die van de vroegste kindsheid tot aan de knapenjaren worden geleerd, zijn gelijk de meest algemeene vaten, die met goedheden gevuld moeten worden en naarmate zij gevuld worden, wordt de mensch verlicht. Wanneer de vaten van dien aard zijn, dat daarin de echte goedheden kunnen zijn, wordt de mensch verlicht door het Goddelijke, dat daar binnen in is, en zulks geleidelijk meer en meer; doch wanneer zij van dien aard zijn, dat de echte goedheden daarin niet kunnen zijn, zoo wordt hij niet verlicht. Weliswaar schijnt het, alsof hij verlicht werd, maar dat komt voort uit een dwaalschijnsel, dat tot het valsche en booze behoort, maar ondertusschen wordt hij daardoor meer en meer verduisterd ten aanzien van het goede en ware. Dergelijke erkentenissen zijn menigvuldig, en wel zoo menigvuldig, dat zij nauwelijks naar de geslachten kunnen worden opgesomd, zoo veel te minder naar de soorten onderscheiden; want zij worden op velerlei wijze van het Goddelijke afgeleid door middel van het redelijke in het natuurlijke; want sommige vloeien onmiddellijk in door het goede van het redelijke, en vandaar in het goede van het natuurlijke, en ook in het ware van dat goede, en vandaar wederom in het uiterlijk of lichamenlijk natuurlijke, alwaar zij eveneens uiteengaan in verschillende kanalen. En sommige vloeien middellijk door het ware van het redelijke in het ware van het natuurlijke, ook in het goede van dit ware, en wederom vandaar in het uiterlijk of lichamenlijk natuurlijke (men zie n. 3573, 3616). Het is daarmede gesteld als met de natiën, familiën en huizen en de bloed- en

aanverwantschappen daarin, namelijk dat er zijn, die in rechte lijn van den eersten vader afstammen, en andere in meer en meer afwijkende of zijdelings verwante lijn. In de Hemelen zijn deze dingen allerstrengst gescheiden, want aldaar zijn de gezelschappen, en vandaar de verwantschappen, onderscheiden naar de geslachten en soorten van het goede en ware (n. 685, 2508, 2524, 2556, 2739, 3612); deze gezelschappen en verwantschappen werden ook door de Oudsten, die hemelsche menschen waren, daarmede uitgebeeld, dat zij op deze wijze onderscheiden in natiën, familiën en huizen woonden (n. 470, 471, 483, 1159, 1246); vandaar ook kwam het, dat het een gebod was, dat zij, die tot de uitbeeldende Kerk behoorden, huwelijken zouden aangaan binnen de familiën hunner natiën, want op deze wijze kon door hen de Hemel worden uitgebeeld, en de verbinding van zijn gezelschappen ten aanzien van het goede en ware, zooals hier nu door Jakob, namelijk dat hij zou gaan tot het huis van Bethuël, den vader zijner moeder, en zich van daar eene vrouw nemen van de dochteren van Laban, den broeder zijner moeder. Wat de erkentnissen zelf betreft van het uiterlijk of lichamelijk ware, die uit het zijdelings verwante goede voortkomen, en, als gezegd, binnen in zich het Goddelijke hebben, en derhalve de echte goedheden kunnen toelaten — zooals de erkentnissen zijn bij kleine knapen, die daarna worden wederverwekt — deze zijn in het algemeen van dien aard, zooals die in de historische gedeelten des Woords zijn, zooals hetgeen daarin gezegd wordt aangaande het Paradijs, aangaande den eersten mensch aldaar, aangaande den boom des levens in het midden daarvan, en aangaande den boom der wetenschap alwaar de slang was, die bedroog. Dit zijn erkentnissen, die het Goddelijke in zich hebben, en de geestelijke en hemelsche waarheden in zich toelaten, want zij beelden deze uit en beteekenen ze. Dergelijke erkentnissen zijn ook de overige dingen, die in de historische gedeelten des Woords voorkomen, zooals hetgeen daar voorkomt aangaande den tabernakel en den tempel, en aangaande den bouw daarvan; desgelijks hetgeen gezegd wordt over de kleederen van Aharon en van zijn zonen; voorts ook over de feesten der tabernakels, der eerstelingen des oogstes en der ongezuurde brooden, en aangaande andere soortgelijke dingen. Wanneer een kleine knaap deze en dergelijke dingen weet en denkt, zoo denken de Engelen, die bij hem zijn, aan de Goddelijke dingen, die zij uitbeelden en beteekenen; en aangezien de Engelen daardoor worden aangedaan, wordt hun aandoening medegedeeld, en bewerkt de bekoring en verlustiging, die de knaap daaruit put; en zij bereidt zijn gemoed om de echte waarheden en goedheden te ontvangen. Dergelijke en zeer vele andere dingen

zijn de erkentissen van het uiterlijk en lichamelijk ware, voortkomend uit het zijdelings verwante goede.

3666. Vers 3, 4, 5. *En God Schaddai zal u zegenen, en u vruchtbaar maken, en u doen vermenigvuldigen, en gij zult zijn tot eenen hoop der volken. En Hij zal u den zegen van Abraham geven, aan u en aan uw zaad met u, om te erven het land uwer vreemdelingschappen, hetwelk God aan Abraham gegeven heeft. En Jischak zond Jakob; en hij ging naar Paddan-Aram, tot Laban, den zoon van Bethuël, den Aramiet, den broeder van Rebekka, Jakobs en Ezaus moeder.* God Schaddai zal u zegenen, beteekent de verzoeken door dit ware en goede, waardoor verbinding plaats vindt; en u vruchtbaar maken en u doen vermenigvuldigen, beteekent de daaruit voortvloeiende goedheden en waarheden; en gij zult zijn tot eenen hoop der volken, beteekent overvloed; en Hij zal u den zegen van Abraham geven, beteekent de verbinding van het Goddelijke zelf met het goede en ware van het natuurlijke; aan u en aan uw zaad met u, beteekent met het goede en het daaruit voortvloeiende ware; om te erven het land uwer vreemdelingschappen, beteekent het leven der onderwijzingen; hetwelk God aan Abraham gegeven heeft, beteekent, hetwelk uit het Goddelijke voortkomt; en Jischak zond Jakob, beteekent het begin van het bestaan; en hij ging naar Paddan-Aram, beteekent, hier als eerder, de erkentissen van dat ware; tot Laban, den zoon van Bethuël, den Aramiet, beteekent het zijdelings verwante goede; den broeder van Rebekka, Jakobs en Ezaus moeder, beteekent de verwantschap van moederszijde met het goede van het ware, dat Jakob is, en met het ware van het goede, dat Ezaus is.

3667. Dat de woorden: “God Schaddai zal u zegenen” de verzoeken door dit ware en goede beteekenen, waardoor verbinding plaats vindt, blijkt uit de beteekenis van “God Schaddai”, zijnde de verzoeken, waarover aanstonds; en uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde de verbinding, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584; aangezien door Jakob nu het goede van het ware wordt uitgebeeld, zooals boven in n. 3659 werd aangetoond, wordt dat goede en dat ware hier onder *u* verstaan. Dat “God Schaddai” de verzoeken beteekent, vindt hierin zijn oorzaak, dat men in de oude tijden den Hoogsten God of den Heer met verschillende namen aanduidde, en zulks overeenkomstig de attributen, en overeenkomstig de goedheden, die van Hem uitgaan, alsmede overeenkomstig de waarheden, en dat deze menigvuldig zijn, is een ieder bekend. Zij, die van de Oude Kerk waren, verstonden onder al deze benamingen niet dan ééne God, namelijk den Heer, dien zij Jehovah noemden. Doch nadat de Kerk van het goede en ware was afgeweken, en tevens

van deze wijsheid, begonnen zij zoovele goden te vereeren, als er benamingen van den God waren, dermate zelfs, dat elke natie, en ten slotte elke familie, een van deze als haar God erkende; vandaar het bestaan van zoovele goden, die ook hier en daar in het Woord genoemd worden. Iets dergelijks was het geval in de familie van Therach, den vader van Abraham, alsmede in het huis zelf van Abraham, en dat deze andere goden vereerde, zie men in n. 1356, 2559; en dat het bovenal de God Schaddai was, in n. 1992. Dat de eeredienst van dien God in dit huis bleef bestaan, blijkt ook uit het volgende bij Mozes: “*Ik ben aan Abraham, Jischak en Jakob verschenen als God Schaddai, en met Mijnen naam Jehovah ben Ik hun niet bekend geweest*” (Exod. 6: 2). Dit is de reden, waarom tot Abraham werd gezegd: “*Ik ben God Schaddai; wandel vòòr Mij, en zijt volkomen*” (Gen. 17: 1), en waarom nu door Jischak tot Jakob wordt gezegd “*God Schaddai zal u zegenen*”. Dat dit zoo is, komt ook duidelijk uit in hetgeen in dit hoofdstuk volgt, namelijk dat Jakob, nadat de Heer in een droom gezegd had: “Ik ben Jehovah, de God van uwen vader Abraham, en de God van Jischak” (vers 13), nochtans naderhand zeide: “Wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op dezen weg, dien ik wandele, en mij gegeven zal hebben brood om te eten, en een kleed om aan te trekken, en ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn, *en Jehovah zal mij tot een God zijn*” (vers 20, 21). Hieruit blijkt duidelijk, dat het huis van Jakob evenmin Jehovah erkende, maar dat hij Hem als zijn God erkennen zou, wanneer Hij hem wel zou doen, geheel en al zooals heden ten dage in het Christelijk heidendom. Wat echter den God Schaddai in het bijzonder betreft, werd de Heer in de Oude Kerk aldus genoemd met betrekking tot de verzoeken, en tot de zegeningen en weldaden na de verzoeken, hetgeen in het tweede deel (n. 1992) werd aangetoond. Vandaar nu komt het, dat door den God Schaddai in den innerlijken zin de verzoeken worden aangeduid. Dat door de verzoeken de verbinding van het goede en ware geschiedt, dienaangaande zie men hetgeen eerder over de verzoeken is gezegd en aangetoond, en in n. 2819 aangehaald.

3668. Dat de woorden: “en u vruchtbaar maken en u doen vermenigvuldigen” de daaruit voortvloeiende goedheden en waarheden beteekenen, blijkt uit de betrekking van het bevruchten, zijnde op het goede, en van het vermenigvuldigen, zijnde op het ware, waarover n. 43, 55, 913, 983, 2846, 2847.

3669. Dat de woorden: “en gij zult zijn tot eenen hoop der volken” overvloed beteekenen, kan zonder verklaring blijken. Een hoop van volken heeft in het bijzonder betrekking op de waarheden, want door de volken worden in het Woord diegenen aangeduid, die in het ware zijn (men zie n. 1259, 1260, 2928,

3581), terwijl door de natiën diegenen worden aangeduid, die in het goede zijn (n. 1259, 1260, 1416, 1849). Dat hier gezegd wordt “hoop der volken” komt omdat over het door Jakob uitgebeelde goede van het ware gehandeld wordt. Want een ander goede is dat, wat uit het ware voortkomt, en een ander goede dat, waaruit het ware voortkomt. Het goede, dat uit het ware voortkomt, is dat wat hier Jakob is, en het goede waaruit het ware voortkomt, is dat wat Ezau is. Het goede, dat uit het ware voortkomt, is het omgekeerde van het goede, waaruit het ware voortkomt; in het goede, dat uit het ware voortkomt, zijn zij die wederverwekt worden voordat zij wederverwekt zijn, maar in het goede, waaruit het ware voortkomt, zijn dezelfde, wanneer zij wederverwekt zijn. Dat hun staat omgekeerd is, zie men in n. 3539, 3548, 3556, 3563, 3570, 3576, 3603.

3670. Dat de woorden: “en Hij zal u den zegen van Abraham geven” de verbinding beteekenen van het Goddelijke zelf met het goede en ware van het natuurlijke, blijkt uit de beteekenis van den zegen, zijnde de verbinding, waarover boven n. 3660, 3667; en uit de uitbeelding van Abraham, zijnde des Heeren Goddelijke zelf, dat de Vader genoemd wordt, waarover n. 2011, 3251, 3439. En aangezien deze woorden worden gezegd tot Jakob, door wien het Goddelijk Natuurlijke des Heeren zal worden uitgebeeld ten aanzien van het Goddelijk Goede en Ware daarin, zoo is het de verbinding van het Goddelijke zelf met het goede en ware van het natuurlijke, die door de woorden “Hij zal u den zegen van Abraham geven” in den innerlijken zin wordt aangeduid. In den zin van de letter is het het bezit van het land Kanaän, dat onder den zegen van Abraham wordt verstaan, alsmede onder de woorden die volgen: “om te erven het land uwer vreemdelingschappen, hetwelk God aan Abraham gegeven heeft”; volgens dien zin nemen ook al diegenen deze woorden op, die gelooven, dat de historische gedeelten des Woords geen meer hemelsche dingen en dieper verborgenheden bevatten, voornamelijk de Joodsche natie, die voor zichzelf dan ook krachtens deze woorden een voorrecht boven alle natiën en volken opeischt. Hun vaders verstonden deze woorden evenzoo, en voornamelijk Jakob, en van welken aard hij was, kan blijken uit hetgeen kort te voren in n. 3667 is gezegd, namelijk dat hij Jehovah niet kende, en Hem ook niet wilde erkennen, tenzij Hij hem lichamelijke en wereldsche dingen gaf. Maar dat noch Abraham, noch Jischak, noch Jakob werden bedoeld, maar dat door Jakob de Heer wordt uitgebeeld ten aanzien van het natuurlijke, dat Hij Goddelijk zou maken, blijkt ruimschoots uit de verklaringen. Dat het er niets toe doet, van welken aard de mensch is, die uitbeeldt, hetzij boos of goed, en dat de booze in gelijke mate kan uitbeelden, en dat zij het Goddelijke

des Heeren hebben uitgebeeld, zie men in n. 665, 1097, 1361. Hetzelfde kan ook blijken uit de uitbeeldende dingen, die ook heden ten dage bestaan, want alle koningen, wie en wat ze ook zijn mogen, beelden door het koningschap zelf dat bij hen is, den Heer uit; desgelijks alle priesters, wie en wat ze ook zijn mogen, door het priesterambt zelf. Het koningschap zelf en het priesterschap zelf is heilig, onverschillig van welken aard diegene is, die het vervult. Dit is de reden, waarom het Woord, dat een booze onderwijst eveneens heilig is, ook het Sacrament van den Doop en het Heilig Avondmaal, en dergelijke. Vandaar kan het ook duidelijk zijn, dat nooit eenig koning voor zich iets van het heilige, dat tot zijn koningschap behoort, kan opeischen, noch eenig priester iets van het heilige, dat tot zijn priesterschap behoort. Voorzooveel hij daarvan voor zich opeischt of dat aan zichzelf toeschrijft, legt hij zichzelf het merkteeken op van een geestelijken dief, of het kenmerk van een geestelijken diefstal; en ook: voor zooveel hij het booze doet, dat is, tegen het gerechte en billijke en tegen het goede en ware handelt, voor even zooveel ont doet hij zich, wanneer hij koning is, van het uitbeeldende van het heilige van het koningschap, en wanneer hij priester is, van het heilige van het priesterschap, en beeldt hij het tegenovergestelde uit. Om deze reden zijn in de uitbeeldende Joodsche Kerkzoovele wetten neergelegd aangaande het heilige, waarin bovenal de priesters waren, wanneer zij hun ambt bedienden; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, meer worden gezegd in hetgeen volgt.

3671. Dat de woorden: “aan u en aan uw zaad met u” beteekenen, met het goede en het daaruit voortvloeiende ware, blijkt uit de uitbeelding van Jakob, die hier “u” is, zijnde het goede van het ware, of het goede dat uit het ware voortkomt, waarover boven; en uit de beteekenis van het zaad, zijnde het goede en ware des geloofs waarover n. 1025, 1447, 1610, 2848, 3373; “met u” beteekent, dat het was toegevoegd aan het goede van het ware, dat Jakob is. Het is met het goede en het ware evenzoo gesteld als met de zaden en met den aardbodem; het inwendig goede is gelijk het zaad dat voortbrengt, maar alleen in een goeden aardbodem; het uitwendig goede en ware is gelijk de aardbodem, waarin het voortgebracht wordt; dit, namelijk het zaad, dat het inwendig goede en ware is, kan op geen andere wijze wortel schieten. Hierdoor komt het, dat het redelijke van den mensch het allereerst wordt wederverwekt, want daarin liggen de zaden, en daarna het natuurlijke, opdat het als aardbodem diene (n. 3286, 3288, 3321, 3368, 3493, 3620, 3623, 3576). En aangezien het natuurlijke gelijk een aardbodem is, kan het goede en ware bevrucht en vermenigvuldigd worden in het redelijke, hetgeen niet

zou kunnen geschieden, wanneer het niet ergens een aardbodem had, waarin het zaad voortel kon schieten. Aan de hand van deze vergelijking kan men, als in een spiegel, zien, hoe het gesteld is met de wederverwekking, en met haar zeer vele verborgenheden: het goede en het ware te verstaan, en ze te willen, behoort tot het redelijke; de innerlijke gewaarwordingen van het goede en ware, daaruit voortkomende, zijn gelijk zaden; maar ze te weten en uit te oefenen, behoort tot het natuurlijke. De wetenschappelijke dingen zelve en de werken zelve zijn gelijk een aardbodem; wanneer de mensch door de wetenschappelijke dingen wordt aangedaan, die het goede en ware bevestigen, en nog meer, wanneer hij er verlustiging in vindt, ze uit te oefenen, zijn de zaden daarin als in hun aardbodem en groeien; daardoor wordt liet goede bevrucht en het ware vermenigvuldigd, en stijgen zij voortdurend van dien aardbodem in het redelijke, en vervolmaken dit. Anders is het gesteld, wanneer de mensch het goede en ware verstaat, en ook inwendig voelt iets te willen, maar toch de liefde mist om ze te weten, en nog meer om ze te doen; dan kan het goede niet bevrucht en het ware niet vermenigvuldigd worden in het redelijke.

3672. Dat de woorden: “om te erven het land uwer vreemdelingschappen” het leven der onderwijzingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van erven, zijnde het leven van een ander hebben, waarover n. 2658, 2851; hier het leven uit het Goddelijke, hetgeen wordt aangeduid door de woorden, die terstond volgen; en uit de beteekenis der vreemdelingschappen, zijnde de onderwijzingen, waarover n. 1463, 2025; het land beteekent: alwaar het leven is. Het leven der onderwijzingen, waarover hier gesproken wordt, is het leven van het goede uit het ware, dat hier door Jakob wordt uitgebeeld, want wanneer men leeft overeenkomstig de waarheden, waarin de mensch wordt onderwezen, zoo is men in het leven der onderwijzingen.

3673. Dat de woorden: “hetwelk God aan Abraham gegeven heeft” beteekenen, hetwelk uit het Goddelijke voortkomt, blijkt uit de uitbeelding van Abraham, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijke, hetgeen in het Woord de Vader wordt genoemd, waarover n. 2011, 3251, 3439; dat “God heeft gegeven” wil zeggen: dat het Hem was toegeëigend, kan duidelijk zijn, want hetgeen gegeven werd, is van hem, aan wien het gegeven werd; hieruit blijkt duidelijk, dat door de woorden “hetwelk God aan Abraham gegeven heeft” het leven wordt aangeduid, dat uit het Goddelijke voortkomt.

3674. Dat de woorden: “en Jischak zond Jakob” het begin van het bestaan beteekenen, blijkt hieruit, dat Jakob nu begint het goede van het ware uit te beelden, dus het begin van het bestaan van het Goddelijk Natuurlijke des

Heeren, want dit is het, wat in de dingen, die in hetgeen volgt over Jakob bij Laban gezegd worden, ligt opgesloten. Vandaar komt het, dat de woorden: “Jischak zond Jakob” het begin van het bestaan beteekenen.

3675. Dat de woorden: “en hij ging naar Paddan-Aram” de erkenenissen van dat ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Paddan-Aram, zijnde de erkenenissen van het ware, waarover boven n. 3664.

3676. Dat de woorden: “tot Laban, den zoon van Bethuël, den Aramiet” het zijdelings verwante goede beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Laban, zijnde het zijdelings verwante goede van gemeenschappelijken stam, waarover eveneens boven n. 3665; en uit de uitbeelding van Bethuël, zijnde het goede der heidenen van de eerste klasse, waarover n. 2865, 3665, waaruit als uit een gemeenschappelijken stam het goede voortkomt, dat door Laban wordt uitgebeeld. Dat Bethuël hier den bijnaam van den Aramiet heeft, komt, omdat door Aram of Syrië de erkenenissen van het goede en ware worden aangeduid (n. 1232, 1234, 3249), waarover hier gehandeld wordt. Het uiterlijk ware, waaruit het goede voortkomt, dat hier Jakob is, is niets anders dan erkenenissen, want deze zijn de waarheden, die het allereerst worden opgezogen, en zij worden ook voor waarheden gehouden door hen, die in het begin van de wederverwekking zijn. Maar erkenenissen zijn in zichzelf geen waarheden, maar krachtens de Goddelijke dingen, die daarin zijn, en eerst wanneer de Goddelijke dingen opblinken, worden de erkenenissen waarheden; in den tusschentijd zijn zij gelijk algemeene vaten, door middel waarvan en waarin de waarheden ontvangen kunnen worden, zooals die, waarover eerder in n. 3665 aan het einde is gehandeld, en zooals alle wetenschappelijke dingen, die eerst geleerd worden.

3677. Dat de woorden: “den broeder van Rebekka, Jakobs en Ezaus moeder” de verwantschap van moederszijde beteekenen met het goede van het ware, dat Jakob is, en met het ware van het goede, dat Ezaus is, blijkt uit de uitbeelding van Rebekka, zijnde des Heeren Goddelijk Redelijke ten aanzien van het Goddelijk Ware, waarover vaak eerder; uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het goede van het ware, of het goede dat uit het ware voortkomt in het natuurlijke; en uit de uitbeelding van Ezaus, zijnde het ware van het goede, of het goede waaruit het ware voortkomt in het natuurlijke, waarover boven n. 3669; en aangezien alle goedheden en waarheden, die in den natuurlijken of uiterlijken mensch zijn, ontvangen en geboren worden door het redelijke of den innerlijken mensch, namelijk door het goede van het redelijke als door een vader, en door het ware van het redelijke als door een moeder (n. 3314, 3573, 3616), daarom wordt door deze woorden de verwantschap van

moederszijde aangeduid met het goede van het ware, dat Jakob is, en met het ware van het goede, dat Ezau is; het is er ook op geheel gelijke wijze mede gesteld; maar het is zeer moeilijk, deze dingen bevattelijk uit te leggen, omdat de meest algemeene dingen daarvan heden ten dage onbekend zijn, zooals bijvoorbeeld wat het geestelijk goede is, en wat het ware daarvan, en dat er ontelbare geslachten zijn van het goede en zijn ware, en nog ontelbaarder soorten, alsmede dat zij onderling verbonden zijn door graden als van bloed- en aanverwantschappen. Daar deze dingen, die nog maar de meest algemeene zijn, onbekend zijn, zou een beschrijving van de graden en verwantschappen in louter schaduwen vallen, en nog des te meer, wijl heden ten dage de geleerden ze ook niet weten willen, want zij houden er alleen van, over de schil in het onzekere te zijn, en te redetwisten, niet over de hoedanigheid der dingen, maar of ze wel bestaan; en zoolang zij in dezen staat zijn, willen zij in het geheel niets weten aangaande deze ontelbare dingen van het goede en ware.

3678. *Vers 6, 7, 8, 9. En Ezau zag, dat Jischak Jakob gezegend, en hem naar Paddan-Aram gezonden had, om zich van daar eene vrouw te nemen, hem zegenende, en hem geboden had, zeggende: Gij zult geene vrouw nemen uit de dochteren van Kanaän; en Jakob gehoord had naar zijnen vader, en naar zijne moeder, en naar Paddan-Aram gegaan was. En Ezau zag, dat de dochteren van Kanaän boos waren in de oogen van Jischak zijnen vader. En Ezau ging tot Jischmaël, en nam Machalath, de dochter van Jischmaël, den zoon van Abraham, de zuster van Nebajoth, boven zijne vrouwen zich tot vrouw.* Ezau zag, dat Jischak Jakob gezegend had, beteekent het denken van het goede van het natuurlijke aangaande de verbinding door het goede van het ware, dat Jakob is; en hem naar Paddan-Aram gezonden had, beteekent het begin van het bestaan door de erkentissen van dit goede; om zich van daar eene vrouw te nemen, beteekent, op deze wijze de verbinding door de aandoening van het ware; hem zegenende, en hem geboden had, zeggende, beteekent de overdenking en vandaar de innerlijke gewaarwording, opdat de verbinding zou geschieden; *gij zult geene vrouw nemen uit de dochteren van Kanaän*, beteekent, dat het niet verbonden zou worden met de aandoeningen van het valsche en booze; en Jakob gehoord had naar zijnen vader, en naar zijne moeder, beteekent de gehoorzaamheid en de aandoening; en naar Paddan-Aram gegaan was, beteekent, hier als eerder, om vervuld te worden met deze erkentissen van het goede en ware; en Ezau zag, dat de dochteren van Kanaän boos waren in de oogen van Jischak zijnen vader, beteekent het vooruitzien en de voorzienigheid des Heeren, dat de aandoeningen van

dit ware, waarmede het natuurlijk goede tot dusver verbonden was, niet tot verbinding zouden leiden; en Ezau ging tot Jischmaël, en nam Machalath, de dochter van Jischmaël, den zoon van Abraham, beteekent de verbinding van dit goede met het ware uit Goddelijken oorsprong; de zuster van Nebajoth, boven zijne vrouwen zich tot vrouw, beteekent de aandoening van het hemelsch ware meer inwendig.

3679. Dat de woorden: “Ezau zag, dat Jischak Jakob gezegend had” het denken van het goede van het natuurlijke beteekenen aangaande de verbinding door het goede van het ware, dat Jakob is, blijkt uit de beteekenis van zien, zijnde denken, want denken is niets anders dan van binnen zien of een innerlijk gezicht; uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede van het natuurlijke, waarover n. 3300, 3302, 3322, 3494, 3504, 3576, 3599; uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde de verbinding, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584; uit de uitbeelding van Jischak, zijnde des Heeren Goddelijk Redelijke ten aanzien van het Goddelijk Goede, waarover eerder; en uit de uitbeelding van Jakob, zijnde het goede van het ware, waarover n. 3669, 3677. Hieruit blijkt duidelijk, dat door de woorden: “Ezau zag, dat Jischak Jakob gezegend had” het denken van het goede van het natuurlijke wordt aangeduid aangaande de verbinding door het goede van het ware. Wat echter het denken van het goede van het natuurlijke is aangaande de verbinding door het goede van het ware, kan niet voldoende bevattelijk worden uitgelegd, maar toch moet het in het kort verklaard worden: het denken van het goede van het natuurlijke is het denken van het redelijke of van den innerlijken mensch in het natuurlijke of in den uiterlijken mensch, en wel in het goede daarvan; want het is het redelijke of de innerlijke mensch, die denkt, maar niet het natuurlijke of de uiterlijke mensch, want gene, of de innerlijke mensch, is in het licht des Hemels, in welk licht door den Heer inzicht en wijsheid is (n. 3195, 3339, 3636, 3643), maar de uiterlijke mensch is in het licht der wereld, waarin geen inzicht is, en zelfs geen leven. Wanneer daarom de innerlijke mensch niet in den uiterlijken dacht, zou er nooit iets gedacht kunnen worden; maar toch verschijnt de gedachte voor den mensch, alsof zij in zijn uiterlijken mensch was, want hij denkt uit die dingen, die door de zinnen binnentraden en tot de wereld behooren. Het is daarmede gesteld, als met het gezicht van het oog; de zinnelijke mensch meent, dat het oog uit zichzelf ziet, terwijl toch het oog slechts een orgaan van het lichaam is, waardoor de innerlijke mensch de dingen ziet, die buiten het lichaam of in de wereld zijn. En het is er ook mede gesteld als met de spraak; de zinnelijke mensch meent, dat de mond en de tong uit zichzelf spreken, en die iets dieper denkt, dat het strottenhoofd en de inwendige organen

spreken door den adem, die uit de longen komt, terwijl het toch het denken is, dat door deze organische dingen spreekt, want de spraak is niets anders dan sprekend denken; dergelijke begoochelingen der zinnen zijn overtalrijk. Evenzoo is het gesteld met alle leven, dat in den uiterlijken mensch verschijnt, zijnde het leven van den innerlijken mensch in hem als in zijn stoffelijk en lichamelijk orgaan. Met het denken is het aldus gesteld: zoolang de mensch in het lichaam leeft, denkt hij uit het redelijke in het natuurlijke, maar anders wanneer het natuurlijke met het redelijke overeenstemt, en anders wanneer het natuurlijke niet overeenstemt. Wanneer het natuurlijke overeenstemt, is de mensch redelijk, en denkt hij geestelijk, maar wanneer het natuurlijke niet overeenstemt, is hij niet redelijk, en kan hij ook niet geestelijk denken; want bij hem, wiens natuurlijke met zijn redelijke overeenstemt, is de gemeenschap geopend, opdat het licht des Hemels door den Heer door middel van het redelijke kan vloeien in het natuurlijke, en dit verlichten met inzicht en wijsheid; vandaar is hij redelijk en denkt hij geestelijk. Maar bij hem, wiens natuurlijke niet met het redelijke overeenstemt, is de gemeenschap gesloten, en er vloeit slechts iets van licht in het algemeen rondom en door spleten in het natuurlijke door middel van het redelijke; vandaar is zoo iemand niet redelijk, en denkt hij niet geestelijk; want zooals de invloed van het licht des Hemels is, dien de mensch geniet, zoo denkt hij. Hieruit blijkt duidelijk, dat ieder mensch denkt overeenkomstig den staat van overeenstemming van het natuurlijke met het redelijke ten aanzien van het goede en ware. Maar de geesten en Engelen denken op een andere wijze dan de mensch; hun denken vindt weliswaar ook zijn begrenzing in het natuurlijke, want zij dragen al het natuurlijk geheugen en zijn aandoeningen met zich mede, maar het is hun niet veroorloofd, dit geheugen te gebruiken (n. 2475 tot 2479); maar ofschoon het hun niet vergund is, dit te gebruiken, dient het hun toch tot bodem of als een fundament, opdat de voorstellingen van hun denken daarin haar begrenzing vinden. Vandaar komt het, dat de voorstellingen van hun denken innerlijker zijn, en hun spraak niet bestaat uit vormen van woorden, zooals bij den mensch, maar door vormen van dingen. Hieruit blijkt duidelijk, dat ook voor hen het denken zóó is als de overeenstemming van hun natuurlijke met het redelijke; en dat er geesten zijn, die redelijk zijn en geestelijk denken, en geesten die niet redelijk zijn, en niet geestelijk denken; en zulks geheel en al overeenkomstig hun aandoeningen en de daaruit voortvloeiende gedachten in het leven van het lichaam, dat is, overeenkomstig den staat des levens, dien zij zich in de wereld verworven hadden. Wat derhalve het denken van het goede van het natuurlijke is, komt hierin eenigermate uit, namelijk dat het het

denken is in het goede van het natuurlijke; (overeenkomstig de voorstelling der geesten wordt datgene “denken van het goede van het natuurlijke” genoemd, wat overeenkomstig de voorstelling der menschen “denken in het goede van het natuurlijke” wordt genoemd.) In dit, namelijk in het goede van het natuurlijke denkt het redelijke, wanneer het het goede als einddoel beschouwt. Aldus is het denken van het goede van het natuurlijke aangaande de verbinding door het goede van het ware, het denken in het natuurlijke aangaande het einddoel, namelijk, hoe het ware daarmede verbonden kan worden, en zulks overeenkomstig de Goddelijke orde, langs den gewonen weg, die, zooals vaak eerder gezegd, bestaat in dergelijke dingen, die uiterlijk zijn, en die dus de laatste of de uiterste in de orde zijn; door deze dingen begint alle wederverwekking van het natuurlijke. Deze uiterste of laatste dingen zijn de eerste erkentissen, zooals die van kleine kinderen en knapen zijn, waarover n. 3665 aan het einde. In het begin is het ware van het goede, dat Ezau is, niet verbonden in den uiterlijken vorm met het goede van het ware, dat Jakob is; want het goede van het ware is het omgekeerde ten opzichte van het ware van het goede (n. 3669), maar toch zijn zij in het binnenste, dat is, ten aanzien van de einddoelen, verbonden; want het einddoel van het ware, dat uit het goede voortkomt, bestaat hierin, dat de waarheden daaraan toegevoegd mogen worden volgens de orde, zooals gezegd werd; en het einddoel van het goede, dat uit het ware voortkomt, desgelijks; en aangezien het einddoel verbindt, worden zij ook verbonden (n. 3562, 3565); het omgekeerde van de orde is in de eerste tijden alleen een middel, dat het einddoel beoogt.

3680. Dat de woorden: “en hem naar Paddan-Aram gezonden had” het begin van het bestaan beteekenen door de erkentissen van dit goede, blijkt uit de beteekenis van “hij had hem gezonden”, zijnde het begin van het bestaan, waarover boven n. 3674; en uit de beteekenis van Paddan-Aram, zijnde de erkentissen van het ware, waarover n. 3664; er wordt gezegd “erkentissen van het goede” aangezien alle waarheden erkentissen van het goede zijn; waarheden, die niet uit het goede voortkomen, of die niet het goede als einddoel beschouwen, zijn geen waarheden; maar voor zoover zij de leer beschouwen, worden zij erkentissen van het ware genoemd.

3681. Dat de woorden: “om zich van daar eene vrouw te nemen” beteekenen, op deze wijze de verbinding door de aandoening van het ware, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, zijnde de aandoening van het ware, waarover n. 1468, 2517, 3236; die te nemen wil zeggen, daaraan te worden toegevoegd.

3682. Dat de woorden: “hem zegenende, en hem geboden had, zeggende” de overdenking beteekenen, en vandaar de innerlijke gewaarwording,

opdat de verbinding zou geschieden, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde de verbinding, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584; en uit de beteekenis van gebieden en zeggen, zijnde de overdenking en de daaruit voortvloeiende innerlijke gewaarwording, waarover n. 3661.

3683. Dat de woorden: “gij zult geene vrouw nemen van de dochteren van Karmaän” beteekenen, dat het niet verbonden zou worden met de aandoeningen van het valsche en booze, blijkt uit de beteekenis van “eene vrouw nemen”, zijnde aangesloten en verbonden worden; en uit de beteekenis van de dochteren van Kanaän, zijnde de aandoeningen van het valsche en booze, waarover eveneens hierboven, n. 3662.

3684. Dat de woorden: “en Jakob gehoord had naar zijnen vader, en naar zijne moeder” de gehoorzaamheid en de aandoening beteekenen, blijkt uit de beteekenis van naar iemand hooren of luisteren, zijnde gehoorzamen, waarover n. 2542; en wanneer het is naar den vader en de moeder, beteekent het de gehoorzaamheid uit de aandoening.

3685. Dat de woorden: “en naar Paddan-Aram gegaan was” beteekenen, om vervuld te worden met de erkentnissen van dit goede en ware, blijkt uit de beteekenis van gaan en vertrekken, zijnde de orde en de ingestelde regel des levens, waarover n. 1293, 3335; hier derhalve om vervuld te worden overeenkomstig de orde, namelijk met de erkentnissen van dat goede en ware, die door Paddan-Aram worden aangeduid (n. 3664, 3675).

3686. Dat de woorden: “en Ezau zag, dat de dochteren van Kanaän boos waren in de oogen van Jischak zijnen vader” het vooruitzien en de voorzienigheid des Heeren beteekenen, dat de aandoeningen van dit ware, waarmede het natuurlijk goede tot dusver verbonden was, niet tot verbinding zouden leiden, blijkt uit de beteekenis van zien hier, zijnde het vooruitzien en de voorzienigheid, waarover n. 2837, 2839; uit de uitbeelding van Ezau, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede van het Natuurlijke, waarover eerder; uit de beteekenis van de dochteren van Kanaän, hier de dochteren van Cheth, zijnde de aandoeningen van het ware van niet echten oorsprong, waarover n. 3470, 3620, 3621, 3622; en uit de beteekenis van “boos in de oogen van Jischak zijnen vader”, zijnde niet leiden tot verbinding, namelijk door het goede van het natuurlijke, dat Ezau is, met het goede van het redelijke, dat Jischak is. Hieruit blijkt duidelijk, dat door deze woorden wordt aangeduid het vooruitzien en de voorzienigheid des Heeren, dat de aandoeningen van dit ware, aangezien het niet uit het echte voortkomt, niet tot verbinding zouden leiden. Hoe het hiermede gesteld is, kan uit de verklaring van de verzen 34, 35 van het 26ste hoofdstuk blijken, alwaar gehandeld wordt over

de dochteren van Cheth, die Ezau zich tot vrouwen had genomen; en uit de verklaring van vers 46 van het 27ste hoofdstuk, alwaar gehandeld wordt over Jakob, dat hij zich geen vrouw zou nemen uit de dochteren van Kanaän. Dat door de dochteren van Kanaän hier de aandoeningen van het ware van niet echten oorsprong worden aangeduid, en boven door de dochteren van Kanaän de aandoeningen van het valsche en booze (n. 3662, 3683), komt, omdat de Chittieten in het land Kanaan tot de Kerk der natiën behoorden, en niet zoozeer in het valsche en booze waren als de andere natiën aldaar, zooals de Kanaänieten, Emorrieten en Perisieten. Daarvandaan ook werd door de Chittieten de geestelijke Kerk des Heeren bij de heidenen uitgebeeld (n. 2913, 2986). Dat de Oudste Kerk, die hemelsch was en vóór den vloed bestond, in het land Kanaän was, zie men in n. 567; en dat de Oude Kerk, die na den vloed bestond, ook daar was, behalve in verschillende andere koninkrijken, in n. 1238, 2385. Daarvandaan is het gekomen, dat alle natiën aldaar, alsmede alle landen aldaar, en alle rivieren aldaar, een uitbeeldend karakter aannamen; want de Oudsten, die hemelsche menschen waren, werden door alle voorwerpen, die zij zagen, innerlijk zulke dingen gewaar, als tot het Rijk des Heeren behooren (n. 920, 1409, 2896, 2897, 2995), dus ook door de landen en rivieren aldaar. Deze uitbeeldende dingen bleven na de tijden der Oudsten in de Oude Kerk voortbestaan, dus ook de uitbeeldende dingen der plaatsen aldaar. Het Woord in de Oude Kerk, waarover n. 2897, 2898, 2899) had daarvandaan ook de uitbeeldende namen van plaatsen, zooals ook het Woord na hun tijd had, hetwelk Mozes en de Profeten wordt genoemd. En omdat dit zoo was, werd het Abraham bevolen, derwaarts te gaan, en werd hem de belofte gedaan, dat zijn nakomelingen dat land bezitten zouden; en zulks niet, omdat zij beter waren dan de overige natiën — want zij behoorden onder de allerslechtste (n. 1167, 3373) — maar opdat door hen de uitbeeldende Kerk zou worden ingesteld, waarin niets zou terugslaan op den persoon en op de plaatsen, maar op de dingen, die werden uitgebeeld (n. 3670), en opdat aldus eveneens de namen van de Oudste en de Oude Kerk bewaard zouden blijven.

3687. Dat de woorden: “en Ezau ging tot Jischmaël, en nam Machalath, de dochter van Jischmaël, den zoon van Abraham” de verbinding beteekenen van dit goede met het ware uit Goddelijken oorsprong, blijkt uit de uitbeelding van Ezau, zijnde het goede van het natuurlijke, waarover boven; uit de uitbeelding van Jischmaël, den zoon van Abraham, zijnde het ware uit Goddelijken oorsprong. Dat Jischmaël de geestelijke Kerk des Heeren uitbeeldt, en bijgevolg het ware, zie men in n. 1949, 1950, 1951, 2078, 2691, 2699, 3268; en dat Abraham het Goddelijke des Heeren uitbeeldt, hetwelk de

Vader genoemd wordt, in n. 2011, 3251, 3439. Vandaar wordt door “Machalath, de dochter van Jischmaël, den zoon van Abraham” het ware uit Goddelijken oorsprong aangeduid. Dat “een vrouw nemen” wil zeggen aangesloten en verbonden worden, blijkt duidelijk; hieruit blijkt, dat door de woorden “Ezau ging tot Jischmaël, en nam Machalath, de dochter van Jischmaël, den zoon van Abraham” de verbinding wordt aangeduid van dit goede met het ware uit Goddelijken oorsprong.

3688. Dat de woorden: “de zuster van Nebajoth, boven Zijne vrouwen zich tot vrouw” de aandoening van het hemelsch ware meer innerlijk beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de zuster, zijnde het verstandelijk of redelijk ware, waarover n. 1495, 2508, 2524, 2556, 3386; uit de uitbeelding van Nebajoth, zijnde het goede, dat tot de geestelijke Kerk behoort, waarover n. 3268. Vandaar beteekent “de zuster van Nebajoth” de aandoening van het hemelsch ware, of, wat hetzelfde is, de aandoening van het geestelijk goede; uit de beteekenis van de vrouwen of de dochteren van Cheth, zijnde de aandoeningen van het ware van niet echten oorsprong, waarover n. 3470, 3620, 3621, 3622, 3686; en uit de beteekenis van “eene vrouw nemen”, zijnde aangesloten en verbonden worden. Hieruit blijkt duidelijk, dat door deze woorden te zamen met de vlak voorafgaande de verbinding wordt aangeduid van het door Ezau uitgebeelde goede met het ware uit Goddelijken oorsprong, dus met de innerlijker aandoening van het hemelsch ware. Hoe het met deze dingen gesteld is, werd weliswaar eerder gezegd, maar zij zijn van dien aard, dat zij bezwaarlijk binnen het bereik van het verstand vallen, zoolang de meest algemeene dingen van deze aangelegenheid onbekend zijn. En bovendien, de wereld van heden bekommert zich niet om dergelijke dingen, want het zijn de aardsche dingen, die haar in beslag nemen, maar niet de hemelsche dingen, aangezien zij, zooals ook gezegd wordt, gene dingen zien en weten, maar deze dingen niet zien noch weten. Maar aangezien de dingen, die in den innerlijken zin des Woords liggen opgesloten, niet alleen onthuld, doch ook verklaard moeten worden, mag met een voorbeeld worden toegelicht, hoe het gesteld is met het ware van het goede, dat Ezau uitbeeldt, en met het goede van het ware, dat Jakob uitbeeldt; en tevens daarmede, dat het goede van het ware het omgekeerde van het ware van het goede is vooraleer de mensch is wederverwekt; maar dat zij daarna verbonden zijn; aldus hoe het gesteld is met de dingen, die tot dusver gezegd werden. Tot voorbeeld diene een mensch, die van dien aard is, dat hij kan worden wederverwekt, want dit voorziet de Heer, en omdat Hij dat voorziet, voorziet Hij ook daarin; deze mensch, eerst gelijk aan een kleinen knaap, weet nog niet wat de werken der naastenliefde jegens den naaste zijn,

omdat hij nog niet weet, wat naastenliefde is, noch wat de naaste is. Daarom — wijl hij uit het Woord weet, dat men aan de armen moet geven, en dat hij, die aan de armen geeft, een belooning in den Hemel heeft — doet hij bij voorkeur den bedelaars goed, omdat hij gelooft, dat zij de armen zijn, die in het Woord bedoeld worden, niet in oogenschouw nemende, dat dezulken, die in de straten bedelen, voor het meerendeel een goddeloos en zelfs misdadig leven leiden, en al wat tot den Goddelijken eeredienst behoort, verachten, en zich geheel en al overgegeven hebben aan ledigheid en luiheid. Hij, die wordt wederverwekt, doet hun niettemin in den eersten staat van harte goed; deze goedheden zijn goedheden van het uiterlijk ware, waarmede hij begint. Het ware van het goede, dat innerlijker is, vloeit aldus in deze goedheden, en bewerkt dit overeenkomstig de erkennissen, waarin de knaap is. Maar naderhand, wanneer hij meer verlicht wordt, wil hij allen goed doen, die hij voor nooddruftig en ellendig houdt, en hij maakt nog nauwelijks onderscheid tusschen de vrome en onvrome nooddruftigen en ellendigen, van meening zijnde, dat een ieder de naaste is in gelijk opzicht en in gelijken graad. Doch wanneer hij verder verlicht wordt in deze dingen, maakt hij onderscheid, en verleent hij alleen hulp aan de rechtschapenen en goeden, wetende dat het hulp verleenen aan de boozen gelijk staat met kwaad berokkenen aan velen, want door zijn weldaden en diensten geeft hij den boozen gelegenheid, anderen kwaad te doen. Wanneer hij ten slotte wederverwekt is, doet hij alleen den goeden en vromen goed, want hij wordt dan aangedaan niet door den mensch, dien hij weldoet, maar door het goede zelf, dat bij hem is; en aangezien in het goede en vrome de Heer tegenwoordig is, betuigt hij aldus door de aandoening jegens den naaste ook liefde tot den Heer. Wanneer de mensch van harte in deze naastenliefde is, is hij wederverwekt. Hieruit blijkt duidelijk, dat zijn vorige staat omgekeerd was ten opzichte van dezen staat, namelijk dat hij dat voor het goede hield, wat het goede niet was, maar dat hij het nochtans in het begin van de wederverwekking moest doen, omdat de erkenenis van de zaak bij hem niet verder gaat, en omdat het innerlijker goede der naastenliefde in geen ander ware kon vloeien dan in dat, hetwelk tot zijn erkenenis behoorde; voorts ook, dat het innerlijker goede altijd toevloede, en dit bewerkt heeft, en dat het zich niet eerder kon openbaren, dan toen de mensch door erkennissen geleidelijk verlicht werd aangaande de hoedanigheid der goedheden en waarheden. Hieruit blijkt eenigermate, wat het goede van het ware is, dat Jakob hier uitbeeldt, en wat het ware van het goede, dat Ezau uitbeeldt, en dat zij eerst omgekeerd zijn, maar daarna verbonden zijn.

3689. Vers 10, 11. *En Jakob ging uit van Beerschebah, en hij ging naar Charan. En hij geraakte op eene plaats, en hij vernachtte aldaar, want de zon was ondergegaan; en hij nam, van de steenen der plaats, en stelde hem tot zijne hoofdpeluw, en hij leide zich te slapen te dierzelfer plaats.* Jakob ging uit van Beerschebah, beteekent een verder van de Goddelijke leerstellige dingen verwijderd leven; en hij ging naar Charan beteekent het goede en ware van dien graad; en hij geraakte op eene plaats, beteekent den staat; en vernachtte aldaar, want de zon was ondergegaan, beteekent het leven in het duistere; en hij nam van de steenen der plaats, beteekent de waarheden van dien staat; en stelde hem tot Zijne hoofdpeluw, beteekent de meest algemeene gemeenschap met het Goddelijke; en leide zich te slapen te dierzelfer plaats, beteekent de kalmte van den staat.

3690. Dat de woorden: “Jakob ging uit van Beerschebah” een verder van de Goddelijke leerstellige dingen verwijderd leven beteekenen, blijkt uit de beteekenis van gaan, zijnde leven, waarover n. 3335, 3685, dus van uitgaan, zijnde verder verwijderd leven; en uit de beteekenis van Beerschebah, zijnde de Goddelijke Leer, waarover n. 2723, 2858, 2859, 3466; hieruit blijkt duidelijk, dat door de woorden: “Jakob ging uit van Beerschebah” een verder van de Goddelijke leerstellige dingen verwijderd leven wordt aangeduid. Het leven wordt verder verwijderd genoemd, wanneer het in uiterlijke waarheden is, en overeenkomstig deze geleefd wordt, zooals het leven der vroegste kindsheid en der knapen jaren is diergenen, die wederverwekt worden, waarover kort te voren in n. 3688. Opdat het duidelijker uitkome, wat en hoe dit leven is, dient het nog in het kort gezegd te worden: alle historische vermeldingen des Woords zijn verder van de Goddelijke leerstellige dingen zelve verwijderde waarheden, maar toch zijn zij van dienst voor de kleine kinderen en de knapen, om daardoor bij graden binnengeleid te worden in de innerlijker leerstellige dingen van het ware en goede, en ten slotte tot de Goddelijke dingen zelve; want het Goddelijke is in het binnenste daarvan. Wanneer kleine kinderen ze lezen, en daardoor in hun onschuld worden aangedaan, zijn de Engelen bij hen in een staat van hemelsche bekoring, want zij worden door den Heer aangedaan met den innerlijken zin, bijgevolg met die dingen, die de historische vermeldingen uitbeelden en beteekenen; het is de hemelsche bekoring der Engelen, die invloed en de verlustiging bij de kleine kinderen bewerkt. Opdat deze eerste staat, of de staat der kindsheid en der knapen jaren van hen, die wederverwekt moeten worden, besta, werden de historische vermeldingen des Woords gegeven, en zoo geschreven, dat alle dingen in het algemeen en in het bijzonder daarin Goddelijke dingen in zich bevatten. Hoe ver deze historische

vermeldingen van de Goddelijke leerstellige dingen verwijderd zijn, kan blijken uit een daaraan ontleend voorbeeld: hij, die eerst alleen maar weet, dat God nederdaalde op den berg Sinaï, en aan Mozes de tafelen gaf, waarop de Tien Geboden geschreven waren, en dat Mozes ze verbrak, en dat God op andere tafelen dezelfde Geboden schreef, is, wanneer hij door deze historische vermelding alleen wordt bekoord, in een van de Goddelijke leerstellige dingen verwijderd leven van het uiterlijk ware; wanneer hij echter daarna begint bekoord en aangedaan te worden door de voorschriften of de geboden zelve, die daarin liggen, en overeenkomstig deze leeft, is hij in het leven van het ware, maar nochtans is dit leven nog verwijderd van de Goddelijke leerstellige dingen zelve; want een leven overeenkomstig die dingen is slechts een zedelijk leven, waarvan de geboden bekend zijn aan allen, die in de menselijke samenleving zijn, uit het burgerlijke leven zelf en de wetten daarin, zooals dat de Godheid vereerd moet worden en de ouders geëerd, en dat men niet mag dooden, echtbreken, en stelen. Maar hij, die wordt wederverwekt, wordt bij graden van dit meer verwijderde leven, of van het zedelijke leven, geleid in een leven dat dichter bij de Goddelijke leerstellige dingen gelegen is, dat is, in het geestelijk leven. Wanneer dit geschiedt, begint hij zich verwonderd af te vragen, waarom dergelijke voorschriften of geboden uit den Hemel werden neergezonden met zulk een groot wonder, en met den vinger Gods op tafelen geschreven, terwijl zij toch aan elk volk bekend zijn, en ook zijn neergeschreven in de wetten diergenen, die nooit iets uit het Woord gehoord hebben. Wanneer hij in dien staat van denken komt, wordt hij — wanneer hij onder diegenen behoort, die wederverwekt kunnen worden — door den Heer in een nog innerlijker staat gebracht, namelijk in een staat, waarin hij denkt, dat dieper dingen daarin verborgen liggen, die hij nog niet weet. En wanneer hij in dien staat het Woord leest, bevindt hij hier en daar bij de Profeten, en vooral bij de Evangelisten, dat elk dezer voorschriften in zich dingen van meer hemelschen aard bevat; zooals dat het eeren der ouders dit inhoudt, dat men, wanneer men opnieuw geboren, dat is, wederverwekt wordt, een anderen Vader ontvangt, en dan Zijn zoon wordt, en dat Hij het is, die geëerd moet worden; dus dat dit de zin is, die binnen in dit gebod gelegen is. Ook leert hij bij graden, wie die nieuwe Vader is, namelijk dat het de Heer is, en ten slotte hoe Hij geëerd moet worden, namelijk dat Hij vereerd moet worden, en dat Hij dan vereerd wordt, wanneer Hij wordt bemind. Wanneer hij, die wordt wederverwekt, in dit ware is, en in een leven overeenkomstig dit ware, dan is hij in het Goddelijk leerstellige; en dan is hij in een engelenstaat, en van daar uit beschouwt hij de dingen, die hij te voren wist, als in orde opeenvolgende

en als vloeiende uit het Goddelijke, als het ware overeenkomstig de sporten van een ladder; aan den top daarvan is Jehovah of de Heer, en op de sporten daarvan zijn Zijne Engelen, die op- en nederklimmen; op deze wijze ziet hij de dingen, waarin hij zich vroeger verlustigd had, verder van zich verwijderd overeenkomstig de graden. Desgelijks is het gesteld met de overige geboden van den Decaloog (men zie n. 2609). Hieruit kan nu blijken, wat een verder van de Goddelijke leerstellige dingen verwijderd leven is, hetgeen hier wordt aangeduid met de woorden: “Jakob ging uit van Beerschebah”.

3691. Dat de woorden: “en hij ging naar Charan” beteekenen, tot het goede en ware van dien graad, blijkt uit de beteekenis van Charan, zijnde het uiterlijk goede en ware, want door Charan wordt het uiterlijke aangeduid, en door Laban, die daar is, het goede en ware, dus door Charan hier het uiterlijk goede en ware; dat dit door Charan wordt aangeduid, zie men in n. 1430, 3612; hieruit blijkt duidelijk, dat door de woorden: “Jakob ging uit van Beerschebah en hij ging naar Charan” in den innerlijken zin wordt aangeduid, dat hij zich verder van de Goddelijke leerstellige dingen af begaf, dus naar het uiterlijk goede en ware. Dat er gezegd wordt “het goede en ware van dien graad” komt omdat de goedheden en waarheden onderling geheel en al onderscheiden zijn naar gelang van de graden; de innerlijker goedheden en waarheden zijn in een hooger graad en de uiterlijker goedheden en waarheden zijn in een lager graad. In een hooger graad zijn de goedheden en waarheden, die tot het redelijke behooren; en in een lager graad zijn de goedheden en waarheden van het natuurlijke; in den laagsten graad zijn de zinnelijke goedheden en waarheden, die tot het lichaam behooren. De innerlijker goedheden en waarheden, of die welke in een hooger graad zijn, vloeien in de uiterlijker goedheden of waarheden, of in die, welke in een lager graad zijn, en vertoonen aldaar een beeld van zichzelf, bijna zooals de innerlijker aandoeningen van den mensch zich vertoonen in het gelaat en in de veranderingen daarvan. Hieruit blijkt duidelijk, dat de innerlijker goedheden en waarheden geheel en al gescheiden zijn van de uiterlijker goedheden en waarheden, of, wat hetzelfde is, dat die in een hooger graad geheel en al gescheiden zijn van die in een lager graad, en wel zoozeer, dat de innerlijker goedheden en waarheden, of die welke in een hooger graad zijn, kunnen bestaan zonder de uiterlijker goedheden en waarheden, of die welke in een lager graad zijn. Wie geen duidelijk begrip van de graden heeft, kan ook geen duidelijk begrip hebben van de innerlijker en uiterlijker goedheden, en evenmin hoe het gesteld is met de ziel des menschen, of met zijn geest en lichaam, noch hoe het gesteld is met de Hemelen in het

andere leven. Het is bekend, dat er drie Hemelen zijn, en dat de eene Hemel innerlijker is dan de andere, en dat de derde Hemel de binnenste is. Deze Hemelen zijn onderling ten zeerste onderscheiden overeenkomstig de graden. Zij, die in den binnensten of derden Hemel zijn, zijn dichterbij den Heer; zij, die in den innerlijker of tweeden Hemel zijn, zijn verder verwijderd; en zij, die in den uiterlijker of in den eersten Hemel zijn, zijn nog verder verwijderd. De gemeenschap tusschen deze Hemelen kan op geen andere wijze bestaan dan zooals de gemeenschap is van de binnenste dingen des menschen met zijn uiterlijker dingen; want de mensch, die in de liefde tot den Heer is, en in naastenliefde jegens den naaste, is een soort van Hemel in het klein, die in beeld overeenstemt met de drie Hemelen; ook wordt hem van den Heer uit de drie Hemelen de invloed van het goede en ware overeenkomstig dezelfde graden; van welken aard de graden onderling zijn, kan blijken uit de beide voorbeelden, die boven in n. 3688 en 3690 werden aangevoerd. Zij, die in de liefde zelve tot den Heer zijn, dermate dat zij de innerlijke gewaarwording der liefde hebben, zijn in een hooger graad van het goede en ware, en in den binnensten en derden Hemel, dus den Heer dichterbij, en zij worden hemelsche Engelen genoemd; maar zij, die in de naastenliefde jegens den naaste zijn, dermate dat zij de innerlijke gewaarwording der naastenliefde hebben, en niet zoozeer de innerlijke gewaarwording van de liefde tot den Heer, zijn in een lageren graad van het goede en ware, en in den innerlijker of tweeden Hemel, en dus verder van den Heer verwijderd, en zij worden geestelijke Engelen genoemd. Zij echter, die in de naastenliefde jegens den naaste zijn alleen uit de aandoening van het ware, dermate dat zij niet de innerlijke gewaarwording van de naastenliefde zelve jegens den naaste hebben dan alleen krachtens het ware, waardoor zij worden aangedaan, zijn in een nog lageren graad van het goede en ware, en in den uiterlijker of eersten Hemel, en aldus nog verder van den Heer verwijderd, en zij worden goede geesten genoemd. Hieruit kan eenigermate blijken, hoe het met de graden gesteld is, namelijk dat de dingen, die in den hooger graad zijn, zich in beeld vertoonen in de dingen, die in den naastgelegen lageren graad zijn. In de liefde tot den Heer is het naastgelegen beeld des Heeren, hetwelk gelijkenis wordt genoemd, waarom diegenen, die in de liefde zelve tot den Heer zijn, gelijkenissen van Hem worden genoemd. In de naastenliefde is ook het beeld des Heeren, maar verder verwijderd, want in de naastenliefde zelve is de Heer tegenwoordig, waarom diegenen, die daarin zijn, beelden van Hem worden genoemd (men zie n. 50, 51, 1013). Maar zij die in de aandoening van het ware zijn, en vandaar in een zeker soort van naastenliefde jegens den naaste, zijn

ook beelden des Heeren, doch nog verder verwijderd. In deze graden zijn de drie Hemelen onderscheiden, en volgens deze graden vloeit de Heer in met het Goddelijk Goede en Ware, dus met wijsheid en inzicht, en met hemelsche vreugde en gelukzaligheid.

3692. Dat de woorden: “en hij geraakte op eene plaats” den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de plaats, zijnde de staat, waarover n. 1273, 1274, 1275, 1377, 2625, 2837, 3356, 3387.

3693. Dat de woorden: “en hij vernachtte aldaar, want de zon was ondergegaan”, het leven in het duistere beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den nacht, zijnde de staat van schaduw, waarover n. 1712; dus uit de beteekenis van vernachten, zijnde in dien staat leven; en uit de beteekenis van het ondergaan der zon, zijnde het duistere, want dan is de avond daar, waardoor het duistere wordt aangeduid (men zie n. 3056). Onder het duistere wordt hier verstaan het duistere van het inzicht ten aanzien van het ware, en het duistere van de wijsheid ten aanzien van het goede, want het licht, dat de Engelen door den Heer hebben, heeft inzicht en wijsheid in zich, en komt ook daaruit voort (n. 1521, 1524, 1529, 1530, 3138, 3167, 3195, 3339, 3341, 3636, 3637, 3643); voor zooveel zij derhalve in het licht zijn, zijn zij ook in inzicht en wijsheid, maar voor zooveel zij niet in het licht zijn, dus voor zooveel zij in de schaduw zijn, zijn zij niet in inzicht en wijsheid (n. 2776, 3190, 3337). Vandaar komt het, dat de dingen, die des verstands zijn, ook in de gewone spreektaal “dingen des lichts” genoemd worden; de mensch weet niet, dat dit daarvandaan komt, en daarom gelooft hij, dat dit alleen vergelijkenderwijze zoo gezegd wordt; maar de mensch gebruikt behalve deze uitdrukking nog tal van andere, voortkomende uit een innerlijke gewaarwording van dergelijke dingen als in het andere leven bestaan, waarin hij is naar den geest, welke uitdrukkingen in de spreektaal zijn ontvangen, omdat zij innerlijk erkend werden, maar in vergetelheid zijn geraakt door de lichamelijke dingen, die van dien aard zijn, dat zij die dingen uitblusschen, die behooren tot de innerlijke gewaarwording, waarin zijn inwendige mensch is. Dat de zonsondergang in het Woord het valsche en booze beteekent, waarin diegenen zijn, bij wie geen naastenliefde en geloof is, dus ook den laatsten tijd der Kerk, zie men in n. 1837; alsmede, dat hij het duistere beteekent ten aanzien van die dingen, welke tot het goede en ware behooren, zooals het duistere van hen, die in een verder van de Goddelijke leerstellige dingen verwijderden graad zijn (n. 3691). Dat de zonsondergang of “de zon was ondergegaan” deze dingen beteekent, kan uit de volgende plaatsen in het Woord blijken; bij Micha: “Nacht zal het voor ulieden zijn in plaats van het gezicht, en duisternis

zal het voor ulieden zijn in plaats van waarzegging; en *de zon zal over de profeten ondergaan*, en de dag zal over hen zwart worden” (3: 6); “de zon zal over de profeten ondergaan” wil zeggen, dat zij niet langer het ware en het verstand van het ware hebben; de profeten staan voor hen, die de waarheden der leer onderwijzen (n. 2534). Bij Amos: “Het zal te dien dage geschieden, dat *Ik de zon op den middag zal doen ondergaan*, en Ik zal het land verduisteren in den dag des lichts, en Ik zal uwe feesten in rouw, en al uwe liederen in weeklage veranderen” (8: 9, 10); de zon op den middag doen ondergaan, staat voor het duistere ten aanzien van het ware bij hen, die in de erkenningen van het goede en ware zijn; dat de middag de staat des lichts is, of der erkenningen van het ware, zie men in n. 1458, 3195 aan het begin. Bij Jesaja: “*Uw zon zal niet meer ondergaan*, en uwe maan zal zich niet terugtrekken, want Jehovah zal u tot een licht der eeuwigheid wezen” (60: 20), alwaar gehandeld wordt over het Rijk des Heeren; “de zon zal niet meer ondergaan” wil zeggen, dat zij zullen zijn in het leven van het goede en in de wijsheid, omdat zij in de hemelsche liefde en in het hemelsche licht des Heeren zullen zijn; “de maan zal zich niet terugtrekken” wil zeggen, dat zij zullen zijn in het leven van het ware en in het inzicht, omdat zij zullen zijn in de geestelijke liefde en in het geestelijke licht des Heeren; dat de Heer in het andere leven de Zon is voor de hemelsche Engelen, en de Maan voor de geestelijke Engelen, en dat zij daaraan wijsheid en inzicht ontleenen, zie men in n. 1053, 1521, 1529, 1530, 1531, 2441, 2495, 3636, 3643. Hieruit kan blijken, wat zonsopgang en zonsondergang in den innerlijken zin des Woords is. Bij David: “Jehovah, mijn God, Gij zijt zeer groot, Gij zijt bekleed met heerlijkheid en eer; die zich bedekt met het licht, als met een kleet; Hij spant de hemelen uit als eene gordijn; Hij heeft de maan gemaakt tot gezette feesten, de *zon*, Hij weet *haren ondergang*; Gij beschikt de duisternis, opdat het *nacht* worde” (Psalm 104: 1, 2, 19, 20); hier staat de maan desgelijks voor het inzicht, en de zon voor de wijsheid, die uitgaan van den Heer; de zonsondergang staat voor het duistere van beide; de duisternis beschikken opdat het nacht worde, staat voor het wisselen van den staat der duisternis; want dat de Engelen veranderingen van staat hebben tusschen den hoogsten graad van licht en een lageren graad van licht, of tusschen den hoogsten graad van wijsheid en een lageren graad van wijsheid, en dat deze veranderingen van staat zijn gelijk de morgen wanneer de zon verrijst, en gelijk de middag, wanneer zij in top staat, en gelijk de avond, wanneer zij ondergaat, en daarna gelijk de morgen wederom, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gezegd worden. Bij Jozua: “Van de woestijn en den Libanon af, tot aan de groote rivier, de rivier Eufrath, het

gansche land der Chittieten, en tot aan de groote zee, tegen den *ondergang der zon*, zal ulieder grens zijn” (1: 4), alwaar de uitgestrektheid van het land Kanaän wordt beschreven, en dat dit in den innerlijken zin het Rijk des Heeren is, zie men in n. 1607, 3038, 3481; dat de rivier Eufraath een zijner grenzen is, namelijk van de geestelijke en hemelsche dingen, in n. 1866; en de groote zee en de ondergang der zon is de andere grens, waardoor het laatste wordt aangeduid, dat betrekkelijk duister is; dat alle grenzen en alle plaatsen in dit land van uitbeeldenden aard zijn, zie men in n. 1585. Bij Mozes: “Indien gij te pand nemende het kleed van uwen metgezel te pand neemt, zoo zult gij het hem wedergeven, *eer de zon ondergaat*, want dat alleen is zijn deksel, het is zijn kleed voor zijn huid, waarin hij zal liggen” (Exod. 22: 26, 27); en elders: “Indien hij een arm man is, zult gij niet nederliggen op zijn pand; wedergevende zult gij hem het pand wedergeven *eer de zon ondergaat*, en dat hij u zegene, en het zal u gerechtigheid zijn voor Jehovah, uwen God” (Deut. 24: 12, 13). Dat in deze wet, gelijk in de overige, het uitbeeldende en aanduidende van de Goddelijke wet gelegen is (welke die van het goede en ware in het Rijk des Heeren is), waaruit deze wet voortkomt, blijkt uit elke bijzonderheid. Dat deze wet in haar oorsprong het verbod inhoudt, de metgezellen te berooven van de uiterlijke waarheden, die de leerstellige dingen zijn, waarnaar zij leven, en de riten, en dat de kleederen dergelijke waarheden zijn, zie men in n. 297, 1073, 2576. Dat het teruggegeven moest worden *eer de zon was ondergegaan*, wil zeggen: *eer het ware bij hem te gronde zou gaan*; en daar dit ware uiterlijk is, wordt er gezegd, dat het “het kleed voor zijn huid is, waarin hij zal liggen”. Bij denzelfde “De ziel, die het onreine aangeroord zal hebben, zal onrein zijn tot aan den avond, en hij zal van de heilige dingen niet eten; maar wanneer hij zijn vleesch met wateren gewasschen zal hebben, en *de zon ondergegaan zal zijn*, zal hij rein zijn; en daarna zal hij van de heilige dingen eten” (Levit. 22: 6, 7); en elders: “Hij, die niet rein is, zal zich tegen den avond wasschen met wateren, en *als de zon ondergegaan is*, zal hij in het midden van het leger binnengaan” (Deut. 23: 10, 11). Dat deze wet eveneens haar oorsprong ontleent aan de wetten van het goede en het ware, of aan de wetten der orde, die in het Rijk des Heeren zijn, kan duidelijk zijn. Anders zou het niet geboden zijn, dat men onrein zou zijn tot aan den avond, en zich dan wasschen zou met wateren, en rein zou zijn nadat de zon ondergegaan zou zijn. De wet van de orde in het Rijk des Heeren, waaruit de bovengenoemde wet voortkomt, is deze, dat wanneer de goede geesten en de Engelengeesten in een staat van eigenliefde en vandaar in een staat van het valsche vallen, zij een weinig teruggebracht worden in hun natuurlijken of lageren staat, en daar vervuld worden met

erkentnissen van het goede en het ware in verband met deze aangelegenheid, welke erkentnissen worden aangeduid door het zich wasschen met wateren tegen den avond; dat het zich wasschen met wateren wil zeggen: gereinigd worden van valschheden, zie men in n. 3147, 3148; en dat de wateren de erkentnissen van het ware zijn, in n. 28, 680, 739, 2702, 3058. En nadat zij in dezen duisteren staat waren, die aangeduid wordt door het ondergaan van de zon, keeren zij in hun vorigen staat terug, hetgeen daarmede wordt aangeduid, dat zij rein zullen zijn, en in het midden van het leger zullen binnengaan; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders uit ondervinding gesproken worden. Hieruit blijkt nu duidelijk, dat het ondergaan van de zon in het Woord den duisteren staat beteekent ten aanzien van het ware bij de goeden, en den staat van het valsche bij de boozen.

3694. Dat de woorden: “en hij nam van de steenen der plaats” de waarheden van dien staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis der steenen, zijnde de lagere waarheden, zooals die zijn van den natuurlijken mensch, waarover n. 643, 1298.

3695. Dat de woorden: “en stelde hem tot zijne hoofdpeluw” de meest algemeene gemeenschap met het Goddelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de peluw voor hoofd of nek, zijnde de gemeenschap met uiterlijke dingen, dus de meest algemeene gemeenschap; want dat de nek of de hals de gemeenschap is van de innerlijker dingen met de uiterlijker dingen, of, wat hetzelfde is, van de hoogere dingen met de lagere, en vandaar de verbinding, zie men in n. 3542, 3603; vandaar beteekenen de dingen, die onder den nek of den hals zijn, dat is, de hoofdpeluw, hier de gemeenschap van de binnenste of Goddelijke dingen met de buitenste, welke gemeenschap ook de meest algemeene is; want het uiterlijke is betrekkelijk algemeen, en het buitenste het meest algemeen, want de bijzonderheden van de innerlijker dingen verschijnen als één, dus als het algemeene in de uiterlijker dingen. Deze dingen zijn het ook, die worden uitgebeeld en aangeduid door “de ladder, gesteld op de aarde, welker hoofd raakte aan den hemel, en de Engelen Gods daarbij opklimmende en nederdalende”, waarover hetgeen volgt.

3696. Dat de woorden: “en hij leide zich te slapen te dierzelfer plaats” de kalmte van den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zich te slapen leggen, zijnde in den staat der kalmte zijn; want het zich te slapen nederleggen en het slapen is niets anders. Dat zich te slapen leggen in den innerlijken zin dit beteekent, kan ook uit andere plaatsen in het Woord blijken, waarover aanstonds. Met hen, die wederverwekt moeten worden — over wie hier in den uitbeeldenden innerlijken zin gehandeld wordt — is het aldus gesteld,

dat zij vóór alles in een staat van kalmte zijn, of in een staat van uiterlijken vrede (want de uiterlijke vrede, of de vrede in uiterlijke dingen wordt “kalmte” genoemd); deze wordt ook teweeg gebracht door een Goddelijken staat van vrede, die binnenin heerscht, en die in de uiterlijke dingen daardoor bestaat, dat de begeerten en valschheden verwijderd worden, want deze zijn het, die alle onrust veroorzaken. Ieder mensch is ook in den staat van kalmte in het begin van zijn leven of in de kindsheid, maar naarmate de mensch in het leven voortschrijdt, of opgroeit, verwijderd hij zich van dien staat, omdat hij zich overgeeft aan wereldsche zorgen, en vandaar aan de angsten, veroorzaakt door de eigen- en wereldliefde en de daaruit voortvloeiende valschheden. Het is bijna evenzoo gesteld met het nieuwe leven bij den mensch, die wederverwekt wordt; in den beginne heeft hij een staat van kalmte, maar terwijl hij in het nieuwe leven overgaat, gaat hij ook over in een onrustigen staat; want de boosheden en valschheden, waarmede hij te voren vervuld was, rijzen omhoog en komen te voorschijn, en! verstoren hem, en ten slotte dermate, dat hij in verzoeken en ergnissen is door de duivelsche bende, die er voortdurend op uit is, om den staat van zijn nieuwe leven te vernietigen. Maar nochtans is de staat van vrede in het binnenste van hem; wanneer deze staat niet in het binnenste aanwezig was, zou hij niet worstelen, want hij beschouwt dezen voortdurend in de worstelingen, waarin hij verkeert, als einddoel, en wanneer hij dezen niet als einddoel had, zou hij nooit de kracht en de sterkte hebben om te worstelen. Vandaar komt het ook, dat hij overwint; en omdat deze staat het einddoel is, komt hij ook daarin na de worstelingen of verzoeken. Deze staat is als die van de lente, die volgt op den staat van den herfst en van den winter, of als de staat van den dageraad, die volgt op den avond en den nacht. Dat de staat van vrede in geestelijke dingen is gelijk de staat van lente en dageraad in natuurlijke dingen, zie men in n. 1726, 2780; en dat de vrede uit het goede en ware voortkomt, en de onrust uit het booze en valsche, in n. 3170. Dat zich nederleggen in het Woord den staat van kalmte beteekent, kan uit de volgende plaatsen blijken; bij Mozes: “Indien gij in Mijne inzettingen wandelen, en Mijne geboden houden, en die doen zult, *zal Ik vrede geven in het land, en gij zult te slapen liggen*, en niemand zal zijn, die verschrikt; en Ik zal het booze wilde dier uit het land doen ophouden, en het zwaard zal door uw land niet doorgaan” (Levit. 26: 3, 6); te slapen liggen heeft klaarblijkelijk betrekking op den staat van vrede en kalmte; het booze wilde dier staat voor de begeerten van het booze (n. 45, 46, 908), die zullen ophouden; het zwaard staat voor het tegen het ware strijdende valsche (n. 2799), dat niet door zal gaan. Hieruit blijkt ook duidelijk, dat de vrede en

de kalmte van den vrede uit het goede en ware voortkomen, en de versterking daarvan uit de boosheden en valscheden. Bij Jesaja: “De wolf zal met het lam verkeerren, en de luipaard met den geitenbok *nederliggen*; en het kalf en de jonge leeuw te zamen, en een kleine jongen zal ze drijven; en de koe en de beer zullen weiden; *hunne jongen zullen te zamen nederliggen*” (II: 6, 7), alwaar gehandeld wordt over den Heer en over den staat van vrede in Zijn Rijk; “zij zullen te zamen nederliggen” wil zeggen, dat zij niet bestookt zullen kunnen worden door eenig booze en valsche. Bij Hosea: “Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken met het wilde dier des velds, en met den vogel der hemelen, en het kruipende dier der aarde; en Ik zal den boog, en het zwaard, en den krijg van de aarde verbreken, *en zal hen in vertrouwen doen nederliggen*” (2: 17), alwaar nederliggen desgelijks staat voor den staat van kalmte na de verwijdering van de valscheden en boosheden, die de onrust veroorzaken. Bij David: “*Ik zal nederliggen en slapen*, en ik zal ontwaken, want Jehovah ondersteunt mij; ik zal niet vreezen voor tien duizenden des volks, die zich rondom tegen mij zetten” (Psalm 3: 6, 7); nederliggen en slapen staat voor den staat van kalmte en zekerheid. Bij denzelfde: “*Ik zal in vrede te zamen nederliggen en slapen*, want Gij, Jehovah, alleen doet mij in vertrouwen wonen” (Psalm 4: 9). En bij denzelfde: “*Hij zal mij doen nederliggen in grazige weiden*, tot *wateren van rust* zal Hij mij voeren; Hij zal mijne ziel verkwikken” (Psalm 23: 2, 3). Hieruit blijkt duidelijk, dat de staat van vrede en kalmte door nederliggen wordt beschreven, en dat door “zich te slapen leggen te dierzelve plaats” de kalmte van den staat wordt aangeduid; want de plaats is in den innerlijken zin de staat (n. 3692).

3697. Vers 12, 13, 14, 15. *En hij droomde; en ziet, eene ladder was gesteld op de aarde, en haar hoofd raakte aan den hemel; en ziet, de engelen Gods daarbij opklimmende en nederdalende. En ziet, Jehovah stond op dezelve, en zeide: Ik ben Jehovah, de God van uwen vader Abraham, en de God van Jischak; het land, waarop gij nederligt, zal Ik aan u geven, en aan uw zaad. En uw zaad zal wezen als het stof der aarde, en gij zult uitbreken tot de zee, en oostwaarts, en noordwaarts, en zuidwaarts; en in u zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden, en in uw zaad. En zie, Ik ben met u, en Ik zal u behoeden overal, waarheen gij gaan zult, en Ik zal u wederbrengen tot dezen aardbodem, want Ik zal u niet verlaten, totdat Ik zal gedaan hebben, hetgeen Ik tot u gesproken heb.* Hij droomde, beteekent het vooruitzien; en ziet, eene ladder was gesteld op de aarde, beteekent de gemeenschap van het laagste ware en van het daaruit voortvloeiende goede; en haar hoofd raakte aan den hemel, beteekent, met het Goddelijke; en ziet, de engelen Gods daarbij opklimmende en nederdalende,

beteekent de oneindige en eeuwige gemeenschap en vandaar de verbinding; en dat er uit het laagste als ‘het ware een opklimming is, en daarna, wanneer de orde is omgekeerd, een nederdaling; en ziet, Jehovah stond op dezelve, beteekent de Heer in het hoogste; en zeide: Ik ben Jehovah, de God van uwen vader Abraham, beteekent den Heer, namelijk dat van Hem dit goede komt; en de God van Jischak, beteekent den Heer ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke; het land, waarop gij nederligt, zal Ik aan u geven, beteekent het goede waarin Hij was, dat het uit het eigene kwam; enaan uw zaad, beteekent, dat het ware ook zoo was; en uw zaad zal wezen als het stof der aarde, beteekent, dat het Goddelijk natuurlijk ware zou zijn als het natuurlijk goede; en gij zult uitbreken tot de zee, en oostwaarts, beteekent de oneindige uitbreiding van het goede; en noordwaarts, en zuidwaarts, beteekent de oneindige uitbreiding van het ware; dus alle staten van het goede en ware; en in u zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden, beteekent, dat alle waarheden van het goede der leer met het goede verbonden zullen worden; en in uw zaad, beteekent, en met het ware; en zie, Ik ben met u, beteekent het Goddelijke; en Ik zal u behoeden overal, waarheen gij gaan zult, beteekent de Goddelijke Voorzienigheid; en Ik zal u wederbrengen tot dezen aardbodem, beteekent de verbinding met de Goddelijke leer; want Ik zal u niet verlaten, totdat Ik zal gedaan hebben, hetgeen Ik tot u gesproken heb, beteekent, dat niets zal ontbreken, of het zal zijn werking hebben.

3698. Dat de woorden: “Hij droomde” het vooruitzien beteekenen, blijkt uit de beteekenis van droomen, zijnde in den innerlijken zin toekomstige dingen voorzeggende; want de profetische droomen, die Goddelijk waren, waren voorzeggingen van toekomstige dingen, zooals blijken kan uit diegenen, waarover in het Woord gehandeld wordt (n. 1975, 1976). Aangezien deze dingen door de droomen en door het droomen in den innerlijken zin worden aangeduid, zoo wordt in den hoogsten zin, waarin over den Heer wordt gehandeld, het vooruitzien aangeduid; want de voorzeggingen gaan uit van het Goddelijk vooruitzien des Heeren. Dat van nergens anders de voorzeggingen komen aangaande de dingen, die niet volgens de algemeene orde der natuur vloeien en derhalve niet voorzien kunnen worden, kan uit het Woord blijken, zooals uit het volgende bij Mozes: “Wanneer de profeet in den naam van Jehovah gesproken zal hebben, maar het woord is niet geschied, en dat woord komt niet, Jehovah heeft het niet gesproken; in aanmatiging heeft die profeet gesproken” (Deut. 18: 22). En dit ofschoon de voorzeggingen van dingen, die gebeurden, afkwamen van boozen en van vereerders van een anderen god, bij denzelfde: “Wanneer een profeet of droomendroomer in

het midden van u opstaat, en u een teeken of een wondergeeft, en het teeken en het wonder komt, dat hij tot u gesproken had, zeggende: Laat ons andere goden, die gij niet gekend hebt, navolgen en hen dienen; gij zult naar de woorden van dien profeet, of naar dien *droomendroomer* niet hooren, want Jehovah verzoekt ulieden” (Deut. 13: 1, 2, 3), waaruit blijkt, dat de voorzegging uit het Goddelijke voortkwam, maar de overreding om andere goden te vereeren uit het eigene van den profeet, aan wien dit werd toegestaan, om hen te verzoeken, zooals gezegd wordt. Het is ook om deze reden, en om nog andere, dat heel vaak oudtijds diegenen, die de baäls en andere goden vereerden, ook profeteerden, gezichten zagen, en droomen droomden, en eveneens, dat de dingen, die door hen gesproken waren, gebeurden, en dat zij zeer velen verleidden, waarover bij Jeremia (hfdst. 23), behalve anderen, die waarzeggers, wichelaars, tovenaars, pythonissen werden genoemd, en die tot hen behoorden, die zich op de natuurlijke magie toelieden, waaruit niets Goddelijks kon worden voorzeggd, maar alleen dat, wat tegen het Goddelijke was, dat is, tegen den Heer, en tegen het goede der liefde tot en tegen het ware des geloofs in Hem; dit is magisch, onverschillig van welken aard het in uiterlijken vorm verschijnt.

3699. Dat de woorden: “en ziet, eene ladder was gesteld op de aarde” de gemeenschap beteekenen van het laagste ware en van het daaruit voortvloeiende goede, blijkt uit de beteekenis van de ladder, zijnde de gemeenschap, waarover hetgeen volgt; en uit de beteekenis van de aarde, zijnde het laagste, want terstond daarop wordt gezegd, dat haar hoofd raakte aan den hemel, die het hoogste is. Hieruit blijkt duidelijk, dat de ladder, die tusschen aarde en hemel stond, of tusschen het laagste en het hoogste, de gemeenschap is. Dat het de gemeenschap is van het laagste ware en van het daaruit voortvloeiende goede, welke door de op de aarde gestelde ladder wordt aangeduid, blijkt hieruit, dat hier gehandeld wordt over het ware van dien graad en het daaruit voortvloeiende goede, hetwelk hier door Jakob in den innerlijken zin wordt uitgebeeld. In de oorspronkelijke taal is het woord “ladder” afgeleid van een woord, dat pad of weg beteekent, en dat dit op het ware betrekking heeft, zie men in n. 627, 2333. Wanneer ook bij de Engelen sprake is van het ware, vertoont zich dit op uitbeeldende wijze in de wereld der geesten door middel van wegen (men zie n. 189, 3477). Hieruit blijkt duidelijk, wat de ladder beteekent, waarvan het eene uiteinde op de aarde gesteld is, en het andere den Hemel raakt, namelijk de gemeenschap van het ware, dat op de laagste plaats is, met het ware, dat op de hoogste plaats is, over welke gemeenschap in hetgeen volgt. Dat er laagste waarheden en goedheden

zijn, en hoogste waarheden en goedheden, en dat er tusschen haar graden zijn als die van een ladder, zie men in n. 369I.

3700. Dat de woorden: “en haar hoofd raakte aan den hemel” beteekenen: met het Goddelijke, namelijk dat er gemeenschap daarmede bestond, blijkt uit de beteekenis van het hoofd der ladder of van haar top, zijnde het hoogste; en uit de beteekenis van den Hemel, zijnde het Goddelijke; want de Hemel is in den hoogsten zin, waarin over den Heer gehandeld wordt, het Goddelijke zelf; maar in den uitbeeldenden zin, waarin gehandeld wordt over den mensch die wederverwekt wordt, is hij het binnenste goede, en het daaruit voortvloeiende ware, dat van den Heer komt, zooals het in den Hemel is, en zooals het den Hemel zelf uitmaakt. Dit wordt ook het Goddelijke genoemd, omdat het van den Heer komt; want de Heer, of, wat hetzelfde is, het Goddelijke, dat van den Heer alleen uitgaat, is het al in alle dingen des Hemels; wat daar niet uit het Goddelijke voortkomt, is niet des Hemels. Dit is de reden, waarom herhaaldelijk eerder werd gezegd, dat de Heer de Hemel zelf is, en dat zij, die in den Hemel zijn, in den Heer zijn.

3701. Dat de woorden: “en ziet, de engelen Gods daarbij opklimmende en nederdalende” de oneindige en eeuwige gemeenschap, en vandaar de verbinding beteekenen; en dat uit het laagste als het ware een opklimming is, en daarna, wanneer de orde is omgekeerd, een nederdaling, blijkt uit de beteekenis der Engelen, zijnde iets Goddelijks van den Heer, dat onder hen wordt verstaan, wanneer zij in het Woord vermeld worden (waarover n. 1925, 2319, 2821, 3039); dat zij hier het Goddelijk Ware zijn, blijkt hieruit, dat zij de Engelen Gods worden genoemd, want er wordt “God” gezegd, wanneer in den innerlijken zin over het ware wordt gehandeld, maar “Jehovah” wanneer over het goede wordt gehandeld (men zie n. 2586, 2769, 2807, 2822). Vandaar komt het, dat zij, ofschoon terstond daarop Jehovah wordt genoemd, en gezegd “*Jehovah stond op dezelve*”, nochtans hier Engelen Gods worden genoemd, want er wordt gehandeld over het ware, waaruit het goede voortkomt, hetwelk hier Jakob is, zooals herhaaldelijk boven werd gezegd. Dat door hun opklimmen en nederdalen langs de ladder in den hoogsten zin de oneindige en eeuwige gemeenschap en vandaar de verbinding wordt aangeduid, kan zonder nadere verklaring blijken. Op het Goddelijke zelf des Heeren en op Zijn Goddelijk Menschelijke kan de gemeenschap en de daaruit voortvloeiende verbinding geen betrekking hebben, tenzij deze tevens oneindig en eeuwig wordt genoemd, want in den Heer is alles oneindig en eeuwig, oneindig ten opzichte van het Zijn, en eeuwig ten opzichte van het Bestaan. Uit hetgeen tot dusver gezegd is, blijkt duidelijk, dat door de

woorden: “eene ladder was gesteld op de aarde, en haar hoofd raakte aan den hemel; en ziet, de engelen Gods daarbij opklimmende en nederdalende” in hoofdzak wordt aangeduid: uit het laagste als het ware een opklimming, en daarna, wanneer de orde is omgekeerd, een nederdaling. Hoe het met deze opklimming en nederdaling gesteld is, kan blijken uit hetgeen boven gezegd en aangetoond is in n. 3539, 3548, 3556, 3563, 3570, 3576, 3603, 3607, 3610, 3665, 3690. Maar aangezien deze orde, die tot de wederverwekking van den mensch behoort, en hier en in hetgeen volgt beschreven wordt in den innerlijken zin, in de Kerk volslagen onbekend is, mag het nader worden toegelicht. Het is bekend, dat de mensch wordt geboren in de natuur van zijn ouders, en van zijn grootouders, alsmede van zijn voorouders door de eeuwen heen, dus in het allengs opgehoopte erfbooze van al dezen, en wel dermate, dat hij, voor zooveel op zichzelf beschouwd, niets dan het booze is. Hieruit vloeit voort, dat hij zoowel ten aanzien van het verstand als ten aanzien van den wil, geheel en al verdorven is, en uit zichzelf niets goeds wil, en vandaar niets waars verstaat; bijgevolg dat het het booze is, dat hij goed noemt, ja zelfs het goede gelooft te zijn, en het het valsche is, dat hij waar noemt, ja zelfs het ware gelooft te zijn; zooals bijvoorbeeld: zichzelf boven anderen liefhebben, voor zich zelf meer het goede willen dan voor anderen, begeeren wat anderen toebehoort, en voorzichzelf alleen zorgen, en niet voor anderen tenzij ten eigen behoefte. Aangezien hij uit zichzelf deze dingen begeert, noemt hij ze ook goedheden, alsmede waarheden; en verder, wanneer iemand hem kwetst of van zins is te kwetsen ten aanzien van deze goedheden en waarheden, zooals hij ze noemt, haat hij hem, zint ook op wraak, en begeert zijn verderf, en zoekt het zelfs, en scheidt er behagen in, en zulks des te meer, wijl hij zich daadwerkelijk in deze dingen bevestigt, dat is, naar mate hij ze herhaaldelijker daadwerkelijk ten uitvoer brengt. Wanneer iemand van dien aard in het andere leven komt, heeft hij dergelijke begeerten; de natuur zelve, die hij door het daadwerkelijke leven in de wereld heeft aangenomen, blijft, en dit behagen zelf wordt duidelijk waargenomen; daarom kan hij niet in eenig hemelsch gezelschap zijn, waarin een ieder den anderen meer wel wil dan zichzelf, maar in eenig helsch gezelschap, waar een dergelijk behagen gevonden wordt. Het is deze natuur, die uitgeroeid moet worden wanneer hij in de wereld is, hetgeen nooit geschieden kan dan door den Heer door middel van de wederverwekking, dat is, dat hij een gansch anderen wil en vandaar een gansch ander verstand ontvangt, dat wil zeggen, dat hij nieuw wordt ten aanzien van deze beide vermogens. Maar opdat dit geschiede, moet hij voor alles herboren worden gelijk een klein kind, en leeren wat boos en valsch is,

en leeren wat goed en waar is, want zonder wetenschap of erkentenis kan hij niet vervuld worden met eenig goeds, want uit zichzelf erkent hij niets anders als het goede dan het booze, en niets anders als het ware dan het valsche. Opdat dit geschiede, worden hem zulke erkentnissen ingegeven, die niet gansch en al tegenovergesteld zijn aan die, welke hij te voren had, zooals dat alle liefde bij zichzelf begint, dat men eerst zichzelf moet verzorgen en daarna de anderen, dat men dezulken, die naar den uiterlijken vorm arm en ellendig zijn, wel moet doen, onverschillig hoe zij van binnen zijn; desgelijks dat men wel moet doen aan weduwen en weezen, omdat zij zoo genoemd worden, en ten slotte aan de vijanden in het algemeen, wie zij ook mogen zijn, alsmede dat men aldus den hemel kan verdienen. Deze en dergelijke dingen behooren tot de kindsheid van zijn nieuwe leven, en zij zijn van dien aard, dat zij, wijl zij iets aan zijn vorig leven of aan de natuur van zijn vorige leven ontleenen, ook iets ontleenen aan zijn nieuwe leven, waarin hij op deze wijze wordt binnengeleid en vandaar zijn zij van dien aard, dat zij die dingen in zich toelaten, die leiden tot het vormen vanden nieuwen wil en van het nieuwe verstand. Dit zijn de laagste goedheden en waarheden, waarmede diegenen beginnen, die wederverwekt worden, en omdat deze in zichzelf de waarheden toelaten, die innerlijker zijn of dichter bij de Goddelijke waarheden, kunnen door middel daarvan ook de valscheden worden uitgeroeid, die de mensch te voren voor waarheden had gehouden. Doch zij, die wederverwekt worden, leeren dergelijke waarheden niet bloot gelijk wetenschappen, maar als leven, want zij doen deze waarheden; maar dat zij deze doen, komt voort uit het nieuwe beginsel van den nieuwen wil, dien de Heer ingeeft, zonder dat zij er iets van weten; en voor zooveel zij van dien nieuwen wil ontvangen, ontvangen zij ook van deze erkentnissen, en brengen deze in praktijk, en gelooven ze; maar voor zooveel zij niet van den nieuwen wil ontvangen, kunnen zij weliswaar dergelijke dingen leeren, maar niet in praktijk brengen, aangezien zij zich alleen op de wetenschap toeleggen, en niet op het leven. Dit is de staat der kindsheid en der knapen jaren ten aanzien van het nieuwe leven, dat de plaats moet innemen van het vorige leven; maar de staat van de jongelingsjaren en de jeugd van dit leven bestaat hierin, dat men niet eenig persoon beschouwt, zooals hij in den uiterlijken vorm verschijnt, maar zooals hij is ten aanzien van het goede, eerst in het burgerlijke leven, daarna in het zedelijke leven, en ten slotte in het geestelijke leven; en het is het goede, dat de mensch dan in de eerste plaats begint te stellen en lief te hebben, en door het goede den persoon lief te hebben. En ten slotte, wanneer hij nog meer vervolmaakt wordt, legt hij er zich op toe, hun die in het goede zijn wel te doen, en zulks overeenkomstig

de hoedanigheid van het goede bij hen; en tenslotte voelt hij het aangename in hun wel te doen, omdat hij in het goede het aangename voelt, en ook beking in de dingen, die bevestigen; hij erkent de bevestigende dingen als waarheden, en zij zijn ook de waarheden van zijn nieuwe verstand, die vloeien uit de goedheden, die tot zijn nieuwen wil behooren. In denzelfden graad, waarin hij het aangename in dit goede voelt, en de beking in deze waarheden, voelt hij ook het onaangename in de boosheden van zijn vroegere leven, en het onbekoorlijke in de valscheden daarvan. Vandaar nu worden de dingen, die tot den vroegeren wil behooren, en die tot het vroegere verstand behooren, gescheiden van de dingen, die tot het nieuwe verstand behooren, en zulks niet overeenkomstig de aandoening deze dingen te weten, maar overeenkomstig de aandoening ze te doen. Bijgevolg ziet hij dan, dat de waarheden van zijn kindsheid respectievelijk werden omgekeerd, en dat deze zelfde waarheden langzamerhand in een andere orde werden gebracht, namelijk wederkeerig aan elkander ondergeschikt, zoodat die, welke te voren in de eerste plaats waren, nu in de laatste plaats zijn; dus dat door middel van deze waarheden, die tot zijn kindsheid en knapen jaren behoorden, de Engelen Gods opklommen als langs een ladder van de aarde tot den Hemel; maar dat naderhand de Engelen Gods door middel van de waarheden, die tot zijn volwassen leeftijd behooren, nederdalen als langs een ladder van den Hemel tot de aarde.

3702. Dat de woorden: “en ziet, Jehovah stond op dezelve” den Heer in het hoogste beteekenen, kan hieruit blijken, dat Jehovah zoo vaak in het Woord van het Oude Testament Heer genoemd is (men zie n. 1736, 3023, 3035), en dat Hij in het Woord van het Nieuwe Testament nergens Jehovah genoemd wordt, maar in plaats van Jehovah de Heer (n.2921). Dat “op dezelve staan” wil zeggen: in het hoogste zijn, blijkt zonder verklaring. De verborgenheid, die in den innerlijken zin dezer woorden schuilt, is deze, dat alle goedheden en waarheden van den Heer nederdalen, en tot Hem opklommen, dat is, dat Hij de Eerste en de Laatste is; want de mensch is zoo geschapen, dat de Goddelijke dingen des Heeren door middel van hem nederdalen tot de uitersten der natuur, en van de uitersten der natuur tot Hem opklommen, zoodat de mensch de middelaar zou zijn, die het Goddelijke met de wereld der natuur vereenigt, en de wereld der natuur met het Goddelijke, en dat aldus door den mensch, als door een vereenigendmiddelaar, het uiterste zelf der natuur uit het Goddelijke zou leven, hetgeen zou geschieden, indien de mensch volgens de Goddelijke orde had geleefd. Dat de mensch zoo geschapen is, blijkt hieruit, dat hij ten aanzien van zijn lichaam een wereld in

het klein is, want alle verborgenheden van de wereld der natuur zijn in hem nedergelegd; want al wat er verborgen is in den aether en in de veranderingen daarvan, ligt opgesloten in het oog, en al wat er verborgen is in de lucht, ligt opgesloten in het oor; en al wat er onzichtbaar vloeit en werkt in de lucht, ligt opgesloten in het orgaan van den reuk, alwaar het wordt waargenomen; en al wat er onzichtbaar in de wateren en in de overige vloeistoffen aanwezig is, ligt opgesloten in het orgaan van den smaak; ook liggen alle veranderingen van staat zelve in den tastzin overal opgesloten; behalve dat de dingen, die nog dieper verborgen zijn, in zijn innerlijker organen waargenomen zouden worden, wanneer zijn leven overeenkomstig de orde ware. Hieruit blijkt duidelijk, dat er door den mensch een nederdaling van het Goddelijke zou plaats vinden in het uiterste van de natuur, en van het uiterste der natuur een opklimming naar het Goddelijke, indien de mensch slechts met het geloof des harten, dat is, met liefde, den Heer erkende als zijn laatste en eerste einddoel. In zulk een staat waren de Oudsten, die hemelsche menschen waren, want al wat zij met eenig zintuig vatten, was voor hen een middel om te denken aangaande de dingen, die des Heeren zijn, dus aangaande den Heer en Zijn Rijk; daaruit vloeide de verlustiging voort, die zij uit de wereldsche en aardsche dingen schepten (men zie n. 1409, 2896, 2897, 2995); ja zelfs verschenen ook de lagere en uiterste dingen der natuur, wanneer zij deze aldus beschouwden, voor hun oogen alsof zij leefden, want het leven, waaruit deze nederdaalden, was in hun innerlijk gezicht en in hun innerlijke gewaarwording, en de dingen, die zich aan hunne oogen vertoonden, waren gelijk beelden van dit leven, welke beelden, hoewel onbeziel, nochtans voor hen op deze wijze beziel waren. Een dergelijke innerlijke gewaarwording hebben de hemelsche Engelen aangaande alle dingen, die in de wereld zijn, hetgeen mij vaak werd gegeven gewaar te worden; vandaar hebben ook de kleine kinderen een dergelijke innerlijke gewaarwording (men zie n. 2297, 2298). Hieruit blijkt duidelijk, van welken aard diegenen zijn, door wie de Goddelijke dingen des Heeren nederdalen tot aan de uitersten der natuur, en van de uitersten der natuur tot Hem opklimmen, en de Goddelijke gemeenschap en vandaar de verbinding uitbeelden, die in den hoogsten zin wordt aangeduid door de Engelen, opklimmende en nederdalende langs de op de aarde gestelde ladder, welker hoofd aan den Hemel raakte, en waarop Jehovah stond.

3703. Dat de woorden: “en Hij zeide: Ik ben Jehovah, de God van uwen vader Abraham” den Heer beteekenen, namelijk, dat van Hem dit goede komt, kan hieruit blijken, dat Jehovah het Goddelijk Zijn zelf des Heeren is, die God

van Abraham wordt genoemd krachtens het Goddelijk Goede; dat Abraham den Heer uitbeeldt ten aanzien van het Goddelijk Goede, zie men in n. 2172, 2198. En aangezien het het Goddelijk Goede is, waaruit alle hemelsche en geestelijke goedheden zijn, en vandaar ook alle waarheden, wordt hier gezegd de “vader Abraham”, en wel “uw vader” dat is, de vader van Jakob, terwijl toch Jischak zijn vader was. Dat de vader in den innerlijken zin het goede is, komt omdat het het goede is, waaruit alle dingen tot in bijzonderheden zijn, en omdat het het ware is, waardoor alle dingen tot in bijzonderheden bestaan, dus uit het huwelijk van het goede en het ware. De Hemel zelf, die uit niets anders dan uit het Goddelijk huwelijk van het goede en het ware bestaat, komt voort uit het Goddelijk huwelijk van het Goede en het Ware en van het Ware en het Goede in den Heer. In de gansche natuur hebben ook alle dingen in het algemeen en in het bijzonder betrekking op het goede en ware, want in deze, dat is, in de natuur, worden de hemelsche en geestelijke goedheden en waarheden uitgebeeld, die des Hemels zijn, en in den Hemel worden de Goddelijke goedheden en waarheden uitgebeeld, die des Heeren zijn. Hieruit kan blijken, dat het goede is gelijk een vader, en het ware gelijk een moeder, en dat daarom door den vader in den innerlijken zin des Woords het goede wordt aangeduid, en door de moeder het ware, en wel het goede en het ware, waaruit de lagere of afgeleide goedheden en waarheden voortkomen, die naar verhouding als dochteren en zonen zijn, en vandaar ook dochteren en zonen in het Woord genoemd worden (n. 489, 490, 491, 2362); en zij zijn ook naar verhouding als broeders en zusters, als neven en achterneven, als schoonzonen, schoonmoeders, schoondochters, in één woord, als bloedverwantschappen en aanverwantschappen in elken graad, en zulks krachtens het huwelijk van het goede, dat de vader is, met het ware, dat de moeder is. Dat alle dingen in het algemeen en in het bijzonder in de Hemelen zich gedragen volgens de bloedverwantschappen van de liefde tot en van het geloof in den Heer, of, wat hetzelfde is, van het goede en het ware, zie men in n. 685, 917, 2739, 3612; en dat de Oudsten derhalve alle dingen tot in bijzonderheden met huwelijken vergeleken in n. 54, 55; men zie ook n. 718, 747, 1432, 2508, 2516, 2524, 2556. Dat de vader in den innerlijken zin des Woords het goede is, kan uit verschillende plaatsen blijken, zooals uit de volgende; bij Jesaja: “Hoort naar Mij, gij, die de gerechtigheid beschouwt, gij, die Jehovah zoekt, schouwt naar den rotssteen, waaruit gijlieden gehouwen zijt, en naar de holligheid van den kuil, waaruit gij gegraven zijt; schouwt naar *Abraham, ulieder vader*, en naar *Sarah*, die ulieden gebaard heeft; want als de eenige riep Ik hem, en Ik zegende hem, en Ik vermenigvuldigde hem; want Jehovah zal Zion troosten; Hij zal al

hare verwoestingen troosten, en Hij zal hare woestijn stellen als Eden, en hare eenzaamheid als den hof van Jehovah” (51: 1, 2, 3); aldaar wordt gehandeld over den Heer en Zijn Komst, zooals uit elke bijzonderheid duidelijk blijkt, en die ten aanzien van het Goddelijk Ware rotssteen en kuil wordt genoemd, en ten aanzien van het Goddelijk Goede vader Abraham; en aangezien het Goddelijk huwelijk van het goede en ware wordt uitgebeeld door Abraham en Sarah (men zie n. 1468, 1901, 1965, 1989, 2011, 2063, 2065, 2172, 2173, 2198, 2507, 2833, 2836, 2904, 3245, 3251, 3305 aan het einde) wordt er gezegd: “Abraham ulieder vader, en Sarah, die ulieden gebaard heeft”. Vandaar komt het, dat gezegd wordt, dat zij zouden schouwen naar den rotssteen en naar den kuil, en naar Abraham den vader en naar Sarah; envandaar komt het, dat onmiddellijk volgt, dat Jehovah Zion zal troosten, (en dat dit de hemelsche Kerk is, zie men in n. 2362), en dat Hij haar verwoestingen zal troosten en haar woestijn als Eden zal stellen, en haar eenzaamheid als den hof van Jehovah. Hetzelfde wordt aangeduid door Abraham, waar hij, elders in het Woord, vader wordt genoemd, zooals bij Johannes: “Jezus zeide: Ik spreek, wat Ik bij Mijnen Vader gezien heb; en gij doet ook dingen, die gij bij uwen vader gezien hebt. Zij antwoordden en zeiden tot Hem: *Abraham is onze vader*. Jezus zeide tot hen: Indien *gij Abrahams zonen waart, zoo zoudt gij de werken van Abraham doen*; gij doet de werken uws vaders” (8: 38, 39, 41). En bij Mattheus: “Meent niet bij u zelve te zeggen: *Wij hebben Abraham tot eenen vader*; Ik zeg u, dat God uit deze steenen *kinderen aan Abraham* kan verwekken; en ook is alreede de bijl aan den wortel der boomen gelegd; alle boom, die geene goede vrucht voortbrengt, zal uitgehouwen en in het vuur geworpen worden” (3: 9, 10). En bij Lukas: “Toen de arme man Lazarus stierf, werd hij van de Engelen gedragen in den *schoot*⁶) *van Abraham*; de rijke stierf ook, en werd begraven; en toen hij in de hel was, zag hij, zijne oogen opheffende, *Abraham* van verre, en Lazarus in zijnen schoot⁷), en hij riep en zeide: *Vader Abraham*, ontferm u mijner; ik bid u, *vader*, dat gij hem zendt tot mijns vaders huis” (16: 19 tot het einde); het komt in deze plaatsen duidelijk uit, dat niet Abraham bedoeld wordt, maar de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede. Dat Abraham in den Hemel onbekend is, en dat wanneer hij in het Woord wordt genoemd, de Heer wordt bedoeld, zie men in n. 1834, 1876, 1989, 3305 aan het einde. Dat de vader in den innerlijken zin het goede

6 In sinum (enkelvoud).

7 De latijnsche tekst heeft hier sinubus (meervoud), gelijk de oorspronkelijke Grieksche tekst.

is, kan uit de volgende plaatsen blijken; bij Mozes: “Eert *uwen vader* en *uwe moeder*, opdat uwe dagen verlengd worden op het land, dat Jehovah uw God u geeft” (Exod. 20: 12, Deut. 5: 16). Dat dit gebod evenals de overige van den Decalooq waar is in tekst.beiderlei zin, en dat “den vader en de moeder eeren” in den innerlijken zin wil zeggen: het goede en het ware liefhebben, en in het goede en ware den Heer, zie men in n. 2609, 3690; dat “de dagen op het land” de daaruit voortvloeiende staten zijn van het goede in het Rijk des Heeren, blijkt uit de beteekenis der dagen, zijnde de staten (n. 23, 487, 488, 493, 893, 2788), en uit de beteekenis van Kanaän, dat hier het land is, zijnde het Rijk des Heeren (n. 1607, 3038, 3481), en het blijkt hieruit dat het verlengd worden betrekking heeft op het goede (n. 1613). Aangezien door “vader en moeder” deze dingen werden aangeduid, werden in de uitbeeldende Joodsche Kerk verschillende wetten nedergelegd aangaande ouders en zonen, en in al deze wetten wordt in den innerlijken zin het goede en het ware aangeduid, en in den hoogsten zin de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware; zooals bij Mozes: “Zoo wie *zijn* vader en *zijne moeder* slaat, stervende zal hij sterven; zoo wie *zijn* vader of *zijne moeder* vloekt, stervende zal hij sterven” (Exod. 21: 15, 17). Bij denzelfde: “Elke man, die *zijn* vader of *zijne moeder* zal gevloekt hebben, doodende zal hij gedood worden; die *zijn* vader en *zijne moeder* gevloekt zal hebben, zijne bloeden zijn op hem” (Levit. 20: 9). “Vervloekt zij, die *zijn* vader en *zijne moeder* veracht; en al het volk zal zeggen: Amen” (Deut. 27: 16, 17). Bij Ezechiël: “Ziet, de vorsten Israëls, de man naar zijn arm, zijn in u geweest, om bloed te vergieten; *vader* en *moeder* hebben zij in u licht geacht” (22: 6, 7). Bij Mozes: “Wanneer een man eenen moedwilligen en wederspannigen zoon heeft, *geenszins gehoorzamed de stem zijns vaders*, of *de stem zijner moeder*, en die, hoewel zij hem gekastijd hebben, nochtans hun niet gehoorzamen zal; *zijn vader* en *zijne moeder* zullen hem grijpen, en zij zullen hem uitbrengen tot de oudsten der stad, en tot de poorte zijner plaats; en alle mannen zijner stad zullen hem met steenen steenigen, dat hij sterve” (Deut. 21: 18, 19, 21). In al deze plaatsen wordt onder “vader en moeder” in den zin van de letter vader en moeder verstaan, maar in den innerlijken zin het goede en het ware, en in den hoogsten zin de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware; zooals de Heer het ook Zelf leert bij Mattheus: “Jesus, de hand uitstreckende over Zijne discipelen, zeide: Ziet, *Mijne moeder* en *Mijne broeders*; zoo wie den wil *Mijns Vaders* doet, die in de hemelen is, dezelve is *Mijn broeder*, en *zuster*, en *moeder*” (22: 49); en bij denzelfde: “Gij zult niet Meester genaamd worden, want één is uw Meester, Christus, maar gij allen

zijt broeders; en *gij zult niemand uwen vader noemen* op de aarde, want één is uw Vader, die in de hemelen is” (23: 8, 9); het wordt hier niet verboden, meester genoemd te worden en vader genoemd te worden op aarde, maar het wordt verboden om met het hart een anderen Vader te erkennen dan den Heer; dat wil zeggen, dat, wanneer er melding wordt gemaakt van den Meester en van den Vader, de Heer moet worden bedoeld, die in den hoogsten zin door hen wordt uitgebeeld, overeenkomstig hetgeen kort tevoren in n. 3702 werd gezegd aangaande de Oudsten, die hemelsche menschen waren, namelijk dat hun al, wat zij op aarde gewaar werden, tot middel diende om over den Heer te denken. Iets dergelijks ligt opgesloten in hetgeen de Heer tot een van de discipelen antwoordde, die zeide: “Heer, laat mij toe, dat ik eerst heenga, en *mijnen vader begrave*; Jezus zeide tot hem: Volg Mij, en laat de dooden de dooden begraven” (Matth. 8: 21, 22), want de vader op aarde is met betrekking tot den Vader in den Hemel, of tot den Heer, als de doode met betrekking tot den levende; zooals de wet zelve aangaande het eeren der ouders als het ware dood is, wanneer daarin niet de eer, de eeredienst en de liefde tot den Heer is, want gene wet daalt uit deze Goddelijke wet neder; het levende zelf, dat in gene wet is, komt hieruit voort; daarom zeide de Heer: “Volg Mij, en laat de dooden de dooden begraven”. Hetzelfde beteekent ook hetgeen Elia tot Elisa zeide: “Elia ging over tot Elisa, en wierp zijnen mantel op hem; deze verliet de ossen, en liep Elia na, en zeide: Dat ik, ik bid u, mijnen *vader* en mijne *moeder* kusse, daarna zal ik u navolgen. Hij zeide hem derhalve: Ga, keer weder, *want wat heb ik u gedaan*” (1 Kon. 19: 19, 20); dat door Elia de Heer werd uitgebeeld, zie men in devoorrede tot het 18de hoofdstuk en in n. 2762. Bij Maleachi: “Ziet, Ik zende ulieden den profeet Elia, eer dat de groote en vreeselijke dag van Jehovah komen zal, en *hij zal het hart der vaderen tot de zonen wederbrengen en het hart der zonen tot hunne vaderen*, opdat Ik niet kome en de aarde met den ban sla” (4: 5, 6); en bij Lukas: “De Engel tot Zacharias aangaande zijnen zoon Johannes: Hij zal voor den Heer heengaan, in den geest en de kracht van Elia, om te *bekeeren de harten der vaderen tot de zonen*” (1: 17); dat hier onder vaderen en zonen niet vaderen en zonen verstaan worden, maar goedheden en waarheden der Kerk, die de Heer zou herstellen, blijkt duidelijk. Bij Maleachi: “Jehovah zij groot gemaakt van boven de grens Israëls; *de zoon zal den vader eeren*, en de knecht den heer; indien dan *Ik de Vader* ben, waar is Mijne eer, indien Ik de Heer ben, waar is Mijne vreeze” (1: 5, 6); “vader” staat voor hen, die in het goede der Kerk zijn, en “heer” staat voor hen, die in het ware der Kerk zijn; hier staat Vader klaarblijkelijk voor den Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede, en

Heer voor den Heer ten aanzien van het Goddelijk Ware. Bij David: “*Mijn vader en mijne moeder* hebben mij verlaten, en Jehovah neemt mij aan” (Psalm 27: 10); vader en moeder staan voor het goede en ware, waarvan wordt gezegd dat zij den mensch verlaten hebben, wanneer hij bemerkt dat hij uit zichzelf niets goeds kan doen en niets goeds kan weten; het is duidelijk, dat er niet bedoeld wordt, dat vader en moeder David verlaten hadden. Bij denzelfde: “Gij zijt veel schooner dan de zonen der menschen: *des konings dochter* is geheel verheerlijkt; hare kleeding is van gouden vlechtwerk van binnen; *in plaats van uwe vaderen zullen uwe zonen zijn*; gij zult hen tot vorsten zetten op de gansche aarde” (Psalm 45: 3, 14, 17), alwaar gehandeld wordt over den Heer; “in plaats van de vaderen zullen uwe zonen zijn” wil zeggen, dat de Goddelijke waarheden zullen zijn als Goddelijke goedheden; “des konings dochter” staat voor de liefde tot het ware; “de kleeding van gouden vlechtwerk” staat voor de hoedanigheid van dit ware uit het goede. Aangezien over den Heer en Zijn Goddelijk Menschelijke gehandeld wordt — zooals duidelijk in den ganschen psalm en in elk zijner bijzonderheden uitkomt — zoo kan het duidelijk zijn, dat alle dingen daar tot in bijzonderheden op dezelfde wijze daarop betrekking hebben; aldus dat onder des konings dochter niet de dochter van den koning wordt verstaan, noch dat haar kleeding van gouden vlechtwerk was, noch dat in de plaats der vaderen de zonen zullen zijn, noch dat dezen vorsten zullen zijn op de gansche aarde, maar dat het Goddelijk hemelsche en geestelijke dingen zijn, die door elk dezer bijzonderheden worden aangeduid; (dat de dochter de aandoening of de liefde is, zie men in n. 490, 491, 2362; dat de koning het Goddelijk Ware is, in n. 1728, 1672, 2015, 2069, 3009; dat goud het goede is, in n. 113, 1551, 1552; dat het vlechtwerk betrekking heeft op het natuurlijk wetenschappelijke, in n. 2831, dus hier op het Goddelijk Natuurlijk Ware; dat de kleeding dergelijke waarheden zijn, die het goede bekleeden, in n. 297, 2576; dat de “zonen in de plaats der vaderen” de waarheden van het goede zijn, hier de Goddelijke waarheden gelijk Goddelijke goedheden, in n. 264, 489, 491, 533, 1147, 1729, 1733, 2159, 2623, 2803, 2813; dat “de vorsten op de gansche aarde” de voornaamste dingen van het Rijk en de Kerk des Heeren zijn, de vorsten de voornaamste dingen, in n. 1482, 2089, de aarde het Rijk en de Kerk des Heeren, in n. 1413, 1607, 1733, 1850, 2117, 2118 aan het einde, 3355). Bij Mozes: “Jehovah heeft lust gehad aan *uwe vaderen*, om die lief te hebben, en heeft hun zaad na hen, ulieden, uit al de volken verkoren, gelijk op dezen dag; besnijdt daarom de voorhuid uws harten, en verhardt uwen nek niet meer” (Deut. 10: 15, 16); in den innerlijken zin staat hier “vaderen” voor de Oude en Oudste Kerk, die zoo genoemd

werden vanwege de liefde tot het goede en ware, waarin zij waren; in de liefde tot het goede de Oudsten, die hemelsche menschen waren, en krachtens de liefde van het ware de Ouden, die geestelijke menschen waren. Het zijn hun goedheden en waarheden in de Kerk, die genoemd worden “het zaad, dat God verkoren heeft”. Dat niet Abraham, Jischak en Jakob en diens twaalf zonen hier de vaders zijn, noch het Israëlietische en Joodsche volk het zaad, kan duidelijk zijn; maar het wordt over hen en tot hen gezegd, opdat de innerlijke zin iets uiterlijks en aldus voor den mensch verstaanbaars heeft. Bij Jesaja: “Zij zullen zich verstouten, de knaap tegen den oude, de lage tegen den eerbare, want de man zal zijn broeder grijpen in het *huis zijns vaders*: Gij hebt een kleed, gij zult ons ten vorst zijn. Hij zal zeggen: In mijn huis is geen brood [en geen kleed], zet mij niet tot een vorst des volks” (3: 5, 6, 7); aldaar wordt in den innerlijken zin gehandeld over den ontaarden staat der Kerk, wanneer het ware niet langer als het ware wordt erkend, en men ook niet meer weet, wat het goede is. “De man zal den broeder grijpen in het huis zijns vaders” wil zeggen: onverschillig wat ook als het goede erkennen; het kleed staat voor het ware (n. 1073, 2576); de vorst voor het voornaamste der leer, die daaruit voortvloeit (n. 1482, 2089); “in het huis noch brood noch kleed” wil zeggen noch het goede noch het ware; dat brood het goede is, n. 276, 680, 3478; dat kleed het ware is, n. 297, 2576. Vanwege de uitbeeldingen van het goede en het ware door den vader en de moeder, alsmede door de dochteren en zonen, waren er in de uitbeeldende Kerken verschillende wetten, die daaraan het Goddelijke in haar ontleenden, zooals de volgende, dat “wanneer de *dochter van een priester* zich ontheiligt door te hoereeren, *haren vader* ontheiligende, zal zij met vuur verbrand worden” (Levit. 21: 9); de dochter van den priester staat voor de aandoening van het goede; de vader voor het goede, waaruit deze aandoening voortkomt; hoereeren voor het ontheiligen van het goede. Wat hoereeren is, zie men in n. 2466, 2729, 3399; en wat ontheiligen, in n. 1008, 1010, 1059, 2051, 3398, 3399. Voorts: “als des priesters dochter eene weduwe of verstootene zal zijn, en geen zaad hebben, zoo zal zij wederkeeren tot *haars vaders huis*, als in hare jongheid; *zij zal van het brood haars vaders eten*; alle vreemde zal daarvan niet eten” (Levit. 22: 13). Alsmede deze wet: “Indien gij in gevangenschap zult zien eene echtgenoot, schoon van gedaante, en gij haar begeerd zult hebben, dat gij ze u ter vrouwe neemt, zoo zult gij haar in het midden van uw huis brengen, en zij zal haar hoofd scheren, en hare nagelen behandelen, en zij zal het kleed harer gevangenis van over zich afleggen, en in uw huis zitten, en *haren vader* en *hare moeder beweenen* een maand van dagen; en daarna zult gij tot haar ingaan, en haar bekennen, en

zal zij u ter vrouwe zijn” (Deut. 21: 11, 12, 13). In deze wet zijn alle dingen tot in bijzonderheden uitbeeldingen van het natuurlijk ware, hetwelk nadat het van valscheden gereinigd is, door het goede wordt aangenomen. Een dergelijk ware wordt aangeduid door eene “echtgenootte in gevangenschap, schoon van gedaante”; de reiniging van valscheden door het brengen in het midden des huizes, het scheren van het hoofd, het behandelen der nagelen, het afleggen van het kleed der gevangenis, en het beweenen van vader en moeder; de aanneming door het daarna tot haar ingaan, het bekennen van haar en het ter vrouwe nemen. *De wetten der huwelijken*, namelijk dat zij binnen den stam en binnen de familie zouden worden aangegaan, alsmede de *wetten der erfenissen*, namelijk dat zij van stam op stam zouden overgaan, waarover in het Woord gehandeld wordt, ontleenden eveneens haar oorsprong daaraan, namelijk aan het hemelsch en geestelijk huwelijk in het Rijk des Heeren, of aan het huwelijk van het goede en ware, welke door “vader” en “moeder” worden aangeduid. Desgelijks de *wetten* die werden opgesteld *aangaande de geoorloofde* en *de verboden graden*; elke wet dienaangaande in het Woord heeft innerlijk betrekking op de wet van de samenvoeging en van de verbinding van het goede en ware in den Hemel; en op de samenvoegingen van het booze en valsche in de hel, welke van gene gescheiden zijn. Aangaande de geoorloofde en de verboden graden zie men Levit. 20; aangaande de erfenissen, namelijk dat zij niet van stam op stam zouden overgaan, en aangaande de huwelijken, dat zij binnen den stam gesloten zouden worden, Num. 27: 7, 8, 9, en elders. Dat in de Hemelen alle dingen tot in bijzonderheden zich gedragen overeenkomstig de bloedverwantschappen van het goede en ware, zie men in n. 685, 917, 2739, 3612. Aangezien het Israëlietische volk het Rijk des Heeren in de Hemelen uitbeeldde, en dus de hemelsche orde aldaar, was het ook bevolen, dat zij onderscheiden zouden worden volgens de *stammen*, en volgens de *familiën*, en volgens de *huizen hunner vaderen* (men zie Num. 26: 1 tot het einde); alsmede dat zij overeenkomstig deze orde zouden legeren rondom de tent der samenkomst, en eveneens dat zij volgens dezelfde orde zouden optrekken, waarover aldus bij Mozes: “De man onder zijne banier, in hunne teekenen naar het *huis hunner vaderen*, zullen de zonen Israëls zich legeren; rondom tegenover de tent der samenkomst” en dat zij aldus ook optrokken (Num. 2: 2, 34); en vandaar toen Bileam “Israël zag, wonende naar zijne stammen, kwam de geest Gods over hem, en hief hij zijne spreuk op, zeggende: Hoe goed zijn uwe tenten, Jakob, uwe woningen, Israël; als de dalen worden zij geplant, als de hoven aan de rivier” en hetgeen volgt (Num. 24: 2, 5, 6 en vervolg). Dat in deze profetie noch Jakob noch Israël

bedoeld werd, maar het Rijk des Heeren in de Hemelen, en Zijne Kerk op aarde, die werden uitgebeeld door deze orde, waarin Bileam hen toen zag, blijkt uit elk woord aldaar. Hieruit kan men ook weten, wat in den innerlijken zin wordt aangeduid door de weezen of pupillen, dat is, door hen, die zonder vader zijn, namelijk diegenen, die in een staat van onschuld en naastenliefde zijn, en begeerig zijn het goede te weten en te doen, en het niet kunnen. In zulk een staat zijn voornamelijk diegenen, die buiten de Kerk zijn, voor wie de Heer zorg draagt, en die Hij in het andere leven als zonen aanneemt; en aangezien dezen door de weezen worden aangeduid, worden dan ook, wanneer dezen in het Woord vermeld worden, in de meeste plaatsen eveneens de vreemdelingen en weduwen genoemd; want door de vreemdelingen worden diegenen aangeduid, die worden onderricht in goedheden en waarheden (n. 1463); en door de weduwen diegenen, die in den staat van het goede zijn, en niet zoozeer in het ware, en diegenen, die in den staat van het ware zijn, en niet zoozeer in het goede, en nochtans daarin begeeren te zijn. Aangezien door deze drie, namelijk door de weezen, vreemdelingen en weduwen, iets gelijksoortigs in volgorde wordt aangeduid, worden zij dan ook, als gezegd, in de meeste plaatsen te zamen genoemd (men zie Deut. 14: 29; hfdst. 16: 14; hfdst. 24: 17, 19; Jerem. 7: 6; hfdst. 22: 3; Ezech. 22: 6, 7; Zach. 7: 10; Psalm 94: 6; Psalm 146: 9. Hieruit kan nu blijken, wat “vader” in den echten zin beteekent, namelijk het goede, en in den hoogsten zin den Heer. Maar aangezien het meerendeel der uitdrukkingen in het Woord ook een tegenovergestelden zin heeft, zoo heeft ook “vader” dien, en daarin beteekent hij het booze; desgelijks “moeder”, welke in den echten zin het ware beteekent, in den tegenovergestelden zin het valsche. Dat dit zoo is, kan uit de volgende plaatsen blijken; bij David: “De *ongerechtigheid zijner vaderen* zal in het geheugen worden teruggeroepen bij Jehovah, en de *zonde zijner moeder* zal niet uitgedelgd worden” (Psalm 109: 14). Bij denzelfde: “Zij weken terug en handelden trouwelooslijk, *gelijk hunne vaderen*; zij zijn omgekeerd als een boog des bedrogs” (Psalm 78: 57). Bij Mozes: “Totdat de overgeblevenen onder u uitteren in hunne ongerechtigheid, in de landen uwer vijanden, en ook in de *ongerechtigheden hunner vaderen*, met hen zullen zij uitteren” (Levit. 26: 39). Bij Jesaja: “Maakt de slachting voor *zijne zonen* gereed, om *hunner vaderen ongerechtigheid wil*; dat zij niet opstaan, en de aarde bezitten, en de aangezichten der aarde vervuld worden met steden” (14: 21). Bij denzelfde: “Ik zal vergelden uwe ongerechtigheden, en *uwer vaderen ongerechtigheden* te gelijk” (65: 6, 7). Bij Jeremia: “Zij zijn beschaamd, het huis Israëls; zij, hunne koningen, hunne vorsten, en hunne profeten; die tot een hout zeggen: *Gij zijt*

mijn vader; en tot eenen steen: *Gij hebt mij verwekt*; want zij hebben Mij den nek toegekeerd, en niet het aangezicht” (2: 26, 27). Bij denzelfde: “Ik zal voor dit volk struikelblokken stellen; en daaraan zullen zich stooten te zamen *vaders* en *zonen*, de nabuur en zijn metgezel, en zullen omkomen” (6: 21). Bij denzelfde: “De *zonen* lezen hout op, en de *vaders* steken het vuur aan, en de vrouwen kneden het deeg, om koeken te maken voor de Melecheth” (7: 18). Bij Ezechiël: “Ik zal onder u doen, hetgeen Ik niet gedaan heb, en desgelijks Ik voortaan niet doen zal, om al uwer gruwelen wil; daarom *zullen de vaders hunne zonen eten, en de zonen zullen hunne vaders eten*; en Ik zal gerichten doen onder u, en al uwe overblijfselen in allen wind verstrooien” (5: 9, 10); aldaar wordt gehandeld over de ontwijding van het heilige. Bij denzelfde: “Alzoo zegt de Heer Jehovih tot Jeruzalem: Uwe handelingen en uwe geboorten zijn uit het land van den Kanaäniet; *uw vader* was een Emorriet, en *uwe moeder* eene Chittietische” (16: 3). Bij Mattheus: “De broeder zal den broeder overleveren tot den dood, en de *vader* den *zoon*, en de *kinderen* zullen opstaan *tegen de ouders*, en zullen hun den dood geven; en gij zult van allen gehaat worden om Mijnen naam. Ik ben gekomen, om den mensch tweedrachtig te maken *tegen zijnen vader*, en de *dochter tegen hare moeder*, en de schoondochter tegen hare schoonmoeder; en zij zullen des menschen vijanden worden, die zijne huisgenooten zijn. Die *vader* en *moeder* liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig; en die *zoon* en *dochter* liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig” (10: 21, 22, 35, 36, 37; Lukas 12: 49, 52, 53). Bij denzelfde: “Zoo wie verlaten zal hebben huizen, of broeders, of zusters, of *vader*, of *moeder*, of *echtgenoot*, of kinderen, of velden, om Mijns naams wil, die zal honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven” (19: 29; Lukas 18: 29, 30; Markus 10: 29, 30). Bij Lukas: “Indien iemand tot Mij komt, en niet *haat zijnen vader*, en *zijne moeder*, en echtgenoot, en kinderen, en broeders, en zusters, ja ook zelfs zijn eigen ziel, die kan Mijn discipel niet zijn” (14: 26). Bij Markus: “De broeder zal den broeder overleveren tot den dood, en de *vader* de *kinderen*; en de *kinderen* zullen opstaan tegen de *ouders*, en zullen hen dooden; want gij zult gehaat worden van allen, om Mijns naams wil” (13: 12, 13; Lukas 21: 16, 17); aldaar is sprake van de voleinding der eeuw, en wordt de staat beschreven van de Kerk, die ontaard is ten aanzien van het goede en ware, namelijk, dat het booze op zal staan tegen het ware, en het valsche tegen het goede. Dat door den vader in den tegenovergestelden zin het booze wordt aangeduid, blijkt duidelijk uit de alreeds aangehaalde plaatsen, en ook uit dit bij Johannes: “Jezus zeide: Indien God *uw vader* ware, zoo zoudt gij Mij liefhebben, want Ik ben van God uitgegaan, en kome van Hem.

Gij zijt uit *den vader den duivel*, en gij wilt de *begeerten uws vaders* doen; die was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven, want geene waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar, en de *vader van de leugen*” (8: 38, 39, 41, 42, 44).

3704. Dat de woorden: “en de God van Jischak” den Heer beteekenen ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke, blijkt uit de uitbeelding van Jischak, zijnde het Goddelijk Redelijke des Heeren, en aangezien het het redelijke is, waarin het menschenlijke begint (n. 2194), en dus waaruit en waardoor het menschenlijke is, wordt hier door den God van Jischak het Goddelijk Menschelijke des Heeren aangeduid. Aangezien alle dingen tot in bijzonderheden in den Hemel, en alle dingen tot in bijzonderheden bij den mensch, ja zelfs in de gansche natuur, betrekking hebben op het goede en ware, wordt ook het Goddelijke des Heeren onderscheiden in het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware; en het Goddelijk Goede des Heeren wordt de Vader genoemd, en het Goddelijk Ware de Zoon. Maar het Goddelijke des Heeren is niets anders dan het Goede, ja, het Goede zelf, terwijl het Goddelijk Ware het Goddelijk Goede des Heeren is, dat aldus in den Hemel of voor de Engelen verschijnt. Het is hiermede gesteld als met de zon; in haar wezen is de zon zelve niets anders dan vuur, terwijl het licht, dat daaruit verschijnt, niet in de zon is, maar van de zon komt. Dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede wordt uitgebeeld door de zon, en dat Hij ook in het andere leven de Zon voor den ganschen Hemel is, zie men in n. 1053, 1521, 1529, 1530, 1531, 2495, 3636, 3643; en dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Ware wordt uitgebeeld door het licht, en dat Hij ook in het andere leven het Licht voor den ganschen Hemel is, in n. 1053, 1521, 1529, 1530, 2776, 3138, 3195, 3222, 3223, 3339, 3341, 3636, 3643. Aldus is de Heer in Zijn wezen niets anders dan het Goddelijk Goede, en zulks ten aanzien van beide, namelijk ten aanzien van het Goddelijk zelf en van het Goddelijk Menschelijke; maar het Goddelijk Ware is niet in het Goddelijk Goede, doch het komt van het Goddelijk Goede, want zoo verschijnt het Goddelijk Goede, als boven gezegd, in den Hemel. En aangezien het Goddelijk Goede als het Goddelijk Ware verschijnt, wordt, ter wille van het bevattingsvermogen des menschen, het Goddelijke des Heeren onderscheiden in het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, en het is het Goddelijk Goede, dat in het Woord de Vader wordt genoemd, en het Goddelijk Ware, dat de Zoon wordt genoemd. Dit is de verborgenheid, welke daarin verscholen ligt, dat de Heer Zelf zoo vaak over Zijnen Vader spreekt als van Hemzelf onderscheiden en als het ware een ander dan Hijzelf,

terwijl Hij elders zegt, dat Hij één is met Hem. Dat de vader in den innerlijken zin het goede is, en in den hoogsten zin de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede, werd kort te voren in n. 3703 aangetoond; en dat de zoon het ware is, en de “Zoon Gods” en de “Zoon des menschen” de Heer is ten aanzien van het Goddelijk Ware in n. 1729, 1730, 2159, 2803, 2813; en dit blijkt ook uit al die plaatsen, waar de Heer Zijn Vader noemt, en Zichzelf de Zoon noemt. Dat het de Heer is, die in het Woord van het Oude Testament Jehovah wordt genoemd, zie men in n. 1343, 1736, 2921; en dat Hij daar ook Vader genoemd wordt, blijkt uit de volgende plaatsen; bij Jesaja: “Een Knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij zal op Zijnen schouder zijn, en Zijn naam zal genoemd worden Wonderlijk, Raad, God, Held, *Vader der eeuwigheid*, Vrededorst” (9: 5); het komt duidelijk uit, dat de “ons geboren Knaap” en de “ons gegeven Zoon” de Heer is; dus Hij is het, die Vader der eeuwigheid wordt genoemd. Bij Jeremia: “Ik zal *Israël tot eenen Vader* zijn, en Efraïm zal mijn eerstgeborene zijn” (31: 9); aldaar wordt over den Heer gehandeld, en dat Hij de God Israëls en de Heilige Israëls is, zie men in n. 3305; hier is Hij een Vader voor Israël. Bij Maleachi: “Hebben wij niet allen éénen Vader, heeft niet één God ons geschapen” (2: 10); scheppen staat hier in den innerlijken zin voor wederverwekken, zooals ook elders in het Woord (men zie n. 16, 88, 472); en aangezien de Heer de eenige Wederverwekker en Verlosser is, is Hij het, die hier Vader en God genoemd wordt; zooals ook bij Jesaja: “*Gij zijt onze Vader*, want Abraham kent ons niet, en Israël erkent ons niet; *Gij, Jehovah, zijt onze Vader*, onze *Verlosser*, van eeuwigheid is Uw naam” (63: 16). Bij denzelfde: “Ik zal Hem met uwen rok bekleeden, en Ik zal Hem met uwen gordel sterken, en Ik zal uwe heerschappij in Zijne hand geven, *opdat Hij den inwoner van Jeruzalem en den huize van Jehudah tot een Vader zij*; en Ik zal den sleutel van het huis van David op Zijnen schouder leggen; en Hij zal opendoen, en niemand zal sluiten; en Hij zal sluiten, en niemand zal opendoen; en Ik zal Hem als eenen nagel inslaan in eene vertrouwde plaats, opdat Hij zij tot eenen troon der heerlijkheid Zijns Vaders, en zij zullen op Hem hangen *alle heerlijkheid van het huis Zijns Vaders*, der zonen en der kleinzonen, alle kleine vaten, van de vaten der bekers af, zelfs tot al de vaten der psalters” (22: 21, 22, 23, 24); het komt duidelijk uit, dat het de Heer is, die hier in den innerlijken zin wordt uitgebeeld en aangeduid, en “den inwoner van Jeruzalem en den huize van Jehudah een Vader” wordt genoemd; want Hij is het, op wiens schouder de sleutel van het huis van David is, die open doet en niemand sluit, en die sluit en niemand doet open (men zie de voorrede tot het 22ste hoofdstuk); en Hij heeft den troon der heerlijkheid Zijns Vaders,

en op Hem en door Hem zijn alle heilige dingen, die hier vaten genoemd worden, de heilige hemelsche dingen “vaten der bekers” en de heilige geestelijke dingen “vaten der psalters”. Aangezien de koningen en de priesters den Heer uitbeeldden, de koningen door het koningschap, dat zij bezaten, den Heer ten aanzien van het Goddelijk Ware, en de priesters den Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede (n. 3670), werden de priesters “vaders” genoemd, zooals kan blijken in het Boek der Richteren: “Michah zeide tot den Leviet: Blijf bij mij, en wees mij tot eenen *vader* en tot eenen *priester*” (17: 10). Desgelijks zeiden de zonen van Dan tot denzelfde: “Zwijg, leg uwe hand op uwen mond, en ga met ons, en wees ons tot eenen *vader* en tot eenen *priester*” (18: 19). Dat de koningen zelf hen evenzoo noemden, blijkt in het tweede Boek der Koningen: “De koning van Israël zeide tot Elisa: Zal ik slaan, *mijn vader*. Hij zeide: Gij zult niet slaan” (6: 21, 22); en de koning Joasch tot Elisa, toen hij stierf: “Joasch, de koning, weende voor zijne aangezichten, en zeide: *Mijn vader, mijn vader*, wagen Israëls en zijne ruiteren” (13: 14). Dat de koningen hen zoo noemden, kwam, omdat de koningen den Heer uitbeeldden ten aanzien van het Goddelijk Ware, en de priesters Hem uitbeeldden ten aanzien van het Goddelijk Goede, en omdat het ware zich tot het goede verhoudt als een zoon tot een vader, want het ware komt van het goede. Dit is ten zeerste bekend in het andere leven, en omdat dit zoo is, noemen zij in den Hemel geen ander Vader dan den Heer, en worden zij ook geen ander dan den Heer innerlijk gewaar onder den Vader in het Woord van de Evangelisten (men zie n. 15, 1729). Allen kleinen kinderen wordt daar, wanneer zij ingewijd worden in het goede der liefde en het ware daarvan, geleerd den Heer alleen als Vader te erkennen; ja zelfs wordt ook den nieuwelingen, die in den Hemel komen, met de uiterste zorg geleerd, dat er een eenige God is; en hun, die binnen de Kerk waren, wordt geleerd, dat de gansche Drieheid in den Heer is; want bijna allen, die uit de Christelijke wereld komen, brengen de voorstelling van drie goden met zich mede, hoewel zij met den mond hadden gezegd, dat er niet dan één God is; want het is menschelijk onmogelijk, één te denken, wanneer te voren de voorstelling van drie binnendrong, en wanneer elk van deze drie God genoemd wordt, en ook van de andere onderscheiden wordt naar de attributen en functies, en ook afzonderlijk vereerd wordt. Dit is de reden, dat de eeredienst van drie goden in het hart is, terwijl die van één God alleen in den mond is. Dat in den Heer de gansche Drieheid is, is in de Christelijke wereld bekend, maar toch wordt in het andere leven slechts weinig over den Heer gedacht, ja zelfs is Zijn Menschelijke voor velen een ergernis, omdat zij het Menschelijke van het

Goddelijke onderscheiden, en ook niet gelooven, dat het Goddelijk is. De mensch zegt dat hij gerechtvaardigd wordt, en dat hij aldus rein en bijna heilig wordt, maar dat de Heer verheerlijkt werd, dat is, dat zijn Menschelijke Goddelijk werd gemaakt, bedenken zij niet, terwijl Hij toch ontvangen werd van Jehovah zelf; en bovendien kan niemand gerechtvaardigd worden, nog minder geheiligd, dan door het Goddelijke, en wel door het Goddelijk Menschelijke des Heeren, hetgeen wordt uitgebeeld en aangeduid in het Heilig Avondmaal, en het wordt openlijk gezegd, dat het brood Zijn lichaam is, en de wijn Zijn bloed. Dat de Heer één is met den Vader, en dat Hij is van eeuwigheid aan, en dat Hij het heelal regeert, dus dat Hij het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware zelf is, blijkt ten duidelijkste uit het Woord: Dat Hij Één Is Met Den Vader, bij Johannes: “Niemand heeft ooit God gezien; de eenigverwekte Zoon, *die in den schoot des Vaders is*” (1: 18). Bij denzelfde: “De Joden zochten Jezus te dooden, omdat Hij gezegd had, dat God Zijn eigen Vader was, *Zich Zelfen Gode evengelijk makende*. Jezus antwoordde, en zeide: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de Zoon kan niets van Zich zelve doen, tenzij Hij den Vader dat ziet doen; want zoo wat Die doet, hetzelfde doet ook de Zoon desgelijks. Gelijk de Vader de dooden opwekt en levend maakt, alzoo maakt ook de Zoon levend, die Hij wil; en ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven, opdat zij allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren. *Gelijk de Vader het leven heeft in Zich zelve, alzoo heeft Hij ook den Zoon gegeven, het leven te hebben in Zich zelve*. De Vader, die Mij gezonden heeft, die heeft Zelf van Mij getuigd; gij hebt noch Zijne stem ooit gehoord, noch Zijne gedaante gezien. Onderzoekt de Schriften; die zijn het, die van Mij getuigen” (5: 18 tot het einde). Onder den Vader wordt hier, als gezegd, het Goddelijk Goede verstaan, en onder den Zoon het Goddelijk Ware, beide in den Heer. Uit het Goddelijk Goede, dat de Vader is, kan niets anders dan het Goddelijke voortspruiten of daarvan uitgaan, en dat wat voortspruit of uitgaat, is het Goddelijk Ware, dat de Zoon is. Bij denzelfde: “*Een iegelijk, die van den Vader gehoord, en geleerd heeft, die komt tot Mij*; niet dat iemand den Vader gezien heeft, dan die bij den Vader is; deze heeft den Vader gezien” (6: 44 tot 48). Bij denzelfde: “Zij zeiden tot Hem: Waar is Uw Vader. Jezus antwoordde: Gij kent noch Mij, noch Mijnen Vader; *indien gij Mij kent, zoo zoudt gij ook Mijnen Vader kennen*” (8: 18, 19). Bij denzelfde: “*Ik en de Vader zijn één*. Zoo gij Mij niet gelooft, zoo gelooft de werken, opdat *gij moogt bekennen en gelooven, dat de Vader in Mij is, en Ik in den Vader*” (10: 30, 38). Bij denzelfde: “Jezus zeide: Die in Mij gelooft, gelooft in Mij niet, maar in dengene, die Mij gezonden heeft, *en die Mij ziet, die ziet*

denegene, die Mij gezonden heeft; Ik ben een licht, in de wereld gekomen, opdat een iegelijk, die in Mij gelooft, in de duisternis niet blijve” (12: 44, 45, 46). Dat de Vader Hem *gezonden* heeft, beteekent in den innerlijken zin, dat Hij van den Vader uitgaat; aldus hier en elders, waar de Heer zegt, dat de Vader Hem gezonden heeft. Dat het licht het Goddelijk Ware is, zie men boven. Bij denzelfde: “Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven; niemand komt tot den Vader, dan door Mij. *Indien gijlieden Mij gekend hadt, zoo zoudt gij ook Mijnen Vader gekend hebben; en van nu kent gij Hem, en hebt Hem gezien.* Filippus zeide: Heer, toon ons den Vader. Jezus zeide: Ben Ik zoo langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Filippus; *die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien; hoe zegt gij dan: Toon ons den Vader. Gelooft gij niet, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is.* De woorden, die Ik tot ulieden spreek, spreek Ik van Mij Zelfen niet; de Vader, die in Mij blijft, dezelve doet de werken. Geloof Mij, dat Ik in den Vader ben, *en de Vader in Mij is.* Zoo wat gij vragen zult in Mijnen naam, dat zal Ik doen, opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde” (14: 6 tot 13). Bij denzelfde: “Die Mijne geboden heeft, en dezelve doet, die is het, die Mij liefheeft; maar die Mij liefheeft, zal van Mijnen Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mij Zelfen aan hem openbaren. Zoo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken” (14: 21, 23). Zij, die in het Goddelijk Ware zijn, zijn diegenen, die de geboden hebben en dezelve doen; en zij, die in het Goddelijk Goede zijn, zijn diegenen, die liefhebben; daarom wordt er gezegd, dat hij door den Vader geliefd zal worden, en “Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken”, namelijk het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware. Daarom wordt er bij denzelfde gezegd: “In dien dag zult gij bekennen, *dat Ik in Mijnen Vader ben, en gij in Mij*” (ald. vers 20); en elders: “Heilige Vader, bewaar ze in Uwen naam *opdat zij één zijn, gelijk als Wij*” (17: 11). Hieruit blijkt, dat de Heer van den Vader spreekt krachtens het Goddelijk Goede, dat Hem toebehoort, en van den Zoon krachtens het Goddelijk Ware, dat uit het Goddelijk Goede voortkomt; dus dat zij niet twee zijn, maar één. Dat de Heer echter zoo sprak, geschiedde opdat het Woord zoowel op aarde als in den Hemel ontvangen zou worden, alsmede omdat de Heer, vóórdat Hij verheerlijkt was, het Goddelijk Ware was, dat van het Goddelijk Goede uitgaat; maar toen Hij verheerlijkt was, was Hij het Goddelijk Goede zelf, ten aanzien van het eene en het andere wezen, uit wien alles, het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, voortkomt, Dat De Heer, Was Van Eeuwigheid Aan, kan hieruit blijken, dat het de Heer is, die sprak

door middel van de Profeten, en dat Hijzelf — zoowel om deze reden, als omdat van Hem het Goddelijk Ware kwam — het Woord werd genoemd, waarover bij Johannes: “*In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en God was het Woord; dit was in den beginne bij God; alle dingen zijn door hetzelfde gemaakt, en zonder hetzelfde is geen ding gemaakt, dat gemaakt is; in hetzelfde was het leven, en het leven was het licht der menschen. En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des Eenigverwekten van den Vader*” (1: 1, 2, 3, 4, 14). Het Woord staat voor al het ware in de hemelen en op aarde, dat van het Goddelijke uitgaat. Dat de Heer was van eeuwigheid aan, leert Hij duidelijk elders bij Johannes: “Johannes zeide: Deze was het, die, na mij komende, *vóór mij was, want Hij was eer dan ik*; Hij staat midden onder ulieden, dien gij niet kent; Hij is het, die na mij komen zou, die *vóór mij was*” (1: 15, 26, 27, 30). Bij denzelfde: “Zoo gij den Zoon des menschen zaagt opvaren, daar hij te voren was” (6: 62). Bij denzelfde: “Jezus zeide: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: *eer Abraham was, ben Ik*” (8: 58). Bij denzelfde: “Hij wist, dat Hij *van God uitgegaan was*, en tot God heenging” (13: 3). Bij denzelfde: “De Vader Zelf heeft u lief, dewijl gij Mij liefgehad hebt, en hebt geloofd, dat *Ik van God ben uitgegaan; Ik ben van den Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen*; wederom verlaat Ik de wereld, en ga heen tot den Vader” (16: 27, 28). Bij denzelfde: “Ik heb U verheerlijkt op de aarde; Ik heb voleindigd het werk, dat Gij Mij gegeven hebt om te doen. En nu verheerlijk Mij, Vader, hij U Zelfen, met de heerlijkheid, *die Ik bij U had, eer de wereld was*; opdat zij Mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt, want Gij hebt Mij liefgehad, *vóór de grondlegging der wereld*” (17: 4, 5, 24). Bij Jesaja: “Een Knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en Zijn naam zal genoemd worden Wonderlijk, Raad, God, Held, *Vader der eeuwigheid, Vredevorst*” (9: 5). Dat De Heer Het Heelal Regeert, blijkt bij Mattheus: “Alle dingen zijn Mij overgegeven van Mijnen Vader” (11: 27). Bij denzelfde: “Jezus zeide tot de discipelen: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde” (28: 18). Bij Johannes: “De Vader heeft alle dingen in de hand des Zoons gegeven; die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven” (3: 35, 36). Bij denzelfde: “De Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven” (5: 22). Bij denzelfde: “Jezus wist, dat de Vader Hem alle dingen in de handen gegeven had” (13: 3). Bij denzelfde: “Al wat de Vader heeft, is het Mijne” (16: 15). Bij denzelfde: “Jezus zeide: Verheerlijk Uwen Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijke; gelijkerwijs Gij Hem macht gegeven hebt over alle vleesch” (17: 1, 2). Bij denzelfde: “Al het Mijne is Uwe, en het Uwe is het

Mijne; maar Ik ben in hen verheerlijkt; Ik ben niet meer in de wereld, want Ik kome tot U” (17: 10, 11). Bij Lukas: “Alle dingen zijn Mij van Mijnen Vader overgegeven” (10: 22). Hieruit blijkt nu, dat het het Goddelijk Goede is, dat Vader genoemd wordt, en het Goddelijk Ware, dat Zoon genoemd wordt; en dat de Heer krachtens het Goddelijk Goede door middel van het Goddelijk Ware alle dingen tot in bijzonderheden in het heelal regeert. Aangezien dit zoo is, en het zóó duidelijk uit het Woord blijkt, is het verwonderlijk, dat men in de Christelijke wereld niet, gelijk in den Hemel, den Heer alleen erkent en aanbidt, en dus ééne God; want men weet en leert, dat de gansche Drieheid in den Heer is. Dat de Heilige Geest, die eveneens als een van Zoon en Vader onderscheiden God vereerd wordt, het heilige van den geest is, of het heilige, dat door middel van de geesten of Engelen van den Heer uitgaat, dat is, van Zijn Goddelijk Goede door middel van het Goddelijk Ware, zal — door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid — elders aangetoond worden.

3705. Dat de woorden: “het land, waarop gij nederligt, zal Ik aan u geven” het goede beteekenen, waarin Hij zou zijn, namelijk dat het uit het eigene kwam, blijkt uit de beteekenis van het land, zijnde hier het goede van het natuurlijke, waarover aanstonds; uit de beteekenis van “waarop gij nederligt” zijnde waarin Hij was; en uit de beteekenis van “het aan u geven”, zijnde uit het eigene, waarover eveneens aanstonds. Dat het land het goede van het natuurlijke beteekent, hetgeen naderhand door Jakob zal worden uitgebeeld, komt omdat door het land Kanaän het Rijk des Heeren wordt aangeduid (n. 1413, 1437, 1585, 1607, 1866); en aangezien het het Rijk des Heeren beteekent, beteekent het ook in den hoogsten zin den Heer (n. 3038), want de Heer is het al in alle dingen van Zijn Rijk, en al wat daar niet van Hem komt en Hem niet beoogt, behoort niet tot Zijn Rijk. Het Rijk des Heeren wordt ook in het Woord aangeduid door “Hemel en aarde” (n. 1733, 1850, 2117, 2118 aan het einde), maar dan wordt het meer innerlijke daarvan aangeduid door “Hemel”, en het meer uiterlijke door “aarde” (n. 82, 1411, 1733, 3355 aan het einde). Bijgevolg beteekent de Hemel in den hoogsten zin den Heer ten aanzien van Zijn Goddelijk Redelijke, en de aarde den Heer ten aanzien van Zijn Goddelijk Natuurlijke; derhalve beteekent hier “het land, waarop gij nederligt” het goede van het natuurlijke, waarin Hij was, en hetgeen door Jakob zou worden uitgebeeld. Dat Jakob de Heer is ten aanzien van het Goddelijk Natuurlijke, werd boven herhaaldelijk gezegd; dat bovendien de beteekenis van “land” verschillend is, zie men in n. 620, 636, 1067, 2571, 3368, 3379; en zulks omdat Kanaän, dat het Heilige Land wordt genoemd, het Rijk des Heeren in het algemeen beteekent; en wanneer de Hemel tevens

vermeld wordt, dan beteekent, als gezegd, de Hemel het meer innerlijke, en de aarde het meer uiterlijke. En aangezien dit zoo is, beteekent het land ook het Rijk des Heeren op aarde, dat is, de Kerk, en wijl dit, beteekent het ook den mensch, die een Rijk des Heeren is of die een Kerk is. Aldus beteekent bij hem de Hemel dat, wat meer innerlijk is, en de aarde dat, wat meer uiterlijk is, of, wat hetzelfde is: de Hemel het redelijke en de aarde het natuurlijke, want het redelijke is het meer innerlijke bij den mensch, en het natuurlijke het meer uiterlijke. En aangezien de aarde dit beteekent, beteekent zij ook datgene, wat maakt, dat de mensch een Rijk des Heeren is, namelijk het goede der liefde, dat uit het Goddelijke is. Hieruit blijkt duidelijk, hoe verschillend de beteekenis van de aarde in het Woord is. Dat “aan u zal Ik geven” wil zeggen uit het eigene, kan uit de beteekenis van “geven” in het Woord blijken, wanneer het op den Heer betrekking heeft; want de Heer is, als kort te voren aangetoond, het Goddelijk Goede en ook het Goddelijk Ware, en het is het eerste dat Vader, en het tweede dat Zoon wordt genoemd; en aangezien het Goddelijk Goede Hem toebehoort, en bijgevolg Zijn eigene is, zoo volgt hieruit, dat door “aan u geven”, wanneer het door Jehovah wordt gezegd en op den Heer betrekking heeft, wordt aangeduid, dat het uit het eigene is. Hieruit blijkt duidelijk, wat er in den innerlijken zin mede wordt aangeduid, dat de Heer zoo vaak zegt, dat Zijn Vader Hem gegeven heeft, namelijk dat Hijzelf aan Zichzelve gegeven heeft; zooals bij Johannes: “Vader, verheerlijk Uwen Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijkje; *gelijkerwijs Gij Hem gegeven hebt* macht over alle vleesch, opdat al *wat Gij Hem gegeven hebt*, Hij hun het eeuwige leve geve. Ik heb U verheerlijkt op de aarde; Ik heb voleindigd het werk, *dat Gij Mij gegeven hebt* om te doen. Ik heb Uwen naam geopenbaard den menschen, *die Gij mij gegeven hebt* uit de wereld. Zij waren Uwe, en *Gij hebt Mij dezelve gegeven*. Nu hebben zij bekend, dat alles, *wat Gij Mij gegeven hebt*, van U is; want de woorden, *die Gij Mij gegeven hebt*, heb Ik hun gegeven. Ik bid voor hen, *die Gij Mij gegeven hebt*, want zij waren Uwe; *want al het Mijne is Uwe, en het Uwe is Mijne*” (17: 1, 2, 4, 6 tot 10), alwaar hetgeen de Vader gegeven heeft, datgene is, wat voortkomt uit het Goddelijk Goede, dat Hem toebehoort, dus uit het eigene. Hieruit kan blijken, hoeveel verborgenheden verscholen liggen in elk der woorden, die de Heer gesproken heeft; voorts hoezeer de zin van de letter verschilt van den innerlijken zin, en nog meer van den hoogsten zin. Dat de Heer op deze wijze gesproken heeft, geschiedde, opdat de mensch, die toentertijd hoegenaamd niets van het Goddelijk Ware wist, nochtans op zijn wijze het Woord zou kunnen vatten, en aldus ontvangen; en de Engelen op hun wijze; want dezen wisten, dat

Jehovah en Hij één waren, en dat de Vader het Goddelijk Goede was; vandaar wisten zij ook, dat wanneer Hij zeide, dat de Vader Hem gaf, zulks zeggen wilde, dat Hijzelf aan Zichzelven gaf, en dat het dus uit het eigene was.

3706. Dat de woorden: “en aan uw zaad” beteekenen, dat het ware ook zoo was, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het ware des geloofs, waarover n. 255, 880, 1025, 1447, 1610, 2848, 3038, 3310, 3373.

3707. Dat de woorden: “en uw zaad zal wezen als het stof der aarde” beteekenen, dat het Goddelijk Natuurlijk Ware zou zijn als het Natuurlijk Goede, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het ware, waarover vlak hierboven in n. 3706; vandaar is uw zaad of Jakobs zaad het Goddelijk Natuurlijk Ware, want door Jakob wordt het Goddelijk Natuurlijke des Heeren uitgebeeld, zooals boven werd aangetoond; en uit de beteekenis van het stof der aarde, zijnde het goede, waarover n. 1610. Vandaar beteekent “uw zaad zal wezen als het stof der aarde” in den innerlijken zin, dat het Goddelijk Natuurlijk Ware zal zijn als het Goddelijk Natuurlijk Goede. Dat het stof der aarde het goede beteekent, komt omdat door de aarde het Rijk des Heeren wordt aangeduid, bijgevolg het goede, zooals kort te voren in n. 3705 werd aangetoond; het stof van deze aarde is derhalve het goede, maar het natuurlijk goede, want door de aarde wordt, als eveneens daar aangetoond, datgene aangeduid, wat lager is in het Rijk des Heeren, dus het natuurlijke; terwijl de Hemel, wanneer deze ook genoemd wordt, datgene beteekent, wat innerlijker is, of het redelijke. Vandaar komt het, dat de bevruchting van het goede en de vermenigvuldiging van het ware hier en daar in het Woord daarmede wordt uitgedrukt, dat het zaad zal zijn als de sterren der Hemelen, en als het stof der aarde; door de sterren der Hemelen worden dan de redelijke dingen aangeduid, en door het stof der aarde de natuurlijke dingen, die op deze wijze aangroeien. Wat het zeggen wil, dat het natuurlijk ware zal zijn als het natuurlijk goede, zal — door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid — in hetgeen volgt verklaard worden.

3708. Dat de woorden: “en gij zult uitbreken tot de zee, en oostwaarts” de oneindige uitbreiding van het goede beteekenen, en de woorden: “en noordwaarts, en zuidwaarts” de oneindige uitbreiding van het ware, dus alle staten van het goede en ware, blijkt uit de beteekenis van uitbreken, zijnde de uitbreiding, hier de oneindige uitbreiding, want het heeft betrekking op den Heer; uit de beteekenis van de zee of van het westen, zijnde het vooralsnog duister goede, dus in zijn begin; uit de beteekenis van het oosten, zijnde het lichtende en dus volmaakte goede; uit de beteekenis van het noorden, zijnde het nog in het duister verkeerende ware; en uit de beteekenis van het zuiden, zijnde het ware in het licht. Op vele plaatsen in het Woord wordt melding

gemaakt van de zee of het westen, van het oosten, het noorden en het zuiden, maar aangezien het nog aan niemand bekend was, dat deze dingen evenals alle andere in het algemeen en in het bijzonder een innerlijken zin hadden, waarin zij niet wereldsche dingen overeenkomstig den zin van de letter, maar geestelijke en hemelsche dingen beteekenden, en in den hoogsten zin de Goddelijke dingen van den Heer Zelfen, daarom kon men niet anders weten, dan dat onder westen, oosten, noorden en zuiden in het Woord alleen de hemelstreken der wereld verstaan worden, en onder het uitbreken naar die streken de vermenigvuldiging. Doch dat daarmede geen hemelstreken worden aangeduid, noch de vermenigvuldiging van eenig volk, maar de staten van het goede en ware, en hun uitbreiding, kan uit alle plaatsen in het Woord, vooral bij de Profeten, waar zij vermeld worden, blijken; want wat het westen, het oosten, het noorden en het zuiden is, is in den Hemel volslagen onbekend; want de zon aldaar, die de Heer is, is niet gelijk de zon der wereld, die opgaat en ondergaat, en door haar grootste verheffing den middag geeft, en door haar kleinste den nacht, maar zij verschijnt bestendig, hoewel overeenkomstig de staten dergenen, die daarvan het licht ontvangen; want het licht, dat daarvan uitgaat, draagt wijsheid en inzicht in zich (men zie n. 1619 tot 1632, 2776, 3138, 3167, 3190, 3195, 3222, 3223, 3339, 3341, 3485, 3636, 3643). Daarom verschijnt zij overeenkomstig den staat van wijsheid en inzicht van een ieder; bij hen, die in het goede en ware zijn, in warmte en licht, maar van hemelschen en geestelijken aard, gelijk de zon in haar opgang en in den middag; doch bij hen, die niet in het goede en het ware zijn, gelijk de zon in haar ondergang en in den nacht. Hieruit blijkt duidelijk, dat door oosten, zuiden, westen en noorden in den innerlijken zin des Woords de staten van het goede en ware werden aangeduid. Men moet weten, dat de staten van het goede en ware in het Woord niet alleen door de streken worden beschreven, waarover gesproken werd, maar ook door de tijden of staten van het jaar, namelijk door de lente, den zomer, den herfst en den winter, alsmede door de tijden of staten van den dag, namelijk door den morgen, den middag, den avond en den nacht, en zulks om dezelfde reden. Maar wanneer over de uitbreiding van het goede en ware gehandeld wordt, wordt zij door de hemelstreken beschreven. Wat echter elke streek in het bijzonder betoekent, kan blijken uit de plaatsen in het Woord, waar zij genoemd worden. Dat het oosten de Heer is, en het goede der liefde en der naastenliefde, dat van den Heer uitgaat, werd eerder in n. 101, 1250, 3249 aangetoond; en dat het zuiden het ware in het licht is, in n. 1458, 3195 aan het begin; wat echter het westen en wat het noorden beteekent in den echten zin, en wat in den

tegenovergesteld zinnig, kan blijken uit de volgende plaatsen; bij Jesaja: “Vrees niet, want Ik ben met u; Ik zal uw zaad brengen van het *oosten*, en Ik zal u verzamelen van het *westen*; Ik zal zeggen tot het *noorden*: Geef; en tot het *zuiden*: Houd niet terug; breng Mijne zonen van verre, en Mijne dochters van het einde der aarde” (43: 5, 6), aangaande de nieuwe geestelijke Kerk, die hier Jakob en Israël is; “van het oosten het zaad brengen en van het westen verzamelen” staat voor hen, die in het goede zijn; “tot het noorden zeggen: Geef; en tot het zuiden: Houd niet terug” staat voor hen, die in het ware zijn. Bij David: “De verlost van Jehovah zullen zeggen, die Hij van de hand des vijands gelost heeft, en die Hij uit de landen vergaderd heeft, van het *oosten* en van het *westen*, van het *noorden* en van de *zee*; zij dwaalden in de woestijn, in de eenzaamheid des wegs; eene stad der inwoning vonden zij niet” (Psalm 107: 2, 3, 4), aangaande hen, die in onwetendheid van het goede en ware zijn; “van het oosten en van het westen” staat voor hen, die in onwetendheid van het goede zijn; “van het noorden en van de zee” voor hen, die in onwetendheid van het ware zijn; van hen, die in onwetendheid van het goede zijn, wordt gezegd, dat zij dwaalden in de woestijn; en van hen, die in onwetendheid van het ware zijn, wordt gezegd, dat zij dwaalden in de eenzaamheid des wegs; en van beiderlei onwetendheid wordt gezegd, dat zij geene stad der inwoning vonden. Dat de stad het leerstellige van het ware beteekent, zie men in n. 402, 2449, 2943, 3216; en dat de woning betrekking heeft op het goede, in n. 2268, 2451, 2712. Bij Jesaja: “Ziet, dezen zullen van verre komen; en ziet, die uit *het noorden*, en *van het westen*; en genen uit het land Sinim” (49: 12); het noorden staat voor hen, die in het duister zijn ten aanzien van het ware; het westen staat voor hen, die in het duister zijn ten aanzien van het goede, en zij worden “die van verre komen” genoemd, omdat zij verwijderd zijn van het licht, dat van den Heer uitgaat. Bij Amos: “Ziet, de dagen komen, dat Ik eenen honger in het land zal zenden; en zij zullen zwerven *van zee tot zee*, en van het *noorden tot aan het oosten* zullen zij omloopen om het woord van Jehovah te zoeken, en zij zullen het niet vinden” (8: 11, 12); de honger staat voor de schaarschte en het gebrek aan erkentissen (n. 1460, 3364); “van zee tot zee zwerven” staat voor zoeken waar de erkentissen zijn (dat de zeeën de erkentissen zijn in het algemeen, n. 28, 2850); “omloopen van het noorden tot aan het oosten” wil zeggen van die erkentissen, die in het duister zijn, tot die, welke in het licht zijn; dat het erkentissen zijn, komt duidelijk uit, want er wordt gezegd “om het woord van Jehovah te zoeken, en zij zullen het niet vinden”. Bij Jeremia: “Roep deze woorden *tegen het noorden*, en zeg: Bekeer u, gij afgekeerde Israël, Ik zal Mijne

aangezichten op ulieden niet doen vallen, want Ik ben barmhartig; in die dagen zullen zij gaan, het huis van Jehudah tot het huis van Israël; en zij zullen te zamen komen *uit het land van het noorden* op het land, dat Ik uwe vaders heb doen erven” (3: 12, 18); aangaande de herstelling der Kerk door de natiën; het noorden staat voor hen, die in onwetendheid van het ware zijn, en toch in een leven van het goede; dat hier noch het noorden, noch het land van het noorden wordt bedoeld, blijkt duidelijk, want Israël bestond niet meer. Bij denzelfde: “Jehovah leve, die de zonen Israëls heeft doen opklimmen *uit het land van het noorden*” (16: 15); het noorden desgelijks voor de onwetendheid van het ware. Bij denzelfde: “Ziet, Ik zal ze aanbrengen *uit het land van het noorden*, en zal hen vergaderen *van de zijden der aarde*, onder hen is de blinde en de lamme” (31: 8); het land van het noorden staat voor de onwetendheid van het goede, van wege de onwetendheid van het ware; en aangezien het land Kanaän het Rijk des Heeren uitbeelde, en vandaar ook het goede (men zie boven n. 3705), en hetgeen in het midden van dat land was — zooals Zion en Jeruzalem — het binnenste goede uitbeelde, waarmede het ware verbonden was, beeldden derhalve die gedeelten, welke daarvan verwijderd waren, het duistere uit ten aanzien van het goede en het ware; al datgene, wat in het duister ligt, wordt het land van het noorden genoemd, en ook de zijden der aarde. Bovendien wordt — aangezien al het goede, dat van den Heer met het licht invloeit, zijn grens vindt in het duistere van den mensch — het noorden ook “samenkomst” genoemd, zooals bij Jesaja: “Gij zeidet in uw hart: Ik zal in de Hemelen opklimmen, ik zal mijnen troon boven de sterren Gods verhoogen; en ik zal mij zetten op *den berg der samenkomst*, op de *zijden van het noorden*” (14: 13). Bij denzelfde: “Huil, gij poort; schreeuw, gij stad; gij zijt gesmolten, gij gansch Philistaea; want *van het noorden* is een rook gekomen, en er is geen eenzame *in de samenkomsten*” (14: 31). Bij David: “Jehovah is groot, en zeer te prijzen in de stad onzes Gods, op den berg Zijner heiligheid; eene vreugde der gansche aarde is de berg Zion, *de zijden van het noorden*, de stad des grooten Konings” (Psalm 48: 2, 3). Verder bij denzelfde: “De hemelen zijn Uwe, ook is de aarde Uwe; de wereld en hare volheid hebt Gij gegrond, *het noorden* en de rechterhand hebt Gij geschapen” (Psalm 89: 12, 13); het noorden staat hier voor hen, die verder verwijderd zijn van het licht van het goede en ware; de rechterhand staat voor hen, die dichter bij zijn; dat dezen aan de rechterhand des Heeren zijn, zie men in n. 1274, 1276. Bij Zacharia: “Hij zag vier wagens uitgaan van tusschen twee koperen bergen; zij hadden roode, zwarte, witte en sterke gevlekte paarden; de engel zeide: *Deze zijn de vier winden der hemelen*, uitgaande van daar zij stonden voor den Heer

der gansche aarde; de zwarte paarden uitgaande *naar het land van het noorden*; en de witte gingen uit, dezelve achterna, en de gevlekte gingen uit naar *het land van den zuidenwind*; zij, die uitgaan *naar het land van het noorden* hebben Mijnen geest doen rusten *in het land van het noorden*” (6: 1 tot 8); “de wagens, uitgaande van tusschen twee koperen bergen” staan voor de leerstellige dingen van het goede; dat de wagens de leerstellige dingen zijn, zal elders blijken; dat de berg de liefde is, zie men in n. 795, 1430, 2722; vandaar zijn de twee bergen de twee liefden, de hemelsche, die de liefde tot den Heer is, en de geestelijke, die de liefde jegens den naaste is; dat het koper het daaruit voortvloeiende goede is, hetwelk in het natuurlijke is, n. 425, 1551; dat de paarden de verstandelijke dingen zijn, dus het verstand van de leerstellige dingen van het goede, n. 2760, 2761, 2762, 3217; het land van den zuidenwind of van het zuiden staat voor hen, die in de erkentissen van het goede en ware zijn (n. 1458, 3195); het land van het noorden voor hen, die in onwetendheid van het goede en ware zijn, maar in een leven van het goede, waarin de rechtschappen heidenen zijn, bij wie de geest Gods heet te rusten, wanneer daar de nieuwe Kerk wordt opgericht. Bij Jeremia: “Jehovah, die heeft doen opklimmen, en die aangebracht heeft het zaad van het huis Israëls *uit het land tegen het noorden*, en uit al de landen, waarhenen Ik ze gedreven had, opdat zij wonen zouden op hun land” (23: 8); “uit het land tegen het noorden” wil zeggen: van het duistere der onwetendheid van het goede en ware. Bij denzelfden: “Zal het ijzer gebroken worden, het ijzer *van het noorden*, en het koper” (15: 12); het ijzer staat voor het natuurlijk ware (n. 425, 426); het koper voor het natuurlijk goede (n. 425, 1551); deze worden “van het noorden” genoemd, aangezien zij uit het natuurlijke voortkomen, alwaar het betrekkelijk duistere en de grens is. Dat deze profetie niet beteekent, dat het ijzer en het koper uit het noorden komen, blijkt duidelijk zonder verklaring, want wat voor Goddelijks, ja zelfs wat voor samenhang met het voorafgaande en het volgende zou daarin gelegen zijn, wanneer bedoeld werd, dat het ijzer en het koper daarvandaan komen. Bij Mattheus: “Ik zeg u, dat velen zullen komen *van het oosten en van het westen*, en zullen met Abraham, Jischak en Jakob aanzitten” (8: 11; Lukas 13: 29); “velen van het oosten en van het westen” staat voor hen, die in de erkentissen en het leven van het goede zijn, en voor hen, die in het duistere en in de onwetendheid zijn, dus voor hen, die binnen, en voor hen, die buiten de Kerk zijn; want dat de staten van het goede door het oosten en het westen worden aangeduid, werd boven gezegd. Dat aanzitten met Abraham, Jischak en Jakob, wil zeggen: met den Heer zijn, zie men in n. 3305 aan het einde. Dat zij, die bij den Heer in Zijn Rijk of in Zijn Kerk

zullen zijn, desgelijks van daar moeten komen, namelijk van het oosten en van het westen, wordt bij de Profeten gezegd; zooals bij Jesaja: “*Van het oosten zal Ik uw zaad brengen, en van het westen zal Ik u verzamelen*” (43: 5); elders: “Zij zullen den naam van Jehovah vreezen *van het westen* en Zijne heerlijkheid *van het oosten*” (59: 19); elders: “Zij zullen weten, *van den opgang der zon en van den ondergang*, dat er geen is buiten Mij; Ik ben Jehovah, en niemand meer” (45: 6); en elders: “Ik zal verwekken *uit het noorden*, en hij zal komen; *van den opgang der zon* zal hij Mijnen naam aanroepen” (41: 25). Dat door het oosten, het westen, het zuiden en het noorden dergelijke dingen worden aangeduid, kan bovendien duidelijk blijken uit den bouw van den tabernakel; uit het legeren en het voorttrekken van de zonen Israëls; uit de beschrijving van den Nieuwen Tempel, van het Nieuwe Jeruzalem, en van de Nieuwe Aarde. Uit Den Bouw Van Den Tabernakel, namelijk dat alle dingen daarin waren gerangschikt volgens de streken (men zie Exod. 38), zooals wat moest zijn aan den oosterhoek en westerhoek, en wat aan den zuiderhoek en noorderhoek (Exod. 26: 18, 20, 22, 27; hfdst. 27: 9, 12, 13); en dat de kandelaar tegen de tafel over moest zijn aan de zijde des tabernakels *tegen het zuiden*, maar de tafel *aan de noordzijde* (Exod. 26: 35; hfdst. 40: 22). Uit Het Legeren En Voorttrekken Der Zonen Israëls, ook overeenkomstig de streken, namelijk dat zij zich legeren zouden rondom de tent der samenkomst, de stam van Jehudah, de stam van Jischaskar, de stam van Zebulon *tegen het oosten*; de stam van Ruben, Schimeon en Gad *tegen het zuiden*; de stam van Efraïm, Menasche en Benjamin *tegen het westen*; de stam van Dan, Ascher en Nafthali *tegen het noorden* (Num. 2: 1 tot het einde). Voorts dat uit de Levieten de Gerschonieten zouden zijn *tegen het westen*, de Kehathieten *tegen het zuiden*; de Merarieten tegen het noorden; en dat Mozes, Aharon en zijne zonen zich zouden legeren voor den tabernakel tegen het oosten (Num. 3: 23 tot 38), waardoor de hemelsche orde werd uitgebeeld, die in het Rijk des Heeren heerscht overeenkomstig de staten van het goede en ware. En dat zij *tegen het zuiden* alarm zouden blazen tot hunne optochten (Num. 10: 6); en dat zij, zooals zij zich legerden, evenzoo ook optrokken (Num. 2: 34). Uit De Beschrijving Van Het Land Kanaän, hetgeen eerst door Mozes beschreven werd naar zijn grenzen rondom, en wel *aan den zuiderhoek, aan den westerhoek, den noorderhoek en den oosterhoek* (Num. 34: 2 tot 12); daarna toen het door het lot werd gegeven aan de stammen (Jozua 15, 16, 17, 18, 19). Daardoor, alsmede door de Oudsten, die in het land Kanaän woonden, werden alle plaatsen aldaar uitbeeldend en aanduidend overeenkomstig haar ligging, afstand, en grenzen ten aanzien der hemelstreken (n. 1607, 1866). Uit De

Beschrijving Van Den Nieuwen Tempel, Van Het Nieuwe Jeruzalem, En Van De Nieuwe Aarde eveneens overeenkomstig de hemelstreken, bij Ezechiël: zooals, dat de bouw der stad was *aan het zuiden*; aangaande de poort van het gebouw, welks aangezichten waren *tegen het oosten, tegen het noorden, en tegen het zuiden* (40: 2, 6, 19, 20 tot 46). Aangaande de afmeting van den tempel en zijn ingang “*naar het noorden en het zuiden*” (41: 11). Aangaande den voorhof naar *het noorden, het oosten, het zuiden, en het westen* (42: 1, 4, 10, 11, 17, 18, 19, 20); en dat de heerlijkheid van Jehovah den God Israëls inkwam *van den weg van het oosten* (43: 1, 2, 4). Aangaande de poorten van den voorhof (41: 1, 2, 4; hfdst. 44: 1, 9, 10, 19, 20). Aangaande de grenzen van het Heilige Land (hfdst. 47), tegen *het noorden* (vers 15, 16, 17), tegen *het oosten* (vers 18), tegen *het zuiden* (vers 19), tegen *het westen* (vers 20). En aangaande de erfenissen voor elken stam overeenkomstig de hemelstreken (hfdst. 48). En aangaande de poorten van het Heilige Jeruzalem *van het oosten, noorden, zuiden en westen* (Openb. 21: 13). Hieruit blijkt nu duidelijk, dat de vier streken der wereld, overeenkomstig welke deze heilige dingen of deze uitbeeldingen van het heilige gerangschikt werden, in den innerlijken zin niet deze streken beteekenden, maar de staten van het goede en ware in het Rijk des Heeren. Dat het noorden en het westen in den tegenovergestelden zin het valsche en booze beteekenen, kan uit de volgende plaatsen blijken; bij Jeremia: “Het woord van Jehovah geschiedde ten tweede maal tot mij, zeggende: Wat ziet gij. Ik zeide: Ik zie eenen open pot, en *zijne aangezichten zijn tegen het noorden*; en Jehovah zeide: *Van het noorden zal het booze geopend worden* over alle inwoners des lands; want zie, Ik zal *alle familiën van het noorden* roepen, opdat zij komen” (1: 13, 14, 15). Bij denzelfde: “Werpt de banier op naar Zion, komt te zamen, blijft niet staan, want *Ik breng het booze van het noorden*, en eene breuk” (4: 6). Bij denzelfde: “Ziet, er komt eene stem des geruchts, en een groot tumult *uit het land van het noorden*, om de steden van Jehudah te stellen tot eene verwoesting” (10: 22). Bij denzelfde: “Blaast de bazuin te Thekoa, want *het booze kijkt uit het noorden*, en eene groote breuk; ziet, er komt een volk *uit het land van het noorden*, en eene groote natie zal opgewekt worden *van de zijden der aarde*” (6: 1, 22). Bij denzelfde: “Ik nam den beker uit de hand van Jehovah, en ik deed drinken al de natiën, Jeruzalem en de steden van Jehudah, en hare koningen, Faraö, den koning van Egypte, en de *gansche westersche schare*, alle koningen van Arabië, en *alle koningen van het westen*, die in de woestijn wonen, en alle *koningen van het noorden*, die nabij en die verre zijn” (25: 17 tot 26). Bij denzelfde: “De snelle zal niet ontvlieden, en de sterke zal niet ontkomen; *tegen het noorden*, aan den oever der rivier

Eufrath zijn zij gestruikeld en gevallen. Wie is deze, die optrekt als een rivier. Egypte trekt op als eene rivier, want hij zegt: Ik zal optrekken, ik zal de aarde bedekken, ik zal de stad, en die daarin wonen, verderven. Maar deze dag is des Heeren Jehovih Zebaoth, een dag der wrake, want de Heer Jehovih heeft een slachtoffer *in het land van het noorden*, aan de rivier Eufrath. Egypte is eene zeer schoone vaarze; *de ondergang komt van het noorden*. De dochter van Egypte is beschaamd; zij is gegeven in de *hand des volks van het noorden*" (46: 6, 7, 8, 10, 20, 24). Bij denzelfde: "Zoo zeide Jehovah: Ziet, de wateren *komen op van het noorden*, en zullen worden tot eene overstromende rivier, en overloopen het land en de volheid van hetzelfde, de stad en die daarin wonen" (47: 2). Bij denzelfde: "Jehovah heeft gesproken tegen Babel: *Eene natie komt van het noorden* tegen haar op; deze zal haar land zetten in verlaten, dat er geen inwoner in haar zij" (50: 3). Bij denzelfde: "Ziet, Ik zal eene vergadering van groote natiën *uit het land van het noorden* tegen Babel verwekken en doen opklimmen, en zij zullen zich tegen haar rusten; van daar zal zij genomen worden. Ziet, daar *komt een volk uit het noorden*, en eene groote natie, en vele koningen zullen *uit de zijden der aarde* opgewekt worden" (50: 9, 41). Bij denzelfde: "Dan zullen de hemel en de aarde, en al wat daarin is, zingen over Babel, want *uit het noorden* zullen haar de verwoesters komen" (51: 48). Bij Ezechiël: "Zeg tot Gog: Gij zult komen uit uwe plaats, *uit de zijden van het noorden*, en vele volken met u; gij zult optrekken tegen Mijn volk Israël, als eene wolk, om het land te bedekken" (38: 14, 15, 16). Bij denzelfde: "Ziet, Ik ben tegen u, o Gog, vorst, Ik zal u omwenden, en u zessendeelen, en u doen optrekken *van de zijden van het noorden*, en Ik zal u brengen op de bergen Israëls; op de bergen Israëls zult gij vallen, op de aangezichten des velds zult gij vallen" (39: 1, 2, 4, 5). Bij Zacharia: "Hui, vliedt *uit het land van het noorden*, spreekt Jehovah, want Ik zal ulieden uitbreiden als de vier winden der hemelen; hui, Zion, ontkomt gij, die woont met de dochter van Babel" (2: 6, 7). Hieruit blijkt duidelijk, wat door het noorden in den tegenovergestelden zin wordt aangeduid, namelijk het valsche, waaruit het booze voortkomt, en het valsche, dat van het booze komt. Aangezien het valsche, waaruit het booze voortkomt, zijn oorsprong ontleent aan de redeneering over de Goddelijke dingen en tegen de Goddelijke dingen uit de wetenschappelijke dingen, die tot den natuurlijken mensch behooren, daarom wordt van het volk van het noorden gezegd, dat het uit Egypte is (dat Egypte een dergelijk wetenschappelijke is, zie men in n. 1164, 1165, 2588 aan het einde). Aangezien het valsche, dat uit het booze voortkomt, zijn oorsprong ontleent aan een schijnbaar heiligen uiterlijken eeredienst, welks inwendige

dingen profaan zijn, wordt het “de natie van het noorden uit Babel” genoemd (dat Babel zulk een eeredienst is, zie men in n. 1182, 1283, 1295, 1304, 1306, 1307, 1308, 1321, 1322, 1326; dat het ook Babel is, dat verwoest, n. 1327). Beide, namelijk het valsche waaruit het booze voortkomt, en het valsche, dat uit het booze voortkomt, wordt “uit Gog afkomstig” genoemd, want Gog is de eeredienst in uiterlijke dingen zonder het innerlijke, en vandaar afgodisch, zooals die der Joden te allen tijde was. Dat Gog een dergelijke eeredienst is, zie men in n. 1151. Uit het duistere, dat tot den natuurlijken mensch behoort, komt zoowel het ware voort als het valsche; wanneer de mensch zich verlichten laat door den Heer door middel van het Woord, wordt het duistere van hem licht, want er wordt een innerlijke weg geopend, en aldus vindt een invloed en gemeenschap plaats door den Heer door middel van den Hemel. Doch wanneer hij zich niet door den Heer verlichten laat door middel van het Woord, maar zich door zijn eigen inzicht verlicht, wordt het duistere van hem donker, dus valsch, want de innerlijke weg wordt gesloten, en er vindt geen invloed en gemeenschap plaats door den Heer door middel van den Hemel, dan alleen een zoodanige dat hij naar den uiterlijken vorm als mensch verschijnen kan, terwijl hij uit het booze en valsche denkt, en ook handelt; vandaar komt het, dat het noorden bij genen het ware, en bij dezen het valsche beteekent; want genen stijgen uit het duistere op, dat is, zij worden tot het licht opgeheven; maar dezen dalen van het duistere neder, dat is, zij verwijderen zich van het licht; aldus worden genen naar het zuiden gedragen, maar dezen naar de onderwereld (ad tartara). Dat het noorden de duisternis van het valsche is, en het zuiden het licht van het ware, komt ten duidelijkste uit bij Daniël, waar gehandeld wordt over den ram en den geitenbok, alsmede over den koning van het zuiden en over den koning van het noorden. Aangaande den ram en den geitenbok, dat “de ram met de hoornen stiet *tegen het westen*, en *tegen het noorden*, en *tegen het zuiden*, zoodat alle beesten niet voor hem konden bestaan; en dat een geitenbok kwam *van het westen* over alle aangezichten der aarde; en uit eenen van zijne hoornen kwam voort een hoorn, die zeer uitgroeide tegen het *zuiden*, en tegen het *oosten*, en tegen het sierlijke” (8: 4, 5, 9). Over den koning van het zuiden en over den koning van het noorden, alwaar door den koning van het zuiden diegenen worden aangeduid, die in de erkentnissen van het ware zijn, en door den koning van het noorden diegenen, die in het valsche zijn: “dat op het einde der jaren zij zich bij elkander zullen aansluiten, zoodat de dochter des *konings van het zuiden* zal komen tot den *koning van het noorden*, om billijke voorwaarden te maken, maar haar arm zal geen kracht verkrijgen; uit den stam zal er een

opstaan, die komen zal in de vesting des *konings van het noorden*, en zal de overhand hebben, en zal gevankelijk heenbrengen naar Egypte; de *koning van het zuiden* zal in het koninkrijk komen, en zal strijden tegen den *koning van het noorden*; de *koning van het noorden* zal wederkeeren, en hij zal eene grootere menigte, dan de eerste was, oprichten; velen zullen staan tegen den *koning van het zuiden*; de *koning van het noorden* zal komen, en de vaste stad innemen, en vele dingen vernietigen; de *koning van het zuiden* zal zich in den strijd mengen met een groot heir, doch hij zal niet bestaan, want zij zullen gedachten tegen hem denken. Daarna zal hij wederkeeren, doch het zal niet zijn gelijk eerder; het volk dergenen, die hunnen God kennen, zullen zich bevestigen; ten slotte, op den tijd van het einde, zal de *koning van het zuiden* met hem in botsing komen; daarom zal de *koning van het noorden* als een wervelwind tegen hem aanstormen, met wagen en met ruiteren; in het land des sieraads zullen velen vallen; maar de geruchten *van het oosten* en *van het noorden* zullen hem verschrikken, zoodat hij zal uittrekken met een grooten toorn; hij zal tot zijn einde komen, en zal geenen helper hebben” (hfdst. 11: 1 tot het einde). Dat de koning van het zuiden diegenen zijn, die in het licht van het ware zijn, en de koning van het noorden diegenen, die eerst in de schaduw, en daarna in de duisternis van het valsche zijn, kan hier uit elke bijzonderheid blijken; dat dus de staat der Kerk, hoe zij allengs ontaardt, beschreven wordt. Zij worden koningen van het zuiden en van het noorden genoemd, omdat door koningen in den innerlijken zin des Woords de waarheden worden aangeduid, en in den tegenovergestelden zin de valscheden (n. 1672, 2015, 2069); en door koninkrijken de dingen, die tot het ware behooren, en in den tegenovergestelden zin de dingen, die tot het valsche behooren (n. 1672, 2547).

3709. Dat de woorden: “in u zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden” beteekenen, dat alle waarheden van het goede der leer met het goede verbonden zullen worden, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde verbonden worden, waarover n. 3504, 3514, 3530, 3565, 3584; uit de beteekenis der familiën, zijnde de goedheden, en ook de waarheden van het goede, waarover n. 1159, 1261; en uit de beteekenis van den aardbodem, zijnde datgene, wat tot de Kerk behoort, bijgevolg de leer van het goede en ware in den natuurlijken of uiterlijken mensch, die hier door Jakob wordt uitgebeeld, waarover n. 268, 566, 990, 3671. Hieruit blijkt duidelijk, dat “in u zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden” beteekent, dat alle waarheden van het goede der leer met het goede verbonden zullen worden. De waarheden van het goede der leer zijn de leerstellige dingen der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste, waarvan gezegd wordt, dat

zij verbonden worden met het goede in den natuurlijken mensch, wanneer het een lust en welbehagen is, ze te weten om ze te doen.

3710. Dat de woorden: “en in uw zaad” beteekenen: en met het ware, namelijk, dat zij daarmede verbonden zouden worden, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het ware, waarover n. 29, 1025, 1447, 1610, 2848, 3373.

3711. Dat de woorden: “zie, Ik ben met u” het Goddelijke beteekenen, en “Ik zal u behoeden overal, waarheen gij gaan zult” de Goddelijke Voorzienigheid, blijkt hieruit, dat “Ik” hier Jehovah is, dus het Goddelijke des Heeren; en uit de beteekenis van “behoeden overal, waarheen gij gaan zult”, zijnde de Voorzienigheid uit het Goddelijke; en aangezien gehandeld wordt over den Heer, is het de Goddelijke Voorzienigheid. Onder het Goddelijke en de Goddelijke Voorzienigheid wordt hier verstaan, dat de Heer ook Zijn Natuurlijke Goddelijk zou maken.

3712. Dat de woorden: “en Ik zal u wederbrengen tot dezen aardbodem” de verbinding beteekenen met de Goddelijke Leer, blijkt uit de beteekenis van wederbrengen, zijnde wederom verbinden; en uit de beteekenis van den aardbodem, zijnde de leer van het goede en ware in den natuurlijken mensch, waarover n. 268, 566, 990; hier de Goddelijke Leer, want door het verblijf van Jakob bij Laban worden de tusschenbeide komende middelen aangeduid, waardoor de Heer Zijn Natuurlijke Goddelijk maakte; en door het wederbrengen of den terugkeer van Jakob tot het land Kanaän wordt het einde aangeduid van de tusschenbeide komende middelen, namelijk dat de Heer Zijn Natuurlijke Goddelijk had gemaakt. Aldus wordt door de woorden: “Ik zal u wederbrengen tot dezen aardbodem” de verbinding aangeduid met de Goddelijke Leer. De Goddelijke Leer is het Goddelijk Ware, en het Goddelijk Ware is het gansche Woord des Heeren; de Goddelijke Leer zelve is het Woord in den hoogsten zin, waarin eenig en alleen over den Heer gehandeld wordt, daarvandaan is de Goddelijke Leer het Woord in den innerlijken zin, waarin gehandeld wordt over het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde; de Goddelijke Leer is ook het Woord in den letterlijken zin, waarin gehandeld wordt over de dingen, die in de wereld en op aarde zijn. En daar de letterlijke zin in zich den innerlijken zin bevat, en deze den hoogsten zin, en de letterlijke zin geheel en al daarmede overeenstemt door middel van uitbeeldende en aanduidende dingen, is derhalve ook de uit den letterlijken zin voortvloeiende leer Goddelijk. Aangezien Jakob het Goddelijk Natuurlijke des Heeren uitbeeldt, beeldt hij ook het Woord ten aanzien van den letterlijken zin uit, want dat de Heer het Woord is, dat is, al het Goddelijk Ware, is bekend. Het is met het natuurlijke des Woords

niet anders gesteld dan met zijn letterlijken zin, want deze is betrekkelijk genomen een wolk (men zie de voorrede tot het 18de hoofdstuk), terwijl het met zijn redelijke of met het geestelijk inwendige des Woords, zoo gesteld is als met den innerlijken zin; en daar de Heer het Woord is, kan men zeggen, dat de innerlijke zin wordt uitgebeeld door Jischak, maar de hoogste zin door Abraham. Hieruit blijkt duidelijk, wat de verbinding met de Goddelijke Leer is, wanneer het betrekking heeft op het Goddelijk Natuurlijke des Heeren, dat wordt uitgebeeld door Jakob. Voorzeker is het in den Heer niet zoo gesteld met deze dingen, want alles is in Hem het Goddelijk Goede, maar niet het Goddelijk Ware, nog minder het Goddelijk Natuurlijk Ware; maar het Goddelijk Ware is het Goddelijk Goede, verschijnend in den Hemel voor de Engelen, en op aarde voor de menschen, en, ofschoon het een verschijning is, is het nochtans het Goddelijk Ware, omdat het van het Goddelijk Goede uitgaat, zooals het licht tot de zon behoort, omdat het van de zon uitgaat (men zie n. 3704).

3713. Dat de woorden: “want Ik zal u niet verlaten, totdat Ik zal gedaan hebben, hetgeen Ik tot u gesproken heb” beteekenen, dat niets zal ontbreken of het zal zijn werking hebben, kan zonder verklaring blijken.

3714. Vers 16, 17. *En Jakob ontwaakte uit zijnen slaap, en hij zeide: Gewisselijk is Jehovah in deze plaats, en ik heb het niet geweten. En hij vreesde, en hij zeide: Hoe verschrikkelijk is deze plaats; dit is niets dan het huis Gods, en dit is de poort des hemels.* Jakob ontwaakte uit zijnen slaap, beteekent de verlichting; en hij zeide: Gewisselijk is Jehovah in deze plaats, beteekent het Goddelijke in dien staat; en ik heb het niet geweten, beteekent in het duistere; en hij vreesde, beteekent een heilige ontsteltenis; en hij zeide: Hoe verschrikkelijk is deze plaats, beteekent het heilige van den staat; dit is niets dan het huis Gods, beteekent het Rijk des Heeren in het laatste van de orde; en dit is de poort des hemels, beteekent het laatste, waarin de orde eindigt, door welk laatste er schijnbaar van de natuur uit een ingang is.

3715. Dat de woorden: “Jakob ontwaakte uit zijnen slaap” de verlichting beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den slaap, zijnde een duistere staat in vergelijking met het wakker zijn, hetwelk een lichtvolle staat is; vandaar is “uit den slaap ontwaken” in den innerlijken zin verlicht worden.

3716. Dat de woorden: “en hij zeide: Gewisselijk is Jehovah in deze plaats” het Goddelijke in dien staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van zeggen in de historische gedeelten des Woords, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover herhaaldelijk eerder; uit de beteekenis van de plaats, zijnde de staat, waarover n. 1273, 1274, 1275, 1377, 2625, 2837, 3356, 3387; dat Jehovah het Goddelijke is, is

duidelijk; hieruit blijkt duidelijk, dat door de woorden “hij zeide: Gewisselijk is Jehovah in deze plaats” de innerlijke gewaarwording wordt aangeduid, dat het Goddelijke in dezen staat is.

3717. Dat de woorden: “en ik heb het niet geweten” in het duistere beteekenen, kan zonder verklaring blijken; want niet weten en onwetend zijn is het duistere ten aanzien van die dingen, die tot het verstandelijk gezicht behooren. Uit “niet weten” of “onwetend zijn”, zijnde het duistere, alsmede uit “ontwaken uit den slaap” zijnde verlicht worden, blijkt duidelijk, wat en hoe de innerlijke zin is, namelijk, dat de dingen, die tot den letterlijken zin behooren, zulke zijn als voor het uiterlijk gezicht of voor elk ander zintuig verschijnen, en ook overeenkomstig deze zintuigen worden begrepen; terwijl de dingen, die tot den innerlijken zin behooren, zulke dingen zijn als voor het innerlijk gezicht of voor een ander zintuig aldaar verschijnen. Derhalve worden dezelfde dingen, die in den letterlijken zin zijn, en door den mensch gevat worden overeenkomstig zijn uiterlijke zintuigen dat is, overeenkomstig de dingen, die in de wereld zijn, of overeenkomstig de daaruit voortvloeiende voorstelling — door de Engelen innerlijk ontwaard overeenkomstig de innerlijke zintuigen, dat is, overeenkomstig de dingen, die in den Hemel zijn, of overeenkomstig de daaruit voortvloeiende voorstelling. Gene dingen verhouden zich tot deze als de dingen in het licht der wereld tot die in het licht des Hemels; de dingen, die in het licht der wereld zijn, zijn dood in vergelijking met die, welke in het licht des Hemels zijn; want in het licht des Hemels is wijsheid en inzicht door den Heer (n. 3636, 3643); wanneer dan ook die dingen, welke tot het licht der wereld behooren, worden uitgewischt of verdreven, blijven die dingen, welke tot het licht des Hemels behooren, dus in de plaats van aardsche dingen hemelsche dingen, en in de plaats van natuurlijke dingen geestelijke dingen; zoo is het dan, dat — gelijk boven werd gezegd — “niet weten en onwetend zijn” wil zeggen: in een duisteren staat zijn aangaande het goede en ware; en “uit den slaap ontwaken” verlicht worden; evenzoo in alle andere dingen.

3718. Dat de woorden: “en hij vreesde” een heilige ontsteltenis beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de vrees, zijnde een heilige ontsteltenis, zooals duidelijk blijkt uit hetgeen onmiddellijk volgt, want hij zegt: “Hoe verschrikkelijk is deze plaats; dit is niets dan het huis Gods, en dit is de poort des hemels” en het kan duidelijk zijn, dat in deze woorden een heilige ontsteltenis gelegen is. Wat de vrees in den innerlijken zin is, zie men in n. 2826. Er zijn in het algemeen twee soorten van vrees: vrees in het niet heilige en vrees in het heilige. Vrees in het niet heilige is die, waarin de boosen zijn, en vrees in het heilige is die, waarin de goeden zijn. Deze vrees, namelijk

die, waarin de goeden zijn, wordt heilige vrees genoemd, en behoort tot de bewondering voor het Goddelijke, alsmede tot de liefde, Liefde zonder heilige vrees is als het ware iets smakeloos, of als een spijs waarin niets zouts is, en vandaar geen smaak; doch de liefde met vrees is als het ware een gezouten spijs, die evenwel niet naar zout smaakt. De vrees der liefde is de vrees, dat de Heer niet op eene of andere wijze beleedigd, noch de naaste op eene of andere wijze beleedigd worde, dus niet het goede en ware op eene of andere wijze, bijgevolg het heilige der liefde en des geloofs, en vandaar de eeredienst. Maar deze vrees is verschillend, en niet dezelfde bij den een als bij den ander. In het algemeen genomen, voor zooveel liefde van het goede en ware iemand heeft, heeft hij vrees, dat het goede en ware beleedigd wordt, maar nochtans verschijnt zij voor evenzooveel niet als vrees. Daarentegen, hoe minder liefde van het goede en ware iemand heeft, des te minder vrees dienaangaande, en des te meer verschijnt zij niet als liefde maar als vrees; vandaar bij dezulken de vrees voor de hel. Maar daar, waar niets van liefde van het goede en ware is, daar is niets van heilige vrees, maar slechts vrees voor het verlies van eer, gewin, den roem die beide verschaffen, voorts de vrees voor straffen en voor den dood; deze vrees is uiterlijk, en doet voornamelijk het lichaam en den natuurlijken mensch aan, en diens gedachten; doch gene vrees, namelijk de heilige vrees, doet voornamelijk den geest of den innerlijken mensch aan, en diens geweten.

3719. Dat de woorden: “en hij zeide: Hoe verschrikkelijk is deze plaats” het heilige van den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de vrees, zijnde de heilige ontsteltenis, waarover vlak hierboven n. 3718; en daar het woord “verschrikkelijk” in de oorspronkelijke taal van hetzelfde woord is afgeleid, waaruit het woord “vrees” komt, is het de heiligheid, die daarmede wordt aangeduid. En aangezien de vrees in den innerlijken zin het heilige beteekent, zooals kort te voren werd gezegd, wordt door hetzelfde woord in de oorspronkelijke taal ook de vereering en de eerbied aangeduid, die eveneens heilige vrees zijn; en uit de beteekenis van de plaats, zijnde de staat, waarover kort te voren in n. 3716.

3720. Dat de woorden: “dit is niets dan het huis Gods” het Rijk des Heeren beteekenen in het laatste van de orde, blijkt uit de beteekenis van het huis Gods. Op vele plaatsen wordt in het Woord melding gemaakt van het huis Gods, en in den uiterlijken zin of volgens de letter beteekent het een bedehuis, waar de heilige eeredienst gehouden wordt; maar in den innerlijken zin beteekent het de Kerk, en in meer algemeenen zin den Hemel, en in den meest omvattenden zin het Rijk des Heeren; in den hoogsten zin beteekent

het echter den Heer Zelfen ten aanzien van het Goddelijk Menschelijke. Maar in het Woord wordt nu eens Huis Gods, dan weer Tempel gezegd; beide beteekenen hetzelfde, maar met dit verschil, dat Huis Gods gezegd wordt daar waar over het goede wordt gehandeld, maar Tempel daar, waar over het ware wordt gehandeld. Hieruit blijkt duidelijk, dat door het Huis Gods de hemelsche Kerk des Heeren wordt aangeduid, en in meer algemeenen zin de Hemel der hemelsche Engelen, in den meest omvattenden zin het hemelsche Rijk des Heeren, en in den hoogsten zin de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede. En dat door den Tempel de geestelijke Kerk des Heeren wordt aangeduid, en in meer algemeenen zin de Hemel der geestelijke Engelen, in meest omvattenden zin het geestelijk Rijk des Heeren, en in den hoogsten zin de Heer ten aanzien van het Goddelijk Ware (men zie n. 2048). Dat het Huis Gods het hemelsche beteekent, dat tot het goede behoort, en de Tempel het geestelijke, dat tot het ware behoort, komt, omdat het huis in het Woord het goede beteekent (men zie n. 710, 2233, 2234, 2559, 3128, 3652), en omdat het bij de Oudsten uit hout gebouwd werd, aangezien het hout het goede beteekende (n. 643, 1110, 2784, 2812). De tempel beteekent echter het ware, omdat hij gebouwd werd uit steenen; en dat steenen waarheden zijn, zie men in n. 643, 1296, 1298. Dat hout en steenen dergelijke dingen beteekenen, blijkt niet alleen uit het Woord, alwaar zij genoemd worden, maar ook uit de uitbeeldingen in het andere leven; want zij, die verdienste stellen in goede werken, komen zichzelf voor alsof zij hout zagen; en zij, die verdienste stellen in waarheden, namelijk dat zij zichzelf boven anderen in waarheden onderlegd geloofden, en evenwel boos leefden, komen zichzelf voor alsof zij steenen houwden, welke dingen ik vaak heb gezien. Hieruit kon het voor mij vaststaan, wat de beteekenis van hout en steen is, namelijk dat die van hout het goede is, en die van steen het ware. Desgelijks ook hieruit, dat wanneer ik een houten huis zag, zich terstond de voorstelling van het goede voordeed, en wanneer ik een steenen huis zag, zich de voorstelling van het ware voordeed. Dienaangaande ben ik ook door de Engelen onderwezen. Dit is de reden, waarom, wanneer in het Woord melding wordt gemaakt van het Huis Gods, zich aan de Engelen de voorstelling van het goede voordoet, en wel van een dergelijk goede als waarover in dat verband gehandeld wordt, en waarom, wanneer er van den Tempel wordt melding gemaakt, zich de voorstelling van het ware voordoet, en wel van een dergelijk ware als waarover in dat verband gehandeld wordt. Hieruit kan men ook opmaken, hoe ver en diep inwaarts de hemelsche verborgenheden in het Woord verscholen liggen. Dat door het huis Gods hier het Rijk des Heeren in het laatste van de orde

wordt aangeduid, komt, omdat over Jakob gehandeld wordt, en dat door hem het Goddelijk Natuurlijke des Heeren wordt uitgebeeld, werd eerder herhaaldelijk aangetoond. Het natuurlijke ligt in het laatste van de orde, want daarin vinden alle meer innerlijke dingen hun grens en zijn daar te zamen; en omdat zij daar te zamen zijn, en aldus ontelbare dingen daar te zamen als één worden gezien, is het daar betrekkelijk duister; over het betrekkelijk duistere aldaar, werd eerder eveneens eenige malen gehandeld.

3721. Dat de woorden: “en dit is de poort des hemels” het laatste beteekenen, waarin de orde eindigt, door welk laatste er schijnbaar van de natuur uit een ingang is, blijkt uit de beteekenis van de poort, zijnde datgene waardoor uitgang en ingang is. Dat zij hier het laatste is, waarin de orde eindigt, komt omdat gehandeld wordt over het natuurlijke, dat door Jakob wordt uitgebeeld. Wat een poort is, blijkt uit hetgeen in n. 2851, 3187 werd gezegd en aangetoond; en dat het natuurlijke het laatste van de orde is, uit hetgeen in n. 775, 2181, 2987 tot 3002, 3020, 3147, 3167, 3483, 3489, 3513, 3570, 3576, 3671 werd aangehaald. Dat er door dit laatste schijnbaar van de natuur uit als het ware een ingang is, komt, omdat het bij den mensch het natuurlijk gemoed is, waardoor de dingen, die des Hemels, dat is, des Heeren, zijn, invloeien en nederdalen in de natuur, en door ditzelfde gemoed de dingen, die tot de natuur behooren, opklimmen (men zie n. 3702). Dat het echter schijnbaar een ingang is van de natuur uit door middel van het natuurlijk gemoed in de inwendige dingen, kan blijken uit hetgeen eerder hier en daar gezegd en aangetoond werd. Het schijnt den mensch toe, dat de voorwerpen der wereld door de zintuigen van zijn lichaam of de uiterlijke zintuigen binnentreden, en de inwendige dingen aandoen, en dat er op deze wijze van het laatste der orde een ingang is in de dingen die binnen zijn, maar dat dit schijn en begoocheling is, blijkt duidelijk uit den algemeenen regel, dat de latere dingen niet in de vorige kunnen vloeien, of, wat hetzelfde is, de lagere niet in de hoogere, of, wat hetzelfde is, de uitwendige niet in de inwendige, of, wat wederom hetzelfde is, de dingen, die der wereld en der natuur zijn, niet in de dingen, die des Hemels en des geestes zijn; want gene zijn grover, deze puurder; en gene grovere dingen, die tot den uiterlijken of natuurlijken mensch behooren, bestaan en blijven bestaan door die dingen, welke tot den innerlijken of redelijken mensch behooren, en zij kunnen de puurdere dingen niet aandoen, maar worden aangedaan door de puurdere dingen. Hoe het intusschen met dezen invloed gesteld is, aangezien de schijn zelf en de begoocheling zelve geheel en al het tegendeel betuigen, zal door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid afzonderlijk gezegd worden waar over

den invloed gehandeld wordt. Daarvandaan nu komt het, dat gezegd wordt, dat er door het laatste, waarin de orde eindigt, schijnbaar als het ware een ingang is van de natuur uit.

3722. Vers 18, 19. *En Jakob stond des morgens vroeg op, en hij nam den steen, dien hij tot zijne hoofdpeluw gesteld had, en zette hem tot een opgericht teeken, en hij goot olie op het hoofd daarvan. En hij noemde den naam dier plaats Bethel; en evenwel was Lus de naam der stad te voren.* Jakob stond des morgens vroeg op, beteekent den staat van verlichting; en hij nam den steen, beteekent het ware; dien hij tot zijne hoofdpeluw gesteld had, beteekent waarmede gemeenschap met het Goddelijke was; en zette hem tot een opgericht teeken, beteekent de heilige grens; en hij goot olie op het hoofd daarvan, beteekent het heilig goede, waaruit het voortkwam; en hij noemde den naam dier plaats Bethel, beteekent de hoedanigheid van den staat; en evenwel was Lus de naam der stad te voren, beteekent de hoedanigheid van den vorigen staat.

3723. Dat de woorden: “Jakob stond des morgens vroeg op” den staat van verlichting beteekenen, blijkt uit de beteekenis van des morgens vroeg opstaan, zijnde de staat van verlichting, waarover n. 3458; want waar in het Woord “opstaan” vermeld wordt, sluit het iets van verheffing in zich (n. 2401, 2785, 2912, 2927, 3171); en de morgen beteekent de komst van het hemelsche licht, dus hier de verheffing uit het duistere in het licht, bijgevolg den staat van verlichting.

3724. Dat de woorden: “en hij nam den steen” het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den steen, zijnde het ware, waarover n. 1296, 1298, 3720.

3725. Dat de woorden: “dien hij tot zijne hoofdpeluw gesteld had” beteekenen, waarmede gemeenschap met het Goddelijke was, blijkt uit de beteekenis van de hoofdpeluw of den neksteun, zijnde de meest algemeene gemeenschap, waarover boven n. 3695.

3726. Dat de woorden: “en zette hem tot een opgericht teeken” de heilige grens beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het opgerichte teeken, waarover aanstonds. Hoe het hiermede gesteld is, kan blijken uit hetgeen voorafgaat, namelijk dat gehandeld wordt over de orde, waarin de Heer Zijn Natuurlijke Goddelijk maakte, en in den uitbeeldenden zin over de wijze, waarop de Heer het natuurlijke van den mensch nieuw maakt of wederverwekt. Van welken aard deze orde is, werd boven hier en daar gezegd en aangetoond, namelijk dat de orde omgekeerd is, wanneer de mensch wordt wederverwekt, en het ware op de eerste plaats gesteld wordt; en dat de orde is hersteld, wanneer de mensch is wederverwekt, en het goede dan de eerste plaats inneemt, en het ware de laatste; dienaangaande zie men n. 3325, 3330, 3332, 3336, 3539,

3548, 3556, 3563, 3570, 3576, 3603, 3688. Dit werd uitgebeeld door de ladder, waarlangs de Engelen opklommen en nederdaalden, alwaar eerst gezegd wordt, dat zij opklommen, en daarna dat zij nederdaalden (n. 3701). Nu wordt over de opklimming gehandeld, namelijk, dat deze uitgaat van het laatste der orde, waarover kort te voren in n. 3720, 3721; hier nu in dit vers, dat het het ware is, hetwelk het laatste van de orde is. Het is dit laatste, dat de heilige grens wordt genoemd, en aangeduid door den steen, dien Jakob nam, en tot een opgericht teeken zette. Dat het ware het laatste der orde is, kan hieruit blijken, dat het goede zijn grens niet vinden kan in het goede, maar in het ware, want het ware is het ontvangende vat van het goede (n. 2261, 2434, 3049, 3068, 3180, 3318, 3387, 3470, 3570). Het goede bij den mensch zonder het ware, of zonder verbinding met het ware, is een dergelijk goede zooals bij kleine kinderen is, die nog niets van wijsheid hebben, omdat zij niets van inzicht hebben; maar voor zooveel een klein kind, bij het voortschrijden in leeftijd, het ware uit het goede ontvangt, of voor zooveel bij hem het ware met het goede verbonden wordt, wordt hij een mensch. Hieruit blijkt duidelijk, dat het goede het eerste der orde is, en het ware het laatste. Dit is de reden, dat de mensch moet beginnen met wetenschappelijke dingen die de waarheden van den natuurlijke mensch zijn, en daarna met de leerstellige dingen die de waarheden van den geestelijken mensch in zijn natuurlijke mensch zijn, om ingewijd te worden in het inzicht der wijsheid, dat is, om binnen te treden in het geestelijk leven. waardoore mensch mensch wordt (n. 3504). Zoo bijvoorbeeld moet de mensch, om als geestelijk mensch den naaste te kunnen liefhebben, eerst leeren wat geestelijke liefde of naastenliefde is, en wat de naaste; vóórdat hij dit weet, kan hij weliswaar den naaste liefhebben, maar als een natuurlijk mensch, niet als een geestelijk mensch, dat is, uit het natuurlijk goede, niet uit het geestelijk goede (n. 3470, 3471). Nadat hij echter deze dingen weet, kan het geestelijk goede door den Heer worden geplant in de erkenissen dienaangaande. Evenzoo is het gesteld met alle overige dingen, die erkenissen, of leerstellige dingen, of in het algemeen waarheden genoemd worden. Er wordt gezegd, dat van den Heer het goede in de erkenissen kan worden geplant, alsmede dat het ware het ontvangende vat van het goede is. Zij, die geen andere voorstelling aangaande erkenissen, alsmede aangaande waarheden hebben, dan dat het abstracte dingen zijn (zulk een voorstelling hebben de meesten ook aangaande de gedachten), kunnen geenszins vatten, wat het zeggen wil, dat het goede in de erkenissen wordt geplant, en dat het ware de ontvanger van het goede is. Maar men moet weten, dat erkenissen en waarheden geen in

meerdere mate van de zuiverste substantiën (die tot den inwendigen mensch of zijn geest behooren) afgetrokken dingen zijn, dan het gezicht van zijn orgaan of het oog, of het gehoor van zijn orgaan of het oor. Er zijn zuiverder substantiën, die werkelijk zijn, waaruit zij bestaan, en welker veranderingen van vorm, beziel en gemodificeerd door den invloed des levens die van den Heer uitgaat, ze te voorschijn brengen, en het zijn de samenstemmingen en harmonieën, achtereenvolgend of gelijktijdig, die aandoen, en datgene bewerken, dat het schoone, het bekoorlijke en aangename wordt genoemd; de geesten zelf zijn vormen, dat is, bestaan uit continueele vormen, evenzeer als de menschen, maar uit zuiverder en voor het lichamelijk gezicht of het oog niet zichtbare vormen. Maar aangezien deze vormen of substantiën niet zichtbaar zijn voor het lichamelijke oog, vat de mensch het heden ten dage niet anders, dan dat erkennenissen en gedachten abstracte dingen zijn; vandaar dan ook de waanzin van onze eeuw, dat de menschen niet gelooven een geest in zich te hebben, die na den dood van het lichaam zal leven, terwijl deze geest toch een heel veel werkelijker substantie is dan de stoffelijke substantie van zijn lichaam. Ja zelfs — zoo gij het gelooven wilt — is de geest na de losmaking van de lichamelijke dingen, dat gereinigde lichaam zelf, waarvan sommigen zeggen, dat zij het hebben zullen ten tijde van het Laatste Oordeel, wanneer zij voor het eerst gelooven weder op te zullen staan. Dat de geesten, of, wat hetzelfde is, de zielen, met een lichaam begiftigd zijn, dat zij elkander wederkeerig als op klaarlichten dag zien, onder elkander spreken, elkander wederkeerig hooren, en zich verheugen in het bezit van veel fijner zintuigen dan toen zij in het lichaam of in de wereld waren, kan duidelijk blijken uit hetgeen zoo overvloedig uit ondervinding werd medegedeeld.

3727. Wat de beteekenis van het opgerichte teeken betreft, zijnde de heilige grens, dus het laatste der orde, dit vindt hierin zijn oorzaak, dat in de oudste tijden steenen werden gesteld ter plaatse, waar de grenzen waren, die de bezitting of het erfgoed van den een scheidten van dat van den ander, en tot een teeken en getuigenis waren, dat daar de grenzen waren. De Oudsten, die in elk voorwerp en in elk opgericht teeken iets hemelsch en geestelijks dachten (n. 1977, 2995), dachten ook bij deze steenen, die zij oprichtten, over de uitersten in den mensch, bijgevolg over het laatste van de orde, hetwelk het ware is in den natuurlijken mensch. Van deze Oudsten, die vóór den vloed waren, hadden dit de Ouden, die na den vloed waren (n. 920, 1409, 2179, 2896, 2897), en zij begonnen deze steenen, die zij tot grenzen opstelden, heilig te houden, en zulks omdat zij, als gezegd, het heilig ware beteekenden, dat in het laatste van de orde is; zij noemden deze steenen ook “opgerichte teekenen”,

en vandaar geschiedde het, dat de opgerichte teekenen in den eeredienst kwamen, en dat zij ze oprichtten ter plaatse, waar zij hunne bosschen hadden, en daarna, waar zij hunne tempels hadden, en ook, dat zij ze met olie zalfden, waarover aanstonds. Want de eeredienst der Oude Kerk bestond in de dingen der innerlijke gewaarwording en in de aanduidingen der Oudsten, die vóór den vloed waren, zooals uit de kort te voren aangehaalde plaatsen duidelijk blijkt. Aangezien de Oudsten met de Engelen spraken, en met hen te zamen waren tijdens hun leven op aarde, hadden zij het van den Hemel geleerd, dat de steenen het ware beteekenen, en het hout het goede (men zie kort te voren n. 3720). Daarvandaan nu komt het, dat de opgerichte teekenen de heilige grens beteekenen, dus het ware, dat het laatste van de orde is bij den mensch. Want het goede, dat door den innerlijken mensch van den Heer invloeit, wordt begrensd in den uiterlijken mensch, en in het ware aldaar. De gedachte van den mensch, zijn spraak en handeling, die de uitersten van de orde zijn, zijn niets anders dan waarheden uit het goede, want zij zijn beelden of vormen van het goede, aangezien zij tot het verstandsdeel van den mensch behooren, terwijl het goede dat daarin is, en waaruit zij voortkomen, tot het wilsdeel behoort. Dat opgerichte teekenen werden opgericht ten teeken en tot getuigenis, en ook tot een eeredienst, en dat zij in den innerlijken zin de heilige grens beteekenen, of het ware in het natuurlijke van den mensch, hetgeen het laatste van de orde is, kan uit andere plaatsen in het Woord blijken, zooals uit de volgende, alwaar gehandeld wordt over het verbond tusschen Laban en Jakob: “Nu dan, kom laat ons een verbond maken, ik en gij; en het zij *tot eene getuigenis* tusschen mij en tusschen u; en Jakob nam een *steen*, en hij *verhoogde dien tot een opgericht teeken*. Laban zeide tot Jakob: Zie, dezen hoop en *zie het opgericht teeken*, hetwelk ik opgeworpen heb tusschen mij en tusschen u; deze hoop zij *getuige*, en het *opgericht teeken* zij *getuige*, dat ik tot u voorbij dezen hoop niet komen zal, en dat gij tot mij voorbij dezen hoop en dit *opgericht teeken*, niet komen zult ten kwade” (Gen. 31: 44, 45, 51, 52). Dat hier door het opgerichte teeken het ware wordt uitgebeeld, zal in de verklaring van die plaats gezien worden. Bij Jesaja: “Te dien dage zullen er vijf steden zijn in het land van Egypte, sprekende met de lippen van Kanaän, en zwerende Jehovah Zebaoth; te dien dage zal *Jehovah een altaar* hebben in het midden van het land van Egypte, en een *opgericht teeken bij hare grens* voor Jehovah; hetwelk zal zijn *tot een teeken* en *tot eene getuigenis* voor Jehovah Zebaoth in het land van Egypte” (19: 18, 19, 20). Egypte staat voor de wetenschappelijke dingen, die tot den natuurlijke mensch behooren; het altaar voor den Goddelijken eeredienst in het algemeen, want het altaar is in

de tweede Oude Kerk, die met Eber begon, geworden tot het voornaamste uitbeeldende van den eeredienst (n. 921, 1343, 2777, 2811); het midden van het land van Egypte staat voor het voornaamste en binnenste van den eeredienst (n. 2940, 2973, 3436); het opgerichte teeken voor het ware, dat het laatste van de orde is, in het natuurlijke. Dat dit aan de grens is, tot een teeken en tot een getuigenis, komt duidelijk uit. Bij Mozes: “Mozes schreef al de woorden van Jehovah, en hij maakte zich des morgens op, en hij bouwde een *altaar* nabij den berg Sinai, en *twalf opgerichte teekenen* voor de twalf stammen Israëls” (Exod. 24: 4), alwaar het altaar desgelijks uitbeeldend was voor allen eeredienst, en wel uitbeeldend voor het goede in den eeredienst; maar de twalf opgerichte teekenen waren uitbeeldend voor het ware, dat uit het goede in den eeredienst voortkomt; dat twalf alle dingen van het ware in ééne samenvatting zijn, zie men in n. 577, 2089, 2129 aan het einde, 2130 aan het einde, 3272. Dat de twalf stammen desgelijks alle waarheden der Kerk zijn, zal in het volgende hoofdstuk, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, worden aangetoond. Aangezien de altaren uitbeeldingen waren van al het goede van den eeredienst, en de Joodsche Kerk werd ingesteld, opdat zij de Hemelsche Kerk zou uitbeelden, die geen, ander ware erkende dan dat, wat uit het goede voortkomt, hetgeen het hemelsch ware wordt genoemd — want zij wilde in het minst niet het ware van het goede scheiden, zoozeer zelfs, dat zij niet eens iets van het geloof of van het ware wilde noemen, tenzij zij over het goede dacht, en zulks uit het goede (men zie n. 202, 377, 2069, 2715, 2718, 3246) — daarom was er een uitbeelding van het ware door middel van de steenen van het altaar, en was het verboden het door opgerichte teekenen uit te beelden, opdat niet aldus het ware van het goede gescheiden zou worden, en het ware in plaats van het goede op uitbeeldende wijze vereerd zou worden. Vandaar staat bij Mozes aldus geschreven: “Gij zult u geen bosch planten van eenigen boom bij het *altaar van Jehovah*, uwen God, dat gij u maken zult, en *gij zult u geen opgericht teeken stellen*, hetwelk Jehovah, uw God, haat” (Deut. 16: 21, 22), want het ware afgescheiden van het goede vereeren, of het geloof afgescheiden van de naastenliefde, is tegen het Goddelijke, aangezien het tegen de orde is, hetgeen wordt aangeduid met de woorden: “gij zult u geen opgericht teeken stellen, hetgeen Jehovah God haat.” Maar dat zij ze nochtans opstelden, en op deze wijze de dingen uitbeeldden, die tegen de orde zijn, blijkt bij Hosea: “Israël, naar de vermenigvuldiging zijner vrucht, *vermenigvuldigt de altaren*, naar het goede zijns lands, *maken zij opgerichte teekenen wel*; maar Hij zal *hunne altaren omkeeren*, Hij zal *hunne opgerichte teekenen verwoesten*” (10: 1, 2). In het

eerste Boek der Koningen: “Jehudah deed het booze in de oogen van Jehovah, en zij bouwden zich hoogten, en *opgerichte teekenen*, en bosschen, op allen hoogen heuvel, en onder allen groenen boom” (14: 22, 23). In het tweede Boek der Koningen: “De zonen Israëls *hadden zich opgerichte teekenen opgesteld*, en bosschen, op allen hoogen heuvel, en onder allen groenen boom” (17: 10). In hetzelfde Boek: “Chiskia nam de hoogten weg, en *brak de opgerichte teekenen*, en roeide het bosch uit, en hij verbrijzelde de koperen slang, die Mozes gemaakt had, omdat zij haar gerookt hadden” (18: 4). Aangezien de natiën het ook door overleveringen hadden, dat het heilige van den eeredienst door altaren en opgerichte teekenen werd uitgebeeld, en zij nochtans in het booze en valsche waren, worden door de altaren bij de natiën de boosheden van den eeredienst aangeduid, en door de opgerichte teekenen de valscheden; daarom werd het bevolen, ze te vernietigen; bij Mozes: “*De altaren der natiën zult gijlieden omwerpen, en hunne opgerichte teekenen zult gij verbreken*, en hunne bosschen zult gij afhouden” (Exod. 34: 13; Deut. 7: 5; hfdst. 12: 3). Bij denzelfde: “Gij zult u voor de goden der natiën niet buigen, noch hen vereeren, en naar hunne werken niet doen, want vernietigende zult ge ze vernietigen, en vermorzelende *zult gij hunne opgerichte teekenen vermorzelen*” (Exod. 23: 24); de goden der natiën staan voor de valscheden, de werken voor de boosheden, de opgerichte teekenen vermorzelen voor het vernietigen van den eeredienst uit het valsche. Bij Jeremia: “Nebukadnezar, de koning van Babel, zal *de opgerichte teekenen van het huis van de zon* in het land van Egypte verbreken, en hij zal de huizen der goden van Egypte met vuur verbranden” (43: 13). Bij Ezechiël: “Nebukadnezar, de koning van Babel, zal met de hoeven zijner paarden al uwe straten vertreden; het volk zal hij met het zwaard dooden, en de *opgerichte teekenen uwer sterkte* zal hij ter aarde doen nederdalen” (26: 11), alwaar gehandeld wordt over Tyrus; Nebukadnezar, de koning van Babel, staat voor datgene, wat verwoest (n. 1327 aan het einde); de hoeven der paarden staan voor de laagste verstandelijke dingen, zooals de wetenschappelijkheden uit louter zinnelijke dingen zijn; dat de hoeven de laagste dingen zijn, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders bevestigd worden; de paarden staan voor de verstandelijke dingen (n. 2760, 2761, 2762); de straten voor de waarheden, en in tegenovergestelden zin voor de valscheden (n. 2336); deze vertreden, wil zeggen: de erkentissen van het ware vernietigen, die door Tyrus worden aangeduid (dat Tyrus, waarover hier gehandeld wordt, de erkentissen van het ware zijn, n. 1201); het volk met het zwaard dooden, wil zeggen de waarheden vernietigen door het valsche (dat het volk betrekking heeft op de waarheden, n. 1259, 1260, 3295, 3581; en

dat het zwaard het strijdende valsche is, n. 2799). Hieruit blijkt het duidelijk, wat het zeggen wil “de opgerichte teekenen der sterkte ter aarde doen nederdalen”. Dat de sterkte betrekking heeft op het ware en op het valsche, blijkt eveneens uit het Woord.

3728. Dat de woorden: “en hij goot olie op het hoofd daarvan” het heilig goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de olie, zijnde het hemelsche der liefde of het goede, waarover n. 886, 3009; en uit de beteekenis van het hoofd, zijnde dat wat hooger is, of, wat het zelfde is, hetgeen meer innerlijk is; dat het goede hooger of innerlijker is, en het ware lager of uiterlijker, is op vele plaatsen aangetoond. Hieruit blijkt duidelijk, wat door dezen ouden ritus van olie gieten op het hoofd van een opgericht teeken, werd aangeduid, namelijk dat het ware niet zou zijn zonder het goede, maar uit het goede, dus dat het goede zou heerschen, zooals het hoofd over het lichaam. Want het ware zonder het goede is het ware niet, maar een klank zonder eenig leven, en van dien aard, dat het vanzelf verdwijnt. In het andere leven wordt het ook verstrooid bij hen, die meer dan anderen het ware of de leerstellige dingen des geloofs hebben geweten, en zelfs bij hen, die de leerstellige dingen der liefde hebben geweten, wanneer zij niet in het goede hebben geleefd, en aldus wanneer zij niet uit het goede het ware onthouden hebben. Vandaar is de Kerk niet een Kerk krachtens het van het goede afgescheiden ware, bij gevolg niet door het van de naastenliefde gescheiden geloof, maar door het ware, dat uit het goede is, of door het geloof dat uit de naastenliefde is. Hetzelfde wordt ook aangeduid door hetgeen de Heer tot Jakob zeide: “Ik ben de God van Bethel, *alwaar gij het opgerichte teeken gezalft hebt*, waar gij Mij eene gelofte beloofd hebt” (Gen. 31: 13), en daarmede, dat “Jakob wederom een *opgericht teeken opstelde*, een *steen opgericht teeken*, en hij stortte daarop drankoffer, en *goot olie daarover*” (Gen. 35: 14); door “drankoffer uitstorten op het opgericht teeken” wordt het Goddelijk Goede des geloofs aangeduid, en door “olie daarover gieten” het Goddelijk Goede der liefde. Een ieder kan zien, dat het gieten van olie over een steen zonder de beteekenis van iets hemelsch en geestelijks, belachelijk en afgodisch zou zijn.

3729. Dat de woorden: “en hij noemde den naam dier plaats Bethel” de hoedanigheid van den staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam en van den naam noemen, zijnde de hoedanigheid, waarover n. 144, 145, 1754, 1896, 2009, 2724, 3006, 3421; en uit de beteekenis der plaats, zijnde de staat, waarover n. 2625, 2837, 3356, 3387. Het is de hoedanigheid van den staat, die door Bethel wordt aangeduid; Bethel beteekent in de oorspronkelijke taal

het huis Gods, en dat dit het goede is in het laatste van de orde, zie men in n. 3720.

3730. Dat de woorden: “en evenwel was Lus de naam der stad te voren” de hoedanigheid van den vorigen staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam, zijnde de hoedanigheid, waarover vlak hierboven n. 3729; en uit de beteekenis van de stad, zijnde het leerstellige van het ware, waarover n. 402, 2268, 2449, 2712, 2943, 3216. In de oorspronkelijke taal beteekent Lus “verwijdering”, dus ontbinding, die geschiedt wanneer het leerstellige van het ware of het ware op de eerste plaats wordt gesteld, en het goede veronachtzaamd, dus wanneer het ware alleen in het laatste van de orde is. Maar wanneer het ware te zamen met het goede in het laatste van de orde is, is er geen verwijdering of ontbinding, maar toenadering of verbinding; dit is de hoedanigheid van den staat, die door Lus wordt aangeduid.

3731. Vers 20, 21, 22. *En Jakob beloofde eene gelofte, zeggende: Wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op dezen weg, dien ik wandele, en mij gegeven zal hebben brood om te eten, en een kleed om aan te trekken. En ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn; en Jehovah zal mij tot een God zijn. En deze steen, dien ik tot een opgericht teeken gezet heb, zal het huis Gods wezen; en alles, wat Gij mij geven zult, verdiende zal ik U dat verdienen.* Jakob beloofde eene gelofte, zeggende, beteekent den staat der Voorzienigheid; wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op dezen weg, dien ik wandele, beteekent het voortdurend Goddelijke; en mij gegeven zal hebben brood om te eten, beteekent, tot aan de verbinding met het Goddelijk Goede; en een kleed om aan te trekken, beteekent de verbinding met het Goddelijk Ware; en ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn, beteekent, tot aan de volmaakte verbinding; en Jehovah zal mij tot een God zijn, beteekent, dat het Goddelijk Natuurlijke ook Jehovah zal zijn; en deze steen, dien ik tot een opgericht teeken gezet heb, beteekent het ware, dat het uiterste is; zal het huis Gods wezen, beteekent, hier als eerder, het Rijk des Heeren in het laatste van de orde, waarin de hoogere dingen als in hun huis zijn; en alles, wat Gij mij geven zult, verdiende zal ik U dat verdienen, beteekent, dat Hij alle dingen in het algemeen en in het bijzonder uit eigen macht Goddelijk zou maken.

3732. Dat de woorden: “Jakob beloofde eene gelofte” den staat der Voorzienigheid beteekenen, blijkt uit de beteekenis van eene gelofte beloven, zijnde in den innerlijken zin willen, dat de Heer voorziet; vandaar in den hoogsten zin — waarin over den Heer gehandeld wordt — de staat der Voorzienigheid. Dat eene gelofte beloven in den innerlijken zin wil zeggen

“willen dat de Heer voorziet”, komt omdat in de geloften de begeerte en de aandoening is, dat hetgeen men wil, geschiede; dus dat de Heer voorzie. Er ligt iets van een beding in, en tevens iets van een verplichting van de zijde van den mensch, welke hij op zich genomen heeft, wanneer hij erlangt wat hij verlangt, zooals hier van de zijde van Jakob, namelijk dat Jehovah hem tot een God zou zijn, en de steen, dien hij tot een opgericht teeken gesteld had, tot Gods huis zou wezen, en dat hij alles zou verdienden, wat Hij hem zou geven, wanneer Jehovah hem zou behoeden op den weg, en hem brood geven om te eten, en een kleed om aan te trekken, en wanneer hij ten huize zijns vaders in vrede zou wederkeeren. Hieruit blijkt duidelijk, dat geloften toentertijd bijzondere verbintenissen waren, voornamelijk tot het erkennen van God als hun God, wanneer Hij voorzag in de dingen, die zij begeerden, alsmede dat zij het Hem met de eene of andere gave zouden vergelden, wanneer Hij daarin zou voorzien. Hierin komt duidelijk uit, van welken aard de vaders der Joodsche natie waren, zooals hier Jakob, namelijk dat hij Jehovah nog niet erkende, en dat hij nog in de keuze was, of hij Hem dan wel een ander als zijn God zou erkennen. Dit was een bijzonderheid van deze natie, zelfs van den tijd hunner vaderen af, dat een ieder zijn eigen God wilde hebben, en wanneer iemand Jehovah vereerde, was het alleen het vereeren van een zekeren God, die Jehovah genoemd werd, en door dezen naam was onderscheiden van de goden der andere natiën, zoodat hun eeredienst, zelfs hierin, afgodisch was; want de eeredienst van den naam alleen, zelfs van den naam van Jehovah, is niets anders dan afgoderij (n. 1094); evenals zij, die zich Christenen noemen, en zeggen Christus te vereeren, en niet naar Zijne geboden leven, Hem op afgodische wijze vereeren, omdat zij alleen Zijn naam vereeren; want het is een valsche Christus, dien zij vereeren (hierover bij Mattheus, hfdst. 24: 23, 24; n. 3010).

3733. Dat de woorden “wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op dezen weg, dien ik wandele” het voortdurende Goddelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van “het zijn van God met iemand, en het behoeden op den weg, dien hij wandelt” zijnde het voortdurend Goddelijke; want het heeft op den Heer betrekking, die naar het Wezen des levens zelf Jehovah was, zoodat Zijn gansche leven, van de vroegste kindsheid aan tot het einde, voortdurend Goddelijk was, en zulks tot aan de volmaakte vereeniging van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen toe.

3734. Dat de woorden: “en mij gegeven zal hebben brood om te eten” beteekenen, tot aan de verbinding met het Goddelijk Goede, blijkt uit de beteekenis van het brood, zijnde al het hemelsch en geestelijk goede, dat van

den Heer uitgaat, en in den hoogsten zin de Heer Zelf ten aanzien van het Goddelijk Goede, waarover n. 276, 680, 1798, 2165, 2177, 3464, 3478; en uit de beteekenis van eten, zijnde medegeedeeld, toegeëigend en verbonden worden, waarover n. 2187, 2343, 3168, 3513 aan het einde, 3596.

3735. Dat de woorden: “en een kleed om aan te trekken” de verbinding met het Goddelijk Ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het kleed, zijnde het ware, waarover n. 1073, 2576; hier het Goddelijk Ware, aangezien over den Heer gehandeld wordt; en uit de beteekenis van aantrekken, zijnde daaraan toegeëigend en daarmee verbonden worden. Van welken aard de innerlijke zin des Woords is, kan hieruit en uit de overige dingen blijken, namelijk dat wanneer in den zin der letter gehandeld wordt over brood, en over een kleed, en ook waar deze in historisch verband genoemd worden, zooals hier “wanneer God mij brood gegeven zal hebben om te eten, en een kleed om aan te trekken” de Engelen, die dan bij den mensch zijn, in het geheel niet over brood denken maar over het goede der liefde, en in den hoogsten zin over het Goddelijk Goede des Heeren; noch over een kleed, maar over het ware, en in den hoogsten zin over het Goddelijk Ware des Heeren. Dergelijke dingen, als in den zin van de letter voorkomen, zijn voor hen slechts voorwerpen om te denken over hemelsche en Goddelijke dingen, want dergelijke dingen zijn de vaten, die zich in het laatste van de orde bevinden. Dus wanneer de mensch, in een heiligen staat zijnde, over het brood denkt, zooals bijvoorbeeld over het brood in het Heilig Avondmaal of over het dagelijksch brood in het Gebed des Heeren, dan dient deze gedachte, die de mensch over het brood heeft, den Engelen, die bij den mensch zijn, als een voorwerp om over het goede der liefde te denken, dat van den Heer uitgaat, want de Engelen vatten in het geheel niet de gedachte des menschen over het brood, maar in plaats daarvan hebben zij een gedachte over het goede, want van dien aard is de overeenstemming. Evenzoo, wanneer de mensch, in het heilige zijnde, over kleeding denkt, is de gedachte der Engelen op het ware gericht; aldus is het gesteld met alle overige dingen, die in het Woord zijn. Hieruit kan blijken, van welken aard de verbinding van den Hemel en de aarde is door het Woord, namelijk zoadanig, dat de mensch, die het Woord heilig leest, door dergelijke overeenstemmingen nauw verbonden is met den Hemel, en door den Hemel met den Heer, hoewel de mensch alleen in de gedachte is over die dingen in het Woord, welke in den zin van zijn letter zijn. Het heilige zelf, dat dan bij den mensch is, komt voort uit den invloed der hemelsche en geestelijke gedachten en aandoeningen, zooals deze bij de Engelen van dien aard zijn. Opdat er zulk een invloed zijn zou, en vandaar verbinding van den mensch

met den Heer, werd door den Heer het Heilig Avondmaal ingesteld, alwaar openlijk wordt gezegd, dat het brood en de wijn de Heer is; want het lichaam des Heeren beteekent Zijn Goddelijke liefde, en de wederkeerige liefde bij den mensch, zooals de liefde is bij de hemelsche Engelen; en het bloed beteekent desgelijks Zijn Goddelijke Liefde, en de wederkeerige liefde bij den mensch, maar zooals de liefde is bij de geestelijke Engelen. Hieruit blijkt duidelijk, hoeveel Goddelijks er in elk ding des Woords gelegen is, ofschoon de mensch niet weet, wat het is en van welken aard het is. Maar zij, die in het leven van het goede waren, toen zij in de wereld leefden, komen na het overlijden in de erkennenissen en in de innerlijke gewaarwording van al deze dingen, want dan leggen zij de aardsche en wereldsche dingen af, en trekken de hemelsche dingen aan, en zijn desgelijks in de geestelijke en hemelsche voorstelling, waarin de Engelen zijn.

3736. Dat de woorden: “en ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn” beteekenen, tot aan de volmaakte verbinding, kan hieruit blijken, dat het huis des vaders, wanneer het op den Heer betrekking heeft, het Goddelijke zelf is waarin de Heer was van de ontvangenis zelve aan. Wederkeeren tot dat huis is wederkeeren tot het Goddelijk Goede zelf, dat de Vader wordt genoemd. Dat dit de Vader is, zie men in n. 3704; en dat “wederkeeren tot dat huis” wil zeggen: vereenigd worden, kan duidelijk zijn. Hetzelfde werd door den Heer bedoeld, toen Hij zeide, dat Hij van den Vader was uitgegaan, en in de wereld gekomen, en dat Hij wederom naar den Vader zou gaan, namelijk door het uitgaan van den Vader, dat het Goddelijke zelf het Menschelijke had aangenomen; door het komen in de wereld, dat Hij gelijk een mensch was; en door het gaan naar den Vader, dat Hij het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen vereenigen zou. Dit werd verstaan onder hetgeen de Heer sprak bij Johannes: “Zoo gij den Zoon des menschen zaagt opvaren, daar Hij te voren was” (6: 62). Bij denzelfde: “Jezus wist, dat de Vader Hem alle dingen in de handen gegeven had, en dat Hij van God uitgegaan was, en tot God heenging; zonen, nog eenen korten tijd ben Ik met u; waar Ik heenga, kunt gij niet komen” (13: 3, 33). Bij denzelfde: “Nu ga Ik heen tot Hem, die Mij gezonden heeft; maar niemand van u vraagt Mij: Waar gaat Gij henen. Het is u nut, dat Ik wegga; want, indien Ik niet wegga, zoo zal de Trooster tot u niet komen; maar indien Ik heenga, zoo zal Ik Hem tot u zenden. Eenen kleinen tijd, en gij zult Mij niet zien; en wederom eenen kleinen tijd, en gij zult Mij zien; want Ik ga heen tot den Vader” (16: 5, 7, 10, 16, 17). Bij denzelfde: “Ik ben van den Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat Ik de wereld, en ga heen tot den Vader” (16: 28); “heengaan

tot den Vader” wil in deze plaatsen zeggen: het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen vereenigen.

3737. Dat de woorden: “en Jehovah zal mij tot een God zijn” beteekenen, dat het Goddelijk Natuurlijke ook Jehovah zal zijn, kan blijken uit het verband in den hoogsten innerlijken zin, waarin gehandeld wordt over de vereeniging van het Menschelijke des Heeren met Zijn Goddelijke; doch opdat deze zin verschijne, moet de gedachte onttrokken zijn aan de geschiedenis van Jakob, en vastgehouden in het Goddelijk Menschelijke des Heeren, en hier in Zijn Goddelijk Natuurlijke, dat door Jakob wordt uitgebeeld. Het menschelijke zelf bestaat, als eerder herhaaldelijk gezegd, uit het redelijke, dat hetzelfde is als de innerlijke mensch, en uit het natuurlijke, dat hetzelfde is als de uiterlijke mensch, alsmede uit het lichaam, dat het natuurlijke dient als een middel of als een buitenste orgaan om in de wereld te leven, en door middel van het natuurlijke het redelijke dient, en verder door middel van het redelijke het Goddelijke. Aangezien de Heer in de wereld kwam om het gansche Menschelijke in Zichzelf Goddelijk te maken, en zulks overeenkomstig de Goddelijke orde, en door Jakob het Natuurlijke des Heeren wordt uitgebeeld, en door zijn leven van vreemdelingschap in den hoogsten zin de wijze, waarop de Heer Zijn Natuurlijke Goddelijk maakte, daarom wordt hier, waar gezegd wordt “wanneer ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn, zal Jehovah mij tot een God zijn” de vereeniging aangeduid van het Menschelijke des Heeren met Zijn Goddelijke, en dat Hij ten aanzien van het Goddelijk Natuurlijke ook Jehovah zal zijn door de vereeniging van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen en van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen; er wordt niet een vereeniging bedoeld, zooals die bestaat tusschen twee, die van elkander onderscheiden zijn, en alleen door de liefde verbonden zijn, zooals een vader met een zoon, wanneer de vader den zoon liefheeft en de zoon den vader, of zooals wanneer een broeder den broeder liefheeft, of zooals een vriend den vriend, maar het is een werkelijke vereeniging in één, opdat zij niet twee zijn, maar één, hetgeen de Heer ook op verscheidene plaatsen leert; en omdat zij één zijn, is ook het gansche Menschelijke des Heeren het Goddelijk Zijn of Jehovah (men zie n. 1343, 1736, 2156, 2329, 2447, 2921, 3023, 3035).

3738. Dat de woorden: “en deze steen, dien ik tot een opgericht teeken gezet heb” het ware beteekenen, dat het uiterste is, blijkt uit hetgeen boven in n. 3724, 3726 is gezegd, alwaar dezelfde woorden staan.

3739. Dat de woorden: “zal het huis Gods wezen” het Rijk des Heeren beteekenen in het laatste van de orde, waarin de hoogere dingen als in hun

huis zijn, blijkt eveneens uit hetgeen boven in n. 3720 werd gezegd, alwaar ook dezelfde woorden staan, en bovendien uit hetgeen in n. 3721 is gezegd. Daarmede, dat de hoogere dingen in het laatste van de orde zijn als in hun huis, is het aldus gesteld: door den Heer is zulk een orde ingesteld, dat de hoogere dingen invloeien in de lagere, en daar een beeld van zichzelf vertoonen in het algemeen, en bijgevolg aldaar te zamen zijn in een zekerem algemeenem vorm, en aldus in orde van het Hoogste uit, dat is, van den Heer. Dit is de reden, dat het naastgelegen beeld des Heeren de binnenste Hemel is, die de Hemel van onschuld en vrede is, alwaar de hemelschen zijn; deze Hemel wordt, daar hij den Heer het dichtst nabij is, Zijn gelijkenis genoemd. De tweede Hemel, namelijk die welke daarop volgt, en in een lageren graad is, is het beeld des Heeren, omdat in dezen Hemel zich tevens, als in iets algemeenem, die dingen vertoonen, die in den hoogerem Hemel zijn. De laatste Hemel, die wederom op dezen volgt, verhoudt zich op dezelfde wijze tot dezen, want de bijzondere en afzonderlijke dingen van den naastgelegen hoogerem Hemel vloeien in dezen Hemel, en vertoonen zich aldaar in het algemeen in een overeenstemmenden vorm. Desgelijks is het bij den mensch gesteld, want deze werd geschapen en geformeerd tot een afbeelding der drie Hemelen; dat wat het binnenste bij hem is, vloeit op dezelfde wijze in dat wat lager is, en dit op dezelfde wijze in hetgeen het laagste of het uiterste is. Het natuurlijke en het lichamelijke bestaat uit een dergelijken invloed en een dergelijken samenloop in de dingen, die beneden zijn, en ten slotte in de dingen, die de laatste zijn; vandaar komt de aaneenschakeling van de laatste dingen met het Eerste, zonder welke aaneenschakeling dat, wat het laatste in de orde is, zelfs niet één enkel oogenblik zou kunnen blijven bestaan. Hieruit blijkt duidelijk, wat daaronder wordt verstaan, dat de hoogere dingen in het laatste van de orde zijn als in hun huis. Of ge nu zegt hoogere en lagere dingen, dan wel innerlijker of uiterlijker dingen, is hetzelfde, want voor den mensch verschijnen de innerlijker dingen als hoogere, en daarom stelt demensch den Hemel in de hoogte, terwijl hij toch in het innerlijke is.

3740. Dat de woorden: “en alles, wat Gij mij geven zult, vertiendende zal ik U dat vertienden” beteekenen, dat Hij alle dingen in het algemeen en in het bijzonder uit eigen macht Goddelijk zou maken, blijkt uit de beteekenis van geven, wanneer het op den Heer betrekking heeft, zijnde dat Hij aan Zichzelven gegeven heeft, waarover n. 3705 aan het einde; dus dat het uit eigen macht was; en uit de beteekenis van vertiender en van de tienden, zijnde de goedheden en waarheden, die door den Heer in de inwendige dingen bij den mensch worden opgeborgen, welke goedheden “overblijfselen”

worden genoemd, waarover n. 576, 1738, 2280; en wanneer deze op den Heer betrekking hebben, zijn zij de Goddelijke goedheden en de Goddelijke waarheden, die de Heer Zich uit eigen macht verwierf (men zie n. 1738, 1906).

Vervolg aangaande den Grootsten Mensch en de overeenstemming daarmede.

3741. *Het hemelsche Rijk is als een enkel mensch, aangezien alle dingen daarin elk afzonderlijk met den Heer alleen overeenstemmen, namelijk met Zijn Goddelijk Menschelijke, dat alleen Mensch is (n. 49, 288, 565, 1894). Krachtens de overeenstemming met het beeld van en de gelijkenis met Hem wordt de Hemel de Grootste Mensch genoemd; krachtens het Goddelijke des Heeren zijn alle hemelsche dingen, die tot het goede behooren, en alle geestelijke dingen, die tot het ware behooren, in den Hemel. Alle Engelen zijn daar vormen, of substantiën gevormd naar de ontvangenis van de Goddelijke dingen, die van den Heer komen. Het zijn de bij hen ontvangen Goddelijke dingen des Heeren, die hemelsche en geestelijke dingen worden genoemd, wanneer het Goddelijke leven en het daaruit voortvloeiende Goddelijke licht in hen als in ontvangende vaten bestaat en gemodificeerd wordt. Vandaar komt het, dat ook de stoffelijke vormen en substantiën bij den mensch van dien aard zijn, maar in lageren graad, omdat zij grover en meer samengesteld zijn. Dat deze ook vormen zijn, die hemelsche en geestelijke dingen ontvangen, komt ten duidelijkste uit in teekenen, die ten volle zichtbaar zijn, zooals in de gedachte, die vloeit in de organische vormen van de tong, en de spraak teweeg brengt; in de aandoeningen van het gemoed, die zich zichtbaar vertoonen in het gelaat; in den wil, die door de spiervormen in de handelingen vloeit; en zoo voort. De gedachte en de wil, die deze dingen voortbrengen, zijn geestelijk en hemelsch, terwijl de vormen of substantiën, die ze ontvangen en in werking stellen, stoffelijk zijn; dat deze geheel en al gevormd zijn om gene te ontvangen, is duidelijk; vandaar blijkt het duidelijk, dat deze van gene uitgaan, en dat wanneer zij niet van gene uitgingen, zij niet zouden kunnen bestaan zóó als zij zijn.*

3742. *Dat er één eenig leven is, en dit van den Heer alleen komt, en dat de Engelen, de geesten en de menschen slechts ontvangers des levens zijn, is mij door zoo veelvuldige ondervinding te weten gegeven, dat er niet het minste spoor van twijfel overbleef. De Hemel zelf is in de innerlijke gewaarwording dat het zoo is, en wel zoozeer, dat de Engelen den invled duidelijk gewaarworden, voorts ook hoe hij invloeit, alsmede de hoeveelheid en de hoedanigheid van hetgeen zij daarvan ontvangen. Wanneer zij in een volleren staat vaan opneming zijn, zijn zij in hun vrede en gelukzaligheid; anders verkeeren zij in een staat van onrust*

en van een zekeren angst; maar nochtans wordt hun het leven des Heeren zoozeer toegeëigend, dat zij de innerlijke gewaarwording hebben alsof zij uit zichzelf leefden, terwijl zij toch weten, dat zij niet uit zichzelf leven. De toeiening van het leven des Heeren komt voort uit Zijn Liefde en Barmhartigheid jegens het gansche menschelijke geslacht, namelijk dat Hij Zich en hetgeen het Zijne is aan een ieder geven wil, en dat Hij daadwerkelijk geeft, voor zooveel zij opnemen, dat is, voor zooveel zij als Zijne gelijkenissen en beelden in het leven van het goede en in het leven van het ware zijn; en aangezien een dergelijk Goddelijk streven voortdurend van den Heer uitgaat, wordt Zijn leven, als gezegd, toegeëigend.

3743. *Zij echter, die niet in de liefde tot den Heer en in de liefde jegens den naaste zijn, bijgevolg niet in het leven van het goede en van het ware, kunnen niet erkennen, dat er een eenig leven is, hetwelk invloeit, en nog minder, dat dit leven van den Heer uitgaat; maar al diegenen zijn verontwaardigd, ja zelfs keeren zij zich af, wanneer gezegd wordt, dat zij niet uit zichzelf leven; het is de eigenliefde, die dit doet; en, hetgeen wonderlijk is, hoewel het hun met levende ondervinding in het andere leven wordt aangetoond, dat zij niet uit zichzelf leven, en zij dan, overtuigd zijnde, zeggen, dat het zoo is, volharden zij nochtans in dezelfde opvatting, en meenen, dat wanneer zij uit een ander leefden, en niet uit zichzelf, dan alle bekoring van hun leven te gronde zou gaan, niet wetende, dat geheel het tegendeel het geval is. Vandaar komt het, dat de boozen zichzelf het booze toeëigenen, omdat zij niet gelooven, dat de boosheden uit de hel zijn; en dat het goede hun niet kan worden toegeëigend, omdat zij gelooven, dat het goede uit henzelf, en niet uit den Heer is. Maar nochtans zijn de boozen, en ook de helschen, vormen, die het leven ontvangen van den Heer, maar zulke vormen, dat zij het goede en ware of verwerpen, of verstikken, of verdraaien; en aldus worden bij hen de goedheden en waarheden, die van het leven des Heeren uitgaan, boosheden en valscheden. Het is hiermede gesteld als met het licht der zon, dat, hoewel het enkelvoudig en blank is, nochtans, zooals het door de vormen heengaat of daarin vloeit, veranderd wordt; vandaar schoone en aangename kleuren, alsmede onschoone en onaangename.*

3744. *Hieruit kan nu blijken, van welken aard de Hemel is, en vanwaar het komt, dat hij de Grootste Mensch genoemd wordt: dat de verscheidenheden aldaar ten aanzien van het leven van het goede en het ware ontelbaar zijn, en zich gedragen overeenkomstig de opneming van het leven uit den Heer; zij staan geheel en al in de verhouding tot elkander, waarin de organen, leden en ingewanden in den mensch zijn, die alle vormen in een voortdurende verscheidenheid zijn, welke het leven ontvangen van hun ziel, of liever van den Heer door de ziel, en*

toch — hoewel zij in een dergelijke verscheidenheid zijn — niettemin te zamen eenen mensch uitmaken.

3745. *Hoe groot en hoedanig de verscheidenheid is, kan blijken uit de verscheidenheid in het menschelijk lichaam; het is bekend, dat het ense orgaan en lid niet gelijk is aan het ander, zooals het orgaan van het gezicht niet gelijk is aan het orgaan van het gehoor, en dat het evenzoo gesteld is met het orgaan van den reuk, en met het orgaan van den smaak, alsmede met het orgaan van den tastzin, dat zich over het gansche lichaam uitstrekt. Zoo ook met de leden, als de armen, handen, lenden, voeten, voetzolen; alsmede met de ingewanden die binnen in liggen opgesloten, zooals die, welke tot het hoofd behooren, namelijk de hersenen, de kleine hersenen, het verlengde merg, en het ruggemerg, met alle kleine organen, ingewanden, vaten en vezels, waaruit zij zijn samengesteld; voorts die, welke tot het lichaam onder het hoofd behooren, zooals hart, longen, maag, lever, alvleeschklier, milt, darmen, darmscheil, nieren; alsmede die, welke in beide geslachten tot de voortplanting bestemd zijn. Het is bekend, dat alle en elk dezer dingen onderling ongelijk zijn naar de vormen en naar de functies, en wel zóó ongelijk, dat zij gansch en al verschillen. Evenzoo zijn er vormen binnen de vormen, die eveneens van zulk een verscheidenheid zijn, dat niet één vorm, zelfs niet één kleinste deeltje, volkomen gelijk is aan een ander, namelijk zoozeer gelijk, dat het in de plaats van helt ander gesteld zou kunnen worden zonder eenige verandering, hoe gering ook. Al deze dingen stemmen in het algemeen en in het bijzonder met de Hemelen overeen, maar op zulk een wijze, dat de dingen, die bij den mensch lichamenlijk en stoffelijk zijn, aldaar hemels en geestelijk zijn; en zij stemmen op zulk een wijze overeen, dat zij daardoor bestaan en blijven bestaan.*

3746. *In het algemeen hebben al deze verscheidenheden betrekking op de dingen, die behooren tot het hoofd, op de dingen, die behooren tot de borst, op de dingen, die behooren tot den buik en op de dingen, die behooren tot de geslachtsdeelen; desgelijks op de dingen die inwendig, en op die welke uitwendig zijn, alom.*

3747. *Ik heb somtijds met geesten gesproken over de geleerden van onze eeuw, namelijk dat zij niets weten dan den mensch in een innerlijken en in een uiterlijken te onderscheiden, en zulks niet door overdenking aangaande de inwendige dingen der gedachten en aandoeningen bij zichzelf, maar door het Woord des Heeren; en dat zij nochtans niet weten, wat de innerlijke mensch is, en dat verscheidenen zelfs twijfelen of hij bestaat, en het ook ontkennen, omdat zij niet het leven van den innerlijken, maar dat van den uiterlijken mensch leven; en dat zij er zeer door worden verleid, dat de redelooze dieren aan hen gelijk schijnen naar organen, ingewanden, zinnen, begeerten en aandoeningen. En er werd gezegd,*

dat de geleerden aangaande dergelijke dingen minder weten dan de eenvoudigen, en dat het hun nochtans toeschijnt, er veel meer van te weten; want zij redetwisten over het verkeer van de ziel en het lichaam, ja zelfs over de ziel zelve, wat deze is, terwijl toch de eenvoudigen weten, dat de ziel de innerlijke mensch is, en dat zij zijn geest is, die na den dood van het lichaam leven zal, voorts dat zij de mensch zelf is, die in het lichaam woont. En verder, dat de geleerden zich meer dan de eenvoudigen met de redeloze dieren vereenzelvigden, en alle dingen aan de natuur toeschrijven, en nauwelijks iets aan het Goddelijke; voorts dat zij niet overdenken, dat de mensch, in tegenstelling met de redeloze dieren, kan denken over den Hemel, en over God, en zich aldus boven zichzelf verheffen, bijgevolg door de liefde met den Heer verbonden worden, en dat de menschen derhalve niet anders kunnen dan na den dood tot in eeuwigheid leven. En dat zij bovenal niet weten, dat alle dingen bij den mensch tot in bijzonderheden afhangen van den Heer door den Hemel, en dat de Hemel de Grootste Mensch is, waarmede tot in bijzonderheden alle dingen overeenstemmen, die in den mensch, alsmede die in de natuur zijn; en dat misschien dergelijke dingen, wanneer zij ze zullen hooren en lezen, tegenstrijdigheden voor hen zullen zijn, zoodat zij ze, wanneer de ondervinding het niet bevestigt, zullen verwerpen als iets fantastisch. En dat het evenzoo zal gaan, wanneer zij zullen hooren, dat er drie graden des levens in den mensch zijn, zooals er drie graden des levens in de Hemelen zijn, dat wil zeggen, drie Hemelen, en dat de mensch zóó met de drie Hemelen overeenstemt, dat hij — wanneer hij in het leven van het goede en ware is, en door dat leven een beeld des Heeren — zelf in beeld een Hemel in het klein is. Ik ben onderricht over deze graden des levens, namelijk dat het de laatste graad des levens is, die de uiterlijke of natuurlijke mensch wordt genoemd, waardoor de mensch gelijk is aan de dieren ten aanzien der begeerten en fantasieën; en dat het de tweede graad is, die de innerlijke of redelijke mensch wordt genoemd, waardoor de mensch boven de dieren staat, want door middel van dezen kan hij het goede en ware denken en willen, en den natuurlijke mensch beheerschen, door diens begeerten en daaruit voortvloeiende fantasieën tegen te gaan, alsmede te verwerpen, en bovendien door binnen in zichzelf over den Hemel, ja zelfs over het Goddelijke na te denken, hetgeen de redeboze dieren geenszins kunnen. En dat er een derde graad des levens is, die den mensch geheel onbekend is, en dat het nochtans deze is, door middel waarvan de Heer in het redelijk gemoed invloeit, waarvandaan de mensch het vermogen heeft om als een mensch te denken, en waarvandaan hij het geweten heeft, en waarvandaan hij de innerlijke gewaarwording van het goede en ware heeft, en ook door den Heer de opheffing tot Hemzelf. Doch deze dingen liggen ver verwijderd van de voorstellingen der geleerden dezer eeuw, die

slechts redekavelen of iets is, en zoolang zij dat doen, niet weten kunnen dat het is, en nog minder wat het is.

3748. *Er was een zekere geest, die, toen hij in de wereld leefde, bij het groote publiek als een geleerde bekend stond; hij had een geraffineerden aard om valschheden te bevestigen, en was uiterst bot wat de goedheden en waarheden betreft. Hij verbeeldde zich, zooals hij eerder in de wereld deed, dat hij alles wist, want dezulken houden zich voor het toppunt der wijsheid, en geboven dat niets voor hen verborgen is; en zooals zij in het leven van het lichaam waren, zoo zijn zij in het andere leven; want alle dingen, die tot iemands leven behoorden — dat is, die tot zijn liefde en aandoening behooren — volgen hem, en zijn in hem als de ziel in haar lichaam, aangezien hij door deze dingen zijn ziel, wat haar aard betreft, gevormd heeft. Deze, die toen een geest was, kwam tot mij, en sprak met mij, en daar hij van dien aard was, vroeg ik hem: “Wie heeft meer inzicht, hij die vele valschheden weet, of hij die een weinig van het ware weet”. Hij antwoordde: “Die een weinig van het ware weet”, aangezien hij meende, dat de valschheden, die hij kende, waarheden waren, en dat hij aldus een wijze was. Daarna wilde hij redeneeren over den Grootsten Mensch, en over den daaruit voortvloeienden invloed in elk der dingen van den mensch. Maar aangezien hij er niets van verstond, zeide ik hem, hoe hij het opvatte, dat de gedachte, die geestelijk is, het gansche gelaat beweegt en een gedaante van zich vertoont; en ook alle organen der spraak beweegt, en zulks duidelijk onderscheiden tot de geestelijke gewaarwording dier gedachte; en dat de wil de spieren van het gansche lichaam beweegt, en de duizenden vezels, die daar doorheen verspreid zijn, voor een enkele handeling, gezien dat hetgeen beweegt geestelijk is, en hetgeen bewogen wordt, lichamelijk. Doch hij wist niet, wat te antwoorden. Verder sprak ik over het streven, en vroeg hem of hij wist, dat het streven de handelingen en bewegingen voortbrengt, en dat in handeling en beweging het streven moet zijn, opdat zij bestaan en blijven bestaan. Hij zeide, dat hij dit niet wist; vandaar werd hem gezegd, hoe hij dan wilde redeneeres, wanneer hij zelfs niet eens de beginselen wist; en hem werd gezegd, dat het dan met de redeneering gesteld is als met los zand zonder eenigen samenhang, dat de valschheden zoozeer uiteendrijven, dat men ten slotte niets weet, aldus niets geboft.*

3749. *Een zekere geest kwam onverwachts tot mij, en vbeide in mijn hoofd in (de geesten worden ook naar den invloed in de deden van het lichaam onderscheiden); ik verwonderde mij daarover, wie en vanwaar hij was; maar nadat hij eenigen tijd het stilzwijgen had bewaard, zeiden de Engelen, die bij mij waren, dat hij was genomen uit de geesten, die bij een nog in de wereld levenden geleerde waren, welke geleerde een buitengewonen roep van geleerdheid had verworven.*

Door tusschenkomst van dezen geest werd toen ook gemeenschap met het denken van dien man gegeven. Ik vroeg den geest, welke voorstelling deze geleerde kon hebben van den Grootsten Mensch, en van diens invloed en van voorstelling deze man van den Hemel had; hij zeide, dat hij er geen kon hebben. Daarna vroeg ik hem, welke voorstelling deze man van den Hemel had; hij zeide, dat hij er niet een enkele had, alleen maar lasteringen, zooals bijvoorbeeld dat ze daar op muziekinstrumenten spelen zooals de dorpelingen gewoonlijk gebruiken om gedruisch mede te maken; en toch staat die man boven anderen in aanzien, en wordt geacht te weten wat invloed is, en wat de ziel, en wat haar verkeer met het lichaam; misschien wordt hij ook geacht, beter dan anderen te weten wat de Hemel is. Hieruit kan blijken, van welken aard diegenen heden ten dage zijn, die anderen onderwijzen, namelijk dat zij uit louter ergernissen bestaan tegen de goedheden en waarheden des geloofs, hoewel zij iets anders verkondigen.

3750. *Welke voorstelling van den Hemel ook diegenen hebben, die boven alle anderen geacht worden gemeenschap met den Hemel en den daaruit voortvloeienden invloed te hebben, werd mij eveneens op levende wijze aangetoond. Zij, die boven het hoofd verschijnen, zijn diegenen, die zich in de wereld wilden laten vereeren als goden, en bij wie de eigenliefde tot den top was opgevoerd langs graden van macht, en tot den top door een daaruit voortvloeiende denkbeeldige vrijheid; en zij zijn tevens arglistig onder den schijn van onschuld en van liefde tot den Heer. Zij verschijnen in de hoogte boven het hoofd vanwege de fantasie der hoogte, maar zij zijn nochtans onder de voeten in de hel. Een van hen liet zich tot mij neder, en door anderen werd gezegd, dat hij in de wereld paus was geweest. Hij sprak zeer hoffelijk met mij, en eerst over Petrus en zijn sleutels, die hij meende zelf gehad te hebben. Maar toen hij ondervraagd werd aangaande de macht om naar zijn welbehagen wien ook maar in den Hemel te brengen, had hij van den Hemel een zoo grove voorstelling, dat hij iets als een deur uitbeeldde, die toegang gaf; hij zeide dat hij die deur kosteloos geopend had voor de armen, maar dat de rijken naar hun vermogen geschat waren, en dat hetgeen zij gegeven hadden, heilig was. Toen hem werd gevraagd, of hij geloofde, dat zij, die hij binnengelaten had, daar blijven zouden, zeide hij, dat hij dit niet wist, maar zoo niet, dat zij dan van daar weggingen. Hem werd verder gezegd, dat hij hun inwendige dingen niet kon weten, namelijk of zij waardig waren, en dat zij misschien roovers waren, die in de hel zouden komen. Hij zeide, dat hij zich daarom niet bekommerd had, en dat wanneer zij niet waardig waren, zij uitgezet konden worden. Maar het werd hem geleerd, wat onder de sleutels van Petrus werd verstaan, namelijk, het geloof der liefde en der naastenliefde; en dat, aangezien de Heer alleen zulk een geloof geeft, het de Heer alleen is, die in den Hemel binnenleidt; en dat Petrus aan*

niemand verschijnt, en dat hij een eenvoudige geest is, die niet meer macht heeft dan een ander. Hij had van den Heer geen andere meening, dan dat Hij vereerd moest worden voor zooveel Hij een dergelijke macht geeft; maar wanneer Hij ze niet zou geven, werd waargenomen dat hij dacht, dat Hij niet langer vereerd moest worden. Toen verder met hem gesproken werd over den innerlijken mensch, had hij dienaangaande een vuile voorstelling. Mij werd op aanschouwelijke wijze getoond, met welk een vrijheid, volheid en verlustiging hij adembaalde, wanneer hij op zijn troon in het consistorie zat, en geloofde te spreken uit den Heiligen Geest. Hij werd in een dergelijken staat gebracht, waarin hij was, toen hij zich daar bevond (want in het andere leven kan een ieder gemakkelijk gebracht worden in den staat des levens, dien hij in de wereld had, aangezien de staat des levens een ieder na den dood bijblijft), en zijn ademhaling werd aan mij medegeedeeld, zooals hij die toen had; zij was vrij, met welbehagen, langzaam, regelmatig, diep, de borst vullend; maar wanneer hij werd tegengesproken, was er in den buik door het voortgaan van de ademhaling iets, dat leek zich om te rollen en te kruipen; en wanneer hij meende, dat wat hij uitsprak Goddelijk was, werd hij dat gewaar door een zekere meer stille en als het ware daarmede instemmende ademhaling. Daarna werd mij getoond, door wie zulke pausen dan geregeerd worden, namelijk door een bende van sirenen, die boven het hoofd zijn, en die zich vervuld hebben met een natuur en een leven, die daarin bestaan, zich in te dringen in alle mogelijke aandoeningen met de bedoeling om te heerschen, en anderen aan zich te onderwerpen, en wie zij maar kunnen te verderven ter wille van haarzelven; daartoe dient haar de heiligheid en de onschuld als middel; zij zijn voor haar eigen bevreesd, en handelen voorzichtig, maar wanneer de gelegenheid zich voordoet, storten zij zich uit eigenbelang in wreedheden zonder eenige barmhartigheid.

